Marele roman al opiului... între Melville şi Forster, Salgari şi „Pe aripile vântului“... *Internazionale*

Amitav Ghosh

UN POTOP de FOC

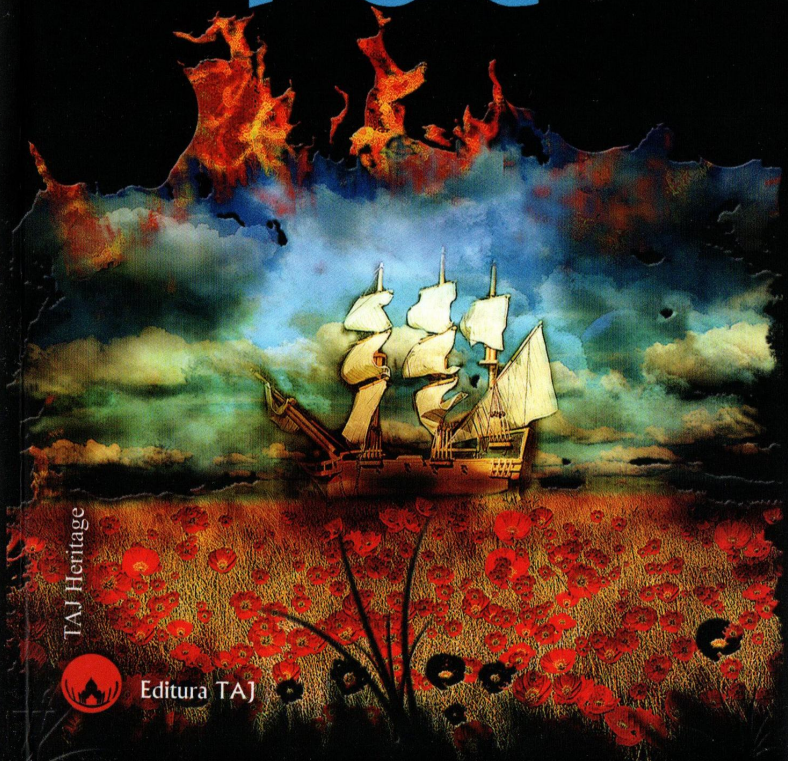

TAJ Heritage

Editura TAJ

UN POTOP DE FOC

Colecția
Taj Heritage

Seria de autor
Amitav Ghosh

Aprecieri critice pentru

UN POTOP DE FOC

de Amitav Ghosh

Tensiunea a ajuns la cote maxime. Londra și negustătorii străini au multe interese în joc, împăratul chinez nu vrea să cedeze. Și, în miezul acestui spectacol măreț, regăsim firul roșu al destinelor personajelor deja cunoscute, care acum iubesc din nou, urăsc, mor, fac planuri de viitor, se pierd, se regăsesc. Să citești acest roman înseamnă să trăiești printre negustători și fumători de opiu, rajahi căzuți în dizgrație, cipai, lascari islamici, chinezi, apari, elefanți și femei ușoare. Și mai înseamnă să navighezi de la Calcutta la Hong Kong, să pleci spre Canton pe Fluviul Perlelor și, în tot acest timp, să îți răsune în urechi cuvinte în o mie de limbi străine.

La Repubblica

Ne amintește de marile romane ale secolului al XIX-lea... O pânză vastă, multicoloră, a diverselor culturi care au contribuit la formarea Asiei de astăzi. Colonizatorii occidentali ies șifonați din acest roman.

Los Angeles Times

O excelentă istorie a Primului Război al Opiului, și o cheie de boltă pentru trilogia lui Ghosh... *Publishers Weekly*

Pentru rebelii care nu vor să înceapă cu primul volum al trilogiei, Ghosh a avut grijă ca acesta de față, ultimul, să poată fi citit de sine stătător. Orice ați alege să faceți, nu rataţi îmbarcarea în această uluitoare, excepțională trilogie... *The Christian Science Monitor*

Un tur de forță. (Trilogia) este o cronică densă și precisă a vremurilor, un compendiu al obiceiurilor pierdute, al limbilor și atitudinilor. Personajele compensează munca sedentară de ani de zile a creatorului lor – nu stau locului niciun moment. E pură acțiune. Sunt călătorii pe mări furtunoase, întâlniri amoroase sub semnul pericolului, morți strategice... Se câștigă mari averi, sunt trădate așteptări... Are tot romantismul, subterfugiul și intriga ingenioasă pentru a te ține captiv... dar integritatea viziunii istorice e cea care va asigura longevitatea trilogiei. *The Financial Times*

Oferă un spectacol al limbii detaliilor fine... terminologie navală și militară, mâncare, veșminte și interioare, budoar și câmp de război... pentru a

da o imagine clară a imensei anverguri a efectelor pe care această perioadă a istoriei le-a avut la nivel global... *The Guardian*

Imensa măiestrie de povestitor a autorului și arta cu care stăpânește datele istorice fac ca narațiunea să nu sune în niciun moment ca o vituperație anticolonială. *Independent*

Scopul, atins cu brio, este acela de a-l implica pe cititor, fascinându-l și dându-i o lecție... Personajele sunt purtătoare de viziuni, pasiuni și valori puse în mișcare de lăcomia rece a imperialismului occidental. Acțiunea e însăilată cu scrisori, jurnale, bibliografii – precum într-o „casă în care servitorii sunt mai numeroși decât stăpânii"... *Internazionale*

Captivant... Ghosh își trimite paria și culii pe o goeletă, pentru a înfrunta elementele naturii și zbuciumul comediei umane. Opera lui seamănă cu un fluviu planetar, în care apele Gangelui se întâlnesc cu cele ale Tamisei și ale Nilului... *L'Express*

Triumful negustoriei asupra moralității... O poveste emoționantă și tăioasă a Primului Război al Opiului. Merită să rămână drept una dintre cele mai mari realizări ale secolului... (Trilogia) este un spectacol, dar și o trezire la realitate. *The National (Abu Dhabi)*

Un roman imens și gălăgios, plin de acțiune... dar și un roman care privește în viitor, spre lumea modernă a finanțelor globale... O splendidă poveste de aventuri. Dar una care te invită – te forțează chiar – să cugeți asupra prezumțiilor în baza cărora acționează omenirea. *The Scotsman*

O măreață tamasha... pagini încărcate de acțiune, scene de război scrise de pana unui maestru... Schimbă modul în care vedem și ficționalizăm istoria. *Business Standard*

Volumul reușește să fie o narațiune de sine stătătoare. Aceasta e o realizare remarcabilă. Coincidențele care fac ca personajele să se regăsească... se înscriu între deliciile shakespeariene ale cărții. *The Wire*

O capodoperă excepțională... Nu încetează nicio clipă să țină cititorul în priză. Cu această carte, Ghosh își asigură, o dată pentru totdeauna, locul între cei mai notabili exponenți ai scriiturii indiene în limba engleză.
Gulf News, Dubai

DESPRE AUTOR

Foto: Dayanita Singh

Născut în Calcutta în 1956, Amitav Ghosh a studiat la Delhi, Alexandria şi Oxford. După o carieră de profesor în Statele Unite şi India, s-a dedicat scrisului, împărţindu-şi timpul între New York şi India natală. Este căsătorit cu autoarea americană Deborah Baker (finalistă a Premiului Pulitzer pentru biografie literară în 1994).

A fost distins cu o sumedenie de premii, printre care **Grinzane Cavour**, **Arthur C. Clarke** (pentru *Cromozomul Calcutta*), **Prix Médicis** (pentru *The Circle of Reason*) şi **Sahitya Akademi Award** (pentru romanul *Linii de umbră*, cuprins în ambiţioasa enciclopedie *1001 de cărţi de citit într-o viaţă*). Romanul *O mare de maci*, primul din trilogia „IBIS", a intrat pe lista scurtă **Man Booker Prize** (2008), iar *Un fluviu de fum*, cel de-al doilea, a fost finalist **Man Asian Literary Prize** (2011). În 2015, anul publicării romanului de faţă, ultimul al trilogiei, Amitav Ghosh intra în finala **International Booker Prize**. Cartea *Palatul de cleştar* (**Marele premiu pentru ficţiune, Frankfurt eBook Award**) a ajuns în finala **Commonwealth Writers' Prize** dar autorul a retras-o din competiţie. În anul 2010, Amitav Ghosh şi Margaret Atwood au împărţit **Dan David Prize**.

După căderea comunismului, Amitav Ghosh şi soţia sa au călătorit în Transilvania, de unde s-au întors cu amintiri de neuitat, recomandând prietenilor să viziteze acele locuri minunate din „Europa pierdută". Dar legăturile lui Ghosh cu România sunt mai vechi. Plecat la studii în Europa în anii '60, Shuvendu Basu Roy Chowdhury, vărul primar al scriitorului, se îndrăgostea de Katalin, o colegă de la universitate refugiată din România, cu care apoi s-a căsătorit şi a avut doi fii. „A fost, într-un fel, inversul poveştii lui Mircea Eliade cu Maitreyi Devi", a declarat Ghosh pentru presa română. Katalin, contesa Mikes de Zabola, provenea dintr-o veche familie transilvană care a perpetuat, generaţie după generaţie, interesul pentru politică şi literatură. Un strămoş, Kelemen Mikes, supranumit „Goethe al Ungariei", a fost unul dintre întemeietorii prozei maghiare.

Invitat la Bucureşti pentru a lansa romanul *Un fluviu de fum*, autorul a inclus România în programul turneului său european din anul 2012. Din păcate, în urma unui incident petrecut la Consulatul României din New York, autorul a renunţat la etapa românească a turneului.

A treia carte din Trilogia „IBIS“

Cărţi publicate în seria de autor „Amitav GHOSH“:

O MARE DE MACI
(*Prima carte din trilogia „IBIS“*)

UN FLUVIU DE FUM
(*A doua carte din trilogia „IBIS“*)

PALATUL DE CLEŞTAR

LINII DE UMBRĂ

CROMOZOMUL CALCUTTA

Amitav Ghosh

UN POTOP DE FOC

Traducere din limba engleză de
LUDMILA SHUMILOV

Editura TAJ, București
decembrie 2016

Ilustrații copertă:
LUDMILA SHUMILOV

Coordonarea colecției, revizuire text:
ADELINA PATRICHI

Corectură:
SILVIA TOMA

Cap limpede:
ROXANA HEROIU

Amitav Ghosh
Publicat cu titlul original **FLOOD OF FIRE**
Copyright © 2015, Amitav Ghosh
All rights reserved

© Patrichi F Adelina PFA, decembrie 2016
pentru versiunea editată în limba română

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GHOSH, AMITAV
Un potop de foc / Amitav Ghosh ; trad.: Ludmila Shumilov. - București : Taj, 2016
ISBN 978-606-93050-9-6

I. Shumilov, Ludmila (trad.)

821.214-31=135.1

Editura TAJ
www.editura-taj.com
Tel.: + 40-21-313 92 22
Mobil: 0735 180452

Pentru Debbie,
la a 25-a noastră aniversare

UNU

Havildarul Kesri Singh era genul de soldat căruia îi place să fie primul în formaţie, mai cu seamă în momente precum acesta, în care batalionul lui străbătea în pas de marş un teritoriu deja cucerit şi tot ce mai avea de făcut avangarda era să ţină sus stindardul paltanului şi să încânte, cu ţinuta ei de sărbătoare, mulţimea adunată la marginea drumului.

Sătenii înşiraţi de-o parte şi de alta a coloanei erau oameni de rând şi Kesri nu avea nevoie să se uite în ochii lor ca să-şi dea seama cu câtă admiraţie îl urmăreau cu privirea. În acea parte îndepărtată a Assamului rareori îşi făceau apariţia cipaii Companiei Indiilor Orientale, iar un întreg paltan al Regimentului 25 de Infanterie Locală din Bengal – faimosul „Pacheesi" – trecând în pas de marş printre câmpurile de orez era o adevărată tamasha, de o măreţie cum numai o dată la un an, sau poate chiar la zece, ţi-era dat să admiri prin acele ţinuturi.

Ţinând privirea aţintită drept înainte, Kesri nu putea să nu vadă puhoiul de oameni care se îmbulzeau în calea soldaţilor – agricultori, bătrâne, văcari, copii. Se buluceau, care mai de care, încercând să ajungă primii într-un loc bun de observaţie, de parcă s-ar fi temut că vor pierde distracţia, fără să le treacă prin cap că spectacolul avea să mai ţină câteva ceasuri bune.

Chiar în urma calului lui Kesri veneau, dar pe jos, cei din aşa-numita Gardă Russud – „grupul cercetaşilor". După ei urma contingentul de civili însoţitori – impropriu numiţi astfel, pentru că, de fapt, mergeau înaintea trupelor şi erau mai numeroşi decât oştenii – două mii de suflete, faţă de numai şase sute de cipai. Cortegiul lor era asemeni unui oraş în mers, un şir lung de căruţe trase de boi, transportând un grup pestriţ de oameni – pandiţi şi mulgătoare, negustori şi precupeţi banjara de grâne, chiar şi o ceată de femei uşoare. Nici animalele nu lipseau – turme gălăgioase de oi, capre şi boi, la care

se adăugau câţiva elefanţi ce transportau bagajele ofiţerilor şi mobilierul pentru popotă – mese şi scaune legate bine, zbătându-se şi scuturându-se, cu picioarele în aer, ca nişte insecte răsturnate. Exista până şi un templu ambulant ce se legăna deasupra unei căruţe.

De abia după ce trecuse tot acest convoi începea răpăitul ritmic al tobelor şi un nor gros de praf se ridica în aer. Pământul trepida în ritmul tobelor şi primul rând de zece cipai se înfăţişa vederii, deschizând calea unui şuvoi lung de *topee* negre şi baionete strălucitoare. Această apariţie puse sătenii pe fugă. Mai apoi, de la locurile lor sigure, pitiţi pe după copaci şi tufişuri, fugarii putură privi în voie marşul cipailor care înaintau în acompaniamentul cimpoierilor şi toboşarilor.

Prea puţine *tamasha* se puteau măsura cu spectacolul pe care îl dădea Infanteria Locală din Bengal când se punea pe mărşăluit. Asta o ştia prea bine fiecare membru al paltanului: dandia-walahii, fetele naach, bangyburdarii, cositorii, servitorii popotei, beri-walahii sau bhiştiii, dar niciunul nu se împăuna mai tare decât havildarul Kesri Singh, a cărui prezenţă în fruntea coloanei reprezenta însăşi efigia batalionului.

Kesri era încredinţat că preocuparea de a face din propria apariţie un spectacol făcea parte din îndatoririle soldăţeşti şi recunoştea fără sfială că doar fizicului său i se datora faptul că, de cele mai multe ori, el era cel ales pentru a deschide parada. Ce putea face el, dacă, după atâţia ani de luptă, chipul îi rămăsese brăzdat de o reţea de cicatrici ce îi sporeau efectul? Doar nu căutase dinadins să primească tăietura de sabie peste buza de jos, cea care-i dădea aerul acela întunecat, şi nici pe cea de pe obrazul oacheş, cu pielea tăbăcită, cea care îi lăsase acolo o cicatrice ce aducea cu un iscusit tatuaj.

Asta nu însemna că havildarul ar fi fost cel mai impunător personaj în rândurile paltanului. Era, fără îndoială, o apariţie ameninţătoare, atunci când voia, cu mustaţa lui răsucită ca un scimitar şi sprâncenele stufoase, dar erau destui alţii care îl întreceau cu mult în această privinţă. Lucrul în care era

însă neîntrecut era arta de a purta uniforma regimentului: stofa neagră a pantalonilor se mula ca o a doua piele peste coapsele-i masive, scoţându-i în evidenţă musculatura; pieptul îi era aşa de larg încât „aripile" de pe umeri păreau mai degrabă arme şi nu simple accesorii decorative. Pe niciun alt bărbat din întregul paltan jiletca stacojie cu vipuşcă de un galben strălucitor nu stătea atât de bine. Cât despre *topee*-ul negru, înalt ca un stup, toţi erau de acord că pe niciun alt cap nu arăta mai falnic.

Kesri îşi dădea seama că mulţi dintre ceilalţi subofiţeri îl pizmuiau puţin pentru că era ales să călărească în fruntea convoiului de mai multe ori decât oricare dintre ei. Dar tânguielile lor îl lăsau rece; nu era genul pentru care părerile tovarăşilor săi au mare însemnătate, mai ales că erau, cei mai mulţi dintre ei, persoane mărginite şi fără vervă, aşa că i se părea firesc ca acest soi de oameni să nutrească invidie faţă de un bărbat ca el.

Singurul cipai din paltan pe care Kesri îl stima era subedarul Nirbhay Singh, indianul cu cel mai înalt grad din întregul batalion. Cu toate că un subedar era inferior în rang, cel puţin pe hârtie, faţă de orice subaltern englez, oricât ar fi fost acesta din urmă de tânăr, subedarul Nirbhay Singh se bucura, datorită personalităţii lui puternice şi a relaţiilor de familie, de o influenţă atât de mare în rândurile paltanului încât chiar şi maiorul Wilson, comandantul batalionului, se ferea să îl înfrunte.

În ochii soldaţilor, subedarul Nirbhay Singh nu era numai cel mai în vârstă subofiţer ci şi patriarhul lor, dat fiind că se trăgea dintr-o familie de rajpuţi care de trei generaţii încoace forma nucleul paltanului. Bunicul lui fusese duffadarul care contribuise la recrutări cu şaizeci de ani în urmă, când se înfiinţase regimentul, apoi fusese primul care deţinuse rangul de subedar, fiind urmat, în acea poziţie, de numeroşi descendenţi ai familiei.

Actualul subedar moştenise rangul de la Bhyro Singh,

fratele său mai mare, care se retrăsese cu câţiva ani în urmă. Familia lor era una de mici moşieri ce locuiau la marginea Ghazipurului, lângă Benares. Cei mai mulţi cipai ai batalionului proveneau din aceeaşi regiune şi făceau parte din aceeaşi castă, astfel încât se simţeau, firește, legaţi de cei din clanul subedarului – mulţi dintre ei erau fiii celor ce luptaseră sub conducerea tatălui şi bunicului actualului subedar.

Kesri se număra însă printre puţinii membri ai paltanului care nu se bucurau de acest avantaj. Satul său natal, Nayanpur, se găsea la hotarul cel mai îndepărtat al ariei de recrutare a paltanului şi singura lui legătură cu familia subedarului era sora lui mai mică, Deeti, care se măritase cu unul dintre nepoţii acestuia. Kesri fusese cel care mijlocise această căsătorie şi astfel rolul său important în această afacere crease o legătură care îi înlesnise avansarea la gradul de havildar.

Acum, la vârsta de treizeci şi cinci de ani, după nouăsprezece ani petrecuţi în cadrul paltanului, Kesri mai avea în faţă zece sau cincisprezece ani de serviciu activ şi spera să fie avansat în scurt timp, prin bunăvoinţa subedarului Nirbhay Singh, la rangul de jamadar. După ce avea să se întâmple acest lucru, nimic nu avea să stea în calea numirii lui ca subedar al batalionului: nu cunoştea niciun cipai-afsar care să se poată măsura cu el în ceea ce privea inteligenţa, robusteţea şi vasta experienţă. Era o răsplată firească şi pe deplin meritată.

În ultimele luni, Zachary Reid se confruntase cu atâtea întorsături de situaţie încât nu-şi îngăduise să spere că suferinţele i s-ar fi putut apropia vreodată de sfârşit, până când nu citise în *Calcutta Gazette*, negru pe alb, raportul asupra anchetei ce îi stabilea reabilitarea.

5 iunie 1839

...O trecere în revistă a evenimentelor demne de interes ale săptămânii ce a trecut ar fi incompletă dacă nu am face referire la

recenta anchetă judiciară la capătul căreia un anume Mr Zachary Reid, marinar din Baltimore, Maryland, în vârstă de douăzeci şi unu de ani, a fost absolvit de orice culpă în legătură cu nefericitele incidente ce au avut loc anul trecut, în septembrie, la bordul brigantinei Ibis.

Cititorii ziarului Calcutta Gazette îşi amintesc cu siguranţă că Ibis se îndrepta către Mauritius, cu doi condamnaţi şi un contingent de culi la bord, şi că, în urma unei răzmeriţe, a fost ucis sirdarul şef Bhyro Singh, însărcinat cu paza imigranţilor transportaţi pe vas şi fost subedar al Infanteriei Locale din Bengal, decorat de nenumărate ori pentru curajul dovedit în luptă.

Imediat după comiterea crimei, Ibis a dat piept cu o furtună violentă iar când aceasta a luat sfârşit s-a constatat că primul ofiţer al brigantinei, Mr John Crowle, fusese ucis de o bandă formată din cinci inşi ce părăsiseră locul faptei într-o barcă. Şeful bandei era serangul echipajului, un mug din Arakan, iar printre acoliţii săi se numărau şi cei doi condamnaţi de la bordul navei, dintre care unul era fostul rajah din Raskali, Neel Rattan Halder (mulţi dintre rezidenţii europeni ai Calcuttei cu siguranţă nu au uitat senzaţia creată anul trecut în cartierele băştinaşilor de procesul încheiat cu condamnarea rajahului pentru delictul de uz de fals).

După furtună, Ibis a avut norocul să fie interceptată de brigantina Amboyna, care a condus-o până la Portul Louis, împiedicând astfel pierderea a încă şi mai multe vieţi. La sosire, sirdarii au depus o plângere împotriva lui Mr Reid şi l-au acuzat de complicitate cu cei cinci banditi, dintre care unul, un culi din cartierul Ghazipore, era ucigaşul subedarului. Pe baza acestor acuzaţii extrem de grave, autorităţile din Calcutta au preluat cazul şi au decis ca dl. Reid să fie trimis înapoi în India sub supraveghere judiciară.

Din nefericire, după ce a ajuns în Bengal, Mr Reid a trebuit să aştepte verdictul timp de câteva luni, în mare parte din cauză că martorul principal, Mr Chillingworth, căpitanul navei

Ibis, căzuse la pat. După cum am fost informaţi, principalul motiv al repetatelor amânări ale anchetei a fost imposibilitatea domnului Chillingworth de a călători...

După una dintre aceste amânări, lui Zachary îi trecuse prin cap chiar să se dea bătut şi să evadeze. Nu ar fi fost aşa de greu să plece din Calcutta: nu era închis şi ar fi putut lesne găsi o cabină şi o slujbă pe una dintre navele ancorate în port. Multe duceau lipsă de oameni şi ştia că l-ar fi luat la bord fără prea multe întrebări.

Dar Zachary semnase un angajament ce îl obliga să se prezinte în faţa Comisiei de Anchetă şi, dacă încălca acel angajament, ar fi însemnat să se incrimineze. Şi-l mai oprea ceva, la fel de important: legitimaţia de ofiţer naval, obţinută cu atâta trudă şi pe care o predase căpităniei portului din Calcutta. Să renunţe la ea ar fi însemnat să şteargă cu buretele tot ce realizase de când plecase din Baltimore, la bordul lui *Ibis*, inclusiv avansarea de la dulgher al navei la ofiţer secund. Dacă s-ar fi întors în America să-şi facă rost de alte documente, era foarte probabil ca datele lui reale să fi ieşit din nou la suprafaţă şi s-ar fi ales din nou cu ştampila de „negru" alăturată numelui lui, ceea ce l-ar fi împotmolit pentru totdeauna în drumul către un culcuş cald în cabinele pe care le ocupă ofiţerii de vas.

În firea lui Zachary, ambiţia şi dârzenia erau temperate de o mare doză de precauţie, aşa că nu se lăsase dus de valul nerăbdării, ci a rămas ferm pe poziţie, descurcându-se cât putea, câştigându-şi pâinea ca zilier prin şantierele navale din Kidderpore, înnoptând prin barăci pline de purici şi aşteptând începerea anchetei. Şi, pentru că era neobosit în dorinţa de autoperfecţionare, tot timpul liber şi l-a dedicat studiului manualelor de navigaţie şi meşteşugul marinăriei.

Procesul în cazul incidentului de pe Ibis a debutat cu Audierea Cauzei în faţa unui public numeros adunat la Town Hall şi a

fost condusă de domnul judecător Kendalbushe, un respectat om al legii de la Curtea Supremă de Justiție. Primul martor audiat a fost nimeni altul decât Mr Chillingworth. Acesta a depus o mărturie amănunțită în favoarea domnului Reid, înfățișându-l ca nevinovat de problemele apărute în cursul călătoriei, acestea fiind cauzate în întregime, conform opiniei sale, de primul ofițer, răposatul Mr Crowle. Acest individ, după cum s-a exprimat martorul, era binecunoscut ca având o fire irascibilă și haotică și tratase în mod dezastruos problemele navei, ajungând astfel să creeze animozitate între Culi și Echipaj.

A urmat depoziția domnului Doughty, fost căpitan de vas în Serviciul de Navigație Fluvială al Bengalului. La rândul său, Mr Doughty a depus o mărturie grăitoare despre caracterul ireproșabil al domnului Reid, subliniind faptul că acesta reprezenta exact acel prototip al tânărului Alb de care are nevoie Orientul: cinstit și muncitor, cu o fire veselă și modestă.

Dragul, bătrânul Doughty cel ursuz și cumsecade! În timpul nesfârșitelor luni de așteptare petrecute în Calcutta, Mr Doughty fusese singurul om pe care Zachary putuse să se bazeze. O dată pe săptămână, uneori chiar de două ori, îl însoțise pe Zachary la biroul căpităniei portului pentru a se asigura că dosarul anchetei nu fusese clasat și îngropat.

Comisiei de anchetă i s-au înmânat apoi două declarații oficiale, prima din partea domnului Benjamin Burnham, proprietarul corabiei Ibis. Mr Burnham este binecunoscut celor ce citesc Calcutta Gazette drept unul dintre cei mai importanți comercianți ai acestui oraș și susținător asiduu al Comerțului Liber. Înainte de a da citire declarației, domnul Judecător Kendalbushe a precizat că Mr Burnham se află într-o călătorie în China, altfel ar fi fost în mod negreșit prezent la desfășurarea anchetei. Întoarcerea domniei sale pare să se fi amânat din cauza crizei declanșate în prima parte a anului de acțiunile necumpătate ale comisarului Lin, recent numitul Guvernator al

Cantonului. De vreme ce starea de criză continuă, Mr Burnham îşi va prelungi probabil şederea pe ţărmurile Imperiului Celest pentru a putea oferi o consiliere preţioasă căpitanului Charles Elliot, Reprezentantul Plenipotenţiar al Majestăţii Sale.

Declaraţia lui Mr Burnham s-a dovedit a fi o pledoarie în favoarea caracterului domnului Reid, descriindu-l ca pe un angajat onest, bărbat curat la trup, sănătos la înfăţişare şi bun Creştin în suflet. După citirea declaraţiei în faţa Comisiei, Mr Kendalbushe a remarcat că mărturiei domnului Burnham trebuie neapărat să i se dea o mare greutate, acesta fiind dintotdeauna în fruntea comunităţii şi stâlp al Bisericii, cunoscut atât pentru acţiunile sale filantropice cât şi pentru sprijinirea ferventă a Comerţului Liber. Nu a omis să amintească nici rolul soţiei lui Mr Burnham, Mrs Catherine Burnham, binecunoscută ea însăşi atât ca una din gazdele cele mai de vază ale oraşului cât şi ca susţinătoare a unor Cauze Caritabile.

Cea de a doua declaraţie a venit din partea lui Babu Nob Kissin Pander, gomustaul domnului Burnham; în momentul producerii Incidentului, acesta era la rândul lui la bordul navei Ibis, ca supraveghetor de bord. În prezent şi Domnia Sa se află în China, împreună cu Mr Burnham.

Declaraţia babu-ului a coroborat întru totul relatarea Incidentului făcută deja de Mr Chillingworth. Exprimarea a fost însă plină de înfloriturile atât de îndrăgite de orice babu care se respectă. Într-una dintre freneticele sale descătuşări ale imaginaţiei, gomustaul a vorbit ca un adevărat chukker-batty, înfăţişându-l pe Mr Reid drept un „înger radios" trimis de un zeu hindus...

Zachary îşi amintea şi acum febra ce îi cuprinsese obrajii în timp ce Mr Kendalbushe citea această frază. Era ca şi cum însuşi enigmaticul Babu Nob Kissin şi-ar fi făcut apariţia în sală, în veşmântul lui de culoarea şofranului, cu braţele încrucişate pe pieptul generos de matroană şi clătinând din capul enorm.

De când îl văzuse prima dată, Babu suferise o schimbare uimitoare, ajungând să semene din ce în ce mai mult cu o femeie, mai ales în faţa lui Zachary, pe care începuse să îl trateze aşa cum o mamă îşi tratează fiul preferat. Oricât de neobişnuită i se părea această situaţie, Zachary avea şi motive de recunoştinţă, pentru că Babu, în ciuda bizareriilor sale, era o persoană plină de idei şi îi sărise în ajutor de nenumărate ori.

Având în vedere toate aceste mărturii în favoarea tânărului nostru marinar, cititorul îşi poate lesne închipui cu ce nerăbdare era aşteptată apariţia lui Mr Reid. Iar când, în cele din urmă, a fost chemat în faţa instanţei, nu a dezamăgit pe nimeni în nicio privinţă: înfăţişarea sa a amintit mai degrabă de un zeu al panteonului Grecesc decât de un zeu Gentu – piele de culoarea fildeşului, păr întunecat, membre mlădioase şi constituţie robustă. A fost supus unui şir lung de întrebări la care a răspuns calm şi fără să şovăie, lăsând Comisiei o impresie favorabilă. Numeroase întrebări i-au fost adresate domnului Reid despre soarta celor cinci fugari ce evadaseră în noaptea furtunii, vâslind într-o luntre din cele aflate la bordul navei Ibis. Întrebat dacă există vreo şansă ca aceştia să fi supravieţuit, Mr Reid a răspuns că nu are nicio îndoială că fugarii au pierit cu toţii. Mai mult încă, văzuse cu ochii lui dovada de netăgăduit a morţii lor: luntrea răsturnată, care fusese găsită, cu fundul găurit, în larg.

Toate aceste detalii au fost coroborate de însuşi căpitanul Chillingworth, care, la rândul lui, a întărit convingerea tuturor că nu există nici cea mai mică şansă ca vreunul dintre fugari să fi supravieţuit. Veştile au stârnit o rumoare considerabilă în Secţiunea Băştinaşilor din Town Hall, acolo unde se adunase un număr mare de rude ale răposatului Rajah din Raskali, printre care şi fiul său.

Pentru Zachary era limpede acum de ce sala de judecată fusese aşa înţesată de lume: o sumedenie de prieteni şi de rude ale decedatului rajah se strânseseră acolo cu speranţa

de a primi veşti care să îi ajute să se agaţe de gândul că rajahul mai era încă în viaţă. Din păcate, Zachary nu le putuse oferi nicio consolare: la rândul lui, era convins că rajahul şi ceilalţi patru fugari îşi pierduseră viaţa în timp ce încercau să evadeze.

Când a fost interogat asupra uciderii Subedarului Bhyro Singh, Mr Reid a confirmat că fusese martor la această crimă laolaltă cu mulţi alţii. Fapta avusese loc în timp ce subedarul, executând ordinul căpitanului, administra şaizeci de lovituri de bici unuia dintre culi. Acesta, un bărbat cu o forţă neobişnuită, se eliberase din legăturile ce-l imobilizau şi îl strânsese de gât pe subedar cu propriul său bici. Totul se petrecuse fulgerător, sub privirile a sute de oameni, drept pentru care căpitanul Chillingworth fusese nevoit să-l condamne pe vinovat la moarte prin spânzurătoare. Numai că, înainte ca sentinţa să fie îndeplinită, furtuna lovise corabia.

Mărturia lui Mr Reid a produs o nouă tulburare în Secţiunea Băştinaşilor, dat fiind că erau prezente acolo şi numeroase rubedenii ale subedarului...

Rudele lui Bhyro Singh îşi exprimaseră indignarea atât de zgomotos încât toată lumea, inclusiv Zachary, îşi îndreptaseră privirea în direcţia aceea. Să fi fost vreo doisprezece la număr şi, după cum arătau, Zachary îşi dădu seama că erau foşti cipai, asemeni celor ce însoţiseră grupul de culi de pe *Ibis*, în calitate de paznici şi supraveghetori.

Zachary se întrebase adesea cum se explica devotamentul fanatic pe care Bhyro Singh îl inspira acestor oameni. În acea zi nefastă de pe *Ibis* l-ar fi sfâşiat în bucăţi pe ucigaşul subedarului dacă nu ar fi fost ţinuţi în frâu de ofiţeri. Se putea încă citi pe feţele lor că setea de răzbunare nu li se potolise.

După ce audierea martorilor s-a încheiat, Comisia s-a retras într-o anticameră. După o scurtă deliberare, domnul Judecător

Kendalbushe a revenit și a anunțat că Mr Zachary Reid e absolvit de orice vinovăție. Verdictul a fost salutat cu un ropot de aplauze de o parte din public.

Mai târziu, când a fost întrebat ce planuri de viitor are, Mr Reid a fost auzit spunând că intenționează să pornească spre coasta Chinei cât de curând...

Și acesta ar fi trebuit să fie sfârșitul...

Dar tocmai când se pregătea să iasă pentru a sărbători împreună cu Mr Doughty, Zachary a fost acostat de un funcționar al tribunalului ce i-a înmânat un teanc de facturi pentru diverse cheltuieli: cea mai mare era cea pentru traversarea din Mauritius în India. Toate facturile adunate însumau aproape o sută de rupii.

– Dar cum pot plăti toate astea? strigă Zachary. Nu am nici cinci rupii în buzunar.

– Ei bine, atunci trebuie să vă aduc la cunoștință, cu părere de rău, spuse funcționarul, pe un ton care însă nu vădea nicio undă de părere de rău, că legitimația dumneavoastră de ofițer nu vă va fi înapoiată până la achitarea facturilor.

Și astfel sărbătoarea s-a transformat în doliu: berea n-a avut niciodată un gust așa de amar pe limba lui Zachary ca în acea seară.

– Ce mă fac, Mr Doughty? Cum să câștig o sută de rupii fără legitimație? Asta înseamnă aproape cincizeci de dolari de argint; mi-ar trebui mai bine de un an să pun deoparte atâția bani din munca mea aici în Calcutta.

Mr Doughty își scărpină nasul mare ce semăna cu o prună și se puse pe gândit. După ce mai sorbi de câteva ori din bere, spuse:

– Ia zi, Reid, e adevărat că ai început ca tâmplar de vas?

– Da, sir. Mi-am făcut ucenicia la șantierul naval Gardiner din Baltimore. Unul din cele mai bune din lume.

– Ce zici, nu ți-ai pierdut îndemânarea la mânuit ciocanul și fierăstrăul?

– Bineînţeles că nu.

– Atunci s-ar putea să am ceva de lucru pentru tine.

Zachary ciuli bine urechile în timp ce Mr Doughty îi explica motivul pentru care se căuta un tâmplar: pentru a renova o ambarcaţiune ce-i fusese atribuită lui Mr Burnham în cursul valorificării averii confiscate a rajahului din Raskhali. Vasul se afla ancorat în apropiere de vila din Calcutta a lui Mr Burnham. Mult timp lăsat de izbelişte, budgerowul se degradase şi avea urgent nevoie să fie renovat.

– Stai aşa, zise Zachary, nu e vorba cumva despre vasul pe care am luat masa împreună cu rajahul anul trecut?

– Chiar acela, zise Doughty. Numai că în momentul de faţă nu e decât o epavă şi are nevoie de o mână pricepută să-i strângă la loc măruntaiele şi să-i dea o nouă viaţă. Doamna Burnham mi-a atras atenţia asupra chestiunii acum câteva zile. Zicea că e în căutarea unui mystery.

– Un „ mystery"? spuse Zachary. Ce naiba vrea să însemne asta, Mr Doughty?

Mr Doughty chicoti.

– Tot un novice ai rămas, nu-i aşa, Reid? A venit vremea să deprinzi câte ceva din înfloriturile zubbenului indian „Mystery" e cuvântul pe care îl folosim noi pe-aici pentru tâmplari, meşteşugari şi alţii din tagma lor, aşa cum eşti tu. Deci te încumeţi ori ba? Se înţelege de la sine că o să fii răsplătit cu un tuncaw generos, destul cât să-ţi plăteşti datoriile.

Lui Zachary i se luă o piatră de pe suflet.

– Nici nu mai încape vorbă, Mr Doughty! Sigur că mă încumet. Poţi conta pe mine.

Zachary ar fi fost dispus să înceapă munca chiar de a doua zi, dar se întâmplă că Mrs Burnham se pregătea să plece la ţară. Fiicei ei i se recomandase să părăsească oraşul din motive de sănătate, aşa că voia să o conducă până la Hazaribagh, o staţiune aflată la poalele munţilor, în care părinţii ei aveau o proprietate. Aceste pregătiri, precum şi numeroasele ei obligaţii sociale şi cauze caritabile, o ţinură pe Mrs Burnham

atât de ocupată încât trecură câteva zile până ce Mr Doughty putu să schimbe câteva cuvinte cu ea. În cele din urmă reuşi să o abordeze la o prelegere pe care doamna o organizase pentru un medic englez proaspăt sosit în oraş.

– Of, ce corvoadă a fost, băiete, îi explică mai târziu Mr Doughty, ştergându-şi fruntea de sudoare. L-am ascultat pe căcăciosul ăla cu turul atârnând cum dădea din clanţă despre nu ştiu ce rahat de epidemie. N-am mai auzit niciodată aşa ceva. Îţi venea să-ţi tragi palme. Măcar am reuşit să vorbesc cu Mrs Burnham. A zis că poate să te vadă mâine, la ea acasă. Ce spui, poţi să fii acolo la zece de dimineaţă?

– Fireşte că pot. Vă mulţumesc, Mr Doughty!

În Bombay, ziua lui Shireen Modi începuse ca oricare alta. Mai târziu acesta i se va părea cel mai ciudat lucru dintre toate pentru că vestea ajunsese la ea fără nicio presimţire sau semn prevestitor.

Toată viaţa pusese atât de mare preţ pe presimţiri bune sau rele încât Bahram, soţul ei, o luase în nenumărate rânduri peste picior şi îi spusese că e „superstiţioasă". În acea zi, însă, oricât şi-ar fi stors creierii, nu reuşi să descopere vreun semn ce ar fi putut fi tălmăcit ca o avertizare pentru ceea ce orele dimineţii aveau să aducă.

Mai târziu în cursul zilei, cele două fiice ale lui Shireen, Shernaz şi Behroze, urmau să îşi aducă copiii, aşa cum făceau mereu, la obişnuita cină săptămânală. Aceste întâlniri reprezentau principala ei distracţie încă de când soţul ei plecase în China. În afară de a face asta, nu prea avea cu ce să-şi bucure sufletul, în afară de vizitele la Templul Focului aflat la capul străzii.

Apartamentul lui Shireen era situat la ultimul etaj al proprietăţii familiei Mistrie. Clădirea se afla pe Apollo Street, una dintre arterele cele mai aglomerate din Bombay. Seth Rustomjee Mistrie, ilustrul constructor naval, condusese mult timp afacerea familiei dar, după moartea lui, aceasta trecuse

în mâinile fraţilor lui Shireen, care locuiau acum, cu soţiile şi copiii lor, la etajele de jos. Ea era singura fiică a familiei ce rămăsese în casa părintească după căsătorie; surorile ei se mutaseră în casele soţilor lor, aşa cum era obiceiul.

Casa Mistrie era plină de viaţă şi glasurile khitmutgarilor, baişilor, khansamaşilor, aiahelor şi chowkidarilor răsunau cât era ziua de lungă pe scări şi pe culoare. Partea cea mai liniştită a casei era apartamentul pe care Seth Rustomjee i-l destinase lui Shireen atunci când aceasta se logodise cu Bahram. Insistase ca perechea să se stabilească sub acoperişul lui după nuntă, mai ales că Bahram era la vremea aceea un tânăr fără niciun ban în buzunar şi nu avea nicio rudă în Bombay. Grijuliul seth voise să se asigure că fiica lui nu va duce lipsă de nimic după căsătorie şi reuşise fără îndoială să realizeze ceea ce îşi propusese, dar cu preţul libertăţii celor doi, care deveniseră în timp dependenţi de familia Mistrie.

Bahram aducea în discuţie adesea dorinţa lui de a-şi găsi o casă a lor, dar, înspăimântată la gândul că va trebui să răspundă singură de gospodărie în timpul lungilor călătorii ale soţului ei în China, Shireen se împotrivise întotdeauna. În plus, încă de pe vremea când părinţii ei trăiau, nu îşi dorise niciodată să locuiască altundeva decât în casa unde crescuse. De abia când era deja prea târziu, adică după ce fiicele ei se măritaseră şi părinţii muriseră, începuse să se simtă ca o intrusă. Nu era din cauză că cineva s-ar fi purtat urât cu ea – dimpotrivă, toţi erau grijulii peste poate, aşa cum te porţi cu un musafir. Dar toţi ştiau bine – mai cu seamă servitorii – că ea nu era una din stăpânele casei Mistrie aşa cum erau soţiile fraţilor ei; atunci când era necesar, de pildă, să fie luate hotărâri în privinţa spaţiilor comune – cum ar fi grădinile sau acoperişul – pe ea nu o întreba nimeni nimic. Când avea nevoie de o trăsură era luată în considerare ultima sau deloc; când khitmutgarii se luau la harţă, cei din serviciul ei erau cei mai înjosiţi.

De multe ori Shireen se simţea cu totul copleşită de acea

singurătate apăsătoare pe care numai într-o casă în care numărul servitorilor îl depăşeşte cu mult pe cel al stăpânilor o poţi simţi. Era unul din motivele pentru care se pregătea cu nerăbdare pentru prânzurile săptămânale cu fiicele şi nepoţii ei: zile în şir îşi bătea capul cu alesul bucatelor, era mereu în căutare de vechi reţete culinare şi îi cerea khansamaului ei să gătească, de probă, toate felurile de mâncare înainte de ziua cinei respective.

Astăzi, după mai multe incursiuni în bucătărie, Shireen se hotărâse să mai adauge la meniul zilei şi *dar ni por* – un fel pregătit din linte, migdale şi fistic, toate coapte într-o crustă de foietaj. Înainte de prânz trimisese un khitmutgar în piaţă să mai cumpere ceva. Omul lipsi o bună bucată de vreme şi când se întoarse avea o expresie ciudată întipărită pe faţă.

Ce s-a întâmplat? îl întrebă ea, dar el îi răspunse evaziv, îngăimând ceva despre Vico, administratorul soţului ei, pe care îl văzuse stând de vorbă cu fraţii ei, la parter.

Shireen nu ştia ce să creadă. Bahram nu se putea lipsi de Vico: îl luase cu el în China, cu un an în urmă, şi de atunci îl însoţea peste tot. Dacă Vico era în Bombay, atunci unde era soţul ei? Şi de ce s-ar fi oprit Vico să discute cu fraţii ei înainte să urce până la ea? Chiar dacă Vico ar fi fost trimis la Bombay cu vreo treabă urgentă, Bahram i-ar fi dat scrisori şi daruri pentru ea şi el ar fi trebuit să i le aducă.

Se încruntă la khitmutgar, mirată: era în slujba ei de mulţi ani şi îl cunoştea bine pe Vico. Nu credea că l-ar fi confundat cu altcineva dar totuşi îl întrebă, ca să fie sigură: Eşti sigur că era Vico? Omul încuviinţă din cap, într-un fel care îi dădu fiori. Cu o voce răstită, îi porunci să se ducă din nou jos.

Spune-i lui Vico să urce de îndată la mine. Vreau să-l văd, Imediat.

Privindu-şi veşmintele, îşi spuse că nu era pregătită încă să primească oaspeţi. Chemă iute camerista şi alergă în dormitor. Când deschise almirahul, primul lucru pe care îi căzură ochii fu chiar sariul pe care îl purtase în ziua în care Bahram

pornise spre China. Îl scoase de pe raft, cu mâini tremurătoare, şi şi-l lipi de trupul osos şi firav. Mătasea *gara* părea să inunde încăperea cu sclipirile-i verzui, luminându-i chipul prelung, ascuţit, ochii mari şi tâmplele încărunţite.

Se aşeză pe pat şi revăzu cu ochii minţii o zi de septembrie, cu un an în urmă, ziua plecării lui Bahram la Canton. În acea dimineaţă fusese tulburată de semne ce nu prevesteau nimic bun: în timp ce se îmbrăca i se rupsese brăţara de căsătorie iar în timpul nopţii turbanul lui Bahram căzuse pe podea. Atât de tare o îngrijoraseră acele semne încât îl implorase să renunţe la călătorie. Dar el insistase că era musai să plece – nu-şi mai amintea motivul cu exactitate.

Bibiji!

Camerista dăduse buzna în dormitor şi o făcu să-şi amintească de ce era aici. Alese un sari şi, în timp ce şi-l înfăşura în jurul trupului, îi ajunseră la urechi voci ridicate, venind dinspre curte. Nu era nimic neobişnuit, şi totuşi îşi trimise camerista să vadă ce se întâmplă. După câteva minute, femeia se întoarse şi o informă că văzuse câţiva băieţi de casă şi factori poştali ieşind pe poartă cu scrisori in mână.

Scrisori? Pentru cine? De ce?

Camerista nu ştia, firește, aşa că Shireen întrebă dacă Vico urcase deja.

Nu, bibiji, spuse camerista. E încă jos, stă de vorbă cu fraţii dumneavoastră. Sunt într-unul din birouri. Au încuiat uşa.

Aşa deci?

Shireen făcu un efort să rămână nemişcată în timp ce camerista îi pieptăna şi îi împletea părul lucios ce-i ajungea până la talie. De abia ce terminase cu pieptănatul, când auzi voci în dreptul uşii de la intrare. Shireen ieşi în grabă din cameră, aşteptându-se să dea nas în nas cu Vico, dar, când ajunse în living, îi găsi pe cei doi gineri ai săi. Gâfâiau amândoi şi păreau profund tulburaţi: îşi dădu seama că urcaseră în grabă.

Cuprinsă de panică, renunţă la obişnuitele amabilităţi:

Ce faceţi aici?

Sasu-mai, îi ziseră, încearcă să te ţii tare. Trebuie să-ţi spunem ceva.

În sufletul ei, ştiu deja despre ce era vorba. Dar nu scoase niciun cuvânt, îngăduindu-şi încă un minut-două de îndoială. Apoi trase adânc aer în piept.

Spuneţi-mi, le zise. Vreau să ştiu. E vorba de socrul vostru, nu-i aşa?

Cei doi îşi întoarseră privirea în altă parte şi asta fu confirmarea de care avea nevoie. Mintea i se goli pentru o clipă; apoi îşi aduse aminte de ceea ce trebuie să facă o văduvă şi, aproape mecanic, începu să-şi lovească încheieturile mâinilor una de cealaltă până ce-şi sparse brăţările de sticlă. Cioburile căzură pe jos, lăsându-i pielea stropită cu minuscule picături de sânge. Fără emoţie, îşi aminti că brăţările fuseseră cumpărate de Bahram în Canton, cu mult timp în urmă. Dar ochii nu i se umplură de lacrimi. Nu putea să simtă nimic. Îşi ridică privirea şi văzu că Vico se afla acum în pragul uşii. Dintr-o dată îşi dori să scape de ginerii ei.

Le-aţi dat vestea lui Behroze şi Shernaz? îi întrebă.

Ei clătinară din cap.

Am venit direct aici, Sasu-mai. N-am ştiut ce se întâmplă, în bileţelul de la fraţii tăi scria doar să venim numaidecât. După aceea au fost de părere că ar fi mai bine să-ţi spunem noi mai întâi, aşa că iată-ne aici.

Shireen încuviinţă din cap.

Aţi făcut ceea ce trebuia. Vico o să-mi spună mai multe. Cât despre voi doi, mai bine mergeţi acasă la soţiile voastre. Lor le va fi şi mai greu decât îmi este mie. Trebuie să le încurajaţi.

Ha-ji, Sasu-mai.

După ce ginerii plecară, intră în încăpere Vico. Era un bărbat pântecos, cu ochi bulbucaţi, îmbrăcat, ca de obicei, în haine europene – pantaloni de culoarea oului de raţă şi sacou, cămaşă cu guler înalt şi cravată. Ţinându-şi pălăria în mâini,

încercă să îngaime ceva, dar Shireen îl opri. Ridică mâna şi făcu semn slujnicelor să plece:

Lăsaţi-ne singuri, le spuse, vreau să vorbesc doar cu el.

Singuri, bibiji?

Da, aşa am spus. Singuri.

Femeile se retraseră şi ea îl invită pe Vico să se aşeze, dar acesta refuză, scuturând capul.

Ce s-a întâmplat, Vico? Făcu ea. Povesteşte-mi totul, de la început.

A fost un accident, bibiji, răspunse Vico. Din nefericire a avut loc pe corabia lui Seth, pe care el o iubea aşa mult. *Anahita* era ancorată lângă o insulă numită Hong Kong, nu departe de Macao. De abia ce ne urcaserăm la bord în acea zi, după ce ne-am întors de la Canton. Noi, ceilalţi, ne-am dus la culcare devreme, dar sethji a mai rămas. Se prea poate să fi făcut o plimbare pe punte. Era întuneric. Probabil s-a împiedicat de ceva şi a căzut în apă.

Îl asculta cu luare-aminte, privindu-l atentă. Experienţa altor momente îndoliate îi spunea că detaşarea ce o stăpânea acum nu va ţine mult, că va fi curând copleşită de emoţie şi mintea îi va fi înceţoşată zile întregi. Acum, atât timp cât mai era în stare să gândească limpede, voia să înţeleagă cum s-au petrecut lucrurile exact.

Se plimba pe *Anahita*?

Da, bibiji.

Shireen se încruntă; cunoştea bine corabia *Anahita*, încă de pe când chila îi fusese construită chiar în şantierul naval al tatălui ei. Ea fusese cea care îi dăduse numele, după îngerul zoroastrian al apelor, şi tot ea supraveghease meşterii cioplitori care sculptaseră galionul şi decoraţiunile din interior.

Sethji se plimba probabil pe puntea dunetei, nu?

Vico încuviinţă din cap. Da, bibiji, Trebuie să fi fost pe dunetă. Acolo obişnuia să se plimbe.

Dar dacă a căzut de pe puntea pupa, zise Shireen, cineva l-ar fi auzit în mod sigur, nu? Nu era niciun lascar de pază? Nu

era nicio altă navă prin apropiere?

Ba da, bibiji, erau mai multe nave în zonă. Dar nimeni nu a auzit nimic.

Şi atunci unde l-au găsit?

Pe insula Hong Kong, bibiji. Valurile i-au adus trupul pe plajă.

Aţi ţinut vreo ceremonie? L-aţi înmormântat? Ce aţi făcut?

L-am înmormântat, bibiji, zise Vico, în timp ce învârtea pălăria în mâini. Mai erau şi alţi parşi prin partea locului; unul dintre ei era dastur şi el a ţinut ritualul funerar. Mr Zadig Karabedian, prietenul lui sethji, s-a întâmplat să fie şi el acolo. A spus câteva cuvinte despre răposat. L-am îngropat la Hong Kong.

De ce la Hong Kong? făcu Shireen, pe un ton tăios. Nu e şi în Macao un cimitir parsi? De ce nu l-aţi îngropat acolo?

În Macao era cu neputinţă, bibiji, răspunse Vico. În acel moment erau frământări pe continent. Căpitanul Elliot, consulul britanic, tocmai dăduse un ordin prin care le cerea tuturor cetăţenilor britanici să stea departe de Macao. Acesta era motivul pentru care *Anahita* era ancorată în golful Hong Kong. Când Seth Bahram a murit, nu am avut de ales – a trebuit să-l îngropăm în Hong Kong. Puteţi să-l întrebaţi şi pe Mr Karabedian – în curând va sosi la Bombay şi va trece să vă vadă.

Shireen simţea cum durerea începea să crească înlăuntrul ei. Se aşează.

Unde se află mormântul? Aţi pus o inscripţie, aşa cum se cuvine?

Da, bibiji, am pus. Pe insula Hong Kong nu e multă lume şi totul este frumos în mijlocul ei. Mormântul se află într-o vale minunată. Locul l-a găsit noul munşi, secretarul lui Seth Bahram.

Shireen era cu gândurile în altă parte. Zise:

Nu ştiam că soţul meu a angajat un munşi nou.

Da, bibiji. Fostul munşi a murit anul trecut, în timp ce călătoream către Canton, aşa că Seth Bahram a angajat un alt secretar, un bengalez foarte cult.

A venit şi el cu tine la Bombay? întrebă Shireen. Poţi să-l aduci la mine?

Nu, bibiji, nu a venit cu noi. A vrut să rămână în China şi a primit o slujbă în Canton, la un negustor american. Din câte ştiu eu, acum locuieşte în enclava străină a Cantonului.

10 iunie 1839
Enclava străină
Canton

Încep acest jurnal cu un singur regret: că nu m-am gândit să-l încep mai curând. Ce bine ar fi fost dacă m-aş fi apucat să scriu în el acum un an, atunci când am venit la Canton împreună cu Seth Bahram. Ce bine ar fi fost să am la dispoziţie nişte însemnări, pentru a le putea consulta atunci când încercam să scriu despre întâmplările care au dus la criza opiului din martie, anul trecut.

În orice caz, mi-am învăţat lecţia şi nu o să repet aceeaşi greşeală. M-am dovedit într-adevăr atât de dornic să-mi încep cronica încât mi-am deschis caietul de îndată ce m-am îmbarcat pe jonca ce m-a adus de la Macao la Canton. Dar s-a dovedit a fi o mare greşeală. Oamenii s-au adunat în jurul meu să vadă ce fac aşa că m-am răzgândit. Şi mi-am mai dat seama că nu era prudent să scriu în engleză, cum începusem, ci era mai bine în bangla – mai puţin probabil ca jurnalul să poată fi înţeles dacă ar ajunge în mâini nepotrivite.

În momentul de faţă, aştern toate acestea pe hârtie în noua mea locuinţă, în cartierul negustorilor, American Hong din Canton, unde Mr Coolidge, noul meu patron, a închiriat un apartament. El nu trăieşte în lux,

ca Seth Bahram; personalul său s-a cazat în dormitorul comun al servitorilor, aflat în partea din spate a Hongului. Dar ne descurcăm destul de bine şi, chiar dacă locuinţa e rudimentară, trebuie să mărturisesc că sunt fericit că m-am întors în enclava străină a Cantonului – acest mic avanpost fără pereche căruia obişnuiam să-i spunem Fanqui-town!

Poate că e ciudat să scriu toate acestea despre un loc unde auzi mereu strigându-se „Gwai-lo!", „Haak-gwai!" şi „Accha!", ceea ce îţi aminteşte mereu că eşti un străin dar totuşi, atunci când am debarcat la Canton am simţit ca şi cum m-aş fi întors acasă. Se prea poate să fi fost doar uşurarea încercată la gândul că nu mă mai aflam în Golful Hong Kong cu flota lui de nave comerciale englezeşti. Trebuie să spun că mi s-a luat o piatră de pe suflet atunci când n-am mai avut în faţa ochilor pădurea de steaguri britanice care se tot îndesise în ultimul timp. Nu o să mă simt niciodată în largul meu în apropierea unui drapel britanic. Răsuflam din ce în ce mai uşurat pe măsură ce vaporul mă purta mai adânc în inima Chinei. Însă doar atunci când m-am dat jos de pe feribot, în dreptul enclavei străine, m-am simţit la adăpost de ochiul care-vede-tot şi de mâna-care-apucă-tot ale Britaniei.

Ieri după-amiază m-am dus să vizitez locurile mele obişnuite din Fanqui-town. Am fost surprins să văd cât de mult s-a schimbat atmosfera de aici în scurtul răstimp în care am lipsit. Dintre străini nu au mai rămas decât americanii şi obloanele ferecate ale ferestrelor Fabricilor îmi amintesc tot timpul că lucrurile nu mai sunt aşa cum erau înainte de criza opiului.

Fabrica engleză, acum pustie, e cea care îţi sare cel mai mult în ochi. E ciudat să priveşti clădirea aceasta, nu demult cea mai măreaţă şi înţesată de lume din Fanqui-town, cum e acum, încuiată, cu obloanele trase şi

veranda pustie. Chiar şi limbile ceasului din turnul bisericii s-au oprit. Au rămas amândouă, una lângă alta, la ora douăsprezece, ca împreunate într-o rugăciune.

Tot goale sunt şi Fabricile Chung-wa şi Fungtai, ocupate cândva de cei doi negustori din comunitatea parsi din Bombay. M-am abătut mai mult pe lângă Fungtai. Şi cum aş fi putut să n-o fac, doar mă leagă atâtea amintiri de locul acela. Mă gândeam că poate cineva a închiriat între timp vechea locuinţă a lui Seth Bahram, dar nu era aşa: fereastra daftarului are încă obloanele ferecate şi la intrarea în Hong stă de pază un portar. I-am dat câteva monede şi m-a lăsat să mă strecor înăuntru şi să fac câţiva paşi prin vechile odăi.

Au rămas aşa cum erau când am plecat, cu excepţia stratului de praf ce s-a aşezat peste mobile şi podea. Ce sentiment straniu am avut, ascultându-mi sunetul paşilor pe culoarele goale – în memoria mea casa asta e încă înţesată de oameni, îmbibată de aroma bucatelor *masala* ce se revarsă din bucătărie. Şi mai presus de orice, este stăpânită de spiritul lui Seth Bahram. I-am simţit atât de acut absenţa încât nu m-am putut împiedica să nu urc la etajul al doilea, să mai arunc o privire în daftarul unde am petrecut atâtea ceasuri împreună, copiind scrisori şi scriind ceea ce îmi dicta el. Şi în această încăpere toate sunt la fel cum erau atunci când am plecat: piatra mare dăruită sethului de către *compradore*, administratorul chinez al clădirii, şi masa de scris cu ornamente sculptate în lemn. Nici măcar fotoliul nu i-a fost mişcat din loc: e tot lângă fereastră, aşa cum a stat în timpul ultimelor săptămâni petrecute de seth la Canton. În semiîntunericul din odaia asta plină de umbre parcă îl văd încă – lăsat pe spate în fotoliu, fumând opiu şi privind fix Maidanul – ca şi cum ar căuta acolo stafii, aşa cum a spus odată Vico.

Gândul m-a tulburat şi am alergat pe scări în jos,

ieşind din nou la lumină. M-am gândit să mă abat pe la tipografia lui Compton, aşa că am luat-o pe Old China Street. Cândva o stradă plină de viaţă, acum pare adormită şi tristă. De abia când am ajuns pe Thirteen Hong Street, acolo unde enclava străină se uneşte cu oraşul, priveliştea a devenit normală. Aici, mulţimea trecătorilor te copleşeşte ca întotdeauna: un torent de oameni se revarsă neîncetat în ambele sensuri. Într-un minut am fost purtat şi eu de curent, până în dreptul uşii tipografiei lui Compton. Am bătut şi mi-a deschis însuşi Compton: purta un halat posac şi părea neschimbat – cu căciula neagră, rotundă pe creştetul capului şi părul prins îngrijit în coadă de cal, la ceafă.

M-a salutat în engleză, cu un zâmbet larg:

– Ah, Neel! Ce mai faci?

L-am luat pe neaşteptate, răspunzându-i în cantoneză şi folosind numele lui chinezesc:

Jou-sahn Liang sin-saang! Nei hou ma?

– Hai-aa! exclamă el. Ce îmi aud urechile?

I-am explicat că progresam binişor cu cantoneza şi l-am rugat să nu îmi vorbească în engleză. S-a arătat încântat şi m-a condus în prăvălia lui, strigând:

Hou leng! Hou leng!

Tipografia s-a schimbat şi ea în ultimele luni. Rafturile, odată pline cu topuri de hârtie şi tuburi de cerneală, sunt acum goale; în aerul ce înainte mustea de mirosul înţepător de unsoare şi metal, pluteşte acum aromă de tămâie; mesele, cândva înţesate de tipare de probă mânjite de cerneală, sunt acum curate.

Am privit în jur cu mirare:

Mat-yeh aa?

Compton a ridicat resemnat din umeri, explicându-mi că, de când englezii au fost expulzaţi din Canton, tiparniţa nu s-a mai pus în mişcare. În oraş e prea puţin

de lucru pentru o tipografie în limba engleză: nimeni nu mai scoate ziare, buletine oficiale sau anunţuri.

Şi, în orice caz, zise Compton, sunt ocupat cu altceva acum.

Cu ce? am întrebat, iar el îmi explică cum găsise de lucru pentru vechiul său profesor, Zhong Lou-si, pe care îl întâlnisem şi eu de câteva ori, în timpul crizei opiului. (Pe atunci, din neştiinţă, îi spuneam „Maestre Chang"). Se pare că acum a devenit un *mihn-daaih* – „cap-mare", adică un om important: Yum-chaiul actual, comisarul Lin, l-a însărcinat să adune informaţii despre străini, ţările lor şi operaţiunile lor de comerţ, etc.

Ca să poată să-şi desfăşoare activitatea, Zhong Lou-si şi-a deschis un birou de traduceri, mi-a explicat Compton: angajează mulţi oameni ce cunosc mai multe limbi şi locuri de peste mări. Compton a fost printre primii pe care i-a luat în slujba sa şi l-a delegat să supravegheze ziarele englezeşti din regiune, aşa că el le răsfoieşte în căutare de articole ce i-ar putea interesa pe Yum-chai sau pe Zhong Lou-si.

Subiectul pe care Compton îl urmărea îndeobşte era, bineînţeles, *daiih-yin* – „marele fum" – şi, din întâmplare, în *Chinese Repository* a dat peste un articol despre producţia de opiu în China. Norocul lui că am trecut pe acolo pentru că tocmai se chinuia să-i dea de capăt, şi nu reuşea să priceapă tot sensul. Mulţi termeni din articol îi erau necunoscuţi – „arkati", „maund", „tola", „seer", „chittack", „ryot", „carcanna" şi aşa mai departe. Compton nu îi găsise în dicţionarul englez şi era disperat. La fel de necunoscute îi erau şi locurile menţionate în articol – Chhapra, Patna, Ghazipur, Monghyr, Benares şi altele. Calcutta, căreia aici i se spune Galigada, era singurul loc de care auzise.

Mi-a luat destul timp să-i explic toate cele şi mi-a mulţumit din suflet: *Mh-goi-saai, mh-goi-saai!*

I-am spus că m-am bucurat să îi pot fi de folos. Că era o modestă răsplată pentru bunătatea cu care el şi familia lui m-au tratat în nenumărate rânduri şi pentru timpul petrecut în tipografia lui cu câteva luni înainte. M-am simţit minunat să îl revăd pe Compton – în afară de el nu mai cunosc niciun alt om la fel de îndrăgostit de cuvinte ca mine.

Înainte să înceapă marşul, Kesri fusese înştiinţat că avangardei îi va lua cinci ore ca să ajungă până la următoarea tabără. Au fost trimişi câţiva cercetaşi înainte pentru a alege un loc pe malul fluviului Brahmaputra. Kesri ştia că, atunci când va fi sosit acolo, liniile de demarcaţie vor fi deja trasate pentru enclava ofiţerilor, zona pentru cipai, pentru latrine şi bazarul taberei, pentru civilii însoţitori.

Aşa cum era de aşteptat, pe la mijlocul dimineţii, după cinci ore pe drum, calul lui Kesri a început să fornăie, ca şi cum ar fi simţit apă prin apropiere. Apoi drumul a traversat o colină şi fluviul Brahmaputra a apărut în faţa lor, pe fundul unei văi domoale. Era atât de lat încât malul celălalt de abia se întrezărea, ca o pată de un verde decolorat. Pe ţărmul de pe partea lor, o fâşie de nisip de un cafeniu deschis mărginea cursul apei. Acolo fuseseră înfipte steagurile taberei şi semnele de demarcare.

Plaja de nisip se întindea de-a lungul fluviului cât vedeai cu ochii şi, privind într-acolo, Kesri descoperi un nor de praf ce creştea văzând cu ochii şi se apropia de tabără. În fruntea lui se distingeau câţiva călăreţi – după flamuri îşi dădu seama că erau daak-sowari, adică mesageri călare.

Trecuse mult timp de când batalionul nu mai primise scrisori, şi se făcea un an de când Kesri nu mai primise veşti de la familia lui. Aşteptase daakul cu mai multă nerăbdare decât toţi ceilalţi şi acum se bucura că putea fi primul să-l întâmpine. Dar lucrurile aveau să se petreacă cu totul diferit. La câteva minute după ce văzu steagul batalionului, unul dintre

mesagerii călare se desprinse din grup şi se îndreptă direct către coloană. Fiind singurul om călare din avangardă, Kesri avea datoria să-l oprească pe sowar. Îi dădu drapelul soldatului din spatele lui şi o luă la galop.

La vederea lui Kesri, care se apropia, călăreţul încetini pasul şi îşi scoase năframa de pe faţă. Kesri îşi dădu seama că era o cunoştinţă, un risaldar de la cartierul general. Nu precupeţi niciun minut şi trecu direct la ceea ce îl rodea cel mai tare:

Aveţi corespondenţă pentru paltan?

Da, am adus trei genţi de daak; le vei găsi în tabără.

Risaldarul dădu jos de pe umăr tolba cu misive şi i-o întinse lui Kesri.

Dar asta e urgent – trebuie să ajungă de îndată la sahib comandant.

Kesri încuviinţă din cap şi întoarse calul înapoi.

Maiorul Wilson, comandantul batalionului, călărea de obicei pe la jumătatea coloanei, împreună cu ceilalţi ofiţeri englezi. Asta însemna că se afla la o milă bună, poate chiar două în urmă – adesea ofiţerii englezi luau o pauză după o zi de marş, ca să se plimbe călare sau să vâneze; câteodată se aşezau la umbra unui copac şi stăteau la taclale, în timp ce servitorii le pregăteau ceai şi cafea. Astfel erau siguri că atunci când vor ajunge la tabără corturile lor vor fi deja gata ridicate.

Kesri ştia că avea să-i ia ceva timp să localizeze ofiţerii, căci se îndrepta în sens opus mersului coloanei şi trebuia să traverseze întreaga caravană a civililor. În plus, chiar după ce întoarse calul dădu nas în nas cu un pluton de ghaskata cu coasele în mâini – aceştia erau cei care procurau nutreţ pentru sutele de vite ce însoţeau coloana. În spatele lor, veneau cei ce aveau să pregătească tabăra: khalaşii ce ridicau corturile, thudni-wallahii purtători de drapele, culii cu vasele lor de gătit, purtătorii de dandia cu bastoanele sprijinite pe umeri şi, firește, cei ce curăţau şi măturau, mehturii şi bangy-

burdarii. Următorul în coloană era contingentul spălătorilor, un grup numeros de dhobi, femei și bărbați, însoțiți de un șir de măgari încărcați cu saci plini de rufe.

După ce trecu de dhobi, Kesri încetini galopul, apropiindu-se de căruțele trase de boi ale precupeților. O cunoștea de mult timp și îndeaproape pe matroana lor, Gulabi, și știa ce mâhnită ar fi fost dacă nu s-ar fi oprit să schimbe câteva cuvinte cu ea. Dar, înainte să apuce să tragă hățurile calului, o mână ca o gheară îl înșfăcă de cizmă.

Kesri! *Sunn!*

Era Pagla-baba, cerșetorul, mascota paltanului: ca mulți alții din tagma lui, avea darul neobișnuit de a ghici gândurile oamenilor.

Ka bhaiyil? Ce s-a întâmplat, Pagla-baba?

Hamaar baat sun, ascultă la mine, Kesri – am o presimțire că azi vei primi veşti despre ai tăi.

Bhagwaan banwale rahas! Strigă Kesri, plin de recunoștință. Fii binecuvântat!

Prezicerea lui Pagla-baba îl făcu pe Kesri să fie și mai nerăbdător să se întoarcă la tabără, așa că o uită pe Gulabi. Își mână calul tot înainte, trecând la trap pe lângă caravana cărturarilor ce însoțeau tabăra – învățații brahmini, munșiul, bazar-chaudhuri cu registrele lui contabile, kayasth-dubașul care traducea pentru ofițeri și bancherul paltanului, baniya-modi, trezorier și responsabil cu împrumuturile către cipai și trimiterea de bani familiilor acstora. Cu toții călătoreau în același car, mestecând paan în vreme ce acesta își făcea drum înainte.

Munși era însărcinatul cu corespondența: lui îi revenea obligația de a distribui scrisorile către cipai. Când ajunse în dreptul căruței, Kesri se opri să-i spună că sosise poșta și era convins că primise în sfârșit o scrisoare de la familia lui.

Munșiji, să pui chithiul meu deoparte, spuse Kesri. Mi-l dai când ne vedem în tabără, ajung cât pot de repede.

De acolo, coloana se subția și Kesri putu să-i depășească

la trap pe bailiii ce duceau artileria grea a paltanului – tunurile demontate, mortierele, armele de teren – şi apoi pe cei din detaşamentul de artilerişti, golondauzi şi lascari de teren. În urma lor veneau prizonierii, cu contingentul de soldaţi birmani ce fuseseră luaţi ostateci, apoi popota ambulantă cu căruţele pline de alimente pentru ofiţeri – lăzi cu mâncare la conservă sau în sticle, butoaie cu bere, damigene cu vin şi boloboace cu whisky. La doar câţiva paşi mai în spate înainta spitalul de campanie, cu şirul său lung de căruţe uriaşe pe două roţi acoperite cu pânză, unde zăceau bolnavii şi răniţii.

După ce l-a lăsat în urmă, Kesri a trebuit să ţină piept furnicarului de animale domestice – capre, oi şi boi pentru hrana ofiţerilor. Bheri-walahii, îngrijitorii şeptelului, încercară în zadar să îi croiască o cărare printre vite. Aşa că, decât să stea degeaba în şa, aşteptându-le să treacă, Kesri se abătu din drum şi îşi mână calul printr-un câmp năpădit de bălării.

Ocolul se dovedi o alegere bună, căci zări curând grupul de doisprezece ofiţeri englezi ai batalionului. Tocmai se desprinseseră de coloană şi se îndreptau călare către plaja de nisip ce se întindea între fluviu şi drum.

La rândul lor, îl văzură pe Kesri şi îşi struniră caii. Unul dintre ei, căpitanul Neville Mee, aghiotantul batalionului, ieşi în întâmpinarea lui Kesri, în timp ce ceilalţi aşteptau la umbra unui copac.

– Ne aduci cumva tolba cu mesaje, havildare?

– Da, Mee-sah'b.

– Mi-o poţi da mie, havildare. Îţi mulţumesc.

După ce intră în posesia sacului de scrisori, aghiotantul adăugă:

– Mai bine ai aştepta aici, havildare, s-ar putea să mai avem nevoie de tine.

Din locul unde se afla, Kesri îl urmări cu privirea pe căpitanul Mee, care o luase la trap spre comandant, înmânându-i apoi tolba.

Maiorul Wilson o deschise, scoase câteva documente şi îl

bătu pe spate pe căpitanul Mee. În câteva clipe, toţi ofiţerii strângeau pe rând mâna căpitanului, strigând: Felicitări, bătrâne...

Văzând scena, p e Kesri începu să-l roadă curiozitatea: oare căpitanul Mee fusese avansat în grad? Era şi timpul, doar trecuseră aproape zece ani de când îşi făcea speranţe.

Întâmplarea făcea că, atunci când, la vârsta de optsprezece ani, proaspăt venit din Anglia, ca absolvent al Academiei Militare a Companiei Indiilor Orientale din Addiscombe, Mee se alăturase batalionului ca purtător de drapel, Kesri îl luase sub aripa lui, devenind prima lui ordonanţă. Drept urmare, Mee devenise butcha – „fiul" lui – cel puţin în sensul în care acest cuvânt era folosit în rândurile Infanteriei de Băştinaşi Bengalezi. La acea vreme, Kesri nu era mult mai în vârstă decât el, dar fusese recrutat cu trei ani înainte şi avea destulă experienţă de combatant ca să se considere deja veteran. Începând din acel moment, Kesri îl „crescuse" pe domnul Mee – îl iniţiase în obiceiurile batalionului, îi dezvăluise tainele tradiţionalului *kushti*, lupta corp la corp în stil indian, îl îngrijise când fusese bolnav şi îl repusese pe picioare după nopţi furtunoase de jocuri de noroc şi beţie la clubul ofiţerilor.

Cei mai mulţi cipai făceau la fel cu „fiii" lor, dar serviciile le erau sortite uitării odată ce ofiţerii înaintau în grad. Între Kesri şi Mr Mee nu se întâmplase acelaşi lucru: odată cu trecerea anilor, relaţia lor devenise din ce în ce mai strânsă.

Mee era un bărbat înalt şi spătos, cu o faţă osoasă, arsă de soare şi o frunte deasupra căreia părul începuse să se rărească. Felul său de a fi, sincer şi prietenos, era completat de o limbă ascuţită şi de un temperament exploziv. Caracterul său bătăios îi adusese multe necazuri pe vremea când era tânăr ofiţer, atrăgându-i porecla „Kaptan Marpeet" – Căpitanul Scandalagiu. Trecerea timpului nu-i îndulcise firea; cu trecerea anilor devenise din ce în ce mai ţâfnos şi mai irascibil.

Dar, în felul lui, căpitanul Mee era un ofiţer excepţional – în luptă era neînfricat iar faţă de cipai dovedea întotdeauna

un puternic simţ al dreptăţii. Kesri avea multe motive să îi fie recunoscător: încă de la începutul relaţiei lor, Mee îşi dăduse seama că, în taină, Kesri nutrea ambiţia de a învăţa limba engleză, drept pentru care îl încurajase şi îl instruise el însuşi, până ce Kesri ajunsese să vorbească engleza fluent, mai bine decât toţi membrii paltanului, întrecându-l chiar şi pe însuşi dubashul. Drept urmare, Kesri şi Mee se înţelegeau neobişnuit de bine şi legătura dintre ei trecea dincolo de o relaţie strict dictată de interesele batalionului. Dacă Mee avea nevoie să-şi petreacă noaptea cu o fată, ştia că se putea baza pe Kesri, pentru a şti care dintre fetele lui Gulabi avea sifilis şi care îşi merita toţi banii. Dacă rămânea fără un sfanţ în buzunar – ceea ce se întâmpla frecvent, pentru că, aşa cum singur mărturisea, era mereu pe uscat şi avea tot timpul nevoie să-şi ude buzele – tot Kesri era cel la care apela, cerându-i un împrumut, şi nicidecum la bancherii de la Palmer & Co. sau la vreun baniya-modi.

Nu era ceva ieşit din comun şi ca un ofiţer să acumuleze datorii; mulţi o făceau, pentru că le plăceau jocurile de noroc şi băutura. Dar căpitanul Mee se îndatora mai mult decât alţii: datoria lui către Kesri ajunsese la o sută cincizeci de rupii sicca. Dacă ar fi fost în locul lui, alţi ofiţeri şi-ar fi plătit datoria băgând mâna în casieria regimentului sau căutând să meargă la un post unde se puteau face bani – dar domnul Mee nu era făcut din acelaşi aluat. O fi fost el zurbagiu şi sălbatic, dar era un om de o cinste ireproşabilă.

Chiar dacă Kesri şi Mee se cunoşteau atât de bine, amândoi erau conştienţi de faptul că relaţia lor era construită pe un eşafodaj de reguli nescrise ce nu puteau fi încălcate. De pildă Kesri nu ar fi putut îndrăzni să îl întrebe pe aghiotant de ce îl felicitau ceilalţi ofiţeri. Dar căpitanul Mee abordă el singur subiectul, atunci când se înapoie la Kesri, ca să-i dea permisiunea să plece.

– Am să-ţi spun două vorbe, havildare. E un lucru pe care vreau să îl ţin secret, aşa că să-ţi ţii gura, bine?

– Da, sir.

– Misiva era pentru mine. Am primit ordin să mă prezint la Fortul Williams, în Calcutta. Comandamentul suprem se pregăteşte să organizeze o expediţie militară pentru o misiune în afara graniţelor. Când am aflat, m-am înscris şi eu. O să conduc o companie de voluntari cipai. Mi-au cerut să-mi aleg singur adjutantul şi aşa se face că îţi spun toate astea. Singurul pe care l-aş alege eşti tu, havildare. Ce părere ai? Crezi că te-ar interesa să vii cu mine?

Să se înroleze într-o expediţie în afara graniţelor era ultimul lucru la care s-ar fi gândit Kesri în acel moment: după opt luni de serviciu într-o garnizoană îndepărtată, de la graniţa dintre Assam şi Birmania, se simţea epuizat şi avea nevoie de odihnă. Dar întrebă, din curiozitate:

– Şi care e destinaţia, sir?

– Nu ştiu încă, zise aghiotantul. Totul e încă în faza de proiect, dar tot ce pot să-ţi spun e că se vor face bani frumoşi.

Preţ de câteva clipe, Kesri fu tentat să se ofere ca *balamteer*:

– Aşa să fie, sir?

– Ekdum! zise Mr Mee, zâmbind. De când mă ştiu am cheltuit mai mult decât mă ţinea punga. Poate că asta e ultima mea şansă să-mi plătesc datoriile. Dacă iau în considerare banii de *batta* şi de cort, ajung să câştig patru sute şi cincizeci de rupii! Cu solda şi cu primele o să fiu în sfârşit în stare să mă achit de toate datoriile, inclusiv faţă de tine. Deci ce părere ai, havildare? Ai vrea să-ţi încerci norocul în străinătate?

Dintr-odată, Kesri luă o hotărâre:

– Nu, sir, sunt prea obosit acum. Îmi pare rău.

Căpitanul îşi strânse buzele în semn de dezamăgire.

– Păcat, havildare. Mă bazam pe tine. Dar mai gândeşte-te, mai ai încă timp să te hotărăşti.

Zachary avu grijă să o pornească devreme la întâlnirea cu Mrs Burnham.

Bethel, reşedinţa familiei Burnham, era situată în Garden Reach, o suburbie îndepărtată a Calcuttei, un loc unde cei mai înstăriţi negustori britanici ai oraşului îşi construiseră adevărate palate. Era o zonă ce se întindea la sud de docurile din Kidderpore, pe o fâşie de uscat cu vedere spre fluviul Hooghly.

Reşedinţa Burnham era una dintre cele mai măreţe din Garden Reach: un conac enorm, înconjurat de clădiri anexe, construite pe o suprafaţă de peste doi acri care se întindeau pe malul apei. Zachary mai fusese de două ori în incinta reşedinţei, ca musafir la cină. De ambele dăţi fusese întâmpinat la intrarea principală de către un chob'dar în uniformă de gală care îi anunţase venirea, rostindu-i numele cu glas cântător, în timp ce intrau în sclipitorul sheesh-mull al casei Burnham.

Dar asta se întâmplase pe vremea când norocul încă îi mai surâdea, căci tocmai fusese numit secund pe *Ibis* şi era în posesia unui cufăr plin cu haine scumpe. Însă între timp lucrurile o luaseră la vale şi schimbarea poziţiei sale pe scara socială îi fu clară din momentul în care se prezentă la poarta moşiei. Fu condus la intrarea servitorilor, unde două tinere acoperite cu văl îl luară în primire şi-l purtară prin mai multe coridoare şi scări, până ce ajunseră la camera de brodat a doamnei Burnham – un salonaş scăldat în lumina soarelui, cu mese înţesate de truse de cusut şi cu broderii agăţate pe pereţi. Mrs Burnham era aşezată la una din măsuţe, îmbrăcată sobru, într-o rochie de pânză albă şi cu o scufie de dantelă pe cap. Ţinea în mână un gherghef şi nu-şi ridică privirea de pe el atunci când Zachary pătrunse în încăpere.

– Ah, a ajuns mystery? Poftește-l înăuntru.

Doamna Burnham era o femeie înaltă, statuară, cu părul roşcat-castaniu şi un aer de indiferenţă placidă. Cu ocazia întâlnirilor lor anterioare de abia dacă îi adresase vreun cuvânt lui Zachary, ceea ce lui îi convenise de minune, dat fiind că felul ei de a fi, distant şi apatic, îl descumpăniseră într-atât încât nu ar fi ştiut ce să-i răspundă.

Acum, fără să îi arunce măcar o privire sau să își schimbe locul pe scaun, îi zise:

– Bună ziua, domnule...?

– Reid, doamnă. Bună ziua.

Zachary făcu un pas înspre ea, cu mâna pe jumătate întinsă, dar și-o retrase de îndată ce observă că ea nu-și ridicase ochii de pe broderie. Înțelese imediat de ce doamna Burnham îl primise în camera de brodat și nu într-unul din saloanele de oaspeți de la parter: voia să-i dea de înțeles că rangul lui în acea casă era de servitor și nu de musafir și că se aștepta ca el să se poarte ca atare.

– Mr Reid, înțeleg că sunteți un mystery calificat?

– Da, doamnă, mi-am făcut ucenicia la șantierul naval Gardiner din Baltimore.

Ochii doamnei Burnham nu se dezlipiră de gherghef.

– Am convingerea că domnul Doughty v-a explicat deja despre ce fel de slujbă e vorba. Credeți că sunteți în stare să ne reparați vasul?

– Desigur, doamnă, voi face tot ce îmi stă în putință să vă fac pe plac.

Atunci își ridică ochii și îl măsură din priviri, încruntată.

– Mi se pare că sunteți prea tânăr pentru un mystery cu experiență. Dar domnul Doughty vă prețuiește și mă încred în cuvântul său. Mi-a pomenit și despre greutățile dumneavoastră financiare și a reușit să mă convingă că sunteți demn de mărinimia noastră.

– Mr Doughty este foarte amabil, doamnă.

Doamna Burnham continuă, ca și cum nu l-ar fi auzit:

– Atât soțul meu cât și eu ne-am angajat să fim întotdeauna mărinimoși cu tinerii albi săraci din această țară. E trist că sunt atât de mulți în India – vin din occident în speranța să se îmbogățească și sfârșesc înglodați în probleme. Mr Burnham e de părere că avem datoria să facem totul ca acești bieți nefericiți să nu ajungă să păteze prestigiul rasei conducătoare. Ne-am străduit întotdeauna să fim generoși cu

cei care au nevoie de ajutor, de aceea intenţionez să-ţi ofer această slujbă.

– Vă mulţumesc, doamnă, nu o să vă pară rău.

Ea se încruntă şi mai mult, ca şi cum ar fi vrut să-i arate că mulţumirile lui erau premature.

– Permiteţi-mi să vă întreb, Mr Reid, unde aveţi de gând să locuiţi în cazul în care vă angajez?

Întrebarea îl luă pe Zachary pe nepregătite şi începu să se bâlbâie.

– Păi, să vedeţi, doamnă... eu am închiriat o cameră în Kidderpore şi...

– Îmi pare rău, îl întrerupse ea, pe un ton tăios. Nu cred că e o alegere bună. Pensiunile acelea din Kidderpore sunt binecunoscute ca nefiind altceva decât nişte bârloguri unde colcăie bolile, delincvenţa şi viciul. Nu pot permite aşa ceva, în niciun caz. În plus, în timpul nopţii cineva trebuie să stea pe budgerow să îl păzească şi nu am niciun chowkidar la îndemână pentru asta.

Zachary înţelese că i se propunea să locuiască pe budgerow. Nu-i venea să creadă ce norocos era – să i se ofere posibilitatea de a scăpa în sfârşit de barăcile acelea pline de purici era mai mult decât ar fi putut să spere.

– Mi-ar plăcea să mă mut pe budgerow, doamnă, zise, încercând să nu arate cât de nerăbdător era. Desigur, dacă nu aveţi nimic împotrivă.

În acel moment, doamna îşi dădu broderia la o parte, dar numai pentru a-l cerceta cu atâta severitate încât simţi că i se umple fruntea de broboane de sudoare.

– Să ne înţelegem, Mr Reid, spuse ea, pe un ton din ce în ce mai tăios, aceasta este o casă onorabilă unde trebuie menţinut un anumit standard. Pe timpul şederii aici, mă aştept să vă comportaţi cu cea mai mare decenţă posibilă. Sub nicio formă nu veţi primi oaspeţi, bărbaţi sau femei. S-a înţeles?

– Da, doamnă, am înţeles.

Ea se încruntă mai tare.

– Luna asta o să lipsesc pentru o bucată de vreme, spuse, trebuie să îmi duc fiica la reşedinţa de la ţară a părinţilor mei, la Hazaribagh. Sper că în absenţa mea nu vă veţi face de cap?

– Nu, doamnă.

– Pentru că, dacă va fi aşa, voi afla negreşit. Ştiu că aţi călătorit pe mare şi mărturisesc că asta mă îngrijorează. Sper că sunteţi la curent cu reputaţia deplorabilă pe care o au marinarii în ochii oamenilor respectabili.

– Da, doamnă.

– V-am avertizat, Mr Reid. Veţi fi supravegheat în permanenţă. Deşi respectivul budgerow e ancorat la ceva depărtare de casă, să nu vă închipuiţi că distanţa e suficient de mare pentru a putea ascunde eventuale comportamente nepotrivite, de oricare fel ar fi acestea.

– Da, doamnă.

Tăcu şi îl străpunse cu o privire la fel de ascuţită ca acul din mâna ei: avu senzaţia că îi trece prin haine şi i se înfige în piele.

– Atunci e în ordine, rosti, în timp ce el stătea în picioare în faţa ei, vădit stânjenit. Poţi să începi lucrul când vrei.

Prezicerea lui Pagla-baba înaripase într-atât speranţele lui Kesri că va primi o scrisoare de acasă încât îşi mână calul într-un galop nebun către tabără.

Cu câteva minute înainte să ajungă, îl zări pe Dhiru, servitorul lui, alergând spre el.

– Havildarji! Subedarul Nirhbay Singh vrea să te prezinţi imediat la cortul lui. Urgent.

Kesri îşi înfrână calul şi întrebă:

– Ce vrea subedarul? Ştii ceva?

– A primit o scrisoare din satul lui, spuse Dhiru. Cred că sunt veşti rele, havildarji. Grăbeşte-te.

Kesri încuviinţă din cap şi îşi mână calul în galop.

Când intră în tabără, văzu că se adunase lume multă, şi toţi cei strânşi acolo înaintau în şir indian în direcţia cortului

subedarului. Cei mai mulţi erau rubedenii ale acestuia iar Kesri îşi dădu seama, privindu-i, că avusese loc un deces în familie. Se simţi un pic măgulit că fusese chemat şi el să li se alăture.

Descălecă lângă cort şi se trezi faţă în faţă cu munşiul paltanului.

Ce s-a întâmplat, munşiji? Ce e cu toată lumea asta?

N-ai aflat încă? spuse munşiul. Subedarul a primit veşti foarte proaste de acasă. Bhyro Singhji, fratele lui, a murit.

Kesri tresări. Era şocat: Bhyro Singh îi făcuse întotdeauna impresia că va trăi mai mult decât toţi cei de aceeaşi vârstă cu el.

Bhyro Singhji mar goel? Mort? Dar ce s-a întâmplat?

A fost ucis pe mare, cu câteva luni în urmă. Se angajase pe un vas ca să escorteze emigranţi girmitiya. S-a întâmplat în drum spre Mauritius. Şi mai sunt şi alte veşti, de asta te-a chemat subedarul. Hai, du-te odată!

Kesri puse mâna pe umărul munşiului:

Mă duc, munşiji, dar mai întâi, spune-mi dacă a sosit la daak şi vreo scrisoare pentru mine.

Munşiul scutură din cap:

Nu, îmi pare rău, havildarji, nu ai primit nimic.

Kesri îşi muşcă buza, dezamăgit:

Eşti sigur? Nimic?

Nimic, hai, mergi la subedar de îndată.

Când păşi în cort, Kesri îl găsi pe subedar aşezat pe un covoraş. Era un bărbat impunător, cu o faţă lată şi aspră şi cu o mustaţă stufoasă.

Subedar-sah'b, zise Kesri, m-aţi chemat?

Subedarul îl privi cu ochi înroşiţi.

Da, havildare, am veşti rele.

Am auzit ce s-a întâmplat cu Bhyro-Singhji, fratele dumneavoastră. Ce veste tristă!

Subedarul îl întrerupse.

Da, dar asta nu e tot. Scrisoarea pe care am primit-o mai

aduce şi alte veşti rele, despre nepotul meu, Hukam Singh, cel care e însurat cu sora ta.

Wohke kuchh bhael ba? A păţit şi el ceva?

Hukam Singh mar goel. Şi el a murit.

Kesri încremeni.

A murit? Dar cum se poate? Ce s-a întâmplat?

În scrisoare nu spune nimic despre asta, zise subedarul. Dar vor veni în Assam nişte rude de-ale mele să mă vadă. Trebuie să ajungă curând la baza noastră de la Rangpur şi ne vor povesti totul. Dar tu ce veşti ai primit? Nu ţi-a scris nimic familia despre sora ta?

Nu, subedar sah'b, nimic. Speram să fie în daak şi vreo scrisoare pentru mine, dar munşiji zice că n-am primit nimic.

Kesri lăsă capul în jos. Nu-i venea să creadă că familia lui nu-i scrisese să-l anunţe că Deeti, sora lui, rămăsese văduvă. Tăcerea aceea îl descumpănea: ce ar fi putut să însemne?

În drum spre cortul său, Kesri se opri să îşi verse năduful pe Pagla-baba:

De ce mi-ai zis că voi primi o scrisoare? N-am primit nimic – *kuchho nahin!*

Pagla-baba îi răspunse cu un rânjet:

Nu am zis că vei primi o scrisoare, havildarji. Am spus doar că o să primeşti veşti despre ai tăi. Şi aşa a fost, ori ba?

DOI

Soarele aproape că asfinţise atunci când Zachary, cu o taşcă de marinar pe umăr, se urcă la bordul vasului budgerow. Era noroi peste tot şi tambuchiurile erau blocate de grămezi de frunze uscate, crengi rupte şi fâşii de velatură. În timp ce încerca să îşi agaţe taşca de o vergă, se împiedică de un pilon de amarare rupt, ce se rostogolea încoace şi încolo pe punte, năclăit de unsoare şi murdărie.

Nu trecuse mai mult de un an de când Zachary văzuse pentru ultima oară acest vas, dar în acest scurt răstimp se deteriorase în aşa hal încât dădea impresia că îşi jeleşte stăpânul pierdut, aşa cum se zice că fac câinii şi caii părăsiţi: coca îşi pierduse culorile – rămăseseră doar nuanţe spălăcite de albastru şi cenuşiu iar contururile emblemei Raskhali – capul de tigru stilizat – de abia se mai ghiceau. Şi totuşi, chiar şi în acea stare de abandon, se vedea că era un budgerow de preţ, cu punte largă, construit pe gustul unui bogătaş.

După o primă inspecţie, lui Zachary îi veni inima la loc: ceea ce avea de făcut era doar să cureţe, să vopsească, să lustruiască şi să înlocuiască pe ici pe colo câteva piese. Corpul navei era sănătos şi elementele structurale nu aveau nevoie de reparaţii majore. Mai multe scânduri de pe punte trebuiau înlocuite, iar etrava şi lemnăria provei se cereau şi ele renovate şi îndreptate. Carlingile laterale, decorate cu motive sculptate, putreziseră şi trebuiau înlocuite, copastiile desprinse refăcute, şi mai erau stringherii, stâlpii de parapeţi şi colţarii, care aveau nevoie de reparaţii. Dar în general starea vasului nu era atât de gravă cum părea – cu puţin noroc ar fi putut să termine totul în şase-opt luni. Ceea ce îl bucura era că se putea descurca singur cu cea mai mare parte a lucrărilor.

Decise să înceapă cu curăţatul punţilor. Îşi scoase cămaşa şi porni de-a lungul tribordului, până la uşa ce dădea în salonul principal. Când răsuci mânerul, uşa se deschise cu un

scârţâit. Încăperea mirosea greu, a umezeală şi mucegai; candelabrul era înfăşurat într-un giulgiu de pânze de păianjen iar mobilele acoperite de straturi groase de praf.

Aici îl întâlnise Zachary pentru prima oară pe Rajahul din Rashkali, Neel Rattan Halder. Îşi amintea ce uimit fusese atunci, descoperind că gazda, un tânăr cu aspect bolnăvicios, ochi apatici şi atitudine letargică, era o persoană tânără. Zachary privi în jurul lui – salonul plin de igrasie îi trezi un val de milă. Cine şi-ar fi putut închipui, atunci când sorbeau cu toţii şampanie în această încăpere, că rajahul nu mai avea decât câteva săptămâni de libertate şi că avea să sfârşească în burta rechinilor?

Ieşi afară din salon şi se apucă să lucreze la scara ce ducea către puntea deschisă de deasupra. Curăţă treptele, una câte una, până ce ajunse sus şi, ieşind în lumina asfinţitului, se trezi în faţa priveliştii încântătoare de pe malul râului. Reşedinţa familiei Burnham se afla la câţiva iarzi în josul râului, pe acelaşi mal; pe malul celălalt se întindea perimetrul mărginit de copaci al Grădinii Botanice din Calcutta. Toate acele locuri erau întipărite în memoria lui Zachary, fiind strâns legate de amintirea lui Paulette Lambert, cea care odinioară fusese pupila soţilor Burnham. Grădina Botanică era locul unde crescuse Paulette, iar casa Burnham locul unde locuia atunci când Zachary o întâlnise pentru prima dată. Acum, în timp ce privea clădirea scăldată în lumina asfinţitului, îşi aminti de un dineu la care el şi Paulette fuseseră aşezaţi alături: nici prin cap nu i-ar fi trecut atunci că ea avea să fugă de acasă atât de curând şi că se va îmbarca la bordul lui *Ibis*, dându-se drept o fată culi; şi nici nu şi-ar fi putut închipui că, într-una din nopţi, avea să vină în cabina lui şi că el o va ţine în braţe. Amintirea era încă atât de vie încât simţi cum un val de dorinţă îl străbate din cap până-n picioare.

Coborî în grabă pe scara tambuchiului şi se întoarse pe puntea inferioară, unde se apucă să deschidă, la întâmplare, uşile cabinelor. Ultima uşă nu voia să cedeze, aşa că o împinse

cu umărul. În cele din urmă se deschise, cu un scârțâit, și el pătrunse în încăperea somptuoasă, cu pereții îmbrăcați în lambriuri de lemn prețios și cu aplice de alamă. Camera părea să fi scăpat ravagiilor ce afectaseră alte zone ale vasului: patul era încă acoperit cu cearșafuri și adăpostit sub o plasă de țânțari prăfuită. O dădu la o parte și se aruncă pe pat, cu fața în sus: era atât de moale, încât îl făcu să salte un pic și să izbucnească în râs.

Ce lux! Era aproape de necrezut, după tot ceea ce suferise. Patul singur era mai mare decât întreaga sa cabină de pe *Ibis* – acea cabină în care o ținuse în brațe pe Paulette și o sărutase fugar pe buze.

În cursul ultimelor luni, în Mauritius și la Calcutta, Paulette îl însoțise mereu pe Zachary: de câte ori simțea că nu-și mai poate îndura soarta, evoca fantoma ei și se lua la harță cu ea: „Ei bine, Miss Paulette, îți place ce mi-ai făcut? Te gândești vreodată la asta, Miss Paulette? Te gândești vreodată că, dacă nu erai tu, nu aș fi fost acum la ananghie?"

Iar atunci, silueta înaltă și zveltă se înfiripa din umbră și, desfăcându-se de prin colțurile vreunei maghernițe în care se întâmpla să se afle în acel moment, înainta spre el, stângace ca întotdeauna, aproape împiedicându-se, și se așeza alături de el, la fel cum făcuse atunci când se certaseră pentru ultima oară, pe *Ibis*, și ea îl implorase să nu împiedice evadarea ce avea să aibă loc în acea noapte.

„Mi-ai cerut să îi las pe cei cinci să evadeze, Miss Paulette, și eu te-am ascultat – dar vezi cum trebuie să plătesc?"

Uneori schimbul de cuvinte lua o întorsătură mai blândă și cearta se termina la fel ca în acea noapte, când o înlănțuise cu brațele și își lipise buzele de ale ei. Câteodată prezența ei părea atât de aievea, chiar și în spațiul meschin al barăcii, încât se sforța să o alunge din mintea lui, de teamă că bărbații de alături vor începe să râdă pe înfundate, așa cum făceau de câte ori auzeau pe vreunul că adusese cu el vreo femeie.

Dar acum, fericit că era singur pentru prima dată de luni

de zile, culcat pe patul moale şi primitor, nu mai era nevoie să o ţină la distanţă: îşi simţea trupul trezindu-se ca dintr-un somn lung, simţea prin el furnicături şi intensitatea unei dorinţe aproape uitate. Fu cuprins de o ardoare aşa cum nu mai încercase demult şi îi veni atât de lesne să-şi închipuie că mâna ce i se strecura în pantaloni nu era a lui, ci a lui Paulette. Într-un târziu, în timp ce adormea, se gândi încă şi încă o dată ce minunat lucru înfăptuise Creatorul căci, după ce aruncase asupra bărbatului blestemul acelui mădular încăpăţânat şi răzvrătit, tot el, în mărinimia sa, îi pusese biciul îmblânzitorului în mână.

În zori, după un somn mai sănătos ca niciodată şi o nouă scurtă şi minunată întâlnire matinală cu Paulette, sări jos din pat, simţindu-se înviorat. Îşi pregăti ceai şi porridge şi se apucă din nou de lucru, cu trup şi suflet, punându-se pe curăţat puntea de la provă.

Vasul fusese atât de mult timp lăsat de izbelişte încât treaba mergea anevoie. În jurul amiezii, apăru pe neaşteptate un khidmutgar cu o tavă de resturi de la bobachee-connuhul familiei Burnham şi, recunoscător, Zachary o duse înăuntru, pentru că era destulă mâncare pentru prânz şi masa de seară: orez, un castron plin de curry Country Captain şi tot felul de alte bunătăţi.

Mâncă pe săturate şi, după o masă atât de îmbelşugată, îl cuprinse somnul, aşa că se întoarse în cabină. Se lungi în pat fără să-i treacă prin cap să o cheme pe Paulette dar, atunci când ea veni la el de bunăvoie, nu găsi niciun motiv să o izgonească.

Apoi văzu petele lipicioase de pe cearşafuri şi îl cuprinse un sentiment de vinovăţie. Îşi trase nădragii, se întoarse pe puntea din faţă şi îşi continuă munca.

Această parte a vasului nu avea nici acoperiş, nici vreun colţ umbrit; căldura deveni repede chinuitoare. Deşi îşi scosese pantofii, ciorapii şi cămaşa, tot îi era cald. Hainele îi erau leoarcă de sudoare; pantalonii, deja lipicioşi, îi deveniseră ca

o a doua piele.

Deşi mâlos, râul îi păru deodată foarte îmbietor. Măsură din ochi distanţa până la reşedinţa Burnham şi se întrebă dacă era cumva posibil să fie văzut de acolo, dacă s-ar fi dezbrăcat în chiloţi şi ar fi sărit în apă. Casa era departe, la capătul unei pajişti verzi foarte întinse. Era ora siestei şi nu se vedea nici ţipenie de om, nici pe lângă casă, nici pe gazon. Îşi spuse că merita să încerce, mai ales că malul era plin de tufişuri dese ce îl puteau ascunde vederii.

Îşi dădu jos jiletca şi nădragii şi se aruncă peste marginea vasului, cu nimic altceva pe el în afară de izmenele care-i ajungeau până la genunchi. Apa, nu prea adâncă, era plăcută, răcoroasă; avu nevoie doar de câteva minute ca să se simtă pe deplin refăcut.

Exact când era gata să urce din nou pe budgerow, zări pe punte cavila ruptă. Îşi spuse că, fiind deja în apă, poate era momentul potrivit să o cureţe ca la carte. Nu avu decât a întinde un pic mâna ca să o apuce şi se scufundă din nou în apă. Făcu câţiva paşi spre mal şi se opri acolo unde apa îi ajungea până la brâu. Smulse un mănunchi de buruieni şi începu să frece cavila de lemn, pompând viguros din cot sub apă.

Era o piesă în formă de popic, lungă de o palmă; pentru că devenise lunecoasă, din pricina mâlului şi unsorii, o ţinea proptită pe burtă cu o mână, în timp ce o curăţa cu cealaltă.

După câteva minute de muncă anevoioasă, crusta de murdărie începu să se desprindă. Aproape că îşi terminase treaba, căci cavila se curăţase destul de bine, când auzi o voce de copil:

– Hei, tu! Tu ăla de acolo!

Pentru că se întorsese cu spatele la întinderea de iarbă de pe mal, fu luat prin surprindere. Se întoarse şi văzu o fetiţă blondă, îmbrăcată cu un sarafan alb: presupuse că era fiica soţilor Burnham.

Îşi dădu seama brusc că ea se holba la pieptul lui gol. Se înroşi de ruşine şi se îndreptă acolo unde apa era mai adâncă

şi îl acoperea până la gât. Apoi se răsuci către ea:

– Bună!

– Bună.

Îl privi cu seriozitate, întinzându-şi capul ca o pasăre. Mai bine ai ieşi din apă, îi spuse. Mama zice că râul e jegos şi numai păgânii cei răi şi Gentoo fac baie în el.

– Aşa zice? răspunse el, panicat. Atunci să nu îi spui că mai văzut în apă.

– Ah, dar ştie deja. Se uita la tine cu ochii-care-apropie, de la fereastra dormitorului. Am văzut-o eu.

În acel moment, o altă voce răsună dinspre pajişte:

– Annabel! Annabel! Of, plod neastâmpărat, badmash, n-ai pic de ruşine?

Zachary îşi îndreptă privirea către silueta doamnei Burnham, cu boneta pe cap – alerga peste pajişte unduindu-şi cascada de mătăsuri şi dantele. Făcu încă un pas înapoi, acolo unde apa îl acoperea acum până la bărbie.

– Of, Annabel! Doar un bandar ca tine poate să iasă pe arşiţa asta! Sper să nu murim prăjite la soare!

Doamna Burnham alerga atât de repede că boneta îi alunecă de pe cap şi ar fi căzut dacă nu ar fi fost prinsă cu panglicile roz înnodate la gât. Cârlionţii îi zburau în jurul feţei şi pe amândoi obrajii îi apăruseră pete roşii.

Aşa spăşit cum era, Zachary nu putu totuşi să nu observe că înfăţişarea doamnei Burnham era în mare măsură îmbunătăţită de obrajii îmbujoraţi şi părul ciufulit. Nu-i scăpă nici frumuseţea statuară a pieptului ei de proporţii generoase.

– Of, Annabel! zise Mrs Burnham, ferindu-se să se uite la Zachary, în timp ce acoperea faţa fiicei ei cu boneta. Încetează odată cu astfel de badmashee! Fugi acasă, draga mea! Jaldee!

Zachary se gândi că nu avea altă alternativă decât o abordare îndrăzneaţă a situaţiei. Îşi luă un aer pe cât de vesel îi fu cu putinţă şi spuse:

– Bună ziua, Mrs Burnham, ce arşiţă îngrozitoare! M-am gândit că o baie rece nu mi-ar strica!

Un val de indignare scutură trupul doamnei Burnham, care nu catadicsi să întoarcă privirea spre el. Îi răspunse peste umăr, printre dinţi:

– Mr Reid, se poate să găsiţi facilităţi pentru baie la bordul vasului? Şi, dacă nu reuşiţi, atunci trebuie să rezolvăm în vreun fel, ca să evităm să vă privim cum vă tăvăliţi prin noroi ca un bivol ameţit de căldură.

– Îmi cer iertare, Mrs Burnham, mă gândeam că...

Ea îl întrerupse tăios.

– V-aş ruga să ţineţi minte, Mr Reid, că noi suntem o familie creştină şi pretindem de la dumneavoastră o oarecare pudoare, în toate privinţele...

Se opri, nemaigăsindu-şi cuvintele, şi grăbi pasul, în acelaşi timp împingându-şi fiica înainte.

Zachary strigă în direcţia ei, văzând-o îndepărtându-se:

– Îmi cer scuze pentru goliciunea mea, Mr Burnham. Vă promit că n-o să mă mai vedeţi aşa.

Nu primi niciun răspuns, căci Mrs Burnham şi fiica ei erau deja la jumătatea drumului către casă.

Trecură două săptămâni şi nimeni nu aduse în discuţie situaţia financiară a lui Bahram. Nimeni nu-i suflase lui Shireen nici măcar o vorbuliţă despre starea în care se găsea afacerea soţului ei în momentul morţii acestuia. La început, fusese prea copleşită ca să se gândească la astfel de lucruri. De abia după ce trecu primul val al durerii începu să se întrebe ce putea să însemne tăcerea aceea.

Într-o familie ca a ei, unde tuturor le stătea capul numai la problemele de afaceri, evitarea intenţionată a subiectului era cumva nefirească, mai ales că ştiau prea bine cu toţii că Bahram plecase în călătorie în China cu scopul clar de a prelua divizia de transport maritim a firmei Mistrie & Sons, firmă ce aparţinuse de generaţii întregi familiei lui Shireen.

În această familie, cei mai în măsură să fie la curent cu afacerile lui Bahram erau cei doi fraţi ai ei, care, la moartea

tatălui lor cu câţiva ani în urmă, moşteniseră compania. Shireen nu se îndoia că ştiau destule despre situaţia financiară a soţului ei şi totuşi niciunul nu aducea vorba despre asta, deşi veneau amândoi în vizită de mai multe ori pe zi.

Pentru ea nu mai era o taină faptul că, după moartea prematură a tatălui lor, soţul şi fraţii ei începuseră să se lupte între ei pentru preluarea companiei. Conflictul era de aşteptat: fraţii ei nu îl consideraseră niciodată pe Bahram demn de familia Mistrie iar acesta, la rândul lui, le răspunsese cu aceeaşi ostilitate. Încă din ziua nunţii ei, tensiunea dintre fraţi şi soţ o înconjurase ca un lanţ de ancoră ce zbârnâie în jurul unui cabestan. După ce se căsătorise, Shireen observase conflictul doar în oglinda relaţiilor de familie: în domeniul afacerilor, tatăl ei reuşise să menţină o pace aparentă. De abia după moartea patriarhului, Shireen devenise pivotul în jurul căruia se desfăşura toată tensiunea din familie.

Nimeni nu ştia mai bine decât ea cât de trădat şi tras pe sfoară se simţise soţul ei atunci când cei doi fraţi încercaseră să îl treacă pe linie moartă, ca să poată profita de filiala construită de însuşi Bahram – înfloritoarea divizie de transport maritim şi export. Numai că lui Bahram nu îi stătea în caracter să privească pasiv propria sa abdicare: se hotărâse să-şi însuşească divizia de export şi, ca să-şi atingă scopul, investise într-o cantitate enormă de marfă destinată vânzării în China, cu speranţa ca, din banii obţinuţi, să îşi poată într-o zi cumpăra propria afacere. Nefiind un om care umblă cu jumătăţi de măsură, se hotărâse să livreze cea mai mare cantitate de opium ce fusese vreodată trimisă din Bombay. Ca să facă rost de bani, îşi folosise toate resursele de capital disponibile – parteneri de afaceri, personalităţi de vază ale comunităţii, rubedenii – şi, pentru că încă mai avea nevoie, apelase la Shireen, cerându-i să-şi amaneteze bijuteriile şi să-şi ipotecheze pământurile din Alibaug şi Bandra, moştenite de la tatăl ei.

De-a lungul anilor, Shireen avusese multe neînţelegeri cu Bahram, cel mai adesea în legătură cu aparenta lui lipsă de

reacţie în faţa neputinţei lor de a produce un fiu. Ea îl rugase în nenumărate rânduri să caute un leac, dar, spre marea ei tristeţe şi părere de rău, el nu luase niciodată problema în serios. Dar, atunci când era vorba de afaceri, ştia că instinctul lui nu dădea greş şi că aceia care nu credeau în el se înşelau. Chiar şi ea, fire pesimistă de felul ei, se numărase adesea printre cei care credeau adesea că proiectele lui erau sortite eşecului. Dar asta nu se întâmplase niciodată şi, în timp, ajunsese la concluzia că, în materie de afaceri, era mai bine să se încreadă în judecata soţului ei. Aşa că în cele din urmă cedase solicitărilor lui şi îi dăduse mână liberă să dispună de moştenirea ei aşa cum credea de cuviinţă.

Ce se întâmplase cu acei bani? De ce nimeni nu-i pomenea de ei? Pentru un timp se agăţase de explicaţia comodă că poate familia ei nu voia să discute acel subiect de faţă cu alţii. Şi era ceva adevăr în asta: veşnic în compania fiicelor, surorilor, nepoţilor şi a numeroşilor baişi şi khidmutgari, nu era niciodată singură. Nici măcar în timpul nopţii nu scăpa, pentru că întotdeauna cineva din anturajul ei stătea pe aproape, pentru a se asigura că luase o porţie copioasă de laudanum înainte de culcare.

Shireen nu voia să fie nerecunoscătoare pentru grija cu care o înconjura familia dar, după ceva vreme, îi fu clar că în solicitudinea lor se ascundea ceva bizar. Preocuparea lor se concentra cu totul asupra ei, uitând cu totul de răposatul ei soţ. La un moment dat, încercând să schimbe lucrurile, anunţase că vrea să organizeze, în onoarea lui Bahram, o măreaţă ceremonie de Farvandin roj la Templul Focului, dar nimeni nu o luase în seamă. În schimb, fără măcar să-i ceară părerea, familia organiză un modest serviciu funerar, doar în prezenţa câtorva rude apropiate.

Atunci când le ceru socoteală fiicelor ei, acestea încercară să o îmbrobodească, îndrugând ceva despre cheltuieli. Aşa înţelese că îi ascundeau ceva şi că va trebui să ia hăţurile în propriile mâini. A doua zi, le trimise fraţilor ei un bilet în care le

cerea să o viziteze cât de curând posibil.

În dimineaţa următoare, se prezentară împreună, punctuali ca întotdeauna, îmbrăcaţi în angharka impecabile şi cu turbane albe înfăşurate cu grijă. După câteva fraze de convenienţă, Shireen spuse:

Mă bucur ca sunteţi aici; am tot aşteptat să vă pun câteva întrebări.

Despre ce anume?

Despre afacerile soţului meu. Ştiu că a băgat o grămadă de bani în ultima lui călătoria în China. Mă întreb ce soartă au avut investiţiile sale.

Se lăsă tăcerea şi Shireen observă cum cei doi schimbau între ei priviri, ca şi cum se îndemnau unul pe altul să vorbească primul. Ca să le uşureze sarcina, tot ea interveni:

Trebuie să-mi spuneţi. Am dreptul să ştiu.

I se păru că răsuflă uşuraţi.

Lucrurile stăteau cât se poate de rău, îi spuseră ei. Bahram-bhai făcuse nişte greşeli teribile; pasiunea lui pentru risc dusese la catastrofă; miza fusese uriaşă, dar pierduse partida în mod dezastruos.

Degetele lui Shireen căutau, printre faldurile sariului ei alb, atingerea liniştitoare a firelor împletite ale sacrului kasti, legat în jurul taliei.

Ce s-a întâmplat? întrebă. Vă rog să-mi spuneţi tot.

După câteva clipe de ezitare, începură amândoi să vorbească.

Nu fusese doar vina lui Bahram. Fusese şi el luat prin surprindere de recentele schimbări din China. La puţin timp după ce a ajuns la Canton, fusese numit un alt vicerege, un mandarin căruia i se spunea „comisarul Lin" – în opinia celor mai mulţi, un nebun obsedat de putere. Acesta îi arestase pe toţi negustorii străini şi îi obligase să predea toată încărcătura de opiu pe care o aduseseră pentru a o comercializa în China. Apoi a supravegheat personal operaţiunea de distrugere a încărcăturii – mărfuri în valoare de milioane de dolari

spanioli! Bahram se număra printre cei care pierduseră cel mai mult; întreaga sa încărcătură – marfă cumpărată în cea mai mare parte cu bani împrumutaţi – fusese confiscată şi distrusă. În consecinţă, datoriile lui faţă de creditorii din Bombay nu mai puteau fi achitate; dacă s-ar fi întors înapoi, ar fi trebuit să declare falimentul – ceea ce nu ar fi uimit pe nimeni, de vreme ce ştiau că a fost întotdeauna un jucător şi un speculant, întocmai ca bunicul său mai înainte.

Shireen ascultă şocată, cu mâinile împreunate în poală. Când cei doi încheiară, le zise:

Nu a mai rămas deci nimic? Absolut nimic?

Scuturară capetele: nu, nu mai era nimic. Bahram nu lăsase în urma lui decât datorii. Situaţia fusese atât de proastă încât, *Anahita*, nava sa amiral, trebuise vândută, la Hong Kong, la un preţ mult sub valoarea ei, unui anume Benjamin Burnham, om de afaceri englez. Până şi casa pe care Bahram o construise pentru fiicele sale trebuia acum vândută. Din fericire, ea, Shireen, era asigurată – avea încă apartamentul ei din casa părintească; măcar nu avea de ce să îşi facă griji că nu va avea un acoperiş deasupra capului. Iar ginerii ei erau amândoi oameni prosperi; luaseră hotărârea să depună bani într-un fond ce îi va permite să beneficieze de un venit lunar. Va trebui să economisească un pic, ce-i drept, dar cu puţină prudenţă va reuşi în mod sigur să se descurce.

În acel moment se întâmplă ceva ciudat. Un fluture intră pe fereastra deschisă, se abătu în zbor pe deasupra capetelor lor, pentru ca apoi să poposească pe unul dintre portretele înrămate ale lui Bahram.

Shireen îşi ţinu răsuflarea o clipă şi îşi dădu jos vălul: Bahram adusese cu el acel portret de la Canton, cu mulţi ani în urmă. Îl înfăţişa într-o choga albastru închis, aşezat cu genunchii uşor depărtaţi, iar faţa lui pătrăţoasă, cu barba tunsă îngrijit şi un zâmbet ce-i arcuia buzele, era nespus de frumoasă.

Shireen fusese întotdeauna încredinţată că până şi cele mai banale dintre întâmplări poartă în ele înţelesuri ascunse;

pentru ea era limpede că, atunci când un lucru, chiar şi cel mai neînsemnat, se petrece laolaltă cu un altul, legăturile dintre ele nu sunt niciodată lipsite de însemnătate. Acum, chiar şi după ce fluturele zburase, nu îşi putea desprinde privirea de pe portret. Bahram avea aerul că o priveşte direct, ca şi cum ar fi vrut să îi spună ceva.

Trase adânc aer în piept şi se întoarse către fraţii ei:

Spuneţi-mi, credeţi cumva că există cea mai mică şansă ca măcar o parte a investiţiei soţului meu să fie recuperată?

Se uitară unul la altul şi începură să mormăie, cu voci scăzute, pline de regret, de parcă ar fi vrut să-şi ceară iertare că îi risipeau până şi ultima speranţă.

Era desigur o şansă, îi spuseră, ca o parte din bani să fie recuperată. Bahram nu era singurul negustor străin căruia i se confiscase marfa. Mai erau şi alţii, inclusiv un mare număr de oameni de afaceri britanici, care la rândul lor îşi predaseră încărcăturile din pricina comisarului Lin. Autorităţile de la Londra nu vor permite ca aceste confiscări să rămână nepedepsite: englezii erau altfel decât suveranii indieni, cărora nu le păsa de interesele negustorilor lor – englezii erau pe deplin conştienţi de importanţa negoţului. Se zvonea deja că se pregăteau să trimită o expediţie militară în China, pentru a cere daune. Dacă ar fi izbucnit un război şi chinezii ar fi pierdut, ceea ce era posibil, atunci erau şanse ca banii lui Bahram să poată fi restituiţi.

Numai că...

Da? făcu Shireen.

Numai că, atunci când va veni momentul distribuţiei fondurilor recuperate, nu va fi nimeni acolo să îl reprezinte pe Bahram. În mod sigur se vor duce lupte pentru bani şi ceilalţi negustori vor fi prezenţi la faţa locului, gata să îşi ceară înapoi partea lor.

Shireen reflectă asupra celor auzite şi mintea i se limpezi.

Dar nu am putea trimite pe cineva din partea noastră? De exemplu pe Vico?

Clătinară din capete. Vico a refuzat deja, îi spuseră. Nu era decât casierul lui Bahram şi nu avea nicio autoritate in faţa Camerei de Comerţ din Canton sau a guvernului britanic. Negustorii străini de la Canton formau un cerc restrâns, imposibil de pătruns de un străin. Bahram fusese el însuşi membru al grupului, aşa că s-ar putea ca membrii acestuia să privească cu bunăvoinţă cererea familiei lui dacă ar fi intervenit vreo rudă de sânge – dar, din nefericire, nu exista nimeni care să îşi ia această însărcinare.

Shireen pricepea exact aluzia pe care o făceau – că lucrurile ar fi stat altfel dacă ea şi Bahram ar fi avut un fiu ce le-ar fi reprezentat interesele. Dar o torturase mult prea mult timp acest gând şi acum nu mai avea răbdare.

Dar eu? Izbucni ea, rostind primele cuvinte ce-i veneau pe buze. Ce-ar fi dacă m-aş duce eu însămi acolo?

Se holbară la ea, înspăimântaţi.

Cum adică dumneata?

Da, eu.

Dumneata? Să te duci în China? Nici măcar nu ieşi pe stradă de una singură.

Ei bine, şi de ce nu m-aş duce? replică Shireen. La urma-urmelor soţiile şi fiicele voastre ies în public, nu? Nu vă lăudaţi voi în faţa prietenilor voştri englezi cu familia voastră emancipată, care nu ţine la purdah?

Shireenbai, ce tot spui? E adevărat că soţiile noastre nu respectă un purdah strict dar avem o anumită reputaţie în societate. Nu am permite niciodată surorilor şi soţiilor noastre să umble prin lumea largă de capul lor. Închipuie-ţi ce scandal ar fi. Ce ar zice lumea?

E scandalos ca o văduvă să vrea să meargă la mormântul soţului ei?

Resemnaţi, cei doi renunţară să mai insiste şi vocile li se înmuiară deodată.

Ar fi bine să stai de vorbă cu fiicele tale, Shireen. Ele îţi vor explica problema asta mai bine decât am putea să o facem

noi doi.

11 august 1839
Canton

Ieri, în timp ce mergeam pe Thirteen Hong Street, am dat nas în nas cu Compton. Hei, Neel! a exclamat. Zhong Lou-si ar vrea să te întâlnească!

Am întrebat de ce şi Compton mi-a explicat că Zhong Lou-si a fost foarte impresionat de lucrarea lui despre raportul asupra producţiei de opiu din Bengal. Auzind că şi eu contribuisem la scrierea ei, a zis că ar vrea să *yam-chah* (să bea ceai) cu mine.

Bineînţeles că nu puteam spune nu.

Am căzut de acord să vin azi la tipografia lui Compton, de îndată ce va începe ora iepurelui (cinci după-amiaza).

Am ajuns cu câteva minute înainte ca limuzina lui Zhong Lou-si să oprească în faţa intrării. Arată mai bătrân decât mi-l aminteam, adus de spate şi firav, cu smocul lui de barbă albă lipită de bărbie, ca un ghemotoc încurcat de pânză de păianjen. Dar anii nu au stins lumina din ochii aceia care s-au aprins, strălucitori, la vederea mea.

Deci aşa, Neel! Am auzit că ai învăţat să vorbeşti cantoneza.

Haih Lou-si!

Nici Zhong Lou-si nu este cantonez, dar a trăit atâta vreme în Guangdong încât înţelege perfect dialectul. S-a arătat foarte răbdător în timp ce mă căzneam să vorbesc cantoneza. Nu m-am făcut de râs, aşa cred, deşi pe alocuri a trebuit să-i cer ajutorul lui Compton, în engleză.

S-a dovedit că Zhong Liu-si avea un motiv special pentru care a cerut să mă întâlnească: compune un

memorandum despre India sub stăpânirea britanică – a folosit cuvântul *Gangjiao*, termen prezent în vorbirea curentă pentru a desemna teritoriile Companiei – şi voia să-mi pună câteva întrebări.

Yat-dihng, yat-dihng, am zis, la care Zhong Lou-si a pomenit de zvonurile care circulă la Canton, cum că englezii se pregătesc să trimită o flotă militară în China. Ştiu ceva referitor la asta?

Mi-am dat seama că întrebarea era formulată cu o naivitate înşelătoare, tocmai pentru a ascunde informaţiile pe care Zhong Liu-si deja le avea despre subiectul în cauză. Trebuia să-mi aleg cuvintele cu prudenţă.

Printre străini, am spus, se zvoneşte de mult că britanicii vor trimite curând o expediţie militară în China.

Haih me? Serios? Unde auzisem aşa ceva, vru să ştie el. De la cine?

I-am explicat că mulţi inşi din provincia mea, Bengal – (Ban-gala, cum zic ei pe-aici) – sunt angajaţi copişti şi „scriitori" de către negustorii britanici Sunt copişti bengalezi şi în slujba căpitanului Elliot, plenipotenţiarul britanic, i-am spus. De multe ori ne scriem despre ultimele noutăţi şi am aflat cu toţii că Elliot i-a scris guvernatorului-general britanic din Calcutta, încă din aprilie, pentru a-i cere să mobilizeze forţe armate cu scopul de a porni o expediţie în China. I-am mai spus că i-am auzit de curând pe domnul Coolidge şi pe prietenii săi vorbind despre chestiunea în cauză şi păreau convinşi că, la sediul armatei britanice din Calcutta deja începuseră pregătirile. Dar nimic nu va fi adus la cunoştinţa publicului până ce nu va sosi autorizaţia de la Londra.

Cum adică, zise Zhong Lou-si, pregătirile se fac în *Yindu* – India? Asta înseamnă că trupele vor fi compuse

din britanici sau indieni?

Dacă ar trebui să ne ghidăm după experienţa trecută, am spus, se prea poate ca armata să includă atât trupe engleze cât şi indiene. Acesta e modelul pe care britanicii l-au urmat în toate războaiele de pe alte continente, în Birmania, Java sau Malaiezia.

Zhong Lou-si nu se arată surprins. Îmi spuse că, încă din timpul domniei împăratului Jiaqing, britanicii au adus cu ei nave pline cu cipai indieni la Macao – pe care el îi numeşte *xubo bing*. Dar Beijingul a reacţionat ferm şi trupele nu au fost lăsate să debarce. Aceasta se întâmplase cu treizeci de ani în urmă. Zece ani mai târziu, în al doilea an al domniei împăratului actual, Daoguang, britanicii s-au întors cu un alt contingent de cipai indieni. De data aceasta au reuşit să ocupe pentru scurt timp Macao, dar au fost ulterior forţaţi să părăsească locul.

Apoi Zhong Lou-si a adăugat ceva ce m-a surprins: a zis că, în timpul acelor evenimente, oficialii chinezi trăseseră concluzia că cipaii erau sclavi şi britanicii nu aveau încredere în capacitatea lor de luptă, de aceea au părăsit Macao fără să opună prea multă rezistenţă.

Dar cipaii nu sunt sclavi! am protestat. Sunt plătiţi, la fel ca şi soldaţii britanici.

Au acelaşi onorariu ca şi englezii cu părul roşu?

Nu, am recunoscut. Primesc mult mai puţin. Aproape jumătate.

Sunt trataţi la fel? Oare trupele de indieni şi de britanici mănâncă şi dorm împreună?

Nu, am zis. Locuiesc separat şi sunt trataţi altfel.

Indienii sunt vreodată promovaţi în grad? Există ofiţeri indieni?

Nu, am spus. Gradele superioare sunt deţinute doar de britanici.

Zhong Lou-si a sorbit din ceai, îngândurat, în

tăcerea ce se lăsase între noi.

Apoi a ridicat ochii spre mine şi a zis:

Aşadar indienii luptă pentru solde mai mici, ştiind că niciodată nu vor putea avansa la gradul de comandant. Aşa este?

Erau lucruri de netăgăduit.

Jauh haih lo, am spus: lucrurile stau întocmai aşa cum ai zis.

Dar atunci de ce mai luptă?

Nu am ştiut ce să-i răspund: cum poţi să explici ceea ce nici tu însuţi nu pricepi? Ceea ce nimeni nu înţelege? Nu am putut spune decât atât:

Luptă pentru că asta e meseria lor. Pentru că în acest fel câştigă bani.

Deci provin din familii sărace?

Provin din familii de fermieri, am zis. Din anumite zone din interiorul ţării. Dar nu sunt săraci – mulţi dintre ei aparţin unor familii de vază şi mulţi sunt proprietari de pământuri.

Aceasta a adâncit şi mai mult mirarea lui Zhong Lou-si:

De ce şi-ar pune viaţa în primejdie dacă nu sunt nevoiţi s-o facă?

În fine, e greu de explicat, dar motivul este că mulţi dintre ei aparţin unor clanuri – nu găseam un alt cuvânt pentru „castă" – şi de generaţii şi-au câştigat existenţa luptând. Se dedică cu loialitate unui conducător şi luptă pentru el. Pe vremuri, conducătorii lor erau regi indieni, dar de când britanicii au preluat puterea, cipaii au început să lupte pentru ei aşa cum luptau odinioară pentru rajahi şi nababi. În ochii lor nu e nicio diferenţă.

Dar, atunci când luptă de partea britanicilor, o fac întotdeauna sincer, din toată inima?

Din nou mi-a trebuit un răgaz ca să mă gândesc.

E o întrebare la care e greu să răspunzi, am zis.

Cipaii sunt soldaţi destoinici şi i-au ajutat pe britanici să cucerească o mare parte din India. Dar au fost şi unele momente când s-au răzvrătit, mai ales când au luptat în afara ţării. Ţin minte că acum cincisprezece ani, în Barrackpore, a izbucnit o răscoală, atunci când un batalion de cipai a primit ordin să meargă în Birmania. În general cipailor din Bengal Presidency nu le place să lupte dincolo de graniţe. Din acest motiv britanicii apelează adesea la cipaii din Madras când e vorba de incursiuni pe teritoriu străin.

Căzând pe gânduri, Zhon Lou-si a încuviinţat din cap, în timp ce-şi mângâia barba albă. Mi-a mulţumit pentru ajutor şi mi-a spus că speră că ne vom revedea curând.

Între Kesri şi sora sa, Deeti, era o diferenţă de vârstă de opt ani. Între ei doi, părinţii lor mai aduseseră pe lume încă cinci copii: doi supravieţuiseră iar trei muriseră. Deşi îi despărţea cel mai mare număr de ani, cei doi se asemănau între ei mai mult decât cu oricare din fraţii lor.

Una dintre trăsăturile comune era culoarea ochilor – ochi ce băteau într-un cenuşiu deschis. Pentru Deeti, acest lucru constituise întotdeauna un handicap, dat fiind că mulţi săteni superstiţioşi de prin partea locului erau încredinţaţi că femeile cu ochi de culoare deschisă posedă puteri oculte. În cazul lui Kesri, în schimb, această trăsătură avusese cu totul alte consecinţe – la un băiat, ochii de culoare deschisă erau priviţi doar drept o trăsătură neobişnuită, şi nicidecum una funestă – însă ea contribui la crearea unei legături strânse între cei doi; de mic, Kesri era mereu gata să sară în apărarea lui Deeti, atunci când ceilalţi copii o necăjeau.

Îi mai unea şi faptul că crescuseră ştiind că aveau un kismat potrivnic. Deeti, pentru că horoscopul ei arătase, încă de la început, că venise pe lume sub influenţa unei alinieri astrale malefice. Iar Kesri, pentru că era primul născut de sex

masculin. Cele mai multe familii considerau că este un mare noroc să fii primul fiu – şi, dacă ar fi fost plămădit dintr-un altfel de aluat, poate că şi Kesri s-ar fi crezut norocos pentru că se născuse într-o familie ce respecta tradiţia de a-l ţine acasă pe fiul cel mai mare, dându-i în grijă munca pământului. Însă Kesri nu era genul care să se mulţumească cu o viaţă în satul Nayanpur, alergând în urma plugului şi strigând la boi. Din fragedă pruncie îi plăcuse să asculte poveştile pe care le depănau unchii săi, tatăl, bunicul, diverşi guruji ori alţi bărbaţi din sat, care, pe când erau adevăraţi *jawani* – luptători în floarea tinereţii, luaseră drumul armelor. Nu nutrise nicio altă ambiţie decât să facă ceea ce făcuseră şi ei: să plece să lupte ca cipai în ţinuturile Hindustanului sau Deccanului.

Familia lor se ocupa cu cultivarea pământurilor şi toţi băieţii erau învăţaţi să se lupte încă de la o vârstă fragedă. În acele vremuri, bandele de dacoiţi şi alţi răufăcători înarmaţi dădeau mereu târcoale satului: chiar şi când ieşeau la munca ogorului, sătenii aveau la ei scuturi şi săbii, nu numai pluguri şi coase. Cum să cultivi pământul dacă nu erai în stare să-l aperi?

Kesri şi fraţii săi începuseră să se ia la trântă de mici. În apropierea satului lor se găsea o faimoasă akhara – o şcoală pentru practicarea feluritelor discipline de educare a trupului şi spiritului. Aceasta era patronată de un ashram condus de sadhuşii Naga, un ordin de asceţi ce nu-şi acopereau corpul cu haine, ci numai cu cenuşă, şi cărora le mersese faima atât ca luptători iscusiţi, cât şi pentru traiul lor auster. Aceşti sadhuşi se arătau indiferenţi faţă de obârşia învăţăceilor lor; în tradiţia sfântă a akharei, diferenţele între caste şi secte nu erau recunoscute, aşa încât toţi se îmbăiau, practicau luptele şi mâncau la comun, indiferent de locul pe care îl ocupau în lumea din afară.

Tatăl lui Kesri credea cu tărie în sistemul castelor şi nu-i erau pe plac principiile akharei. Spre deosebire de el, Kesri le găsea foarte potrivite, dar se supunea fără să crâcnească şi

obiceiului impus de regulile casei, de a face o baie de purificare atunci când se întorcea de la akhara. Îi plăcea atmosfera de camaraderie de acolo la fel de mult ca întrecerea fizică; avea o constituţie robustă şi un temperament activ, de aceea îi pria regimul riguros de antrenament. Îi plăcea să se antreneze cu greutăţi precum *naal* şi *gada* şi, spre deosebire de ceilalţi băieţi, nu căuta scuze să scape de la „aratul ringului de luptă", un exerciţiu în care unul din băieţi se aşeza pe o bârnă de lemn, în timp ce un altul îl trăgea pe podea cu ajutorul unui ham petrecut peste frunte.

Dar pe Kesri cel mai mult îl pasiona lupta în sine. Simţurile i se ascuţeau de fiecare dată când mintea şi corpul îi erau puse la încercare; îşi păstra sângele rece în situaţii în care ceilalţi băieţi intrau în panică. Dacă ar fi fost după el, şi-ar fi petrecut tot timpul însuşindu-şi manevre precum aruncarea dhobi sau imobilizarea kasauta; deseori era iritat văzând că sadhuşii acordau aceeaşi importanţă îndemânării tehnice de luptă şi controlului respiraţiei, intestinelor sau emanaţiilor corporale, dar se supunea exigenţelor lor, considerând că era preţul pe care îl plătea pentru instruirea sa. În fiecare dimineaţă inspecta conştiincios şarpele ce îi ieşea din fund şi, dacă i se părea că era mai decolorat, sau că nu era „încolăcit şi gata să se repeadă" discuta problema cu antrenorii lui şi îşi modifica regimul alimentar după cum îl sfătuiau aceştia.

Kesri punea atâta voinţă în antrenament, încât la vârsta de zece ani era deja considerat cel mai bun luptător din akhara, la categoria sa de vârstă şi greutate. Curând după aceea, programul său de antrenament se extinsese la folosirea armelor – în special *lathul*, o bâtă grea ce semăna cu o măciucă, dar şi *talwarul*, o sabie arcuită. Meşteşugul trasului cu puşca l-a deprins acasă, de la tatăl său, care îşi instruia toţi fiii în trasul cu flinta.

În mânuitul armelor, ca şi în ringul de luptă, se dovedi atât de înzestrat încât chiar înainte de împlinirea vârstei de cincisprezece ani – la care băieţii puteau fi recrutaţi ca jawani

– era cel mai temut luptător din sat. Numai că, în ochii tatălui său, acesta era un motiv în plus să-l țină acasă; astfel, cu el la cârmă, pământurile lor ar fi fost mai în siguranță decât cu oricare dintre ceilalți frați.

Pe fratele mai mic al lui Kesri îl chema Bhim. Nu era lipsit de curaj, dar era un tânăr cu mintea înceată, care nu știa pe ce lume trăiește. El se supunea voinței tatălui său fără să crâcnească.

Tatăl lor, Ram Singh, soldat și el la vremea lui, era un bărbat încăpățânat și pus pe harță. Să-l provoci însemna să-ți asiguri o chelfăneală cu lathul. Dar nici asta nu îl descurajase pe Kesri și, de multe ori, primise câte o mamă de bătaie pentru cutezanța lui. În cele din urmă, își dăduse seama că își pierdea timpul certându-se cu tatăl său. Ram Singh era genul de soldat bătrân pe care confruntarea îl face să se țină și mai tare pe poziție. Kesri înțelese curând că, dacă ținea să se înroleze, trebuia să o facă de unul singur și împotriva voinței tatălui său. Dar cum? Niciun serviciu de recrutare respectabil nu l-ar fi primit fără acordul familiei, căci nu ar fi avut nicio garanție a comportamentului său ulterior. În plus, fără ajutorul familiei nu și-ar fi putut cumpăra echipamentul pe care orice recrut trebuie să îl aibă, să nu mai pomenim de un cal. Cât despre alte opțiuni, cum ar fi fost să se alăture unei bande de cerșetori luptători, de pildă, sau oricărei alte bande, chiar și munca pe ogor era de preferat.

Așadar Kesri nu avu altă alternativă decât să-și țină gura atunci când câțiva militari se abătură pe la ei ca să îl întrebe pe Ram Singh despre fiii lui. Își înghiți mânia în tăcere, în timp ce tatăl lui le făcea acestora, cu mândrie, propunerea să îl ia în considerare pe cel de-al doilea fiu, Bhim – pentru că despre primul lui născut nu mai era nimic de spus – viitorul lui fusese hotărât. Kesri avea să rămână acasă pentru a munci pământul.

Cererile în căsătorie pentru sora lui cea mai apropiată ca vârstă începură să curgă chiar în acea perioadă, adăugând și

mai multă nefericire vieţii lui Kesri. Până şi ea avea să părăsească în curând casa. Se părea că drumurile se deschideau în faţa tuturor, cu excepţia lui.

Singura din familie care îi înţelegea starea sufletească era Deeti, dat fiind că petreceau mult timp împreună, pe câmp. Celelalte fete erau ţinute pe cât posibil în casă, pentru a li se proteja tenul, dar Deeti, având prea puţine şanse de a încheia o partidă bună, din cauza horoscopului ei nefavorabil, fusese decis că trebuia să înveţe cultivarea pământului. De abia ce îi ajungea lui Kesri până la genunchi şi el începuse să-i arate cum să ţină o nukha – unealta cu opt lame folosită la culesul capsulelor coapte de mac. Înaintau de-a lungul rândurilor de flori golaşe, fiecare cu o nukha în mână, lovind săculeţii umflaţi din care se scurgea zeama. Când li se făcea somn din cauza mirosului ameţitor al sucului lăptos de opiu, se aşezau împreună la umbra unui copac.

Chiar dacă Deeti era mult mai tânără decât Kesri, cei doi îşi vorbeau aşa cum nu o făceau cu nimeni altcineva. Deeti demonstra o empatie şi o capacitate de înţelegere mult peste capacităţile vârstei ei, aşa încât nu de puţine ori Kesri se întreba dacă nu cumva fusese într-adevăr înzestrată cu puteri extraordinare. Uneori, atunci când era cuprins de disperare văzând că era sortit a rămâne veşnic în Nayanpur, acea fetiţă firavă ştia cum să-l îmbărbăteze. Înţelegând că el se gândea cu tristeţe la orizonturile ce se deschideau pentru fratele şi sora lor, îi spunea adesea: *Wu saare baat na socho*. Nu te mai gândi la asta. Gândeşte-te la altceva.

Dar era imposibil să treci cu vederea lucrurile care se petreceau. Niciodată nu atrăsese casa lor atâţia străini ca acum; niciodată nu mai fusese în familie – deodată căutată şi măgulită de toţi – atâta bucurie. La capătul zilei de muncă, în timp ce se îndreptau spre casa lor cu pereţi de chirpici, îl vedeau adesea pe tatăl lor stând de vorbă, la umbra mangotierului din curte, cu agenţii de recrutare; ori aflau că mama lor e în curtea interioară, adâncită în discuţii cu peţitorii.

Pe cât era mama lor de temeinic informată în chestiunile peţitului, pe atâta era Ram Singh în cele militare. Petrecuse ani de zile în armata regatului din Berar şi îi cunoştea personal pe numeroşii agenţi de recrutare ce străbăteau satele din ţinut în căutare de tineri promiţători. Acest petec al câmpiei Gangelui oferise întotdeauna trupelor din India de nord cel mai mare număr de soldaţi. Cei mai mulţi din aceşti jawani proveneau din familii ca a lor, astfel că aveau rude în cel puţin o duzină de armate. Ram Singh cultivase aceste relaţii cu grijă şi ştia, cu mult timp înainte ca cineva să vină să se intereseze de fiii lui, cu ce fel de agent de recrutare voia să vorbească. Mai ştia şi pe care dintre ei nu voia să îi ia în seamă, indiferent dacă erau înrudiţi sau nu.

Unul dintre primii agenţi de recrutare cu care s-au trezit la poartă fu un agent al Rajului din Darbhanga, un zamindar cu care erau înrudiţi pe departe. Pentru că le era rudă, i-au acordat toată consideraţia, dar, de cum acesta a ieşit pe uşă, oferta lui a fost trecută la index.

Rajul din Darbhanga a ajuns doar o mică moşie neînsemnată, spuse Ram Singh. Nu mai e ca pe vremea tatălui meu. Sunt aserviţi sahibilor albi; e mai rău să fii în slujba lor decât să te înrolezi în Compania Engleză.

Acesta era un aspect faţă de care Ram Singh avea convingeri de nezdruncinat. Districtul lor trecuse cu mult timp în urmă în stăpânirea Companiei Indiilor Orientale dar, la început, anexarea nu schimbase prea multe şi toate continuaseră o vreme pe vechiul făgaş. Cu trecerea timpului, însă, Compania a început să se amestece în treburi interne în care vechii conducători nu se băgaseră niciodată – aşa cum erau de pildă culturile şi recoltele. În ultimii ani, fabrica de opiu pe care Compania o construise în Ghazipur începuse să trimită sute de agenţi – arkati şi sadar mattuşi – pentru a oferi împrumuturi fermierilor ca să planteze maci la venirea toamnei. Susţineau că aceste împrumuturi erau pentru acoperirea costurilor culturii şi că, după recoltă, se vor face profituri frumoase.

Dar se întâmpla mereu că, atunci când venea timpul, fabrica de opiu își schimba prețurile, în funcție de calitatea recoltei. Dat fiind că fermierii nu aveau voie să vândă altcuiva decât fabricii, cel mai adesea înregistrau pierderi și se afundau și mai adânc în datorii. Ram Singh cunoștea destui agricultori care se ruinaseră în acest fel.

De ceva vreme, Compania încercase să se amestece chiar și în piața angajărilor, luând măsuri ca oamenii să fie descurajați de a se înrola în altă armată decât a lor. Pentru Ram Singh, ca și pentru mulți alții, acesta era un lucru încă și mai reprobabil decât amestecul în cultura pământului. Era culmea absurdității ca cineva să-ți ceară dreptul exclusiv la propriile tale servicii: pentru ei, prea puține lucruri pe lume erau mai importante decât dreptul fiecăruia de a se angaja în slujba celui ce oferă cele mai bune condiții. Se întâmpla ca frații și verii să se înroleze în armate diferite: dacă dădeau piept pe câmpul de luptă, era normal ca fiecare să-și facă datoria și să lupte loial pentru conducătorul său, de vreme ce acesta îl hrănea. Așa stătuseră lucrurile în vremea lui Ram Singh, și în vremea tatălui său înaintea lui; și din acest motiv nu dorea să-și vadă fiii înrolați în paltanele Companiei.

Ram Singh cunoștea bine armata Companiei, pentru că luptase împotriva ei în bătălia de la Assaye. Trupele din Berar se desfășuraseră pe câmpul de luptă, aliate cu cele din Gwalior, și fuseseră la un pas de a le da britanicilor cea mai mare lecție, în ceea ce ar fi putut fi cea mai cruntă înfrângere pe care aceștia o suferiseră vreodată. Ram Singh evoca adesea acea bătălie și nu înceta să declare că victoria britanicilor se datorase doar vicleniei lui Arthur Wellesley, generalul englez, pentru că acesta reușise să semene trădarea în rândurile inamicului, prin mită și înșelăciune.

Dacă exista un lucru de care Ram Singh să fie convins, acesta era că fiii lui nu aveau ce căuta în rândurile armatei Companiei Indiilor Orientale. În felul cum luptau englezii, susținea el, nu există nimic care să aprindă văpaia inimii, nu

există nimic eroic. Niciunul dintre soldaţii Companiei nu ieşea în faţă, gata să lupte corp la corp; niciunul dintre jawanii lor nu s-a încununat de glorie, rupând rândurile ca să ia inamicul prin surprindere. Felul cum luptau îi făcea să semene cu o armată de furnici – erau întotdeauna aliniaţi umăr la umăr, fiecare îl adăpostea pe celălalt în spatele lui, fiecare soldat făcea acelaşi lucru în acelaşi moment, toţi executau aceleaşi mişcări automate. Chiar şi în aspectul lor aminteau de nişte furnici: erau toţi în uniforme identice, niciunul nu îndrăznea să iasă în evidenţă cu însemnele lui personale sau cu vreun turban altfel decât al celorlalţi. Cât despre caravanele ce veneau în urma lor, erau sărăcăcioase şi fără viaţă, cel puţin în comparaţie cele enorme ce însoţeau armatele din Gwalior, Jaipur sau Indore, cu mărfurile, baiaderele şi bazarurile lor.

Ce rost mai avea viaţa de soldat, dacă nu găseai în ea plăcere şi culoare? De ce să te arunci în focul bătăliei, dacă la sfârşitul ei nu te aştepţi să te relaxezi, în mijlocul cortegiul ce urmează tabăra, să-ţi cauţi fetele preferate, să te desfeţi cu bucate alese şi să te ameţeşti cu băutură? Mai bine să trăieşti ca cioban, păstorind turmele, decât să trăieşti aşa. O astfel de viaţă fără izzat, fără onoare, ar fi fost contrară principiilor castei, ori ale tradiţiei hindustane.

Lui Ram Singh era consternat văzând câte regate şi principalităţi indiene începuseră să imite armatele englezilor. Din fericire, încă mai existau câteva care rămăseseră fidele vechilor obiceiuri de război – aşa cum erau, de exemplu, Awadh, Jaipur, Jodhpur şi Jhansi. Şi apoi mai era armata mogulă, cea mai falnică dintre toate. Strălucirea ei de secole nu pălise nici măcar acum, când teritoriile vechiului regat se împuţinau văzând cu ochii, şi un soldat ce luptase în legiunile ei putea fi sigur că câştigase respectul întregului sat.

Cum Nayanpur era terenul de recrutare preferat pentru toate aceste armate, Ram Singh ştia prea bine că fiul său, Bhim, avea de unde să aleagă. Şi, într-adevăr, alţi şi alţi agenţi

de recrutare bătură curând la uşa lor. Unii erau jamadari şi dafadari – „colecţionari" de jawani – având legături cu mai multe regate şi principalităţi. Jamadarii erau de obicei bărbaţi mai în vârstă şi pe unii Ram Singh îi ştia din timpurile când fusese soldat. Atunci când soseau aceştia, aşezau un charpoy la umbra mangotierului şi puneau să se aducă din casă obişnuita narghilea hookah, de-ale gurii şi apă. De multe ori, Kesri era chemat să servească oaspeţii şi să le aprindă narghileaua. Dacă umbla încoace şi încolo şi trăgea cu urechea, nimeni nu se supăra: el nu era disponibil pentru a fi recrutat în armată şi prezenţa lui nu deranja, în timp ce lui Bhim nu i se permitea să se învârtească prin curte când erau prezenţi agenţii de recrutare. Apariţia lui ar fi fost la fel de nepotrivită şi obraznică precum apariţia unei fete în faţa unor potenţiali socri.

Mai întâi, Ram Singh se interesa în amănunt asupra unor probleme importante, cum ar fi fost salariul oferit şi regularitatea cu care urma să fie plătit; cum se distribuia prada de război şi ce fel de batta – sau fonduri suplimentare – se asigurau. Era prevăzută şi o batta pentru haine? Ori vreuna pentru marşuri? Ori o primă în cazul campaniilor purtate departe de tabără mamă? Cine furniza mâncarea taberei? Cât de mare era bazarul contingentului civil? Ce se putea cumpăra de acolo? Ce locuinţă se asigura în garnizoană?

Bhim era adus în faţa agentului de recrutare numai dacă răspunsurile la aceste întrebări satisfăceau anumite exigenţe. Şi, la fel cum mama lor găsea întotdeauna o cale, la momentul oportun, de a-şi prezenta în cea mai bună lumină fiica dinaintea familiilor peţitorilor, tot aşa proceda şi tatăl cu fiul. La momentul potrivit, îl trimitea pe Kesri să îşi cheme fratele. Tânărul venea purtând o grapă pe umăr, îmbrăcat doar în vestă şi langot, în aşa fel încât să îi lase la vedere corpul bine clădit. Apoi Ram Singh îl punea să ţesale calul jamadarului şi, fără să crâcnească, tânărul se punea numaidecât pe treabă, dovedind astfel că era bine crescut, ascultător şi gata să îndeplinească ordinele.

Jamadarii nu erau singurii care veneau în căutare de tineri vânjoşi: şi unii jawani în serviciu îşi luau permisie şi veneau să recruteze. Dacă reuşeau să aducă recruţi, câştigau comisioane, astfel încât selecţia câtorva tineri de nădejde era o cale de a mai câştiga un ban în plus.

În ochii lui Bhim şi ai lui Kesri, soldaţii tineri erau mai interesanţi decât bătrânii cu mustăţi cărunte ce îi vizitau de obicei. Unii dintre jawani erau prieteni sau cunoştinţe din satele din apropiere, aşa că nu se formalizau; unii rămâneau chiar şi peste noapte şi cei doi fraţi stăteau cu ei, ascultându-le până în zori poveştile.

Într-o zi, primiră vizita unui văr dintr-un sat apropiat. Deşi nu era mult mai în vârstă decât Kesri, era deja de câţiva ani la Delhi, în slujba oştii mogule. Era prima lui vizită acasă şi, firește, nu puteau să-l lase să plece înainte să petreacă o noapte la ei. Băieţii şi-au scos charpoy-urile în curte şi s-au lăsat imediat furaţi de poveştile vărului lor. Le istorisi despre templele şi moscheile din Delhi, despre fortăreţele şi palatele de acolo. Atunci când mărşăluiau, le zise, grupul civililor însoţitori era cu mult mai mare decât unitatea lor. Bazarul care acompania oştirea era un adevărat orăşel, numai că mult mai colorat. O anumită parte era rezervată fetelor naach – şi acestea erau cele mai frumoase femei ce s-au văzut, venite din Afganistan, Nepal, Etiopia sau Turkmenistan. Unor băieţi ca ei, le spuse, nici nu le putea trece prin minte ce puteau face fetele astea cu trupurile lor – aşa cum nu şi-ar fi putut închipui cum se poate scoate coaja unei banane doar cu limba.

Firește că de aici încolo cei doi fraţi fură de nestăvilit. Îl asaltară cu întrebări şi, după un pic de nahi-nahi şi câteva tergiversări în numele unei false pudori, tânărul încetă a se mai lăsa implorat şi le spuse tot ce voiau să ştie, şi chiar mai mult – cum e să-ţi simţi trăsăturile feţei dezmierdate de un sfârc sau mădularul prins de muşchi capabili să strângă, să alunece şi să ciupească, asemeni degetelor unui muzician.

Pentru Kesri, acesta era un teritoriu periculos, dat fiind

că unul din cele mai importante aspecte ale regimului său de antrenament consta în controlul activităţii corpului, în special al dorinţelor şi al manifestărilor lor, scop în care practica cu regularitate anumite exerciţii ce preveneau pierderea întâmplătoare sau intenţionată a fluidelor vitale. În noaptea aceea, însă, antrenamentul nu se dovedi pe măsura provocării: se trezi din somn şi descoperi că avusese loc o *swapnadosha* – un „necaz în vis".

Cât despre fratele său, Bhim, el ştiu pe loc că aceasta era calea soldăţiei care i se potrivea cel mai bine. La încurajarea lui Kesri, se prezentă a doua zi în faţa tatălui lor şi îi spuse că vrea să meargă la Delhi cu vărul lui. Ram Singh îi dădu binecuvântarea din toată inima şi îi promise să se ocupe de toate formalităţile necesare.

Pregătirile pentru plecarea lui Bhim începură de îndată şi întreaga familie se mobiliză. Se confecţionau haine, se pregăteau aşternuturi şi pături, se strângea echipamentul – flinte, praf de puşcă, bile de muschetă pentru ghoulie-pouch, seturi de arme cu lamă tăioasă, lungi şi scurte.

În timp ce atenţia tuturor era îndreptată asupra lui Bhim, Kesri era ocupat cu aratul ogorului de maci. Încerca în zadar să nu se mai gândească la apropiata călătorie a fratelui său spre Delhi, călare pe cal, cu armele atârnate în spate şi cu un frumos turban nou pe cap. Ce contrast cu trupul lui gol, cu langotul soios înnodat în jurul taliei şi cu muştele atrase de râurile de sudoare ce-i şiroiau pe corp – aceasta avea să fie viaţa lui de-acum încolo: să trudească în urma animalelor de povară, să ştie când să sară în lături, pentru a nu călca în balega pe care acestea o slobozeau pe nepusă masă la picioarele lui, să supravegheze, anotimp după anotimp, culesul macilor, să se bucure, pe furiş, de luxul unei ore de somn după prânz, la umbra unui copac, să lupte, la fiecare sfârşit de zi, cu nerolul întărit, ca o a doua piele, între degetele de la picioare. Toate acestea, în timp ce Bhim va călători din oraş în oraş, umplându-şi desagii cu bucatele celor învinşi, înfulecând carne

gustoasă şi desfătându-se în braţele femeilor frumoase.

Kesri lăsă boii în mijlocul ogorului şi se aşeză la umbra unui copac; stătea nemişcat, strângându-şi genunchii la piept, şi lacrimile îi şiroiau pe obraji. Aşa îl găsi Deeti, când veni să-i aducă prânzul de roti şi achar; înţelese totul fără să întrebe nimic. Rămase cu el întreaga după-amiază şi îl ajută să termine aratul.

La sfârşitul zilei, în timp ce mergeau spre casă, îi spuse:

Nu te mai necăji, o să ţi se întâmple şi ţie. O să pleci şi tu.

Dar când, Deeti? *Batavela*. Spune-mi, când?

Timp de câteva zile după nefericita întâlnire cu Mrs Burnham şi fiica ei, Zachary trăi într-o spaimă continuă că va fi dat afară din noua şi comoda sa locuinţă de pe vas. Se gândea că era doar o chestiune de timp până ce avea să îi apară la uşă un khidmutgar cu o depeşă prin care angajarea îi va fi revocată, din pricina lipsei sale de bună-cuviinţă.

Dar zilele treceau şi nu sosi nimeni, aşa că trase concluzia că Mrs Burnham se hotărâse probabil să-i mai dea o şansă. Şi totuşi, era conştient că nu se putea lăsa pe tânjală – când şi când zărea câte o geană de lumină la ferestrele moşiei, semn că era încă sub observaţie – aşa că făcu tot posibilul să fie cât mai corect în felul cum se îmbrăca şi comporta. Dacă lucra în părţile vizibile ale vasului, se asigura mai întâi că e acoperit din creştet şi până la tălpi, indiferent cât era de cald.

În afara acestui inconvenient minor, pe Zachary traiul pe budgerow îl făcea fericit. Zilele se scurgeau monoton, dar nu erau lipsite de satisfacţii: se trezea dis-de-dimineaţă şi muncea până la apusul soarelui; atunci când avea nevoie, apela la ajutorul khidmutgarilor de la moşie, dar cel mai adesea era bucuros să poată lucra de unul singur. Prezenţa lui tăcută şi modestă părea să trezească mila personalului casei, căci i se trimiteau tot felul de resturi de la masă – adevărul era că nici nu mai ţinea minte de când nu mai mâncase atât de bine şi locuise atât de confortabil.

Cele mai plăcute erau nopţile. Patul în sine, moale şi primitor, era ca o îmbrăţişare, iar liniştea şi singurătatea erau un lux încă şi mai mare. Hrănită cu mâncare bună şi legănată de pacea din jur, imaginaţia îi prindea aripi atât de puternice încât nu mai făcea niciun efort să o desprindă pe Paulette din umbră şi să o aducă în patul lui – iar plăcerea acestor întâlniri era aşa de intensă încât o repeta de mai multe ori pe noapte.

Într-o dimineaţă, în timp ce muncea pe puntea din faţă, Zachary auzi vocea lui Annabel, strigându-l de pe mal:

– Alo, mă auzi?

Ridică un deget la şapcă, în semn de salut.

– Bună ziua, domnişoară Annabel!

– Am venit să-mi iau rămas bun – astăzi plec la Hazaribagh.

– Păi, vă doresc o călătorie plăcută şi în deplină siguranţă, Miss Annabel.

– Mulţumesc.

Fata veni cu un pas mai aproape de el.

– Spune-mi, domnule Meşter, mai zise ea, ai cunoscut-o pe Paulette, nu-i aşa?

– Da, am cunoscut-o.

– Crezi că o s-o mai vezi în viitor?

– Nu ştiu, îi răspunse. Eu aşa sper.

– Dacă o mai vezi, s-o saluţi din partea mea, bine? Mi-e aşa dor de ea.

– Şi mie, Miss Annabel.

Încuviinţă din cap.

– Ar fi mai bine să plec acum. Mama nu vrea să vorbesc cu dumneata.

– Cum aşa?

– Zice că nu se cuvine ca o fată să vorbească cu un meşter.

El râse:

– Atunci mai bine mergi iute acasă. La revedere.

– La revedere.

Annabel şi doamna Burnham plecară chiar în acea zi, astfel că, după aceea, timp de două săptămâni moşia Burnham rămase tăcută şi cufundată în întuneric. Până ce, într-o zi, luminile se aprinseră brusc şi Zachary înţelese că se întorsese doamna Burnham. Cam la o săptămână după aceea, casa fu cuprinsă de un mare freamăt: peste tot viermuiau lucrători, un vălmăşag de khidmutgari, chokra, mali, ghaskata, atârnând şiruri de felinare şi aranjând în curte scaune şi fotolii. Zachary află de la un chokra că se pregătea o mare burrakhana la moşie, pentru aniversarea lui *bibi*.

Când se lăsă seara, în ziua respectivă, o mulţime de cabriolete şi trăsuri străbătură aleea de la intrare, şi zgomotul vocilor şi râsetelor răsună pe pajişte până târziu în noapte.

A doua zi, la cină, khidmutgarii îi aduseră un platou îmbelşugat, plin de rămăşiţe de la ospăţ, adăugând până şi câteva sticle de bere. Împreună cu mâncarea şi băutura, îi înmânară şi un mic pachet, însoţit de un plic pe care stătea scris, cu litere înclinate, numele lui.

Acesta era primul mesaj pe care Zachary îl primea după ultima întâlnire cu doamna Burnham; deschise cu emoţie plicul, neştiind la ce să se aştepte. Spre mirarea lui, tonul misivei era nu numai împăciuitor, ci de-a dreptul cordial.

August 30, 1839

Dragă Mr Reid,

Sper că v-aţi instalat confortabil şi că aţi făcut progrese în munca de restaurare. Dacă aveţi nevoie de ceva, nu ezitaţi să cereţi khidmutgarilor.

Cum Omul nu are nevoie doar de pâine, cu siguranţă şi dumneavoastră veţi fi având nevoie de o Lectură înălţătoare pentru a vă face singurătatea mai suportabilă. De aceea mi-am permis să vă trimit două cărţi. Sper să le găsiţi interesante.

A dumneavoastră,
C. Burnham

Acum îi era clar că i se mai dădea o şansă. Cu un geamăt de uşurare, Zachary puse scrisoarea şi pachetul pe măsuţa de lângă pat. Apoi sărbători deschizând o sticlă de bere şi mâncând copios. După aceea, urcă pe punte şi o invită pe Paulette să i se arate şi să se aşeze lângă el, sub bolta înstelată. Prezenţa ei era atât de vie încât îl făcu să tânjească după plăcerile patului; alergă înapoi în cabină şi îşi smulse hainele de pe el. Fără să mai piardă vremea, dădu la o parte plasa de ţânţari şi se strecură în aşternut, oprindu-se doar o clipă ca să apuce una din cârpele pătate şi scorţoase împrăştiate pe pat.

Chiar în clipa când voia să stingă lumânarea, privirea i se opri asupra pachetului trimis de Mrs Burnham. Întinse braţul spre măsuţă şi rupse învelitoarea de hârtie; conţinea două cărţi, exact genul celor pe care te-ai fi aşteptat să le primeşti de la doamna Burnham. Una era biografia unui misionar deja defunct, cealaltă – o culegere de predici de cine ştie ce obscur reverend.

Cărţile păreau plicticoase şi Zachary nu avea în niciun caz chef de citit: dar, chiar când se pregătea să le pună de-o parte, dintre filele uneia îi căzu pe piept o broşurică. O ridică şi privi coperta. Pe aceasta, tipărite cu litere îngroşate, îi săriră în ochi următoarele cuvinte:

ONANISMUL
SAU PĂCATUL ODIOS
AL PÂNGĂRIRII DE SINE

Titlul îl făcu să tresară şi să se ridice brusc în capul oaselor: nu pricepea prea bine ce anume însemnau acele cuvinte, dar felul în care arătau şi tonul lor era de ajuns să îl sperie. Deschise broşura la întâmplare şi dădu peste un paragraf care fusese subliniat cu linii groase.

Pângărirea de sine este un obicei nefiresc, prin care persoanele de ambele sexe îşi întinează trupul, fără

ajutorul alteia; în timp ce se dedau unor închipuiri murdare, imită şi îşi provoacă acea desfătare ce a fost lăsată de Dumnezeu în scopul împreunării trupeşti ale celor două sexe, pentru perpetuarea speciei noastre.

Ochii i se întorceau mereu la cuvintele „închipuiri murdare", ca şi cum ar fi fost hipnotizat. Îl scutură un fior de ruşine şi întoarse repede pagina, dar mai departe dădu peste un alt pasaj subliniat:

...păcatul în sine este monstruos şi împotriva firii; practicarea lui este murdară şi cât se poate de odioasă; vinovăţia e strigătoare la cer şi are urmări catastrofale; distruge afecţiunea conjugală, perverteşte instinctele naturale şi duce la stingerea speranţei de a avea urmaşi.

Întoarse, febril, o altă pagină:

La bărbaţi, ca şi la băieţi, chiar şi o primă încercare a provocat unora fimoză, iar altora parafimoză; nu voi explica aceşti termeni în detaliu, e de ajuns să spun că acestea sunt accidente extrem de neplăcute şi dureroase şi care durează în timp, atrăgând după ele ulceraţii şi alte simptome. Cei ce practică frecvent această pângărire vor suferi de strangulaţii, priapism şi alte tulburări ale penisului şi testiculelor, dar în special de o gonoree mult mai dificil de tratat decât cea luată de la femei.

Mâinile începură să îi tremure şi broşura îi căzu din mână. Se aplecă, îşi desfăcu nădragii şi începu să se examineze, căutând semne de ulceraţii, strangulaţii sau fimoze. Ce anume erau acestea nu avea habar, dar printre cârlionţii de păr pubian şi încreţiturile săculeţului de dedesubt nu lipseau bubiţe, coşuri, zgârieturi sau vene dilatate pe care nu le mai observase până atunci.

Când apăruseră şi ce prevesteau? Nu-şi putea da seama; era bucuros că măcar nu vedea semne de priapism incipient. Era o boală despre care marinarii vorbeau adesea: o numeau „scripetele înţepenit" şi umbla vorba că putea cauza suferinţe îngrozitoare, câteodată provocând o erupţie a capului organului, ca şi cum ar fi fost o pustulă sau un abces cu puroi. Nici nu-şi putea închipui o boală mai înfricoşătoare.

Apoi îi trecu prin minte un alt gând, şi mai înspăimântător: şi dacă cumva acea broşură nu ajunsese la el din pură întâmplare? Dacă a pus-o intenţionat doamna Burnham printre filele cărţii, ştiind că va ajunge în mâinile lui?

Nu, aşa ceva era de neînchipuit. Mintea lui refuza să creadă că o doamnă de talia lui Mrs Burnham ar fi putut să ştie de existenţa unei astfel de broşuri, darămite să fie familiarizată cu problemele tratate în paginile ei. Cu siguranţă că o astfel de memsahib, desăvârşită, cea mai inocentă burra bibi dintre toate, înzestrată cu atâta duioasă simţire, nu şi-ar fi coborât privirea asupra unei astfel de cărţulii. Şi chiar dacă, prin absurd, ar fi făcut-o, în niciun caz – dar absolut în niciun caz – nu i-ar fi trecut prin cap să o trimită unui bărbat pe care de abia îl cunoştea. Căci ce rost ar avea o astfel de faptă? Cum şi de ce i-ar fi trecut prin minte să îl considere un onanist – ba chiar să îl acuze de aşa ceva?

Ca să aibă cunoştinţă de ceva atât ascuns, atât de personal, ar fi însemnat să fi privit în adâncul sufletului lui. Şi cum poţi privi în mintea şi trupul unei alte fiinţe fără să o stăpâneşti, fără să deţii controlul absolut asupra ei? Ar fi vrut să se caşte pământul sub el şi să-l înghită, pentru că, oricum, de acum încolo nu avea să o mai poată privi în ochi. Şi partea cea mai rea era că niciodată nu avea să afle dacă ea ştia ceva sau nu – nu era un subiect pe care un meşter să îl poată discuta cu stăpâna lui.

O spaimă fără margini îl străbătu ca un val şi-i şterse complet din minte orice gând despre mult-dorita întâlnire cu Paulette. Îl cuprinse o aşa cumplită ură de sine încât nici nu-

şi mai putea închipui că avea să mai fie vreodată subjugat de ispite atât de murdare. Chiar dacă tentaţia va apărea, avea să i se împotrivească. Nu era un Onanist şi avea să o dovedească, era hotărât – îi erau în joc libertatea şi propriul lui suflet.

Ochii i se opriră asupra cârpelor îngălbenite de pe pat şi se cutremură. În lumina celor citite i se părură scârboase, amprente ale păcatului şi degradării. Pipăi în jurul lui până ce dădu peste cârpa pe care o adusese cu el în pat şi o aruncă cât colo, tremurând de dezgust. Apoi ridică de jos broşura şi o citi încă o dată, de la cap la coadă.

În următoarele zile, Zachary citi de atâtea ori cărţulia despre Onanie încât o toci de-a binelea. Cel mai mult îl impresionaseră paginile despre boală: de fiecare dată când le parcurgea, inima i se strângea de o spaimă fără margini faţă de infecţiile ce clocoteau în trupul lui.

Până acum crezuse că blenoragia e răzbunarea bordelului şi nu poate fi luată fără să-ţi vâri caricul în bocaport, oricare ar fi fost acesta, de la prova ori de la pupa; nu-i trecuse prin cap că te puteai pricopsi la fel de bine luându-ţi singur la trântă palancul şi ridicându-l pe vinci cu propriile mâini.

Pe *Ibis* văzuse cu ochii lui urmările bolilor lumeşti la alţi marinari: ascultase ţipetele de durere ale bărbaţilor loviţi de sifilis atunci când voiau să se uşureze; privise cu o curiozitate amestecată cu groază fructele ce se coceau pe vrejurile bolnave – mănunchiuri de răni şi abcese, scurgeri de puroi. Auzise şi poveştile despre cum leacul – pomezi cu argint viu sau chiar lipitori – era la fel de chinuitor ca boala. Mai bine îţi scurtai ţeava tunului pentru totdeauna decât să te supui acelor leacuri.

Nu îi trecuse niciodată prin cap că întâlnirile nocturne cu Paulette îl puteau duce în aceeaşi direcţie. În mintea lui, rezerva lui de cartuşe nu se deosebea cu nimic de vezică sau de maţe – şi avea nevoie să fie golită din când în când. Auzise chiar că să-ţi faci mădularul să scuipe era la fel de necesar ca şi suflatul nasului. Firește că nimănui care dormise împreună

cu marinarii pe un vas nu-i scăpaseră tirurile de artilerie ce scuturau adeseori hamacele. De mai multe ori Zachary fusese nimerit în nas de câte o rafală puternică zgâlţâind hamacul de deasupra. Învăţase să strige, aşa cum şi alţii strigaseră la el: „Tu, ăla de sus, mai lasă naibii lustruitul pistolului! Trage o împuşcătură şi gata!"

Dar acum îşi amintea, cu inima cât un purice, că trăgătorii cei mai înflăcăraţi erau cei ce se alegeau cu bolile. El nu fusese niciodată atât de entuziast – cel puţin până nu se lăsase vrăjit de fantoma lui Paulette. Acum, în timp ce se lupta cu ispita de a se lăsa din nou cuprins de braţele ei, însuşi sunetul literei „P" îi deveni insuportabil – la fel ca şi cuvinte precum „colet" sau „cornet", sau altele ce rimau cu „Paulette".

Cel mai rău era că în fiecare zi vedea semnele unei boli de care credea că fusese cruţat – şi anume priapismul. Ironia amară era că simptomele apăruseră după ce făcuse legământ să se schimbe; la fel de mare ironie era că erau cu atât mai vârtoase cu cât se abţinea mai mult. În unele nopţi simţea ca şi cum fierbeau cartofi în oală; cu dinţii încleştaţi, se forţa să ţină capacul închis, în vreme ce clocotele se înteţeau, dar nu voia să se dea bătut, căci să renunţe ar fi însemnat să capituleze, să recunoască că nu era cu nimic mai presus decât un berbec în călduri.

În timpul zilei reuşea să îşi controleze simptomele prin munca asiduă. Dar, chiar şi atunci, nu trecea un ceas întreg fără să simtă raiurile zornăind în palanc. Forma unui nor îi evoca imaginea unui sân sau al unui şold şi, înainte să-şi dea seama ce se petrece cu el, nădragii i se umflau ca pânzele unei corăbii în vânt. Vederea vreunei femei ce vâslea pe râu, aşezată într-un *sampan* sau într-o luntre, îl punea în situaţia de a alerga în căutarea unui şorţ pe care să îl petreacă în jurul brâului. Într-o zi, doar zărind o capră ce păştea în depărtare îi veni în minte rotunjimea unei coapse de femeie – şi de îndată ţeava tunului încercă să-şi croiască sabord prin stofa nădragilor.

În acea noapte plânse amarnic, gândindu-se că un animal – o capră! – avusese un asemenea efect asupra lui: ce putea fi mai josnic?

Atunci când veneau khidmutgarii cu tăvile cu mâncare, se uita la ei, morocănos, întrebându-se dacă şi ei exploraseră vreodată insulele Onania. Le studia chipurile în căutarea simptomelor descrise în cărţulie: coşuri, piele inflamată, clipiri dese, cercuri întunecate în jurul ochilor, obraji palizi. Şi nu găsea la niciunul dintre aceştia semnele pe care le purta el. Poate că se însuraseră devreme, îşi spunea, şi de asta nu avuseseră nevoie de meteahna solitară.

Dar până şi aceste inofensive consideraţii erau periculoase. Un gând se înlănţuia cu altul şi ajungea să vadă cu ochii minţii scene intime cu khidmutgarii şi nevestele lor. Mâna păroasă ce căra tava îi evoca forma rotundă a unui sân, o încheietură bătătorită pe degetele ce-i ofereau castronul cu tocăniţă se transforma într-un sfârc arămiu şi bombat – şi brusc catargul se îndrepta înspre cer şi trebuia să se împingă cu scaunul mai sub masă.

În situaţia în care se găsea, nimic nu-l înspăimânta pe Zachary mai mult decât posibilitatea de a da nas în nas, prin cine ştie ce întâmplare, cu doamna Burnham. Din acest motiv îşi petrecea mai tot timpul pe vas, aproape renunţând să mai pună piciorul pe uscat. Până ce, într-o bună dimineaţă, disperat, îşi spuse că izolarea îi făcea mai mult rău decât bine şi o porni la plimbare.

Mergând pe malul râului, îşi simţi mintea mult mai limpede decât în alte zile. Zbaterea dintre picioare părea să i se fi potolit şi ea – şi totuşi, ca să fie sigur, îşi ţinea ochii mereu în pământ. Simţindu-se din ce în ce mai încrezător, începu însă să privească timid în jur. Spre marea lui surprindere, vederea unor lucruri ce i-ar fi ridicat nivelul cu o zi înainte – proeminenţa unui sân sub sari, glezna încordată a unei femei ce mergea pe stradă – nu-l stârniră câtuşi de puţin.

Simţind că îi revine încrederea în el, îşi lăsă privirile să

umble slobode, să poposească pofticioase asupra norilor voluptoşi sau a copacilor ce fremătau cu înţeles. Nu mai avea de ce să se teamă, aşa că îndrăzni chiar să pronunţe cuvintele proscrise: colet, cornet şi aşa mai departe, până ajunse la un „Paulette" rostit în gura mare – şi totuşi, pe puntea de la pupa, totul rămase în ordine, tachelajul rămase strâns ghem şi nici urmă de suprastructură.

Se opri şi trase aer în piept, îmbătându-se cu aerul ce-i umplea plămânii: era ca şi cum i se mai dăduse o şansă, ca şi cum se vindecase! Se răsuci pe călcâie şi merse în pas vioi înapoi la vas, iar acolo, ca pentru a i se confirma dezvinovăţirea, îl aştepta un musafir.

Era domnul Doughty, cu o invitaţie la balul şefului de port, un bal mascat ce avea ca scop strângerea de fonduri pentru Misiunea Marinarilor din Calcutta; şi, după cum era obiceiul, se ofereau şi câteva invitaţii gratuite unor marinari sărmani dar destoinici.

Zachary înţelese că Mr Doughty se străduise să-i facă rost de acel bilet şi îi mulţumi din suflet.

Dar problema e că nu am niciun costum, Mr Doughty.

Mr Doughty se gândise la toate.

O, nu-ţi fă griji, fiule. Am unul şi pentru tine – întocmai ca cel pe care îl voi purta eu. Ce-ar fi să vii la noi la masă astăzi? O să te gătesc din cap până-n picioare – n-o să te coste niciun ban şi o să te distrezi de minune, crede-mă pe cuvânt.

TREI

În fiecare an, la începutul iernii, când se apropia sărbătoarea Naga Panchami, akhara în care se antrena Kesri organiza o mela. Pe lângă obişnuitele atracţii ale unui bâlci, se înălţa şi un ring pe care urcau luptătorii din toate colţurile ţării, veniţi pentru a-şi măsura forţele.

Mela ţinea câteva zile şi atrăgea un mare număr de cipai, jawani şi alţi militari; se adunau cu miile în acel loc sacru, împreună cu hoardele de sadhuşi Naga, veniţi şi ei din colţurile cele mai îndepărtate ale subcontinentului indian. Sărbătoarea era considerată de bun augur pentru noii recruţi, aşa că familia decise ca Bhim, fratele lui Kesri, să plece la Delhi cu vărul său de-abia după încheierea acesteia.

Era anul în care Kesri participa pentru prima dată într-o competiţie deschisă şi toţi aşteptau lucruri mari de la el. Dar Kesri era atât de demoralizat de plecarea inevitabilă a fratelui său şi de perspectiva unui prizonierat fără capăt în sat încât fu eliminat încă de la început, spre marea dezamăgire a lui guruji. Înfrângerea îi spori deznădejdea, aşa încât, a doua zi, de abia se mai dădu jos din pat. Pentru prima dată tatăl lui se îndură şi îl scuti de la muncile câmpului.

Plecarea lui Bhim era un prilej ca familia să se adune în angaanul din faţa casei. Mama lor pregătea gustările, dulciuri şi şerbet, în timp ce toţi stăteau lungiţi pe câte un charpoy, la umbra mangotierului.

Pe la jumătatea dimineţii, în timp ce se delectau cu bunătăţi, în zare apăru o căruţă trasă de cai, îndreptându-se pe cărarea ce ducea la casa lor acoperită cu şindrilă. Îşi dădură curând seama că bărbaţii din căruţă erau străini. Adunară de îndată mâncarea şi trimiseră fetele înăuntru. Ram Singh ieşi în întâmpinarea oaspeţilor, încadrat de Bhim şi Kesri.

Primul bărbat ce coborî din căruţă avea o prezenţă marcantă, dacă nu chiar ameninţătoare. Avea un piept lat ca o tobă de război şi mâinile îi erau destul de mari să acopere o

tigaie. Mustaţa răsucită sclipea de ceară, iar pielea, de culoarea grâului copt, lucea sub stratul de ulei de muştar. În înfăţişarea şi atitudinea sa, totul – burta rotunjită, cerceii grei de aur ce-i atârnau în urechi, sau şalul bogat brodat din jurul umerilor – dovedeau gustul pentru lux şi pofte insaţiabile. Se prezentă cu numele de Bhyro Singh şi spuse că satul lui era în vecinătatea Ghazipurului, la câţiva kilometri către vest.

Informaţia îl puse pe jar pe Ram Singh. Era ştiut că cei din părţile Ghazipurului aveau legături strânse cu britanicii, pentru că mulţi dintre ei erau angajaţi la fabrica de opiu a Companiei. Dar Bhyro Singh nu arăta a fi muncitor în fabrică. Chiar dacă nu purta uniformă, ceva îi spunea lui Ram Singh că străinul făcea parte din armata Companiei Indiilor Orientale. Şi nu se înşela. Când musafirul se prezentă, aflară că era havildar în primul batalion al celui de-al 25-lea regiment al Infanteriei Locale din Bengal – faimosul „Pacheesi". Cei trei bărbaţi care îl însoţeau erau cipai din acelaşi batalion; se îndreptau spre paltanul lor dar, înainte să o pornească mai departe spre baza regimentului aflat în Barrackpore, lângă Calcutta, se hotărâseră să facă un popas pentru a participa la mela Naga sadhuşilor. Cât despre el, explică bărbatul, se afla aici pentru a discuta o problemă importantă.

Aşa au aflat că Bhyro Singh era agent de recrutare, şi că auzise de performanţele de luptător ale lui Kesri; venise cu speranţa că îl va convinge să se alăture armatei Companiei Indiilor Orientale. Când Ram Singh îl înştiinţă că Kesri nu era disponibil la recrutare, Bhyro Singh se arătă uimit. Şi mai tare îl ului vestea că fratele lui, Bhim, se pregătea să plece la Delhi pentru a se înrola în armata mogulului Badshah.

Dar cum se poate una ca asta, Ram Singhji? întrebă Bhyro Singh. Băiatul e tânăr şi tu îi eşti tată. Ar trebui să îi explici că Delhi nu mai e ceea ce a fost odată; orice soldat care vrea să ajungă cineva trebuie să meargă la Calcutta, capitala Companiei Indiilor Orientale. Nicio armată din Hindustan nu poate oferi condiţiile pe care le oferă britanicii.

Şi asta cam ce vrea să însemne?

Bhyro Singh se lansă într-o descriere entuziastă şi amănunţită a avantajelor oferite de Infanteria Locală din Bengal: deşi salariul de bază nu era mai mare decât în alte oştiri – doar şase rupii pe lună – ceea ce conta era că îl primeai mereu la timp şi în întregime. În plus, acesta creştea odată cu rangul: un naik primea o soldă de bază de opt rupii, un havildar zece, un jamadar cincisprezece şi un subedar treizeci. Cel mai mare avantaj era că plata se făcea la timp: niciodată, în toţi anii lui în Companie, Bhyro Singh nu auzise de vreo întârziere.

Spune-mi, Ram Singhji, ce altă armată din Hindustan se poate făli că-şi plăteşte oamenii la timp? Ştii prea bine că ai noştri rajahi şi nababi reţin dinadins salariile soldaţilor ca să îi împiedice să dezerteze. Astfel de practici nu s-au pomenit în armata Companiei Indiilor Orientale.

Despre battas ce poţi să-mi spui?

Compania oferea beneficii suplimentare, după cum îi explică Bhyro Singh, mai generoase decât orice altă armată: una peste alta ajungeai să primeşti aproape încă o dată salariul de bază. Există o batta specială pentru marşuri şi una pentru raţiile de campanie; încă una pentru uniforme. Cât despre prada de război, aceasta a fost întotdeauna împărţită cât se poate de drept. De pildă, după o mare bătălie la Mysore, generalul englez a ţinut pentru el doar jumătate din pradă. Restul a fost împărţit între ofiţerii şi cipaii de diferite ranguri.

Dar încă nu vorbise de partea cea mai bună, spuse havildarul. Compania Bahadur era singurul angajator din tot Hindustanul care avea grijă de oamenii ei chiar şi după ce aceştia părăseau serviciul. Primeau ceea ce se numea o „pensie" – un fel de salariu de cel puţin trei rupii pe lună, până la sfârşitul vieţii. Mai mult de atât, puteau obţine împrumuturi ca să cumpere pământ, dacă doreau. Dacă erau răniţi primeau îngrijiri medicale gratuite, oriunde s-ar fi aflat.

Mai cunoşti vreun alt angajator, în tot Hindustanul, care oferă toate acestea, Ram Singhji? Spune-mi sincer!

Ram Singh îl privea cu ochi măriţi, dar reuşi să evite să răspundă, punând o întrebare:

Dar cazarea? În Delhi soldaţii primesc locuinţele lor. Oare Compania procedează la fel?

Nu, acesta nu era cazul în regimentul său, se văzu nevoit să recunoască Bhyro Singh: în loc de locuinţă, fiecare cipai primea o contribuţie ca să-şi construiască propria baracă. Dar, crede-mă, Ram Singhji, zise el, nimeni nu suferă din pricina asta, pentru că astfel putem locui unde vrem, cu cei de-o seamă.

Primele seminţe de îndoială începeau să încolţească în mintea lui Ram Singh, drept pentru care dădu glas unor alte neajunsuri, în ochii lui fundamentale, care ar fi făcut din înrolarea în Companie o perspectivă mai puţin bună.

Poţi să spui ce vrei, Bhyro Singhji, zise, dar aceşti angrez firangi sunt creştini mâncători de vite. Pentru un rajput, să lucrezi pentru ei, înseamnă să-ţi acoperi familia de ruşine. Oare nu e adevărat că toţi cei ce se alătură paltanului companiei trebuie să mănânce lucruri necurate şi interzise? Că trebuie să trăiască laolaltă cu fel de fel de oameni, chiar şi cu cei de cea mai joasă speţă?

Havildarul izbucni în râs.

Ram Singhji, tare te mai înşeli. Englezilor le pasă mai mult de dharma castei decât le-a păsat vreodată rajahilor şi nababilor noştri. În regimentul nostru nu există vreun cipai care să nu fie brahmin sau rajput. Şi este exclus să se poată strecura un impostor, dintre aceia care încearcă să se dea drept născuţi a doua oară; casta fiecărui cipai e verificată cu grijă, la fel şi trupul lui. După cum ştii, pe vremuri, armatele Hindustanului erau nişte jungle – oamenii se înrolau ca să se ascundă, ori ca să-şi schimbe adevărata origine. După câţiva ani de lupte, musulmani julaha de rând au ajuns să se dea drept afgani de obârşie nobilă, iar jumătate din cei ce îşi spuneau rajpuţi veneau de fapt din junglă şi din munţi. Badshahii şi maharajahii noştri au acceptat toate astea pentru că erau

disperaţi după soldaţi. Iată ce s-a întâmplat în Hindustan vreme de sute de ani: totul a decăzut, oamenii au uitat ce înseamnă adevărata dharma a castei şi toţi fac ceea ce vor. Dar acum, în sfârşit, compania angrezi pune lucrurile la punct. Sahibii sunt mai stricţi cu chestiunile astea decât au fost vreodată rajahii sau nababii. Au adus cu ei învăţaţi ca să studieze vechile noastre scrieri. Pandiţii albi ştiu mai multe despre scripturile noastre decât noi înşine. Vor să limpezească totul, să reînvie vremurile înţelepţilor şi risilor din vechime. Sub îndrumarea sahibilor, fiecare castă va fi din nou ca o cuşcă de fier – nimeni nu va putea să o mişte la dreapta sau la stânga. Sahibii au făcut deja mai mult pentru a ţine castele de jos la locul lor decât au făcut regii noştri hinduşi de-a lungul veacurilor. Nimeni nu poate intra în gora paltan dacă nu e ştiut că provine dintr-o castă înaltă şi niciun ins de origine îndoielnică nu va face purici mai mult decât câteva zile. Noi singuri ne pregătim mâncarea sau angajăm servitori din caste înalte să ne gătească. Dacă semnalăm vreo problemă cu vreunul dintre cipai, ofiţerii convoacă imediat o anchetă. Cea mai mică îndoială în legătură cu apartenenţa acestuia la castă şi e trimis înapoi în satul său. Dar ce spun, până şi fetele furnizate de Companie, pentru bazarul „roşu", provin din caste înalte.

Bhyro Singh se opri din vorbit, ca să-i dea interlocutorului timp să rumege ceea ce povestise, după care continuă:

Ţine minte ce-ţi spun, Ram Singhji, Compania respectă mai mult decât noi înşine dharma castei. Iată, de pildă, am să-ţi istorisesc o întâmplare: cu ceva timp în urmă, englezii au stabilit o regulă nouă – la răstimp de câteva ceasuri, în tabăra noastră cineva trebuia să sune dintr-un clopoţel. Bineînţeles că niciunul dintre noi nu voia o obligaţie în plus, aşa că am spus că este contrar tradiţiei noastre ca un bărbat de castă superioară să sune din clopoţel. Şi ce crezi că au făcut? Au angajat de îndată oameni să o facă în locul nostru! Crezi că rajahilor sau nababilor noştri le-ar fi păsat? Doar să le fi spus că nu se cuvine să sunăm din clopoţel şi ne-ar fi râs în nas sau

ne-ar fi tras un şut în gaand.

Ram Singh era vădit mişcat de aceste dovezi, dar continuă să se găsească nod în papură:

Şi totuşi, Bhyro Singhji, orice mi-ai zice dumneata, trebuie să fii fără izzat, fără onoare, ca să lucrezi pentru firangiii angrezi, care sunt creştini mâncători de carne de vită.

Dar şi musulmanii mănâncă vită, nu-i aşa? Şi totuşi asta nu te-a împiedicat să fii de acord să-ţi trimiţi fiul la Delhi, în armata mogulă, sau mă înşel? Să slujească badşahii mussalmani a fost mereu o îndatorire de onoare pentru părinţii şi bunicii noştri. Cine se alătură Companiei are şi mai multe motive de mândrie, pentru că britanicii purifică Hindustanul. Timp de mii de ani totul în ţara asta a decăzut şi a degenerat; oamenii s-au amestecat în aşa hal încât nu mai ştii cine ce e. Sub britanici fiecare e ţinut separat, fiecare cu cei de teapa lui – albii cu albii şi noi cu ai noştri. Ei sunt adevăraţii apărători ai castelor, Ram Singhji, şi dacă îţi pasă câtuşi de puţin de dharma fiului tău, o să-l trimiţi la noi.

Dar dharma nu înseamnă doar reguli, obiectă Ram Singh. Noi suntem rajpuţi şi pentru noi valoarea, *maryada* noastră, constă în felul cum ne dovedim curajul. Niciun bărbat nu poate deveni adevărat războinic în gora paltan – vitejia şi iscusinţa nu înseamnă nimic pentru ei. De pildă, în bătălia de la Assaye, câţiva din cei mai buni luptători ai noştri au luat-o înainte şi au provocat duşmanul să-şi trimită bahadurii, pentru luptă corp la corp.

Ştii că nimeni din rândurile Companiei nu li s-a alăturat? În întreaga armată nu s-a găsit niciun oştean destul de viteaz să lupte ca un adevărat bahadur! Deşi cei mai mulţi cipai ai lor erau din Hindustan, ca şi noi, atunci când s-au alăturat Companiei şi-au pierdut onoarea şi curajul, izzatul şi himmatul. Ne-a fost ruşine cu ei până şi nouă.

Chipul lui Bhyro Singh se lumină de un zâmbet. Ram Singhji, zise cu glas catifelat, poţi să-mi spui cine a câştigat lupta de la Assaye?

Neputând să găsească o replică potrivită, Ram Singh lăsă capul în jos.

Un zâmbet afectat se lăţi pe faţa lui Bhyro Singh:

Poate că vechile obiceiuri de luptă au fost bune pentru a da la iveală eroi şi bahaduri, Ram Singhji, dar nu pentru a câştiga războaie. Şi aici e cheia modului englezesc de luptă – nu se bazează pe eroi. Armata Companiei nu e alcătuită dintr-un mare număr de bahaduri: întreaga armată luptă ca un singur războinic foarte viteaz. De aceea oamenii o numesc „Compania Bahadur". Întreaga armată e ca un singur om, un singur trup ce ascultă de un singur cap; fiecare cipai trebuie să înveţe asta prin exerciţiu. Fiecare se supune celui de deasupra sa, şi aşa mai departe, până în vârf. Nimeni nu poate refuza ordinele pentru că, altfel, e împuşcat. Aici nu e ca în armatele hindustane, formate din oameni loiali sardarului care îi plăteşte – şi dacă acel sardar e mituit, atunci toţi vor merge după el. Ofiţerii noştri angrezi au priceput asta foarte bine şi de aceea, înainte de fiecare bătălie, trimit banyiaşi ca să-i mituiască pe sardarii celorlalte armate. Întotdeauna se întâmplă ca trei sau patru acceptă şi în timpul luptei fie o iau la fugă, fie stau deoparte. Oare nu asta s-a întâmplat la Assaye?

Ba da, spuse Ram Singh. Fără îndoială. Dar nu e singura explicaţie a victoriei angreze. Au avut tunuri mai bune. Au avut bundookuri mai bune.

Chiar aşa! zise Bhyro Singh. Spre deosebire de rajahii şi nawabii noştri hindustani, angrezii studiază neîncetat şi fac mereu schimbări. An de an tunurile lor sunt mai bune. Caută mereu să-şi îmbunătăţească armele şi nu se dau în lături de la nimic pentru asta.

Aici Bhyro Singh făcu o pauză, ridicându-se în picioare:

Uite, dă-mi voie să-ţi arăt ceva.

Merse la căruţa cu cai legată în apropiere şi se întoarse cu două săbii, amândouă ascunse în teacă. Una era răsucită, cealaltă dreaptă. Le puse pe amândouă pe un charpoy şi se aşeză lângă ele.

Priveşte acest talwar! spuse, trăgând sabia curbată din teacă şi punând lama strălucitoare pe genunchi.

Vezi ce frumos e făcută? Vezi ce ascuţită îi e lama? întrebă, şi culese o frunză de mango de pe jos, apropiind-o de lama sabiei, care o tăie de la prima încercare, dintr-o simplă atingere. Aceasta e arma pe care au purtat-o tatăl şi bunicul meu. E arma cu care am fost învăţat să lupt de la bun început şi e arma pe care o iubesc şi acum. În comparaţie cu ea, săbiile pe care ni le dau englezii nu sunt mare scofală.

Trase sabia dreaptă din teacă şi o aşeză pe genunchi, alături de talwar. Era de un cenuşiu spălăcit, cu vârf ascuţit şi laturi drepte. Pe lamă nu era niciun ornament şi nu părea vreodată atinsă de mâna vreunui meşter.

Toate aceste săbii englezeşti sunt la fel, zise Bhyro Singh. Se fac mii şi mii, toate la fel. În comparaţie cu talwarul nostru sunt obiecte de rând, urâte.

Împinse o frunză peste lama sabiei şi nu reuşi decât să o zgârie.

Doar că, în luptă, zise Bhyro Singh, lucrurile se schimbă.

Se ridică în picioare şi agită în faţa lui talwarul scos din teacă.

Priveşte acest talwar, continuă Bhyro Singh. E o armă care taie cu muchia. Ca să o poată folosi, soldatul are nevoie de spaţiu în jurul lui. Altfel îşi poate răni propriii săi tovarăşi.

Făcu semn celorlalţi să se dea la o parte şi făcu o mişcare de tăiere, astfel încât vârful talwarului desenă arcuri ce se încrucişau în aer, pornind de la fiecare umăr şi coborând spre şoldul opus.

Atunci când folosesc sabia asta, mai spuse Bhyro Singh, tovarăşii mei nu îmi pot sta alături, trebuie să stea la cel puţin două lungimi de sabie depărtare de mine.

Puse deoparte talwarul şi luă sabia englezească, ţinând-o în faţa lui.

Arma asta e tot o sabie, dar funcţionează cu totul altfel. Nu e prevăzută să taie cu muchia, ci să înfigă cu vârful. Ăsta e

scopul ei. Cu astfel de arme, o coloană de soldaţi înarmaţi cu săbii şi baionete pot înainta umăr la umăr; nu se pun în niciun pericol unul pe altul. Chiar dacă sunt mai puţini la număr, coloana lor are mai mare greutate datorită faptului că e compactă. Atunci când o linie de a noastră se înfruntă cu o linie de oameni înarmaţi cu talware, aceştia se vor împrăştia întotdeauna. Luptătorii cu talware nu ne pot respinge atacul, indiferent cât sunt de viteji sau de iscusiţi. Dacă încearcă să se grupeze mai strâns, se vor răni între ei mai mult decât pe noi. Talwarele lor nu pot fi folosite la fel ca săbiile drepte sau ca baionetele – nu le-o permite lama răsucită. Ca să poată lupta, au nevoie de spaţiu şi asta devine punctul lor vulnerabil, indiferent câţi sunt la număr. De aceea se împrăştie în faţa noastră.

Havildarul înmânã săbiile oamenilor lui, ca să le bage la loc în teacă. Apoi se întoarse către Ram Singh.

Vezi aşadar, Ram Singhji, că există motive întemeiate pentru care nicio armată din Hindustan nu se poate măsura cu forţele Companiei Bahadur. Uneori armatele o iau la sănătoasa doar când dau ochii cu noi. Dacă vrei ca fiul tău să lupte de partea învingătorilor, dacă vrei să se întoarcă acasă, cu bani în buzunare, atunci dă-mi-l mie şi voi face din el un cipai al Companiei.

În acel moment, Bhim interveni, anunţându-şi tatăl, cu glas scăzut dar care se auzea limpede, că se hotărâse deja: voinţa lui era să meargă la Delhi şi nicăieri altundeva.

Astfel se încheie discuţia. Bhyro Singh ridică din umeri, ca şi cum ar fi vrut să spună că el făcuse tot posibilul:

Prea bine, acum îmi iau rămas bun, Ram Singhji. Am spus tot ceea ce am avut de spus. Dacă se schimbă ceva, mâine mă găsiţi la mela.

Cu aceste cuvinte îşi îndemnă oamenii spre căruţă şi îşi văzură cu toţii de drum.

Pe drumul spre casă, după vizita ei zilnică la Templul Focului,

Shireen fu oprită de un khidmutgar. Un oaspete venise să îi transmită condoleanţe, îi spuse el. Domnul în cauză o aştepta în salonul de primire de la parter, împreună cu fratele ei.

Kaun hai? zise Shireen. Ştii cumva cum îl cheamă?

Băiatul nu fu în stare să-i spună nimic mai mult decât că musafirul era un *topeewala-sahib* – un alb-cu-pălărie.

Shireen îşi acoperi chipul cu capătul sariului alb şi se îndreptă către uşa baithak-khanaei fratelui ei. Un bărbat înalt, cu faţa ca o stâncă erodată de vânturi, era aşezat lângă fratele ei: obrajii îi erau brăzdaţi de linii adânci şi tâmplele evidenţiate de oasele proeminente, ca nişte piscuri de munte. Era proaspăt ras şi tenul era de un trandafiriu prăfuit, ca lumina apusului de soare. Jacheta şi pantalonii erau de un negru funerar şi în jurul mânecii purta o banderolă neagră.

Judecând după culoarea pielii şi straie, musafirul ar fi putut trece drept un sahib, dar era ceva în ţinuta lui care nu se potrivea cu aerul european. Şi mai puţin occidental fu gestul cu care o întâmpină – un salaam, cu mâna făcută căuş şi cu o plecăciune adâncă.

– Shireen, ţi-l prezint pe domnul Zadig Karabedian. Sunt sigur că ai auzit de dânsul – era un prieten apropiat al lui Bahram-bhai. A venit să-şi prezinte condoleanţele.

Shireen îşi plecă capul, fără să-şi scoată vălul. Bahram îi vorbise adesea despre „Zadig Bey". Soţul ei se împrietenise cu el în timpul unei călătorii în Anglia, cu treizeci de ani în urmă. Zadig Bey crescuse în Egipt, îi mai spusese Bahram; era armean creştin şi, fiind un fabricant de ceasuri, călătorea în toată lumea, în interes de afaceri.

Bibiji, spuse oaspetele, într-o hindi fluentă; vă cer iertare că nu am venit mai devreme, dar vizita mea la Bombay a fost mult amânată. Ca şi dumneavoastră, am suferit un doliu.

Cum aşa?

El arătă spre banderola neagră:

Soţia mea, cu care eram împreună de atâta amar de ani, mi-a fost răpită de febra hectică, cu câteva luni în urmă.

Îmi pare rău să aud așa ceva, Zadig Bey. Unde s-a întâmplat nenorocirea?

În Colombo. Dar măcar am avut norocul să pot să îi fiu alături la sfârșit. Dumneavoastră Dumnezeu nu v-a dat nici măcar atât.

În dosul vălului, ochii lui Shireen se umplură de lacrimi:

Nu, nici măcar atât...

Bibiji, nu pot să vă spun cât de mult m-a întristat moartea soțului dumneavoastră. Bahram-bhai mi-a fost cel mai drag prieten.

La auzul numelui răposatului ei soț, ochii lui Shireen se îndreptară către chipul fără nicio expresie a fratelui ei. În ultimele săptămâni, numele lui Bahram devenise aproape tabu în casa Mistrie; toți se fereau să-i rostească numele, ca să fie scutiți de neplăcerea de a li se aminti de falimentul acestuia și de nenorocirea pe care o abătuse asupra familiei și rudelor.

Shireen însăși de abia dacă mai aducea vorba despre Bahram, doar în fața fiicelor ei, care, la rândul lor, îl pomeneau ca și cum ar fi fost vorba de altcineva, de un străin: ca și cum moartea lui, peste care se adăugase falimentul catastrofal ce o precedase, luase forma unei renașteri, a plăsmuirii unui alt om, complet diferit de persoana pe care o cunoscuseră cu toții – un om ce fusese de la bun început condamnat să eșueze în carieră, ale cărui reușite nu fuseseră altceva decât semne prevestitoare ale dezastrului pe care avea să-l abată asupra capetelor celor dragi.

Fetele îșI iubiseră profund tatăl, dar acum nu mai simțeau pentru el decât rușine și reproș – iar Shireen nu putea să le învinovățească, deoarece falimentul lui Bahram le văduvise nu numai de dreptul la moștenire, ci și de marele respect de care se bucuraseră mai înainte din partea familiilor soților lor.

Chiar și pentru Shireen, numele lui Bahram devenise o rană deschisă, pe care încerca pe rând să o aline, să o vindece și să o ascundă – iar acum, să-l audă rostit din nou, cu atât de

multă afecţiune, era dureros şi straniu.

Soţul meu vorbea adesea de dumneavoastră, spuse ea încet.

Bahram-bhai era omul cel mai bun din lume, cel mai generos, spuse Zadig. E îngrozitor că a murit astfel.

Shireen aruncă o privire spre fratele ei şi observă că părea neliniştit. Ştia că îi displăcea profund să asculte laude la adresa lui Bahram şi presupuse că ar fi fost bucuros să părăsească încăperea dacă nu ar fi fost nepotrivit să o lase singură în prezenţa unui străin.

Ca să pună capăt neplăcerii, se aplecă şi îi şopti, în gujarati, că, dacă voia, se putea retrage – camerista ei era afară, putea s-o trimită înăuntru şi să-i spună să lase uşa deschisă. Astfel totul va fi sub control; era acoperită – nu trebuia să îşi facă griji pentru ea.

Sări imediat în picioare.

Prea bine, zise el. O să vă las singuri câteva minute.

Camerista intră şi se aşeză lângă uşa deschisă, cu perdeaua trasă. Apoi Shireen îşi întoarse chipul acoperit de văl către Zadig Bey.

Pot să vă întreb când l-aţi văzut ultima oară pe soţul meu?

Cam cu două luni înainte de accident. Am plecat din Canton de îndată ce a început criza. El s-a numărat printre cei care au rămas.

Dar de ce a rămas? spuse ea. Poţi să-mi povesteşti ce s-a întâmplat, cu exactitate?

Zaroor bibiji.

Zadig îi povesti cum, în luna martie a acelui an, autorităţile chineze lansaseră o campanie uriaşă pentru a pune capăt intrărilor de opiu în China. Împăratul trimisese la Canton un nou guvernator, comisarul Lin. La puţin timp de la instalarea la Canton, acesta le dăduse tuturor negustorilor străini din oraş un ultimatum, cerându-le să predea toată încărcătura de opiu de pe navele lor. Cum aceştia au refuzat, a trimis soldaţi

şi ambarcaţiuni să înconjoare enclava străină din Canton, izolând-o astfel de lume. Negustorii au primit hrană din belşug şi nimeni nu i-a maltratat, dar presiunea era atât de mare încât, în cele din urmă, s-au învoit să-şi predea marfa. După aceea, comisarul Lin le-a dat voie să plece tuturor negustorilor, cu excepţia celor mai importanţi. Bahram fusese printre cei opriţi în Canton. Rămăsese în continuare în casa lui din enclava străină a Cantonului, împreună cu suita lui.

Aşa cum ştiţi, bibiji, spuse Zadig, enclava străină din Canton se compune din treisprezece „Fabrici" – sau Honguri, aşa cum li se spune acolo. Nu sunt fabrici în adevăratul înţeles al cuvântului – sunt un fel de caravanseraiuri enorme. Fiecare fabrică are un număr de apartamente distincte şi de locuinţe ce sunt date cu chirie oamenilor de afaceri străini, în funcţie de posibilităţile acestora. Bahram a locuit de la început până la sfârşit în aceeaşi casă, în incinta Fabricii Fungtai, împreună cu cei din slujba sa. Acolo m-am dus să îl văd.

Cum se simţea?

Zadig se opri şi îşi drese vocea şi atunci când continuă, vorbi pe tonul stânjenit, şovăitor al cuiva căruia nu-i cade bine să dea veşti proaste.

Bibiji, nu ştiu dacă ar trebui să vă împărtăşesc toate astea, dar, ultima oară când l-am văzut, Bahram-bhai era într-o stare sufletească întunecată. Părea bolnav, ca să fiu sincer. L-am descusut pe munşi şi am aflat de la el că Bahram-bhai nu-şi mai părăsea decât arareori daftarul: se pare că se obişnuise să-şi petreacă ziua stând lângă fereastră, pe un scaun, privind afară, spre Maidan.

Shireen simţea cum o cuprinde o mare suferinţă; începu să-şi frământe tivul sariului cu degetele.

Mi-e greu să cred toate acestea, Zadig Bey. Soţul meu era genul de om care nu poate sta locului deloc.

Era apăsat de griji, Bibiji, şi nu e de mirare. Era pe cale să piardă o groază de bani şi era, firește, îngrijorat de datoriile pe care le avea. Sunt sigur că ştiţi, bibiji, că pentru el nimic nu

era mai important decât familia. Ea era religia lui – a doua religie, pot spune.

Shireen îşi şterse lacrimile sub văl:

Da, ştiu asta.

Zadig continuă:

Nu mă surprinde să aud că sănătatea lui Bahram-bhai se înrăutăţise spre sfârşit. Era deja destul de slăbit atunci când l-am văzut. Şi totuşi, nu mi-a venit a crede când am auzit că a căzut de pe puntea *Anahitei*. E ultimul lucru la care te aştepţi de la cineva cu atât de multă experienţă în navigaţie. Iar partea cea mai rea este că, dacă ar mai fi trăit încă puţin, ar fi aflat că avea să-şi recupereze pierderea.

Shireen ciuli deodată urechile:

Vrei să spui că vor exista compensaţii pentru pierderi?

Zadig încuviinţă din cap:

Comercianţii străini au deschis un fond, cu scopul de a forţa guvernul britanic să ia măsuri împotriva chinezilor. Cu toţii au contribuit cu câte un dolar pentru fiecare cufăr de opiu confiscat de comisarul Lin. Astfel s-a strâns o considerabilă sumă de bani ce a fost trimisă apoi domnului William Jardine, la Londra. Jardine e cel mai mare negustor în comerţul cu China şi a folosit banii cu cap; a plătit nişte membri ai parlamentului şi o armată de ziarişti. Aşa ceva nu s-a mai văzut niciodată – negustori şi sethi să-şi folosească banii ca să cumpere guvernul! S-au ţinut atâtea cuvântări, s-au publicat atâtea articole încât toţi englezii au sfârşit prin a fi convinşi că acest comisar Lin e un monstru. Se zvoneşte că guvernul britanic, sfătuit de Jardine, se pregăteşte să trimită o expediţie militară în China. Confiscarea opiului va fi motivul declarării războiului, deci în mod sigur se vor pretinde despăgubiri.

În acel moment, Zadig, aflat pe scaun, se aplecă în faţă, spre ea:

Trebuie să faceţi tot posibilul, bibiji, îi spuse, ca atunci când banii se vor împărţi, să nu fie lăsate la o parte drepturile lui Bahram-bhai.

Înăbuşindu-şi un sughiţ de plâns, Shireen îi zise că tocmai aceasta era problema: nu avea pe nimeni să o reprezinte; fraţii şi ginerii ei erau ocupaţi cu propriile lor afaceri şi nu aveau timp pentru o călătorie de un an în China.

Nu e nimeni pentru a-i lua locul, Zadig Bey – niciun fiu, niciun moştenitor. Şi, într-un fel, e doar vina lui.

Ce vreţi să spuneţi, bibiji?

Shireen era acum atât de copleşită de tristeţe iar prezenţa lui Zadig atât de mângâietoare încât, fără să vrea, începu să vorbească despre lucruri pe care nu le împărtăşise niciodată nimănui.

Zadig Bey, trebuie să ştiţi un lucru: soţul meu avea un fel de problemă, ceva de natură fizică ce l-a împiedicat să conceapă un fiu. Asta ne-a spus un sadhu care a vindecat multe astfel de cazuri; s-a oferit să îl lecuiască şi pe soţul meu, dar el l-a luat în râs. Dacă ar fi dat mai multă atenţie problemei, poate că acum lucrurile ar fi stat altfel.

După ce ascultă cuvintele lui Shireen, Zadig căzu pe gânduri. Apoi vorbi din nou, de data asta în engleză:

– Pot să vă pun o întrebare, Bibiji?

Shireen îl privi surprinsă dar el făcu un semn ca să-i atragă atenţia, înclinând capul în direcţia cameristei.

– Da, spuse ea. Vă rog. Continuaţi.

– Pot întreba dacă bibiji iese vreodată din casă?

Întrebarea o luă pe nepregătite.

– De ce vreţi să ştiţi?

– Poate că ar trebui să mă exprim altfel: cum aş putea să discut cu dumneavoastră între patru ochi, departe de urechile familiei şi servitorilor?

Se gândi repede.

– Joi este comemorarea morţii doamnei O'Brien, preceptoarea mea de limba engleză. Trebuie să merg la Nossa Senhora, la Gloria Church, să aprind o lumânare pentru ea.

– Biserica catolică din Mazagon?

– Da.

– La ce oră?
Auzind paşii fratelui ei pe coridor, ea îşi coborî vocea:
– La unsprezece dimineaţa.
El încuviinţă din cap şi murmură:
– O să fiu acolo.

Ochii lui Kesri se umplură de lacrimi pe măsură ce vedea căruţa lui Bhyro Singh topindu-se în zare; se simţea de parcă pietricelele strivite ce se făceau pulbere sub roţile ei nu erau altceva decât propriile lui speranţe.

Nimeni nu ascultase cuvintele havildarului cu mai multă atenţie decât el: argumentele despre castă şi religie îl interesau prea puţin, în schimb, observaţiile despre arme şi tactici de luptă îi făcuseră o impresie profundă, schimbând aspiraţiile soldăţeşti ale lui Kesri; nu îşi mai dorea să fie un simplu soldat purtător de armă; de acum voia să facă parte din armata Companiei, să se alăture batalionului havildarului. Interesul pentru vechile tactici de luptă fusese înlăturat din mintea lui: noul mod de a face război i se părea mult mai atrăgător. În asta consta adevărata viaţă de soldat: să învingi, să te adaptezi, să gândeşti mai bine decât inamicul şi, în tot timpul acesta, să faci bani.

Lui Kesri nu-i venea să creadă că Bhim refuzase o astfel de oportunitate. Mai târziu, când se aflau într-un loc unde tatăl lor nu putea să îi audă, Kesri îl întrebă:

Batavo, spune-mi sincer, de ce nu ai plecat cu havildarul Bhyro Singh? Pentru că-ţi era frică de babuji?

Nu, zise Bhim, clătinând din cap. De Bhyro Singh mi-e mie frică. Aş pleca mai degrabă cu un demon decât cu omul ăla.

Cum poţi spune aşa ceva? Nu ai văzut ce condiţii bune oferă Compania?

Bhim ridică din umeri şi târşâi picioarele pe loc.

Ce n-aş fi dat să fiu în locul tău, zise Kesri cu amărăciune.

Cum aşa? zise Bhim. Ce ai fi făcut dacă erai în locul meu? Te-ai fi dus cu Bhyro Singh?

Kesri încuviinţă din cap şi clipi de câteva ori, ca să-şi stăvilească lacrimile adunate în ochi.

Dacă aş fi fost în locul tău, spuse, nu aş fi pierdut nicio clipă. Aş fi fost chiar acum în căruţa aceea, împreună cu ei...

Dacă mai înainte dorinţa de a pleca fusese doar o durere surdă, acum Kesri o simţea ca pe o vâlvătaie ce-i creştea în pântec. Focul ei pârjoli bucatele copioase pe care le mâncase în dimineaţa aceea şi îl făcu să vomite în faţa întregii familii.

Într-un fel, era un lucru bun, pentru că acum avea măcar un motiv să rămână singur. Îşi petrecu restul zilei întins pe covoraşul lui şi se culcă devreme. A doua zi de dimineaţă, la ora când trebuia să se îndrepte către mela sadhuşilor Naga, Kesri simţi că nu era în stare să se împace cu ideea de a sta lângă Bhim în timp ce acesta primea binecuvântările pentru călătoria la Delhi, aşa că rămase acasă.

După ce toţi plecară, Kesri scoase rezerva de opiu a tatălui său şi îşi îndesă în gură un boţ. Curând adormi şi, deşi se trezi atunci când ceilalţi se întoarseră acasă, nu se clinti de pe saltea. Se lăsă noaptea şi nimeni nu veni să-l scoale, aşa că adormi la loc. Când se trezi din nou, era târziu şi fratele lui îi şoptea în ureche: *Uthelu Kesri-bhaiya*... scoală-te, vino afară!

Încă ameţit de opiu, Kesri îşi urmă fratele prin casa adormită, până la charpoy-ul de sub mangotier.

Ascultă, Kesri-bhaiya, şopti Bhim. Trebuie să te grăbeşti – Bhyro Singhji te aşteaptă.

Ka kahrelba? Kesri îşi frecă ochii. Ce tot îndrug acolo?

Adevărul spun. Am vorbit astăzi la mela cu Bhyro Singhji: i-am spus că ai vrea să te înrolezi în armata Companiei ,dar că Babuji nu e de acord şi nu o să-ţi dea permisiunea. Mi-a spus că nu îl interesează absolut deloc acordul lui Babuji. Babuji nu îi este rudă şi părerile lui nu îl privesc. Calcutta e prea departe ca Babuji să mai poată face ceva după aceea.

Kesri se simţi dintr-o dată treaz de-a binelea:

Şi tu ce ai spus?

I-am spus că, dacă vei pleca fără voia lui Babuji, nu vei

primi nici bani pentru echipament, nici cal. Iar el a zis că nici asta nu contează – nu ai nevoie de cal pentru că veți ajunge la Calcutta pe apă. Cât despre alte lucruri necesare, îți va da un împrumut pe care îl vei restitui mai târziu.

Și ce a mai zis?

Că, dacă ești sigur că vrei să vii, trebuie să te întâlnești cu el și oamenii lui în zori, la ghatul de lângă râu. Atunci vasul lor va ridica ancora. O să te aștepte. *Der na hoi* – să nu întârzii.

E adevărat tot ce-mi spui? strigă Kesri. Ești sigur?

Da, Kesri-bhayia. Zorile nu sunt departe. Dacă pleci la drum acum, o să poți ajunge la timp la întâlnire.

Oricât ar fi fost de disperat să plece, pe Kesri îl rodea gândul că îl lasă pe fratele său să confrunte singur mânia tatălui. Dar Bhim îl liniști, spunându-i că totul va fi bine, că tatăl lor nu va ști de rolul lui în acel aranjament, așa că nu va avea de suferit. Dimpotrivă, se prea poate să tragă un folos pentru că, odată Kesri plecat, e posibil să i se ceară să rămână acasă, ceea ce i-ar conveni foarte mult. Cel mai probabil, și Kesri va fi iertat odată ce va începe să trimită bani acasă.

Kesri nu-și amintea ca fratele său să fi plănuit vreodată ceva atât de amănunțit.

Tu ai pus la cale toate acestea? îi zise. Tu singur?

Bhim scutură din cap.

Eu? Nici gând. A fost ideea lui Deeti. Ea a făcut totul. Mi-a spus să-l caut pe Bhyro Singhji și mi-a dat instrucțiuni exacte despre ce trebuie să îi spun. Ea a prevăzut totul. Până și asta.

Îi întinse o legătură de cârpă.

E un dhoti de rezervă și niște sattu. E strictul necesar. Acum grăbește-te!

2 septembrie 1839
Guangzhou

Ieri am fost din nou invitat la tipografia lui Compton, ca să mă întâlnesc cu Zhong Lou-si.

După-amiaza era frumoasă şi am putut să ne aşezăm afară, în grădină, sub un cireş. Am vorbit mai întâi despre lucruri fără importanţă, iar apoi conversaţia a ajuns din nou la atacul pregătit de britanici împotriva Chinei. Zhong Lou-si s-a arătat mai direct de data asta; mi-a dat de înţeles că era la curent cu zvonurile de ceva vreme.

După câteva minute şi-a dres glasul şi a vorbit cu blândeţe, ca şi cum ar fi vrut să arate că aborda un subiect dificil şi delicat.

Spune-mi, Ah Neel, îmi zise. Eşti din Ban-gala, nu-i aşa?

Haih, Lou-si.

Ah, Neel, continuă el, ne-a ajuns la urechi că în Ban-gala sunt mulţi oameni nemulţumiţi de stăpânirea britanică.

Umblă vorba că poporul vrea să se ridice împotriva yinglizilor. E adevărat?

Am avut nevoie de puţin timp ca să-mi adun gândurile.

Lou-si, am spus, să-ţi dau un răspuns la întrebarea asta nu e lucru simplu. E adevărat că în Bengal mulţi sunt nefericiţi din cauza stăpânirii străine. Dar mai e adevărat că mulţi s-au îmbogăţit ajutându-i pe britanici; şi aceştia vor face totul ca să îi ajute să rămână la putere. Şi mai sunt alţii care sunt mulţumiţi cu conducerea lor doar pentru că ei au reuşit să stabilească pacea şi siguranţa. Mulţi oameni îşi amintesc tulburările de odinioară şi nu ar vrea să mai treacă prin ele.

Zhong Lou-si îşi împreună mâinile în poală şi se aplecă puţin în faţă, privindu-mă fix în ochi.

Dar tu, Ah Neel? Ce sentimente ai faţă de yinglizi?

M-am simţit luat pe nepregătite.

Ce pot să zic? am răspuns. Tatăl meu a făcut parte dintre cei ce au susţinut Compania Indiilor de Est şi eu

am crescut sub stăpânirea britanică. Dar în cele din urmă familia mea a pierdut totul. Am fost nevoit să plec de acasă și să-mi încerc norocul altundeva. Așa că s-ar putea spune că pentru mine și familia mea stăpânirea britanică a fost un dezastru pe care ni l-am adus cu mâinile noastre.

Compton și Zhong Lou-si mă ascultau cu atenție și, atunci când m-am oprit, se uitară unul la altul. Apoi, ca și cum s-ar fi vorbit dinainte, Compton luă cuvântul.

Ah Neel, Zhong Lou-si vrea să îți comunic că e conștient de ajutorul pe care ni l-ai oferit în trecut și că îl apreciază mult. Anul acesta, cu ceva timp în urmă, în timpul crizei negustorilor străini, ne-ai furnizat multe informații utile și ne-ai dat sfaturi bune. El e de părere că mai sunt multe lucruri pe care le poate învăța de la tine și, așa cum ți-am spus, e responsabilul biroului de traduceri și informare.

Se opri, așteptând ca vorbele lui să-și facă efectul, apoi continuă:

Zhong Lou-si ar vrea să știe dacă te-ar interesa să lucrezi împreună cu noi. În lunile ce vin, vom avea nevoie de cineva care știe limbile indiene. Firește că vei fi plătit, dar va trebui să locuiești aici, în Guangzhou, o bucată de vreme. Iar în acest răstimp va trebui să întrerupi orice relație cu India și cu străinii. Ce părere ai?

Aș spune că am rămas mut de uimire, dar asta nu ar putea exprima nici o zecime din ceea ce am simțit: mi-am dat seama brusc că nu îi puteam răspunde lui Compton fără să aleg o tabără, ceea ce era împotriva firii mele. Am fost întotdeauna mândru de detașarea mea – oare nu spunea Panini că aceasta e esențială pentru studiul cuvintelor, al limbilor, al gramaticii? Cred că asta mă și atrăsese la Compton la început, recunoscusem în el un suflet înrudit, un om interesat de lucruri și cuvinte doar pentru simplul fapt că existau. Dar acum îmi

dădeam seama că mă confruntam cu alegerea unui angajament nu numai faţă de un prieten ci şi faţă de un mare număr de oameni – o ţară întreagă, de care mă legau puţine lucruri.

În faţa acestei alegeri, întreaga viaţă îmi păru că trece prin faţa mea. Îmi amintii de tutorele meu englez, domnul Beasley şi de felul în care m-a îndrumat şi încurajat să citesc; m-am gândit la satisfacţia şi entuziasmul cu care am citit din Daniel Defoe şi din Jonathan Swift, de ceasurile lungi pe care le-am petrecut memorând fragmente din Shakespeare. Dar mi-am amintit şi noaptea când am fost dus la închisoarea din Alipore, de cum am încercat să vorbesc engleza cu sergentul britanic de serviciu; pentru el, cuvintele mele nu au însemnat nimic mai mult decât croncănitul ciorilor. Şi de ce oare mă aşteptasem la altceva? Ce nebunie e să crezi că e de ajuns să ştii o limbă şi să citeşti câteva cărţi ca să îţi faci din oameni aliaţi. Gândurile, cărţile, ideile, cuvintele nu fac altceva decât să-ţi adâncească singurătatea, pentru că distrug instinctul de apartenenţă pe care poate că l-ai avut cândva. Şi cui oare datorez loialitate? În niciun caz zamindarilor din Bengal, care nu au ridicat un deget atunci când am fost urcat în căruţă şi dus la închisoare. Nici măcar castei mele, pentru care am devenit un paria, un om decăzut şi întinat. Poate tatălui meu, a cărui risipă m-a adus la ruină? Sau poate britanicilor, care m-ar vâna până la capătul lumii dacă ar şti că mai sunt în viaţă?

Pe de altă parte, ceea ce Compton şi Zhong Lou-si îmi cereau e să împart cu ei singurul lucru ce îmi aparţine cu adevărat: cunoştinţele mele despre lume. Ani de zile mi-am umplut capul cu lucruri ce nu păreau să aibă niciun folos; tot ceea ce ştiu nu ar fi de folos decât în prea puţine situaţii şi iată că se întâmplă ca una

din acestea să îmi iasă în cale. Întâmplător, bogăţia de informaţii adunate de-a lungul vremii, ar putea fi de folos pentru Compton şi Zhong Lou-si.

În cele din urmă, ceea ce a înclinat balanţa nu a fost nici loialitatea, nici sentimentul de apartenenţă, nici prietenia – ci gândul că cineva atât de inutil ca mine ar putea fi *de folos* cuiva.

Tăcerea mea a fost atât de lungă încât Compton a zis:

Ah Neel, neih jouh mh jouh aa? Vrei sau nu vrei? Ai nevoie de mai mult timp să te hotărăşti?

Am pus jos ceaşca de ceai din mână şi am scuturat din cap:

Nu, Compton; nu mai am la ce să mă gândesc. Îmi face plăcere să accept oferta lui Zhong Lou-si; mă bucur să rămân aici, în Guangzhou. Nu aş vrea să fiu nicăieri altundeva.

El surâse:

Dihm saai – deci rămâne hotărât?

Jauh haih lo! am spus. Aşa este. Rămâne hotărât.

Costumul ales de Mr Doughty pentru balul căpitanului de port era simplu: câteva cearşafuri drapate lejer şi fixate cu ace şi broşe.

– O togă, băiete! Cea mai bună invenţie a romanilor! Fără ele, cine ar mai putea dansa la baluri?

Cearşafurile şi celelalte accesorii fuseseră aşezate în cabina domnului Doughty. Urmând exemplul gazdei sale, Zachary se dezbrăcase în izmene şi banyan şi se înfăşurase cu cearşafurile.

– Acum trebuie să îndoi colţul ăla ca pe un tiv şi prinde-l cu un ac – da, foarte bine aşa. Shahbash!

Fu nevoie de un ceas bun de înfăşurat şi răsucit şi din nou înfăşurat, şi iar răsucit, până ce toga fu aranjată şi prinsă în ace în mod mulţumitor. Atunci când îşi făcură intrarea în

baithak-khana, pentru a bea un pawnee de brandy înainte de masa festivă, Zachary şi Mr Doughty erau înveşmântaţi identic, în mantii prinse în ace şi broşe, din care ieşeau, ca o ultimă tuşă şi în perfect dezacord cu restul costumaţiei, ciorapii, jartierele şi o pereche de pantofi perfect lustruiţi.

La dineu li se alătură şi Mrs Doughty, costumată în Elena din Troia, într-o tunică vaporoasă, albă, şi cu o diademă de brocart. Zachary o felicită pentru reuşita costumului şi ea se îmbujoră.

Aş, o să fiu eclipsată de celelalte bibi, zise ea. Cred că Mrs Burnham şi-a ales un costum Marie Antoinette!

Mr Doughty îi făcu cu ochiul lui Zachary

Pun pariu că numai corsetul trebuie să fii costat una sau două tole de aur pur!

După masă, ieşiră din casă şi se urcară într-un hackery-gharry modest, tocmit de Mr Doughty pentru întreaga seară. Acesta parcurse strada Chowringhee, până la primărie, aflată pe strada Esplanadei, unde avea să se ţină balul.

Clădirea era una din cele mai fastuoase din Calcutta, cu coloanele ei masive şi treptele-i impunătoare. Când trăsurica trase în faţă şi îşi lăsă pasagerii la picioarele scării, prin cele patru uşi larg deschise se revărsa deja muzica. Se alăturară mulţimii invitaţilor, în timp ce Mr Doughty îi şoptea lui Zachary în ureche numele celor mai de vază:

Acela de colo e jangi-laatul, generalul Sir Hugh Gough, şi cel de din partea ailaltă e Lordul Jocelyn, care-i ţine de urât lui Miss Emily Eden, sora laat-sahibului.

Cea mai vastă sală a primăriei fusese amenajată pentru bal: peste tot străluceau lămpi cu gaz şi din tavan atârnau panglici colorate şi lampioane. Pe unul din pereţi erau aliniate alcovuri acoperite de draperii, unde dansatorii obosiţi se puteau refugia, trăgându-şi sufletul pe un scaun sau pe un şezlong. În capătul celălalt al sălii, se aflau membrii formaţiei regimentului scoţian, îmbrăcaţi în kilturi şi sporane.

Mr Doughty se opri în prag şi îi arătă, cu un gest larg şi

demonstrativ, orchestra în haine sclipitoare, dansatorii ce se învârteau ameţitor, podoabele bogate şi iluminatul strălucitor:

Stai pe loc şi aruncă un dekko, Reid; n-o să ai prea des parte de aşa un chuckmuck de privelişte!

Iar Zachary fu de acord că niciodată nu mai văzuse asemenea splendoare.

Nici nu avu timp să se dezmeticească că Mrs Doughty îl prinse de cotul înfăşurat în faldurile togăi:

– Hai, vino cu mine, vreau să-ţi fac cunoştinţă cu nişte duduie şi flăcăi.

– Ah, Mrs Doughty, protestă Zachary, tocmai acum când voiam să vă invit la dans!

Mrs Doughty îl refuză, râzând:

– Lasă că o să ai timp mai târziu să-ţi faci datoria faţă de noi bibiele mai târziu. Domnişoricile n-o să ne ierte dacă te acaparăm de la bun început.

După doar câteva prezentări, Zachary descoperi că multe dintre missy-memele de la bal auziseră deja despre el, din *Calcutta Gazette*, şi de abia aşteptau să afle mai multe despre peripeţiile lui. Îşi făcu o grămadă de noi cunoştinţe şi, prins în vârtejul muzicii, dansului şi al paharelor de punch, se pomeni în curând că se distra pe cinste.

Cu toate acestea, atunci când Mrs Burnham îşi făcu apariţia în sala de bal, Zachary nu putu să o treacă cu vederea: era îmbrăcată într-un costum neobişnuit, care îţi lua ochii – o fustă bogată de mătase strânsă în talie şi un corset foarte strâmt. Părul, prins pe creştet într-un coc şi pudrat din belşug, semăna cu un uriaş stup alb.

Mrs Burnham fu imediat luată la dans de judecătorul Kendalbushe. După aceea, Zachary o mai zări doar din când în când, în vârtejul dansului; deşi ea nu dăduse niciun semn că l-ar fi observat, ochii lui alunecau mereu spre ea. Şi totuşi nu ar fi îndrăznit să o invite la dans, dacă nu l-ar fi îndemnat Mr Doughty:

– Ţi-ai trecut numele pe carnetul de bal al lui Mrs Burnham? Ţi-am pomenit, sper, că la balul căpităniei portului e obiceiul ca flăcăii tineri să facă două-trei piruete cu distinsele burra-bibi. Aşa că fă-ţi datoria, mândrul meu mânz!

Ocazia nu se ivi până la miezul nopţii; în timpul unei pauze de muzică, Zachary se trezi lângă Mrs Burnham şi făcu o plecăciune:

– Aş putea să vă invit la dans, Mrs Burnham?

Ea îl privi încruntată şi Zachary crezu, preţ de câteva clipe, că avea să fie refuzat. Dar apoi ea ridică din umeri în felul ei autoritar:

– De ce nu? E balul căpităniei portului, la urma-urmelor. Nimeni nu are voie să fie prea pretenţios.

Orchestra intona o poloneză şi cei doi începură să facă cercuri line pe ritmul ei. Deşi tempoul era lent, Zachary observă că Mrs Burnham respira greu; îi ajunse la urechi şi un sunet ciudat, ca un fel de trosnit de oase. Până în acel moment se abţinuse să o privească prea insistent pe Mrs Burnham, dar îşi dădu seama că bustul ei părea încă şi mai proeminent decât de obicei; pricepu că îşi strânsese atât de tare corsetul încât acesta începuse să scârţâie din toate cusăturile.

Îi spuse repede, ferindu-şi privirea:

– Mare aglomeraţie, nu-i aşa?

– Ekdum! Mare înghesuială, încuviinţă ea. Şi insuportabil de cald! Nici nu mai pot respira!

Orchestra începu să cânte un vals, obligându-i să iuţească ritmul dansului. După câteva minute de piruete energice, Mrs Burnham avea faţa atât de împurpurată încât Zachary se îngrijoră de-a binelea. Tocmai voia să-i propună să facă o pauză, când ea îşi eliberă mâinile şi îşi lipi palmele de piept.

– Ah, Mr Reid! Mă sufoc!

– Vreţi să vă aşezaţi pe un scaun, Mrs Burnham?

– Da, te rog.

Zachary privi în dreapta şi în stânga lui – nu se vedea niciun scaun. Se răsuci pe călcâie şi porni în recunoaştere, în

speranţa că va găsi vreunul în spatele sălii. Nu făcuse decât câţiva paşi, când dădu cu privirea de un alcov acoperit de o perdea: o trase la o parte şi înăuntru văzu un şezlong, luminat de un mănunchi de lumânări.

– Iată, am găsit o canapea, Mrs Burnham.

– Ah, slavă cerului...! zise ea şi se grăbi să se întindă pe şezlong. Vă rog, Mr Reid, sunteţi aşa bun să trageţi la loc purdahul? Nu aş vrea să mă vadă cineva în starea asta.

– Desigur.

Zachary trase perdeaua, acoperind intrarea, şi îşi îndreptă privirea spre chipul doamnei Burnham; pe obraji avea pete stacojii şi încă respira greu.

– Vreţi să chem pe cineva? Poate pe doamna Doughty? spuse Zachary. Poate că ştie ce să facă să vă ajute.

–-Ah, nu, nu, Mr Reid! strigă Mrs Burnham. Mă tem că nu e vreme. Mă tem să nu leşin în timp ce sunteţi plecat.

– Vă simţiţi chiar atât de rău? întrebă Zachary, speriat.

– Da, fiecare clipă contează. Bătu cu mâna locul de lângă ea, pe şezlong. Vă puteţi aşeza puţin aici, Mr Reid?

– Desigur.

După ce şezu alături, ea se întoarse cu spatele la el.

– V-aş fi recunoscătoare, Mr Reid, dacă mi-aţi putea descheia nasturii de sus ai rochiei. O să vedeţi apoi capătul unui şnur de piele. Tot ce trebuie să faceţi e să trageţi de el în jos.

Zachary era destul de agitat, dar încercă să-şi înfrângă neliniştea.

– O să fac tot posibilul.

Din fericire, alcovul era bine luminat şi nu îi fu greu să localizeze nasturii rochiei, ascunşi cu măiestrie. După ce îi eliberă din butonierele de mătase, stofa se dădu la o parte, întocmai cum fusese avertizat, şi scoase la iveală ceva ce semăna cu un şiret de pantof din piele. Trase de el şi auzi un scrâşnet, urmat de o bruscă îndulcire a expresiei crispate de pe chipul lui Mrs Burnham.

– Ah, vă mulţumesc, Mr Reid! M-aţi salvat şi vă sunt aşa

de recunoscătoare!

Pieptul lui Mrs Burnham se ridica şi cobora acum într-un ritm regulat, iar privirea lui Zachary fu atrasă de medalionul bătut în pietre preţioase de la gâtul ei. În vârful lui, chiar deasupra liniei decolteului, strălucea un diamant ce parcă arăta către triunghiul catifelat şi întunecat de unde începea spaţiul dintre sânii ei. Acea mică depresiune părea să se accentueze de fiecare dată când sorbea aer în piept sau îl dădea afară; ochii lui Zachary erau atât de magnetizaţi de acel loc încât, fără să îşi dea seama, se trase mai aproape.

Între timp, Mrs Burnham se pregătea să tragă şi mai adânc aer în piept: îşi îndreptă umerii şi îşi aruncă deodată braţele înapoi, ca o pasăre ce-şi desface aripile. Mişcarea îi duse mâna spre Zachary în aşa fel încât vârfurile degetelor, în zbor, îi poposiră o clipă acestuia în poală.

Atingerea fu uşoară ca un fulg, dar un ţipăt înăbuşit scăpă din gâtlejul doamnei Burnham:

– Vai de mine!

Se răsuci pe călcâie, cu o repeziciune neaşteptată, cu ochii larg deschişi, înainte ca Zachary să poată face vreo mişcare. Acesta urmări privirea doamnei Burnham, în jos, şi îşi văzu cu groază toga desfăcută în faţă, dezvelindu-i izmenele; pânza lor se iţise printre faldurile albe ale costumului şi se ridica acum semeaţă, ca un cort înălţat pe un par.

Apucă faldurile costumului şi încercă să se acopere, dar era prea târziu. Mrs Burnham se prăbuşise pe braţul şezlongului, cu ochii închişi şi mâinile strâns împreunate pe piept.

– Vai, vai, vai!... Nu mi-a trecut niciodată prin minte aşa ceva...! Nici într-o sută de ani! Vai, ochii mei!... De-aş putea să îi şterg de ce-au văzut!

Obrajii lui Zachary se împurpuraseră atât de tare încât căpătaseră mai degrabă nuanţe vineţii închis decât roşii. Îi era atât de ruşine, încât nu reuşi decât să bâiguie:

– Ah, vă rog, Mrs Burnham, vă rog, îmi pare atât de rău.

– Vă pare rău? Asta e tot ce aveţi de spus?

Zachary avea gâtul uscat; dacă măcar ar fi putut leşina de ruşine – ar fi avut o scăpare – dar trupul lui îl trăda şi nu-i dădea nicio putinţă să iasă la liman.

– Credeţi-mă, Mrs Burnham, bălmăji el, în ultimul timp nu mi-a fost prea bine.

Ea scoase un fel de şuierat şi el încercă să găsească cuvinte:

– Trebuie să înţelegeţi că mi se întâmplă asta uneori. E ca şi cum ai avea un câine care îţi scapă din lesă.

– Chiar aşa? zise doamna Burnham. Atâta tot? Un biet căţel?

Zachary nu-şi mai găsea cuvintele de ruşine.

– Îmi pare rău... Se ridică şi puse mâna pe draperie. E tot ce pot spune: îmi pare rău, doamnă Burnham. Ar fi mai bine să plec acum.

Crezuse că va fi bucuroasă să-l vadă plecat, dar se înşelase. Îl opri cu un gest teatral.

– În niciun caz! Nici să n-aud aşa ceva! Nu vă pot lăsa să vă întoarceţi înapoi la dans, Mr Reid! Conştiinţa mea nu-mi dă voie. Dacă o femeie de vârsta mea poate provoca o astfel de abatere... sălbăticiunii dumneavoastră, atunci vă daţi seama ce groază mă cuprinde gândindu-mă ce ar fi în stare să facă în faţa unei codane chipeşe. Vă puteţi imagina, Mr Reid, ce s-ar întâmpla dacă o fragedă pootlie s-ar lovi de... jivina dumneavoastră? Doamne fereşte, nu m-ar mira dacă ar lua-o complet razna şi ar fugi de aici ţipând ca din gură de şarpe! Închipuiţi-vă ce scandal s-ar isca dacă s-ar afla că noi am fost cei care v-au adăpostit pe proprietatea noastră! Doamne, nu m-ar mira dacă asta ne-ar aduce ruina!

Se opri să-şi tragă răsuflarea. Apoi continuă:

– Nu, Mr Reid, nu pot permite una ca asta: aş fi o criminală dacă v-aş da drumul în sala de bal în halul în care vă aflaţi. Aveţi dreptate când spuneţi că sunteţi bolnav – sunteţi într-adevăr în ghearele unei suferinţe, ale unei boli. Noroc că eu nu sunt nici fricoasă, şi nici la prima tinereţe nu sunt. În

vine îmi curge sângele unei vechi familii de soldaţi. Bunicul a luptat la Wandiwash, ca să ştiţi, Mr Reid, iar tata la Assaye. Sunt o femeie vajnică şi nu o să fug de la datorie. Cât timp sunteţi sub supravegherea mea, nu o să faceţi rău nimănui; e obligaţia mea de cetăţean să vă scot din acest loc în siguranţă. De aceea iau asupra mea sarcina de a vă însoţi înapoi pe vas. Imediat.

Zachary se simţea zdrobit. Cu capul în jos, asemeni unui şcolar pedepsit, îngăimă:

– Prea bine. Să mergem.

Întorcându-se cu spatele la Zachary, Mrs Burnham îi ordonă pe un ton sever:

– Aţi putea fi amabil şi să încheiaţi la loc nasturii, Mr Reid? Mă refer la nasturii mei.

– Desigur, Mrs Burnham.

– Mulţumesc, zise ea şi se ridică în picioare, ferindu-şi cu grijă privirea de el. Mr Reid, credeţi că sunteţi în stare să ieşim afară? Sunteţi în stare să vă stăpâniţi îndeajuns căţelul?

– Da, doamnă.

– Atunci să mergem. Să ne prefacem că totul e bine şi să ne croim drum până la trăsură!

Dădu perdeaua de la intrare la o parte şi, cu capul sus, începu să îşi croiască drum prin mulţime. Zachary mergea în spatele ei, umil, cu ochii în jos şi o urmă până ce ieşiră din sală şi ajunseră la drum, acolo unde aştepta trăsura.

Urcară, aşezându-se departe unul de altul, pe cât le permitea bancheta. Caii o porniră la trap uşor şi cei doi rămaseră tăcuţi o bună bucată de vreme, privind fiecare pe ferestruica lui. Apoi, cu o voce scăzută dar fermă, Mrs Burnham spuse:

– Sunteţi conştient, Mr Reid, că singur vă faceţi vinovat că v-aţi atras asupra dumneavoastră această maladie, nu?

– Nu înţeleg ce vreţi să spuneţi, doamnă, răspunse el.

– Ah, nu pricepeţi? se întoarse spre el cu ochi scăpărători. Dacă aveţi impresia că boala dumneavoastră e necunoscută, atunci vă înşelaţi, Mr Reid. Câţiva doctori destoinici au dat

alarma în întreaga lume. Unul dintre ei se află la Calcutta chiar acum, încercând să combată maladia. Am luat parte la prelegerile sale şi sunt perfect conştientă, aşa cum ar trebui să fiţi şi dumneavoastră, că excitabilitatea nefirească a... căţelului dumneavoastră... e urmarea unor obiceiuri... unor deprinderi... animalice, aş spune... şi vă rog să mă iertaţi dacă nu le pot spune pe nume. Ajunge să spun că acest cuvânt semnifică un continent al întunericului şi înjosirii. Nu e nevoie să ne murdărim buzele cu el şi, de fapt, el nu vă este străin, nu-i aşa, Mr Reid?

Pe Zachary îl cuprinse un val de mânie şi răspunse:

– Nu înţeleg cum de îndrăzniţi să mă acuzaţi de aşa ceva? Pe ce vă bazaţi, doamnă? Ce dovezi aveţi?

– Dovada propriilor ochi, Mr Reid! declară ea. Sau mai bine zis a binoclului meu. V-am urmărit în acea zi – ziua când aţi sosit aici – şi v-am văzut pradă unei crize de excitaţie ce v-a făcut să vă despuiaţi de haine şi să vă aruncaţi în râu. Credeaţi poate că nimeni nu vă vede atunci când v-aţi lăsat în voia maladiei dumneavoastră, deşi nu-mi pot imagina cum aţi crezut aşa ceva, devreme ce eraţi în văzul lumii.

Se simţi ca lovit de trăsnet. Spuse:

– Dar nu făceam... vă înşelaţi, doamnă, nu făceam ceea ce aţi crezut.

– Atunci ce făceaţi? îl înfruntă ea.

– Vă răspund cu plăcere, Mrs Burnham, zise. Nu făceam decât să lustruiesc o cavilă ruptă.

– Ha-ha! râse ea batjocoritor. Aşa îi spui dumneata, nu? De ce nu spui mai degrabă că jupuiai vreo vidră? Sau că băteai un piron?

– Nu, nu, se împotrivi el. Nu înţelegeţi. Era o cavilă.

– Pe care se vede că o ungeaţi ca să nu ruginească? râse din nou. Dacă vă închipuiţi cumva că sunt vreo gudda sau vreo fraieră, Mr Reid, vă asigur că vă înşelaţi amarnic. Sunt mult mai în vârstă decât dumneavoastră şi nu mă las uşor îmbrobodită. Puteţi fi sigur că înţeleg prea bine ce vrea să zică

„să-l iei la palme pe popa" sau „să strângi de gât soldăţelul". Am auzit unele şi mai şi, cum ar fi „să scoţi clăbuci din cipai" sau „să-ţi saluţi subedarul". Dar asta nu contează, mă înţelegeţi, pentru că până la urmă e vorba de unul şi acelaşi lucru. Şi nu încercaţi, Mr Reid, să vă păcăliţi singur cu privire la cauza neplăcutei dumneavoastră stări. E vorba de o boală şi primul pas spre vindecare e să recunoşti că eşti bolnav şi că eşti victima ei.

Întinse mâna şi-l bătu uşor pe braţ, vorbind mai departe:

– Aveţi nevoie de ajutor, Mr Reid, spuse cu o voce mai domoală, iar eu sunt hotărâtă să vă ajut. Sunt conştientă că în ţara asta sunteţi un străin, singur şi fără prieteni, dar vă asigur că, atâta timp cât mă aflu aici, veţi avea mereu în mine un stâlp pe care să vă sprijiniţi. Nu o să mă zgârcesc, o să renunţ până şi la câţiva stropi din pudoarea mea, dacă astfel am să vă scap de păcat şi de boală. Sacrificiul meu va fi un fleac în comparaţie cu cel al misionarilor ce riscă în fiecare zi să fie puşi la fiert, în ceaune, de brute şi de sălbatici. Ani de zile soţul meu a făcut totul ca să scape fete rătăcite de la o viaţă trăită în păcat. E drept ca şi eu să fac acest lucru pentru dumneavoastră. Mă voi consulta cu un specialist şi vom face în aşa fel încât să ne vedem între patru ochi, ca să vă pot transmite sfatul său asupra tratamentului.

Ajunseseră acum la porţile moşiei Burnham. Trăsura se opri în locul unde din aleea principală se desprindea poteca ce ducea la locul unde era ancorat vasul.

Zachary sări jos din trăsură, îi ură la repezeală noapte bună şi, pe măsură ce se depărta, doamna Burnham se aplecă pe fereastră, adăugând:

– Ţineţi minte, Mr Reid, mâinile sunt pentru rugăciune. Fiţi tare! Vom cuceri împreună tărâmul beznei din sufletul dumneavoastră, nu vă temeţi!

Prima călătorie a lui Kesri pe firul apei, în jos pe Ganga, către cantonamentul militar de la Barrackpore, în pulwarul cu trei catarge ce se oprea în fiecare port mic de pe fluviu, fu foarte lentă, dar atât de încărcată de evenimente încât deveni cea mai aventuroasă călătorie a tinereţii sale şi amintirea ei avea să-l urmărească ani de zile.

În timpul acestei călătorii l-a cunoscut pe Hukam Singh, viitorul său cumnat, cel ce avea să-i devină lui Deeti soţ. Era unul din nepoţii lui Bhyro Singh şi, deşi era cam de aceeaşi vârstă cu Kesri, avea în spate câţiva ani buni de serviciu în Pacheesi. El era cel însărcinat cu noii recruţi, acum în număr de şase, considerându-l şi pe Kesri.

Hukam Singh era înalt şi bine făcut şi îi plăcea să îşi folosească statura ca să îi sperie şi să îi intimideze pe cei mai puţin impunători decât el. Dar Kesri nu îi era cu nimic mai prejos, nici ca mărime, nici ca forţă, şi nu îi arăta la fel de multă stimă precum ceilalţi recruţi. Asta nu îi pica deloc bine lui Hukam Singh, care se obişnuise să facă pe şeful cu recruţii. Îşi dădu seama rapid că noul recrut nu avea să se teamă de el ca ceilalţi, aşa că adoptă o altă tactică, încercând să îl demoralizeze insultându-l şi batjocorindu-l, aducându-i mereu aminte că avea pielea închisă şi că plecase de acasă fără niciun ban în buzunar, trăind din bani de împrumut. Nu-i arunca jignirile mereu în faţă; Kesri află de la ceilalţi că Hukam Singh sădise îndoiala cu privire la originea şi rădăcinile lui, lansând zvonul că noul recrut fusese alungat de familie.

În prima săptămână, Kesri îşi muşcă limba şi întoarse spatele provocărilor. Până ce, într-o zi, Hukam Singh întrecu măsura: îşi aruncă pe punte langotul şi maieul murdar şi-i porunci lui Kesri să le ridice şi să le spele. Kesri nu mai avu de ales decât să se ţină tare pe poziţie: ridică din umeri şi îi întoarse spatele, ceea ce îl înfurie pe Hukam Singh.

Nu ai auzit? Haide, treci la treabă!

Sau ce? zise Kesri.

Sau o să-i spun unchiului meu, havildarul Bhyro Singh.

Du-te şi spune-i! făcu Kesri.

Chiar aşa o să şi fac.

Hukam Singh ieşi val-vârtej să-l caute pe unchiul său şi, la puţin timp după asta, toţi recruţii fură convocaţi la pontonul pulwarului. Aici obişnuia Bhyro Singh să-şi petreacă ziua, savurând adierea brizei. Stătea lungit pe un charpoy, delectându-se cu o hookah, în timp ce barca se legăna lângă ponton. Îi făcu semn lui Kesri, cu degetul îndoit, îndemnându-l să se lase pe vine în faţa lui. Apoi continuă să fumeze în tăcere, până ce poziţia incomodă în care stătea Kesri se transformă în durere.

E ham ka suna tani? spuse Bhyro Singh în cele din urmă. Ce îmi aud urechile? Că ai început să-ţi dai aere?

Kesri nu răspunse nimic, dar nici Bhyro Singh nu aştepta vreun răspuns.

Ar fi trebuit să-mi dau seama, spuse havildarul, că un băiat care fuge de acasă cu nişte străini şi care iese din cuvântul tatălui său n-o să ajungă nimic mai mult decât o pizdă şi o chootiya.

Apoi, dintr-o dată, mâna îi porni fulgerător şi plesni obrazul lui Kesri.

Bhyro Singh îl întrecea în statură şi greutate pe Kesri, acesta nefiind încă decât un mânz tânăr.

Forţa loviturii îi întoarse capul într-o parte şi-l trimise la pământ. Avea un ţiuit în ureche şi mirosul sângelui îi umplea nasul. Îşi trecu mâna peste faţă şi văzu dâra de sânge de pe ea. Îşi dădu seama că Bhyro Singh nu îl lovise doar cu mâna, ci şi cu un capăt din narghilea, iar aceasta îi tăiase obrazul. Experienţa sa de luptător nu îl pregătise pentru aşa ceva.

Auzi apoi din nou vocea lui Bhyro Singh:

A venit vremea să înveţi prima regulă a vieţii de soldat: supunerea.

Kesri era încă întins pe ponton. Ridicând cu greu capul,

văzu figura lui Bhyro Singh deasupra lui. Havildarul îşi trase un picior înapoi ca să-şi ia avânt şi îl lovi pe Kesri în dreptul feselor, aruncându-l cât colo, pe scândurile pontonului. În timp ce Kesri se rostogolea, havildarul venea după el, ţinându-şi cu mâinile dhotiul, să nu se desfacă. Îl mai lovi o dată, şi încă o dată, ţintind astfel încât, cu o ultimă lovitură, să îl nimerească, cu unghia degetului mare de la picior, exact între fese, sfâşiindu-i pânza dhotiului şi a langotului.

Kesri se şterse din nou la ochi şi se ridică încet pe vine, încovoiat. Vedea cu coada ochiului cum ceilalţi recruţi priveau speriaţi, de undeva din spate, iar ochii lor îngroziţi alergau de la el la havildarul ce se profila deasupra lui, cu narghileaua plină de sânge în mână. Cealaltă mână o ţinea sub dhoti, scărpinându-şi organele genitale.

Kesri îşi dădu seama că bătaia nu avea vreun motiv temeinic, ci era doar un spectacol, nu doar pentru el, ci pentru toţi recruţii; îşi dădu seama că Bhyro Singh voia să le dea de înţeles ceva – să le provoace durere şi să-i umilească era pentru el o voluptate animalică.

Bhyro Singh aruncă cu narghileaua în Kesri:

Du-te şi curăţ-o! Şi spal-o de sângele tău spurcat! *Yaad rakhika* – ţine bine minte, asta e doar prima doctorie pe care ai primit-o. Dacă nu te-ai vindecat, atunci o să mai primeşti încă una.

Bătaia lăsă răni pe trupul lui Kesri, dar ceea ce nu scăpă atenţiei tuturor fu faptul că, în acelaşi timp, câştigase şi o mică victorie: după ce îl bătuse, Bhyro Singh nu-i poruncise să spele rufele nepotului său. Şi nici Hukam Singh nu avusese curajul să-i aducă aminte unchiului său de la ce pornise conflictul. Din toate astea, Kesri înţelese că Bhyro Singh nu punea mare preţ pe nepotul său. Mai trase concluzia că Hukam Singh se temea de havildar şi făcea, în acelaşi timp, încercări disperate să-l imite; acesta era terenul otrăvit în care fanfaronada şi răutatea tânărului cipai îşi aveau rădăcinile.

După incident, atitudinea lui Hukam Singh faţă de Kesri

începu să se schimbe. Înţepăturile îşi pierdură usturimea şi se părea că se resemnase în faţa refuzului lui Kesri de a se lăsa tratat ca o slugă. Uneori aproape că recunoştea că acesta era cel mai înzestrat dintre recruţii săi.

Pe măsură ce călătoria se apropia de sfârşit, recruţii puneau din ce în ce mai multe întrebări despre viaţa care îi aştepta. Erau, de pildă, curioşi să afle mai multe despre viitoarea lor *wardi* – uniforme. Erau dezamăgiţi să vadă că cipaii din contingentul lor călătoreau toţi în haine de civili şi niciunul nu-şi despachetase îmbrăcămintea de militar.

Chiar înainte de sfârşitul călătoriei, Hukam Singh se lăsă înduplecat de rugăminţile recruţilor şi le arătă uniforma: dar le spuse clar că nu avea să se îmbrace ca o păpuşă doar ca să le facă pe plac. Dacă voiau o demonstraţie, atunci unul din ei trebuia să se ofere să facă pe manechinul.

În ciuda entuziasmului dinainte, niciunul nu o făcu. Kesri era singurul cu măsura potrivită dar, din cauza duşmăniei dintre el şi Hukam Singh, nu îl trăgea inima să se ofere.

În cele din urmă, Hukam Singh îi făcu semn lui Kesri şi îi spuse să-şi scoată dhotiul şi jama. Când Kesri se dezbrăcă, Hukam Singh arătă cu degetul spre pânza legată cu sfoară din jurul şalelor acestuia şi le zise că, pentru moment, putea să lase langotul pe el, dar, în viitor, când avea să-şi pună uniforma, acesta trebuia scos. În afara serviciului îl puteau purta liniştiţi, sub dhoti şi cu o tunică numită ungah, dar, când îmbrăcai uniforma, trebuia să porţi pe dedesubt un fel de nădragi numiţi jangiah; ofiţerii englezi erau stricţi în privinţa asta. O păţeai, dacă te inspectau şi te găseau purtând langotul.

De ce? întrebară recruţii.

Cine ştie? E unul din capriciile lor.

Apoi Hukam Singh îşi aduse rucsacul şi băieţii văzură că deasupra lui era legată o lota de alamă de formă aproape sferică. Hukam Singh le spuse că regulamentul prevedea ca în acest vas să se toarne exact un seer de apă şi să fie legat cu o sfoară, astfel ca la nevoie să poată fi coborât într-o fântână.

Lota trebuia ţinută întotdeauna deasupra rucsacului, chiar şi în timpul bătăliei. Dacă nu era legată bine, puteai da de belea. Nimic nu le făcea mai mare plăcere ofiţerilor, atunci când inspectau rândurile de soldaţi aliniaţi de paradă, decât să privească şirul lung de lota, strălucind în soare, în linie dreaptă. Atunci când ţi se verifica echipamentul, primul lucru examinat era starea lotei – şi vai şi amar dacă nu era bine lustruită.

În următoarele minute, băieţii priviră cu nesaţ cum din rucsacul lui Hukam Singh ieşeau la iveală, unul după altul, obiecte extraordinare: o tawa de fier pentru fript roti; o durree de şase pe trei picioare, pentru dormit; argilă albă pentru uns curelele de piele şi încălţămintea; un chudder în care să te înfăşori noaptea. Greutatea totală a unui rucsac complet, zise Hukam Singh, e de o jumătate de maund, în jur de cincizeci de livre; îi trebuise multă vreme să se obişnuiască cu ea.

Urmă un alt articol de îmbrăcăminte, împăturit.

Patloonii se poartă peste jangiah.

Acei stranii pantaloni îi uimiră pe recruţi. Arătau ca o pijama dar nu aveau betelii de strâns în jurul mijlocului. Kesri nu putea nici el să înţeleagă cum te puteai strecura în ceva cu o talie aşa de îngustă.

Hukam Singh îi arătă cum să desfacă nasturii, dar, chiar şi aşa, lui Kesri îi fu destul de greu să se îmbrace cu ei. Nu purtase niciodată ceva atât de strâmt pe corp şi aproape că nu îşi mai recunoscu picioarele. Păreau mai lungi decât sub dhoti – şi le vedea chiar şi mai solide, din cauza felului în care stofa se mula peste muşchi.

Recruţii se uitau cu ochi mari iar unul din ei spuse:

Dar ce faci atunci când vrei să te uşurezi? Îi scoţi de tot?

Nu.

Hukam Singh le arătă cum puteai descheia câţiva nasturi din faţă şi lăsa în jos prohabul.

Kesri nu putea pricepe la ce folos toate astea. Îşi îndoi genunchii şi zise:

Dar tot nu mă pot lăsa pe vine.

Dacă porţi patlooni, zise Hukam Singh, nu te poţi lăsa pe vine ca să te pişi.

Recruţii se holbară la el:

Vrei să spui că te uşurezi stând în picioare?

Hukam Singh încuviinţă din cap.

E mai greu la început. Dar te obişnuieşti cu timpul.

Hukam Singh scormoni din nou în rucsac şi scoase următorul articol de îmbrăcăminte: o jiletcă fără mâneci care se lega în faţă, aproape la fel ca cea pe care Kesri o purta peste dhoti. Apoi apăru o stofă viu colorată: o jachetă roşu aprins.

Aceasta se numeşte koortee, le explică Hukam Singh.

Era asemănătoare hainei roşii a unui infanterist englez, numai că aceia o rebotezaseră, zicându-i „buleandră". Îi arătă lui Kesri cum să se îmbrace cu ea, trecând în spate ca să îl ajute să îşi bage braţele prin mâneci. În faţă, koorteeul se lega cu şireturi de piele şi, când acestea fură bine strânse, Kesri aproape că nu mai putea respira. Privi în jos la jachetă şi văzu că rândurile de dungi orizontale de pe piepţi prinseseră viaţă şi se întindeau peste pieptul lui ca nişte pene. Printre ele străluceau nasturii de metal.

Sunt de aur?

Nu, spuse Hukam Singh. Sunt făcuţi din alamă dar, chiar şi aşa, tot sunt scumpi. Dacă pierzi vreunul, îţi scad din soldă opt anna.

Opt anna!

Kesri nu plătise vreodată în viaţa lui atât de mult pentru un obiect de îmbrăcăminte. Dar preţul nu i se păru deloc exagerat: nici dacă ar fi fost din aur, nasturii nu ar fi fost aşa strălucitori şi frumoşi.

La gât, koorteeul avea încă un rând de şireturi şi, înainte să le lege, Hukam Singh scoase un colan de mărgele. Îl găti pe Kesri cu el, în aşa fel încât cele mai sclipitoare mărgele să fie încadrate de gulerul ţeapăn, tivit cu auriu, al koorteeului.

Colanul era şi el plătit din banii Companiei, zise Hukam Singh. Ofiţerii ţineau ca cipaii să îl poarte. Dacă îl pierdeau, li

se reţinea salariul pe două săptămâni.

Când şireturile de la gât fură legate toate, gulerul era ca un jug. Când kamarbandhul îi fu petrecut strâns peste mijloc, Kesri se simţi ca o găină gata de pus la frigare. De-abia putea să îşi întoarcă gâtul, iar bărbia îi era împinsă în sus atât de tare, încât îl durea gâtul atunci când încerca să vorbească.

Cum putea să lupte un om împopoţonat cu toate astea?

Hukam Singh îi arătă cum să stea drept, cu capul înclinat spre spate.

Atunci când porţi koorteeul, nu-ţi poţi lăsa capul în piept, îi spuse. Ochii trebuie să-i ţii sus şi umerii drepţi.

În timp ce-şi îndrepta spatele, Kesri zări pe umerii koorteeului nişte extensii de culoare galbenă, arcuite în sus. Semănau cu vârfurile aripilor unui vultur, şi Kesri îşi zise că umerii săi nu îi păruseră niciodată atât de laţi şi puternici.

Până acum, Kesri avusese capul acoperit cu o bandhna de bumbac, aşa cum purta întotdeauna. Părul îi era răsucit şi prins sub ea într-un coc.

Hukam Singh i-o luă şi i-o azvârli cât colo, iar părul i se revărsă pe umeri.

Trebuie să-ţi tai părul mai scurt, îi spuse. Ofiţerii n-o să-ţi dea voie să-l porţi în coc, sub topee.

Apoi scoase dintr-un alt sac un cilindru înalt de două picioare, îmbrăcat într-o stofă neagră şi lucioasă.

I-l puse pe cap lui Kesri, şi, brusc, bărbia acestuia căzu între vârfurile gulerului, făcându-l să simtă că se sufocă. Cântărea cât un maldăr de cărămizi.

Văzând expresia de pe faţa lui Kesri, Hukam Singh izbucni în râs. Luă topeeul de pe capul lui Kesri şi le arătă recruţilor ce anume avea înăuntru: un schelet de alamă ascuns între straturile de stofă.

Vi se va părea greu să mărşăluiţi cu el pe cap, dar, în luptă, o să vă pară bine că-l purtaţi. Vă apără capul.

Recruţii încercară pe rând topeeul, apoi se lăsă tăcerea. Greutatea lui le arăta, mai limpede decât toate poveştile sau

zvonurile ajunse până la urechile lor, cât de diferită avea să le fie de acum încolo viaţa.

Pe măsură ce se apropia aniversarea morţii preceptoarei sale, Shireen devenea din ce în ce mai agitată la gândul plănuitei întâlniri cu Zadig Karabedian. Încerca în zadar să-şi amintească motivul pentru care se învoise atât de lesne să se întâlnească cu el, fără măcar să ştie ce anume voia de la ea.

Nu-şi închipuise niciodată că va putea să-şi dea întâlnire cu un străin fără ca familia ei să ştie. Era conştientă că dacă vreuna dintre rubedenii – chiar şi fiicele ei – ar fi aflat de acest lucru, certurile s-ar fi ţinut lanţ. Dar nu putea uita căldura cu care Bahram îi vorbise de vechiul său prieten Zadig Bey. Când îl văzuse în prag, avusese senzaţia că Bahram însuşi îi trimisese un sol, ca şi cum ar fi vrut sa-i vorbească din mormânt.

Nossa Senhora da Gloria nu era departe de casa Mistrie, dar, dacă ar fi mers până acolo pe jos, chiar însoţită de cameriste şi khidmutgari, ar fi însemnat să dea prilej de bârfă, aşa că Shireen se hotărî că era mai bine să le ceară fraţilor ei o trăsură. În dimineaţa cu pricina, îi păru bine că procedase în acest fel căci cerul era înţesat de nori întunecaţi.

Prima rafală de ploaie se porni chiar în timp ce trăsura trăgea la poarta cimitirului. Din fericire, vizitii veniseră pregătiţi cu umbrele, şi unul din ei o însoţi pe Shireen până la intrare. Îl lăsă să aştepte sub portic, cumpără câteva lumânări şi intră în biserică. Înăuntru era întuneric. Peste ferestrele înalte fuseseră trase obloanele, ca să le ferească de ploaie, iar interiorul era luminat doar de câteva lumânări ce pâlpâiau.

Shireen îşi acoperise chipul cu unul dintre şalurile împletite cu ochiuri largi, pe care le purta, în loc de văl, ori de câte ori pleca de acasă. Privind prin el, zări, undeva la jumătatea distanţei dintre intrare şi altar, o siluetă înaltă, aşezată într-o strană. Înaintă încet de-a lungul naosului, ţinându-şi vălul în dinţi; când ajunse în dreptul siluetei, se opri doar atât cât să-şi dea seama că bărbatul era, într-adevăr, Zadig Bey. Îi făcu

un semn de recunoaştere, apoi arătă către un colţ întunecat, mai în spatele unei coloane, adăpostit de priviri. El încuviinţă din cap, şi ea merse mai departe către altar.

Lumânările îi tremurau în mâini; în timp ce le aprindea şi le înfigea la locul lor, încercă să se liniştească. Apoi se întoarse şi se îndreptă către silueta înaltă a lui Zadig, ascunsă printre umbre. Se aşeză la o distanţă respectabilă şi îi şopti prin văl:

– Bună dimineaţa, Mr Karabedian.

– Bună dimineaţa, bibiji.

Auzind răpăiala ploii pe acoperişul de metal al bisericii, îi trecu prin minte că avea noroc, pentru că, astfel, era mai puţin probabil să fie văzută de cineva.

– Vă rog, Zadig Bey, spuse ea în şoaptă. Nu am mult timp. Trăsura fratelui meu mă aşteaptă afară – vă puteţi imagina scandalul ce ar izbucni dacă s-ar afla că sunt aici, cu dumneavoastră. Vă rog să îmi spuneţi de ce aţi vrut să ne întâlnim.

– Da, bibiji... fireşte.

Simţi şovăiala din glasul lui, şi, atunci când rămase tăcut, îl îmboldi din nou:

– Deci despre ce e vorba?

– Vă rog să mă iertaţi, bibiji, bâigui el. E vorba despre ceva foarte delicat, un lucru foarte intim, deosebit de dificil...

– Ei bine?

– Pentru că nu ştiu cu cine vorbesc.

– Ce vreţi să spuneţi? făcu ea, surprinsă. Nu vă înţeleg.

– Da, bibiji, am văzut fotografii ale dumneavoastră în camerele lui Bahram-bhai din Canton, şi totuşi nu cred că v-aş putea recunoaşte dacă v-aş întâlni pe stradă. Şi sunt lucruri pe care este greu să le împărtăşeşti cuiva ai cărui ochi nu i-ai văzut niciodată.

Shireen simţi cum se înroşeşte la faţă. În timp ce îşi îndepărta şalul de pe chip, o străbătu amintirea vie a unui alt moment în care îndepărtase vălul pentru a se înfăţişa unui străin: în ziua nunţii. Aşezată pe dais, se simţise atât de copleşită

de sfială, încât nu-şi putuse ridica capul, de parcă se lăsase deodată peste ea o mare greutate. Oricât ar fi încercat, îi fusese cu neputinţă să privească în ochii bărbatului cu care avea să-şi împartă viaţa. În cele din urmă, mama ei se văzuse nevoită să îi aplece capul spre spate cu mâinile ei. După ani şi ani, Shireen făcuse şi ea la fel cu fiicele ei amândouă. Şi totuşi acum se simţea ca şi cum ar fi fost din nou o tânără fată ce-şi arată chipul unui bărbat pentru prima oară.

Toate acele mănunchiuri de gânduri i se părură nelalocul lor şi făcu un efort să le alunge. Îşi dădu la o parte vălul şi îl privi fix pe Zadig, doar atât cât îi trebui să vadă cum ochii i se măriseră de uimire. Îşi întorsese deja capul când îl auzi exclamând cu mirare:

– *Ya salaam!*

– Ce s-a întâmplat, Zadig Bey?

– Iertaţi-mă. Îmi pare rău. Nu mă aşteptam...

– Ce?

– Să aveţi un chip atât de tânăr...

Ea se încordă.

– Cum aşa?

El tuşi în pumn.

– Fotografiile pe care le-am văzut în casa lui Bahram-bhai – nu vă arată nici pe departe aşa cum sunteţi aievea.

Îi aruncă o privire surprinsă, şi îşi acoperi faţa cu şalul.

– Vă rog, Zadig Bey.

– Îmi pare rău, zise el. A fost necuviincios din partea mea – *maaf keejiye* – vă rog să mă iertaţi.

– Nu vă faceţi griji. Dar, vă rog, grăbiţi-vă să-mi spuneţi ce aveţi de spus. De ce ne aflăm aici? De ce aţi ţinut atât să-mi vorbiţi între patru ochi?

– Da, firește.

Îşi strânse cu grijă mâinile în poală şi îşi drese glasul. Bibiji, nu ştiu dacă ceea ce fac e bine – nu mi-e uşor să vă spun ceea ce vreau să vă spun.

– Continuaţi.

– Bibiji, vă mai amintiţi de discuţia noastră de acum câteva zile, despre Bahram-bhai şi cum mi-aţi împărtăşit că nu a lăsat în urmă niciun fiu să-i ia locul?

– Da, ţin minte.

– Am socotit că trebuie să vă spun ceva. De aceea v-am cerut să ne întâlnim aici.

– Continuaţi.

Îl auzi cum înghiţea în sec şi-i văzu mărul lui Adam cum i se ridică pe gâtul subţire, cu pielea aspră.

– Ei bine, bibiji, ceea ce voiam să vă spun eu este că Bahram-bhai a avut un fiu.

Vestea nu o atinse la început; răpăitul ploii era atât de zgomotos, încât crezu că nu auzise bine.

– Mă tem că nu am înţeles, Zadig Bey.

Îl văzu cum se foieşte pe scaun, stânjenit.

– Da, bibiji, ceea ce am spus este adevărul-adevărat. Bahram-bhai era tatăl unui băiat.

Shireen îşi scutură capul şi rosti grăbită primele cuvinte ce îi veniră pe buze.

– Nu, Zadig Bey, nu înţelegeţi. Ceea ce spuneţi e cu neputinţă. Vă pot încredinţa de aceasta pentru că, mai demult, am mers împreună la un om care se pricepe la toate acestea, un Baba renumit, iar el ne-a explicat că soţul meu nu va putea avea un băiat fără un tratament de lungă durată...

I se tăie răsuflarea şi se opri.

Zadig vorbi din nou, cu foarte multă blândeţe:

– Bibiji, îmi cer iertare, nu v-aş spune asta dacă nu aş şti cu siguranţă. Fiul lui Bahram-bhai este acum un tânăr bărbat. A trecut prin multe greutăţi de-a lungul anilor. Tocmai de aceea m-am gândit că ar fi bine să vă spun.

– Nu poate fi adevărat. Ştiu că nu poate fi.

În adăpostul şalului ei, Shireen îşi înfipse degetele în urechi. Şi le simţi murdare, pângărite şi fu cuprinsă de scârbă faţă de ea însăşi pentru că fusese de acord să se întâlnească cu acest om ce nu simţea nicio remuşcare pentru că rostea

asemenea lucruri obscene în lăcaşul Domnului. Îi trecu prin minte că avea să vomite dacă va mai sta acolo unde se afla, atât de aproape de el încât îl putea atinge. Se forţă să se ridice în picioare şi îi spuse, făcând tot posibilul să-şi păstreze calmul din voce:

– Îmi pare rău, domnule. Sunteţi un mincinos – un mincinos josnic, neruşinat. Ar trebui să vă mustre conştiinţa să spuneţi asemenea minciuni despre un om care v-a considerat prietenul său.

Zadig nu spuse nimic şi rămase, îngheţat, în strană, cu capul plecat. În timp ce ea se strecura pe lângă el, îl auzi zicându-i în şoaptă:

– Bibiji, dacă nu mă credeţi, atunci întrebaţi-l pe Vico. El ştie totul. O să vă spună şi el acelaşi lucru.

– Vă rog, îi răspunse, nu mai avem nimic de discutat.

Se gândi că poate va încerca să o urmeze afară, că va fi văzut de vizitii familiei Mistrie şi familia ei va afla.

– Dacă mai aveţi vreun grăunte de onoare, îi spuse, nu vă veţi mişca din acest loc până nu plec de aici.

– Da, bibiji.

Spre marea ei uşurare, el rămase aşezat la locul lui, iar ea grăbi pasul de-a lungul naosului şi ieşi pe uşă afară.

30 septembrie 1839
Honam

De abia ce acceptasem oferta lui Zhong Lou-si că am şi început să-mi fac griji, gândindu-mă la aspectele practice: cum o să rezolv problema locuinţei? A mâncării? Slujba la domnul Coolidge era plictisitoare, dar cel puţin îmi asigura un loc unde să dorm şi hrană. Ce aveam să mă fac acum?

M-am hotărât să vorbesc cu Asha-didi, proprietara singurei cantine achha din Canton: pe aici, tot o cunosc ca pe o „Ah Je" – adică cineva care le ştie pe toate. Deşi

provine din comunitatea chinezească din Calcutta, Asha-didi, fiind de origine cantoneză, cunoaşte multă lume şi aici. Soţul ei, Baburao (degeaba am încercat să le spun pe numele lor chinezeşti, pentru că ei s-au obişnuit să-mi vorbească în bangla) are la rândul lui multe relaţii printre barcagiii din Canton; mi-am spus că în mod sigur vor şti vreo cameră de închiriat. Şi nu m-am înşelat: imediat ce le-am vorbit de problema mea, Asha-didi mi-a spus că e o cameră liberă chiar unde locuieşte ea – pe casa plutitoare pe care ea şi Baburao o împart cu copiii şi nepoţii lor. Este ancorată de cealaltă parte a Fluviului Perlelor, pe insula Honam. Asha-didi m-a prevenit că acum ei folosesc camera drept spaţiu de depozitare, aşa că trebuie mai întâi să facă curăţenie. I-am spus că asta nu mă deranjează câtuşi de puţin.

Dar se dovedi că încăperea nu era folosită doar ca magazie, ci şi drept coteţ de găini. Nu mă aşteptasem la vârtejul de fulgi şi rahat de păsări ce s-a ridicat când am deschis uşa. Când furtuna s-a potolit, am văzut că păsările stăteau cocoţate pe unde apucau – pe mormane de vâsle, yulohuri, bârne, speteze, cârme, mături, colaci de frânghie de bambus. M-am întrebat cum ar putea cineva să trăiască aici? Nici măcar nu e vreun pat.

Expresia feţei mele i-a stârnit lui Asha-didi râsul.

Bhoi peyo na, nu-ţi fă griji, mi-a zis ea în bangla (trebuie să nu mă mai minunez aşa de fiecare dată când această femeie subţirică şi energică, cu veşminte ori port ce nu se deosebesc cu nimic de ale celorlalte femei-barcagii, mi se adresează în bangla, mai precis în dialectul din Calcutta – rămân mereu uimit, deşi ştiu că nu ar trebui, pentru că, la urma-urmelor, casa familiei ei din Calcutta se află la doar câteva străzi mai încolo de a mea).

Cu toate acestea, Asha-didi e, în multe privinţe, cantoneză get-beget: nu-i place să pălăvrăgească sau să

piardă timpul. La doar câteva minute după ce mi-a arătat camera, se apucase deja de curăţenie şi mobilat. Îngrijitorul de păsări a legat găinile de picioare şi le-a scos de acolo ca pe nişte buchete de nuci de cocos ce cotcodăceau. Apoi o jumătate de duzină de fii, nepoţi şi nurori au trecut la treabă, râcâind penele şi excrementele de pe podea, ştergând zidurile şi mutând lemnele şi celelalte obiecte. Curând începură să-şi facă apariţia mobilele: scaune, taburete şi chiar şi un charpoy ce a făcut tot drumul de la Calcutta la Canton. De abia după ce mobila a fost pusă la locul ei, Asha-didi a deschis uşa din celălalt capăt al încăperii. Aşa am aflat că mai era o anexă a camerei.

Uite, ai aici o mică *baranda*, a zis ea. Vino să vezi!

„Veranda" era un spaţiu înţesat cu bârne putrezite, stâlpi şi frânghii. Am ieşit afară, urmând-o, aşteptându-mă la o altă surpriză neplăcută – gâşte poate, sau raţe de data asta. În schimb, m-a lovit în piept privelişte a oraşului, ca un val ce se sparge de ţărm.

Era o zi senină şi se putea vedea hăt departe, la Colina Wu, care dă înspre Guangzhou; se vedea şi Zhenhai Lou, Turnul Ce Îmblânzeşte Marea, clădirea cu cinci etaje din vârful colinei. În prim plan, de cealaltă parte a fluviului, se întindea enclava străină; canalul ce o străbătea era plin de ambarcaţiuni de toate formele şi mărimile: jonci comerciale din Swatow alunecau maiestuoase alături de bărci de orez şi remorchere; oriunde priveai, vedeai acele luntre rotunde numite coracle, făcând curse între un mal şi celălalt (cu ele traversez fluviul în fiecare zi şi eu, plătind un singur bănuţ).

Nici nu-mi puteam dori mai mult: să pot ieşi pe acea verandă înseamnă să am o nesfârşită tamasha în faţa ochilor mei.

Seara, atunci când întunericul se lasă peste oraş,

luminile fluviului se trezesc la viaţă. Multe din faimoasele „bărci cu flori" ale Cantonului se perindă prin dreptul verandei mele, cu lampioanele aprinse, urmate de o trenă de muzică şi râsete. Unele bărci cu flori au balcoane deschise şi pavilioane, în care poţi vedea femeile ce-şi distrează clienţii cu muzică şi cântece. Le privesc şi înţeleg de ce se spune despre Canton că „tinerii bărbaţi vin aici ca să se ruineze".

Nici că puteam găsi o locuinţă situată mai convenabil. Casa plutitoare este ancorată de ţărmul Insulei Honam, mult mai liniştit decât partea atât de aglomerată de la nord de el, acolo unde se întinde oraşul Guangzhou. Contrastul dintre cele două maluri este uimitor: partea nordică este dens populată, cu cea mai mare îngrămădire de clădiri pe care am văzut-o vreodată. Pe când, de partea aceasta, sunt în cea mai mare parte doar păduri şi terenuri agricole, câteva sate, mânăstiri şi moşii. Mă aflu într-o zonă liniştită, şi totuşi tipografia lui Compton e şi ea la o aruncătură de băţ.

Casa plutitoare însăşi e o sursă permanentă de distracţie. Fiii lui Asha-didi vin uneori la mine să stăm de vorbă şi adesea conversaţia se întoarce la Calcutta. Cei mai mulţi dintre ei erau foarte tineri atunci când familia a plecat din Bengal, ca să se întoarcă la Guangdong, şi totuşi îşi mai amintesc câte ceva despre oraş. Nu e niciunul să nu mai ştie câteva cuvinte în bangla sau hindustani, şi tuturor le place masala. Cei mici – nepoţii lui Baburao şi ai lui Asha-didi – pun şi ei întrebări despre Calcutta şi despre Bengal. Este uimitor cât sunt de legaţi de India – lucrul acesta are probabil de-a face cu faptul că bunicul şi bunica lor au fost îngropaţi în cimitirul chinezesc din Budge-Budge, pe malul râului Hooghly. Poate că de aceea simt o legătură organică cu pământul acela, lucru greu de înţeles pentru cei ca mine, căci cenuşa strămoşilor mei a fost

dintotdeauna împrăştiată în apele Gangelui.

Dintre copiii lui Asha-didi, cea care a trăit cel mai mult timp în Calcutta este fiica lor cea mare, căreia toată lumea îi spune Ah Maa. E cu un an sau doi mai în vârstă ca mine şi nu s-a măritat niciodată. E foarte slabă şi chipul îi e brăzdat de mai multe riduri decât ar fi firesc pentru vârsta ei. Întocmai ca mătuşile *aihuro* din Bengal, rămase nemăritate, are grijă de copiii mici şi se ocupă de cea mai mare parte a treburilor gospodăriei. Nu stă locului nicio clipă, şi totuşi are un aer uşor melancolic. Când am venit în casa lor, părea să fie singurul membru al familiei pe care îl deranja prezenţa mea. Nu-mi vorbea niciodată, nici măcar nu se uita la mine; îşi întorcea capul în altă parte, aşa cum fac femeile bengaleze cu străinii. Asta mi s-a părut ciudat, pentru că aici, la Canton, femeile din comunitatea caselor plutitoare nu respectă *purdah*, nu-şi înfăşoară labele picioarelor, nici nu practică vreo altă interdicţie întâlnită de obicei la chinezi.

Cu alţi străini nu se purta cu aceeaşi sfială. Aveam impresia că la vederea mea i se deschisese o veche rană. Şi, aşa cum se întâmplă cu vechile răni, probabil îi era cu neputinţă să mă ignore. Câteodată îmi aducea ceva de mâncare din bucătăria plutitoare a lui Asha-didi. Mi-o întindea, fără să spună un cuvânt; vedeam prea bine că ceva o tulbura când se afla în prezenţa mea, dar nu-mi puteam închipui ce anume putea fi.

Însă acum două zile a început să-mi vorbească în bangla, cu pauze, ca şi cum scotea pietricele, una câte una, din prundişul memoriei. Numele ei din Calcutta, îmi spuse, fusese Mithu. Apoi îmi istorisi: fusese o tânără fecioară în Calcutta, unde se îndrăgostise de un bengalez, băiat din vecini. Familiile se opuseseră: părinţii încercaseră să o dea după un alt bărbat din comunitatea chineză din Calcutta, dar ea îi refuzase cu

încăpăţânare.

Şi aşa trecuseră anii şi ajunsese la vârsta când era prea târziu ca să se mai mărite.

În seara dinainte de sfârşitul călătoriei, recruţii au rămas treji până târziu. Deja se înfiripaseră între ei legături puternice. Erau toţi cam de aceeaşi vârstă – pe la mijlocul adolescenţei – şi niciunul nu mai plecase departe de familia sa până atunci.

Câţiva băieţi care veneau din sate îndepărtate din inima teritoriului văzuseră lumea şi mai puţin decât Kesri. Cel mai naiv dintre ei era un tânăr slăbănog pe care îl chema Seetul, care devenise bufonul grupului.

În noaptea aceea, au stat de vorbă despre ce îi aştepta şi despre cum o să fie sub conducerea ofiţerilor englezi. Seetul era cel mai îngrijorat. O rudă de-a lui, le spuse, vizitase de curând un oraş cu mulţi *angrezi*. La întoarcere, îi împărtăşise un secret despre aceşti *sahib-log* – despre albi – ceva cu neputinţă de repetat.

Ce anume?

Kasam Kho! Promiteţi că nu veţi mai spune nimănui altcuiva?

După ce jurară că nu aveau să mai spună nimănui niciodată, Seetul le zise ceea ce auzise de la ruda lui: femeile sahibilor erau zâne – fiecare din ele avea câte o pereche de aripi.

Când ceilalţi îi râseră în nas, el le zise că ruda lui văzuse cu ochii lui ceva ce-l încredinţase că aşa era. Văzuse un sahib şi o memsahib împreună într-o trăsură. Îmbrăcămintea ei avea culorile strălucitoare ale aripilor de zână, dar mai mult încă, atunci când trăsura s-a apropiat, toţi au putut să vadă că sahibul îşi ţinea mâinile pe umerii ei, ca ea să nu poată zbura. Nu încape îndoială că era o zână – o *pari*.

Kesri şi ceilalţi luau în râs naivitatea de ţăran a lui Seetul, dar adevărul era că toţi se temeau de întâlnirea cu sahibii; şi ei auziseră prin satele lor tot felul de poveşti despre ei.

A doua zi ajunseră la Barrackpore şi totul li se păru atât

de ciudat, încât emoţia întâlnirii cu *sahib-log* trecu în plan secundar. Chiar înainte ca ambarcaţiunea să acosteze, privirea li se opri asupra unei clădiri ce nu semăna cu nimic din ce văzuseră până atunci – era un palat cu vedere spre fluviu, cu păuni pe acoperiş, cu o grădină întinsă în faţa lui, plină de flori colorate şi minunate.

Văzând uimirea întipărită pe feţele lor, Hukam Singh rânji. Acest bungalow din Barrackpore, le zise, nu era altceva decât un refugiu de weekend al burra-laatului – guvernatorul general englez; era o cocioabă, în comparaţie cu palatul acestuia din Calcutta.

Odată ce păşiră pe ţărm, recruţii nu ştiau încotro să se uite – totul era atât de neobişnuit. Trecură în pas de marş de-a lungul unui zid înalt şi auziră zgomote ce le îngheţară sângele în vine: răgete şi mârâit de tigri, lei şi leoparzi. În satele lor auziseră aşa ceva doar de la mare distanţă. Dar aici animalele păreau să fie aproape de ei, gata să se repeadă. Singurul motiv pentru care nu o rupseră la sănătoasa fu că nu ar fi ştiut încotro să fugă.

Hukam Singh se amuză pe seama chipurilor lor îngrozite şi le spuse că doar nişte nătăfleţi, nişte chootiya gadhas puteau să se sperie de animalele din menajeria burra-laatului. Erau ţinute în cuşti, de cealaltă parte a zidului.

Apoi ajunseră la bază, şi aici priveliştea le tăie răsuflarea. Peste tot erau barăci, corturi şi nişte construcţii din lemn, lungi şi joase. Printre ele se întindeau terenuri de paradă, pe care făceau exerciţii mii de soldaţi. O mulţime de *sahibi-log* exersau, mărşăluiau sau stăteau degeaba, îmbrăcaţi în uniforme minunat colorate. Dar ceea ce le sări în ochi şi lăsă recruţii cu gura căscată fu faptul că niciunul nu avea barbă sau mustăţi. Chipurile le erau netede, obrajii şi buzele fără niciun fir de păr, asemeni băieţilor sau femeilor.

Călătoria recruţilor luă sfârşit în dreptul unui cort gol, unde li se spuse să aştepte. La un moment dat, Seetul se făcu nevăzut. Ceilalţi se luară cu vorba şi nimeni nu băgă de seamă

lipsa lui. Le trecu prin cap doar atunci când, undeva în apropiere, auziră deodată strigăte şi ţipete. Dădură fuga să vadă ce se întâmplase şi-l văzură pe Seetul – o santinelă îl târa înapoi la ei.

Aflară că Seetul avea dureri de burtă şi simţise nevoia să se uşureze. Neştiind unde să se ducă, se hotărâse să facă ceea ce ar fi făcut la el în sat: umplu o lota cu apă şi îşi căută un loc mai ferit. După ceva timp, reuşi să găsească o spărtură într-un gard viu. Se uită în dreapta şi-n stânga, să vadă dacă nu trecea cineva, şi îşi săltă dhotiul. Se lăsă pe vine, se inseră mai adânc în spaţiul gol din gard şi-i dădu drumul.

Din nefericire pentru Seetul, gardul viu se nimerise să fie hotarul grădinii unui sahib-colonel. Mai rău de atât: fapta lui se nimeri să se desfăşoare exact în timp ce, de cealaltă parte a gardului, era în plină desfăşurare un picnic al doamnelor.

Vina căzu asupra lui Hukam Singh, care nu le arătase unde se găseau latrinele. Mai târziu, acesta avea să-l facă pe Seetul să i-o plătească, dar, pentru moment, la ordinele santinelei, îi duse pe recruţi direct la *pakhana*: chiar şi aceasta era un lucru de mirare şi îi făcu să se întrebe dacă vor mai putea vreodată să-şi facă nevoile.

Văzură câteva gropi lungi, acoperite cu scânduri, în care erau tăiate găuri, una după alta. Câţiva inşi stăteau pe vine pe scânduri, aliniaţi ca ciorile pe frânghie. Putoarea se ridica până la cer. Din când în când, se auzea câte un „pleosc", făcându-i să se întrebe ce s-ar fi întâmplat dacă vreunul din şir şi-ar fi pierdut echilibrul.

Acasă, în satele lor, recruţii fuseseră obişnuiţi să se ducă pe câmp şi să se uşureze, cu vântul bătându-le în obraji; ba mai mult, chiar dacă mergeau uneori câte doi sau trei, ca să-şi ţină de urât, se găsea mereu câte o tufă după care să se ascundă. Li se întorcea stomacul pe dos la gândul că acum erau obligaţi să se alinieze unul lângă altul, dar după o zi sau două aveau să se obişnuiască şi să înveţe protocolul nescris al latrinelor, unde, în timpul aglomeraţiei de dimineaţă, anumite

rânduri erau permanent rezervate celor cu grad mai înalt, iar recruţii erau ultimii în ordinea priorităţii.

În a treia zi după sosirea la bază, în uşa barăcii lor îşi făcu apariţia Bhyro Singh în persoană. Recruţii nu-l mai văzuseră până acum în uniformă. Coiful îl făcea mai înalt, iar epoleţii îi lărgeau umerii astfel încât părea de două ori mai mare ca înainte.

Îl urmară până la o clădire ce arăta ca un daftar. Le ceru să-l aştepte pe verandă şi intră înăuntru. Când ieşi de acolo, văzându-i aşezaţi la umbră, îl cuprinse furia. Îi făcu cu ou şi cu oţet pentru că se aşezaseră fără să li se dea voie şi jură să îi bată dacă mai făceau asta vreodată: un cipai al Companiei nu se putea aşeza decât dacă i se cerea asta în mod expres.

Săriră cu toţii în picioare, speriaţi, şi luară poziţia de drepţi, umăr la umăr, neîndrăznind să mai mişte.

Peste câteva clipe, apăru un ofiţer englez, cu un băţ mare în mână. Asta îi sperie şi mai rău – credeau că vor fi pedepsiţi pentru că se aşezaseră. Dar nu era decât un băţ de măsurat, cu o crestătură pe el. Ofiţerul trecu pe lângă fiecare, ca să se asigure că toţi depăşeau crestătura.

Kesri nu-şi putea lua ochii de la faţa netedă şi fără barbă a ofiţerului. De când îi mijise mustaţa, o întreţinuse cu atâta grijă, încât acum i se părea greu de crezut că vreun bărbat poate să radă o podoabă atât de preţioasă. Când îi veni rândul la măsurat, observă că lipsa părului de pe faţa ofiţerului era voită, şi nu vreo greşeală a naturii – pe obraji i se vedeau rădăcinile ţepoase, deci nu încăpea îndoială că se rădea regulat.

După ce îi măsură, ofiţerul se aşeză în faţa unui pupitru, luă un toc şi începu să scrie. Kesri, la fel ca şi ceilalţi recruţi, ştia să citească şi să scrie caracterele nagari, dar o făcea lent şi cu atenţie. Viteza cu care tocul ofiţerului zbura peste foaia de hârtie i se păru însă ameţitoare.

Acesta îi dădu foaia lui Bhyro Singh, care îi conduse la alt daftar. Kesri se nimeri chiar în fruntea şirului, astfel încât, atunci când ajunseră, el fu primul la rând. Bhyro Singh îi făcu

semn să înainteze şi ceilalţi rămaseră pe loc. Îl însoţi pe Kesri până într-o cameră cu miros puternic de medicamente. Înăuntru, îi aşteptau un doctor englez şi două *memsahib*, îmbrăcate în alb. Imediat ce Kesri pătrunse în încăpere, Bhyro Singh închise uşa, lăsându-l singur cu doctorul şi cu cele două femei.

Doctorul i se adresă lui Kesri în hindustani, cerându-i să-şi scoată toate hainele de pe el – nu numai jamaua, ci şi dhotiul şi langotul.

Mai întâi, Kesri crezu că nu înţelesese bine. Nu-şi putea închipui că i-ar trece cuiva prin minte să-i ceară să se dezbrace gol-goluţ în faţa unor străini, mai ales a două femei. Dar doctorul repetă cele spuse mai înainte, cu glas mai ridicat şi mai apăsat de data aceasta, iar una dintre femei i se alătură, certându-l cu voce tare şi cerându-i să se supună ordinelor doctorului şi să-şi dea jos hainele de pe el.

Kesri îşi aminti brusc de avertismentul tatălui său în legătură cu armata Companiei, şi de faptul că cei care i se alăturau aveau să-şi piardă dharma. Îşi dădu seama că vorbele lui se adevereau şi fu cuprins de un val de remuşcări pentru că nu-l ascultase.

În timp ce gândea aşa, doctorul-sahib făcu un pas către el. Lui Kesri îi trecu prin minte că doctorul avea să-l atace şi să-i smulgă hainele de pe el. În acel moment, se hotărî: se răsuci pe călcâie, se repezi la uşă şi o trânti de perete. Trecu în fugă pe lângă Bhyro Singh, pe lângă recruţi şi alergă spre bazarul bazei.

Socoti că, dacă se va pierde în mulţime, va putea să scape. Iar apoi nu mai avea importanţă ce avea să se întâmple. În cel mai rău caz, se putea întoarce acasă.

Fugea aşa cum nu mai fugise niciodată. Auzea în spatele lui vocea lui Bhyro Singh, dar ştia că alerga mai repede decât havildarul.

Însă, tocmai când ajunse în dreptul bazarului, se trezi nas în nas cu nimeni altul decât Hukam Singh, însoţit de doi cipai.

Îi văzu prea târziu, şi nu mai putu să se strecoare pe lângă ei. Cei trei îl trântiră la pământ şi îl imobilizară.

Sângele i se urcase la cap, dar, prin bubuitul lui, auzea cu limpezime paşii apăsaţi ai lui Bhyro Singh, apropiindu-se.

Haramzada! Bahenchod!

Bhyro Singh gâfâia şi înjura:

Fiu de căţea, credeai că-mi scapi? Chootiya, nu ţi-am dat bani cu împrumut şi hrănit o lună de zile? Jigodie, crezi că poţi să mă furi şi să scapi basma curată...?

Kesri simţi cum mâna grea a havildarului îl înşfacă de ceafă. Îl ridică în picioare şi îl ţinu în aer, deasupra pământului. Apoi cu cealaltă mână, Bhyro Singh îi apucă dhotiul şi langotul şi i le smulse de pe el.

În jurul lor se adunase un grup de oameni. Bhyro Singh ridică în braţe trupul lui Kesri, care se zbătea neputincios, şi le arătă celor adunaţi rufăria acestuia.

Priviţi şi vedeţi ce ascundea acest *haramzada*!

Îl aruncă pe Kesri în ţărână şi-i dădu un picior.

Nu eşti cu nimic mai bun decât un câine vagabond, îl scuipă Bhyro Singh. Să nu-ţi treacă prin cap că mă poţi trage pe sfoară, aşa cum ai făcut cu taică-tu. Nu mai ai acum la cine să fugi sau unde să te duci. Aici e închisoarea ta şi eu îţi sunt gardianul – împacă-te cu gândul ăsta.

Adevărul crud al vorbelor havildarului fu pentru Kesri o izbitură în piept, pe care o resimţi din plin în timp ce începu să se acopere cu hainele împrăştiate pe jos – nu mai avea nici prieteni, nici rude să-i sară în ajutor, ajunsese un fel de paria, era prizonier. De abia acum înţelegea că, atunci când fugise de acasă cu Bhyro Singh, făcuse o alegere: nu-şi părăsise numai familia, ci şi pe el însuşi, pe cel care fusese odată, cel cu convingerile lui proprii despre demnitate, stăpânire de sine şi cinste.

În mintea lui Kesri, importanţa acestei întâmplări nu fu micşorată când descoperi, după aceea, că cei mai mulţi recruţi suferiseră umilinţe asemănătoare, ba chiar şi mai mari,

din partea ofiţerilor. Dar învăţă o lecţie: că, pentru fiecare soldat, existau două războaie – unul împotriva duşmanilor din afară şi unul cu vrăjmaşii din interior. Primul se purta cu puşti, săbii şi cu pumnii, cel de-al doilea cu viclenie, răbdare şi înşelăciune.

Lunile care urmară fură înecate într-o ceaţă de bătăi, *dhamkao* şi nopţi nedormite, având scopul de a-i forma pe noii recruţi. Din când în când, Kesri se gândea să fugă, dar îşi aducea repede aminte că nu avea unde şi nici la cine să se ducă. Apoi veni ziua când i s-au citit, lui şi restului cohortei de recruţi, primele patru Articole de Război, referitoare la problema dezertării, iar, după aceasta, li s-a administrat jurământul de loialitate, în faţa culorilor regimentului. Din acel moment, deşi mai aveau încă o lună de probă, fără nicio soldă sau battas, viaţa le-a fost mai uşoară, dat fiind că acum erau priviţi ca membri cu drepturi depline ai unităţii Pacheesi.

În timpul acestei luni de sărăcie, când cipaii trebuiră să supravieţuiască cu două anna pe zi, Kesri primi o nouă lecţie, de astă dată dulce, ca o compensaţie pentru umilinţa la care fusese supus de către Bhyro Singh; astfel învăţă că, uneori, printre ruinele înfrângerii, poţi descoperi daruri neaşteptate.

Într-o zi, în timp ce trecea pe lângă „Laal Bazar" – cartierul „roşu" al bazei militare – se auzi strigat de o voce de fată:

Ia ascultă, hei, tu de acolo!

Vocea venea dinspre un geam de la etaj al unei case dărăpănate ce găzduia o *lal kotha*, o casă de toleranţă. Una dintre ferestre era întredeschisă. Când se apropie, aceasta se deschise ceva mai mult, şi în cadrul ei apăru chipul boit al unei tinere fete. Fata îi surâse şi îi făcu semn să urce.

Urcă scările înguste şi o găsi aşteptându-l la etaj.

Cum te cheamă?

Kesri Singh. Şi pe tine?

Gulabi. Tu eşti ăla care încerca să fugă mai deunăzi de havildarul Bhyro Singh?

Se înroşi şi o repezi:

Ţie ce-ţi pasă?

Nu-mi pasă.

Îi zâmbi şi îl conduse într-o încăpere cu un charpoy într-un colţ.

Odată intrat, fu cuprins de panică; tot efortul depus ani de zile pentru câştigarea stăpânirii de sine începu deodată să se războiască cu dorinţa, şi asta într-un fel nemaisimţit până atunci. În cap auzea un clopoţel ce îl avertiza că va plăti pentru renunţarea la disciplina câştigată prin antrenamentele de luptă corp la corp. Într-o zi avea să plătească scump această plăcere.

Dar era neajutorat; îşi lipi spatele de uşă şi îi spuse:

Samajhni nu? Înţelegi, nu-i aşa? Nu am niciun ban.

Aproape că spera că ea o să-i zică să plece, dar ea îi zâmbi şi se culcă pe charpoy.

Nu contează, spuse. O să mă plăteşti altă dată. Nu pleci nicăieri şi nici eu nu plec. Suntem amândoi *fauj-ke-ghulam* – robi ai armatei.

Chipul ei avea trăsături delicate, cu rotunjimi desenate după conturul inelului din nas. Văzu că gura îi era roşie de paan, ceea ce-i făcea buzele să pară foarte pline, de parcă ar fi fost bosumflată.

Ce tot stai acolo? îi spuse.

Se ridică de pe pat şi se apropie de el, îi descheie pantalonii şi trase de beteliile de la jangiah.

Deşi era tânără, părea să cunoască detaliile uniformei la fel de bine ca el. Se privi şi văzu că trupul îi era dezgolit exact de la pântec până la mijlocul coapselor.

Ea socoti pasămite că era îndeajuns de dezbrăcat, şi se întinse din nou pe pat, dar el se simţi şi mai încurcat şi rămase în picioare, cu mâinile împreunate în faţă.

Ea se încruntă, ca şi cum se întreba de ce el stătea, nemişcat, în dreptul uşii. Întinse braţul, îl prinse de mână şi îl trase către ea. El se apropie cu paşi mici, atât cât îi dădeau voie nădragii lăsaţi în vine şi, în cele din urmă, se prăvăli peste ea.

Ea zâmbi, amuzată: părea că nu mai întâlnise vreun bărbat care să nu ştie ce avea de făcut şi îi venea greu să creadă că putea exista un astfel de specimen.

Chipul îi deveni serios, în timp ce îl ajuta să-şi elibereze picioarele.

Pahli baar? E prima dată?

Vru mai întâi să o mintă, dar băgă de seamă că nu îl întrebase cu dispreţ, ci doar pentru că nu-i trecuse prin cap că un bărbat, un cipai, putea fi atât de stânjenit şi şovăitor în asemenea împrejurări.

Începu să-l ajute, călăuzindu-i mâinile către gharara ei. Dar degetele lui se împleticiră printre fustele ei – nu-şi închipuise niciodată că o îmbrăcăminte poate să aibă atâta material şi atâtea falduri. În visele lui, asta era partea cea mai uşoară.

Şi chiar şi atunci când mâinile lui găsiră în sfârşit drumul către trupul ei, nimic nu fu aşa cum se aşteptase: acel loc întrezărit când femeile se scăldau sau se uşurau pe câmp, părea acum cu totul altfel, pe corpul unei femei aievea.

La un moment dat, îşi dădură amândoi seama că nu vor mai putea niciodată să retrăiască uimirea şi frenezia acelor clipe şi că, chiar şi pe ea, care era obişnuită cu bărbaţii, acea foame a descoperirii lui o luase prin surprindere, dezvăluindu-i propriul trup într-o lumină nouă. Apoi fu mirată când îşi dădu seama că era goală – avea să-i spună mai târziu că nu mai fusese aşa cu niciun bărbat; că era un lucru pentru care celelalte femei ar fi dispreţuit-o, dar, în acea zi, nu-i păsa de nicio oprelişte; şi între ei se înfiripă astfel o legătură tainică, pentru că fiecare ştia un secret despre celălalt.

Săptămâni în şir după aceea, Kesri nu se putea împiedica să nu se gândească la Gulabi. Se întoarse la ea de atâtea ori, încât i se epuiză creditul acordat de casa de toleranţă. Seetul şi ceilalţi recruţi râdeau de el şi îl întrebau:

Piyaar me paagil ho gayilba? Ţi-ai pierdut capul după ea?

Iar el nu tăgăduia.

Mult timp îl chinui gândul că Gulabi se culca şi cu alţii. În cele din urmă, se obişnui, şi chiar ajunse să simtă un fel de plăcere morbidă ştiind că toţi acei clienţi erau păcăliţi, pentru că niciunul din ei nu putea primi de la ea ceea ce primea el.

De abia după ce au trecut anii, ea îi destăinui de ce îi făcuse semn de la fereastră în ziua când se cunoscuseră.

Ţii minte, Kesri, atunci când Bhyro Singh te-a despuiat cu sila? În acea zi nu doar tu ai luat bătaie.

Pe cine a mai bătut?

După ce te-a lăsat pe tine, a venit la mine, m-a dus într-o cameră şi, după ce şi-a făcut mendrele cu mine, m-a luat la palme şi m-a bătut.

De ce?

Ridică din umeri.

Kya pata? De unde să ştiu? O face şi cu alte fete. Se vede treaba că aşa îi place.

Kesri căzu pe gânduri câteva momente, după care fu scuturat de un fior.

Îţi jur, Gulabi, spuse el, în ziua când Bhyro Singh o să moară, o să împart tuturor un coş cu dulciuri, asta dacă nu cumva o să-l ucid eu până atunci.

Ea izbucni în râs.

Să nu uiţi să-mi dai şi mie din dulciurile alea. Abia aştept să le mănânc.

Trecură câteva zile fără ca Zachary să aibă vreo veste de la doamna Burnham: tăcerea era atât de deplină, încât părea că uitase de promisa întâlnire între patru ochi. Dar, tocmai când începea să se obişnuiască cu gândul că întâlnirea nu avea să mai aibă loc, sosi un khidmutgar cu un pachetel. Înăuntru era un plic, aşezat deasupra unei cărţi groase.

10 octombrie 1839

Dragă Mr Reid

Îmi cer scuze pentru această lungă perioadă de tăcere. În

ultimul timp am fost cu toţii speriaţi din cauza veştilor îngrijorătoare primite din China. Dar nu aş vrea să vă închipuiţi că voi da voie evenimentelor din lumea largă să mă facă să calc legământul făcut faţă de dumneavoastră. Nimic nu mă poate abate din drum. Dumneavoastră şi suferinţa dumneavoastră sunteţi în centrul atenţiei mele: pot spune că mă bântuiţi.

Vă aduceţi aminte că am pomenit numele unui doctor care a studiat în mod special maladia dumneavoastră. Este vorba despre doctorul Allgood, care a fost trimis aici din Anglia pentru a îngriji nebunii, atât din ospiciile pentru băştinaşi, cât şi din cele pentru europeni (nebunia fiind evident cel mai important simptom al bolii de care suferiţi, atunci când aceasta ajunge într-un stadiu avansat). Doctorul Allgood nu numai că este cel mai mare specialist din lume în această boală ci, mai mult, şi-a dedicat întreaga viaţă eradicării ei. Cruciada dumisale a reuşit să-i facă pe oamenii din oraşul nostru conştienţi de întinderea epidemiei.

Întâmplarea face ca să-l fi sprijinit pe doctorul Allgood în vederea organizării de conferinţe, de aceea îl cunosc foarte bine. Am vrut să fac apel la cunoştinţele dumisale şi i-am solicitat o întrevedere, dar se pare că munca de cercetare îi ocupă prea mult timp, aşa că nu am avut succes. Şi totuşi, în pofida programului încărcat, doctorul mi-a acordat ieri câteva minute, aşa că acum pun mâna pe pană ca să vă transmit în scris sfatul dumisale.

Vi se va părea, firește, interesant să aflaţi că problema de care suferiţi face parte dintr-unul din domeniile principale spre care se îndreaptă cercetarea în medicina modernă, şi că e deja recunoscută ca fiind o cauză majoră de infirmitate la om. Se crede că această boală atrage după sine nişte costuri fizice şi economice atât de ridicate, încât prima ţară ce îi va fi găsit leacul va ocupa un loc de frunte printre stăpânitorii acestei lumi. Vă închipuiţi prin urmare frenezia cu care se caută un remediu. Şi totuşi, în ciuda eforturilor depuse de nenumăraţi medici şi oameni de ştiinţă, rezultatele întârzie să

apară. Doctorul Allgood mi-a spus că sunt speranțe ca, pe viitor, să se descopere un tratament, poate chiar un vaccin, dar, deocamdată, nimic. Aceste veşti m-au descurajat peste poate, dat fiind că nădăjduiam că vă va putea prescrie vreun tonic calmant, vreun medicament sau pomadă ce v-ar ajuta să combateţi crizele. Se pare însă că, în acest moment, nu există niciun alt tratament decât educarea pacienţilor pentru a-i face pe deplin conştienţi de gravitatea maladiei lor.

În consecinţă, voi face tot posibilul să obţin cărţi şi alte materiale pentru dumneavoastră. Vă alătur deja primul volum pe care trebuie să îl studiaţi. Am pus semne de carte la capitolele ce trebuie citite cu deosebită atenţie şi pe care vă rog să le învăţaţi pe dinafară. Doctorul spune că, pentru a-şi însuşi cât mai bine lecţiile importante, pacientul trebuie să fie supus unor teste şi examene. În acest scop, voi face demersurile necesare pentru a ne vedea între patru ochi şi a verifica ritmul în care progresaţi.

Închei scrisoarea mea cu rugămintea de a nu vă pierde speranţa: fără îndoială că drumul ce vă aşteaptă este lung şi spinos, dar, cu perseverenţă, credinţă şi tărie, aveţi toate şansele să desţeleniţi calea către vindecare. Ţineţi minte că nu sunteţi singur şi că sunt aici, ca să vă ajut să purcedeţi cât mai degrabă pe drumul vindecării.

A dumneavoastră,
C. Burnham

P.S. Pentru a păstra confidenţialitatea colaborării noastre, vă sfătuiesc să distrugeţi imediat această misivă.

Cartea ce însoţea biletul se numea *Elemente de Fiziologie* şi era semnată de un profesor de medicină de la Universitatea din Paris, pe nume Anthelme Balthasar Richerand. Era un tom voluminos dar, din fericire, pasajele recomandate lui Zachary spre citire erau destul de scurte şi fuseseră clar însemnate. Primul dintre ele consta în studiul amănunţit al cazului

unui cioban francez în vârstă de cincisprezece ani, care

ajunsese dependent de onanism într-o așa măsură încât îl practica de șapte sau opt ori pe zi. Ejacularea devenise atât de anevoioasă încât, în final, trebuia să se chinuie timp de un ceas întreg până să arunce afară câțiva stropi de sânge. Spre vârsta de douăzeci și șase de ani, mâna nu îl mai ajuta și penisul îi era tot timpul într-o stare de priapism. În acest timp, i-a venit ideea să-și gâdile interiorul uretrei cu ajutorul unui bețișor lung de șase inci și a început să practice această activitate ore în șir, în timp ce avea grijă de turma lui, în singurătatea munților. Prin repetarea obiceiului timp de șaisprezece ani, canalul uretral s-a înăsprit, a devenit dur și insensibil...

Citind mai departe, până la concluzia studiului, în care se arăta că organul mult prea uzat al nefericitului cioban se despicase longitudinal în două jumătăți, asemeni unui cârnat prea prăjit, pe Zachary îl trecură fiori de groază. Cu toate îngrijirile doctorilor de la spitalul din Narbonne, ciobanul murise la scurt timp după aceasta.

De abia ce-și revenise după coșmarurile provocate de acest text, că primi un alt pachet, însoțit de o altă scrisoare.

14 octombrie 1839

Dragă Mr Reid,

chiar în acest moment m-am întors de la una din prelegerile doctorului Allgood despre maladia a cărei victimă ați căzut și dumneavoastră, și pot spune că a fost cea mai impresionantă dintre expunerile de până acum. Victoria asupra acestei boli va marca trecerea de la omul primitiv la omul modern, a spus doctorul Allgood. Toți filozofii contemporani sunt de aceeași părere, a spus dumnealui, și a citat pasaje lungi dintr-unul din ei, domnul Kant, despre care se crede că este cel mai luminat gânditor al vremurilor noastre. Mi s-a părut că ar fi de folos să-mi

notez câte ceva, pentru a vă ajuta şi pe dumneavoastră.

„Efectele fizice sunt absolut dezastruoase", a spus filozoful, „dar consecinţele din punct de vedere moral sunt încă şi mai regretabile. Dacă nesocotim legile naturii, dorinţele ne vor mistui neîncetat, pentru că nimic nu va mai reuşi să le potolească."

La sfârşit, doctorul Allgood a avut amabilitatea să îmi împrumute o altă carte: Sfaturi de castitate pentru tinerii bărbaţi, de domnul Sylvester Graham, pe care v-o trimit. Avem mare noroc că doctorul Allgood ne-a pus la dispoziţie această carte. A fost de abia de curând publicată în America şi deja s-au vândut mii de exemplare. Doctorul Allgood m-a asigurat că, dacă există pe lume vreun leac pentru beteşugul dumneavoastră, atunci îl veţi găsi în această carte. Vă rog să petreceţi toată ziua de astăzi şi cea de mâine studiind-o şi însuşindu-vă lecţiile din ea. Primul dumneavoastră catehism trebuie, cred, să aibă loc, cu cartea încă proaspătă în memorie, deci propun să ne întâlnim poimâine.

În ceea ce priveşte locul, mărturisesc că mi-a fost destul de greu să mă hotărăsc, dat fiind că o discuţie de natura celei de faţă cere o anumită intimitate ce e greu de obţinut într-o casă aşa plină de servitori ca a noastră. Mi-a venit ideea unui şiretlic. Am dat de ştire că în camera mea de cusut s-au rupt câteva rafturi, astfel că nokar-logue a fost înştiinţat că meşterul-sahib va veni să le repare.

Azi fiind marţi, propun să vă prezentaţi la uşa din faţă a casei, joi, la ora 11 dimineaţa. Una din cameriste vă va conduce în camera mea de cusut.

Fireşte că nu trebuie să uitaţi să aduceţi uneltele necesare şi cărţile împrumutate prin bunătatea doctorului Allgood – sunt solicitate de sute de oameni, aşa că vă daţi seama cât de îngrijorătoare este amploarea acestei epidemii.

A dumneavoastră,
C. Burnham

P.S. Alătur acestei scrisori şi un pachet cu biscuiţi făcuţi după

rețeta autorului cărții Sfaturi de castitate. Se pare că sunt un antidot miraculos pentru maladia dumneavoastră și sunt consumați pe scară largă în America, unde sunt cunoscuți sub denumirea de „Graham Crackers".

P.P.S. cred că nu mai e necesar să vă amintesc să distrugeți acest bilet, de îndată ce l-ați terminat de citit.

Lui Kesri nu îi luă mult timp ca să-şi dea seama că Pacheesi era un fel de moşie personală a lui Bhyro Singh şi a clanului său. În dosul faţadei piramidei de rang militar, se ascundea o altă structură a puterii, cu propria sa ierarhie şi propriile ei alianţe. Ofiţerii britanici ai batalionului nu numai că o tolerau, dar chiar o încurajau, dat fiind că se bizuiau pe această înrudire pentru aducerea de noi recruţi şi obţinerea de informaţii despre oamenii lor.

Kesri nu se număra printre membri clanului şi trebuia, aşadar, să afle din alte surse cum funcţiona maşinăria Pacheesi. Cel la care apelă în acest scop se dovedi a fi un izvor bogat, dar neobişnuit, de informaţii: nimeni altul decât Pagla-baba, ascetul Naga care însoţea batalionul pretutindeni.

Pagla-baba era slăbănog şi înalt, cu membre ce păreau tulpini de bambus înnegrit în foc. Avea încheieturi enorme şi noduroase, iar pielea îi era mânjită cu cenuşă din cap până la tălpi; la fel şi părul încâlcit, pe care îl purta ridicat pe creştetul capului, ca pe un turban. Atunci când batalionul se punea în mişcare, mărşăluia cu toate bunurile lui pământeşti, legate cu o bucată de sfoară, în cârcă; acestea constau într-un pled făcut sul, un set de trei discuri cu margini tăioase şi o lota de alamă ce nu se deosebea cu nimic de cea fixată deasupra rucsacului de fiecare cipai. La insistenţele ofiţerilor englezi ai batalionului, se încingea în jurul şalelor cu o bucată de pânză, dar, atunci când aceştia nu îl vedeau, o scotea şi se lăsa despuiat cu totul. Îi plăcea să spună că cenuşa îi era veşmânt şi se dădea din belşug cu ea, mai ales peste organele genitale şi părul pubian.

Ofiţerii englezi îl detestau pe Pagla-baba şi nu doar pentru că îi plăcea să-i facă să roşească atunci când îşi arăta, fălos, bărbăţia: îl urau pentru puterea pe care o avea asupra soldaţilor şi îi uluia atracţia pe care o exercita asupra lor. Nu conteneau să amintească cipailor că fiecare paltan dispunea de

un contingent de pandiţi şi maulvişi pentru necesităţile lor spirituale; aceşti funcţionari erau angajaţi ai armatei, la fel ca şi capelanii anglicani ce deserveau corpul ofiţerilor englezi, sau grupul de padres catolici ce răspundeau nevoilor toboşarilor, fluierarilor şi altor muzicanţi (cei mai mulţi dintre aceştia erau creştini eurasiatici proveniţi din orfelinate şi cămine de săraci, ce intraseră în rândurile armatei).

Ofiţerii erau uimiţi că, deşi aveau la dispoziţie atâţia reprezentanţi religioşi respectabili, cei mai mulţi cipai se adresau unui badmash despuiat, care nu se sinchisea să poarte măcar un langot, şi defila peste tot cu puşca dinainte, ca şi cum mergea la atac.

Adevărul era că cipaii, în marea lor majoritate, apelau la pandiţi şi maulvişi doar când era vorba de practici rituale; atunci când era vorba de speranţele şi temerile lor personale, de necazuri şi credinţe, aveau nevoie de un alt fel de mesager. Schimnici precum Pagla-baba nu erau numai oameni religioşi, ci şi soldaţi care luptaseră cândva în armate sau în bande de războinici. Înţelegeau viaţa de cipai într-un fel în care nu ar fi putut-o niciodată înţelege un înţelept sau un maulana, şi ofereau atât sfaturi practice, cât şi îndrumare spirituală. Pe câmpul de luptă, cipaii aveau mai multă încredere în protecţia amuletelor primite de la fachiri şi sadhuşi decât în binecuvântările înţelepţilor şi imamilor.

Ajutorul schimnicilor nu se oprea aici: erau întotdeauna extraordinar de bine informaţi; relaţiile lor se insinuau peste tot şi, nu de puţine ori, aveau acces la informaţii mai preţioase decât spionii armatei. Din toate aceste motive, cu greu ai fi găsit în Bengal un batalion care să nu aibă în tabăra sa un ascet, indiferent de religia acestuia, ori dacă îşi spunea gosain sau sufi. Chestiunea îi deranja pe ofiţerii angrezi, cărora le plăcea să ştie că fiecare stătea în banca lui, fie că era gentoo sau monsulman.

Kesri avu norocul să fie primit în cercul restrâns al lui Pagla-baba fără să ridice un deget. Întâmplarea făcea că Pagla-

baba participase de multe ori la *mela* anuală de lângă Nyanpur. Avea o memorie fantastică a numelor şi chipurilor şi ţinea minte chipul lui Kesri, pe care îl văzuse acolo, cu ani în urmă. Din cauza acestei legături întâmplătoare, începuse să se intereseze de soarta lui Kesri încă de când acesta intrase în paltan. Kesri, la rândul lui, simţi de la bun început o deosebită simpatie pentru el, în mare măsură pentru că îi lua peste picior pe înţelepţi şi pe purohiţi, luând în râs nesfârşitele lor reguli şi ritualuri.

Pagla-baba a fost acela care l-a învăţat pe Kesri soluţia avansării în cadrul paltanului, chiar şi fără sprijinul lui Bhyro Singh ori al clanului său: să se ofere voluntar pentru o misiune peste mări. Ofiţerii remarcau întotdeauna un cipai care se oferea voluntar, îi explică el, deoarece în rândurile Infanteriei Locale din Bengal era greu să găsească balamteeri dispuşi să călătorească la bordul corăbiilor. Cei mai mulţi cipai din armata bengaleză proveneau din regiuni continentale ca Biharul sau Awadh, iar acestora nu le plăcea să călătorească pe mare; unii considerau că le compromitea poziţia în casta lor; alţii nu voiau să-şi asume cheltuielile suplimentare şi să se confrunte cu pericolul şi condiţiile dificile. Iată de ce, în mod obişnuit, în armata bengaleză serviciul peste mări era voluntar; în trecut, înrolarea obligatorie provocase nemulţumiri, astfel încât acum, ori de câte ori era nevoie de trupe pentru misiuni în străinătate, acestea erau furnizate din rândurile armatei Madras.

Yeh jaati-paati ki baat sab bakwaas haelba – toată vorbăria despre caste e, firește, bakwaas, un sac de baliverne, spuse Pagla-baba, cu vocea lui răguşită şi spartă. Atunci când se oferă *battas* suplimentare pentru călătorie, cipaii din Bihar aleargă ca iepurii să se înroleze. La fel şi dacă se pomenesc premii de război. La sfârşit, nu trebuie decât să plătească o mică ceremonie menită a-i spăla de păcatul traversării apelor negre, şi cu asta basta. Orice cipai se înscrie voluntar când vede sclipind aurul, dar ofiţerul angrez te ţinea minte doar

atunci când vii să te înrolezi fără bani.

Kesri s-ar fi oferit voluntar imediat, dacă ar fi avut posibilitatea, dar a trebuit să treacă ceva timp până ce s-a ivit ocazia. Într-o bună zi, ofiţerul comandant-sahib îi anunţă că era nevoie de balamteeri pentru a întări garnizoana de la graniţa ce despărţea Bengalul de Birmania. Garnizoana se afla pe insula Shahpuri, la gura fluviului Naf, insulă ce delimita teritoriile bengaleze ale Companiei Indiei Orientale de provincia birmană Arakan. Insula era la câteva sute de mile depărtare de Calcutta şi întăririle trebuiau să călătorească într-acolo pe mare; fiind vorba de îndeplinirea unei simple datorii faţă de garnizoană, nu se acordau *battas* speciale de călătorie, nici nu intra în discuţie vreun premiu sau altă răsplată.

Kesri nu zăbovi şi îşi trecu de îndată numele pe lista de voluntari; de vreme ce nu se pomeneau avantaje financiare, era încredinţat că, din rândurile batalionului său, nimeni altcineva nu se va înscrie ca *balamteer*. Dar, când afişară lista completă, descoperi şi numele lui Hukam Singh, care îşi oferise serviciile pentru că i se promisese rangul temporar de *naik*, caporal; ba mai rău, Kesri era repartizat chiar în plutonul acestuia.

Nici nu ajunseseră bine pe insulă, că toţi voluntarii până la unul regretau deja hotărârea luată. Tabăra consta într-o simplă limbă de nisip înconjurată de un gard, dincolo de care se lăfăiau jungla, mlaştinile, fluviul şi marea. De cealaltă parte a fluviului Naf, se adunaseră deja, în formaţie, un număr considerabil de militari birmani, cu intenţii vădit ostile.

Kesri nu trebui să aştepte mult ca să simtă lupta pe propria sa piele. Într-o zi, pe când se afla în patrulare, compania lui fu atacată. Cipaii nu apucară să tragă decât o rafală de gloanţe, înainte ca atacatorii să-i încercuiască; după aceea, fiecare trebui să se descurce singur, şi baionetele cipailor se ciocniră de sulițele şi hangerele birmanilor.

Kesri se trezi faţă în faţă cu furia unui bărbat cu chipul acoperit de tatuaje înfricoşătoare şi înarmat cu un hanger

imens, sclipitor. Se lăsă pe un genunchi, așa cum învățase la instrucție, și își trase înapoi baioneta, pregătit să înainteze. Saltul fu executat în mod desăvârșit. Îi fu clar că, neașteptându-se la o armă atât de lungă, atacatorul fusese luat prin surprindere. Baioneta îl străpunse prin coaste și i se înfipse direct în inimă.

Era prima dată când Kesri ucidea un om. Fața tatuată a agresorului era atât de aproape de a sa, încât îi vedea ochii ce se stingeau, dar fu cuprins de groază când capul continuă să se apropie, chiar și după ce ochii rămaseseră fără viață. Smuci pușca din toate puterile, încercând să scoată baioneta dintre coastele mortului. Însă nu reuși altceva decât să scuture cadavrul, astfel încât capul se bălăbăni și mai tare, înainte și înapoi; din gură i se scurse o șuviță de lichid ce-l stropi pe Kesri în față. Fu cuprins de un val de panică, pentru că își dădu seama că baioneta i se înțepenise între coastele bărbatului.

Un alt bărbat se îndrepta spre el, cu hangerul ridicat. Trase din nou de patul puștii, dar fu în zadar. Cadavrul înjunghiat îi stătea în continuare atârnat de baionetă, cu ochii larg deschiși, holbându-se la el.

Celălalt atacator era acum atât de aproape, încât nu mai era timp să pună mortul jos și să scoată arma din el. Kesri nu avu de ales: trebui să folosească trupul celui mort drept scut. Atunci când hangerul începu să coboare asupra sa, se răsuci, așa cum învățase la antrenamentele de luptă, și ridică trupul neînsuflețit în sus, pentru a amortiza lovitura.

Prima lovitură se abătu asupra spatelui cadavrului, împingând peste chipul lui Kesri fața tatuată a mortului și trântindu-l la pământ. Lovitura fusese amortizată, dar nu cu totul evitată. Kesri își dădu seama că fusese tăiat, pentru că vedea propriul sânge împroșcat peste chipul mortului.

Apoi atacatorul îl încolți din cealaltă parte. Acum Kesri avea peste el întreaga greutate a mortului. Așteptă din nou ca lama să-și înceapă coborârea și se opinti de patul puștii, folosindu-l pentru a bloca tăișul hangerului.

Din nou reuşi doar în parte. Simţi lovitura peste braţ, deviată de o amuletă dăruită de Pagla-baba. Din forţa loviturii, baioneta i se eliberă. Era încă acoperit de cadavru, dar putu să scoată lama din el, având grijă să o ascundă de ochii atacatorului. Aşteptă clipa când bărbatul se repezi, cu gândul vădit să-l dea gata, şi numai atunci o împinse înainte, prin spaţiul dintre corpul şi braţul mortului. De data asta ţinti burta, şi avu noroc să nimerească. Cel de al doilea agresor se prăbuşi peste primul şi căzu cu aşa forţă, încât Kesri simţi cum i se taie răsuflarea; se pomeni îngropat sub două cadavre. Totul începu să se învârtească cu el şi ultimul lucru de care fu conştient era glasul lui Hukam Singh, strigându-i să se ridice.

Din cauza rănilor, Kesri fu imediat evacuat în India. În timp ce zăcea în spital, îşi spuse că, atunci când îi va veni lui rândul să-i înveţe pe noii recruţi mânuitul baionetei, îi va îndemna să ţintească întotdeauna burta, partea cea mai moale a corpului omenesc, şi cea în care nu riscai ca baioneta să-ţi rămână înţepenită între oase.

Kesri se afla încă în convalescenţă în Barrackpore, când primi o scrisoare din satul lui: Bhim, fratele lui, i-o dictase scriitorului-de-scrisori.

În anii ce se scurseseră, Kesri trimisese mereu bani acasă, prin intermediul unor cipai ce plecau în permisie. Tot prin aceştia, primise veşti de la familia lui – ştia aşadar că Bhim rămăsese acasă, ca să se ocupe de pământuri, atunci când el plecase.

Bhim îi scria că era timpul să se întoarcă în sat, să-şi revadă familia. Tatăl său îl iertase pentru tot şi abia aştepta să-l vadă, din mai multe motive. Unul dintre acestea era că se afla în proces pentru o bucată de pământ, şi i se spusese că judecătorul, care era englez, va fi înclinat să îi dea câştig de cauză dacă va apărea la tribunal Kesri, în uniforma de cipai al Companiei. Un alt motiv era că primiseră o propunere de căsătorie minunată pentru Kesri, din partea unei familii de thakuri, proprietari bogaţi de terenuri. Fraţii fetei erau şi ei cipai

ai Companiei, aşa că aranjamentul era perfect. Încheia misiva spunând că, la rândul lui, era nerăbdător să-l vadă pe Kesri însurat, pentru a putea să înceapă şi el să-şi caute nevastă.

Kesri nu avea nicio grabă să-şi găsească o soţie. Se gândea că ar fi bine să procedeze asemeni celor mai mulţi cipai, şi să aştepte până va ieşi din armată. Dar voia din tot sufletul să se împace cu părinţii, aşa că îşi ceru o permisie de patru luni şi se întoarse acasă.

Odată ajuns la Nayanpur, fu uimit de zarva stârnită de apariţia sa. Află că, de când plecase, devenise un personaj faimos în sat. Banii trimişi acasă asiguraseră familiei un trai mai bun şi le permisese să ţină pujas în diverse temple. Tot Nayanpurul se prezentase la ceremonia de *prayashchitta* organizată de familia lui pentru a-l spăla de păcatul călătoriei peste ape. Atunci când se prezentă la tribunal, alături de tatăl său, judecătorul englez ţinu într-adevăr cont de asta, şi astfel câştigară şi procesul.

Cât despre şovăiala lui Kesri în faţa însurătorii, familia îl făcu repede să uite de orice ezitare. Zestrea oferită era atât de bogată, încât nimeni nu ar fi putut refuza căsătoria, chiar dacă ar fi vrut, ceea ce nu era cazul, pentru că nu avea de ce: mireasa era plinuţă, cu tenul deschis la culoare şi veselă. În plus, se înţelegea foarte bine cu mama şi surorile lui, mai ales cu Deeti, care se topea după ea. Kesri îşi dădu seama imediat că familia lui făcuse o alegere bună, iar el era gata să-şi îndeplinească datoria de soţ aşa cum se cuvenea.

Nunta a fost măreaţă, cu sute de invitaţi. Socrii lui aveau relaţii sus puse, aşa că au participat toţi zamindarii din ţinut şi toţi mukhyia din satele învecinate.

Toate mergeau atât de bine, încât lui Kesri îi trecu prin minte gândul să se retragă din armată şi să se mute acasă pentru totdeauna. Dar, după câteva luni în rolul de gospodar, mintea i se limpezi. Spre marea lui surprindere, îşi dădu seama că îi e dor de viaţa ordonată din Pacheesi, de regularitatea orelor de masă, somn şi îmbăiat, de tovărăşii veseli, de baraca

lui, unde toate erau la îndemână şi aşezate în ordine, de străzile şi aleile drepte şi bine măturate ale taberei; ulicioarele satului în care crescuse îi păreau murdare şi lăsate în paragină.

După câteva luni de viaţă de familie, chiar şi ierarhia aspră a rangurilor militare îi păru mai uşor de îndurat. Măcar acolo ştiai exact care îţi era locul între cei din jurul tău – şi tirania măruntă a naikilor şi havildarilor nu era mai greu de suportat decât cea a tatălui său. În plus, în comparaţie cu complicaţiile patului conjugal, legătura lui cu Gulabi părea mult mai plăcută.

Dar, chiar dacă Kesri ar fi intenţionat să rămână, tot nu ar fi fost posibil. Familia se obişnuise cu banii pe care îi trimitea acasă; toţi, fiecare în felul lui, ajunseseră să se bucure de prestigiul de a se înrudi cu un bărbat ce purta uniforma unei puteri din ce în ce mai temute şi respectate. În plus, pe măsură ce se apropia sfârşitul permisiei, Kesri vedea că întreaga lui familie – cu excepţia lui Deeti – era deja plictisită de prezenţa lui acasă. Înţelegea că şuvoiul vieţii umpluse, cu timpul, golul lăsat de plecarea lui de acasă; revenirea lui, deşi primită la început cu bucurie, începuse acum să fie o stavilă în calea curgerii normale a vieţii tuturor.

În mod straniu, toate acestea au făcut ca alaiul de regrete ce a însoţit plecarea lui să fie şi mai amar; i se păru că familia sa plângea pentru că pleacă, dar şi pentru că se puteau împăca cu inevitabilitatea acestei plecări.

După câteva luni, îl anunţară în scris că soţia lui aşteaptă un copil. Când veni sorocul, primi o altă scrisoare, în care îi dădeau de ştire că i se născuse un fiu: tatăl lui îi dăduse numele Shankar Singh.

Kesri era staţionat în interiorul ţării, la Ranchi. Îşi cheltui solda pe o săptămână pe dulciuri, pe care le împărţi întregii tabere.

În dimineaţa zilei de joi, Zachary traversă pajiştea, ţinând

într-o mână o cutie cu scule, iar în cealaltă – cele două cărţi pe care i le împrumutase Mrs Burnham, înfăşurate cu grijă în hârtie.

La poarta conacului, fu primit de o fată în casă, îmbrăcată în sari şi cu chipul acoperit de văl, care îl conduse, printr-un labirint de scări şi coridoare, până la camera de cusut a doamnei Burnham, inundată de razele soarelui.

Mrs Burnham aştepta înăuntru, îmbrăcată în veşminte austere, de stambă albă. Îl salută pe Zachary fără să se formalizeze – nici nu îşi ridică ochii de pe broderie.

– Ah, a sosit meşterul-sahib? Poftește-l înăuntru.

Zachary făcu un pas înăuntru şi ea îşi întoarse privirea către slujnica ce rămăsese în prag.

– Challo! Acum du-te! îi porunci, făcându-i semn să se îndepărteze. Nu mai am nevoie de tine.

După ce fata plecă, Mrs Burnham merse la uşă şi trase zăvorul.

– Haideţi, Mr Reid. Nu avem mult timp la dispoziţie, aşa că haide să-l folosim cât mai bine.

În mijlocul încăperii, se afla o minunată masă de cusut, de provenienţă chinezească, cu desene sinuoase, pictate cu aur pe un fond negru lăcuit. De o parte şi de alta a mesei, pe care se afla o broşură, fuseseră aşezate două scaune, faţă în faţă. Mrs Burnham îi făcu semn lui Zachary să se aşeze pe scaunul din faţa ei.

– Sper că v-aţi adus sculele, Mr Reid!

– Da.

Zachary îşi ridică lada cu scule şi o puse pe masă.

– Atunci, vă sfătuiesc ca, din când în când, să începeţi să bateţi cu ciocanul în capacul ei. Aşa toţi vor crede că meşteriţi şi se vor risipi bănuielile în caz că cineva ar avea chef să asculte la uşă. Localnicii ăştia sunt cu toţii nişte bandari băgăcioşi, curioşi ca nişte maimuţe. E mereu bine să fii prevăzător.

– Firește, doamnă.

Scoase ciocanul şi începu să lovească uşor în capac.

– Presupun, Mr Reid, că ați citit și înțeles capitolul referitor la nefericitul ciobănaș, scris de doctorul Richerand?

– Da, doamnă. Zachary își îndreptă atenția asupra lăzii de scule, bucuros că avea un motiv să țină privirea în jos.

– Pot să vă întreb ce efect a avut asupra dumneavoastră?

Zachary înghiți în sec.

– Am fost extrem de tulburat, doamnă.

Ea se grăbi să bată fierul cât e cald.

– Așa, deci! Și asta oare din cauză că vă e teamă că o să pățiți la fel?

– O, nu, doamnă, se grăbi Zachary să răspundă. Nu mă aflu într-un stadiu atât de grav ca al ciobanului, fiți sigură de asta.

– Așa să fie? făcu ea, puțin dezamăgită. Și ce-mi puteți spune despre *Prelegere*, Mr Reid? Ați studiat-o cu atenția cuvenită?

– Da, doamnă.

În acel moment, ea deschise săculețul de mână, luă din el o batistă și începu să-și tamponeze cu ea obrajii. Pentru o clipă, gestul îi distrase lui Zachary atenția, de la cutia cu scule, la gâtul doamnei Burnham, dar își smulse imediat privirea și continuă să ciocăne.

– Atunci, Mr Reid, îmi puteți repeta, vă rog, care sunt simptomele asociate bolii dumneavoastră? Sper că le-ați învățat pe dinafară.

– Da, doamnă, spuse Zachary. Din câte îmi amintesc, printre ele se numără durerile de cap, melancolia, ipohondria, isteria, slăbiciunea, tulburările de vedere, pierderea văzului, slăbiciunea plămânilor, tuse nervoasă, tuberculoză pulmonară, epilepsie, pierderea memoriei, nebunie, apoplexie, suferințe ale ficatului și rinichilor...

Ea îl întrerupse, cu un strigăt de reproș:

– Aha! Observ că ați uitat să pomeniți diversele tulburări intestinale!

– Ca să fiu sincer, doamnă, se grăbi Zachary să răspundă,

nu am vrut să fiu... grosolan.

Mrs Burnham izbucni într-un râs ce-l făcu din nou pe Zachary să ridice ochii de la masă. Nu se putu împiedica să observe că pe obrajii ei se iviseră două pete de culoare.

– Of, Mr Reid! exclamă ea. Dacă aş fi o fiinţă atât de nevolnică încât să roşesc de câte ori cineva aduce vorba despre rahaţi sau o oală de noapte, nu mi-aş mai fi asumat povara de a vă ajuta să găsiţi leac pentru boleşniţa dumneavoastră.

Dar, chiar în timp ce rostea toate acestea, petele de roşeaţă ce i se înmulţeau pe obraji îi contraziceau cuvintele. Ca şi cum ar fi vrut să se gândească la altceva, întinse mâna după gherghef şi luă un ac.

– Vă rog, nu încercaţi să mă menajaţi, îi zise, în timp ce acul ei lua avânt. Pentru a-i spăla de păcate pe păgâni, surorile noastre misionare îndură lucruri mult mai rele. Dacă aţi avut probleme atunci când aţi mers la *tottee-connah*, puteţi să-mi mărturisiţi sincer.

Zachary coborî din nou ochii asupra cutiei cu scule.

– Nu, doamnă, nu am avut probleme.

– Aşa deci, spuse ea, din nou cu o undă de dezamăgire în glas.

Se opri din nou, tamponându-şi faţa, de data asta mai jos, la baza gâtului. Şi, din nou, ochii lui Zachary se ridicară de la cutie, rătăcind, până ce poposiră pe pieptul lui Mrs Burnham; cu mare efort, reuşi să-i facă să se întoarcă asupra mesei.

Între timp, Mrs Burnham luase în mână broşura care se găsea pe masă. O deschise şi îi arătă un fragment subliniat cu creionul.

– Doctorul Allgood mi-a împrumutat acest studiu, pe care l-a scris de curând, spuse ea. E vorba despre tratamentul bolilor mintale şi al smintelii ce însoţesc maladia. Fiţi bun şi citiţi cu voce tare pasajul subliniat.

Zachary trase adânc aer în piept şi începu să citească

– „Debutul nebuniei pe care o provoacă onanismul poate fi întârziat prin folosirea judicioasă a următoarelor remedii:

aplicarea de lipitori în zonele pubiană şi rectală, clisme cu soluţie diluată de acid fenic. În unele cazuri, e necesar să se recurgă la tratamente mai drastice, cum ar fi aplicarea de lipitori pe sacul scrotal şi perineu, injectarea în uretră, cu ajutorul unui cateter, a mici doze de calomel, cauterizarea glandelor sebacee şi a porţiunii membranoase a uretrei, sau incizii chirurgicale pentru a tăia ligamentul suspensor al organului...

Aici, Zachary fu întrerupt de o scurtă exclamaţie:

– Au!

Ridică ochii, chiar în momentul în care Mrs Burnham scăpa ghergheful din mâini; văzu o picătură de sânge rotunjindu-se pe vârful degetului ei arătător. Doamna Burnham se încruntă şi prinse degetul rănit în pumn.

– Of, doamne! Mă tem că m-am înţepat destul de rău!

Zachary se aplecă să vadă şi privirea îi alergă de la vârful degetului la gâtul ei îmbujorat. De acolo, coborî pe pieptul acoperit pudic de o fâşie de plasă albă; băgă de seamă că dantela începuse să tremure şi să se zbată, şi mai observă că, la fiecare expiraţie, apărea sub ea o mică umbră în formă de triunghi, o umbră ce parcă se îndrepta tot mai aproape de deschizătura ce provocase necazurile de data trecută.

De cealaltă parte a mesei, doamna Burnham îşi privea îngrijorată degetul:

– Mama spunea, întotdeauna, rosti ea, pe gânduri, că orice împunsătură poate fi periculoasă.

Ochii lui Zachary nu se puteau dezlipi şi pace de micuţul triunghi minuscul, aproape invizibil, dintre sânii doamnei, iar petecul de umbră de sub dantelă era atât de seducător, încât fu nevoit să-şi tragă picioarele mai mult sub masă.

De abia se mişcase, dar lui Mrs Burnham nu îi scăpă. Privirea ei părăsi propriul deget şi se opri pe chipul roşu al lui Zachary, înregistrând poziţia dreaptă, nefirească a corpului său şi burta împinsă foarte înainte, lipită de marginea mesei de cusut. Brusc, înţelese. De pe buzele ei izbucni un strigăt

gâtuit:

– Doamne ferește! Nu-mi pot crede ochilor! exclamă Mrs Burnham, sărind în picioare și îndreptându-și privirea uimită către Zachary, care își ținea capul în jos, ruşinat. Vi s-a întâmplat din nou, Mr Reid? Vă rog să-mi spuneți!

Zachary lăsă capul și mai jos în piept, mut de umilință.

Ochii ei se umplură de milă și îl bătu ușor pe umăr.

– Sărăcuțul de el, biată victimă, ce nefericit trebuie să fiți! Cred că nici măcar nu vă dați seama cât de gravă e boala ce vă macină. Dar nu deznădăjduiți, nu vă voi abandona! Vom persevera și poate că veți reuși să schimbați soarta ce vă așteaptă.

Se îndreptă încet către ușă, trase zăvorul și se întoarse din nou spre el:

– Acum trebuie să merg să-mi oblojesc împunsă... rana. Vă las singur să vă reculegeți. O să vă mai trimit cât de curând mai multe materiale de studiu și, după ce le veți fi citit, o să ne vedem din nou. Dar acum, Mr Reid, vă rog să rămâneți pe loc, până ce vă va trece criza și veți fi din nou perfect prezentabil.

În zilele ce urmară, Shireen făcu tot posibilul ca să-și alunge din memorie întâlnirea cu Zadig. Aproape că reuși, doar că, din când în când, se ridicau la suprafața conștiinței ei cuvintele bărbatului, asemeni unor bule ce urcă din apa unui eleșteu, și ea nu știa ce să facă cu ele. „Bibiji, ceea ce am spus este adevărul-adevărat... Bahram-bhai era tatăl unui băiat... Dacă nu mă credeți, atunci întrebați-l pe Vico."

Amintirea acelor vorbe o lăsau pradă unei neliniști care o făcea să nu mai poată sta locului; înșfăca atunci o cârpă de la una din slujnice și se apuca să șteargă de praf suvenirurile înșirate pe rafturi. Pe cele mai multe, le adusese Bahram din China: păpuși care dădeau din cap, evantaie pictate, sfere de fildeș sculptate delicat și multe altele. Adesea se trezea față în față cu cadrul strălucitor de sticlă în care stătea portretul lui

Bahram – uneori, pe trăsăturile binecunoscute, observa contururi ce scăpaseră până atunci privirii sale. Era ca atunci când priveşti un nor în care fiecare vede o altă formă ascunsă.

Şi totuşi, ce rost ar fi avut să cerceteze mai departe? Ce folos să dezgropi morţii? Orice informaţii în plus ar mai fi aflat despre Bahram nu puteau decât să abată şi mai multă ruşine asupra ei, asupra fiicelor ei – nu înduraseră şi aşa destulă umilinţă?

Apoi, pe neaşteptate, într-o dimineaţă un khidmutgar intră pentru a o anunţa că Vico aştepta la uşă, voind să-i vorbească.

Vico? repetă ea, şi, cuprinsă de un fior rece, se prăbuşi în cel mai apropiat fotoliu. Şi ce doreşte?

Omul se uită la ea, mirat.

De unde să ştiu eu, bibiji? Mie nu mi-a spus nimic.

Nu, bineînţeles. Poftească-l înăuntru.

Trase aer în piept şi îşi adună gândurile. Vico intră în încăpere şi ea reuşi chiar să-l primească cu zâmbetul pe buze.

Khem chho Vico? zise în gujarati. Toate bune?

El arăta la fel – aceeaşi figură masivă, cu pielea negricioasă, într-un impecabil costum bej deschis, după moda europeană.

Khem chho Bibiji? făcu el, cu o sclipire veselă în ochii mari şi bulbucaţi.

Zâmbetul larg şi politeţea lui o liniştiră.

Veniţi aici, Vico, luaţi loc, îi spuse, arătându-i o canapea.

Nu-i plăcuse niciodată să se aşeze în prezenţa ei şi refuză şi de data aceasta, scuturând din cap.

Nu, bibiji, nu este nevoie. Am venit doar ca să vă pun o întrebare.

Da?

Bibiji, aş vrea să organizez o mică adunare în amintirea răposatului dumneavoastră soţ. În pofida a tot ceea ce s-a petrecut, în Bombay sunt mulţi oameni care ar vrea să-i aducă un omagiu lui sethji.

A, da? Privirea ei alunecă prin cameră, şi se opri asupra portretului lui Bahram. Unde v-aţi gândit s-o ţineţi?

În satul meu, Bassein – în casa mea. Şi fireşte că am dori să vă avem în mijlocul nostru – nu ar fi acelaşi lucru fără dumneavoastră.

Şi când vreţi să fie asta?

Săptămâna ce vine, bibiji.

De ce aşa curând?

Bibiji, aş vrea să-l invit pe domnul Karabedian, prietenul lui sethji. S-ar putea să plece la Colombo în viitorul apropiat.

Ea tresări:

Domnul Karabedian? Intenţionaţi să-l invitaţi şi pe el?

Vico înălţă din sprâncene.

Da, desigur, Bibiji. A fost cel mai bun prieten al lui sethji.

Shireen îşi întoarse faţa în altă parte şi se gândea ce să spună, când în încăpere se auzi un sunet – ca de material textil sfâşiat în două. Se uită în jos, la mâinile ei, şi-şi dădu seama că, fără să vrea, rupsese capătul sariului.

Vico observase şi el.

Ce s-a întâmplat, bibiji? Am spus ceva ce v-a supărat?

Agitaţia ei era atât de vizibilă, că nu mai avea rost să se prefacă.

Ascultaţi, Vico, zise ea, cu vocea tremurând. Trebuie să vă întreb ceva...

Ochii îi zburară la portretul de pe perete şi spuse, ca pentru sine:

Să mă ierte cerul pentru ceea ce spun acum.

Da, bibiji?

Vico, mi-au ajuns la urechi nişte zvonuri. Despre soţul meu.

Aşa?

În vocea lui Vico se simţea prudenţa şi privirea îi era încordată.

Da, Vico. Umblă vorba că soţul meu a avut un copil nelegitim, un fiu.

Îl privi atent în timp ce vorbea. El îşi răsucea pălăria în mâini se uita în jos, la podea.

Cred că nu e nimic adevărat, nu-i aşa, Vico?

El răspunse fără să şovăie.

Aveţi dreptate, bibiji. Nimic nu e adevărat.

Chiar dacă vorbise cu voce egală, putu să vadă, din felul evaziv în care o privise, că ascundea ceva. Îşi dădu seama că, dacă acum nu avea să insiste, nu va afla niciodată adevărul. Şi asta o făcu să nu mai ezite.

Vico, spuneţi-mi adevărul. Trebuie să ştiu.

El privea în continuare în podea, aşa că se ridică în picioare şi se apropie de el.

Vico, ştiu că sunteţi credincios, un bun catolic. Vreau să juraţi, să juraţi pe crucifixul pe care îl purtaţi în jurul gâtului. Dacă aşa este, atunci vreau să juraţi pe cruce că soţul meu nu a avut niciodată un fiu nelegitim.

Vico îşi ridică mâinile în dreptul crucifixului şi trase adânc aer în piept. Dar renunţă, chiar când deschidea gura. Mâinile îi căzură de-a lungul trupului.

Bibiji, nu ar trebui să-mi cereţi aşa ceva. Aş vrea să nu vă provoc mai multă durere, dar nu pot face asta.

Înlăuntrul ei se rupse ceva. Fără voia ei, braţul îi zbură şi lovi o poză înrămată a soţului ei, azvârlind-o pe jos.

Auzind zgomotul, o armată de servitori năvăli în cameră.

Bibiji? Bibiji? Ce s-a întâmplat?

Shireen nu putea răspunde, şi fu bucuroasă că Vico o făcu în locul ei, cu calmul lui obişnuit.

Un accident, le zise servitorilor, pe un ton vioi şi detaşat. Bibiji are o stare de ameţeală. Aduceţi degrabă sărurile şi o să-şi revină numaidecât.

Explicaţia păru plauzibilă, dat fiind că Shireen se lăsase într-un şezlong. După ce trase de câteva ori pe nas din sărurile ei, putu să se ridice din nou. Când terminară de măturat podeaua, le spuse slujnicelor să iasă şi să închidă uşa.

Ei, bine, Vico, zise ea. Acum vă rog să-mi spuneţi: cine a

fost mama băiatului?

O femeie cantoneză, o chema Chi-mei.

Era cumva o... tawaif? Vreun fel de dansatoare? Vreo femeie de stradă?

Nu, nu, Bibiji, nicidecum. Era o femeie obişnuită, o femeie de pe sampan. Se poate spune că era un fel de dhobin – spăla rufe pentru străini. Aşa a cunoscut-o sethji.

Şi câţi ani are băiatul? Cum îl cheamă?

Acum e bărbat, are douăzeci şi ceva de ani. Sethji obişnuia să-i spună Freddie, de la Framjee. Dar avea şi un nume chinezesc, chiar şi o poreclă: Ah Fatt.

Unde e acum? Unde a crescut? Spuneţi-mi mai multe despre el, Vico. Acum, că am aflat, vreau să ştiu mai-multe.

Bibiji, a fost crescut de maică-sa, la Canton. Sethji a fost mereu generos cu ei. I-a cumpărat o ambarcaţiune mare, pe care ea a făcut o cantină. S-a descurcat binişor, cred, cel puţin timp de ceva vreme. Dar a murit acum câţiva ani.

Iar băiatul, Freddie, lucra şi el la cantină?

Da, lucra, când era mic. Dar sethji voia să îi dea o educaţie aleasă, aşa că a angajat pentru el profesori şi s-a asigurat că va învăţa engleza. În orice caz, băiatului nu i-a fost uşor. La Canton chiar şi barcagii de meserie sunt trataţi ca drojdia societăţii, iar el nu era nici măcar barcagiu.

Shireen nu-şi mai găsea locul. Se duse la fereastră şi începu să privească marea.

Vico, trebuie să faceţi ceva pentru mine.

Da, bibiji?

Vreau să discut în linişte cu domnul Karabedian. Nimeni din familie nu trebuie să afle, nici măcar fiicele mele. Puteţi aranja asta?

De ce nu, bibiji?

Cum o s-o faceţi?

Vico reflectă o clipă şi spuse:

Bibiji, iată cum o să facem. Veţi spune familiei că soţia mea v-a invitat la noi acasă săptămâna viitoare, şi că o să vă

ducem noi la Bassein, cu o ambarcaţiune privată. Nu vor avea nimic de obiectat, nu-i aşa?

Nu.

Lăsaţi restul în grija mea.

20 octombrie 1839
Honam

Deşi e atât de liniştită, insula Honam îţi rezervă surprize. În apropiere, se află o mânăstire budistă, despre care se spune că este una dintre cele mai mari din toată provincia. Se numeşte Haizhuang sau mânăstirea „Stindardul Oceanului". Vico obişnuia să-mi povestească despre ea; auzisem că acolo trăiesc mulţi călugări tibetani.

Am început să vizitez mânăstirea „Stindardul Oceanului" imediat după mutarea mea la Honam. Locul e frumos ca un fagure de miere: statui monumentale, copaci seculari şi altare aurite. Poţi să rătăceşti acolo zile în şir.

Uneori întâlneam un grup de călugări tibetani. Vedeau că sunt un „Achha", îmi zâmbeau şi mă salutau, cu o mişcare a capului. Aş fi dorit să stau de vorbă cu ei, dar nu vorbeam aceeaşi limbă. Călugării nu vorbesc cantoneza decât foarte puţin.

Dar, într-o bună zi, pe când mă plimbam prin curtea interioară a mânăstirii, am cunoscut un bătrân lama. Chipul îi era ca albia unui vechi râu, brăzdat de linii adânci. Câteva fire de păr cărunt se agăţau, ca nişte încăpăţânate plante agăţătoare, de aceste cute şi riduri. În acea zi, stătea aşezat la umbra unui banyan şi îmi făcu semn să mă apropii. Când am ajuns lângă el, buzele i s-au depărtat într-un zâmbet, scoţând la iveală câţiva dinţi ca nişte pietricele. Şi-a împreunat apoi mâinile şi a rostit un salut:

Ka halha?

Bhojpuri? În Canton? Vorbită de un lama tibetan?

Am rămas mut de uimire.

Lama mi-a povestit că petrecuse ani de zile vizitând locuri sfinte budiste din Bihar, ca de pildă Gaya sau Sarnath. La Sarnath învăţase să vorbească bhojpuri. Avea chiar şi un nume bhojpuri: îl chema Taranathji.

L-am întrebat ce alte locuri mai văzuse şi el m-a întâmpinat cufundat într-un şuvoi de poveşti.

Taranathji are acum aproape optzeci de ani şi a călătorit foarte mult. În timpul războaielor purtate de dinastia Qing împotriva neamului gurkha, fusese tălmaci pentru comandantul chinez, generalul manciurian Fukanggan; petrecuse mulţi ani în suita ultimului Panchen lama, slujind ca tălmaci atunci când britanicii îl trimiseseră pe un sadhu naga, pe nume Purnagir, ca emisar în Tibet. Dezbătuse probleme teologice cu preoţi ortodocşi ruşi şi predicase în lamaseriile din nordul Mongoliei. Munţii, deşerturile şi câmpiile ce se întind pe aceste pământuri erau pentru el ca mările şi râurile – le traversase de nenumărate ori. Călătorise şi la Beijing, împreună cu Panchen lama; fusese chiar de faţă atunci când acesta se întâlnise cu împăratul Qianlong.

A spus ceva care m-a uimit: ştiam, m-a întrebat, că împăratul Qianlong, cel mai măreţ conducător al dinastiei Qing, scrisese o carte despre Hindustan?

M-am holbat la el, peste măsură de uimit, şi i-am mărturisit că nu aveam habar de aşa ceva.

Ochii lui Taranathji scânteiau. Da, o astfel de carte exista cu adevărat. În ultimii ani ai vieţii sale, împăratul Qianlong fusese foarte interesat de Yindu – sau Enektek, aşa cum îi spun manciurienii. Dinastia Qing se întinsese cu graniţele Chinei în Tibet, până la porţile Indiei, ceea ce le-a dat foarte mare bătaie de cap. Poate că cea mai

mare dintre ele era reprezentată de împăraţii gurkha ai Nepalului, care puseseră şi ei ochii pe Tibet. După mai multe provocări, împăratul Qianlong trimisese o armată în Nepal şi îi bătuse zdravăn pe gurkha. Existase un moment când conducătorii gurkha încercaseră chiar să ceară ajutorul britanicilor dar nu au reuşit, căci Compania Indiilor Orientale şovăise, de teamă să nu-şi pericliteze bunele relaţii comerciale cu China. Astfel înfrânţi, neamul gurkha a devenit tributar Chinei; de atunci, a fost principalul canal de informaţii al Beijingului, cu privire la Bengal şi Hindustan.

Taranathji îmi mai spuse că, de-a lungul anilor, gurkha îi avertizaseră în nenumărate rânduri pe Qing, cu privire la faptul că britanicii se dovedeau din ce în ce mai nesăţioşi. Le spuseseră că, dacă chinezii nu luau măsuri, britanicii aveau să devină o ameninţare şi pentru ei. Le propuseseră chiar să-şi unească forţele şi să atace împreună teritoriile Companiei Indiilor Orientale din Bengal. Ce bine ar fi fost dacă avertismentele lor ar fi fost luate în serios la Beijing, dacă împăraţii ar fi acţionat cu mai multă hotărâre, poate că China ar fi fost acum într-o situaţie diferită. Dar regii Qing nu aveau încredere în gurkha şi de aceea le-au ignorat avertismentele. În plus, nu erau convinşi că acei *firingi* de care vorbeau nepalezii erau unii şi aceeaşi cu *yinglizii* cu care făceau negustorie la Canton.

Toate acestea sunt noutăţi pentru mine. Uimirea mea era din ce în ce mai mare. I-am spus lui Taranathji că e o adevărată comoară şi că trebuie neapărat să facă cunoştinţă cu Zhong Lou-si.

Taranathji mi-a spus atunci că îl cunoaşte pe Zhong Lou-si şi că a stat îndelung de vorbă cu el şi cu alte persoane oficiale, nu numai la Guangzhou, ci şi la Beijing. I-au pus întrebări despre călătoriile sale şi el a făcut tot posibilul să împartă cu ei tot ceea ce ştie

despre lume. Nu poate însă şti ce anume au făcut cu cunoştinţele împărtăşite.

Nu lipsa curiozităţii pune oprelişti în calea mandarinilor, mi-a zis el; problema constă în metodele şi regulile lor. Nu se încred în informaţiile vorbite; pun mai multă bază pe documentele scrise. Atunci când află ceva nou, ezită să îi dea crezare dacă nu se potriveşte cu ceea ce au învăţat din cărţile vechi. Ceea ce îi frânează nu e credulitatea, ci un prea mare scepticism – nu acceptă niciun lucru decât dacă e cert.

De atunci l-am mai vizitat pe Taranathji de câteva ori. De fiecare dată mă uimeşte cu povestirile lui. Când m-am mutat în casa pe apă a lui Baburao, nu mi-am închipuit că voi găsi atâtea lucruri de învăţat şi atât de aproape de mine.

Următorul pachet de la reşedinţă a sosit mai devreme decât se aştepta Zachary. Îl deschise cu un nod în gât, aşteptându-se la o critică aspră a purtării lui din camera de cusut. Dar scrisoarea doamnei Burnham nici nu pomenea de incident.

25 octombrie 1839

Dragă Mr Reid,

Veţi găsi în pachet o carte – este un Tratat semnat de doctorul Tissot, un celebru practicant al medicinei: doctorul Allgood spune despre el că este un adevărat Newton al onanismului. Din câte am înţeles, acest volum este cel mai actualizat şi cel mai complet studiu al maladiei dumneavoastră ce se poate găsi. Am petrecut două zile citindu-l şi m-a afectat în mod deosebit. Compasiunea mea pentru dumneavoastră se adânceşte şi mai mult atunci când îmi închipui cum vă zbateţi în ghearele acestei boli.

Vă implor să citiţi cartea cu cea mai mare Atenţie; atunci când veţi fi terminat, voi aranja o întrevedere. Până atunci, vă rog să ţineţi seama de recomandările autorului şi să sperăm că

nu e prea târziu.

A dumneavoastră.
C.B.

Scrisoarea îl alarmă pe Zachary în aşa măsură, încât mâinile îi tremurau în timp ce rupea hârtia ce învelea pachetul. Iar titlul cărţii nu fu deloc în măsură să-i domolească spaima: *Onanismul sau Tratat despre bolile provocate de masturbare – sau Efectele periculoase ale onaniei practicate pe ascuns şi în mod excesiv.*

Apoi se apucă de citit şi teama se transformă repede într-o fascinaţie morbidă, astfel că întorcea pagină după pagină, fără să se poată opri. Doctorul Tissot aducea argumente din belşug pentru a demonstra că onania nu e numai o boală în sine, ci o poartă pentru pătrunderea în organism a unui mare număr de alte afecţiuni: paralizie, epilepsie, înapoiere mintală, impotenţă şi felurite maladii ale rinichilor, testiculelor, vezicii urinare şi intestinelor.

Aceste semnale de alarmă îl înspăimântară pe Zachary atât de tare încât nu fu în stare nici să mănânce, nici să doarmă în acea zi; nici chiar în cea următoare. Şi, când sosi următoarea scrisoare a doamnei Burnham, o primi cu un sentiment de uşurare.

30 octombrie 1839

Dragă Mr Reid,

Sunt convinsă că aţi citit deja tratatul doctorului Tissot, şi că sunteţi nerăbdător să discutăm împreună conţinutul acestuia. La rândul meu, abia aştept să continuăm tratamentul şi îmi face plăcere să vă comunic că, datorită unui concurs de împrejurări neprevăzute, voi fi şi mai în măsură de a vă fi de folos.

Ieri am cerut şi mi s-a acordat încă o întrevedere cu doctorul Allgood. Întâmplarea a făcut că, imediat după ce m-a primit în biroul său, doctorul a fost solicitat să consulte o victimă a acestei boli, un nefericit localnic în plină criză. A petrecut cu

acel tânăr o bună bucată de vreme şi, în timp ce era plecat, am putut să arunc o privire peste caietul de însemnări de pe birou – acesta fiind chiar jurnalul în care doctorul consemnează discuţiile cu tovarăşii dumneavoastră de suferinţă. Ceea ce am citit m-a făcut să am o idee mai clară despre cum trebuie să se desfăşoare tratamentul.

Din notiţele doctorului Allgood, reiese că orice tratament eficace trebuie să înceapă cu o serie de întrebări delicate. Se înţelege de la sine că o discuţie de aşa natură trebuie să se desfăşoare într-un cadru discret, mai ales având în vedere că boala dumneavoastră a ajuns la acel stadiu în care nu se pot exclude manifestări nedorite (aşa cum s-a văzut cu prilejul ultimei noastre întrevederi).

Iată, deci, că acum mă aflu într-un impas şi îmi storc creierii să găsesc un loc potrivit pentru consultaţia noastră. După ce am cântărit bine fiecare alternativă, am ajuns la concluzia că cel mai sigur loc este şi cel pe care mi-e şi cel mai neplăcut să-l aleg: propriul meu budoar. Dar nu văd ce altceva am putea face, acum că am pornit pe drumul acesta şi, motivată de exemplul doctorului Allgood care este un adevărat martir, voi trece peste orice inconveniente personale, de dragul colaborării noastre medicale.

Nu cred că mai este necesar să vă avertizez despre riscurile la care ne expunem – probabil că ştiţi deja că în această casă mişună în aproape fiecare zi un furnicar de priviri curioase şi mâini fără ocupaţie. Din fericire, băştinaşii sunt pe cât de curioşi, pe atât de superficiali, şi în unele zile şi nopţi îi apucă aşa un dor după obiceiurile lor Păgâne, încât o iau din loc, ca să se alăture vreuneia din circărerile lor. O astfel de sărbătoare se va ţine vineri seara, şi am motive să cred că atunci casa va fi, dacă nu complet goală, măcar mai puţin aglomerată.

Deşi împrejurările vor micşora întrucâtva riscurile, nu le va elimina în totalitate, aşa că este necesar să luăm şi alte măsuri de prevedere. Budoarul meu se află la primul etaj, în partea opusă a casei, cum priviţi dinspre budgerow, şi fereastra dă

spre râu. Sub fereastră, se găseşte o uşiţă – intrarea servitorilor, pe care o folosesc doar câteva muttranee care fac curat în goozle-connuh (camera mea de pudrat, cum îi zic eu). Cred că e o idee bună să folosiţi această uşă pentru a intra în casă. Uşa se încuie seara, dar eu o voi lăsa descuiată în ziua hotărâtă. După ce deschideţi uşa, veţi vedea nişte trepte; voi aprinde lumânările. Scara duce la goozle-connuh şi acesta dă direct în budoarul meu.

La ora unsprezece seara, în casă va fi linişte şi nokar-logue va fi plecat deja: deci e cel mai bine să veniţi atunci. Şi, bineînţeles, nu uitaţi să aduceţi tratatul, doctorul Allgood este nerăbdător să i-l restitui.

A dumneavoastră
C.B.

La doi ani după prima lui incursiune în teritoriile de peste mări, Kesri se întoarse iar în Birmania. Campania o pornise cu stângul. Contingentul nu fusese încă adunat în întregime la Barrackpore, când trupele au fost anunţate că vor trebui să suporte multe din cheltuielile incursiunii – printre altele, şi să-şi cumpere din banii lor boi pentru tras căruţele cu bagaje. Nici măcar nu aveau să primească *battas* suplimentare pentru a-şi acoperi cheltuielile.

Toate acestea au produs un val de nemulţumire în rândurile unui regiment căruia i se dusese vestea pentru lenea şi incompetenţa ofiţerilor lui englezi. Atmosfera s-a încins aşa de tare, încât, într-o dimineaţă, regimentul refuză să iasă la paradă, în ciuda ordinului.

În ziua următoare, sosi pe neaşteptate la Barrackpore *Jangi Laat* (adică „Lordul Războiului", cum mai era numit comandantul-şef) însoţit de două regimente britanice şi un detaşament de tunuri. Acei cipai care refuzaseră să se conformeze ordinelor fură chemaţi şi li se ceru să predea armele. Atunci când ezitară să o facă, Lordul Războiului comandă detaşamentului de artilerie să tragă în ei. Mulţi dintre cipai fură

uciși, iar restul o luară la fugă sau fură arestați. Unsprezece oameni au fost spânzurați și un mare număr condamnați la muncă silnică sau exil în insule îndepărtate. Regimentul a fost dizolvat, steagurile lui nimicite și toate datele despre el șterse din Registrul Armatei.

Violența acestor măsuri reuși să reducă la tăcere restul trupelor, dar moralul le era la pământ și, atunci când ajunseră în Birmania, li se prăbuși cu totul. Drumul îi purta prin păduri dese și vaste întinderi mlăștinoase. Birmanii aveau experiență în lupta în junglă și nu le oferiră ocazia acelui tip de confruntări în care britanicii excelau; nici măcar terenul nu oferea trupelor britanice vreo șansă de a se folosi din plin de avantajul artileriei lor. Aprovizionarea era și ea îngreunată de lipsa culturilor de tot felul pe traseu. Majoritatea satelor fuseseră părăsite și era cu neputință să-ți cumperi hrană de la localnici.

Ca și cum acestea n-ar fi fost de ajuns, febra și bolile intestinale începură să facă ravagii. Îmbolnăvirile erau atât de frecvente, încât naikul plutonului lui Kesri trebui să fie înlocuit de două ori, a doua oară chiar de Hukam Singh în persoană.

Într-una din zile, plutonul lui Kesri fu trimis în fața coloanei, într-un sat, în recunoaștere. Câteva colibe se adăposteau în umbra cocotierilor – un tablou pașnic. Când cipaii ajunseră acolo, erau deja istoviți de marșul ce durase ceasuri bune. Mai trecuseră prin astfel de sate și înainte, fără niciun incident. Nu erau în stare de alertă și, astfel, nimeriră în ambuscadă ca într-o menghină.

Hukam Singh se afla în frunte, astfel că fu secerat primul, prăbușindu-se în urma rănilor la coapse și abdomen. Kesri se nimeri să fie aproape. Luptă cu încrâncenare și plutonul reuși să se regrupeze și să-i alunge pe birmani.

Hukam Singh era încă în viață, deși înota într-o baltă de sânge. Îi oblojiră rănile, încropiră o targă și îl cărară cu rândul. Tot timpul drumului, Hukam Singh părea să delireze – ba

îi mulţumea lui Kesri că îi salvase viaţa, ba îşi cerea iertare pentru cum se purtase cu el în trecut. Când, în cele din urmă, fu lăsat în grija personalului medical al batalionului, Hukam Singh îl apucă pe Kesri de mână şi îi spuse:

M-ai salvat şi viaţa mea e în mâinile tale de acum încolo. N-o să uit niciodată ce ai făcut pentru mine.

Kesri nu dădu prea mare însemnătate acestor vorbe, socotindu-le rezultatul delirului. Dar, după câteva zile, primi o convocare din partea lui Bhyro Singh, care acum era *jamadar*. Bhyro Singh îl înştiinţă pe Kesri că, pe baza unei recomandări călduroase făcute de Hukam Singh, ofiţerul comandant al batalionului hotărâse să-l înainteze la rangul de *naik*.

Kesri primi vestea cu atâta înflăcărare, încât de abia la sfârşitul întâlnirii îşi aminti să se intereseze de starea lui Hukam Singh.

Hukam Singh kaisan baadan? Hukam Singh e bine?

Viaţa de soldat a lui Hukam Singh luase sfârşit, îi explică Bhyro Singh, fără să se ascundă după degete. Va trebui să se întoarcă înapoi în satul lui, să se vindece după rănile suferite. Mai trecură câteva luni până ce Kesri îl întâlni din nou pe Hukam Singh. Între timp, Pacheesi luptase din răsputeri în Arakan şi Birmania de sud. Kesri fusese din nou rănit, într-o luptă de lângă Rangoon. Din fericire, rana lui era una „norocoasă", adică nu era gravă. Pentru că îi adusese un premiu ce stârnise un val de invidie printre prietenii lui, făcându-l pe Seetul să exclame: *Kesri, tu ne to hagte me bater maar diya!* – Kesri, ai împuşcat doi iepuri cu un singur foc!

Premiul consta în evacuarea lui la Calcutta, la bordul lui *Enterprize*, prima corabie propulsată cu abur care îşi făcuse apariţia în Est.

După întoarcerea la Barrackpor, Kesri merse să îl vadă pe Hukam Singh la spitalul taberei. Îl găsi atât de schimbat, încât părea o altă persoană. Putea să meargă acum, dar şchiopăta vizibil. Era mult mai slab şi obrajii i se scofâlciseră. Dar, mai mult decât schimbarea înfăţişării sale, îl izbi felul diferit

în care vorbea şi se purta. Scânteia de răutate ce se aprindea înainte în ochii lui dispăruse, şi privirea îi era plină de melancolie şi resemnare. Părea aproape blajin, ca un om ce găsise un fel de pace interioară.

Oamenii din Pacheesi petrecură aproape toţi anii ce urmară pe câmpul de luptă, în Assam, Tripura şi Jungle-Mahals. Din când în când, unii dintre cipai plecau în permisie acasă şi, dat fiind că mulţi erau rubedenii de-ale lui Hukam Singh, Kesri primea veşti despre el. Aşa află că Hukam Singh se întorsese în sat la el, lângă Ghazipur, şi că Bhyro Singh îi făcuse rost de o slujbă la fabrica de opiu.

Apoi, într-o bună zi, la câţiva ani după campania din Birmania, Kesri fu din nou chemat de Bhyro Singh, care se afla acum în vârful rangurilor de cipai, fiind *subedar*. Cu el era şi Nirbhay Singh, fratele său, ridicat la rangul de *jamadar*.

E adevărat, îl întrebară, că Kesri avea o soră mai tânără, care nu era încă măritată?

Întrebarea îl luă pe nepregătite, dar Kesri îşi veni în fire şi le spuse că da, avea, într-adevăr, o soră mai mică, Deeti, rămasă nemăritată.

Îi explicară atunci că primiseră o scrisoare de la Hukam Singh, în care scria că, mergând el şi fratele său, Chandan, la *mela* de lângă Nayanpur, auziseră de la sadhuşi despre Deeti. Hukam Singh era hotărât să se însoare cu ea, drept pentru care îl ruga pe Kesri să mijlocească aceasta cu părinţii lui.

Dar sănătatea îi permite lui Hukam Singh să se căsătorească? zise Kesri. Când l-am văzut ultima oară, părea suferind.

Bhyro Singh încuviinţă din cap:

Firește, Hukam Singh şi-a recăpătat sănătatea; singura lui problemă e că şchioapătă. Nu-şi doreşte nimic mai mult decât să se însoare.

Văzând că Kesri mai şovăia încă, Bhyro Singh adăugă:

Ce are de pierdut? Am auzit că surorii tale stelele nu i-au fost favorabile şi are deja o vârstă la care nu-i va fi uşor să

găsească un soţ. Hukam Singh are o slujbă bună şi mai multe *bigha* de pământ. Nu ţi se pare o ofertă destul de bună?

Nu putea tăgădui că toate acestea erau adevărate – Kesri ştia bine că şansele tot mai mici ale lui Deeti de a se căsători îi îngrijorau pe părinţii lui, şi nu se îndoia că această propunere îi va bucura nespus. Iar Hukam Singh cel de acum nu era un soţ de aruncat; nu mai avea nimic din bruta din trecut.

Şi totuşi, Kesri simţea o împunsătură în suflet la gândul de a uni destinul dragei lui Deeti cu cel al unui membru al familiei lui Bhyro Singh.

Bhyro Singh îi citi pe chip şovăiala, aşa că zise:

Ascultă-mă bine, naik Kesri Singh, mai e un lucru pe care ar trebui să-l pui la socoteală: această căsătorie va lega familia ta de a noastră şi, astfel, tu însuţi vei deveni unul de-al nostru. Şi fiind al nostru, vom avea grijă să fii ridicat la rangul de *havildar* cât de repede posibil. Ce zici de asta? De ce să nu luăm o hotărâre chiar acum? Curând o să plec acasă şi aş vrea ca, în timpul cât stau acolo, să îl văd pe Hukam Singh însurat şi aşezat la casa lui.

Kesri îşi dădea seama că aceasta era deopotrivă o ofertă şi o ameninţare. Ar fi trebuit deja de ceva vreme să fie avansat în grad, şi ştia bine că singurul motiv pentru care nu fusese încă era lipsa de susţinere a lui Bhyro Singh, în calitate de subedar al batalionului. Dacă refuza oferta lu, s-ar fi putut foarte bine să nu mai fie niciodată ridicat în rang.

Trase adânc aer în piept.

Hokhe di jaisan kahtani, spuse. Să fie aşa cum zici; o să scriu acasă.

În câteva luni, căsătoria fu aranjată. Lui Kesri nu-i fu cu putinţă să meargă la nuntă, dar Bhyro Singh îi povesti că totul se desfăşurase aşa cum fusese plănuit, şi căsătoria fusese pecetluită aşa cum se cuvenea, în noaptea nunţii. Deeti se dovedise a fi fecioară, o femeie cu virtutea nepătată.

La sfârşitul anului, primi veşti de acasă – Deeti născuse o fiică şi îi puseseră numele Kabutri.

Anul ce urmă, Kesri îşi luă din nou permisie, pentru a treia oară în cei doisprezece ani de serviciu. Era deja tatăl a doi copii, un băiat şi o fată. Fiica lui venise pe lume după ultima lui vizită acasă, şi încă nu o văzuse.

În timpul şederii lui la Nayanpur, Deeti venise în vizită, împreună cu fiica ei nou-născută. Părea un pic copleşită de griji şi rămase doar câteva nopţi la el, dar lui Kesri i se păru că era mulţumită de viaţa ei. O mai văzuse o dată, peste încă patru ani, cu ocazia unei noi permisii, şi nici atunci nu se plânsese de nimic. Înainte de a pleca înapoi la casa soţului ei, pictase un portret al lui Kabutri şi i-l dăruise lui Kesri. Îl mai avea şi acum.

Kesri era mâhnit la gândul că sora lui rămăsese văduvă aşa repede. Nu înţelegea de ce nimeni din familia lui nu îi scrisese sau trimisese vorbă despre asta.

4 noiembrie 1839
Honam

Acum două zile, am primit de la Zhong Lou-si o misivă plină de insistenţă; se află în călătorie, într-o altă provincie, împreună cu comisarul Lin. În scrisoare ni se cerea de urgenţă, mie şi lui Compton, să plecăm imediat la Whampoa, de unde să ne îmbarcăm pe o navă de traversare. Trebuia să ajungem la Humen, sediul biroului vamal la care vasele nou sosite cu destinaţia Canton trebuie să ceară permisul de trecere.

Se pare că un vas britanic, Royal Saxon, tocmai sosise în Java; căpitanul englez îşi exprimase intenţia de a duce vasul şi marfa de la bordul lui la Canton. Căpitanul declarase chiar că era dispus să semneze o garanţie, lepădându-se în scris de comerţul cu opiu şi punându-şi chiar viaţa zălog. Era o veste bună pentru noi, deoarece, de luni de zile, căpitanul Elliot îi împiedicase pe negustorii britanici să vină la Canton, pentru că nu voia ca aceştia să semneze garanţia. Dar acum iată că oamenii de afaceri erau dispuşi să-l înfrunte pe însuşi Plenipotenţiar – şi tocmai asta sperase şi comisarul Lin. Un alt vas englez încălcase deja embargoul căpitanului Elliot: dacă Royal Saxon avea să-şi continue drumul spre Canton, atunci, în mod sigur, şi alţii aveau să-i urmeze exemplul – o victorie importantă pentru comisarul Lin!

Sarcina noastră era să servim ca traducători pentru autorităţile vamale, căpitan şi echipaj: trebuia să ne asigurăm că totul e înţeles aşa cum trebuie. Marinarii erau în cea mai mare parte *lascari*, de aceea trebuia să fiu prezent. Dat fiind că sunt clasificat drept *yi*, adică străin, Zhong Lou-si alăturase scrisorii un permis

special, pentru a fi sigur că nu voi întâmpina greutăţi din partea oficialităţilor.

Humen are vedere la canalul pe care europenii l-au denumit Bogue sau Bocca Tigris – „Gura Tigrului". E situat la circa o sută optzeci de *li* chinezeşti depărtare de Guangzhou – cam şaizeci de mile englezeşti – iar călătoria cu vaporul durează de obicei o zi şi jumătate.

Nu aveam timp de pierdut: fluxul ridicase nivelul apelor la Guangzhou şi Compton îmi spuse că navele de traversare vor porni odată ce începe refluxul. M-am dus acasă să împachetez câteva lucruri şi ne-am întâlnit din nou la Jackass Point, în enclava străină. De acolo, feribotul ne-a dus până la Whampoa, de unde am prins vasul de traversare către Humen.

Aceste vase sunt nişte ambarcaţiuni lungi, în formă de omidă, înţesate de pasageri, dobitoace, marfă şi precupeţi. Permisul nostru oficial ne-a fost de mare ajutor şi am reuşit să găsim un ungher liniştit unde să ne adăpostim pe timpul nopţii.

Am ajuns la Humen a doua zi, în ceasurile târzii ale după-amiezii. Oraşul are dimensiuni modeste, dar se află în imediata vecinătate a celei mai mari baze de apărare de pe Fluviul Perlelor. Există acolo o fortăreaţă dotată cu o artilerie impresionantă; e un soi de paznic al canalului – străinii o numesc fortăreaţa Anunghoy. În spatele ei, ţărmul se ridică lin şi formează o creastă. În vârful acestei coline se află o altă bază de artilerie fortificată, prevăzută cu câteva tunuri puternice.

Clădirea autorităţii vamale domină portul din Humen: aici fusesem îndrumaţi. La sosire am aflat că Royal Saxon era deja ancorat undeva în apropiere: căpitanul navei primise instrucţiuni ca a doua zi să se prezinte la biroul vamal pentru a semna documentul de garanţie. În acest timp, o escadră de ambarcaţiuni britanice, cu căpitanul Elliot la bord, plecase din Hong

Kong, fără îndoială cu intenţia de a împiedica nava Royal Saxon de a ajunge la Humen. Toată lumea era agitată şi se întreba ce o să se întâmple mâine.

Compton voia să ne cazăm fie la biroul vamal, fie la un *yamen* din apropiere. Dar, când ne-am informat la faţa locului, nu am găsit cameră la niciunul din ele. Ni s-a spus că trebuie să căutăm în altă parte. Deşi Compton era dezamăgit, eu mă simţeam uşurat: îmi dădusem seama că funcţionarii biroului de vamă mă priveau cu suspiciune, în ciuda hârtiilor oficiale de recomandare; de aceea nu eram încântat să stau acolo.

Am intrat în oraş, în căutarea unui han, dar şi acolo erau toate pline-ochi. Au început lucrările la un mare proiect de consolidare a fortificaţiilor de pe Gura Tigrului, şi oraşul s-a umplut de muncitori şi supraveghetori. Norocul nostru cu rudele lui Compton, care locuiesc în apropiere, pentru că familia lui se trage din partea locului. Aceştia trăiesc într-un cătun de pe o insulă vecină, numită Shaitok (străinii îi spun Chuenpee). Am luat feribotul până acolo, şi rudele lui Compton ne-au primit călduros.

Spre sfârşitul după-amiezii, băieţii din familie ne-au scos la o lungă plimbare. Insula, verde şi împădurită, are două coline în formă de con. Dar frumuseţea ei e înşelătoare; ca şi Humen, Chuenpee e înţesat cu tunuri. Chiar la marginea apei, e amplasată o artilerie impresionantă: aceasta e îndreptată către cealaltă parte a Gurii Tigrului, spre Tycock, aflat pe celălalt mal al canalului, unde se află un alt post de artilerie. Pe culmea celui mai înalt deal din Chuenpee mai e o fortăreaţă, ceva mai mică. De sus, de pe deal, te poţi bucura de o vedere panoramică a regiunii: priveliştea e minunată, de parcă în faţa ochilor cineva mi-ar fi desfăşurat un peisaj pictat. La răsărit, estuarul se lărgeşte într-o pâlnie vastă, având Hong Kongul de o parte şi Macao de

cealaltă; spre apus, Fluviul Perlelor şerpuieşte printr-un şes înverzit, îndreptându-se către Guangzhou. Apele estuarului sunt de un albastru limpede şi scânteietor, presărat, ici şi colo, de insuliţe împădurite. Pe ţărmul cel mai îndepărtat se văd munţi colţuroşi, cu creste înfăşurate în ceaţă.

Compton luase cu el un telescop şi am privit în jos, pe rând, ambarcaţiunile. Flota chinezească era concentrată la Tycock, de cealaltă parte a canalului: era formată din şaisprezece jonci de război, fortificate la proră şi la pupă. De pe catargele lor se înălţau vele întinse, cu găurile de apă astupate cu paieţi, precum nişte aripi de fluture de noapte. Erau împodobite cu ghirlande de fanioane şi flamuri, iar prova era decorată cu mari ochi pictaţi. Erau, fără doar şi poate, *faa faa hik hik* – foarte pitoreşti ca înfăţişare – dar, ca dimensiuni, erau mici, nu mai mari de o sută de picioare în lungime, aproape de mărimea lui *Ibis*, dacă nu şi mai mici. Chiar şi joncile comerciale obişnuite sunt mai mari; cât despre vasele europene, chiar şi o navă de război britanică de rangul al şaselea le întrece în lungime şi greutate.

Printre joncile de război, roiau o sumedenie de bărcuţe şi în jur de o duzină de plute ce arborau steaguri negre: sunt „ambarcaţiunile de foc", îmi zise Compton – sunt folosite ca arme incendiare pentru a da foc navelor duşmanului. Unele din ele sunt prevăzute cu „bombe puturoase" – dispozitive chimice de împrăştiat gaz şi fum toxic.

Navele britanice se aflau la câteva mile mai spre est, acolo unde se lărgea estuarul. Era o escadră mică, formată din două nave de război şi câteva ambarcaţiuni mai mici. După standardele britanice, nu erau decât nave de mici dimensiuni, care cu greu ar fi putut insufla spaimă; una era o goeletă de război, cealaltă o fregată mică. După standardele Marinei Regale, erau, probabil,

ambarcaţiuni de război de rangul al patrulea-cincilea.

Între cele două escadre, întocmai ca un peşte gras încolţit de două bancuri de peşti de pradă, Royal Saxon era ancorat lângă o insulă. Privii pe puntea lui cu binoclul; erau o mulţime de capete înfăşurate în turbane – lascari! Am început să mă întreb cum m-aş fi simţit eu, dacă aş fi fost în pielea lor, prins la mijloc între vasele de război britanice şi cele chinezeşti.

Pe drumul de înapoiere către cătun, Compton zise că el crede că navele britanice vor *beih fung tauh* – vor evita conflictul. Erau doar două, ce puteau face altceva, împotriva a şaisprezece nave?

M-am gândit că era mai bine să nu răspund.

A doua zi de dimineaţă, ne-am prezentat la biroul vamal din Humen. Funcţionarii ne-au anunţat că nu mai era nevoie de serviciile noastre: Royal Saxon primise deja un permis de liberă trecere şi, cât de curând, va porni către Whampoa.

Nu mai aveam nimic de făcut, aşa că am hotărât să ne întoarcem la Chuenpee şi să ne strângem lucrurile. În timp ce ne apropiam de sat, i-am văzut pe nepoţii lui Compton alergând spre vârful dealului. Am luat-o şi noi la fugă, prinzându-l din urmă pe unul din ei. Am urcat pe deal împreună şi, când am ajuns în vârf, am văzut că Royal Saxon ridicase pânzele şi se îndrepta spre clădirea vămii din Humen. Acest lucru pusese în mişcare cele două nave britanice de război, care o urmăreau cam la o jumătate de milă în spate, cu toate pânzele sus.

Totul s-a întâmplat foarte repede, şi, în mod vădit, flota chinezească fusese luată prin surprindere. Joncile de război şi chiar şi ambarcaţiunile mai mici, erau încă legate la ţărm; niciuna nu se mişcase din loc.

Cele două vase de război britanice îl prinseră pe Royal Saxon repede din urmă. Mai întâi fregata dădu un

mesaj de avertizare, cu steagurile de semnalizare. Apoi, un nor de fum şi o bubuitură însoţiră o singură lovitură de tun, trasă peste prova navei Royal Saxon.

Lui Compton, care stătea alături de mine, nu-i venea să-şi creadă ochilor:

Ce fac, atacă o navă englezească?

I-am spus că nu voiau să lovească Royal Saxon de-adevăratelea, voiau doar s-o avertizeze să nu încalce embargoul, îndreptându-se către Canton.

Royal Saxon reacţionă, începând să schimbe traiectoria. Viră brusc la tribord, îndreptându-se către dreapta. Între timp, se puseseră în mişcare şi ambarcaţiunile chinezeşti; în frunte cu jonca cea mai mare, virară de la pravă şi începură să înainteze către navele britanice.

Cele două nave de război englezeşti încetiniră, dar când deveni limped că joncile veneau spre ele ca să le intercepteze, goeleta se poziţionă în spatele fregatei, în formaţie de luptă.

Joncile de război navigau acum una lângă alta, regrupate, iar între ele erau bărcile de foc şi plutele. Atunci când navele de război înaintară destul de mult, chinezii aprinseră una din bărcile de foc şi o împinseră către fregata ce se apropia. Niciuna din vasele de război nu se abătu din drum – barca de foc era prea lentă ca să le poată face vreun rău. Îşi menţinură cursul şi se apropiară până la o distanţă de mai puţin de o sută de picioare. Când escadra chinezească ajunse la travers, fregata dădu un semnal şi vasele de război traseră primul foc de artilerie. La tribordul ambelor nave apărură trâmbe de fum. În momentul în care sunetul ajunse la noi după ce traversase întinsul apelor, flota chinezească era deja ascunsă privirii noastre de un nor alb şi gros. După alte câteva clipe, un altfel de zgomot răzbătu până la noi – un trosnet înspăimântător, de

lemn ce crapă, însoţit de urlete disperate.

Fumul se împrăştie şi întinsul apei, acolo unde fusese flota chinezească, apăru complet schimbat: arăta ca şi cum o ploaie de fulgere ar fi fost aruncată din ceruri şi apa ar fi luat foc. Nenumărate catarge fuseseră zdrobite; unele bucăţi pluteau pe apă, altele se prăbuşiseră pe puntea joncilor, omorând şi schilodind oamenii de dedesubt. Câteva jonci pluteau înclinate într-un unghi incredibil, cu prova ridicată, în timp ce apa năvălea în carenele găurite. Din barca de foc nu mai rămăseseră decât câteva bucăţi în flăcări. În jurul epavei, în apele clocotite se zăreau braţe şi capete care apăreau şi dispăreau în adâncuri.

Am simţit nevoia să închid ochii. Când i-am deschis din nou am putut vedea că cea mai mare dintre jonci începuse din nou să se deplaseze; părea că era singura barcă din întreaga flotă chineză care rămăsese în stare de funcţionare. Deşi îşi pierduse două dintre catarge, făcu o voltă şi trase o salvă de tun. Fără niciun efect: cele două nave britanice erau prea departe şi se pregăteau de un nou atac.

Compton îmi spuse că jonca cea mare era a amiralului Guan şi îmi dădu telescopul lui. L-am pus la ochi şi am zărit un bărbat în vârstă care încerca, disperat, să îşi mobilizeze echipajul însângerat ce se clătina pe picioare. Între timp, cele două nave englezeşti îşi terminaseră întoarcerea şi reveneau, pentru a doua şarjă de artilerie. Când se aflară exact la travers de el, amiralul se aşeză cu faţa spre ele, privind direct în gura tunului: era gestul sfidător al unui om care nu mai avea nicio speranţă.

O perdea de fum se ridică din nou deasupra punţilor celor două nave; încă o dată, joncile nu se mai văzură. De data aceasta, însă, zgomotul salvei de tun fu urmat de unul şi mai mare, al unei explozii ce aruncă în

văzduh flăcări enorme şi sfărâmături. Pământul se cutremură sub noi, atunci când sunetul ajunse pe creasta unde ne aflam. Era limpede că nimeriseră o magazie cu muniţie, pentru că, din ape, se ridicase un turn de foc.

După ce fumul se împrăştie, am putut vedea că una din jonci se crăpase în două, ca o coajă de ou spart. Din forţa loviturii, un val de fragmente zburătoare izbise ambarcaţiunile din jur şi le avariase grav.

În depărtare, cele două nave de război englezeşti se îndreptau netulburate către locul de ancorare. Nu suferiseră nicio avarie, în afară poate de câteva mici arsuri provenite de la materialele aprinse aterizate la bordul lor. În jurul nostru, toţi plângeau, în frunte cu nepotul lui Compton.

S-a sfârşit, hohoti el, totul e pierdut.

Compton îl cuprinse cu braţul. Nu, nu s-a sfârşit încă, l-am auzit spunând. E doar începutul.

Pentru Shireen, infidelitatea şi trădarea conjugală erau teritorii necunoscute. Auzindu-şi rudele vorbind despre păţaniile altora – de exemplu, despre o verişoară îndepărtată ce fusese descoperită într-o situaţie compromiţătoare cu soţul sorei ei – era mai degrabă uimită decât scandalizată. Cum se ajungea la astfel de lucruri? În ce cuvinte se făceau propunerile în astfel de relaţii? Cum reuşeau să le ţină ascunse de *khidmatgari* şi de fetele în casă şi de toţi ceilalţi *naukar-logi*? Nu reuşea să înţeleagă de ce şi-ar fi dorit cineva să se încurce în iţele complicate ale unor astfel de poveşti. Nu era mai simplu să-ţi vezi de treaba ta? Nu era mult mai plăcut aşa?

Faptul că, vreme de treizeci de ani, propriul ei soţ putuse duce o viaţă dublă, o existenţă asupra căreia ea nu avusese nici cea mai mică bănuială, o umplea de mirare. Încerca să-şi închipuie acel bărbat ce fusese capabil să trăiască două vieţi atât de diferite una de cealaltă şi i se părea că îi e complet

străin. Cel mai mult o tulbura felul în care Bahram reuşise să o cheme din mormânt şi o trăsese în această lume a iluziilor, în această dimensiune stranie unde totul era înşelător şi mincinos. Ceea ce era şi mai grav era că pătrundea acolo de bună voie, aranjând ea însăşi să se întâlnească încă o dată cu Zadig Bey, între patru ochi, şi nu ca să se scuze, ci pentru că voia să afle mai multe despre fiul lui Bahram. Nici măcar nu îşi dădea seama ce putea să iasă de aici, dar simţea că, de vreme ce uşa fusese deschisă, nu se mai putea întoarce cu spatele la ea. Nu putea să-l alunge din minte pe fiul soţului ei, aşa cum nu ar fi putut să-şi întoarcă gândurile de la propriile fiice.

Pe măsură ce se apropia de momentul călătoriei la Bassein, nu făcea altceva decât să se gândească la toate detaliile, cât de mici, ce ar fi putut merge anapoda. Ştia că surugiii ce o vor conduce în acea dimineaţă la debarcader vor avea sarcina de a o însoţi pe vas, ca să se încredinţeze că se instalase confortabil. Ştia şi că vor fi luaţi la întrebări, atunci când se vor întoarce acasă. Ce vor spune fraţilor ei şi soţiilor acestora? Dacă, din întâmplare, l-ar zări pe Zadig Bey, şi ar trage concluzia că întâlnirea fusese aranjată dinainte?

În drum spre debarcader temerile o cuprinseră atât de tare, încât îşi roase o unghie până o rupse. Dar, când ajunse acolo, îşi dădu seama că nu avea de ce să fie îngrijorată. Vico era discreţia întruchipată: ştia exact ce trebuia să facă şi cu siguranţă luase în calcul orice detaliu neprevăzut.

Vaporul era un vas frumos, cu două catarge, cu un echipaj format din şase oameni şi cu o cabină cu perdele în mijloc – un vas întru totul respectabil. Nu se vedea nici urmă de Zadig Bey. I se găsise şi o însoţitoare, o femeie cu înfăţişare distinsă. O chema Rosa şi îmbrăcămintea ei, la fel ca şi atitudinea, păreau să fie ale unei călugăriţe: purta o rochie neagră cu o croială sobră, cu mâneci lungi şi guler înalt. Singura ei podoabă era o cruce de aur. Vico îi spuse că Rosa era o vară de-a lui, fiica unei mătuşi măritate cu un bărbat din Goa; soţul Rosei murise cu un an în urmă, lăsând-o văduvă la vârsta de numai

treizeci de ani.

Văduvia le legă de la bun început pe cele două femei. Merseră la braţ, în timp ce Rosa îi povestea despre copilăria ei în Goa, şi despre cum se măritase cu un artilerist şi se mutaseră apoi împreună la Macao, unde acesta şi murise. O lăsase singură şi fără copii, iar ea se întorsese în India pentru a înmâna familiei lui câteva obiecte lăsate în urmă.

Zadig Bey nu-şi făcu apariţia decât după ce vaporul întinse pânzele şi înaintă în larg. În felul cum se înfăţişă nu era nimic nepotrivit. Vico o anunţă pe Shireen cu destul timp înainte, dându-i răgazul să-şi poată acoperi chipul cu sariul.

Apoi tuspatru se aşezară împreună, în faţa unei ceşti de ceai, sorbind din acesta şi ronţăind din *khakra*. Zadig începu să povestească despre meşteşugul ceasornicăriei, iar atmosfera se destinse într-atât, încât Shireen începu să se simtă jenată că ţinea *purdah*, cu atât mai mult cu cât Rosa, mai tânără decât ea, stătea neacoperită de vreun văl. Îşi lăsă sariul să-i cadă şi să-i descopere faţa şi nu se mai gândi la el.

Vico şi Rosa s-au retras, cu un pretext oarecare, şi au lăsat-o singură cu Zadig, dar doar atunci când şi-au dat seama că se simţea în largul ei. Spre marea uşurare a lui Shireen, Zadig continuă să vorbească despre ceasuri, aşa că nu s-au strecurat tăceri stânjenitoare. Tactul şi delicateţea lui i-au mers la suflet şi i-au dat curaj să rostească ceea ce pregătise.

– Zadig Bey, mă simt datoare să vă cer iertare.

– Pentru ce anume?

– Pentru ceea ce v-am spus în ziua aceea, la biserică. Îmi pare foarte, foarte rău că nu v-am crezut.

– Vă rog, bibiji, nu vă mai gândiţi la asta. Adevărul e că am fost impresionat de loialitatea arătată faţă de soţul dumneavoastră.

– Chiar dacă el nu o merita?

– Bibiji, nu vă pot spune decât că v-a iubit nespus – pe dumneavoastră şi pe fiicele lui. Tot ceea ce făcea, făcea pentru voi.

Shireen simţi că i se umplu ochii de lacrimi, dar nu voia să irosească timpul plângând.

– Povestiţi-mi despre acest băiat, despre fiul soţului meu, Zadig Bey. Ce fel de om e?

– Freddie? Ce pot să vă spun? Lui Freddie nu i-a fost niciodată uşor. Bahram a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru el, dar nu i-a putut oferi ceea ce îşi dorea cel mai mult.

– Despre ce era vorba?

Zadig surâse.

– Pe dumneavoastră, bibiji, Freddie voia să vă cunoască, să vă întâlnească, voia să-l acceptaţi şi să-l primiţi în sânul familiei. Trebuie să ştiţi că Freddie a crescut în oraşul plutitor din Canton, printre barcagii, consideraţi de cei mai mulţi chinezi ca fiind drojdia societăţii, şi nici măcar acestei categorii nu-i aparţinea pe deplin. Şi, în acelaşi timp, era conştient că tatăl său era bogat şi, prin căsătorie, pătrunsese într-o familie de vază. Îşi dorea deci, cu disperare, să primească ceea ce era al lui de drept, prin naştere. L-a implorat pe Bahram-bhai să-l ia cu el, să-l ducă departe de Canton, la Bombay, dar Bahram-bhai îşi dădea seama că Freddie nu va fi acceptat, nici de familia dumneavoastră, nici de comunitatea parsi. Îşi dădea seama că asta doar i-ar înrăutăţi viaţa.

Shireen simţi un nod în gât, şi făcu o pauză.

– Nu vă pot contrazice, Zadig-Bey. Cred că soţul meu avea dreptate. S-ar fi iscat un scandal îngrozitor, şi fraţii mei nu i-ar fi dat voie băiatului nici să pună piciorul în casa noastră. Poate că nici eu nu aş fi fost de acord să-l văd. Dar acum soţul meu a murit şi lucrurile s-au schimbat. Acum ştiu de existenţa acestui băiat şi nu-mi pot găsi liniştea până ce nu-l voi cunoaşte. Credeţi că mai vrea încă să ne întâlnim?

Zadig încuviinţă din cap cu convingere.

– Fără nicio umbră de îndoială, bibiji. Moartea lui Bahram-bhai l-a lăsat orfan şi fără niciun rost în viaţă. Nu mai are pe nimeni pe lume, în afară de o soră vitregă. Are nevoie de dumneavoastră, mai mult ca niciodată.

– Dar cum să aranjăm întâlnirea, Zadig Bey?

Zadig îşi împreună buricele degetelor.

– Bibiji, am aflat că Freddie e acum la Singapore. Dacă veţi merge în China, va trebui să treceţi pe acolo. Nu va fi greu să vă aranjez o întrevedere.

– Credeţi că-l veţi putea găsi?

– Da, bibiji, sunt sigur că îi voi da de urmă. Dacă veţi face această călătorie, îl veţi cunoaşte fără doar şi poate. Doar de dumneavoastră depinde.

Zachary se pregăti pentru întâlnirea nocturnă cu Mrs Burnham, mergând ceasuri întregi pe jos în jurul reşedinţei Bethel, cercetând amănunţit terenul şi planificându-şi traseul. Între ambarcaţiune şi colţul cel mai îndepărtat al casei se ridicau mai multe şiruri de copaci, printre care era uşor să te strecori şi să te faci nevăzut. Singurul element ce-l neliniştea era fâşia de pietriş din jurul clădirii, pe care trebuia să o traverseze cu mare grijă, astfel încât sunetul paşilor să nu-l dea în vileag.

Dar, când veni ziua cea mare, calculele îi fură zădărnicite de vreme: o furtună se abătu asupra oraşului cu puţin înainte de ora la care Zachary trebuia să părăsească ambarcaţiunea.

Găsi o bucată de prelată, şi înveli *Tratatul*. La unsprezece fără câteva minute, luă pachetul sub braţ, îşi trase o şapcă pe cap şi îşi aruncă pe umeri o veche mantie impermeabilă. Apoi coborî sprinten puntea, care devenise alunecoasă din cauza ploii, şi o luă la fugă peste pajişte. Câteva fulgere îi luminară calea şi izbuti să ajungă fără niciun incident sub copacul din faţa budoarului lui Mrs Burnham.

Casa era cufundată toată în întuneric, şi totuşi desluşi un firicel din lumina unei lumânări, răzbătând din spatele draperiilor de la fereastra lui Mrs Burnham. Se uită în jur, ca să se asigure că nu mai era nimeni, şi o zbughi spre casă, traversând dintr-un singur salt aleea de pietriş. Uşa servitorilor se deschise de la prima încercare şi se strecură iute înăuntru, apoi trase la loc zăvorul în urma lui.

Aşa cum i se promisese, pe primul podest al scării înguste din faţa lui îl aştepta o lumânare. Pantofii îi erau plini de noroi, aşa că îi scoase şi îi lăsă în faţa scării, împreună cu şapca udă leoarcă şi mantaua de ploaie. Apucă lumânarea şi o porni iute pe scări, spre etajul de deasupra. Undeva, în faţă, zări o lumină palidă între două uşi comunicante. Păşi grăbit către ea, strecurându-se cu grijă printre lavabouri, scaune de toaletă şi cuierele din goozle-connuh.

În faţa lui era acum budoarul, o cameră spaţioasă şi mobilată frumos, luminată de lămpi ce pâlpâiau delicat datorită curenţilor de aer ce-şi făceau de cap prin casă. În mijlocul camerei, trona un pat cu baldachin, susţinut de patru pilaştri şi acoperit de o plasă de ţânţari subţire. De cealaltă parte a patului, se găseau două fotolii: Mrs Burnham era aşezată într-unul din ele şi, atunci când îl văzu pe Zachary în prag, se ridică în picioare, îndreptându-şi trupul înalt, statuar, într-o poză băţoasă.

Până atunci, Zachary se amăgise că împrejurările de o neobişnuită intimitate în care avea loc întâlnirea lor aveau să înmoaie atitudinea rigidă a lui Mrs Burnham. Iluziile i se destrămară însă imediat: acest nou avatar al bibiei din Bethel ce i se înfăţişa dinainte era încă şi mai neiertător decât încarnările sale anterioare, căci ţinea strâns, în mâinile împreunate la piept, un pistol strălucitor şi cu ţeava scurtă. Până şi hainele ei se asemănau cu un costum de luptătoare: purta pe cap un turban de catifea şi trupul îi era înveşmântat de la baza gâtului şi până în vârful picioarelor într-o rochie ce sclipea ca o armură. Doar când o privi mai de aproape, îşi dădu seama Zachary că era un halat de mătase – un halat banyan, voluminos şi bogat brodat, strâns în jurul taliei cu un cordon cu ciucuri.

Mrs Burnham nu îşi pierdu vremea cu amabilităţi; îl salută pe Zachary, făcându-i semn cu pistolul să intre. Dar, când îşi dădu seama că privirile lui erau lipite de armă, îşi permise să zâmbească uşor.

– Aş vrea să cred că mica mea tamancha nu o să vă stânjenească, Mr Reid, spuse ea, pe un ton amuzat. Pentru că e deja noaptea târziu, m-am gândit că trebuie să fiu prudentă şi să mă asigur că sunteţi dumneavoastră şi nu vreun musafir nepoftit care s-a furişat în budoarul meu. Acum, că am eliminat această posibilitate, voi renunţa imediat la armă.

Se întoarse într-o parte şi aşeză pistolul pe un teapoy – dar, deşi lăsase arma jos, Zachary nu putu să nu observe că aceasta îi era încă la îndemână, aşa cum nu-i scăpă nici tonul de avertizare din vocea ei, atunci când adăugă, cu cel mai firesc ton din lume:

– Trag foarte bine cu arma, să ştiţi – tatăl meu a fost general de brigadă în Infanteria Locală Bengaleză, şi îmi repeta adesea că onoarea unei memsahib e proporţională cu abilitatea ei de a nimeri ţinta.

– Desigur, doamnă.

Zachary se bucura că avusese ideea de a înveli *Tratatul* în bucata de prelată. Nici nu voia să se gândească ce reproşuri ar fi primit dacă ar fi venit cu el ud sau rupt. Făcu un pas înainte şi îi întinse pachetul:

– Poftiţi cartea, doamnă, neatinsă de ploaie, spre marea mea bucurie.

– Mulţumesc.

Făcu un semn de încuviinţare din cap, luă cartea şi îi indică fotoliul ce se afla faţă în faţă cu al ei şi de care era separat de o masă joasă. Vă rog, Mr Reid, luaţi loc.

– Mulţumesc.

Zachary fu încântat să constate că pe masă se găsea o tavă cu o sticlă şi două pahare.

Doamna Burnham îi urmări privirea şi zise:

– M-am gândit că ar fi bine să avem nişte brandy la îndemână, pe o furtună ca asta. Vă rog dă vă turnaţi în pahar, Mr Burnham – şi turnaţi şi pentru mine.

Zachary umplu un pahar şi, în timp ce îl întindea spre ea, observă că se înarmase cu un carnet şi un creion.

– Nu avem prea mult timp, îl lămuri ea, şi, ca să îl folosim cât mai cu cap, am pregătit o listă de întrebări pe care trebuie să vi le pun. Putem purcede aşadar?

Fără prea mare tragere de inimă, Zachary încercă să câştige timp:

– Păi, nu ştiu sigur...

– Fireşte că nu ştiţi nimic, îl repezi Mrs Burnham. Cum să ştiţi ceva, de vreme ce nu v-am întrebat încă nimic? E important să înţelegeţi, Mr Reid, că gravitatea bolii de care suferiţi variază în funcţie de momentul declanşării ei, ca şi al altor experienţe timpurii. De aceea, este extrem de important să consemnăm istoricul exact al bolii. Trebuie să începem cu data când aţi căzut pradă acestei suferinţe. Vă mai amintiţi cumva la ce vârstă şi-au făcut apariţia primele simptome?

Zachary se îmbujoră şi plecă privirea:

– Vreţi să ştiţi când... am început eu... adică a început să...?

– Exact. Şi e, de-asemenea, important să stabilim cum aţi contractat această infecţie. Dacă simptomele au apărut în mod spontan sau au fost transmise, ca să zicem aşa, în urma contactului cu o altă victimă?

În acel moment, de pe buzele lui Zachary izbucni un strigăt de indignare.

– Ferească Dumnezeu, doamnă! Doar nu vă aşteptaţi să vă povestesc toate astea?

Chipul doamnei Burnham se împietri.

– Ba bine că nu, Mr Reid, chiar asta şi aştept de la dumneavoastră.

– Ei bine, atunci pregătiţi-vă să fiţi dezamăgită, doamnă, răspunse Zachary. Nu e de niciun fel treaba dumneavoastră şi să mă ia dracu' dacă am să povestesc aşa ceva.

Pusă în faţa unei asemenea poziţii sfidătoare, pe chipul lui Mrs Burnham nu se clinti un muşchi.

– Daţi-mi voie să vă amintesc, Mr Reid, spuse ea, cu o voce rece, de oţel, că atât întrebarea, cât şi posibilele ei răspunsuri, s-ar putea să fie pentru mine mult mai dezgustătoare decât

pentru dumneavoastră. Şi aş vrea să nu scăpaţi din vedere faptul că nu eu sunt vinovată că mă aflu în postura nefericită de a vă pune acest soi de chestionar. De fapt, nu pot deloc pricepe de ce arboraţi acest aer de pudoare, având în vedere că dumneavoastră aţi fost cel ce m-a pus faţă în faţă cu... simptomele dumneavoastră... Nu numai o dată, ci de *două* ori.

– Au fost nişte accidente, doamnă, zise Zachary, şi nu vă dau niciun drept să mă supuneţi unui astfel de interogatoriu.

– Vă asigur, Mr Reid, zise Mrs Burnham, pe un ton din ce în ce mai ameninţător, că întrebările mele nu sunt nici pe departe atât de intime pe cât dezvăluirile pe care vi le-ar solicita doctorul Allgood, dacă ar afla de necazul dumneavoastră.

Zachary se albi la faţă, şi vocea i se prefăcu într-o şoaptă.

– Dar fireşte că nu îi veţi spune, nu-i aşa?

– Ei bine, aceasta rămâne de văzut, spuse Mrs Burnham, pe un ton animat. Dar trebuie să ştiţi că, dacă în locul meu s-ar afla aici doctorul Allgood, v-ar cere să faceţi mult mai mult decât să răspundeţi la nişte întrebări.

– Ce vreţi să spuneţi? spuse Zachary, făcându-se mic în fotoliu, de frică. Ce altceva mi-ar putea cere?

– Ar considera absolut necesar să vă examineze... focarul bolii.

– Poftim? făcu Zachary, cu groaza întipărită pe chip. Nu cumva vă referiţi la...?

Ea încuviinţă din cap, cu convingere.

– Ba chiar aşa, Mr Reid. Doctorul Allgood e de părere că, în astfel de cazuri, examenul amănunţit este absolut necesar. Nu mă dau în lături să vă informez că, în carnetele dumisale, există măsurători precise şi desene ale unui anumit element al anatomiei bărbatului.

Strâmbă din nas cu dispreţ şi îşi îndreptă turbanul.

– Probabil, continuă ea, că veţi fi nevoit să pozaţi pentru un astfel de portret, dacă înţelegeţi ce vreau să zic.

– Sfinte Sisoe! se sufocă Zachary. Dar omul ăsta nu are nicio ruşine?

– Ei, haide, Mr Reid, spuse ea. Doar nu vă aşteptaţi ca un doctor să poată trata o boală fără să examineze leziunile provocate de ea? Şi, dacă vă revoltaţi atâta la gândul că veţi fi măsurat şi desenat pentru posteritate, ei bine, aflaţi că doctorul nostru recurge la metode încă şi mai stânjenitoare.

Pe Zachary îl trecură fiori.

– Şi care ar fi acestea?

– Atunci când consideră necesar, doctorul practică incizii chirurgicale, pentru a preveni crizele repetate.

– Nu!

– Ba da, continuă ea. În cazurile cele mai rebele, recurge chiar la introducerea unui ac în prepuţ. Susţine că un mare număr de smintiţi şi-au găsit leacul după astfel de intervenţii.

– Drace! făcu Zachary şi se foi pe locul lui, încrucişându-şi picioarele cu un gest autoprotector. Dar omului ăstuia nu-i e milă de nimeni?

Mrs Burnham îi adresă un zâmbet sumbru.

– După cum vedeţi, Mr Reid, aveţi toate motivele să fiţi recunoscător că acest interviu vi-l iau eu şi nu doctorul Allgood. Acum ar trebui să vă fie limpede că cea mai bună soluţie e să-mi răspundeţi sincer şi deschis la toate întrebările.

Vehemenţa cu care i se adresase înteţi flăcările indignării ce mocnea deja în sufletul lui Zachary. Sări în picioare.

– Nu, doamnă, asta nu, strigă el. Acest interogatoriu e o nedreptate şi nu mă voi supune. Vă doresc noapte bună!

Ajunse cu paşi mari la uşă şi era cât pe ce să o deschidă, când vocea lui Mrs Burnham îl opri din mers.

– Vă anunţ, Mr Reid, zise ea, cu glas ascuţit şi sonor, că, în cazul în care refuzaţi tratamentul, mă văd nevoită să-l informez pe doctorul Allgood de tot ceea ce ştiu despre suferinţa dumneavoastră. Şi nu mă îndoiesc că, la rândul său, atunci când va afla despre incidentul de la bal, va găsi de cuviinţă să dea de ştire autorităţilor.

Zachary se răsuci pe călcâie.

– Vreţi să spuneţi că vă veţi duce la poliţie?

– Desigur că o voi face, dacă e nevoie.

– Dar asta e o adevărată monstruozitate, doamnă!

– Dimpotrivă, sir, spuse Mrs Burnham, e mult mai puțin monstruos decât felul în care pudoarea mea a fost atacată în acea seară, la bal, și în camera mea de cusut. Sper că nu ați uitat, Mr Reid, că și eu sunt o victimă în această poveste? Oare nu m-aș abate de la datoria pe care o am față de sexul meu, dacă nu m-aș asigura că nicio altă femeie nu va mai suferi asemenea jigniri? Oare nu e la mijloc o problemă de siguranță publică?

Zachary își tot muta greutatea de pe un picior pe altul și își trecea mâneca peste fața îmbrobonată de sudoare.

Doamna Burnham se grăbi să profite de șovăiala lui.

– Ar fi înțelept să reflectați, Mr Reid, continuă ea. Dacă veți cântări bine alternativele pe care le aveți, calea cea mai bună vi se va părea să-mi răspundeți la întrebări. La urma-urmelor e spre binele dumneavoastră, nu-i așa?

Spatele lui Zachary se încovoie, ca și cum cineva i-ar fi scos deodată tot aerul din plămâni. Își târî încet picioarele pe covor, până la fotoliu și își mai turnă un pahar de brandy.

– Spuneți-mi așadar ce anume voiați să știți, Mrs Burnham.

În ziua în care batalionul Pacheesi își încheia marșul înapoi spre Rangpur, Kesri nu călărea în frunte. El și compania lui erau însărcinați cu ariergarda, ceea ce însemna că nu puteau porni la drum până ce nu fuseseră strânse toate corturile și proviziile încărcate în căruțe și pe catâri – și, chiar și după aceea, trebuia să mărșăluiască cu încetineală, pentru a ține pasul cu căruțele cu bolnavi și răniți. Acestea făceau popasuri dese, în care culi-de-corp își îngrijeau pacienții, iar la fiecare asemenea haltă Kesri și compania lui erau nevoiți să stea de pază, ca oamenii să nu fie jefuiți sau atacați de bandiți.

Marșurile erau în general planificate să se încheie înainte de vârful de arșiță al zilei. Și totuși, de aceasta beneficia doar

partea din faţă a coloanei, pe când ariergarda se mai afla încă în mişcare în timpul celor mai fierbinţi ore ale zilei. În arşiţa soarelui de după-amiază, scheletul de fier din topeeuri se încingea atât de tare, încât cipaii simţeau că duc pe cap cazane cu apă clocotită.

Pentru Kesri, efortul marşului fu încă şi mai chinuitor decât pentru ceilalţi, el fiind cel mai în vârstă – cei mai tineri aveau mai puţin de jumătate din vârsta lui, şi niciunul nu suferea, ca el, durerea vechilor răni şi cicatrici. Ca să se cruţe, ordonă ca, după masa de prânz, toată lumea să se odihnească şi să aştepte să treacă valul de căldură. Nu îi fu deloc uşor să pună trupele din nou în mişcare, aşa încât, când ultima căruţă fu gata de drum, soarele aproape că asfinţise. Era deja noaptea târziu, când se zăriră luminile taberei de la Rangpur, şi koortiul lui Kesri era leoarcă de sudoare; pe stofa udă se aşezase un strat gros de praf şi se încleiase pe ea ca gipsul.

Când mai avea cam o milă până la bază, îşi făcu apariţia din beznă Pagla-baba.

Kesri! strigă la el, trăgându-l de mânecă. Grăbeşte-te! Subedarul vrea să te vadă numaidecât!

De ce?

Nu ştiu, dar trebuie să te prezinţi *ekdum jaldi* la cortul lui. Mai sunt acolo şi alţi sadar-log – jamadari, havildari, naiki.

Câţi?

Nouă sau zece.

Numărul îl făcu pe Kesri să tresară. Nu era ceva obişnuit să se adune aşa mulţi cipai-afsari într-un singur loc, fie că era un cantonament, fie o tabără; întâlnirile numeroase erau interzise în mod expres de către ofiţerii englezi, care considerau că astfel de adunări puteau duce la conspiraţii şi răzvrătire. Adunarea putea avea loc doar dacă adjutantul o aproba, şi o asemenea permisiune era foarte rar acordată, şi, chiar şi atunci, doar pentru rezolvarea unor probleme legate de familie sau de castă. Aproape că nu se mai auzise să se ţină o astfel de întrunire la o oră aşa târzie din noapte.

Pagla-baba îi citi lui Kesri gândurile.

Subedarul a obţinut aprobarea adjutantului-sah'b, îi explică el. Trebuie să fie vreo problemă de familie; au fost chemate doar rudele cele mai apropiate ale subedar-sahibului. Se întâlnesc cu nişte oaspeţi veniţi tocmai din satul lor de lângă Ghazipur.

Ştii cumva cine sunt musafirii?

Îl cunosc doar pe unul din ei, spuse Pagla-baba. E o rudă de-a ta, e fratele lui Hukam Singh.

Chandan Singh?

Da. Nu e cumva cumnatul sorei tale, Deeti?

Ba da. Dar ce caută aici?

Nu ştiu, Kesri, dar ar fi bine să te grăbeşti!

Mrs Burnham aruncă o privire peste însemnările ei.

– Vă mai amintiţi, Mr Reid, că v-am întrebat dacă mai ştiţi când au apărut prima dată simptomele bolii.

Zachary îşi dădu pe gât paharul şi îşi turnă din nou brandy:

– Cred că aveam doisprezece sau treisprezece ani.

– S-au manifestat spontan? Sau v-aţi molipsit de la o altă victimă?

Zachary luă o gură de brandy.

– Prietenul meu Tommy mi-a arătat.

Creionul din mâna lui Mrs Burnham aluneca pe paginile carneţelului său. Când se opri din scris, îşi drese glasul:

– Aş vrea să vă mai întreb, Mr Reid, dacă nu sunteţi cumva străin de... de actul lăsat de pronia cerească pentru a fi practicat în scopul procreaţiei?

Zachary îşi drese şi el glasul:

– Dacă mă întrebaţi dacă am fost vreodată cu o femeie, atunci răspunsul e *da*.

– Şi ce vârstă aveaţi atunci când aţi devenit intim cu o femeie pentru prima oară?

Dădu paharul pe gât şi turnă din nou pentru amândoi.

– Cred că şaisprezece ani.

– Şi cine era femeia?

– O petrecăreaţă, dacă chiar trebuie să ştiţi.

– Vreţi să spuneţi... o femeie de stradă?

El pufni dispreţuitor.

– Mai degrabă o femeie de casă... de o casă foarte pestriţă, vreau să zic.

– Şi aţi vizitat astfel de case de multe ori, Mr Reid?

– De patru sau cinci ori, nu mai ştiu precis.

– Înţeleg. Se opri şi trase aer în piept. Deci acestea sunt singurele femei cu care... aţi întreţinut relaţii?

– Da.

– Mr Reid... Îşi drese vocea şi luă o gură de brandy. Mr Reid, e foarte important să fiţi sincer cu mine.

El ridică din sprâncene.

– Nu pricep unde bateţi, Mrs Burnham. Am fost cât se poate de sincer.

Ea se încruntă supărată:

– Mr Reid, ştiu bine că nu e adevărat.

El îi răspunse cu o privire mânioasă:

– Cum puteţi spune aşa ceva? Nu ştiţi absolut nimic despre mine.

– Vă rog, Mr Reid, insistă ea. Vă implor să vă gândiţi bine şi să fiţi onest. Dacă v-aş întreba dacă vreodată în viaţă aţi sedus şi compromis reputaţia unei tinere fete nevinovate, aţi putea răspunde *nu*, cu mâna pe inimă?

– Da, la naiba, sigur că aş putea, răspunse Zachary. N-am făcut niciodată aşa ceva.

– Dar iată că întâmplarea face ca eu să am alte informaţii, Mr Reid. Ştiu sigur că aţi profitat de cel puţin o tânără nefericită.

El se aprinse.

– Nu ştiţi nimic sigur, Mrs Burnham, pentru că nu e adevărat. Nu am sedus pe nimeni.

– Şi dacă v-aş spune, Mr Reid, că însăşi victima mi-a dat

aceste informaţii? Şi chiar în această încăpere?

– Vă repet, nu există nicio victimă! strigă Zachary. Habar n-am la cine vă puteţi gândi.

Doamna Burnham îl privi drept în ochi şi spuse:

– Paulette Lambert. Acum mai puteţi tăgădui că aţi sedus-o şi violat-o pe această fată atât de dulce şi inocentă?

Zachary râmase cu gura căscată şi o privi uimit, înghiţindu-şi cuvintele. În cele din urmă putu să îngaime:

– E cu neputinţă! Paulette nu ar fi fost în stare să zică aşa ceva. Nu se poate.

–Dar iată că a spus totuşi. Am auzit-o cu urechile mele. Chiar în această cameră.

– Şi ce a zis, mai precis?

– O să vă spun imediat, Mr Reid. S-a întâmplat anul trecut, pe vremea când Paulette locuia la noi. O chemasem aici ca să-i dau de veste că domnul judecător Kendalbushe intenţiona să-i ceară mâna pentru a se căsători cu ea. Nu vă ascund că îmi doream ca ea să fie de acord. O îndrăgisem nespus pe Paulette, în răstimpul petrecut la noi. Eram sigură că, dacă ar fi acceptat cererea judecătorului, ar fi rămas aproape de noi şi, astfel, m-aş fi putut bucura în continuare mult timp de plăcuta ei tovărăşie. Dar nu a fost să fie: în ciuda insistenţelor mele, Paulette a rămas neînduplecată şi a refuzat atât de categoric, încât am intrat la bănuieli. Am întrebat-o dacă îşi dăruise inima altcuiva. Nu a tăgăduit, aşa că am întrebat-o dacă chuckeroo-ul cu pricina eraţi dumneavoastră. Nici de data asta nu a zis nu. Lucru care mi-a stârnit şi mai mult bănuielile, aşa că am descusut-o dacă şi-a pierdut onoarea cu dumneavoastră. Iar nu a negat: dimpotrivă, mi-a confirmat că purta în pântec... un copil!

– Imposibil! protestă Zachary. Mrs Burnham, actul procreaţiei nu-mi e străin, aşa cum am spus, de aceea vă pot asigura că, între mine şi Paulette, nu a avut loc un astfel de act.

– Îmi pare rău, Mr Reid, ripostă ea, dar cred că vă daţi seama şi singur că nu se poate da crezare unui personaj ca

dumneavoastră, un chokra libidinos căruia perversitatea îi iese şi pe urechi, care nu se dă în lături să-şi „lustruiască bastonul" pe malul râului, în văzul tuturor, un bărbat atât de lipsit de stăpânire de sine încât să fie stârnit, într-un loc public, de o femeie destul de în vârstă ca să-i fie mătuşă!

– Ah, Mrs Burnham, spuse el, cu jumătate de voce. Doar nu sunteţi chiar atât de bătrână.

– Chiar dacă aş fi de vârsta bunicii dumneavoastră, nu cred că un badmash, un hăndrălău deşănţat ca dumneavoastră, ar observa! Daţi-mi voie să vă spun, Mr Reid, că, în ziua în care Paulette s-a făcut nevăzută din această casă, am ştiut că sunteţi vinovat de dispariţia ei. Nicio clipă nu m-am îndoit că a fugit pentru a aduce pe lume bastardul dumneavoastră. Singura persoană căreia i-am mărturisit temerile mele a fost întru totul de acord cu mine: Babu Nob Kissin. Nu am mai spus nimănui altcuiva, nici măcar soţului meu, pentru că nu am vrut să îngreunez şi mai mult povara ruşinoasă a lui Paulette. Dar fiţi convins că nu intenţionam să las vinovatul nepedepsit. Din prima zi când aţi călcat pragul acestei case, m-am hotărât să vă fac să recunoaşteţi cât de greşit aţi procedat şi să vă ispăşiţi păcatele faţă de Paulette.

Înflăcărarea lui Mrs Burnham creştea pe măsură ce vorbea şi pe obraji îi apărură două pete roşii. În mod straniu, animozitatea ce i se citea pe chip avu asupra lui Zachary un efect liniştitor şi, când ea tăcu, el reflectă, preţ de câteva clipe, asupra unui mod adecvat de a o convinge mai bine că presupunerile ei erau complet nefondate.

– Aveţi dreptate într-o singură privinţă, Mrs Burnham, îi spuse el, calm. E adevărat că m-am simţit puternic atras de Paulette, din prima clipă când ne-am întâlnit, pe *Ibis*, anul trecut. Dar nu am rămas între patru ochi decât de câteva ori şi fiecare întâlnire s-a sfârşit rău, cu ceartă şi vorbe grele. Şi, da, a mai fost şi un sărut, o singură dată, dar totul s-a oprit aici. Am cerut-o de soţie o dată, dar ea nici nu a vrut să audă de aşa ceva. Cât despre faptul că aş fi sedus-o sau compromis-o,

ar fi de râs, dacă nu m-aş simţi atât de ofensat. Nu a existat niciodată un astfel de pericol, din partea mea. Dacă era gravidă, nu era în mod sigur copilul meu...

În acel moment îi trecu prin minte ceva ce îi îngheţă cuvintele pe buze.

Se lăsă pe spate şi ridică privirea în tavan, frecându-şi bărbia cu degetele, în timp ce prin cap îi alergau tot felul de idei si ipoteze.

– La ce vă gândiţi, Mr Reid?

El îşi plecă privirea şi observă că ea dăduse la o parte carnetul şi se aplecase în faţă; îl studia, cu o expresie de curiozitate întipărită pe faţă. Îl trecu un fior de satisfacţie; era ca şi cum balanţa dintre ei se înclinase, aşa cum se întâmplă pe un vas la schimbarea santinelei, atunci când comanda trece de la un ofiţer la altul.

– Of, nimic important, Mrs Burnham, îi răspunse, prefăcându-se indiferent. Doar că mi-a trecut ceva prin cap.

– Ce anume? Te rog să-mi spui.

Făcu o pauză, pentru a savura tonul rugător din glasul ei.

– Nu ştiu dacă ar trebui să vorbesc, Mrs Burnham.

– De ce nu?

– Aici e buba, Mrs Burnham: nu mai e vorba doar despre mine şi Paulette. E ceva ce vă implică şi pe dumneavoastră şi care v-ar putea supăra foarte tare.

Mrs Burnham lăsă ochii în jos.

– Mr Reid, spuse ea, cu o voce uscată şi chinuită, şi acum fu rândul ei să se oprească, pentru a-şi şterge faţa, spuneţi-mi... vă rog să-mi spuneţi, are vreo legătură cu... cu soţul meu?

El încuviinţă din cap.

– Da.

Îşi împreună mâinile şi le apăsă pe piept.

– Mr Reid, trebuie să-mi spuneţi. Trebuie să ştiu adevărul.

Era doar o implorare, şi orice urmă din autoritatea cu care îi vorbise mai devreme se topise. Parcă nu mai era aceeaşi

femeie – nu mai rămăsese nimic din cea care, cu câteva minute mai devreme, îi adresase, cu o voce de oţel şi pe un ton de superioritate, acele ameninţări voalate.

– Sunteţi sigură, Mrs Burnham? zise Zachary. După asta, nu va mai fi cale de întoarcere, cred că vă daţi seama.

– Da, sunt sigură.

– Prea bine, atunci.

Răsună o bubuitură de tunet undeva în apropiere, şi Zachary aşteptă ca sunetul să se risipească prin colţurile camerei.

– Mrs Burnham, sper că nu veţi regreta că aţi cerut să auziţi, dar iată despre ce e vorba. Într-o noapte, curând după ce a fugit din casa dumneavoastră, Paulette a aranjat o întâlnire cu mine. Mi-a spus că nu voia să se mai întoarcă vreodată la Bethel şi m-a implorat să o ajut să traverseze în Mauritius, la bordul lui *Ibis*. Am întrebat-o de ce era atât de disperată să plece şi mi-a spus că voia să fugă din Calcutta, cu orice preţ, pentru că îi era frică de...

– Mr Burnham?

– Da. Aşa că am întrebat-o dacă se întâmplase ceva nepotrivit între ea şi soţul dumneavoastră, iar ea, ca răspuns, mi-a spus această poveste ciudată.

– Vă rog, spuneţi mai departe. Vă ascult.

– Mi-a spus că, în timpul şederii ei aici, Mr Burnham o chema adesea în biroul său, pentru a-i ţine lecţii particulare din sfintele scripturi.

– Mai departe, Mr Reid.

– Mi-a mai spus că, după câteva lecţii, Mr Burnham a rugat-o să facă... anumite lucruri.

– Ce lucruri?

– Ei bine, să le spun pe nume: ceea ce îi cerea el era să-i tragă câteva scatoalce la fund – presupun că îi plăcea să simtă mâna unei fete pe dos. Personal nu înţeleg ce plăcere poate fi în asta, dar în lumea asta sunt tot felul de oameni.

– Şi ea a făcut-o?

Zachary încuviinţă din cap.

– Ea a fost de acord, pentru că el fusese aşa de cumsecade cu ea şi nu voia să pară nerecunoscătoare. Dar, într-o bună zi, şi-a dat seama că ceea ce făcea era foarte periculos, aşa că se hotărâse să fugă.

– Vă rog să fiţi sincer cu mine, Mr Reid, de ce a fugit? Pentru că a fost sedusă şi violată?

– Acum, că mă gândesc bine, sunt aproape sigur că da, spuse Zachary, dar atunci nu mi-a spus. Mi-a spus că voia să plece înainte să se ajungă la aşa ceva. Am crezut-o, dar acum, după ce am ascultat povestea dumneavoastră, îmi e clar că Paulette ascundea ceva – că mînţea, ca să o zic pe şleau.

Mrs Burnham începu să plângă încet, cu faţa în palme.

– Mrs Burnham, adăugă iute Zachary, indiferent ce s-a întâmplat între soţul dumneavoastră şi Paulette, un lucru vă pot spune cu siguranţă: Paulette nu era însărcinată, şi ceea ce v-a spus dumneavoastră era poate doar o posibilitate care o înspăimânta.

– Cum puteţi fi sigur?

– Pentru că ne-am întâlnit câteva luni mai târziu, la bordul lui *Ibis*, şi, dacă ar fi dus în pântece un copil, ar fi fost deja vizibil. Dar nu era niciun semn de aşa ceva. Sper că măcar asta să vă aducă un pic de consolare.

– Consolare? spuse Mrs Burnham, plângând în hohote şi cuprinzându-şi capul în palme. Vai, Mr Reid, cum îmi puteţi vorbi de consolare... când tocmai mi-aţi confirmat cele mai îngrozitoare bănuieli?

Umerii îi tresăltau de plâns şi reverele halatului se depărtară, dând la iveală un petec din cămaşa de noapte pe care o purta pe dedesubt. Zachary văzu cum pânza subţire de bumbac se întindea peste pieptul ei plin. Avu un sentiment de vinovăţie şi îşi îndreptă privirea în altă parte. O întrebă:

– Deci aveaţi oarece bănuieli?

Ea încuviinţă din cap.

– Uneori, da, aveam. Mă întrebam adesea dacă nu cumva

se petrecea ceva nepotrivit între soţul meu şi tinerele fete pe care le găzduiam la noi. Dar nu mi-aş fi închipuit aşa ceva cu Paulette, pentru că ea mi s-a părut cel mai curat suflet pe care l-am întâlnit vreodată. De aceea i-am dăruit atâta afecţiune. Iar acum nu ştiu ce mă doare mai rău: trădarea ei sau a soţului meu.

Plângea, cu capul îngropat în mâini. Încet-încet silueta ei statuară părea să se fi prăbuşit, şi capul îi căzuse aproape pe genunchi.

Zachary se ridică de pe scaun şi se aşeză în genunchi, lângă ea.

– Doamnă Burnham, trebuie să ştiţi că nu sunteţi singura care a fost trădată, îi spuse încet. Şi eu am fost trădat şi minţit de Paulette. Şi când mă gândesc că am crezut că ea e marea mea dragoste.

Nu ştia dacă îl auzise, aşa că puse o mână pe umărul ei.

– Doamnă Burnham?

La atingerea lui, ea îşi ridică faţa şi strânse ochii.

–Vai, Mr Reid... şopti, în timp ce îi cerceta faţa. Vai, acum văd că aveţi părul încă ud... de la ploaie, cred.

Întinse mâna şi-i atinse părul negru cu dosul ei. Apoi îşi trecu degetele printre şuviţele lui cârlionţate şi apoi, brusc, îi trase faţa către buzele ei.

El răspunse cu atâta ardoare, încât fotoliul ei se aplecă pe spate, se răsturnă pe o parte şi-i aruncă pe amândoi pe podea; ea îşi pierdu turbanul de pe cap. Zachary începu să tragă de reverele halatului ei, în timp ce buzele îi rămâneau lipite de ale ei. Se mai rostogoliră o dată, şi încă o dată, în timp ce încerca să o dezbrace. Apoi degetele lui îi prinseră gulerul cămăşii de noapte. Neputând s-o desfacă, îşi pierdu răbdarea şi sfâşie bumbacul fin, de sub care se iviră sânii ei.

Când i-a venit rândul să tragă de cămaşa lui, ea o sfâşie dintr-o singură mişcare, în timp ce el se zbătea să iasă din pantaloni şi izmene. În mijlocul luptei, se prăbuşiră din nou unul peste altul, lovindu-se de un obiect care se prăbuşi cu

zgomot, zgomot de lemn rupt şi de sticlă spartă.

Zachary privi în sus, speriat, dar ea îi trase din nou chipul în jos, către ea.

– E doar sticla de brandy. Şi masa, îi şopti în ureche. Nu-ţi fă griji. Nimeni nu poate auzi nimic în furtuna asta.

Cămaşa ei sfâşiată se încolăcise în jurul umerilor lor, iar pantalonii şi izmenele de care el reuşise să se dezbrace pe jumătate, i se înfăşuraseră în jurul gleznelor. Când au încercat să se mişte, s-au rostogolit din nou şi au mai lovit ceva.

Gura lui Zachary era lipită de sânii ei şi nici nu se sinchisi de restul. Dar o auzi şoptind:

– Nu era decât mica mea tamancha.

Îl cuprinse cu braţele şi îşi încolăci strâns picioarele în jurul coapselor lui, ca un înecat ce se prinde de o creangă în mijlocul mării furtunoase. Apoi, de pe buzele ei se desprinse un geamăt, care crescu în intensitate, până ce se transformă într-un strigăt lung, ascuţit, ce o făcu să-şi ridice trupul ca un arc încordat. Se lăsă dintr-o dată moale în braţele lui Zachary, iar el se opri, la rândul lui – se simţea de parcă, în străfundurile fiinţei lui, ca într-o mină, cineva aprinsese un fitil, ale cărui scântei se roteau în spirală, din ce în ce mai adânc, de-a lungul unui fir ce cobora către măruntaie. Atunci când scânteia ajunse la capătul firului, simţi o explozie ce-l zgudui atât de tare, încât îl făcu să-şi audă zăngănitul propriilor oase, şi îi încordă dureros muşchii. Când explozia îi ajunse la cap, totul se aprinse în galben, ca o vâlvătaie uriaşă, iar apoi strălucirea ei se destrămă în întuneric.

După aceea, întoarcerea la realitate fu o senzaţie nemaiîncercată vreodată. Nu simţi că se ridică din întuneric către lumină, ci mai curând că pluteşte în jos de pe un nor. Pierduse noţiunea timpului, dar îşi dădea seama că era încă pe podea cu braţele şi picioarele împletite cu ale lui Mrs Burnham.

Se mişcă şi încercă să se elibereze, dar ea îi şopti în ureche:

– Nu, nu încă. Mai stai. Mâine ne vom trezi şi vom avea în

față o veșnicie de regrete și căință. Acum avem noaptea asta pentru noi, așa că mai bine s-o folosim, ca să ne meritățm mai târziu pedeapsa.

Zachary își depărtă capul, mirat:

– Ce vreți să spuneți, Mrs Burnham? Vreți să spuneți că nu se va mai repeta niciodată?

Ea își atinse buzele de obrazul lui, cu gingășie.

– Da, scumpul meu, îmi pare rău s-o spun, dar așa trebuie. Aceasta e ultima și singura dată. Nu-ți dai seama? E mult prea periculos – cel mai mic zvon ce ar ajunge la urechile lui Mr Burnham și ne-ar omorî pe amândoi. Riscăm prea mult.

– Dar de ce să-i ajungă vreun zvon la urechi? Putem să fim prudenți, nu-i așa? Vor mai fi și alte zile când nu va fi nimeni acasă, nu-i așa?

Ea scutură din cap și îi zâmbi melancolic.

– Ce rost ar avea? Unde pot duce toate astea? Tu ești un băiat fără un sfanț și eu sunt soție și mamă, și mult mai în vârstă ca tine.

– Ce vârstă aveți?

– Treizeci și trei. Tu?

– Douăzeci și unu. Aproape douăzeci și doi.

Ea îl sărută pe frunte.

– Vezi bine, sunt destul de bătrână ca să-ți fiu mătușă. Te vei plictisi repede de mine. Să nu ne mai gândim la viitor. Mai bine să profităm de ceasurile care ne-au mai rămas acum.

Cortul subedarului era în fruntea liniilor de cipai, cu fața la terenul de paradă. Corturile ofițerilor englezi se aflau de cealaltă parte; într-unul din ele, o lampă aprinsă proiecta pe pânză umbra uriașă a capului căpitanului Mee.

Cortul subedarului era la fel de bine luminat, cu lumânări și lămpi. Înăuntru erau adunați vreo cincisprezece oameni. Dintre aceștia, vreo doisprezece erau tovarăși afsari de-ai lui Kesri – suboficiali în batalionul Pacheesi. Cu toții erau rude de sânge cu subedarul: spre deosebire de Kesri, care purta

uniforma murdară, erau îmbrăcaţi în haine civile, în dhoti şi ungah.

Printre cei veniţi în vizită, Kesri recunoscu doar unul: pe Chandan Singh, cumnatul lui Deeti – un tânăr uscăţiv, cu colţurile gurii căzute şi ochi alunecoşi. Kesri îl mai întâlnise o singură dată, în cantonamentul din Barrackpore. Venise să-l ia înapoi în sat pe Hukam Singh, după ce acesta fusese eliberat din rândurile armatei. În acea zi, îl căutase în mod special pe Kesri, pentru a-i mulţumi că salvase viaţa lui Hukam Singh.

Kesri se pregătea să-i adreseze lui Chandan Singh obişnuitele cuvinte de condoleanţe pentru moartea fratelui său. Dar, când Chandan Singh se întoarse spre el şi îl privi, cuvintele îi îngheţară pe buze – chipul tânărului era schimonosit de furie şi ochii înroşiţi şi plini de ură.

Kesri îşi dădu seama că se întâmplase ceva foarte grav. Mai băgă de seamă că era singurul care stătea în picioare – subedarul nu îl poftise să se aşeze, deşi toţi ceilalţi luaseră loc, inclusiv câţiva care îi erau inferiori în grad. Kesri îşi dădu seama că nu voiau doar să-l insulte: fusese chemat în faţa unui soi de tribunal ad-hoc, un amestec de curte marţială şi *panchayat* de castă, iar subedarul juca rolul de judecător suprem.

Kesri luă poziţia de drepţi, ca la paradă, şi se întoarse cu faţa la Nirbhay Singh.

Subedar sah'b, îi spuse, m-aţi chemat?

Da, havildar Kesri Singh, spuse subedarul. Te-am chemat. Motivul este că azi am primit nişte veşti extrem de grave.

Subedarul vorbea răspicat, cu voce măsurată şi gravă. Kesri recunoscu tonul cu care îl auzise vorbind atunci când se adresa curţii marţiale – iar azi atitudinea lui era întocmai ca în acele ocazii. Pe chip avea întipărită o expresie gravă, ce nu îngăduia nicio urmă de voioşie; rostea cuvintele mai rar ca de obicei şi le pronunţa cu mai multă emfază. Atunci când voia să sublinieze ceva, nu ridica tonul, ci doar îşi netezea mustaţa.

Cu ceva timp în urmă, spuse subedarul, privindu-l pe

Kesri în ochi, te-am anunţat că am primit o scrisoare ce mă înştiinţa cu privire la decesele din familia mea. Ţi-am spus că a murit fratele meu, Bhyro Singh, la fel şi nepotul meu, Hukam Singh, alături de care ai luptat în Birmania şi care era căsătorit cu sora ta. Astăzi am aflat mai multe cu privire la sfârşitul lor, de la Chandan Singh şi de la aceşti oameni veniţi din satul lui. Au călătorit luni de zile ca să ne aducă aceste veşti. Aşa am descoperit că lucrurile stau mult mai rău decât ne închipuisem. Şi am mai aflat că tu eşti implicat în toate acestea.

Eu? strigă Kesri. Cum se poate una ca asta? Doar eram aici, împreună cu voi. Nici măcar nu am avut habar de ce se întâmplase. Cum aş putea fi eu implicat în vreun fel?

Prin sora ta.

În acel moment, vocea subedarului tremură uşor. Se opri ca să-şi mângâie mustaţa şi să-şi recapete calmul. Continuă apoi cu voce egală:

Din câte se pare, havildare, sora ta întreţinea o relaţie ascunsă cu un alt bărbat – un văcar, unul din casta de jos.

O exclamaţie colectivă, un muget de groază şi dezgust se ridică din adunare. Preţ de câteva clipe, Kesri se holbă la subedar, ca şi cum nu putea să creadă ce auzea. Apoi strigă:

E cu neputinţă! Îmi cunosc bine sora şi ştiu că nu ar face niciodată aşa ceva.

Fu rândul lui Chandan Singh, care până atunci stătuse ghemuit într-un colţ, să-şi iasă din minţi şi să ţipe:

Dacă o cunoşti pe căţeaua aia, strigă el, atunci ştii că nu e decât o *randi*, o curvă! Şi pe deasupra o ucigaşă. Mi-a otrăvit mama... şi pe fratele meu...

Chup rah! Tacă-ţi gura, interveni subedarul. Nu e locul tău să vorbeşti aici! Apoi se întoarse din nou către Kesri. Ceea ce am aflat astăzi, havildare, e că sora ta a fugit împreună cu văcarul ei, imediat după ce a murit Hukam Singh. Se pare că se pregătise dinainte – îşi trimisese fiica într-un loc ascuns. De aceea, se bănuieşte că ea l-a otrăvit pe Hukam Singh. Dar nu mai are rost să vorbim despre asta, pentru că nu o putem

dovedi cu nimic. Ceea ce este însă sigur, e că cei doi şi-au pus la cale fuga cu mare băgare de seamă: voiau să se dea drept girmitiya şi să fugă peste mări, tocmai pe insula Mauritius. Dar iată că, pe drum, fratele meu, Bhyro Singh, i-a recunoscut, şi astfel şi-a găsit sfârşitul. Ibovnicul sorei tale i-a făcut de petrecanie, cu ajutorul ei.

Kesri nu mai auzise niciodată o poveste atât de neverosimilă.

E na ho saké – nu poate fi adevărat, clătină el din cap. Subedar sah'b, ştiţi bine ce respect vă port, dar cum aş putea să cred toate astea? Sora mea n-a ieşit niciodată din *zilla* noastră. Cum ar fi putut să pună la cale să fugă peste mări? E de necrezut.

Dar iată că aşa s-a întâmplat, zise subedarul. Cu multe luni în urmă s-a desfăşurat la Calcutta o anchetă oficială. Noi nu am fost puşi la curent, pentru că eram cu toţii în junglă. Dar concluziile şi verdictul final au fost tipărite şi publicate, atât în engleză, cât şi în hindustani.

Îi întinse două foi de hârtie.

Iată verdictul. L-am citit cu toţii şi nu încape îndoială că aşa s-au petrecut lucrurile. Chandan Singh şi ceilalţi bărbaţi au mers la Calcutta, ca să ia parte la proces şi să se asigure că criminalii vor da seamă în faţa legii. Dar Dumnezeu a avut deja grijă de o parte din pedeapsă: ibovnicul sorei tale, ucigaşul lui Bhyro Singh, e mort. S-a înecat, în timp ce încerca să evadeze de pe vas. Dar sora ta e încă în viaţă şi, atâta timp cât trăieşte, eu şi familia mea nu ne vom găsi liniştea, pentru că nu vom putea uita niciodată ruşinea şi dezonoarea pe care ea le-a abătut asupra capetelor noastre – şi al tău, Kesri Singh, căci tu îi eşti frate.

Kesri scutură din nou din cap.

Subedar sah'b, spuse, trebuie să fie vreo greşeală; poate că e vorba de o altă femeie. Eu îmi cunosc sora.

Aur ham tohra se achha se jaana taani! Eu o cunosc încă şi mai bine decât tine! urlă Chandan Singh, sărind în picioare

şi înaintând spre Kesri, pentru a-i arăta pumnul. Sora ta e o curvă şi o căţea. Ultimii şapte ani a locuit chiar lângă casa mea, aşa că pot să-ţi spun mai bine. În fiecare zi mi se oferea, pe câmp. Mă ruga să mă culc cu ea, să-i fac încă un copil. Îi spuneam, nu-ţi e ruşine, îi aduceam aminte că era măritată cu fratele meu – dar ce ruşine să aibă o curvă? Nemaigăsind pe nimeni, s-a înhăitat cu jegosul ăla de văcar. L-am văzut cum pleca din casa lor în fiecare dimineaţă – întreabă pe oricine din sat. L-am văzut cu ochii noştri.

Deodată, picioarele lui Kesri se puseră în mişcare. Înainte să-şi poată da seama ce face, îl înşfăcă pe Chandan Singh de gât cu o mână. Cu cealaltă îşi luă avânt şi îl lovi peste faţă cu toată puterea. Chandan Singh zbură, învârtindu-se, printre tovarăşii lui şi se prăbuşi peste pânza cortului.

Kesri ar fi sărit din nou pe el, înainte ca acesta să fi putut face vreo mişcare, dar patru oameni se aruncară asupra lui. Îi imobilizară braţele şi îl obligară să stea din nou faţă în faţă cu subedarul.

Expresia de pe chipul subedarului era netulburată.

Ascultă-mă, Kesri Singh, îi zise el, cu vocea lui gravă şi egală. Noi toţi din familia mea am făcut multe pentru tine. Te-am primit în acest paltan, deşi nu erai unul de-al nostru. Te-am tratat drept şi te-am încurajat să te simţi ca acasă aici, te-am ajutat să ajungi la rangul pe care îl ai acum, pentru că suntem oameni mărinimoşi. Am mers încă şi mai departe, şi am primit-o pe sora ta în familia noastră, deşi avea un ten negricios şi era trecută bine de vârsta măritişului; cât despre zestrea ei, nici măcar un sărăntoc nu ar fi fost mulţumit cu ea. Toate acestea le-am făcut de dragul tău, dar tu nu te-ai arătat niciodată recunoscător, nici nu ne-ai dat vreun semn de mulţumire. Ne-ai dispreţuit şi ţi-ai bătut joc de noi pe la spate. Suntem siguri că tu crezi că acest paltan nu se poate descurca fără tine. Pentru noi, nu ai nicio taină. Dar noi suntem iertători şi mărinimoşi din fire, şi am îndurat toate astea. Chiar în urmă cu câteva zile, mi-a ajuns la urechi că, după ce ai primit

vestea morţii fratelui meu, ai împărţit dulciuri la toţi *randi* şi *naach-wali* din bazarul taberei. Şi totuşi, nu am zis nimic, ştiind că pedeapsa ţi-o vei primi din ceruri. Şi iată că aşa a şi fost – căci cele întâmplate nu pot fi trecute cu vederea. Sunt o pată pe onoarea familiei mele – iar tu ai chipul înnegrit de această pată. Nu există decât un singur mod de a-ţi spăla onoarea, Kesri Singh: să-ţi aduci sora şi să o dai pe mâna noastră, ca s-o punem să plătească pentru tot ce a făcut. Până atunci, nimeni din acest paltan – nici afsarii şi nici jawanii – nu vor mai mânca împreună cu tine, nu vor mai lua apă din mâna ta şi nu vor mai schimba vreo vorbă cu tine. De acum încolo, nu mai ai ce căuta în acest paltan – şi, dacă vei rămâne aici, vei fi pentru noi o stafie. Voi lămuri toate astea cu ofiţerii englezi mâine dimineaţă; şi, aşa cum bine ştii, ei ne respectă deciziile în probleme de familie şi castă. Le voi spune că, din punctul nostru de vedere, nu mai eşti decât un paria, un intrus. În ochii noştri, nu valorezi mai mult decât un câine de pripas; eşti mai jos decât cea mai ticăloasă fiinţă. Nu putem suporta să mai rămâi în acest cort nicio clipă: e o insultă aruncată în biraderiul nostru. Nu vei mai călca niciodată în corturile noastre. Asta e tot ce am avut de spus.

Subedarul îşi adună o flegmă şi o scuipă pe jos.

Abh hamra aankhi se dur ho ja! Piei din ochii mei, Kesri Singh! Nu vreau să te mai văd niciodată!

ŞAPTE

Drumul de la cortul subedarului până la cortul lui a fost cel mai lung din viaţa lui Kesri. Deşi era târziu, oamenii erau încă treji şi şuşoteau pe lângă corturile lor. Kesri trecu pe lângă câţiva cipai din propria lui companie şi niciunul nu-l salută; nici măcar nu-l priviră în faţă: era limpede, toţi ştiau că fusese declarat un paria. Toţi se dădeau un pas înapoi, astfel că în jurul lui Kesri părea că se face un gol ce venea după el, pe măsură ce el mergea înainte. Era ca şi cum s-ar fi transformat peste noapte într-un focar de infecţie.

Kesri le simţea privirile arzându-i spatele; le auzea vocile, chicotind, şuşotind. Ar fi vrut ca măcar unul dintre ei să-i spună ceva în faţă: nu-şi dorea nimic mai mult decât să se ia la bătaie cu cineva – dar ştia că nu putea spera aşa ceva. Nimeni nu i-ar fi făcut o asemenea favoare; şi se temeau prea mult de el ca să-l înfrunte de unul singur.

Când Kesri se apropie de cort, văzu că în jurul lui se adunase o haită de câini. Se băteau pe o grămadă de oase şi măruntaie; cineva le aruncase acolo, în lipsa lui. Ştia că îl urmăreau din priviri, aşa că ocoli câinii fără să se oprească – nu voia să le dea satisfacţia să se bucure de căderea lui.

Intră în cort, unde descoperi că lucrurile îi zăceau împrăştiate pe jos. Servitorul dispăruse şi, chootiya ce era, profitase de ocazie ca să plece cu câteva din obiectele lui.

Kesri aprinse o lumânare şi începu să strângă. Tot căutând prin grămada de obiecte, găsi un mic tablou în culori vii, pictat pe o bucată de pânză. Era chipul unei fetiţe, trasat cu tuşe drepte, îndrăzneţe. Îl recunoscu de îndată: era unul dintre tablourile lui Deeti şi copila era fiica ei, Kabutri. Deeti i-l dăruise cu ocazia ultimei lor întâlniri, la Nayanpur, atunci când Kesri venise acasă în permisie.

Kesri se aşeză pe marginea unui charpoy şi se uită lung la tablou, cu coatele sprijinite pe genunchi.

Unde era acum Kabutri? Unde era Deeti?

Povestea fugii ei de acasă împreună cu un amant şi călătoria la bordul unei nave ce se îndrepta spre Mareech i se păreau o bazaconie ce nu merita atenţie.

Dar unele amănunte păreau verosimile: moartea lui Hukam Singh de pildă – de ceva vreme, starea sănătăţii lui se înrăutăţise văzând cu ochii, aşa că nu era de mirare că murise. Şi era posibil ca Deeti să fi încercat să scape din ghearele familiei soţului ei, după moartea acestuia.

În mod clar, se întâmplase ceva cu ea, şi, deşi Kesri nu avea cum să afle ce anume, era sigur că acesta era motivul pentru care familia lui nu-i mai scrisese de atâta timp. Era limpede că era o problemă prea delicată pentru a putea fi încredinţată scribilor plătiţi care le aşterneau de obicei pe hârtie scrisorile. Trebuia să aştepte să ajungă acasă, pentru a afla adevărul – şi avea să mai treacă ceva vreme până atunci.

Kesri se întinse pe charpoy şi rămase nemişcat, ascultând zgomotele atât de familiare ale taberei: clopotele santinelei; râsetele de beţivi ale celor ce se întorceau de la bazar, nechezatul cailor în ţarcul lor. De undeva, se auzea un cipai cântând un cântec despre întoarcerea în satul lui de baştină.

Timp de nouăsprezece ani, paltanul îi fusese casă şi familie, şi totuşi acum îi era limpede că el nu făcuse de fapt niciodată parte din el. Înţelese că visul lui de a se ridica la rangul de subedar nu avusese niciodată vreo şansă de a se împlini. Actualul subedar şi acoliţii lui nu ar fi permis niciodată aşa ceva – în ochii lor fusese întotdeauna un intrus, şi, mai devreme sau mai târziu, ar fi găsit un pretext ca să-l îndepărteze. Cel mai rău era că nimic din toate acestea nu constituia vreo noutate: în adâncul sufletului lui, ştiuse întotdeauna adevărul, dar nu voise să recunoască şi nici să ia vreo măsură.

Era acum pe deplin conştient de toate acestea, şi îl străbătu un val de dezgust faţă de sine însuşi şi faţă de cei pe care îi considerase tovarăşii săi de luptă. Îşi aduse aminte că Gulabi încercase de nenumărate ori să-i atragă atenţia asupra duşmanilor lui, dar el nu o luase în seamă. Acum şi ea trebuia

să rupă orice legătură cu el, altfel îşi pierdea locul în bazarul taberei – subedarul ar fi avut grijă s-o pedepsească.

Kesri înţelese că trebuia să părăsească batalionul, atât pentru binele lui Gulabi cât şi pentru binele lui. Odată ce se răspândea vestea că era proscris, nimeni nu mai putea să continue să trăiască în vechiul său paltan. Kesri mai văzuse astfel de cazuri şi înainte, şi era conştient că subedarul avea puterea de a-l împiedica să-şi îndeplinească obligaţiile: dacă mâine se prezenta pe terenul de paradă, nimeni nu avea să-i asculte comenzile.

Nu mai încăpea îndoială că trebuia să plece. Dar unde? În acest punct al carierei lui, ar fi fost foarte greu să se transfere într-o altă unitate; dacă s-ar fi pensionat acum, ar fi renunţat la pensia ce i se cuvenea dacă ar mai fi stat în armată încă câţiva ani. Dar ce să facă între timp?

Ce cruzime, să i se întâmple aşa ceva tocmai acum, când era prea obosit ca să gândească limpede. Se lungi pe charpoy şi aţipi. Când se trezi, îl văzu lângă el pe Pagla-baba.

Arre Kesri, ce tot dormi atâta? N-ai auzit? Mâine Mee-sah'b pleacă la Calcutta.

Kesri tresări şi se ridică în capul oaselor.

Ce tot îndrugi, Pagla-baba?

Ce te-a întrebat acum câteva zile Mee-sah'b?

Deodată Kesri îşi aduse aminte de oferta aghiotantului.

Vrei să spui că ar trebui să mă ofer voluntar pentru expediţie?

Da, Kesri, ce altceva ai putea să mai faci?

Kesri sări în picioare şi ridică uşa de pânză a cortului. Era trecut de miezul nopţii, dar, de cealaltă parte a terenului de paradă, în cortul adjutantului, se vedea încă o lumină aprinsă.

Du-te, Kesri – du-te chiar acum.

Kesri îl luă de mână pe Pagla-baba.

Mă duc, îi zise, dar ascultă-mă, spune-i lui Gulabi să vină la mine la noapte. Vreau să o mai văd o dată.

Theek hai.

În clipa următoare, Pagla-baba se şi făcuse nevăzut, la fel de repede cum apăruse. Kesri ieşi din cort, îşi îndreptă umerii şi o porni către corturile ofiţerilor.

Dacă aghiotantul ar fi fost oricine altcineva în afară de căpitanul Mee, lui Kesri nu i-ar fi trecut prin cap să îl deranjeze la o oră aşa târzie din noapte. Dar relaţiile dintre el şi căpitanul Mee nu erau cele obişnuite dintre un cipai şi un ofiţer: privind lampa aprinsă din cortul adjutantului, avu impresia că acesta îl aştepta.

– Domnule? Mee sah'b?

– Da. Cine e acolo? Uşa cortului se deschise şi, în cadrul ei, apăru chipul căpitanului Mee.

– A, tu erai, havildare. Poftim înăuntru.

Kesri păşi înăuntru şi îşi dădu seama că Mee se pregătea de plecare. Lângă patul de campanie era un cufăr plin-ochi şi un morman de hârtii se adunase pe pupitru.

– Plec mâine dimineaţă devreme spre Calcutta, zise căpitanul Mee, fără ocolişuri.

– Ştiu, sir, de aceea am şi venit.

– Te ascult, havildare. Hai, spune!

– Vreau să merg şi eu cu dumneavoastră.

– Eşti sigur?

– Da, sir, vreau să merg ca balamteer.

Chipul căpitanului Mee se destinse într-un zâmbet larg. Se apropie de Kesri, cu mâna întinsă:

– Bravo, aşa mai vii de-acasă, băiete! Ştiam eu că o să-ţi vină mintea la cap. Nu ştiu ce te-a făcut să te răzgândeşti, dar mă bucur din tot sufletul!

Kesri nu se lăsă înşelat nici de tonul glumeţ al căpitanului, nici de pretinsa sa lipsă de informaţii. Ca orice aghiotant de nădejde, căpitanul nu lăsa să-i scape nimic din tot ceea ce se petrecea în batalionul lui; de la încăierări şi harţă, până la furturi şi conflicte mai mari, nimic nu trecea neobservat. Cum Kesri se aflase în slujba lui Mee sahib, devenind astfel cel mai de încredere informator al său, îi erau binecunoscute sursele

sale de informaţii, din fiecare companie şi pluton. Veştile despre cele petrecute în cortul subedarului îi ajunseseră probabil la urechi după doar câteva minute, şi îşi dăduse imediat seama ce consecinţe aveau pentru Kesri. În pluton, se mai dăduseră şi înainte sentinţe de ostracizare, nu doar printre cipai, ci şi în rândul ofiţerilor: atunci când se întâmpla, se spunea că omul fusese „trimis la Coventry".

Aşa că Kesri îşi dădu seama că se prefăcea doar a nu şti nimic despre soarta lui – nu era vorba de o persoană neinformată, ci de una înzestrată cu mult tact. Kesri se simţi înduioşat.

– Mulţumesc, Kaptan-sah'b.

Căpitanul Mee trecu mai departe.

– Atunci rămâne stabilit aşa, îi spuse. Nu cred că va avea ceva de obiectat comandantul, dar ar fi cel mai bine să semnezi chiar acum toate hârtiile, ca să i le pot pune în faţă mâine dimineaţă la prima oră.

Mee îşi păstră aceeaşi atitudine degajată pe toată durata întâlnirii. Dar, la sfârşit, după ce terminaseră cu întocmirea documentelor, ceva se schimbă în purtarea lui – ieşi din spatele pupitrului de campanie şi puse o mână pe umărul lui Kesri.

– Mă bucur că vii cu mine, havildare, zise el, cu o voce plină de tristeţe. Speram că o să mi te alături. Nu cred că în tot batalionul mai poţi găsi doi oameni care se cunosc atât de bine cum ne cunoaştem noi doi.

Francheţea căpitanului Mee îl luă prin surprindere pe Kesri. Poate că el, personal, nu s-ar fi exprimat cu aceleaşi cuvinte, dar îşi dădu seama câtă dreptate se găsea în vorbele aghiotantului. Petrecuse aproape două decenii în sânul acelui pluton, şi iată că niciunul dintre tovarăşii lui cipai nu-i adresase vreo vorbă bună; singura mână prietenească care i se aşezase pe umăr nu era a unui om din casta lui, nici măcar a unuia de aceeaşi culoare, ci a unui *angrez* de la care nu ar fi putut avea niciodată pretenţii. Gândul acesta îi împăienjeni

ochii şi-şi dădu seama, cu spaimă, că îi venea să plângă.

Din fericire întâlnirea luase sfârşit.

– Prea bine atunci, havildare, spuse Căpitanul Mee. Mâine după *choti-hazri* te rog să te prezinţi la popota ofiţerilor.

Ji aj'ten-sahib, salută Kesri energic şi ieşi afară.

Era deja târziu şi tabăra era pustie. Kesri se întoarse în cort şi împachetă câteva lucruri înainte să se culce. Preţ de câteva minute, ciuli urechile la sunetele de paşi, sperând să fie ai lui Gulabi, deşi, în adâncul sufletului său, ştia că n-o să vină. Nici măcar nu avea de ce să fie supărat că se ţinea deoparte; dacă ar fi fost descoperită, subedarul ar fi pedepsit-o crunt, fără nicio îndoială; ar fi fost nechibzuit să-şi rişte existenţa ei şi a celorlalte fete.

Dar, chiar dacă înţelegea situaţia, gândul că nu o s-o mai vadă niciodată îl întrista peste măsură. Nimeni nu îi cunoştea rănile mai bine decât ea. Sub atingerea ei măiastră, relieful dureros al vechilor cicatrici tresăltau de plăcere; degetele ei vrăjite ştiau să transforme vechile răni în fântâni de voluptate. Acum simţea că toate părţile lui rănite plângeau după mângâierile ei.

Îşi aminti prima dată când se culcase cu Gulabi, pe vremea când era proaspăt recrut; şi îşi mai aminti cum o voce din capul lui îl avertizase atunci că într-o zi avea să plătească acea plăcere. Acum, că acea zi sosise, luă hotărârea de a se întoarce la disciplina abstinenţei, pe care o abandonase atunci când intrase în rândurile batalionului Pacheesi; avea să se întoarcă la modul de viaţă al luptătorului, *la brahmacharya*, şi astfel va ispăşi toţi anii irosiţi ca cipai.

Kesri se gândi la anii în Pacheesi – la bătălii şi încăierări, la cât de mândru fusese de plutonul lui – şi gura i se umplu de un gust amar. Îşi aminti cum Deeti pusese la cale înrolarea lui în batalion şi se întrebă dacă nu cumva le fusese scris amândurora în *kismatul* lor că tot ea va fi şi cea care îl va face să-l părăsească. Şi totuşi, nu-i purta pică pentru asta. Îşi dădea seama că el singur era vinovat, nu doar pentru că nutrise

nişte speranţe deşarte, ci şi pentru că o sacrificase pe Deeti de dragul ambiţiei lui şi o dăduse pe mâna familiei subedarului Bhyro Singh, deşi ştiuse ce fel de oameni erau.

Nu i-ar fi luat-o în nume de rău lui Deeti, dacă ar fi aflat că, pentru răul ce i-l pricinuise, îl blestemase să ajungă aici.

Urmările nopţii petrecute cu Mrs Burnham se dovediră pentru Zachary mult mai grave decât prevăzuse ea: pe lângă povara vinovăţiei şi remuşcării, îl urmărea pretutindeni gândul înspăimântător al răzbunării soţului ei. Vedea peste tot semne ale puterii domnului Burnham. Ce ar fi făcut burra sahib dacă ar fi mirosit că soţia îl înşela? Zachary simţea cum îl trec toţi fiorii numai dacă se gândea la asta şi se blestema pentru că riscase atât de mult pentru o plăcere de o noapte.

Ceea cea era ciudat era că toată căinţa lui nu putea alunga din mintea lui Zachary acea noapte. Îl durea capul de la atâtea gânduri negre, dar alte părţi ale corpului îl furnicau şi tresăreau atunci când deschidea sertarele memoriei şi scotea din ele clipele de voluptate pe care le trăise. Sentimentele de vinovăţie se transformau atunci în părere de rău că nu ştiuse să prelungească bucuriile acelei nopţi; era cuprins, fără voia lui, de dorinţa de a o repeta măcar o singură dată.

Firește că era cu neputinţă. Oare nu-i spusese chiar ea, atât de categoric, că fusese prima şi ultima dată? Acele cuvinte, pe care le repeta adeseori, îi ofereau un fel de mângâiere, atunci când cădea pradă fricii şi vinovăţiei. Însă, de multe ori, vorbele ei, aşa cum îi răsunau în memorie, căpătau alte inflexiuni şi îl făceau să se întrebe dacă fuseseră spuse pe un ton chiar atât de categoric cum îşi imaginase el. În mintea lui, gândurile se înlănţuiau între ele, până ce ajungea să îşi imagineze că va primi din nou o misivă din budoarul ei, şi că ea va da semnalul unei noi întâlniri, la care va ajunge furişându-se prin grădină.

Dar, mesajul ei, deopotrivă temut şi dorit, nu mai venea. Săptămânile s-au scurs una după alta, fără nicio scrisoare sau

bilet, fără nici măcar să o mai poată vedea în faţă pe Mrs Burnham – nu apucase decât să-i zărească umbra în dosul purdahului trăsurii ei ce se îndepărta huruind pe aleea din faţa casei, ducând-o la vreun levee, conferinţă sau burra-khana.

Tăcerea ei se prelungea, devenea înspăimântătoare. Îşi închipui că se căieşte pentru adulterul comis şi că poate încearcă să-şi ispăşească vina, ţesând cine ştie ce istorii despre el; mai demult, pe când trăia la Baltimore, auzise astfel de întâmplări, despre doamne ce şi-au sedus sclavii şi apoi i-au scos vinovaţi de fapte reprobabile.

Într-una din nopţi, l-a fulgerat un gând ce l-a făcut să înceapă să tremure ca scuturat de friguri. Şi dacă se ferea să-l întâlnească pentru că rămăsese însărcinată în acea noapte?

Era o ipoteză ce distrugea puţina linişte sufletească ce-i mai rămăsese. În acea zi, meşterise la lemnăria prorei, dar acum se oprise, şi îşi storcea creierii ca să găsească o cale de a o putea reîntâlni între patru ochi pe Mrs Burnham. Îi trecu prin minte că putea deschide cu şperaclul uşa de la intrarea pe scara de serviciu a slugilor, pentru a se strecura în budoarul ei. Dar nu avu curajul să-şi pună planul în practică – în imaginaţia lui febrilă, văzu din nou pistolul şi o sumedenie de motive pentru care ea ar fi putut alege să tragă în el.

Într-o zi, pe când se chinuia astfel, întrebându-se ce ar trebui să facă, veni în vizită Mr Doughty. Voia să-l invite pe Zachary la un tiffin ce avea loc peste o săptămână.

Zachary era atât de abătut, încât nu simţea nici cea mai mică dorinţă să meargă la masă la familia Doughty. Dar era atât de răvăşit, încât nu găsi pe loc o scuză potrivită.

– Mulţumesc din suflet, Mr Doughty, bâigui el, dar nu cred că am haine potri...

Domnul Doughty izbucni într-un hohot de râs.

– Păi atunci, mânzul meu drag, mai înfăşoară-te o dată în togă. Cred că Mrs Burnham s-ar distra foarte tare, ca şi data trecută, când s-a prăpădit de râs; zicea că arătai ca un cocoşel beat.

La auzul numelui lui Mrs Burnham, gândurile lui Zachary începură să facă curse. Îşi scărpină bărbia şi zise, cu un aer degajat:

– Deci o să fie şi dumneaei acolo?

– Desigur, şi o să mai fie şi alte doamne, domniţe şi tinere codane. Dar nu prea avem feciori şi flăcăi, de aceea doamna Doughty m-a trimis aici să te iau de-o aripă.

– O să vin, spuse Zachary. Vă mulţumesc, Mr Doughty.

– Prea bine. Şi dacă eşti în căutare de ţoale ieftine, cel mai bine ar fi să dai or raită duminică pe la casele de licitaţii. Scot adesea la vânzare lucrurile celor ce-au trecut dincolo şi, cu doar câţiva bănuţi, poţi cumpăra tot ce-ţi trebuie.

Zachary se hotărî să urmeze sfatul lui Mr Doughty şi, următoare duminică, îşi scoase de sub saltea punguţa cu bani. Înăuntru nu erau decât câteva monede; Zachary le numără una câte una şi se gândi cum i-ar fi fost mai uşor de îndurat toate aceste chinuri, dacă n-ar fi fost atât de sărac.

Privirile i se opriră asupra aplicelor aurite ce împodobeau pereţii interiori ai ambarcaţiunii şi-şi spuse că nu i-ar fi deloc greu să vândă câteva la piaţă: cine ar fi băgat de seamă? Se ridică în picioare şi se apropie să le vadă mai bine. Ce uşor i-ar fi fost să le desfacă, doar să scoată câteva cuie şi gata. Luă în mână o sulă şi era cât pe ce să se apuce să scobească lemnul. Dar îl cuprinse un insuportabil val de ruşine, ce-l făcu să se oprească cu mâna în aer. În spatele acelei aplice aurite, se deschidea un tunel ce ducea către un ungher întunecat unde nu se simţea în stare să pătrundă: hoţia. Aruncă sula cât colo, şi-şi îndesă bănuţii în buzunarele nădragilor.

După ce străbătu pe jos o lungă distanţă, Zachary ajunse în centrul Calcuttei. Întrebă trecătorii cum putea ajunge la casele de licitaţii din Russell Street. Acolo îşi cumpără un costum ce aparţinuse unui farmacist pe nume Quinn, decedat de curând, la un preţ ce aproape că-i goli buzunarele.

Dar de abia în dimineaţa în care era aşteptat la prânzul celor doi Doughty îşi dădu seama că din costum emana un iz

ciudat – de mucegai, sudoare şi medicamente – dar era prea târziu ca să mai poată face ceva. Se îmbrăcă cu el, cu speranţa deşartă că nu o să simtă nimeni mirosul; numai că, de îndată ce-i deschise uşa, khidmatgarul casei familiei Doughty recunoscu costumul şi scoase un ţipăt, de parcă ar fi dat nas în nas cu o fantomă:

Quinn-sahib? Arré dekho – Quinn-sah'b ka hoot aa giya!

Strigătele îl alarmară pe domnul Doughty, care veni la uşă şi, la rândul lui, exclamă cu uimire:

– Sfinte Dumnezeule, Reid! Nu cumva eşti îmbrăcat cu bulendrele bătrânului Quinn? Avea doar un singur rând de haine şi prăvălia lui era chiar la colţ, aşa că-l vedeam cu hainele astea în fiecare zi. Mrs Doughty şi celelalte *memsahib* din oraş îşi cumpărau de la el laudanum.

Zachary izbucni revoltat:

– Păi bine, Mr Doughty, nu mi-aţi spus chiar dumneavoastră să merg la casele de licitaţii? De unde să ştiu eu?

– Ei, lasă, nu contează. Nu mai poţi să-l dai jos acum. Hai, mergi în bettuck-connuh şi găseşte-ţi un locşor să te aşezi.

Zachary făcu doar câţiva paşi în salonul de primire şi o văzu pe Mrs Burnham. Era în partea opusă a încăperii, aşezată pe un divan, îmbrăcată cu o rochie vaporoasă de tul roz, cu garnituri de culoarea vinului roşu închis; chipul ei, mângâiat de bucle rebele, era încadrat de o bonetă în formă de inimă. Pana din creştet se legăna uşor sub punkahul ce se rotea deasupra, răscolind aerul fierbinte.

Deşi Zachary se afla în câmpul ei vizual, ea nu părea să-l fi observat: stătea la taclale cu două memsahib cu înfăţişare gravă şi avea obişnuitul ei aer de indiferenţă melancolică.

Ochii lui Zachary poposiră pe mijlocul ei. Trecuseră şapte săptămâni de la acea noapte şi, dacă în urma ei s-ar fi întâmplat ceea ce îl speria pe Zachary cel mai mult – o sarcină –, ar fi trebuit să se vadă deja. Nu observă nimic care să-i confirme temerile, şi totuşi nu-şi putea desprinde privirea de la ea. Ba mai mult, se lăsă prins într-un joc crud al închipuirii: cu ochii

minţii dădu la o parte mătasea subţire a rochiei, pentru a dezgoli ceea ce era dedesubt. Mângâie din nou cu privirea conturul moale al pântecului ce cobora lin către pădurea de cârlionţi pufoşi. Îşi aminti cât de uşor se strecurase pe sub acel baldachin mătăsos şi ce freamăt cald îl chemase, din ce în ce mai adânc, până în străfundurile de neatins ale fiinţei ei; îşi aduse aminte cu cătă voluptate fusese primit în acel sanctuar şi cum acea pătrundere îl făcuse să viseze că fusese acceptat într-o împărăţie unde nu îşi putuse imagina că va putea călca vreodată.

Dar visul se destrămă şi îl lovi din nou în nări mirosul de mucegai al costumului ponosit; se întrebă cum se făcea că părţile lui cele mai intime se bucuraseră de aşa o primire caldă din partea cuiva care acum nu dădea niciun semn că ar recunoaşte trupul lui acoperit de haine.

Era nedrept, şi simţi imboldul unui gest sfidător – o porni spre divan. Era firesc, îşi spuse, să îi adreseze obişnuitul salaam, pentru că, la urma-urmelor, nu era nicio taină că soţul ei îl angajase, că era un fel de servitor al lor; şi, oare, la bal nu dansase cu el în văzul tuturor?

Mrs Burnham bârfea cu tovarăşele ei, cu un aer absent, şi nu dădu vreun semn că i-ar fi observat prezenţa. La câţiva paşi de divan, auzi glasul ei melodios spunând:

– Of, draga mea Augusta, fii convinsă că toate problemele din China sunt numai din vina comisarului Lin – un adevărat monstru, un balaur în carne şi oase... aşa mi-a spus Mr Burnham!

Absorbită în discuţie, nu păru să îl fi văzut pe Zachary până ce acesta nu apăru drept în faţa ei, făcând o plecăciune. În acel moment tresări şi ridică privirea spre el.

– Măi să fie! Ia te uită, dumneata erai... domnul... domnul... în fine, mă rog.

Şi înclină uşor din cap spre el, ca un fel de gest care să voia să fie, mai degrabă decât un salut, o concediere. Apoi îi întoarse spatele şi îşi reluă conversaţia.

Jignirea îl lovi pe Zachary în moalele capului; se răsuci pe călcâie, ca să-şi ascundă obrajii în flăcări, şi o porni împleticindu-se în direcţia opusă.

În timp ce se îndepărta, o auzi zicând, aproape în şoaptă:

– Scuză-mă că nu ţi l-am prezentat, dragă Augusta, dar nu-mi pot aminti nici în ruptul capului numele lui. Nu că ar avea vreo importanţă – e un nimeni... un simplu meşter de-al domnului Burnham.

– Meşter, zici? După cum miroase, aş fi crezut mai degrabă că vinde medicamente.

– De ce oare l-o fi invitat familia Doughty?

– Chiar aşa, trebuie să le atrag atenţia. Altfel, data viitoare ne trezim că o să-i invite pe mali şi pe moochi.

Zachary încercă din răsputeri să nu-şi astupe urechile cu palmele: nu l-ar fi rănit mai tare nici dacă cineva i-ar fi tras o lovitură de bici peste spinare.

Nu ar fi putut rămâne niciun minut în plus în încăperea aceea. Se furişă pe lângă Mr Doughty şi se îndreptă spre uşă. În timp ce-şi punea pălăria, aruncă o ultimă privire în urmă. Exact în acel moment, ochii doamnei Burnham priveau în direcţia lui.

Preţ de o secundă, privirile li se întâlniră, dar fu de ajuns ca privirea să i se înfigă în creier ca un vârf de ancoră.

Shireen nu avea nicio veste de la Zadig Bey, deşi trecuseră câteva săptămâni de la vizita făcută la Bassein. Ştia că în curând trebuia să plece la Colombo şi începea să se întrebe dacă va mai avea ocazia să îl vadă o dată, înainte de plecare.

Zilele treceau şi Shireen se gândea din ce în ce mai mult la asta, cu o nerăbdare care o speria: aproape că îi era ruşine de gândurile ei, care se tot îndreptau către el. Încercă să se convingă că se gândea aşa des la Zadig doar datorită legăturii acestuia cu Bahram; uneori îşi spunea că venirea lui în viaţa ei era un semn, că Bahram însuşi îl trimisese pe bunul lui prieten ca să deschidă o fereastră în bezna din viaţa ei şi, prin

ea, să aducă o adiere proaspătă în tăcerea ei sumbră.

Poate că ar fi luat legătura cu Zadig, dacă s-ar fi putut găsi vreo posibilitate. Dar singurul mijloc de comunicare cu el era prin Vico, şi se sfia să-l abordeze pentru aşa ceva.

Mai trecu o lună fără niciun mesaj de la Zadig; Shireen îşi închipui că plecase deja. Aşa încât nu mică îi fu mirarea când Vico veni să-i spună că Zadig Bey voia să o vadă, pentru a-şi lua rămas bun.

Vico le aranjă din nou o întâlnire la biserica catolică din Mazagon. În ziua hotărâtă, Shireen porni mai devreme şi ajunse cu câteva minute înainte de ora stabilită. Spre mirarea ei, Zadig era deja acolo, aşezat pe acelaşi loc unde stătuseră şi înainte.

Ea se apropie şi el se ridică, făcând o plecăciune politicoasă:

– Bună dimineaţa, bibiji.

– Bună dimineaţa, Zadig Bey.

Se aşeză în strană, alături de el, şi lăsă vălul să-i cadă.

– Aşadar plecaţi la Bombay, Zadig Bey?

– Da, bibiji, spuse el, cu oarecare stânjeneală. Vine Crăciunul şi trebuie să merg la Colombo, ca să-l petrec împreună cu copiii şi nepoţii mei. Dar, înainte să plec, voiam să vă dau o veste.

– Vă ascult, Zadig Bey, despre ce e vorba?

– Mi s-a încredinţat un secret, spuse Zadig Bey. La Londra, lordul Palmerstone, Ministrul Afacerilor Externe, a luat decizia să trimită în China o forţă de intervenţie. Expediţia va porni din India: jumătate din trupe vor fi formate din cipai şi o mare parte din fondurile băneşti şi suportul organizatoric vor veni de aici. Se pare că se fac deja pregătiri în taină, la Calcutta. Strategia a început să fie elaborată cu luni în urmă, dar informaţia nu va fi făcută publică decât atunci când totul va fi gata.

– Cum aţi putut afla aşa ceva? zise Shireen.

– Bibiji, bănuiesc că ştiţi foarte bine că William Jardine,

marele comerciant din China, este partenerul principal al negustorului parsi Seth Jamsetjee Jejeebhoy?

– Da, bineînţeles că ştiu.

– Ei bine, William Jardine l-a ajutat pe lordul Palmerston cu planul expediţiei. Tocmai am aflat că i-a scris lui Seth Jamsetjee şi i-a cerut ca negustorii din Bombay să-i acorde sprijinul. I-a explicat foarte limpede că unul din obiectivele principale ale expediţiei este să obţină plata daunelor pentru opiul confiscat de comisarul Lin, iar cei care vor pune umărul vor fi primii care vor fi despăgubiţi.

– Deci aşa, spuse Shireen, credeţi că până la urmă vor fi despăgubiţi?

– Sunt convins de asta, zise Zadig. Şi, în calitate de prieten al lui Bahram, trebuie să vă spun, bibiji, că, în lunile ce urmează, ar fi bine să fie cineva acolo, ca să reprezinte interesele dumneavoastră. De vreme ce nu aveţi pe cine să trimiteţi în China, trebuie să mergeţi singură. Sunt sigur că Bahrambhai ar fi vrut să o faceţi.

Shireen oftă.

– Zadig Bey, trebuie să înţelegeţi ce greu e pentru o persoană ca mine, femeie şi văduvă, să pornesc într-o astfel de călătorie.

– Bibiji, femeile europene călătoresc tot timpul cu vaporul. Dumneavoastră aveţi educaţie, vorbiţi engleza, sunteţi fiica lui Seth Rustamjee Mistrie, care a construit cele mai frumoase nave care au străbătut vreodată mările. De ce vi se pare atât de dificil?

– Şi, dacă voi merge în China, unde voi locui?

– Am prieteni la Macao. O să le scriu ca să vă găsească o locuinţă de închiriat.

Shireen scutură din cap.

– Mai sunt atâtea alte probleme de ordin practic, Zadig Bey. De unde să iau bani pentru călătorie? Cum o să plătesc drumul? Nu mai am decât câteva bijuterii pe care le-am ascuns, în rest, Bahram nu mi-a lăsat decât datorii, ştiţi bine.

Zadig mișcă un deget, în semn că nu era de acord cu ea.

– Nu e adevărat, Bibiji, Bahram-bhai era foarte generos cu prietenii săi și le-a dăruit multe lucruri. Și eu mă număr printre ei.

– Ce vreți să spuneți? Ce v-a lăsat?

– De-a lungul anilor, mi-a făcut multe daruri și multe servicii. Într-o viață de om, toate acestea pot fi privite ca niște împrumuturi. Dumneavoastră îi sunteți soție, deci găsesc că e firesc să mă achit de aceste datorii plătindu-vă costul călătoriei.

Obrajii lui Shireen se îmbujorară brusc.

– Zadig Bey, nu aici voiam să ajung. Nu aș putea niciodată să primesc bani de la dumneavoastră.

– De ce nu? insistă Zadig Bey. Ar însemna să dau înapoi ceea ce îi datorez lui Bahram-bhai. Nici măcar atât – ar fi mai degrabă o investiție. Atunci când veți primi despăgubirile datorate lui Bahram-bhai, îmi puteți da banii înapoi. Cu zece la sută dobândă, dacă vă convine.

Shireen scutură din cap.

– Toate bune și frumoase, Zadig Bey, dar ce voi spune familiei mele? Vor vrea să știe de unde am banii.

– Spuneți-le adevărul. Sau spuneți-le că aveați niște bijuterii, pe care v-ați hotărât să le vindeți. Nu e nevoie să știe mai mult.

Shireen începu să răsucească între degete tivul sariului.

– Zadig Bey, nu înțelegeți. Banii sunt doar o mică parte a problemei mele. Trebuie să mă gândesc la numele și reputația familiei mele. Nu aveți idee ce scandal ar izbucni dacă s-ar afla că vreau să plec în China: o femeie văduvă, vrând să călătorească de una singură. Panchayatul Parsi mă poate chiar da afară din comunitate. Trebuie să mă gândesc și la fiicele mele. Își vor face griji pentru siguranța mea.

Zadig rămase pe gânduri, scărpinându-și bărbia.

– Bibiji, și eu am pus la socoteală toate aceste lucruri și am găsit că există o soluție. Așa cum bine știți, Rosa, verișoara

lui Vico, a trăit ceva timp în Macao. În acest răstimp, a lucrat la Misericordia, o societate de binefacere catolică ce are în grijă spitale și orfelinate. Surorile au rugat-o să se întoarcă, și ea își dorește mult să o facă, dar nu are bani de drum. Ar fi bucuroasă să vă însoțească în această călătorie, dacă i-ați plăti și ei drumul. Am vorbit cu ea despre asta. Familia dumneavoastră nu ar avea de ce să se împotrivească dacă mergeți împreună cu ea, nu-i așa?

În loc să o liniștească, ideea lui o împinse pe Shireen în pragul exasperării.

– Drumul pentru Rosa? făcu ea, și își duse mâna la frunte. Zadig Bey, cum o să fac să organizez singură toate acestea? E prea greu, nu pot să o scot la capăt de una singură.

Zadig Bey îi atinse ușor mâna cu vârful degetelor.

– Vă implor, bibiji, încercați să nu vă pierdeți cumpătul. Vico vă va ajuta cu toată organizarea, la fel și eu. Întâmplarea face ca și eu să fiu nevoit să merg în China, la anul. Voi face în așa fel ca să călătoresc pe același vas cu dumneavoastră și Rosa. Vasul dumneavoastră se va opri în mod sigur la Colombo. Eu voi urca la bord acolo. Vico o să mă țină la curent, așa că o să-mi pot rezerva locul.

– Dumneavoastră! Exclamă Shireen, și sângele îi năvăli în obraji cu o asemenea forță, încât chipul i se împurpură de parcă ar fi fost opărit. Zadig Bey, dar ce va spune lumea dacă s-ar afla că vom călători împreună? Știți bine cum bârfesc oamenii.

– Nu au cum să afle, spuse Zadig. Și chiar dacă ar afla, le puteți spune că e o coincidență că ne-am întâlnit pe același vas. Făcu o pauză și-și atinse bărbia. În ceea ce mă privește, mărturisesc că mi-ar face cea mai mare plăcere să călătoresc cu dumneavoastră...

Se opri și tuși încurcat. Apoi continuă, încercând să-și îndrepte îndrăzneala dinainte:

– Vreau să spun că mi-ar face o deosebită plăcere să vă pot fi de folos în timpul călătoriei. Și mi-ar plăcea să vă pot

aranja, la Singapore, o întrevedere cu Freddie.

Shireen îşi cuprinse faţa în mâini.

– Vă rog, Zadig Bey, nu mai spuneţi nimic, îi strigă. Nu pot lua asemenea hotărâre cât ai bate din palme.

Se ridică în picioare şi îşi acoperi capul cu vălul.

– Am nevoie de mai mult timp, adăugă ea.

Zadig se ridică şi el.

– Bibiji, rosti încet, în timp ce ea se acoperea cu vălul, nu vă îngrijoraţi pentru toate detaliile. Nu există greutăţi decât în mintea dumneavoastră. Trebuie doar să vă hotărâţi şi restul se va aranja de la sine.

În ciuda faptului că Zadig Bey îi câştigase încrederea, Shireen nu se simţea în stare să treacă la fapte.

– Daţi-mi puţin timp de gândire, Zadig Bey. Când voi fi gata, vă voi da de ştire prin Vico. Iar acum să ne luăm rămas bun.

18 noiembrie 1839
Honam

Dezastrul ce a avut loc la Humen i-a pus pe foc pe comisarul Lin şi pe funcţionarii din cercul lui, dar în înfăţişarea oraşului nu se vede nimic schimbat. La Canton şi în împrejurimile sale viaţa de zi cu zi se desfăşoară la fel ca întotdeauna, şi asta e exact intenţia autorităţilor, după cum spune şi Compton: ca oamenii să-şi vadă de treabă în continuare. Amploarea bătăliei a fost diminuată chiar şi în rapoartele oficiale: Beijingul a fost informat că a avut loc o mică ciocnire, în care şi britanicii suferiseră pierderi importante de oameni. Compton spune că evenimentul e tratat ca neavând mare importanţă, cu scopul de a se evita panica – dar mă întreb dacă motivul adevărat nu e de fapt salvarea aparenţelor şi îmblânzirea mâniei împăratului?

Dincolo de imagine, însă, această luptă le-a deschis

multora ochii. De pildă, Compton: e cutremurat de ceea ce am văzut în acea zi la Humen. De atunci a ieşit la suprafaţă o trăsătura a firii lui ascunsă de obicei sub obişnuita-i vioiciune: înclinarea spre nelinişte şi îngrijorare. Nu mai încearcă să ascundă această predispoziţie: atunci când e luat peste picior, răspunde cu un citat din Mencius, care sună cam aşa: „îngrijorarea în faţa adversităţii te ajută să supravieţuieşti, în timp ce nepăsarea atrage după sine dezastrul".

În ultimul timp, neliniştea lui Compton depăşeşte cote alarmante. Înainte, avea o atitudine relaxată faţă de traduceri, dar acum limba a devenit pentru el un câmp de luptă, iar cuvintele sunt arme. Adesea se umple de indignare atunci când citeşte traducerile în engleză ale documentelor chinezeşti oficiale: Uită-te aici, Neel! Ah, cum au întors înţelesul a ceea ce s-a scris!

Se agaţă de toate, chiar şi de felul cum englezii folosesc cuvântul China. În chineză, nu există niciun termen asemănător, spune el. Englezii au împrumutat numele din sanscrită şi din pali. Chinezii folosesc o altă expresie şi aceasta e tradusă greşit în engleză ca „Regatul de Mijloc". Susţine că o traducere mai bună ar fi „ Statele din Centru" – presupun că ar fi echivalentul termenului nostru *Madhyadesha*.

Dar, cel mai mult, Compton se înfurie atunci când semnul chinezesc *yi* e tradus ca „barbar". Spune că e un semn folosit dintotdeauna pentru a desemna oamenii care nu s-au născut în Statele din Centru; cu alte cuvinte, înseamnă „străin". Se pare că nimeni nu a iscat vreo controversă până de curând – americanii şi englezii se mulţumeau să traducă *yi* cu „străin". Dar unii traducători au început în ultima vreme să insiste că *yi* are semnificaţia de „barbar". Li s-a atras atenţia că e un termen ce s-a folosit mereu pe lângă numele unor chinezi respectaţi şi celebri – printre care şi dinastia

aflată în prezent la putere – dar traducătorii englezi zic că ei ştiu mai bine. Câţiva din aceşti traducători sunt cunoscuţi ca contrabandişti de opiu şi întorc pe dos limba chineză ca să provoace antagonisme. Căpitanul Elliot şi superiorii săi nu ştiu chineza, aşa că trebuie să se mulţumească cu ceea ce le spun traducătorii. Au ajuns să creadă că cuvântul *yi* e într-adevăr o insultă. Şi aşa a luat naştere un nou motiv de nemulţumire.

Toate acestea îl exasperează pe Compton: cum îşi permit să susţină că au vreun habar, Neel? Cum pot susţine că ştiu că pictograma pe care o văd dinaintea ochilor atunci când spun „barbar" e una şi aceeaşi cu semnul ce ne apare în faţă atunci când rostim „*yi*"?

Mat dou gaa – sunt numai minciuni sfruntate!

Dacă mă gândesc bine, îmi dau seama că şi eu aş protesta, dacă unele cuvinte din sanscrită sau bangla, cum ar fi *yavana* sau *joban*, s-ar traduce ca „barbar". Sunt de părere că Compton are dreptate atunci când spune că motivul pentru care englezii folosesc acest termen e că *ei* înşişi ne consideră pe *noi* „barbari". Vor să pornească războiul şi caută pretexte – şi uneori un singur cuvânt e de ajuns.

Bătălia de la Humen a avut şi câteva consecinţe pozitive, chiar şi pentru Compton. De pildă, comisarul Lin a început să acorde mai multă atenţie traducerilor şi informaţiilor. Ca urmare, poziţia lui Zhing Lou-si în cercurile oficiale s-a consolidat simţitor. Compton e mândru de asta; e de părere că, în sfârşit, mentorul său e apreciat aşa cum se cuvine.

După spusele lui Compton, subiectul studiilor lui Zhong Lou-si – o chestiune legată de lumea din afara ţării – a fost privit mereu în rândurile autorităţilor ca lipsit de importanţă şi chiar cu un prost renume. Şi mulţi din generaţia lui nu privesc cu ochi buni faptul că el stă de vorbă cu marinari, armatori, negustori,

emigranţi şi alţii asemenea – clase sociale privite în general de oficialii chinezi ca nedemne de încredere.

De aceea, munca lui Zhong Lou-si a rămas mult timp în umbră. Compton mi-a spus că a fost în stare să o continue doar datorită faptului că a trezit interesul unui fost guvernator al provinciei Guangdong, care voia să afle cât mai multe despre negustorii străini şi ţările lor. El a fost cel care i-a oferit lui Zhong Lou-si o slujbă în cadrul unei noi şi prestigioase Academii de studii din Guangzhou, şi Compton a ajuns astfel sub aripa lui.

Compton nu vine dintr-o familie de tipul celor în care se formează de obicei învăţaţii şi funcţionarii de stat: e fiul unui negustor de articole navale şi a crescut pe malurile Fluviului Perlelor, într-un cartier de marinari străini şi comercianţi – ei l-au învăţat engleza, de la ei a adunat informaţiile despre lumea de peste mări şi tot ei i-au dat un nume englezesc.

Compton nu e singurul care a adunat astfel cunoştinţe despre lumea largă: pe ţărmurile Fluviului Perlelor, sute de mii de oameni îşi câştigă traiul cu negustoria şi trăiesc în strânsă legătură cu străinii. Cei care au rude stabilite în ţări străine se numără cu milioanele şi sunt mereu la curent cu ceea ce se petrece în aceste ţări. Dar bogăţia cunoştinţelor lor nu e luată în seamă de învăţaţii şi birocraţii ce conduc afacerile acestei ţări. Pe de altă parte, chinezii de rând nu vor nici ei să fie în atenţia funcţionarilor statului: ce treabă au aceştia să afle ce cred mandarinii despre lumea cea largă? Compton spune că, de secole, oamenii din Guangdong s-au consolat cu gândul că *saang gou wohng dai yuhn* – „munţii sunt înalţi şi împăratul e acolo, departe". Ce rost are să trezeşti şarpele care doarme?

Mă gândesc că la fel stăteau lucrurile şi în Bengal şi Hindustan pe vremea cuceririlor europene, şi chiar şi mai înainte. Învăţaţii cei luminaţi şi înalţii funcţionari

manifestau prea puţin interes pentru lumea de dincolo de ţara lor, până ce, într-o bună zi, acea lume a venit peste ei şi i-a înghiţit.

Ofensa suferită de Zachary la tiffinul familiei Doughty fusese îndulcită doar de privirea pe care i-o aruncase Mrs Burnham în timp ce se pregătea să iasă pe uşă – dacă n-ar fi existat acea privire fugară, Zachary ar fi început să fie din ce în ce mai încredinţat că noaptea de voluptate petrecută în budoar fusese doar o închipuire şi că el era pe drept cuvânt doar „un nimeni, un simplu meşter".

Amintirea acelor cuvinte îl făcu să tresară din nou atunci când, după câteva zile, un khidmatgar urcă pe navă, ducând cu el o tavă cu prăjituri de un galben deschis.

Cu ce ocazie?

Câteva întrebări fură de ajuns ca să se lămurească: fuseseră trimise pentru a anunţa o sărbătoare importantă, în cinstea căreia burra bibi însăşi dăduse liber întregului personal al moşiei.

Fireşte că Zachary nu putea refuza tava aşa că o luă şi o duse înăuntru. O puse pe masă şi îşi aţinti privirea asupra dulciurilor acoperite cu o foiţă argintie.

Ce însemna acel dar? Purta oare vreun mesaj? Khidmatgarul nu precizase dacă Mrs Burnham însăşi fusese cea care îl trimisese, dar Zachary ştia prea bine că în casă nu se întâmpla nimic fără ştirea ei.

Se băgă în pat şi închise ochii, încercând să alunge din minte imaginea budoarului – nu, în niciun caz nu mai voia să îl privească cu ochii minţii. Nu ar mai fi putut să treacă din nou prin suferinţa acelor ultime săptămâni, căci nu-şi putea închipui cum ar mai fi putut să o îndure încă o dată.

Stătea culcat pe spate şi încerca să nu asculte zgomotul făcut de servitorii casei, în timp ce se grăbeau să plece care încotro.

Curând nu va mai rămâne nici ţipenie de om în casă...

Nici nu se formase bine în mintea lui acel gând fugar, că se şi hotărî să şi-l şteargă din minte. Dar găsi că era cu neputinţă. Aşa că se hotărî să plece şi el de pe ambarcaţiune şi să meargă în oraş. Îşi îndesă ultimii bănuţi în buzunar şi străbătu pe jos tot drumul până la Kidderpore, poposind la o cârciumă pentru marinari, aproape de docuri, unde cheltui un *anna* pe o porţie de *karibat* şi un pahar de grog slab. Încercă să tragă de timp, intrând în vorbă cu străini şi cinstindu-i cu băutură, până i se goliră buzunarele. Ar fi vrut să mai zăbăvească până în zori, dar întâmplarea făcu ca prăvălia să-şi închidă uşile devreme, din cauza sărbătorii, aşa că, înainte de miezul nopţii, era din nou la bordul vasului.

Casa era cufundată în întuneric şi toţi servitorii dispăruseră ca prin farmec; mai rămăseseră doi chowkidari care moţăiau la poartă. În timp ce se îndrepta către pasarelă, lui Zachary i se păru că întrezăreşte o luminiţă licărind în întuneric. Privind mai bine, nu reuşi să desluşească nimic. Îi trecu prin minte că poate se strecurase vreun intrus pe proprietatea familiei Burnham şi îşi zise că trebuie neapărat să meargă să verifice. Nici nu se dezmetici bine că picioarele îl purtau deja în direcţia casei; îşi făgădui că nu avea să zăbovească mai mult decât era nevoie să arunce o privire în jur, cât să fie sigur că totul era în regulă.

Îşi amintea prea bine drumul, şi îi fu lesne să înainteze în întuneric, până la copacul din dreptul budoarului: din spatele draperiilor ce acopereau fereastra se vedea o şuviţă firavă de lumină.

Nu era nici urmă de vreun intrus prin preajmă, dar îşi spuse că, dacă tot ajunsese până aici, ar fi bine să verifice dacă uşa servitorilor era bine închisă.

Păşi, în vârful picioarelor, pe pietrişul de pe alee şi încercă clanţa: uşa se deschise de la prima apăsare. Înăuntru văzu o lumânare, aşezată exact pe locul dinainte. Încuie uşa şi ridică lumânarea.

De-acum era prea târziu să se oprească. Se furişă pe

trepte în sus şi se opri, câteva clipe, ca să tragă în piept aerul parfumat al camerei de pudrat, apoi se îndreptă către lumina aurie, strălucitoare ce se revărsa din budoar.

Stătea pe marginea patului, îmbrăcată cu o cămaşă simplă, albă; părul despletit îi cădea pe umeri, în bucle castanii; îşi ţinea braţele încrucişate peste piept.

Se priviră lung, după care ea spuse, cu o voce sugrumată:

– Bună seara, Mr Reid...

– Bună seara, Mrs Burnham, zise el şi adăugă imediat: Voiam să mă asigur că totul e în ordine.

– Foarte frumos din partea dumneavoastră.

Se ridică de pe pat şi se apropie de el:

– Aveţi cămaşa ruptă, Mr Reid.

Se uită în jos şi văzu că vârful degetului ei dispăruse într-o gaură din cămaşa lui. Apoi simţi o unghie zgâriindu-i uşor pielea – şi, deodată, trupurile lor se lipiră unul de altul; se prăvăliră amândoi în îmbrăţişarea voluptoasă a cearşafurilor de mătase şi a pernelor moi de puf.

În câteva clipe, închipuirile ce-i stăpâniseră nopţile până atunci prinseră viaţă – o viaţă aproape prea intensă ca să fie adevărată; simţea o plăcere atât de mare, încât chinurile ultimelor săptămâni se topiră ca prin farmec. Şi totuşi, ieşeau la suprafaţă temeri ce nu se lăsau îmblânzite; îl luară în stăpânire fără voia lui.

Auzi, deodată, o voce şoptindu-i mirată în ureche:

– Ce aţi păţit? De ce v-aţi oprit? Doar nu aţi obosit?

– Nu, răspunse Zachary, cu glas răguşit. Nu pot să mai continui, nu trebuie – e prea periculos, riscurile sunt prea mari. După data trecută, am fost obsedat de gândul că aţi rămas însărcinată.

Îi trase capul spre ea şi îl sărută.

– Nu trebuia să vă faceţi griji, îi şopti la ureche. Eram în deplină siguranţă.

– Cum puteţi şti?

– Mă bazez pe perioada lunii.

– Ah, slavă domnului!

Simţi un val de uşurare.

– La fel şi acum, suntem feriţi de probleme. Puteţi să vă daţi drumul când şi unde vreţi.

– A, nu, râse el şi scutură din cap. Nu înaintea dumneavoastră.

După aceea, trecu ceva vreme până ce reuşi să îşi recapete suflul şi să rostească vreun cuvânt – o făcu de abia când ea se cuibări la pieptul lui, şoptindu-i vorbe dulci în ureche. Aducându-şi aminte de durerea îndurată în ultimele săptămâni, izbucni:

– Mrs Burnham, toate cuvintele pe care mi le spuneţi acum, în timp ce stăm întinşi aici amândoi, sunt foarte frumoase; şi totuşi, în ziua aceea, la familia Doughty, v-aţi prefăcut că nu mă cunoaşteţi, şi aţi spus: e doar un meşter, un nimeni.

Ea ridică capul de pe pernă şi strigă revoltată:

– Vai, ce cruzime din partea dumneavoastră, Mr Reid! De ce îmi aruncaţi aşa ceva în faţă? Nici nu vă puteţi imagina ce greu mi-a fost să rostesc lucrurile acelea! Oare nu v-aţi dat seama ce frică îmi era să nu mă dau de gol, ceea ce s-ar fi întâmplat, cu siguranţă, dacă v-aş fi salutat ca pe un cunoscut? Augusta Swinhoe, cea care stătea lângă mine, e cea mai mare viperă din oraş – nimic nu-i scapă. Amelia Middleton i-a căzut victimă: o privire pe furiş în timpul mesei, între memsahib şi khidmatgar, atâta i-a fost de ajuns Augustei ca să-şi dea seama că ceva se petrecea între ei. N-au trecut nici două săptămâni şi biata Amelia a fost renegată de soţul ei şi trimisă înapoi în Anglia. Am auzit că a sfârşit într-un bordel din Blackpool.

Zachary simţi un fior pe şira spinării.

– Atunci, asta e şi soarta noastră? Să fim mereu bibi şi khidmatgar? Memsahib şi sluga ei?

– O, nu, dragul meu, zise ea, surâzând. Cât de curând o să facem din dumneavoastră un sahib. Dar nimeni nu trebuie să

afle, altminteri suntem pierduţi amândoi.

Îşi răsuci capul pe pernă, ca să o poată privi în ochi.

– Deci, vreţi să vă descotorosiţi de mine?

Ea îi susţinu privirea.

– Of, dragul meu, cred că amândoi ne-am dat seama, nu-i aşa, că niciunul nu are forţa să renunţe la celălalt? M-aţi transformat într-o *gudda* neputincioasă, o femeie rătăcită, Mr Reid. Singura mea mângâiere e că, cel puţin, vă pot fi de folos să vă vindecaţi de boala dumneavoastră.

– Atunci, de ce nu vreţi să mă vindecaţi pentru totdeauna? De ce nu vreţi să fugim împreună?

Ea izbucni în râs.

– Vai, Mr Reid! Cine se poartă acum ca o *gudda* nesăbuită? Nu vă daţi seama ce rău mi-ar sta să fiu amanta unui meşter, să-mi duc zilele în cine ştie ce magherniţă întunecată? Şi, dacă v-aş fi toată ziua la dispoziţie, ce repede v-aţi sătura de mine! Într-o săptămână-două v-aţi face de cap cu vreo gâsculiţă de vârsta dumneavoastră; şi atunci, ce s-ar întâmpla cu mine? Aş ajunge să mă vând pe-o duşcă de rachiu pe Gropechute Lane.

Îi mângâie faţa cu vârfurile degetelor.

– Nu, dragul meu, foarte curând va veni ziua când va trebui să ne despărţim pentru totdeauna. Şi în acea zi ne vom întâlni încă o dată şi vom petrece o noapte de plăceri nebune, iar după asta ne vom lua rămas bun şi fiecare o va porni pe drumul său.

– Îmi promiteţi?

– Bineînţeles.

Îşi încolăciră braţele unul în jurul celuilalt şi nu-şi mai dădură drumul din îmbrăţişare până în zori.

Ea se dădu jos din pat în timp ce el îşi trăgea pe el pantalonii. După ce îmbrăcă şi cămaşa, ea îi luă mâna şi-i puse ceva în pumn. El îl deschise şi văzu trei monede de aur.

– Sfinte Sisoe! îşi răşchiră degetele şi monedele se împrăştiară pe cearşaful umed şi boţit. Nu pot primi aşa ceva!

– De ce nu? zise, şi culese banii de pe pat, îmbrăţişându-l din spate, înlănţuindu-i talia cu braţele şi lipindu-şi pântecul peste spinarea lui. Dacă vrei să fii sahib, trebuie să ai şi nişte haine mai acătării, nu?

– Desigur, dar nu aşa.

– Atunci aşa e mai bine?

Îşi strecură mâna în buzunarul pantalonilor lui şi îşi lăsă degetele să umble în voie în timp ce dădea drumul monedelor, una câte una.

– Vă rog, opriţi-vă!

Încercă să-i scoată mâna, dar ea o ţinea între picioarele lui şi nu voia să-şi slăbească strânsoarea.

– E doar un împrumut, îi şopti şi îşi trecu limba peste urechea lui. O să mi-i dai înapoi într-o zi, când vei fi un sahib bogat.

– Crezi că voi fi vreodată un sahib bogat?

– Desigur. Noi doi vom pune la cale totul ca să reuşeşti. Vei fi cel mai bogat şi mai misterios sahib de pe faţa pământului.

Mâna ei se agita acum atât de energic în buzunarul lui, încât uită cu totul de monede. Se întoarse spre ea, o ridică în braţe şi o duse la pat.

– Nu, strigă ea. Nu mai e timp. Trebuie să pleci.

– Ai dreptate, făcu el. S-a făcut târziu.

Dar mai trecură câteva minute, până se îndură să plece, şi, doar când ajunse înapoi la ambarcaţiune, un zăngănit metalic îi aminti că monedele erau încă în buzunar. Puse deoparte două din cele trei guinee, iar cu a treia merse a doua zi în oraş şi îşi comandă un rând de haine noi şi frumoase.

Kesri şi căpitanul Mee străbătură drumul de la Rangpur la Calcutta în aproape două săptămâni, cea mai mare parte la bordul unui vas fluvial închiriat pentru navigaţia pe Brahmaputra.

Kesri folosi călătoria ca să-şi recapete forţele. Barcagii făceau toată treaba şi el avea destul timp la dispoziţie. Mâncarea era delicioasă, fiind pregătită de un bucătar ce se dovedi la înălţimea binecunoscutei reputaţii culinare a luntraşilor de pe Brahmaputra, pregătind bucate minunate, din peştele proaspăt prins în năvod şi cumpărat în fiecare zi de pe râu.

Căpitanul Mee adusese cu el alimentele obişnuite ale ofiţerilor aflaţi în călătorie, pe bază de carne sărată şi biscuiţi, gătite doar pentru el de servitorul personal. Curând, se sătură să mănânce acelaşi fel şi, pentru că prinsese gustul pentru *karibat* de ceva vreme, îi dădu de înţeles lui Kesri că nu ar fi refuzat să se înfrupte din când în când din câte o porţie. Dacă la bord ar mai fi fost şi alţi ofiţeri, căpitanul nu ar fi putut mânca împreună cu Kesri, dar acum avea ocazia să ignore regulile castei lui; şi o făcu nu numai în privinţa mâncării, ci şi a băuturii: seara, atunci când vaporul era ancorat şi echipajul se retrăgea sub punte, împărţea raţia lui de bere cu Kesri.

– Asta doar pentru că suntem în *mufti*, şi nu în uniformă, havildare, şi te rog să nu sufli o vorbă, nimănui!

– Nu, sir.

Niciodată nu pomeniră, în cursul discuţiilor lor, problema ostracizării lui Kesri de către restul paltanului; dar, chiar dacă nu vorbeau pe faţă, căpitanul încerca să-i arate lui Kesri cât îi părea de rău pentru soarta lui.

Într-una din seri, împărtăşeau impresii despre Londra, oraşul unde crescuse Mee, dar pe care, după ce se mutase în India, îl mai vizitase doar o singură dată. În timp ce depăna firul amintirilor, îi făcu o mărturisire ce-l umplu de uimire pe Kesri: îi spuse că tatăl lui, acum mort, ţinuse, în timpul vieţii,

o prăvălie – fusese adică „*banyan*", îi zise, râzând un pic stânjenit.

Kesri pricepu de îndată de ce nu mai vorbise despre asta până atunci: ofiţerii englezi, la fel ca şi cipaii, dădeau foarte mare importanţă castelor celor pe care îi primeau în rândurile lor. Cei mai mulţi ofiţeri se trăgeau din familii de specialişti calificaţi, moşieri sau militari şi Kesri ştia bine că-şi obţineau un post în armată pe baza relaţiilor şi a scrisorilor de recomandare. Nu reuşea să înţeleagă cum se strecurase printre ei şi fiul unui mic negustor, dar mărturisirea aceasta îl ajută să vadă într-o nouă lumină unele lucruri care îl miraseră întotdeauna în comportarea fostului său *butcha*.

Îşi aduse aminte de o noapte, cu mult timp în urmă, când Mee-sahib se îmbătase foarte tare la popota ofiţerească. Pe vremea aceea era un proaspăt stegar de optsprezece ani şi Kesri era ordonanţa lui; cineva îl chemase la popotă, ca să îl ia pe *butcha* şi să-l ducă în camera lui. Pe drum, Mee-sahib, îngăimase o poveste încurcată, despre cum încercase să devină membru al unui club din Calcutta, unde toţi ceilalţi stegari şi locotenenţi secunzi fuseseră deja primiţi; doar el fusese respins. În acel moment, Kesri înţelesese că *butcha* al său avea un statut aparte faţă de ceilalţi ofiţeri – şi se gândise că trebuie să fi fost din cauza originii sau a castei.

Faptul că *butcha* nu fusese admis în club îl deranjase pe Kesri şi o luase ca pe o insultă personală. Nu vorbise cu nimeni despre asta şi, ori de câte ori auzea discutându-se despre Mr Mee, avea grijă să sublinieze că era un bărbat dintr-o familie foarte bună – *khandaani aadmi* – conştient că un asemenea detaliu era foarte important pentru felul cum un cipai îşi privea ofiţerul.

Pe atunci, paltanul era staţionat la Ranchi, împreună cu câteva alte batalioane. Era un orăşel pitoresc şi considerat o „bază rezidenţială", unde mulţi ofiţeri britanici, atât civili cât şi militari, locuiau împreună cu soţiile şi copiii. În consecinţă, se ţineau mereu petreceri, partide de vânătoare şi bhura-

khanale. Cât despre balurile dansante, erau atât de dese, încât orchestrele regimentelor erau mereu obosite.

Mr Mee se lăsase prins în vârtejul vieţii sociale cu tot entuziasmul unui tânăr stegar sănătos şi plin de vervă. Kesri era mereu la curent cu ceea ce făcea *butcha* al său, pentru că poznele ofiţerilor ajungeau întotdeauna la urechile cipailor, fie prin intermediul soldaţilor ce stăteau de pază la cluburile şi popotele regimentelor, fie prin intermediul bucătarilor, chelnerilor şi punkah-wallahilor care lucrau în gospodăriile ofiţerilor. Uneori veştile stârneau încăierări între cipai: cei mai mulţi erau atât de ataşaţi de *butcha*, încât o ceartă între doi locotenenţi ducea la schimburi grele de cuvinte şi între ordonanţe.

Iată de ce Kesri începuse să fie adesea ţinta unor glume şi tachinări pe seama lui Mr Mee.

Arre Kesri, nici nu ai habar ce-ţi mai face tovarăşul în ultima vreme!

Spurcatul ăla e mereu cu ochii după fete.

Wu sawdhan na rahi to dikkat hoe – o să dea de belea dacă nu are grijă.

Din toate aceste aluzii, Kesri înţelese că Mr Mee flirta cu cea mai curtată missy-memsahib din întreaga bază: era arătoasă, înaltă, cu un piept rotunjit şi păr de un castaniu roşcat; mai era şi fiica unui general de brigadă ce se trăgea dintr-una din cele mai sus-puse familii de două generaţii de militari.

Povestea în care se vârâse Mr Mee îl punea pe Kesri într-o situaţie ciudată, pentru că şi el o cunoştea pe missy-mem. Însoţise, în calitate de recrut, o partidă de vânătoare organizată de tatăl ei, generalul de brigadă; în cele din urmă, i se dăduse sarcina de a sta pe lângă missy-mem, pentru a-i încărca puşca. Aceasta era o trăgătoare iscusită şi în acea zi se întrecuse pe sine, adunând în tolbă o duzină de raţe. Dintr-un motiv sau altul, se apucase să spună tuturor că reuşita ei se datora lui Kesri, care îi purtase noroc. Mai târziu, ori de câte ori paltanul poposea într-o bază familială, cerea mereu ca

Kesri să vină cu ea la vânătoare, pentru a-i încărca arma.

În timpul partidelor de vânătoare de rațe, el se afla în spatele ei și stăteau de vorbă. Missy-mem fusese crescută de *ayahe* musulmane și, atunci când avea chef, putea să vorbească hindustani foarte bine: îl descosea adesea pe Kesri, cu întrebări despre satul lui, despre familie și despre cum ajunsese în Pacheesi. Ea era singura căreia îi povestise cum îl ajutase Deeti să evadeze din Nayanpur.

Tot ea fusese cea care îl pusese în legătură cu Mr Mee. La puțin timp după ce Mr Mee se alăturase batalionului, îl întrebase pe Kesri dacă i-ar fi plăcut să fie ordonanța noului stegar. El fusese de acord, și ea îi promisese că va pune o vorbă bună pentru el pe lângă Mr Mee.

Kesri îi era recunoscător, dar nu-i trecuse prin cap că între ea și Mr Mee ar fi putut fi mai mult decât tovărășia ce se înfiripa de obicei între subalterni și odraslele ofițerilor superiori. Dar, atunci când zvonurile începură să se răspândească prin Ranchi, își dădu seama că lucrurile luaseră o întorsătură periculoasă. Era conștient că *butcha* al său nu avea nicio șansă să câștige mâna acestei missy-mem: Mr Mee nu avea nicio avere și nu se putea căsători – Kesri o știa cel mai bine, deoarece îl împrumutase cu bani de mai multe ori. Pe de altă parte, missy-mem avea o mulțime de alți pretendenți, mult mai potriviți pentru ea. Kesri nu avea nicio îndoială că, atunci când va fi vorba de măritiș, familia ei o va obliga să facă ceea ce era mai bine pentru viitorul ei.

Kesri asculta bârfele despre Mr Mee și missy-mem și le răspundea cu un ton superior, spunând că nu era vorba decât de o prietenie, de genul celor des întâlnite între un sahib și o mem; nu avea nicio însemnătate. Dar îi era din ce în ce mai greu să-și susțină zisele: la sfârșitul balurilor și petrecerilor, Kesri auzea că missy dansase de mai multe ori cu Mr Mee decât cu oricine altcineva, și că refuzase de-a dreptul invitațiile unor ofițeri superiori. Într-o bună zi, un chelner îi șopti lui Kesri la ureche că, în timp ce servise supa la cina de cu o seară

înainte, îi văzuse pe Mee-sahib şi pe larki a generalului ţinându-se de mână pe sub masă.

Într-altă zi, Mr Mee se îmbolnăvi şi, având febră, fu nevoit să stea departe de trepidaţiile vieţii sociale. Spre sfârşitul săptămânii, Kesri fu convocat să se prezinte în casa generalului, pentru a-i însoţi familia şi oaspeţii la vânătoare şi, ca de obicei, fu desemnat ca încărcător de armă pentru missy-mem. Grupul care vâna în acea zi era foarte numeros şi ea era în permanenţă înconjurată de alţii. Nu rămaseră singuri decât câteva minute, şi ea îl întrebă imediat despre Mr Mee: cum se simţea? Era îngrijit cum trebuie? Apoi îi înmână un plic gros, de culoare roz, şi îi şopti:

– Kesri Singh, poţi te rog să-i dai asta? *Mehrbani kar ke*?

Kesri nu avu încotro decât să accepte; puse plicul pe teapoy-ul de lângă patul lui Mr Mee, fără să spună o vorbă. Nu au mai vorbit niciodată despre asta, dar, într-o zi, servitorul care făcea curat în camerele lui Mee veni la el şi îi spuse că pe pupitrul lui Mr Mee era nişte păr; nu ştia ce să facă cu el – să îl arunce la gunoi sau nu. Kesri se duse să vadă cu ochii lui şi găsi o şuviţă de păr castaniu-roşcat, legată frumos cu o panglică şi aşezată deasupra plicului.

Nu-i trebui mai mult ca să-şi dea seama că lucrurile nu aveau cum să se sfârşească bine. Îşi asumă riscul de a fi dojenit şi luă scrisoarea, puse şuviţa în plic şi le înmână lui Mr Mee, spunându-i că era periculos să lase astfel de obiecte la vedere şi că oamenii deja îl vorbeau pe la spate. Aşa cum se aşteptase, Mr Mee se înfurie şi ţipă la el, numindu-l ticălos, îndemnându-l să-şi vadă de treburile lui şi să nu mai pună labele pe lucrurile lui personale.

Kesri pricepu atunci că butcha al său era posedat, *majnun*, îndrăgostit nebuneşte, şi îşi dori ca Mr Mee să fi făcut la fel cum făcuse el cu Gulabi, adică să-şi fi ales o femeie pe care ar fi putut să o aibă. Dar, aşa cum stăteau lucrurile acum, nu se putea aştepta decât la necazuri.

Şi nu trecu mult până ce temerile i se adeveriră. În acel

an, ofiţerii şi doamnele lor se distrau cu un joc nou – se pare că imitau moda din ţara lor de baştină. Mergeau călare în junglă, cu coşuri pline de mâncare şi băutură. Apoi întindeau pe jos cuverturi şi se aşezau să mănânce, chiar acolo, sub cerul liber. Acest obicei le dădea mult de furcă servitorilor, care erau obligaţi să alunge şerpii şi să fie cu ochii în patru după tigri şi elefanţi. Cât de nesăbuit trebuie să li se fi părut că există oameni care vor să stea la masă în astfel de locuri, unde ei înşişi ar fi putut deveni hrană pentru fiarele sălbatice – dar nu puteau face altceva decât să se supună ordinelor primite.

Cel mai greu le era să vadă de cai, cărora le dădeau târcoale leoparzii, drept pentru care erau într-o continuă stare de agitaţie. În acea zi, Kesri avea grijă de un cal, când îi văzu pe domnul Mee şi pe missy-mem îndepărtându-se prin junglă. Trecuse ceva timp de când se făcuseră nevăzuţi, şi părinţii fetei începură să se neliniştească; curând se formă o echipă de căutare. Kesri, care ştia în ce direcţie o luaseră, se desprinse de grup şi o luă înaintea celorlalţi, strigând: *Mee sah'b! Mee sah'b!*

O voce îi răspunse şi îi văzu pe Mr Mee şi pe missy-mem îndreptându-se spre el. Erau amândoi îmbujoraţi şi cu hainele răvăşite; mai întâi Kesri crezu că era din cauză că se rătăciseră şi se chinuiseră să găsească drumul înapoi. Dar îi atrase atenţia expresia radioasă de pe chipul lui missy; observă gulerul strâmb încheiat de la gâtul domnului Mee, şi atunci ştiu că ceva se întâmplase între ei. Încercă să nu arate ce simte şi îi şopti lui Mee să-şi îndrepte nasturii de la guler.

Când cei doi se întâlniră cu echipa care îi căuta, avuseseră destul timp să îşi revină la normal şi reuşiră să-i convingă că se rătăciseră. Restul zilei trecu fără niciun incident, deşi Kesri ştia că lucrurile nu aveau să se sfârşească acolo. Nu fu deloc surprins să afle, după vreo două zile, că missy şi mama ei plecaseră la Calcutta.

Deşi în discuţiile dintre domnul Mee şi Kesri numele fetei nu fu rostit niciodată, Kesri văzu ce mult îl afectase pe butcha

plecarea ei. Bichhanadarul care îi făcea patul găsea adesea sub perna lui scrisori de la ea şi Kesri îl surprindea şi el pe Mr Mee stând singur şi trist în cameră, cu capul culcat pe pupitru.

Kesri se bucură la vestea că batalionul primise ordine să se mute înapoi la Barrackpore; gândea că lui Mr Mee îi va prinde bine schimbarea. Dar, când ajunseră la bază, aflară că fiica lui jarnail-sahib avea să se mărite curând cu un negustor bogat din Calcutta.

În ziua nunţii, tabăra ofiţerilor era pustie, pentru că toţi plecaseră să asiste la ceremonie. Numai Mr Mee rămăsese acasă. Se zvonea că nu fusese invitat.

A doua zi, Kesri observă că bichhanadarul scosese perna lui Mr Mee la soare; o pipăi şi îşi dădu seama că era udă.

Tabăra din Barrackpore era destul de mare încât să fie dotată cu o clinică specială, plătită din banii armatei, în care fetele de bazar, aduse pentru soldaţii şi ofiţerii albi, erau mereu controlate, ca să nu transmită boli. Kesri ştia că, în trecut, domnul Mee mai dădea pe la bordelul militar destinat doar europenilor, care se găsea în Bazarul Roşu al taberei. În noaptea aceea, prinse momentul ca să-l anunţe că se zvonea că sosise o fată nouă şi drăguţă. În trecut, Mr Mee îi fusese mereu recunoscător pentru astfel de noutăţi, dar de data asta ţipă la Kesri şi îi spuse să-şi vadă dracului de treabă.

Kesri înţelegea că Mr Mee fierbea în sinea lui, nu numai pentru că o pierduse pe missy-mem, ci şi pentru că fusese umilit în ochii tovarăşilor lui ofiţeri. Cunoscându-l ca fiind iute la mânie, Kesri se temea că furia lui avea să explodeze – şi nu trecu mult timp până se întâmplă chiar aşa. Într-una din nopţi, un chelner alergă într-un suflet la Kesri să-i spună că Mr Mee se îmbătase şi se luase la ceartă la popota ofiţerilor; auzise un ofiţer spunând vorbe grele despre el şi aflase că îl provocase la duel.

Kesri era trup şi suflet alături de butcha; să ţi se spună în glumă „ticălos" şi „porc" era una; dar fiecare soldat ştia că, dacă erau rostite pe un ton serios, vorbe precum *haramzada*

şi *soowar-ka-baccha* cereau o replică înecată în sânge, şi doar un laş ar fi dat înapoi şi nu şi-ar fi apărat *izzatul*. Poate că aşa, lucrurile se vor încheia într-un fel sau altul – orice ar fi urmat era mai bine decât să plângi de unul singur după o femeie pe care nu o poţi avea.

Singurul lucru de care îi părea rău lui Kesri era că duelul avea să se desfăşoare cu pistoale; dacă s-ar fi luptat cu săbii, nu avea nicio îndoială că butcha al său ar fi învins. Mr Mee nu era un trăgător slab, dar, când era vorba de arme de foc, norocul juca un rol important, mai ales când pistolarul era atât de încordat, aşa cum era probabil Mr Mee.

Când se întoarse în camera lui, Mr Mee era într-o stare de agitaţie extremă. Kesri se aşteptase la asta şi făcuse pregătiri. Îi întinse un pahar şi îi spuse să-l dea pe gât; îl va face să doarmă bine şi a doua zi avea să se trezească cu o mână sigură.

– Ce e în pahar? spuse domnul Mee.

– Sharbat... cu afeem.

Nu discutară nimic despre duel, şi nici nu era nevoie. După ce Mr Mee bău sharbatul, Kesri aduse pistoalele şi le înveli într-o bucată de catifea. Le luă cu el în cortul lui şi petrecu câteva ceasuri bune cu unsul şi curăţatul lor. Apoi, aşa cum era obiceiul înainte de o bătălie, duse pistoalele la templul regimentului, le puse la picioarele zeului şi ceru purohitului să le binecuvânteze.

A doua zi dimineaţa, după ce îi dădu lui butcha pistoalele, îşi înmuie vârful degetului mic într-un borcan cu chinovar şi puse o tika pe tâmpla domnului Mee. Acesta nu se împotrivi, dar se asigură că semnul era bine ascuns de păr.

Apoi, când veni ceasul şi îşi făcură apariţia secunzii ca să îl conducă la locul duelului, Kesri constată cu satisfacţie că butcha era de un calm desăvârşit şi aproape vesel. Era rândul lui Kesri să fie cuprins de frică, mai mult încă decât dacă el însuşi ar fi fost cel ce intra pe terenul de luptă. Cu mâinile tremurând, se alătură grupului de spectatori ce se adunase, cu

discreţie, la oarecare distanţă.

Duelul între ofiţeri nu era ceva neobişnuit, deşi comandamentul nu încuraja astfel de practici. Kesri mai văzuse şi înainte dueluri, dar de data aceasta închise ochii atunci când auzi strigându-se „foc". Simţi apoi cum oamenii din jur îl băteau pe spate şi îşi dădu seama că butcha câştigase duelul, şi asta în cel mai favorabil mod posibil, nu prin uciderea adversarului, ci doborându-l cu o rană superficială.

Duelul avu un efect vindecător asupra lui Mr Mee, redându-i onoarea şi descărcând o parte din furia şi durerea pe care le simţea. Dar consecinţele acelui episod aveau să-l urmărească ani de zile: în ciuda calităţilor lui ca ofiţer, avansările în grad aveau să se lase aşteptate.

Relaţia lui Mee cu fiica generalului avea să-i marcheze şi viaţa personală: Kesri nu se îndoia că era motivul pentru care butcha nu se căsătorise niciodată. Kesri crezuse că, de vreme ce fiica generalului-sahib nu mai era prin preajmă, Mr Mee va începe să alerge după vreo altă missy sau memsahib. Dar nu s-a întâmplat aşa. În timpul marşurilor, Mr Mee mergea adesea la fetele lui Gulabi; atunci când se cantonau, mai dădea din când în când pe la bordelul militar, dacă avea nevoie de puţină zbânţuială, aşa cum spunea el. Dar nu dădea semne că ar fi vrut să-şi găsească o nevastă, ceea ce nu era deloc neobişnuit, pentru că mulţi ofiţeri englezi amânau căsătoria până pe la patruzeci de ani. Dar Kesri ştia că Mr Mee nu era un burlac ca oricare altul; pierderea lui missy îi întuneca încă sufletul. Kesri ştia asta prea bine, pentru că fusese lângă Mr Mee când, într-o bătălie, acesta fusese rănit la piept: mai târziu, pe când personalul medical încerca să-i scoată jacheta, văzu cum, din buzunarul interior, căzu un mic pachet. Kesri îşi dădu seama dintr-o privire că înăuntru era scrisoarea lui missy; era limpede că, pe câmpul de luptă, Mr Mee o purtase lângă inimă.

În viaţa căpitanului Mee şi-a făcut loc, cu timpul, o amărăciune statornică. Exuberanţa încrezătoare a tinereţii a fost

acoperită de resentimente şi resemnare. Singurul lucru care îi mai ridica moralul acum era legătura lui cu cipaii.

Kesri se întrista ori de câte ori se gândea că viaţa lui butcha al său ar fi fost complet diferită, dacă nu ar fi existat acea relaţie nefericită. Dar niciunul din ei nu a vorbit vreodată despre asta, nici măcar în timpul lungilor conversaţii din timpul călătoriei de la Rangpur la Calcutta, purtate mai degrabă ca între doi prieteni, şi nu între ofiţer şi cipai. Fireşte că Mr Mee s-a interesat de soţia şi copiii lui Kesri – şi, dacă şi căpitanul ar fi fost însurat, Kesri ar fi făcut acelaşi lucru. Dar asta era altceva; subiectul familiei unui bărbat căsătorit era teren sigur – cealaltă poveste, nu era.

În ultima zi a călătoriei, căpitanul Mee zise:

– Ce ai de gând să faci, havildare, când te vei întoarce din această expediţie? Crezi că o să ceri să ieşi la pensie şi să te întorci acasă, la familia ta?

– Da, sir.

Atunci căpitanul Mee îi mărturisi şi el ceva ce nu îl surprinse prea mult pe Kesri:

– Ei bine, havildare, nu m-aş mira să depun şi eu documentele şi să fac la fel, spuse el. Nici eu nu pot spune că Pacheesi m-a tratat mai bine decât pe tine.

După cea de-a doua întâlnire cu Mrs Burnham, remuşcările lui Zachary nu mai erau atât de apăsătoare; sentimentul de vinovăţie îl mai chinuia încă, dar nerăbdarea de a se întoarce în budoar îl făcea să nu se mai gândească la asta.

Următoarea vizită nu avu loc atât de repede cum şi-ar fi dorit. Îndură o aşteptare lungă, chinuitoare, înainte să primească vreo veste de la Mrs Burnham. Trecură două săptămâni până ce primi misiva, ascunsă printre filele unui tom gros de predici religioase; mesajul consta într-o singură însemnare pe o bucăţică de hârtie: *12*. Desigur că era vorba despre o dată, şi se întâmpla ca această dată să fie peste două zile.

Ca să fie pregătit, Zachary studie cu atenţie programul

chowkidarilor şi durwanilor care păzeau moşia; le ţinu minte zgomotul paşilor şi învăţă să le recunoască lumina felinarelor. În noaptea de 12 îi fu lesne să se strecoare printre paznici: aceasta fusese partea cea mai puţin anevoioasă, îi zise lui Mrs Burnham; găsise metoda lui de a străbate curtea, fără ca paznicii să-şi dea seama.

Încrederea pe care o câştigase în această privinţă o încurajă pe Mrs Burnham şi începură să se vadă mai des. În loc să schimbe mesaje, stabileau o nouă zi de întâlnire, atunci când se despărţeau. Nici măcar nu le mai păsa dacă servitorii erau sau nu acasă; Zachary apărea după miezul nopţii, când toată lumea dormea. Pe măsură ce se obişnuia mai mult cu traseul pe care îl avea de parcurs, învăţă cum să folosească fiecare nou element de camuflaj, ca de pildă ceaţa ce se ridica dinspre fluviu în nopţile de iarnă.

Frecvenţa mai mare a întâlnirilor nu diminuase cu nimic apetitul lui Zachary: de fiecare dată, era o nouă aventură. La fiecare întâlnire i se părea că face cunoştinţă cu o femeie nouă – o făptură atât de diferită de Mrs Burnham din trecut, încât, dacă relaţia lor nu ar fi luat o atât de neaşteptată întorsătură, era sigur că nu şi-ar fi putut-o niciodată imagina astfel. În acelaşi timp, îşi dădea seama că relaţia lor nu era întâmplătoare; se înfiripase pentru că trupul lui simţise mereu ceva ce mintea lui nu era în stare să pătrundă, şi anume că, în spatele armurii de oţel al bibi-ei din Bethel se ascundea o altă fiinţă, minunată şi capricioasă, o femeie de o inventivitate inepuizabilă, atât cu trupul cât şi cu vorbele.

Într-o astfel de noapte, fu luat pe nepregătite de o ploaie torenţială şi ajunse în capul scării ud leoarcă. Mrs Burnham îl aştepta în goozle-connuh.

– Vai, dragul meu, ai lăsat o dâră de apă în urma ta! Stai pe loc, ca să-ţi pot scoate jamma şi jungiah.

După ce îl despuie de haine, îl făcu să se aşeze pe marginea băii şi ea îngenunche între picioarele lui desfăcute. Îşi trase cămaşa în sus, îi înfăşură picioarele cu poalele ei şi se

lipi de pântecul lui. Gângurea tandru şi îi ştergea capul şi umerii cu un prosop, lipindu-se şi mai strâns de el, ca să poată ajunge să-l şteargă pe spate. Deodată, privi în jos prin gura cămăşii şi strigă:

– O, ia te uită! Se zăreşte un coif! Cred că e un havildar curajos care s-a urcat pe pieptul meu şi vrea să scoată capul peste nullah şi să facă o dekko! Uită-te la el, săracul! Chiar şi cu topeeul pe cap şi tot e ud de tot!

Ce mult îi plăcea să-l stârnească cu tot felul de cuvinte mai puţin cunoscute şi expresii trăsnite. Şi totuşi, deşi îşi cunoşteau trupurile până în cele mai mici amănunte şi nu se sfiau să-şi dea frâu liber poftelor, între ei rămâneau anumite convenienţe la care ea nu voia să renunţe în ruptul capului: chiar atunci când o pătrundea mădularul lui, pe care îl poreclise „cipai semeţ", stăpânul şi comandantul lui rămânea Mr Reid, meşterul dulgher, iar ea, Mrs Burnham, bibi din Bethel.

Odată, în timp ce „ îi veneau năbădăile", aşa cum îi plăcea ei să spună, el o simţi cum începe să tremure şi o îndemnă strigând:

– Hai, Cathy, dă-ţi drumul! Nu te opri!

De abia rostise cuvintele, că ea se crispă şi încetă să mai tremure.

– Ce-aţi spus? Cum mi-aţi spus?

– Cathy.

– Nu, dragul meu, nu se poate! exclamă, cu o grimasă a gurii ce-l făcu pe semeţul cipai să se ascundă în cortul lui. Sunt şi voi rămâne mereu pentru dumneavoastră Mrs Burnham, iar dumneavoastră sunteţi Mr Reid. Dacă ne permitem să ne coborâm la „Zach" şi „Cathy" în intimitate, atunci fiţi sigur că o să ne dăm drumul la gură şi cu alţii de faţă. Exact aşa s-a dat de gol săraca Julia Fairlie şi s-a aflat că se giugiulea cu grăjdarul ei. Cine mai auzise vreodată ca un grăjdar să se adreseze unei memsahib cu „Julie", aşa cum s-a întâmplat într-o bună zi, în timp ce bietul ooloo o ajuta să urce pe cal? Şi iată cum a descoperit lumea că lecţiile de călărie se făceau

fără cai, iar nefericita Julia a fost urgent expediată la Doolally – toate acestea pentru că îi dăduse voie prostănacului de grăjdar să pronunţe acele două silabe. Nu, dragul meu, hoga asta nu-mi place deloc. „Mrs Burnham" şi „Mr Reid", iată cine suntem şi aşa vom rămâne şi de-acum încolo.

Zachary a fost de acord cu ea în această privinţă, nu numai pentru că argumentele ei erau juste, ci şi pentru că găsea atâta voluptate în felul în care gemea, după ce i se liniştea năbădăile:

– Vai, Mr Reid, Mr Reid! Aţi făcut o cârpă din biata Mrs Burnham!

Pronunţând numele ei de femeie măritată, îşi reamintea că plăcerile lor adultere erau furate, că nu avea niciun sens să le ţină în frâu, că pudoarea era absurdă – delictul lor era atât de grav, încât doar jocurile lor năstruşnice îi puteau îndulci chipul sumbru, ca de exemplu atunci când ea îl trăgea spre ea şi-i zicea:

– Acum e rândul meu să fac un pic de bajow cu ganta dumneavoastră!

Scotea toate aceste cuvinte desfrânate cu dexteritatea unui scamator, îl tachina, îl lua peste picior şi făcea din puckrow o artă.

– O, Mr Reid, sunt sigură că vă simţiţi atât de bine în pielea dumneavoastră de tânăr amorez, căci ce e mai falnic pe lume ca o lathi mereu gata de-un logowed – şi pe drept cuvânt, aşa un făcăleţ straşnic trebuie ţinut la loc de cinste. Dar trebuie să vă spun, dragul meu meşter, că la tocana de toate zilele mai poţi servi din când în când şi un ardei iute.

– Habar n-am ce vreţi să spuneţi, Mrs Burnham, mormăi el.

– Aşa să fie? Cum adică – n-aţi auzit niciodată de coborât ancora?

– Aşa cum se face la vapoare?

– Nu, nu aşa, mânzul meu prostuţ! râse ea. În India, coborâtul ancorei e ceea ce faci cu asta – zise, în timp ce îi deschise

gura cu două degete şi îl prinse de vârful limbii – cu ardeiul tău iute.

Aşa începură să exploreze alte posibilităţi, la care el se dovedi a fi complet lipsit de experienţă.

– Of, nu aşa, dragul meu! Nu ca şi cum molfăiţi o acadea, nici ca atunci când muşcaţi dintr-o coajă de pâine. Nu vă repeziţi ca la luptă!

A durat ceva vreme până a învăţat să-i fie pe plac, dar amestecul de tandreţe şi asprime cu care îl trata îl stârnea mult mai mult decât orice vorbe drăgăstoase. În noaptea când ucenicia lui într-ale coborâtului ancorei s-a desăvârşit şi a reuşit s-o aducă la extaz, a fost răsplătit cu o apreciere ce l-a făcut să fie mândru de el:

– Ce minune, scumpul meu, cât de repede aţi deprins meşteşugul gamahuche!

Tachinările ei îl fermecau şi, deşi era uimit de refuzul ei de a-l lua în serios, era în aceeaşi măsură vrăjit. I se părea firesc ca ea să fie atât de desăvârşită în arta amorului şi accepta cu modestie să fie tratat ca un novice. Şi totuşi avea şi ea momentele ei de naivitate, mai ales când explora fiecare părticică a corpului lui.

Într-o noapte, în timp ce ea se juca cu „leneşul cel somnoros" şi îi admira moliciunea, el îşi pierdu răbdarea şi spuse:

– Ce e aşa de nemaipomenit, Mrs Burnham? Sunteţi femeie măritată şi aţi adus pe lume un copil. Doar nu e prima oară când ţineţi în mână o pu...

Înainte să sfârşească cuvântul, palma ei îi astupă gura.

– Vă rog, scumpe domn, nu rostim vorbe atât de vulgare. O femeie poate vorbi deşănţat cu o altă femeie şi un bărbat cu alt bărbat, dar niciodată el cu o ea.

– De ce nu? o întrebă. De ce să nu folosim şi noi cuvintele pe care le folosesc toţi? De ce să nu spunem lucrurilor pe nume, ca toată lumea?

Răspunsul ei veni prompt şi vehement:

– Tocmai de aceea, dragul meu Mr Reid, pentru că toţi

fac aşa, iar noi doi nu facem parte dintre aceşti „toţi". Noi suntem eu şi tu; nimeni nu e ca noi şi noi nu suntem ca alţii. De ce să le împrumutăm cuvintele, când putem să ne folosim de ale noastre?

– Nu e drept, Mrs Burnham, protestă el. Eu nu m-am priceput niciodată să-mi aleg cuvintele. Cum aş putea ţine pasul cu dumneavoastră?

– E simplu ca bună ziua! spuse ea şi pocni din degete ca să-şi sublinieze exclamaţia. La urma-urmelor sunteţi marinar sau nu? Ar trebui să vă fie ruşine să spuneţi că nu vă găsiţi cuvintele.

– Foarte bine, Mrs Burnham, zise el. Ia să vedem cum îmi pot formula întrebarea în limbaj marinăresc. Sunteţi femeie măritată şi aveţi deja de ani buni licenţa de marinar. Nu văd cum ar mai putea avea secrete în faţa dumneavoastră un catarg sau un tambuchi de bărbat...

– Vai de mine, Mr Reid! izbucni ea în râs. Cum vă puteţi oare închipui că nişte oameni respectabili, căsătoriţi îşi fac în aşa fel de cap încât se despoaie de toate hainele şi îşi lasă mâinile să umble fără nicio ruşine unul pe trupul celuilalt? Dacă crezi asta, atunci te înşeli amarnic. Fii convins că pentru majoritatea soţilor şi soţiilor împerecherea înseamnă doar să bagi scrisoarea la cutie; îţi sumeţi la repezeală poalele cămăşii şi cam atâta, dar asta doar după ce ai suflat în lumânare.

– Nici măcar atunci când te-ai măritat?

– Nu, Mr Reid, vă înşelaţi încă o dată, oftă ea. Nu e genul acela de căsătorie; eu şi Mr Burnham am avut multe motive să ne unim destinele, dar plăcerea nu se numără printre ele. Eu aveam optsprezece ani, iar el era cu cincisprezece ani mai în vârstă. Îşi dorea să ajungă respectat de toţi şi să aibă acces în nişte cercuri ce până atunci îi rămăseseră închise. Tatăl meu era general de brigadă în Infanteria Locală din Bengal, aşa cum ţi-am mai spus, şi îi stătea în putinţă să deschidă multe uşi. Dragul meu tată, ca mulţi alţi soldaţi, nu era prea chibzuit cu banii şi avea mereu datorii. El şi mama îşi puseseră

speranţele într-o căsătorie strălucită pentru mine – şi, deşi Mr Burnham nu se ridica la înălţimea aşteptărilor lor, era totuşi un bărbat de viitor, cum se zice, şi deja un nabab. Părinţii mei s-au bucurat de un aranjament bănesc generos.

Îi mărturisea toate acele lucruri pe un ton schimbat, pe care Zachary nu îl mai auzise până atunci; simţea ca un fel de invitaţie spre alte taine ale ei, mai ascunse decât adâncimile pe care le explorase deja. Era nerăbdător să afle mai multe:

– Asta înseamnă că între dumneavoastră şi Mr Burnham nu a fost dragoste? Niciun fel de afecţiune?

Îi dărui unul din zâmbetele ei ştrengăreşti şi îl gâdilă sub bărbie, ca pe un copil.

– Of, Mr Reid, ce-o să mă fac cu dumneavoastră? îi spuse. Oare n-aţi aflat deja că o memsahib nu-şi poate permite să dea voie sentimentelor să-i stea în calea carierei? Sentimentele sunt pentru dhobi şi dashi, nu pentru femei ca noi; aşa m-a învăţat mama şi aşa o să o învăţ şi eu pe fiica mea. Şi e ceva adevăr în asta. Nu se poate trăi din iubire, iar existenţa mea nu e tocmai nefericită. Mr Burnham nu are alte pretenţii decât să mă învârt în cercuri bune şi să-i conduc gospodăria aşa cum trebuie s-o facă o pucka bibi. În rest, mă lasă să fac ce vreau – şi, la rândul meu, procedez la fel.

– Înseamnă că aţi ştiut întotdeauna, insistă Zachary, ce făcea cu fete ca Paulette?

– Nu, spuse ea vehement. Bănuiam ceva, dar nu am cercetat problema prea îndeaproape şi, dacă vrei să afli motivul, iată că o să ţi-l spun.

– Care e motivul?

– Nici eu nu i-am fost o nevastă bună.

Se întoarse pe-o parte şi o privi drept în faţă, cu ochi plini de uimire şi curiozitate:

– Ce vreţi să spuneţi?

– Ei bine, iată, dacă chiar vreţi să ştiţi, spuse ea. A început în noaptea nunţii. Atunci când Mr Burnham s-a apropiat de patul meu, m-a cuprins aşa o spaimă, că am căzut jos ca

moartă. Şi nu s-a întâmplat doar o singură dată; de câte ori încerca să mă îmbrăţişeze, leşinam. Se întâmpla atât de frecvent, încât toată lumea s-a gândit că aveam nevoie de-un tratament medical. M-au dus la cel mai bun doctor englez din oraş şi acesta mi-a spus că sufăr de frigiditate pe bază de isterie şi alte tulburări ale sistemului nervos. Am avut nevoie de ani de zile de tratament ca să pot face un copil – şi pesemne că, în tot acest timp, Mr Burnham s-a împăcat cu gândul că sunt, într-un fel, o infirmă şi de aceea m-a tratat mereu cu blândeţe. În ceea ce mă priveşte, am presupus că şi el are nevoile lui, ca orice bărbat – dar niciodată nu mi-a trecut prin cap ceea ce v-a povestit Paulette.

– Şi atunci ce-aţi crezut când...

Dar dispoziţia ei se schimbase şi îl întrerupse brusc, ameninţându-l în joacă cu pumnul strâns.

– Văd că astăzi micul meu meşter e foarte curios, Mr Reid. Mărturisesc că acum aş prefera mai degrabă să discut cu cipaiul său decât cu el în persoană.

El simţi usturimea respingerii, ca şi cum îi trântise o uşă în faţă. Se eliberă din braţele ei şi întinse mâna după nădragi.

– Ei bine, nu mai e nevoie să discuţi cu niciunul dintre noi, Mrs Burnham – a venit timpul să plecăm amândoi, aşa că vă spunem noapte bună.

În timp ce ieşea, ea încercă să-i strecoare bani în buzunar, ca de obicei, dar el îi dădu mâna la o parte, furios.

– Nu, doamnă, îi spuse. Mă insultaţi dacă credeţi că e mai uşor să mă răsplătiţi cu arginţi decât cu câteva cuvinte sincere.

O luă la fugă pe scări în jos, fără să aştepte un răspuns.

Timp de câteva săptămâni, Shireen nu putu să se gândească decât la călătoria pe care i-o propusese Zadig. Îşi dorea atât de mult să plece în această călătorie, încât simţea nevoia să-şi pună la îndoială motivele. Voia să plece ca să evadeze din acea casă? Sau poate o mâna o curiozitate vulgară, aceea de

a-l cunoaşte pe fiul soţului ei? Sau poate voia să-l mai vadă o dată pe Zadig?

Gândurile acelea o măcinau şi dădeau naştere altor şi altor îndoieli. Oare familia ei îi va pune oprelişti de netrecut, aşa cum se temea? Nu cumva acele piedici erau toate doar în capul ei, aşa cum credea Zadig Bey?

Era un singur mod de a afla: să treacă la fapte.

Vico veni în vizită într-una din zile, în decembrie. În timp ce vorbeau, Shireen luă o hotărâre.

Vico, spuse ea. M-am hotărât. Vreau să merg în China.

Sunteţi sigură, bibiji? întrebă Vico, fără să se sfiască să-şi arate neîncrederea. Ce o să spună fraţii dumneavoastră?

Deveni deodată ţepoasă.

Ascultă, Vico, spuse ea, nu sunt un copil. Cum ar putea să mă împiedice fraţii mei să plec, dacă asta vreau? Ce poate fi scandalos în dorinţa unei văduve de a merge la mormântul soţului ei? Şi mai e ceva: le voi povesti despre cum plănuiesc să recâştig banii lui Bahram şi o să înţeleagă – poate nu o să fie de acord, dar sunt oameni care apreciază valoarea banilor.

Şi fiicele dumneavoastră?

E firesc să se îngrijoreze pentru siguranţa mea, zise Shireen. Dar se vor linişti dacă le voi spune că voi călători împreună cu o însoţitoare. E adevărat că şi Rosa vrea să meargă cu mine, nu?

Da, bibiji, dar va trebui să suportaţi şi costul biletului de vapor şi celelalte cheltuieli, nu sunt puţini bani.

M-am gândit şi la asta, Vico. Aşteaptă o clipă.

Shireen se duse în camera ei şi se întoarse cu o casetă cu bijuterii în mâini.

Priveşte, Vico, aici am câteva bijuterii pe care le-am păstrat pentru mine. Crezi că e de ajuns să acopere cheltuielile călătoriei?

Vico scoase câteva din colierele lui Shireen din casetă şi le cântări în căuşul palmei.

Sunt sigur că se pot vinde pe o grămadă de bani, bibiji,

spuse el. Fără îndoială că din ele veţi putea plăti toate cheltuielile de drum. Dar trebuie să vă gândiţi bine – chiar vreţi să riscaţi tot ce aveţi pentru acest drum?

Da, Vico, pentru că, dacă acolo voi reuşi să rezolv nişte probleme, drumul nu va fi fost în zadar.

Shireen simţea că nu reuşise să îl convingă pe Vico, aşa că schimbă subiectul.

Hai, mai bine să nu mai vorbim acum despre asta. Mai întâi trebuie să îmi limpezesc eu gândurile.

Desigur, bibiji, e o hotărâre importantă.

Shireen dormi foarte puţin în noaptea aceea. Nu se putea gândi decât la modul în care avea să prezinte familiei planul său.

Era limpede că avea nevoie cel puţin de consimţământul fraţilor ei, pentru a merge în China; din cauza poziţiei lor în cercurile comerciale şi sociale din Bombay, niciun armator respectabil nu ar fi luat-o la bordul navei lui, dacă fraţii ei s-ar fi împotrivit. Singura alternativă ar fi fost să plece în taină, dar nici nu se gândea să o ia în calcul. Dacă avea să plece, o va face pe faţă, dar în aşa fel încât să închidă gurile bârfitorilor şi ai bak-bak-walaşilor. Îşi dădea seama că nu avea să fie lesne şi ştia bine ce semnal de alarmă va răsuna prin marile case din oraş care respectau purdahul, atunci când se va afla că fiica văduvă a lui Mistrie îşi făcea planuri să călătorească de una singură spre China.

Dacă se gândea bine, scandalul era probabil inevitabil, dar, atât timp cât familia ei se prezenta ca un front unit, nu putea să îi afecteze prea mult şi aveau să scape nevătămaţi. S-ar fi putut chiar să îi pună într-o lumină avantajoasă, arătând tuturor că neamul Mistrie, pionieri în industrie, erau acum în frunte şi în alte privinţe.

Dar cum avea să-şi atragă de partea ei fiicele şi fraţii?

Cum avea să obţină ceea ce voia, fără să producă o ruptură în sânul familiei?

Vedea atât de multe obstacole în faţa ei, încât începuse

să-şi repete în gând unul din proverbele dragi tatălui ei; ca să-ţi scufunzi propria navă, nu trebuie să îi spargi tot fundul – ajunge să îi scoţi câteva scânduri, una după alta.

Cele mai importante scânduri ale acestei ambarcaţiuni erau propriile ei fiice. Dacă putea obţine sprijinul lor, atunci i-ar fi fost mai uşor să-şi convingă fraţii. În acelaşi timp era conştientă că fiicele erau cel mai greu de înduplecat. Aveau să se opună din două motive: siguranţa ei şi frica de scandal, mai ales cel generat de falimentul tatălui lor.

Shireen se tot întreba cum să deschidă subiectul, când kismatul îi oferi un prilej neprevăzut. Într-o seară, când fiicele ei şi soţii lor veniseră la ea la masă, discuţia s-a îndreptat în mod spontan spre China. Unul din ginerii ei aduse vorba despre adunarea secretă ţinută de armatorii cei mai importanţi din Bombay. Se vedea bine că celălalt ginere era la curent cu evenimentele; cei mai bogaţi oameni de afaceri din Bombay se îndemnau unul pe altul să acorde sprijin expediţiei britanice în China. Împrumutaseră mai multe lakh de rupii, în condiţii foarte avantajoase pentru guvernul colonial, şi mulţi armatori îşi oferiseră navele cele mai bune pentru a transporta cu ele trupele. Se înţelegea, firește, că aceia care aveau să se implice cel mai mult în susţinerea britanicilor, aveau să fie primii care vor primi compensaţii pentru opiul confiscat, atunci când guvernul chinez va fi forţat să plătească daune.

Deşi Shireen nu participă la discuţie, făcu tot posibilul ca fiicele ei să nu se mai joace cu copiii şi să fie atente la ce spuneau bărbaţii. Mai târziu, rămase singură cu cele două fete şi le zise:

Aţi auzit ce vorbeau soţii voştri în timpul mesei?

Ele încuviinţară indiferente din cap:

Parcă era ceva despre obţinerea de compensaţii în China?

Da, spuse Shireen. Vico zice că, dacă se vor plăti daune, partea noastră poate ajunge la două lakh de dolari spanioli.

La auzul sumei, tresăriră, şi Shireen aşteptă câteva minute pentru ca informaţia să-şi facă efectul.

Apoi adăugă:

Tot Vico mi-a spus că nu avem şanse să primim vreo leţcaie dacă nu...

Dacă nu ce?

Shireen trase adânc aer în piept şi îi dădu drumul:

Dacă eu nu mă duc în China.

Fetele rămaseră cu gura căscată. Tu? De ce tu?

Kain ke, zise Shireen, pentru că cea mai mare parte a banilor investiţi în ultimul transport de opiu erau ai mei, din partea mea de moştenire. Dar nu pot dovedi asta autorităţilor decât dacă mă prezint la faţa locului. Vico mi-a spus că tatăl vostru îl cunoştea pe căpitanul Elliot şi, dacă mă duc acolo şi îi adresez direct cererea mea, se va arăta binevoitor – la fel şi prietenii tatălui vostru de la Camera de Comerţ din Canton, care mă vor susţine în egală măsură.

Dar de ce trebuie să fii acolo în carne şi oase?

Nu ne vor da banii oricum?

Nu, spuse Shireen. Nu o vor face.

Le lămuri că banii pe care i-i dăduse lui Bahram erau consideraţi proprietate comună şi, în consecinţă, reprezentau o parte din bunurile lui. Procedura obişnuită pune la coada listei compensarea bunurilor proprii. Dar, dacă Shireen va fi acolo în momentul acordării daunelor, prietenii lui Bahram de la Camera de Comerţ vor avea grijă ca ea să fie tratată la fel ca toţi ceilalţi investitori. Se prea poate chiar ca ea să fie prima pe lista plăţilor.

Fetele îşi muşcau buzele şi rumegau toate acestea. Mai trecură câteva minute până ce începură să obiecteze.

Dar călătoria dus şi întors ţi-ar lua un an, poate mai mult?

Ne ahenu bhav su? Şi cât ar costa?

Shireen se îndreptă către şifonier şi descuie seiful de fier unde îşi păstra bijuteriile.

Uitaţi-vă, mi-a mai rămas ceva din *sun-nu*, din bijuteriile

din aur primite la nuntă. Voiam să le păstrez pentru voi două, dar poate e mai bine să le vând ca să am bani de călătorie? Pentru că astfel vom câştiga valoarea lor înzecită.

Fetele se priveau una pe alta, frângându-şi mâinile.

Dar ce-o să zică lumea?

O femeie la vârsta ta... văduvă... să plece singură la drum?

Shireen le ascultă în tăcere, cu privirea coborâtă. După ce terminară, le spuse:

Să ştiţi că nu e vorba numai de bani. Aş vrea să ajung să văd şi mormântul tatălui vostru, înainte să mor. Dacă le vom spune asta oamenilor, credeţi că se poate împotrivi cineva?

Astfel a sădit în mintea lor gândul plecării şi l-a lăsat să încolţească, fără să mai pomenească nimic în cursul serii.

După câteva zile, a trecut pe la ea Vico şi i-a spus că primise o scrisoare de la Zadig Bey: acesta rânduise totul pentru călătoria în China şi avea să se afle la bordul unei corăbii cu numele de *Hind*, proprietatea lui Mr Benjamin Burnham.

Mr Burnham? zise Shireen. Nu e vorba cumva de cel care a cumpărat corabia noastră, *Anahita*?

Chiar el, bibiji. Mr Burnham era de asemenea coleg cu soţul dumneavoastră în Comisia Aleşilor din Canton. Zadig Bey nu se îndoieşte că Mr Burnham vă va rezerva o cabină luxoasă la un preţ avantajos, când va afla motivul călătoriei. Zadig Bey se va ocupa de toate – nu are nevoie decât de acordul dumneavoastră.

Shireen nu mai putea da înapoi, acum că îl înştiinţase deja pe Vico de hotărârea ei de a merge în China.

Prea bine, Vico, încuviinţă ea. Poţi să-i scrii lui Zadig Bey. I-am cunoscut pe soţii Burnham mai demult, când au făcut o călătorie în Bombay, şi cred că mă mai ţin minte. Spune-i lui Zadig Bey că poate face aranjamentele necesare. Voi găsi o cale să primesc acordul familiei mele.

Odată rostite, cuvintele acestea pline de curaj i-au întărit şi mai mult hotărârea. Era conştientă că mai era mult până la capătul drumului, dar acum obstacolele îi păreau mai uşor de

trecut decât înainte. În plus, însuşi faptul că avea o ţintă către care năzuia îi dădea aripi mai mult decât oricând de-a lungul anilor. I se părea că formele şi culorile lumii din jurul ei se schimbau şi ele şi că o interesau deodată lucruri care odinioară o lăsau indiferentă, precum afacerile, finanţele sau politica.

Simţea că o furtună scuturase purdahul ce-i acoperise până atunci lumea şi măturase cu suflul ei praful şi pânzele de păianjeni vechi de zeci de ani.

16 decembrie 1839
Honam

De dimineaţă, când am ajuns la tipografie, Compton m-a întâmpinat cu un zâmbet larg:

Naah Ah Neel! Ascultă aici, mergi să te întâlneşti cu *Yum-chai* în persoană!

Mai întâi am crezut că glumeşte.

Gaai choi, am spus. Nu-mi vinde gogoşi.

El a râs:

Leih jaan – vorbesc serios, azi te vei întâlni cu comisarul Lin. *Faai di laa* – haide, grăbeşte-te!

Se pare că datoram această onoare vasului britanic *Sunda* ce naufragiase undeva de-a lungul coastei Hainanului. La bord erau cincisprezece supravieţuitori, printre care şi un băiat. Cei mai mulţi sunt cetăţeni britanici şi, conform dispoziţiilor comisarului Lin, au fost trataţi foarte bine. Au fost transportaţi sub escortă oficială de la Hainan la Guangzhou şi, la sosire, au fost cazaţi în incinta Fabricii Americane. Vor fi trimişi înapoi în Anglia cât de curând.

Cu câteva zile în urmă, comisarul Lin a cerut să se întâlnească cu supravieţuitorii. În consecinţă, s-a organizat o întrevedere într-un templu aflat în interiorul zidurilor cetăţii. La cererea expresă a lui

Zhong Lou-si, mi s-a dat şi mie permisiunea să particip.

Dacă atunci când m-am trezit de dimineaţă, cineva mi-ar fi spus că în câteva ore voi trece dincolo de zidurile cetăţii, nu aş fi crezut o iotă. Străinilor le este interzis să calce acolo, aproape fără excepţie, iar eu obosisem de câte ori încercasem să ajung dincolo de porţi. Nici pe comisar nu îl văzusem vreodată de aproape – îl zărisem o singură dată, şi atunci de departe. Gândul apropiatului *darshan* îmi dădea ameţeli.

Împreună cu Compton, m-am îndreptat către poarta sud-vestică a cetăţii, unde se adunase deja un grup destul de numeros. Printre străini, se numărau o duzină de supravieţuitori de pe *Sunda* şi mai mulţi negustori americani, inclusiv domnul Delano şi domnul Coolidge. Printre chinezi, erau vreo şase mandarini şi câţiva negustori ai Co-Hung-ului.

Din punctul meu de vedere, cele mai interesante personaje din acest grup erau traducătorii personali ai comisarului Lin; Compton îmi spusese multe despre ei, dar nu îi întâlnisem niciodată în carne şi oase, deoarece locuiau şi lucrau în interiorul cetăţii.

Cel mai distins dintre traducători este Yuan Dehui: un bărbat tăcut, amabil, care şi-a făcut studiile la Colegiul Anglo-Chinez din Malacca şi a trăit câţiva ani în Anglia. În acest moment, deţine un post important la Beijing şi a venit la Guangzhou la cererea expresă a comisarului Lin. Apoi mai este Lieaou Ah See, un bărbat cu un aer studios, al cărui nume „englezit" este William Botelho; e unul dintre primii chinezi formaţi în America – a studiat în Connecticut şi Philadelphia. Un alt membru al delegaţiei e Liang Jind, un tânăr de abia trecut de vârsta adolescenţei, fiul unuia dintre primii convertiţi la protestantism. Ultimul e Ya Meng, fiu al unui tată chinez şi al unei mame bengaleze: e în vârstă, adus de spate şi a petrecut mulţi ani la Mission College

din Serampore, lângă Calcutta.

Pentru că Ya Meng mai ştie încă puţină bangla, aş fi vrut să-l întreb atât de multe lucruri. Dar de abia ce am avut timp să schimbăm câteva fraze de curtoazie, că au şi început să bată gongurile şi tobele, anunţând deschiderea porţilor cetăţii. Acestea s-au deschis larg şi în faţa ochilor ni se desfăşură o alee largă, dreaptă, de-a lungul căreia erau aliniaţi soldaţii. Din loc în loc, drumul trecea pe sub un şir de arcade. Casele aflate de-o parte şi de alta a drumului aveau două sau trei etaje şi acoperişuri cu ţigle verzi ce se terminau cu streşini răsucite în sus; la ferestre se înghesuiau feţe curioase.

Spre marea mea dezamăgire, drumul a fost prea scurt şi am văzut prea puţin din oraşul din interiorul zidurilor: templul unde avea să se ţină întâlnirea era la mai puţin de trei sute de iarzi de la poartă. Intrarea era păzită de soldaţi, dar, în spatele lor, se zărea o mulţime pestriţă şi gălăgioasă care se bulucea să-i vadă pe străini. Locul de discuţie se afla în partea din spate a complexului. După ce am traversat mai multe curţi, am ajuns într-o sală vastă, care părea să fie o bibliotecă, atât era de înţesată de cărţi şi pergamente. În capătul ei, într-un alcov înălţat, fuseseră aşezate scaune pentru comisar şi câteva dintre personalităţile oficiale.

Sosirea comisarului fu întâmpinată de sunet de gong. Toţi cei din sală îngenunchează atunci când a intrat el – cu excepţia negustorilor străini, care doar se înclinară, fără să se lase în genunchi. Comisarul are o statură masivă şi era îmbrăcat mai modest decât ceilalţi membri ai alaiului său. E un bărbat între două vârste, viguros în gesturi, cu o atitudine energică şi firească. Are o voce plăcută şi un chip binevoitor, cu ochi strălucitori, pătrunzători şi un smoc de barbă.

Eram atât de emoţionat, încât trebuie să recunosc că, în mod straniu, acest *darshan* – ocazia măreaţă de a

mă afla aproape de comisar – nu a fost la înălţimea aşteptărilor mele. Auzisem atâtea despre el, încât îmi închipuisem că e o făptură cu totul ieşită din comun. Dar el părea cel mai puţin remarcabil, ca înfăţişare, dintre toţi mandarinii de faţă. În timp ce toţi ceilalţi funcţionari oficiali fac tot posibilul să impresioneze cu splendoarea şi măreţia persoanei lor, comisarul face exact opusul – şi cred că acesta e lucrul care face din el un om cu adevărat extraordinar. Se comportă aproape ca un bunic – a mers până acolo că l-a mângâiat pe creştet pe băieţelul englez şi a stat de vorbă cu el preţ de câteva minute.

Discuţiile au fost din nefericire prea puţin interesante. Îmi pare că această întâlnire a fost pentru comisarul Lin un prilej de a-i convinge pe englezi că dreptatea e de partea sa. În acest scop, a adus cu el câteva cărţi şi broşuri despre opiu şi răul pe care îl produce în rândul chinezilor (câteva îi fuseseră supuse atenţiei chiar de mine şi de Compton). Comisarul a cerut să se citească cu voce tare un fragment dintr-un tratat european de drept internaţional, în care se arăta că interzicerea comerţului cu opiu e întru totul compatibilă cu principiile legale recunoscute internaţional.

Englezii au ascultat politicos, dar se vedea că îi mirau aceste explicaţii. La urma-urmelor, ei nu aveau nici în clin, nici în mânecă cu cei care conduc imperiul.

Compton a fost şi el de acord că această întrevedere nu a fost decât o pierdere de vreme. Mai târziu, după ce ne-am întors la tipografie, a spus că cel mai mare defect al lui Yum-chai e că se încrede prea mult în puterea gândirii raţionale. Crede că, dacă englezii de rând vor înţelege ideile din spatele politicii sale, conflictele vor putea fi evitate. În adâncul sufletului, el nu crede că nişte oameni cu capul pe umeri ar putea porni la război pentru opiu. De aceea insistase să vorbească cu supravieţuitorii – pentru că îşi pune

speranţa în englezii obişnuiţi. Şi-a pierdut încrederea în căpitanul Elliot şi ceilalţi oficiali britanici care trag pe sfoară poporul în slujba căruia ar trebui să fie. Crede, probabil, că englezii obişnuiţi, precum supravieţuitorii de pe *Sunda*, au posibilitatea de a formula şi adresa cereri guvernului lor, aşa cum se practică în China. Nu înţelege că în Anglia e altfel, că aceşti oameni nu pot cere nimic guvernului lor, şi nici nu pot face nimic pentru a influenţa politica statului.

Bănuiesc că tuturor ne e greu să înţelegem despotismul altor popoare.

De abia ce ieşise val-vârtej din budoarul doamnei Burnham, că Zachary îşi dădu seama că nu apucaseră să fixeze o dată pentru următoare întâlnire. Se blestemă în sinea lui, nu numai pentru ieşirea furtunoasă, ci şi pentru că nu înţelegea de ce îl apuca aşa o panică de câte ori se gândea că ar fi putut fi izgonit pentru totdeauna din budoarul ei. La urma-urmelor era conştient că această relaţie – oricum ar fi fost ea – nu avea să mai dureze mult. De ce nu putea înăbuşi acel glas dinlăuntrul lui ce striga: nu astăzi, nu acum?

Din fericire nu trebui să aştepte prea mult: după câteva zile primi din nou un mesaj, ascuns între paginile unui tom gros.

Când se prezentă la uşa goozle-connuhului, din ardoarea cu care îl întâmpină Mrs Burnham, îi fu limpede că voia să-şi ceară iertare.

– Dragul meu Mr Reid, îi spuse şi îl cuprinse cu braţele. Ce mult mă bucur că aţi venit! Nu credeam să vă mai văd.

– Cum aşa?

– Pentru că, ultima oară când ne-am văzut, am fost o mare neroadă. Sunt aşa slobodă la gură. Dintotdeauna am fost o buck-buck-wallee îngrozitoare. Am o limbă ascuţită – Mr Doughty zice că e o săgeată în zbor, mereu gata să străpungă – şi te rog să mă ierţi pentru asta. M-aţi iertat? Spuneţi-

mi, m-aţi iertat?

El zâmbi.

– Da, draga mea bibi, v-am iertat.

– Mulţumesc! Zise şi se lipi toată de trupul lui, scoţând o exclamaţie de încântare. Vai, ce bine, văd că şi cipaiul nostru e plin de mărinimie – şi încă nu ştie pe ce culmi de bawhawdery se va avânta, atunci când va descoperi ce cadou am pentru el.

Îl ajută pe Zachary să-şi dea jos de pe el hainele şi îl conduse la patul care era acoperit cu prosoape. Îl culcă pe spate, cu capul proptit pe câteva perne, iar ea luă un mic bol de pe noptieră. Îl aşeză pe pieptul lui şi spuse:

– Aveţi grijă, Mr Reid, să nu vă mişcaţi, că altfel se varsă.

Zachary văzu că bolul era pe jumătate plin cu un ulei parfumat de culoarea ambrei. Din ulei ieşea ceva ce semăna cu un ciorap de copil, numai că nu era făcut din pânză, ci dintr-un material transparent şi avea o fundă de mătase roşie la capătul deschis. Panglica fusese aranjată cu grijă în aşa fel încât să atârne peste marginea bolului fără să atingă uleiul.

Mrs Burnham o prinse între două degete şi trase de ea în sus, ridicând ciorapul din vas; din ulei începură să curgă picături care se adunară pe abdomenul lui Zachary.

– Ştiţi ce e asta, Mr Reid?

O privi cu ochi mari.

– Oare este... nu cumva e ... un plic franţuzesc?

Ea îl trase jucăuş de ureche.

– Of, ce grosolan sunteţi, Mr Reid! Să-i spunem mai bine că e un capot englez – sau un surtuc pentru viteazul nostru cipai, ca să nu mai sufere umilinţa de a trage cu puşca spre cer.

Se opri şi îl sărută lung pe Zachary.

– Îmi dau seama, dragul meu, ce greu v-a fost să vă abţineţi de fiecare dată. Sacrificiul acesta m-a uns la suflet şi nu vă puteţi închipui ce bucuroasă sunt să vă pot elibera.

Pe Zachary îl înduioşară deopotrivă acest gest şi dulceaţa

din glasul ei.

– Ce grijulie sunteţi, Mrs Burnham. Nu v-a fost greu să faceţi rost de capot?

– Ba foarte greu, având în vedere că totul trebuia să rămână secret. Pot spune că, în acest moment, moaşa care locuieşte pe strada Free School e un pic mai bogată decât înainte.

– Aşadar, e scump?

– În Anglia nu costă decât un şiling bucata, dar aici plăteşti dublu – o rupie la bucată. Iar eu am cumpărat câteva duzini, ca să ne ajungă e mult timp. Aţi mai folosit vreodată aşa ceva?

Clătină din cap.

– Un simplu meşteşugar nu-şi poate permite un asemenea lux, Mrs Burnham, spuse el. Desigur că ştiam că există, dar până acum n-am văzut niciodată unul.

– Nici eu nu am experienţă, spuse ea, dar mă voi strădui să-l aplic în mod corect, aşa că fă bine şi lasă-te pe spate, cu cipaiul în poziţie de drepţi.

Se întinse pe pat şi se aşeză între picioarele lui.

– Am auzit că sunt făcute din maţe de miel, zise, în timp ce îşi înmuia degetele în bol. Nu-i aşa că e nostim, Mr Reid, că acelaşi animal care ne umple burţile la prânz cu gosht, ne poate face seara acest serviciu în plus?

Ridică în sus bucata de intestin şi o desfăcu încet la capăt, umplând de ulei pântecul lui Zachary. Apoi, timp de câteva minute, se strădui să-i îmbrace ciorapul.

– Ce treabă alunecoasă, Mr Reid! Mai ales că domnul cipai, în loc să stea liniştit, tot zvâcneşte şi se zbate. Aţi putea să-i spuneţi că nu e momentul potrivit să-şi agite baioneta?

Faţa ei se lăsase acum şi mai jos, între picioarele lui, astfel că nu i se mai vedeau decât sprâncenele. Se încruntă şi pe frunte îi apăru o cută, în timp ce se concentra asupra fundei:

– Ah, cred că am strâns prea tare – trebuie să desfac nodul cu dinţii. Staţi aşa, Mr Reid, nu vă mişcaţi!

Îi simţea atingerea dinţilor şi răsuflarea caldă, ca o briză

învăluind un catarg. Îşi lăsă capul pe spate şi gemu:

– O, doamnă Burnham, mai repede, vă rog, că mai am puţin şi mă predau!

– Nici vorbă! Ţineţi-vă pe poziţie!

Simţi din nou atingerea uşoară a degetelor ei şi o auzi exclamând cu încântare:

– O, Mr Reid! Ce păcat că nu puteţi să vedeţi ce fundiţă frumoasă v-am făcut! Mai că v-aş aduce o oglindă ca s-o admiraţi cum trebuie!

– Nu, ajunge! Gata!

– Ei bine, fiţi sigur, dragul meu meşter, că nicio bonetă din lume nu se poate lăuda cu o panglică mai bine legată: fundiţa stă aşa semeaţă pe stâlpul domniei voastre, de parcă ar fi o cunună agăţată la catarg! Nici regina nu a văzut vreodată un stindard mai mândru ridicat în cinstea ei!

El era la capătul răbdării. Dădu la o parte bolul cu ulei, o luă în braţe şi o trase deasupra lui.

– Iar domnia voastră, Mrs Burnham, v-aţi câştigat dreptul la o salvă de tun în onoarea dumneavoastră!

Ea râse şi îl sărută pe vârful nasului:

– Bravo, Mr Reid, vezi că nu sunteţi aşa sărac la vorbă cum încercaţi să mă convingeţi mai deunăzi.

Mai târziu, după ce panglica udă fusese dezlegată şi bucata de maţ umplută fu cufundată în bol, el zise:

– Mrs Burnham, cu ce măiestrie faceţi toate acestea, aproape că nu mă pot abţine să nu întreb de câte ori aţi repetat aceleaşi lucruri.

Ea îşi înălţă capul de pe pernă şi se încruntă:

– Niciodată! strigă. E prima oară, Mr Reid!

– Vreţi să spuneţi că înaintea mea nu au mai fost şi alţii, Mrs Burnham? Alţi amanţi cu care v-aţi înşelat soţul?

Scutură din cap cu tărie.

– Niciodată, v-o jur, Mr Reid! Nimeni nu a mai intrat în acest budoar înaintea dumneavoastră. Nu am fost necredincioasă bărbatului meu, nu i-am pus niciodată coarne. În felul

meu, am fost o femeie castă.

– Dar nu mi-aţi spus chiar dumneavoastră, Mrs Burnham, că nu împărţiţi patul aproape niciodată? Şi eu doar ştiu prea bine ce focoasă sunteţi. Nu aţi avut niciodată... unele nevoi?

Ea îi zâmbi şi înălţă sprâncenele.

– Ce legătură au *nevoile* cu soţii şi cu virtutea, dragul meu? Orice mem, orice doamnă ca mine ştie că nu există dorinţe ce nu pot fi domolite de o baie lungă şi de o fată în casă, uneori chiar şi de o altă memsahib. Credeţi-mă pe cuvânt, Mr Reid, nu există o mem care să nu fie fericită atunci când soţul ei e departe, în vreo campanie nesfârşită sau călătorie de durată.

Zachary rămase cu gura căscată.

– Nu-mi vine să cred aşa ceva! Vreţi să spuneţi că fetele în casă vă dau senzaţii tari în timp ce vă îmbăiază? Mr Burnham ştie?

– Desigur, nu e nicio taină, dragul meu: tratamentul recomandat de doctor pentru isteria mea consta în masaje intime, făcute de o soră medicală. E remediul obişnuit pentru această boală, de aceea am avut mereu angajată o cameristă sau chiar două pentru a mi-l administra. Mr Burnham era la curent şi nu avea nimic împotrivă. Cum ar fi avut ceva de obiectat, din moment ce era prescris de doctor? Se prea poate că asta îl făcea să nu se mai îngrijoreze cu privire la fidelitatea mea. Si chiar aşa a fost, până ce nu am întâlnit un anume meşter. Nu mi-a trecut niciodată prin cap să mă încurc cu vreun bărbat. Unde mai pui că, la început, atunci când aţi apărut aici, vă priveam mai mult ca pe un rival decât ca pe un posibil amant.

– Chiar că nu mai înţeleg nimic, Mrs Burnham. Ce fel de rival?

Ea surâse şăgalnic şi îi scărpină bărbia.

– Ei bine, dragul meu, dacă vreţi să ştiţi, aflaţi că motivul pentru care am fost atât de răutăcioasă cu domnia voastră, la început, era că vă socoteam vinovat pentru a-mi fi dat peste cap planurile legate de Paulette. Pe atunci credeam că dacă

nu erați dumneavoastră, mi-ar fi urmat sfatul și s-ar fi măritat cu Mr Kendalbushe, după care, eu și ea, ne-am fi bucurat de nenumărate ori de-o dulce goozle. Vă consideram vinovat de a-mi fi ucis speranțele și eram hotărâtă să vă pedepsesc pentru asta; dar, iată, kismatul a făcut să fiți azi aici, cu mine. Într-o zi, dacă o să mă părăsiți și o să fugiți cu Paulette, nu știu dacă o să fiu geloasă pe dumneavoastră sau pe ea.

Această conversație stranie l-a amețit cu totul pe Zachary; așa se întâmpla întotdeauna cu Mrs Burnham – avea impresia că înoată în ape mai adânci și mai tulburi decât oricare altele străbătute până atunci. Și totuși, în loc să se sperie, se simțea și mai atras de ea.

Cât despre ea, era perfect conștientă de confuzia lui, și izbucni în râs:

– Aha, se pare că al nostru cipai a auzit goarna de trezire și e din nou gata de luptă – deși n-au trecut decât câteva minute de când s-a retras în cort.

El zâmbi cu înțeles:

– Trebuie să recunosc, Mrs Burnham, că vă pricepeți de minune să înfierbântați sângele unui bărbat.

NOUĂ

Deşi, de-a lungul carierei lui, Kesri petrecuse ceva timp în Calcutta, nu mai fusese niciodată încartiruit între zidurile Fortului Williams, cetatea care veghea asupra oraşului de dincolo de vastul spaţiul viran al Maidanului. Cipaii nu erau decât arareori cazaţi în incinta fortului, acesta găzduind cu precădere garnizoanele de albi. Trupelor de indieni li se aloca de obicei zona pentru cipai, un teren în afara fortului şi de care îl separa o întindere de pământ.

În trecut, Kesri stătuse şi el în zona pentru cipai, cu ocazia deplasărilor la Calcutta; aici condiţiile erau la fel ca în alte tabere şi cantonamente, unde cipaii erau nevoiţi să se descurce singuri cu mâncarea şi cazarea, pentru că armata nu le asigura nici barăci, nici cantină. Jawanii de rang mai înalt fie îşi construiau propriile barăci, fie puneau mână de la mână şi le închiriau la comun, iar servitorii îi împărţeau între ei pentru a pregăti mesele tuturor. Havildarii şi alte cadre superioare din companie închiriau de obicei colibe individuale şi erau serviţi de slugile lor personale.

Dar tabăra de cipai de la Calcutta se deosebea de celelalte, prin aceea că era mult mai mare. Bazarul era imens, un adevărat oraş, cu oferte atât de variate, încât un tânăr jawan putea petrece acolo luni în şir fără să simtă nevoia să iasă.

Dacă ar fi fost după el, Kesri ar fi preferat să se întoarcă în bazarul din zona pentru cipai, dar de data aceasta nu avea nicio şansă, pentru că primise ordin strict să nu pună piciorul în afara Fortului William. Alcătuirea contingentului de expediţie era ţinută secretă, pentru că nu se primise încă niciun ordin oficial de la Londra; se luase astfel decizia de a-i ţine pe voluntari închişi între zidurile fortului, cu scopul de a împiedica răspândirea zvonurilor.

Mai întâi Kesri se arătase nemulţumit la auzul veştii că era interzis să iasă din fortul William. Dar, odată instalat în noua locuinţă, nu se mai simţi atât de iritat cum se aşteptase.

Era cazat într-o baracă şi fusese printre primii care veniseră, aşa că putuse să-şi aleagă una din cele mai bune odăi. Aceasta era situată într-un colţ al clădirii şi avea ferestre pe doi pereţi; în plus, era la etajul al treilea, ceea ce era o noutate pentru Kesri, care nu mai stătuse niciodată atât de sus deasupra pământului şi nu se bucurase de o vedere atât de bună a locurilor din jur.

Ceea ce îi displăcea însă era că trebuia să fie permanent în priză. În majoritatea celorlalte tabere şi cantonamente se practica o alternanţă confortabilă între obligaţiile militare şi activităţile private ale cipailor; la sfârşitul zilei se întorceau în locuinţa lor şi se puteau schimba în dhoti şi vestă. Dar la Fort William, dimpotrivă, cipaii erau obligaţi să poarte uniforma toată ziua, aşa cum făceau toţi swaddy englezi, şi nu-i era uşor să se obişnuiască. Şi totuşi aceste noi condiţii aveau şi avantaje: îl scuteau de efortul şi cheltuiala întreţinerii unui servitor şi administrării unei gospodării.

Barăcile alocate voluntarilor bengalezi se aflau într-un colţ izolat al fortului. Li se pusese la dispoziţie doar o mică parte a clădirilor, având în vedere că unitatea lor era batalion doar cu numele. Chiar cu contingentul complet, numărul soldaţilor se ridica la mai puţin din jumătatea unui pluton obişnuit; erau două companii de câte o sută de oameni fiecare.

Vestea că unitatea era de proporţii restrânse îl bucură pe Kesri – se aşteptase ca deasupra lui să fie jamadari, poate chiar şi un subedar care să-şi bage nasul peste tot. Fu, de asemenea, încântat să afle că era ofiţerul cu gradul cel mai înalt din Compania B. Descoperi apoi, cu satisfacţie, că maiorul Bolton, comandantul batalionului, era un ofiţer delegat temporar, ce avea să fie probabil chemat să facă parte din echipa ofiţerului-comandant al expediţiei. Aceasta însemna că cele două companii ale batalionului aveau să funcţioneze independent una de cealaltă, aşa cum de altfel îşi dorea şi Kesri – şi astfel lui şi căpitanului Mee avea să li se dea mai multă libertate de a-şi conduce oamenii aşa cum credeau de cuviinţă.

Mai era de luat în calcul şi problema minoră a celor şase subalterni, dar Kesri nu se îndoia că căpitanul Mee se va pricepe să-i strunească cum trebuie.

Omologul căpitanului Mee, comandantul companiei A, nu era nici pe departe un ofiţer autoritar sau energic, ceea ce, la momentul selecţiei ofiţerilor cu grade mai mici, s-a dovedit în favoarea lor; cu ajutorul căpitanului Mee, Kesri îşi putu alege exact caporalii şi caporalii-lăncieri pe care şi-i dorea.

Cipaii infanterişti care începură să umple rândurile întrecură şi ei aşteptările lui Kesri. Ştia din experienţă că soldaţii care erau acceptaţi ca voluntari în misiunile de peste mări erau de obicei ciurucuri – indisciplinaţi, shirkeri, leneşi sau beţivi – în general cei de care unitatea abia aştepta să se descotorosească. Dar balamteerii de acum nu erau chiar aşa de răi: cei mai mulţi erau tineri jawani ambiţioşi care îşi doreau să vadă lumea şi să avanseze, aşa cum fusese şi el cu mulţi ani în urmă. Cu toate acestea, nu încăpea îndoială că voluntarii erau soldaţi tineri şi fără experienţă, proveniţi din regimente cu standarde foarte diferite. Kesri era conştient că nu avea o sarcină uşoară, dacă voia să transforme grămada aceea pestriţă într-o forţă combatantă eficientă.

Când începu instrucţia, Kesri îşi dădu seama de avantajele muncii cu un grup eterogen; oamenii nu erau înrudiţi între ei, ca într-un batalion de cipai obişnuit, aşa că nu trebuia să ţină seama de tot felul de veri şi unchi băgăreţi. Putea să-i hărţuiască, să-i facă cu ou şi cu oţet şi să-i pedepsească, fără să-şi facă griji că rudele lor o să-l ia la întrebări. Era o nouă senzaţie de putere – Kesri avea impresia că fusese făcut zamindar şi subedar dintr-o singură lovitură.

În trecut, pe Kesri îl uimise întotdeauna disciplina de fier a regimentelor europene. Se întrebase de multe ori care era secretul ofiţerilor ce reuşeau să-şi transforme oamenii în maşini. Acum înţelegea, în sfârşit, că primul pas pentru a-i da pe brazdă era să le taie orice legătură cu lumea dinafară. În Infanteria Locală din Bengal, aşa ceva era cu neputinţă; oamenii

erau mult prea strâns legaţi de comunităţile din care veneau.

Aici îl ajuta însă şi faptul că trăiau cu toţii în condiţii cu care nu erau obişnuiţi. Niciunul dintre cipai nu mai fusese cazat înainte în barăci, şi însuşi Kesri era surprins de cât de mare era diferenţa. Împărţea camera cu alţi patru naiki şi, în decurs de o săptămână, ajunse să îi cunoască mai bine decât îşi cunoscuse vreodată subalternii. Veneau toţi din locuri diferite – din Awadh, Mithila, Bhojpur şi din ţinuturile muntoase – şi proveneau din caste diferite: brahmini, rajputi, aheeri, kurmi şi altele, astfel că, la început, câţiva se plânseră că nu pot mânca împreună, dar Kesri îi puse repede la locul lor. Oare nu ştiau că aveau să călătorească pe mare? Oare nu-şi dădeau seama că pe o corabie e imposibil să păstrezi obiceiurile de acasă? Şi aşa mai departe. Curând, o lăsară mai moale cu văicăreala şi asta avu un efect pozitiv şi asupra jawanilor, care, văzând că şi superiorii lor procedează la fel, deveniră mai maleabili şi se amestecară unii cu alţii mai uşor.

O bună bucată de vreme toate merseră chiar mai bine decât se aşteptase Kesri, dar ştia că nu o să dureze mult, şi aşa se şi întâmplă. Izolarea forţată începu să-şi facă văzute efectele. Oamenii nu erau obişnuiţi să fie ţinuţi închişi într-un loc fără acces la feluritele distracţii ale bazarului din tabere. La fel de mult îi neliniştea şi locuitul laolaltă cu nişte străini în camerele barăcilor sau îmbrăcatul permanent al uniformei.

Dar lucrurile începură să se stea şi mai rău atunci când sosi un al doilea lot de balamteeri, ce aveau să completeze contingentul companiei. Erau, toţi până la ultimul, indezirabili expediaţi ca voluntari din unităţi ce voiau să scape de ei – fie că nu corespundeau fizic, fie că erau scandalagii fără leac. Curând începură să-i lase nervii pe toţi şi, în lipsa unchilor şi verilor care intervin şi potolesc certurile, micile neînţelegeri escaladară în bătăi. Doi bărbaţi fură înjunghiaţi mortal doar în răstimpul a două săptămâni, şi compania pierdu astfel nouă oameni, pentru că trebui să îi dea afară şi pe complicii ucigaşilor.

În săptămânile ce urmară, Kesri văzu tot mai multe semne de prăbuşire a moralului trupelor: uniforme dezordonate, instrucţii haotice şi multe cazuri de nesupunere încăpăţânată şi fără explicaţii, de celor ce nu pot fi rezolvate cu o pedeapsă obişnuită. Lupta din răsputeri să-şi ţină oamenii în mână şi, pentru prima dată în carieră, lui Kesri îi păru rău că biciuitul fusese interzis în Infanteria Locală din Bengal.

În cele din urmă îi veni ideea să înfiinţeze o arenă de lupte corp la corp. Era în definitiv ceva obişnuit în rândurile cipailor din bazele militare, şi unii organizau turnee periodice în sânul batalionului sau între batalioane. De-a lungul carierei sale militare, Kesri continuase să practice luptele; timp de câţiva ani la rând fusese campion al unităţii Pacheesi. Ştia că sportul e un mod bun de a întări legăturile dintre oameni şi, din câte îşi mai amintea din tinereţea petrecută în akhara, e cea mai bună metodă de a face nişte străini să se apropie unul de altul. Nu credea că Mr Mee va avea ceva împotrivă – era de fapt unul din puţinii ofiţeri britanici care mai intrau în arenă din când în când – şi nu s-a înşelat. Căpitanul se declară de acord cu proiectul, considerându-l o soluţie minunată şi obţinu autorizaţia necesară în mai puţin de o săptămână.

Le luă doar două zile să sape o arenă mulţumitoare şi Kesri îşi asumă rolul de îndrumător al primilor voluntari. Ideea lui avu efectul scontat: mulţumiţi de noua distracţie, oamenii se arătară plini de entuziasm şi se înseninară. Întreaga companie fu repede cuprinsă de febra luptelor şi fiecare pluton începu să formeze echipe care să se întreacă între ele.

În ciuda schimbărilor în bine, rămânea totuşi problema fundamentală: voluntarii nu aveau habar unde aveau să fie trimişi. Din această pricină, începură să circule tot felul de zvonuri: că vor trebui să se bată cu sălbatici care se hrănesc cu carne de om, că vor fi trimişi într-un deşert unde nu se găsea apă potabilă şi aşa mai departe. Ca să poată pune capăt speculaţiilor, Kesri începu să vorbească ofiţerilor despre destinaţiile pe care le credea el posibile: Lanka, Java, Singapore,

Bengkulu ori insula Prince of Wales din Malaysia. Cipaii duseseră campanii în toate aceste teatre de război şi Kesri auzise, de la superiorii lui, nenumărate poveşti despre ele. Dar când cineva aduse în discuţie Maha-Chin, China, el îl luă în râs: cine a mai auzit de cipai în China? Era o ţară mult prea îndepărtată de orice teritoriu unde fuseseră trimişi cipaii până atunci. Chiar şi numele Maha-Chin suna a tărâm îndepărtat: puţinele lucruri pe care le ştia despre China le auzise de la piri sau sadhuşi rătăcitori, care vorbeau despre munţi înzăpeziţi şi deşerturi îngheţate. Gândul că, împotriva unei astfel de ţări cineva putea crede că se poate porni un atac naval i se părea o absurditate strigătoare la cer.

Decembrie era perioada evenimentelor mondene la Calcutta şi, mulţumită familiei Doughty, Zachary primi o mulţime de invitaţii la sărbătorile de Crăciun, şi încă şi mai multe la cele de revelionul noului an, 1840. Mrs Burnham era şi ea prezentă la unele petreceri şi, de câte ori dădeau nas în nas, se salutau convenţional, aproape ca şi cum nu s-ar fi cunoscut.

Dar prezenţa ei îl ţinea întotdeauna pe Zachary în stare de alertă; era conştient că ea îl observa pe furiş şi că, mai târziu, îi va face o dare de seamă amănunţită în care îi va reproşa orice abatere de la ţinuta unui adevărat sahib – în ceea ce priveşte hainele, manierele şi purtarea. Câteodată, foarte rar, îi adresa câteva cuvinte de laudă, iar el le sorbea cu nesaţ. Fiecare laudă a ei îl făcea să îşi dorească mai multe; faptul că nu putea fi niciodată sigur dacă ea vorbea serios sau îl tachina nu avea nicidecum darul de a-i risipi această sete.

În ziua de după revelion, s-au întâlnit din întâmplare la un prânz festiv şi seara, în budoar, doamna Burnham i-a spus râzând:

– Vai de mine, Mr Reid! Pe zi ce trece sunteţi mai sahib! Cât de curând o să fiţi aşa de pucka că o să deveniţi scorţos! Ce cravată aveaţi! Ce lanţ de ceas!

– Dar costumul? întrebă el nerăbdător. Cum vi s-a părut?

Ea începu să chicotească şi el se posomorî.

– Ah, dragul meu meşter, îi spuse, cuprinzându-i faţa în palme, niciun costum din lumea asta nu se poate măsura cu cel în care v-aţi născut. Şi acum, că îl purtaţi, aş vrea să mă îmbrac şi eu la fel...

Mrs Burnham era o amfitrioană de vază, şi avea adesea invitaţi acasă, dar lui Zachary îi era limpede că nu se putea aştepta să fie şi el chemat şi că mai bine ar face să se ţină la distanţă. Atunci când era anunţat dinainte, obişnuia să iasă în oraş sau să facă altceva. Dar, alteori, se lua cu munca şi uita: aşa se întâmplă că într-o zi, în timp ce aşeza nişte bârne pe puntea vasului, observă un şir de trăsuri şi birje înaintând de-a lungul aleii. Îşi aminti brusc că în acea după-amiază Mrs Burnham ţinea o reuniune.

De vreme ce lucra pe o parte a vasului care nu se vedea din casă, se hotărî să nu se ascundă înăuntru, aşa cum făcea de câte ori Mrs Burnham avea invitaţi. Aşa că rămase pe loc, ghemuit în genunchi, cu ciocanul în mână.

Era absorbit de munca lui şi întors cu spatele la prora navei când, deodată, auzi o voce venind din spate:

– Hei, salut!

Sări în picioare, se răsuci pe loc şi se trezi faţă în faţă cu o fată, de vreo şaptesprezece-optsprezece ani, cu păr bălai.

– Nu mă mai ţineţi minte, Mr Reid? îi spuse ea, cu un zâmbet sfios. Sunt Jenny Mandeville. Am dansat împreună la balul căpităniei portului – cred că era un cadril. Mi-aţi zis să vă spun pe nume – Zachary.

– O, da, firește. Privi în jos la hainele lui de lucru murdare – pantalonii suflecaţi şi cămaşa asudată – şi făcu un gest să-şi arate stânjeneala. Mă iertaţi. Nu sunt îmbrăcat pentru vizite.

Ea izbucni într-un râs cristalin:

– Vai, dar nu vă faceţi griji! Ceea ce făceaţi pare să fie atât de interesant! Pot să încerc şi eu?

– Da, desigur. Poftim.

Trase un ţipăt când el îi înmână ciocanul.

– O, dar greu mai e!

– Nu e chiar aşa greu. Trebuie doar să-l ţineţi corect. Uitaţi, daţi-mi voie să vă arăt.

Îi luă mâna într-a lui şi îi aşeză degetele în jurul mânerului de lemn.

Mâinile le erau încă împreunate când, deodată, auziră un glas:

– Aha! Deci aici erai, Jenny! Aşa se dezleagă misterul dispariţiei domnişoarei!

Priviră amândoi către partea din faţă a punţii şi o văzură pe Mrs Burnham, furioasă, cu mâinile în şolduri; ea, care de obicei avea oroare să stea la soare, era acum, pentru prima oară, fără pălărie sau umbrelă.

Fata îşi retrase mâna cu un aer vinovat.

– O, Mrs Burnham! strigă. Aruncam doar o privire...

– Desigur, draga mea, îi răspunse acru Mrs Burnham. Văd şi singură ce aruncai. Dar e timpul să pleci acasă – părinţii tăi sunt deja în trăsură.

Fără să-i adreseze vreun cuvânt lui Zachary, cele două femei se îndepărtară în grabă, lăsându-l acolo, cu ciocanul în mână, ca pe un prost.

În acea noapte, Zachary şi Mrs Burnham îşi dăduseră întâlnire în budoar – ei îi plăcea să petreacă cu el nopţile care urmau recepţiilor – dar el fu atât de supărat din cauza purtării ei necioplite, încât se hotărî să nu meargă la întâlnire. Se culcă devreme şi dormea deja buştean, sub plasa de ţânţari când, deodată, uşa cabinei se deschise. Se trezi speriat şi o văzu pe Mrs Burnham în prag, cu un felinar în mână; avea pe chip o expresie pe care nu o mai văzuse niciodată. Trăsăturile îi erau contorsionate de furie şi ochii îi scăpărau.

– Ticălosule! şuieră ea. Şarpe veninos şi mincinos! Cum îndrăzneşti? Cum aveţi tupeul?

Zachary sări jos din pat şi închise uşa. În lumina felinarului văzu că nu-şi schimbase hainele după petrecere şi că purta aceeaşi rochie în care fusese şi mai devreme.

– Ţap mizerabil în călduri...!

– Mrs Burnham – liniştiţi-vă. Îi luă felinarul din mână şi o conduse la pat. Şi, vă rog, vorbiţi mai încet!

– Cum aveţi obrazul? strigă. Mai întâi vă găsesc făcându-i ochi dulci acelei fluşturatice şi pe urmă mă lăsaţi să aştept în zadar? Cum cutezaţi?

Nu o mai văzuse niciodată atât de mânioasă. Încercă să vorbească încet, ca să nu o stârnească şi mai tare.

– Nu-i făceam ochi dulci, îi spuse. Ea a fost cea care a venit după mine.

– Mincinosule! zise ea. V-aţi întâlnit fără ca eu să ştiu. Sunt sigură.

– Nu e adevărat, Mrs Burnham. E prima dată când schimb vreo vorbă cu ea, de la balul căpităniei portului.

– Atunci de ce întreabă mereu de dumneavoastră? De ce zice mereu Zachary în sus, Zachary în jos, de câte ori o văd?

– Habar n-am, spuse Zachary. Nu ştiu ce să spun despre asta.

Cuvintele lui păreau să o liniştească întrucâtva. Zachary o prinse de cot şi o conduse către pat. Dădu la o parte plasa de ţânţari şi îi spuse:

– Treceţi înăuntru, Mrs Burnham, altfel o să vă mănânce de vie.

Îi dădu mâna la o parte, dar se lăsă împinsă sub plasă. El stinse felinarul şi se urcă în pat, lângă ea; băgă de seamă că furia se transformase într-o mare de lacrimi.

– De ce nu aţi venit? îi spuse, printre hohote de plâns. Am tot aşteptat.

– Mrs Burnham, îi răspunse el calm, nu ştiu dacă aţi observat până acum, dar nu sunt doar un meşter, să ştiţi asta: sunt o fiinţă omenească care se simte rănită atunci când o trataţi ca pe un câine, aşa cum aţi făcut în după-amiaza asta.

– Ce dracu' vreţi să spuneţi? îi aruncă ea. Vă aşteptaţi să vă copleşesc cu vorbe dulci în public? Ştiţi bine că nu pot arăta familiaritatea dintre noi, când sunt şi alţii de faţă.

– Iată cum stă treaba, Mrs Burnham, zise el răbdător, înţeleg că sunteţi o memsahib şi eu doar un meşter şi că trebuie să ne purtăm într-un anumit fel, de dragul aparenţelor. Dar chiar trebuie să mă jigniţi atunci când mai e cineva de faţă? Cu niciun servitor din casă nu vă purtaţi atât de grosolan. Până şi felul în care vă uitaţi la mine, ca şi cum aş fi o libarcă sau cine ştie ce altă arătare.

Ea îşi acoperi faţa cu mâinile şi începu să se zguduie de plâns.

– Ce prost sunteţi, Mr Reid! zise ea, printre sughiţuri. Pentru mine nu sunteţi un simplu meşter – ci dimpotrivă, sunteţi un gudda, un domn desăvârşit, în toate privinţele.

– Ce vreţi să spuneţi cu asta?

– Of, Mr Reid. Nu pricepeţi? Motivul pentru care nu sunt în stare să vă arunc nici măcar o privire, atunci când mai sunt şi alţii de faţă, e că îmi stă inima pe loc de spaimă.

– Cum aşa?

– Mă trec fiori la gândul că îmi vor vedea pe faţă focul ce se aprinde în mine de câte ori vă văd.

Zachary îi căută mâna în întuneric şi o găsi, tremurând.

– Dar nu vă purtaţi urât cu mine doar în public, ştiţi bine, spuse el. Chiar şi atunci când suntem doar noi doi, singurele cuvinte de laudă sunt pentru micul nostru cipai, aşa cum îi ziceţi.

Ea îşi smulse mâna dintr-a lui, cu năduf.

– Uite ce e, dacă aveţi nevoie de declaraţii de dragoste siropoase şi dulcegării de domnişoară, atunci mai bine o căutaţi pe Jenny Mandeville şi pe cele ca ea. Nu le mai aşteptaţi de la mine. Am depăşit demult fandoselile astea de fată mare.

– Dar aţi fost şi dumneavoastră o tânără fată, cândva, Mrs Burnham, nu aţi fost niciodată îndrăgostită, la vârsta aceea?

Zachary o auzi cum trage adânc aer în piept şi se pregăti să fie muştruluit. Dar, când ea vorbi din nou, rosti cuvintele aproape în şoaptă:

– Ba da, am fost şi eu o fată îndrăgostită, cândva.

– De ce nu-mi povestiţi?

– A trecut mult timp de atunci, şi nu eram mai coaptă decât prostuţa aia de Jenny. El era locotenent în regimentul tatălui meu, proaspăt venit din Anglia – avea doar un an mai mult ca mine. Era un pic nebun, aşa cum îi şade bine unui stegar; şi frumos, cu părul negru. Din clipa când l-am văzut prima dată m-am îndrăgostit lulea de el şi mi-am pierdut capul cu totul, aşa cum ţi se poate întâmpla doar la şaptesprezece ani. Nu cred că domnişoara Mandeville a ta poate simţi nici măcar o zecime din pasiunea care mă ardea pe mine atunci.

– Şi el?

– Şi el simţea la fel. Eram înnebuniţi unul după altul.

– Atunci de ce nu te-ai măritat cu el?

– Era cu neputinţă. Părinţii mei nu ar fi îngăduit aşa ceva – în ochii lor era ceva cu totul nepotrivit. Tatăl lui era negustor de legume în Fulham şi umbla vorba că maică-sa era evreică din Levant. Se mai zicea că primise postul în urma unui şantaj: maică-sa ar fi fost amanta unui membru al adunării acţionarilor din Compania Indiilor Orientale şi ar fi făcut presiuni asupra ibovnicului ei ca să-şi folosească relaţiile. În plus, nu cred că-şi putea permite să întreţină o soţie. Nu juca niciodată cărţi pe mize mari – nu avea nicio leţcaie.

– Ce s-a întâmplat cu el?

– N-aş putea să-ţi spun – nu l-am mai văzut şi nici nu am mai auzit nimic despre el, din ziua aceea în care am fost despărţiţi, acum şaptesprezece ani.

Vocea începu să-i tremure din nou şi făcu o pauză până îşi recăpătă calmul.

– În vara aceea, continuă ea, regimentul tatălui meu fusese cantonat la Ranchi, un oraş sus pe dealuri. Era iarnă şi garnizoana fremăta de viaţă – petreceri, picnicuri şi dansuri. Într-una din zile, în timpul unui picnic în pădure – pentru că dealurile erau acoperite de păduri minunate – noi doi ne-am furişat şi am plecat la plimbare. Ne-am rătăcit puţin şi nu m-

am împotrivit atunci când el m-a îmbrăţişat. N-am opus rezistenţă nici când şi-a lipit buzele de ale mele. Nu cred că m-aş fi împotrivit nici dacă ar fi mers mai departe – ardeam amândoi de dorinţă.

– Dar n-a făcut nimic?

– Nu. Am auzit vocea ordonanţei lui, strigându-ne; ne-am grăbit să ne întoarcem şi le-am spus părinţilor mei că ne rătăciserăm. Dar cred că mama a văzut ceva întipărit pe chipul meu, ceva ce i-a trezit bănuielile, pentru că imediat ce am ajuns acasă s-a dus să vorbească cu tata. A doua zi, am fost expediată la Calcutta, pentru a evita un scandal: mama se temea că lumea va crede că fusesem dezonorată, aşa că s-a hotărât să mă mărite cât de curând posibil. Pe atunci Mr Burnham se dădea bine pe lângă tatăl meu, cu speranţa de a pune mâna pe un contract prin care să furnizeze proviziile pentru o expediţie militară. Aşa că, într-o bună zi, am fost informată că Mr Burnham îmi ceruse mâna. Mama mi-a spus că nici nu puteam visa o partidă mai bună.

– Iar stegarul? Ce s-a întâmplat cu el?

– E încă în regimentul lui, aşa cred. În mod sigur s-a însurat şi are o droaie de copii care îl trag de pantaloni.

– Vă mai gândiţi la el?

– Vă rog, nu mai pomeniţi de astá... e o cruzime. Îşi întoarse faţa, dar el îşi dădu seama că încerca să-şi zăgăzuiască şuvoiul lacrimilor.

Mrs Burnham nu-şi mai arătase niciodată astfel simţămintele în faţa lui Zachary; îi fu limpede că sentimentele pentru acel băiat fuseseră deosebit de profunde, mult mai intense decât orice ar fi putut simţi vreodată pentru el. Era clar că nu văzuse la ea semnele unei pasiuni atât de mari pentru el. Nici măcar nu o crezuse în stare de aşa ceva. Îl străbătu un val de mânie şi undeva, în piept, începu să mocnească focul gelozie; cine era acest bărbat, acest locotenent, a cărui amintire era atât de vie, după atâta amar de vreme, încât o făcea să devină o străină, în timp ce stătea culcată în pat, cu el?

– Nu vă mai întreb nimic, îi spuse, dar vă rog să mai răspundeţi la o singură întrebare.

După ce zise asta, se poticni, pentru că ceea ce voia să afle era greu de spus în cuvinte. În cele din urmă rosti, împleticit:

– Spuneţi-mi: acest locotenent... era... Eu sunt... Noi doi... semănăm?

Ea îi răspunse cu un zâmbet uşor:

– Deloc, dragul meu. Între voi e o diferenţă de la cer la pământ – ca între un ceasornicar şi un războinic, ca între Eros şi Marte.

Zachary se strâmbă; habar nu avea cine or fi fost aceia, dar presimţea că nu era o comparaţie din care el ieşea avantajat. Era limpede ce voia să spună – că, fără doar şi poate, nu va iubi niciodată, nici pe el, nici pe un altul, atât de mult cum îl iubise pe locotenentul pierdut – că acesta va rămâne pentru totdeauna stăpânul inimii ei.

Ajutată de Rosa şi Vico, Shireen reuşi încet-încet să le convingă pe Shernaz şi pe Behroze că nu o aştepta nicio primejdie în drumul spre China şi că această călătorie era în interesul tuturor. Pasul următor era să ducă aceeaşi muncă de convingere cu fraţii ei şi, în vederea acestui demers, Shireen apelă la ajutorul fiicelor ei. Fetele merseră în vizită la unchii lor, în speranţa că vor putea afla în ce ape se scaldă în ceea ce o privea pe Shireen.

Întrevederea fu un eşec. Fetele se întoarseră cu lacrimi în ochi – unchii le certaseră pentru că se alăturaseră planurilor lui Shireen; dacă avea să plece în China, susţineau ei, se va isca un scandal imens, care va mânji reputaţia întregii familii. Cei doi *seth* le acuzaseră pe nepoate că dovediseră nesimţire, lipsă de ruşine sau simţ al datoriei faţă de mama şi rudele lor.

În timp ce le asculta pe Shernaz şi Behroze, Shireen fu cuprinsă de simţăminte noi, pe care nu le înţelegea prea bine. De obicei, furia avea efectul de a o descuraja, făcând-o să se simtă obosită şi să cadă în apatie, dar mânia de acum îi dădu

aripi. După ce fetele plecară, își dădu seama că nu putea să stea cu mâinile în sân. Cu gesturile unuia care își pregătește armura pentru a intra în luptă, îmbrăcă o sadra curată și un sari alb, simplu. Apoi coborî ca o furtună scările și, neluând în seamă protestele șroffilor și munșilor, dădu buzna în daftarul pe care îl împărțeau frații ei. Se proțăpi în fața lor și, cu mâinile în șolduri, îi întrebă dacă credeau într-adevăr că vor reuși s-o împiedice să meargă la mormântul soțului ei.

Frații lui Shireen erau mai tineri decât ea și, pe vremea când fuseseră copii, le era mereu un pic frică de ea. Trecerea timpului și loviturile pe care Shireen le suferise de-a lungul anilor le diminuaseră întrucâtva această spaimă infantilă, dar în acel moment țâșni din nou la suprafață un firicel din ceea ce simțiseră odată. Ca răspuns la întrebarea ei, nu fură în stare decât să scoată câteva mormăieli fără cap și coadă.

Shireen profită de confuzia lor și le spuse că nu ei erau cei care hotărau; ea era cea care trebuia să decidă – și o făcuse deja. Nici ei, nici nevestele lor, nici măcar propriile ei fiice nu o puteau face să renunțe la proiectul ei. Lucrul pe care îl puteau face era doar să aleagă tipul de scandal pe care urmau să îl înfrunte. Preferau o ruptură publică a familiei? Sau alegeau să-i fie alături, așa cum, în mod sigur, și-ar fi dorit mama și tatăl lor? Oare nu-și dădeau seama că toți ar fi avut numai de câștigat, dacă frații vor arăta lumii că sora lor face exact ceea ce-și dorește să facă orice văduvă îndurerată și care venerează memoria soțului? Oare nu înțelegeau că prestigiul numelui Mistrie va cântări mai greu în balanță și va impune respect tuturor, numai dacă familia rămânea unită?

Cei doi începură să se agite și Shireen le citi șovăiala în ochi. Se așeză pe un scaun și îi fulgeră din priviri.

Vreau să-mi spuneți, le ceru ea. Ce o să facem? Ce vom spune lumii?

În loc să-i răspundă, ei încercară, cu jumătate de gură, să o aducă pe drumul cel drept.

Hong Kong era departe, explicară ei. Era o călătorie ce

avea să dureze câteva săptămâni, avea să fie greu pentru una ca ea, cu sănătatea ei şubrezită, să suporte un drum lung pe mare.

Shireen izbucni în râs. Era la fel de robustă ca oricare dintre ei, le zise – şi, ca să-şi întărească spusele, le aminti că întotdeauna se simţise mai în largul ei pe apă decât ei. În copilărie, atunci când părinţii îi luau cu ei în călătoriile lor, ea era singura care nu suferea de rău de mare; în ceea ce îi privea pe ei, nici nu apucau bine să pună piciorul pe punte, că li se şi întorcea stomacul pe dos.

Ei se înroşiră la faţă şi schimbară vorba. Dar de unde va lua banii de călătorie? o întrebară. În mod sigur avea să coste o grămadă de bani. De unde va face rost de ei?

Shireen se gândise atât de mult la această parte a planului, că învăţase toate cifrele pe dinafară. Luă o pană şi aşternu pe hârtie toate socotelile, apoi împinse hârtia de cealaltă parte a mesei.

Leh, le spuse. Ia uitaţi-vă aici.

În timp ce priveau calculele, cei doi seth se încruntară. Dezaprobarea lor se cantonă în zona unei cifre anume, pe care o subliniară înainte să împingă înapoi foaia peste masă, spre ea.

Costul traversării era mult mai mare, îi ziseră. Calculul era greşit.

Era replica pe care o aşteptase Shireen.

Mr Benjamin Burnham, colegul soţului meu în Comisia Aleşilor din Canton, mi-a făcut un preţ special, anunţă ea triumfătoare. Îmi oferă o cabină frumoasă la bordul uneia din corăbiile lui, *Hind*, care va sosi curând la Bombay. *Hind* va ridica ancora la sfârşitul lui martie, pornind către Colombo şi apoi Calcutta, de unde va îmbarca trupe pentru expediţia de la răsărit.

Făcu o pauză, apoi zise:

Aşa că, vedeţi bine, voi călători în siguranţă şi, pe deasupra, la un preţ bun.

După un schimb de priviri, fraţii ridicară din umeri. Shireen citi pe chipul lor că ieşea învingătoare, şi asta încă înainte ca ei să rostească:

Tho pachi theek che. Prea bine atunci; fă cum crezi de cuviinţă.

14 ianuarie 1840
Honam

Am avut mare, mare noroc că mi-am găsit locuinţă în casa pe apă a familiei Baburao. Pun rămăşag că absolut nimeni din Canton nu are o vedere mai bună decât mine asupra acestui oraş enorm. Acum două săptămâni, locuitorii Fabricii Americane au organizat un spectacol cu focuri de artificii în enclava străină, pentru a sărbători începutul anului 1840 după calendarul creştin. L-am urmărit de pe terasa mea şi am avut impresia că spectacolul îmi fusese anume dedicat; ceilalţi l-au văzut doar proiectat pe cer, pe când eu l-am putut admira şi în oglinda apei, reflectat de luciul Fluviului Perlelor şi al Lacului Lebedei Albe.

Mai târziu, Zhong Lou-si m-a descusut cu privire la ceea ce ştiu despre calendare – era curios să afle ce calendar folosim în India şi din ce motiv. Adesea, întrebările lui îmi aduc aminte de profesorii din copilărie, de înţelepţii pandiţi care mi-au dat lecţii de Nyaya, logică şi gramatică sanscrită. La fel ca şi ei, Zhong Lou-si are o răbdare fără margini, o memorie solidă şi un ochi de şoim care îi permite să vâneze nepotrivirile şi contradicţiile. Şi cu el trebuie să am grijă în alegerea cuvintelor – pentru că analizează tot ce spun şi, dacă aş face cine ştie ce afirmaţii extravagante, ştiu că m-ar pune imediat la punct.

Şi în atitudinea lui, ceva îmi aminteşte de dragii mei înţelepţi: ca şi ei, se pierde uneori în divagaţii sau

devine dintr-o dată irascibil. Şi totuşi, între el şi dascălii copilăriei mele există şi o mare diferenţă: spre deosebire de ei, Zhong Lou-si nu e atras nici de lucruri abstracte, nici de speculaţii filozofice. Pe el îl interesează doar „cunoştinţele folositoare" – *chih hsueh* – care cuprind o mare diversitate de probleme, cu precădere legate de lumea de dincolo de graniţele Chinei. În ultimele luni a stat cu mine ore în şir, punându-mi întrebări despre o sumedenie de subiecte: cei pe care tibetanii şi gurkha îi numesc „borgi" sunt unii şi aceiaşi cu marathii? La ce dată după calendarul chinezesc a avut loc bătălia de la Assaye? Era oare Sir Arthur Wellesley unul şi acelaşi cu ducele de Wellington? Sunt convins că Zhong Lou-si ştie răspunsurile la multe din aceste întrebări – dar mi le pune fie ca să se verifice pe el, fie ca să vadă dacă se poate baza pe mine. Fiecare răspuns e analizat cu simţ critic; pentru el, conţinutul unei afirmaţii e la fel de important ca şi sursa acesteia: de unde ştiam că expediţia britanică în Birmania din 1825 fusese la un pas de a fi înfrântă? Erau doar simple zvonuri? Care era izvorul informaţiilor mele?

Dar întrebările lui şi-au schimbat cursul din ziua catastrofalei bătălii navale de la Humen. Nu mai pare atât de preocupat de istorie şi geografie; întrebările lui se îndreaptă acum mai mult asupra problemelor militare şi navale.

Într-una din zile m-a descusut despre navele cu zbaturi. I-am explicat că îmi amintesc bine cum, acum paisprezece ani, a ajuns la Calcutta un vas cu roţi cu zbaturi numit *Enterprize*, ce venea tocmai de la Londra. Aceasta a fost prima corabie cu aburi ce a navigat în Oceanul Indian şi a câştigat un premiu de douăzeci de mii de lire pentru reuşita ei. La vremea aceea eram tânăr şi mă aşteptasem ca *Enterprize* să fie un vas

impunător, enorm, dar, spre marea mea mirare, am dat cu ochii de o navă mică şi nu prea arătoasă. Însă atunci când *Enterprize* s-a pus în mişcare, dezamăgirea mea s-a transformat în admiraţie: deşi nu sufla nici o adiere de vânt, aluneca în sus şi în jos de-a lungul ţărmului din Calcutta, strecurându-se cu dibăcie printre şirurile de bărci şi corăbii.

I-am mai povestit lui Zhong Lou-si că apariţia navei *Enterprize* a declanşat o adevărată întrecere printre armatorii din Calcutta. În doar câţiva ani, docurile New Howrah au construit o navă cu zbaturi din lemn de tec numită *Forbes*, dotată cu două motoare a câte şaizeci de cai putere. Aceasta l-a stârnit şi pe tatăl meu să se alăture întrecerii: a investit cinci mii de rupii în Asociaţia Tracţiunii cu Aburi din Calcutta – o companie întemeiată de Dwarkanath Tagore, cel mai mare antreprenor bengalez – care a cumpărat în scurt timp două nave cu zbaturi. I-am spus lui Zhong Lou-si că acum navele şi remorcherele cu zbaturi pe Hooghly fac parte din peisaj; oamenii s-au obişnuit să le vadă navigând pe fluviu, învolburând apa în timp ce înaintează cu forţă şi lasă în urmă o trenă de fum, funingine şi cenuşă.

Dar dacă s-au construit în Calcutta nave cu abur, mă întrebă el, nu ar fi cu putinţă să se construiască una şi la Guangzhou, *me aa*?

Gang hai Lou-si! Bineînţeles că se poate.

I-am spus că nu văd de ce nu s-ar putea: singura problemă sunt motoarele. Din câte îmi amintesc, cele pentru vasele din Calcutta fuseseră aduse din Anglia, dar am auzit că un armator parsi a construit motoare asemănătoare şi la Bombay. Dacă a fost posibil la Bombay, atunci de ce nu şi la Guangzhou?

Mi-am dat seama de unde veneau întrebările lui – era limpede că există un plan de a aduce şi în China nave cu aburi. Ceva mai târziu, Compton mi-a spus că,

cu câţiva ani în urmă, o navă cu zbaturi a vizitat Cantonul şi mi-a mărturisit că un şantier naval local lucrează la un prototip.

Din aceste informaţii şi din alte sarcini ce ni s-au dat, am tras concluzia că lecţia dezastrului de la Humen nu a rămas fără învăţăminte pentru comisarul Lin şi anturajul său. Au înţeles cu toţii că joncile de război chinezeşti sunt depăşite şi că trebuie să facă tot posibilul pentru a face rost de ambarcaţiuni moderne, de tipul celor occidentale.

Cu ceva timp în urmă, Zhong Lou-si ne rugase să ne uităm după anunţuri de nave construite în occident, puse în vânzare. S-a întâmplat că am dat peste unul chiar eu. Era într-unul din ziarele pe care ni le procurau agenţii lui Lou-si – *Jurnalul de Canton*.

Anunţul se referea la o navă numită *Cambridge*; fusese pusă în vânzare de către proprietarul ei englez, un anume căpitan Douglas. În anunţ scria că era vorba de o ambarcaţiune comercială de 1080 de tone, construită de atelierele Fawcett din Liverpool, dotată cu treizeci şi şase de tunuri de artilerie – într-un cuvânt, ideală, din punctul de vedere al lui Lou-si. Dar va vrea oare Mr Douglas să o vândă unui cumpărător chinez? Îi va da voie căpitanul Elliot să încheie o asemenea tranzacţie?

Mă îndoiam, dar i-am arătat totuşi lui Compton anunţul; cu un strigăt victorios – *Dak jo!* –, el a dat fuga la Zhong Lou-si. Nu am mai auzit apoi nimic până azi, când Compton mi-a adus la cunoştinţă, triumfător: S-a făcut, Neel! Am pus mâna pe ea – *Cambridge* e a noastră!

Iată ce s-a întâmplat: se pare că proprietarul lui *Cambridge*, căpitanul Douglas, e binecunoscut autorităţilor din provincia Guangdong, cărora le-a dat multă bătaie de cap prin aceea că luni de zile a tulburat traficul pe Fluviul Perlelor, navigând în sus şi-n jos în apele estuarului, trăgând cu puşca în pescari şi junci

comerciale. Autorităţile au anunţat chiar şi o recompensă, de o mie de dolari de argint, pentru prinderea lui. În aceste condiţii, Zhong Lou-si s-a gândit că acest căpitan Douglas nu va vinde de bună voie unui chinez. Ca să rezolve problema, a cerut ajutorul unui negustor înstărit al Co-Hongului care, la rândul său, şi-a convins partenerul american, pe Mr Delano, să facă o ofertă. Oferta a fost acceptată şi Mr Delano a intrat în posesia navei. După doar câteva zile, Mr Delano a vândut-o partenerului său chinez, iar acesta i-a oferit-o în dar comisarului Lin! *Cambridge* se află în acest moment în mâinile autorităţilor chineze, care intenţionează să o înzestreze cu o nouă artilerie.

Compton mi-a spus că această achiziţie, dusă la îndeplinire cu succes, e o victorie pentru Zhong Lou-si şi că nici modesta mea contribuţie nu a trecut neobservată. În semn de recunoştinţă, Zhong Lou-si mi-a trimis o frumoasă sticlă de mao-tai.

E un fapt încurajator – şi surprinzător, deopotrivă – să vezi, la un înalt funcţionar, mai ales la unul în vârstă, un spirit atât de versatil şi de vizionar.

Într-o dimineaţă, pe când trudea pe puntea navei, Zachary se auzi strigat de vocea unui khidmatgar:

Mistri-sah'b! Chitthi!

Omul îi aduse un plic, pe care Zachary îl recunoscu dintr-o privire – venea din partea doamnei Burnham.

30 ianuarie, 1840

Dragă Mr Reid,

Trebuie să ne vedem imediat. Vă rog, veniţi imediat în odaia mea de cusut. I-am spus nakar-logului că trebuie să vă cer sfatul pentru galeria de perdele, aşa că nu uitaţi să aduceţi cu dumneavoastră metrul.

C.B.

În câteva minute, Zachary ajunsese în faţa uşii camerei.

– Doamnă? Mrs Burnham?

Îi auzi vocea imperturbabilă, de cealaltă parte a uşii, dând indicaţii cameristei:

– Ia te uită, a şi venit meşterul? Spune-i să intre. Challo!

Camerista îi deschise uşa şi se făcu nevăzută. Zachary intră şi o găsi pe Mrs Burnham aşezată la masa de cusut, perfect calmă, cu broderia în mână.

Dar imediat ce uşa se închise în urma lui, lăsă ghergheful la o parte.

– Vai, Mr Reid! strigă ea, sărind în picioare. Totul îmi merge pe dos!

– Ce vreţi să spuneţi, Mrs Burnham?

– S-a întors, Mr Reid! Soţul meu – Mr Burnham! S-a întors din China cu două corăbii – *Ibis* şi o alta, *Anahita*, pe care a cumpărat-o de curând. Sunt ancorate la Narrows, la douăzeci de mile de aici. A venit un sowar cu un chitty, scrie că în seara asta ajunge acasă.

Zachary se holbă la ea, îngrozit:

– Vă aşteptaţi să vină?

– Nu, nici gând! făcu ea, ducând mâna tremurândă la gât. Vai, Mr Reid – şi asta e vestea cea mai puţin rea.

– Mai e ceva?

– N-o să vă vină să credeţi – soţul meu a decis să ne mutăm în China.

– În China? spuse Zachary. Dar de ce?

– Spune că în curând se va înfiinţa un nou port liber pe coasta Chinei. Decizia s-a luat deja la Londra. Spune că vor apărea noi oportunităţi şi el trebuie să fie acolo ca să profite de ele.

– Şi fiica voastră?

– Deocamdată va rămâne cu bunicii ei.

Zachary simţea că ameţeşte.

– Ce înseamnă toate astea pentru noi doi? Nu ne vom mai putea vedea de acum încolo?

– Bineînţeles că nu, strigă ea. Nu ne vom mai putea vedea niciodată ca până acum. Nici măcar să nu vă treacă prin cap aşa ceva. Mr Burnham e diabolic de deştept şi nici eu, nici dumneavoastră, nu suntem îndeajuns de vicleni ca să-l înşelăm, atâta timp cât e aici.

– Deci totul se termină, nu?

– Dar, Mr Reid, nu-i aşa că eram amândoi conştienţi că într-o zi se va sfârşi totul? Iată, acea zi a venit şi trebuie să ne împăcăm cu gândul că s-a terminat.

Zachary simţi un nod în gât.

– Dar mi-aţi promis, Mrs Burnham, şi că atunci când va veni ziua, vom încheia totul aşa cum se cade.

– Dar acum e cu neputinţă, nu-ţi dai seama? El soseşte în seara asta.

Îşi puse mâna pe braţul lui.

– Ascultaţi-mă, Mr Reid. Şi pentru mine e la fel de greu. Ba nu, pentru mine va fi mult mai greu. Nu mă aşteaptă nimic altceva decât vechea mea existenţă: reuniuni, biserica, întruniri filantropice şi laudanum ca să pot dormi noaptea. Pe când dumneavoastră sunteţi un om tânăr, aveţi toată viaţa înainte. O să găsiţi fericirea, cu Paulette sau altcineva.

– La dracu' cu Paulette! izbucni Zachary.

În cursul ultimelor luni, pe măsură ce relaţia sa cu Mrs Burnham se adâncea, resentimentele lui Zachary faţă de Paulette crescuseră: ceea ce îl deranja cel mai mult era acuzaţia că el ar fi sedus-o, când, în realitate, purtarea lui faţă de ea fusese cât se poate de onorabilă. Ba mai mult, o ceruse în căsătorie şi fusese respins fără menajamente. Dacă asta era răsplata pentru o atitudine ireproşabilă, atunci cine îl putea învinovăţi că alunecase pe panta adulterului?

– Nu-mi pasă de Paulette nici cât negru sub unghie!

– A, nu! Nu spuneţi asta! Paulette o fi făcut greşeli, dar e o fată bună. Ar fi o soţie perfectă pentru dumneavoastră.

Zachary de-abia se abţinu – îi venea să bată cu piciorul în pământ, ca un copil furios.

– Nu vreau să mă însor cu ea. Nici cu ea, nici cu altcineva!

Pe faţa doamnei Burnham trecu o umbră de îngrijorare.

– Vai, Mr Reid, dar trebuie să vă însuraţi, şi asta cât de curând, pentru că altfel vă veţi întoarce la vechile metehne. Măcar ceva bun a ieşit din legătura noastră – a închis acel capitol, nu-i aşa? Acum că sunteţi vindecat nu trebuie în niciun caz să recidivaţi. Toţi marii experţi în domeniu sunt de acord în această privinţă – mai degrabă să mergi la bordel decât să te satisfaci de unul singur.

– Nu-mi vine să cred, Mrs Burnham, zise Zachary, că mă îndemnaţi să mă duc la tractire şi să umblu după cocote?

– În niciun caz, spuse Mrs Burnham, ceea ce vă îndemn e să ţineţi sub control fiara ce vă sălăşluieşte înlăuntru. Trăim într-o eră a progresului şi, ca să vă puteţi adapta la ea, trebuie să eliminaţi orice urmă de primitivism. Şi sunt convinsă că dacă vă ţineţi tare veţi reuşi asta fără probleme. E nevoie de voinţă, rugăciuni, exerciţii fizice, o dietă adecvată şi băi reci ca să învingi un asemenea beteşug. Trebuie să fiţi un om al timpurilor noi, Mr Reid – trebuie să vă schimbaţi. Dacă veţi reuşi, veţi avea toată lumea la picioare. E ceea ce sper că veţi face; e ceea ce meritaţi cu prisosinţă.

– Toate astea sunt foarte frumoase, Mrs Burnham, zise Zachary. Dar ceea ce merit cu adevărat este să vă ţineţi promisiunea pe care mi-aţi făcut-o, cu privire la felul cum vom încheia relaţia noastră.

– Fiţi înţelegător, Mr Reid, zise ea, cu un ton schimbat, din care răzbătea acum o notă autoritară, pe care el nu o mai auzise de ceva vreme. Nu mai sunteţi un copil; nu trebuie să faceţi atâta tărăboi.

Îi arătă uşa, cu o fluturare a batistei.

– Trebuie să plecaţi înainte să se întoarcă servitoarele.

Timp de câteva secunde, Zachary se propti pe picioare, cu încăpăţânare, aşa că ea se apropie şi îi şopti în ureche:

– Ţineţi minte, Mr Reid, că, dacă soţul meu o să aibă cea mai mică bănuială, ne va nimici pe amândoi. Aşa că faceţi bine

şi stăpâniţi-vă.

Încet-încet, picioarele lui Zachary se urniră. Când ajunse la uşă, se întoarse din nou spre ea:

– La revedere, Mrs Burnham.

Ea îşi ştergea ochii cu batista.

– La revedere, Mr Reid.

El deschise uşa şi se făcu nevăzut.

De abia la sfârşitul lui ianuarie află Kesri unde aveau să fie trimişi voluntarii bengalezi. Căpitanul Mee fu cel care îi dădu de ştire:

– Havildare, am veşti importante. Burra Laatul, lord Auckland, şi Jangi Laatul, generalul Sir Hugh Gough, au primit ordine oficiale de la Londra. Ordinele spun să o pornim spre sudul Chinei.

Kesri rămase ca lovit de trăsnet. China i se păruse întotdeauna o destinaţie atât de improbabilă, încât făcuse tot posibilul să împrăştie toate zvonurile legate de o posibilă plecare într-acolo. Dar, când căpitanul Mee îl întrebă dacă voia să se răzgândească, răspunse fără să şovăie:

– Nu, Mee-sahib. Mi-am dat cuvântul, aşa că o să merg mai departe. Nu ştiu însă ce vor face ceilalţi.

– Crezi că vom pierde mulţi oameni?

– Asta vom vedea, sir, zise Kesri. Pe unii dintre ei ar fi mai bine să-i pierdem.

A doua zi, Kesri convocă trupele, iar căpitanul Mee făcu anunţul oficial, adresându-se prin intermediul unui traducător. La sfârşit, îi lămuri pe cipai că, dacă voiau să se răzgândească, aveau la dispoziţie trei zile. După aceea, veni rândul lui Kesri să vorbească în faţa companiei, şi el mai adăugă câteva precizări, explicând soldaţilor că aceia dintre ei care aveau de gând să se retragă din companie vor trebui să dea înapoi alocaţia de călătorie şi alte beneficii primite atunci când se înscriseseră ca voluntari. Toate acestea trebuiau făcute în răstimp de trei zile, după care nu mai era posibil să se

răzgândească. Orice anunţ de retragere după acest termen va fi considerată dezertare.

Kesri îşi dădea seama că, ştiind că aveau să dea înapoi alocaţia şi ceilalţi bani primiţi, mulţi voluntari aveau să aleagă să rămână. Nu se aştepta la prea multe plecări – dar se dovedi că se înşelase în această privinţă. Nouă oameni, aproape o zecime din contingentul companiei, se prezentară la el ca să ceară să fie trimişi înapoi la unităţile lor. Le dădu drumul imediat şi fură conduşi sub escortă, ca să nu mai poată avea vreun contact cu restul companiei; mai bine să scape de ei imediat, decât să-i ţină pe loc şi să le dea ocazia să-i otrăvească şi pe alţii.

După ce trecură trei zile, Kesri aminti trupelor că expirase termenul. Din acel moment îi ţinu pe toţi mai strict sub observaţie. Nu se temea de rebeliune sau nemulţumire – în cadrul închis al fortăreţei William era uşor de detectat şi acţionat orice pornire spre nesupunere. Ceea ce îl îngrijora mai mult era o altă problemă: dezertarea. Acum că se făcuse publică expediţia spre răsărit, oamenii puteau să facă cerere pentru a-şi lua permisie şi să părăsească fortul pentru o scurtă perioadă de timp. Kesri era conştient că era inevitabil să apară şi câţiva dezertori, având în vedere moralul trupelor. Dar se resemnă cu gândul că se va confrunta cu ele când şi dacă vor avea loc.

Şi totuşi existau şi părţi bune. Kesri era acum liber să dea o raită prin bazaruri şi în tabăra de cipai pentru a face lucrul pe care îl amânase atâta timp: alegerea contingentului de civili ce vor urma tabăra, un număr de suflete care, odată isprăvită selecţia celor de care era nevoie – dhobi, darzi, cizmari, bhişti, bhandari-wala, hamali –, avea să-l depăşească pe cel al combatanţilor. La numărul mare al acestora se mai adăuga şi trupa consistentă de auxiliari şi daftadari, cuprinzând felceri, conţopişti, tălmaci, contabili, lascari de arme, golondauzi, flautişti, toboşari şi alţii asemenea.

Alegerea trupelor de civili era o treabă istovitoare, dar

nu lipsită de satisfacţii. De obicei, aceşti oameni erau puşi la dispoziţie prin sirdari, ghat-serangi şi alţi intermediari, care făceau bani frumoşi de pe urma afacerilor cu armata şi, de aceea, erau dispuşi să ofere dastoorii grase ca să pună mâna pe contracte. Ofiţerii britanici îi însărcinau pe cei din corpul ofiţerilor autohtoni şi pe funcţionari să se ocupe de ele, aşa că le era la îndemână să strângă sume substanţiale de la contractori. Fiind o practică bine înrădăcinată, Kesri ştia că va avea şansa să pună deoparte o sumă frumuşică.

Beneficiile nu se aplicau şi în cazul personalului auxiliar, care era angajat de instituţia militară. Dar şi aici Kesri avea un cuvânt de spus şi, cu ajutorul căpitanului Mee, putea să-şi aleagă oamenii. Dădea atenţie îndeosebi alegerii toboşarilor şi flautiştilor, care erau puşi la dispoziţie de către Corpul Băieţilor din armată. Aceşti tineri, unii în vârstă de doar zece-unsprezece ani, erau cu precădere eurasiatici. Unii dintre ei erau copiii nelegitimi ai ofiţerilor englezi şi proveneau din orfelinate; alţii erau descendenţi ai faimoşilor „topaz" – artilerişti portughezi şi din Goa care luptaseră alături de englezi în vremea primelor cuceriri în India.

Deşi aceşti „banjee-boys", cum li se spunea, nu erau mulţi la număr, Kesri era conştient de rolul decisiv pe care îl jucau ei în ridicarea moralului trupelor. Adesea deveneau mascota unităţii, iar cipaii se purtau cu ei ca şi cum ar fi fost propriii lor fii.

Kesri insistă să facă el însuşi selecţia, cerându-le să iasă din rând, unul câte unul, pentru a-i putea examina. În timpul probei, unul din băieţi scăpă flautul din mâini; să fi avut unsprezece-doisprezece ani, dar era înălţuţ pentru vârsta lui; avea ochi aurii, părul castaniu şi nasul în vânt. Cântă destul de bine, dar, când isprăvi, buza de jos începu să-i tremure. Kesri pricepu că se temea că nu va fi ales, de aceea îi făcu semn să se apropie.

Naam kya hai tera? Cum te cheamă?

Dicky Miller, havildar-sah'b.

Ştii unde mergem în expediţie?

Ji, domnule. În China.

Şi nu ţi-e frică?

Ochii aurii ai puştiului se aprinseră deodată.

Nu, domnule! răspunse, umflându-şi pieptul: *Main to koi bhi cheez se nahin darta!* Pe mine nimic nu mă sperie!

Entuziasmul lui îl făcu pe Kesri să râdă şi luă măsuri ca băiatul să fie înscris în contingentul de flautişti şi toboşari ai companiei. În momentul în care flautiştii îşi făcură apariţia pentru prima dată pe terenul de paradă, ştiu că făcuse o alegere bună: Dicky Miller, cu ochii lui strălucitori şi mersul vioi, avea în mod sigur să ridice moralul trupelor.

După ce fusese alungat din camera de cusut a doamnei Burnham, Zachary se îndreptă către budgerow cu urechile vâjâind, fără să vadă pe unde merge. Ştiuse dintotdeauna că, într-o bună zi, nu va mai putea s-o viziteze în budoarul ei, dar sperase măcar într-o noapte de adio, aşa cum i se promisese.

Adevărul era că, în pofida spuselor doamnei Burnham, el sperase mereu că, într-un fel sau altul, relaţia va continua în taină, şi nu acceptase niciodată gândul că ziua când va fi aruncat peste bord ca un colac de funie putredă va veni cu adevărat. Cu toate acestea însă, dincolo de mânie, tristeţe, durere şi gelozie, simţea faţă de Mrs Burnham o profundă recunoştinţă, pentru tot ceea ce îi dăduse – şi nu era vorba de bani. Admiraţia pe care i-o purta nu putea în niciun fel fi umbrită de acest abandon neaşteptat.

Toate acestea îi adânceau nedumerirea şi îl îndemnau să-şi pună şi alte întrebări despre ceea ce îi legase: ce anume se înfiripase între ei? Nu putea fi dragoste, de vreme ce niciunul din ei nu folosise vreodată acest cuvânt; dar nu putea fi nici simplă atracţie fizică, pentru că glasul, cuvintele şi lucrurile despre care vorbea îl vrăjiseră la fel de mult ca trupul ei. Îi deschisese o fereastră către o lume a bogăţiei şi luxului, în care plăcerile cele mai intense şi mai pline de voluptate erau

cele furate – şi tocmai acest aspect de furt le făcea, în ochii lui, în vreme ce se furişa în patul ei, delicioase şi îmbătătoare. Era ca şi cum ea îi aşezase picioarele pe pragul acestei lumi; nu-i mai rămânea decât să pătrundă în ea şi era hotărât s-o facă, măcar ca să-şi dovedească lui însuşi că îi stătea în putinţă.

Dar cum?

Apăsat de întrebare, o porni spre Kidderpore, unde stătu într-o cârciumă până noaptea târziu.

Când se trezi, a doua zi, se gândi că ar fi fost potrivit să meargă la reşedinţa moşiei şi să se prezinte în faţa lui Burra Sahib. Dar tot amâna, întrebându-se dacă va fi în stare să se poarte normal şi temându-se că l-ar putea da de gol vreo vorbă scăpată din întâmplare, ori vreun gest nepotrivit. Pe măsură ce treceau ceasurile, îi fu din ce în ce mai limpede că ceea ce ar fi putut da naştere la suspiciuni era chiar faptul că nu se ducea. Aşadar, spre sfârşitul după-amiezii, îşi luă inima-n dinţi şi o porni către casa lui Mr Burnham.

Un khidmatgar îl conduse în salon, unde Burra Sahib discuta cu un domn ce arbora o mină gravă, plină de importanţă. În timp ce aştepta, cu pălăria în mâini, Zachary se simţi copleşit de energia pe care o degaja magnatul: statura lui impunătoare, pieptul larg şi puternic, barba lui mătăsoasă, până şi pântecul rotunjit – toate îl impresionau atât de mult, încât îşi spuse că merită să facă tot posibilul să îi facă o impresie bună.

Fu surprins să constate că nu îl rodeau nici vinovăţia, nici gelozia, aşa cum se aşteptase. Dimpotrivă, încerca un fel de simpatie, şi un sentiment care s-ar fi putut numi familiaritate, ştiind că nici el, şi nici Mr Burnham nu vor fi vreodată stăpâni deplini ai inimii soţiei lui, căci fusese dăruită primei ei iubiri.

Când, în cele din urmă, Mr Burnham se întoarse către el, Zachary îi strânse mâna cu o căldură sinceră.

– Mă bucur nespus să vă văd, sir.

– Şi eu mă bucur să te văd, Reid. Ai terminat de reparat ambarcaţiunea?

– Încă nu, sir, dar va fi gata cât de curând.

– Foarte bine! Mă bucur să aud asta. Să-mi dai de veste când va fi gata şi voi trece să arunc o privire.

Spunând acestea, Mr Burnham se răsuci pe călcâie şi intră în daftarul său.

Acest scurt schimb de cuvinte îi dădu lui Zachary aripi: începu să lucreze cu mai mult avânt decât înainte – lustruia, bătea cu ciocanul, cioplea, rindeluia. Uneori se oprea ca să se odihnească, şi gândurile îi porneau aiurea; i se părea că în ultimele luni trăise pradă unui fel de delir, în care nimic nu fusese real, în afară de nopţile de voluptate febrilă petrecute cu Mrs Burnham; vocea ei îi răsunase mereu în cap, fie că fusese cu ea sau singur. Când se culca, singur, în patul lui răvăşit, mereu i se părea că îl acoperă cearceafurile ei mătăsoase.

Dacă amintirea acelor nopţi ar fi persistat doar în mintea lui, poate că ar fi putut să se consoleze fără prea mare greutate. Dar trupul lui era şi el un tezaur de aduceri aminte – se obişnuise să guste plăcerile trupeşti din budoar, şi acum îşi cerea cu insistenţă drepturile. Dar, în această privinţă, rămânea neînduplecat. Încă mai auzea în urechi cuvintele rostite de Mrs Burnham şi, urmându-i sfatul, începuse să se hrănească sănătos, doar cu pesmeţi şi mâncăruri slabe, fără mirodenii. Începuse să facă exerciţii fizice, cu gantere şi greutăţi, şi, ori de câte ori îşi simţea corpul încins, şi-l răcea brusc făcând o baie rece. Noaptea îl copleşea frica de a nu cădea în ispită şi îşi lega mâinile de tăblia patului, ca să nu le lase de capul lor, aşa cum spunea doctorul Tissot că trebuia făcut. Într-una din seri, merse chiar la o rugăciune în grup, în oraş, şi, pentru prima oară în viaţă, înţelese despre ce anume vorbea predicatorul, când acesta pomeni firea depravată a omului şi faptul că în inima fiecăruia sălăşluieşte diavolul; la fel ca ceilalţi credincioşi, plecă de la adunare cu sufletul plin de groază.

Aşa cum prevăzuse Mrs Burnham, aceste frici începură să producă o schimbare lentă, dar sigură, înlăuntrul lui; începu să înţeleagă de ce este mai important să strângi decât să arunci, să vadă de ce e mai bine să aduni decât să risipeşti şi

încet-încet începu să privească cu dezgust viaţa pe care o dusese înainte – o viaţă de risipă şi de sărăcie, în care îşi uzase mintea şi trupul în acţiuni fără rost, îşi irosise seva spirituală şi trupească, pierzându-se în fantezii găunoase. Ce mult îşi dorea să lase în urmă acel mod de viaţă – dar se trezea din nou faţă în faţă cu acea întrebare duşmănoasă: cum anume?

Într-o zi, trecu pe lângă el trăsura familiei Burnham, purtându-i pe stăpânul şi pe stăpâna casei, şi fu cuprins de năzuinţa de a le dovedi amândurora că nu era doar „un simplu meşter", ci merita şi el să ajungă un burra sahib cu moşia lui, trăsura şi corăbiile lui.

Dar cum, cum să facă?

Nu găsea niciun răspuns. După ce îşi stoarse creierii ceasuri în şir, merse la Kidderpore şi îşi cumpără o sticlă cu rom.

ZECE

După ce aflară unde aveau să meargă, balamteerii nu mai vorbeau despre nimic altceva decât despre China. Cu cât vorbeau mai mult, cu atât se împrăştiau mai repede zvonurile: era ca şi cum însuşi numele – Maha Chin – stârnea în ei o spaimă iraţională. Bineînţeles că nu ştiau nimic despre China, în afară de faptul că oamenii de acolo erau complet diferiţi, în toate privinţele, inclusiv ca înfăţişare – semănau cu gurkha, ziceau unii, şi acest lucru era destul ca să-i neliniştească. Cipaii cunoşteau foarte bine reputaţia de luptători nemiloşi de care se bucurau oamenii din neamul gurkha; mulţi aveau rude ce luptaseră, cu douăzeci şi doi de ani în urmă, în războaiele purtate de Compania Indiilor Orientale împotriva imperiului gurkha. Tatăl unuia dintre caporali, naik în compania B, pierise în bătălia de la Nalapani, în care gurkha îi bătuseră crunt pe britanici. Ca toţi soldaţii de carieră, cipaii aveau amintiri ce se întindeau pe perioade lungi de timp: ştiau că, în urmă cu câteva decenii, în ciuda măiestriei lor militare, oştenii gurkha fuseseră înfrânţi şi luaţi ostatici de către trupele lui *Maha-Chin ka Faghfoor* – împăratul Chinei.

Toate acestea creară o mare nesiguranţă, alimentată de speculaţii şi zvonuri: unii cipai susţineau că chinezii au puteri supranaturale şi se îndeletnicesc cu ştiinţele oculte; alţii spuneau că dispun de arme secrete şi sunt neîntrecuţi în a-şi zăpăci duşmanii.

Kesri nu era nici el total indiferent la toate aceste poveşti: pe câmpul de luptă se confruntase cu multe lucruri stranii şi nu se îndoia că există forţe necunoscute ce acţionează într-un război. De ce altceva ar fi rostit soldaţii rugăciuni înainte de fiece luptă? De ce purtau amulete protectoare şi îşi dădeau armele să fie binecuvântate? Să susţii că era vorba doar de „noroc" şi „coincidenţă", aşa cum făceau soldaţii britanici, însemna să vorbeşti pe ocolite: căci ce altceva erau acestea decât alte nume pentru mâna kismatului? Şi dacă angrezii chiar

credeau că puterile divine sau supranaturale nu aveau niciun rol în soarta unui război, de ce se duceau atunci la bisericile lor să se roage, în seara dinaintea unei lupte? De ce le dădeau voie servitorilor lor să le ducă armele la templu, ca să fie binecuvântate?

Desigur, aceste gânduri nu puteau fi rostite cu voce tare în faţa nimănui, mai ales în prezenţa caporalilor şi a lăncierilor; în schimb, Kesri le povesti despre experienţa lui din Birmania, unde oamenii erau foarte asemănători chinezilor şi soldaţilor gurkha. Era adevărat că erau războinici iscusiţi şi dârzi şi că recurgeau la tot felul de tertipuri şi stratageme, ca să-şi păcălească duşmanii. Dar, în cele din urmă, trupele Birmaniei – cele care în trecut învinseseră armata împăratului chinez – fuseseră, la rândul lor, învinse. Nu exista niciun motiv să te temi într-atât de soldaţii chinezi, spuse Kesri; puteau fi bătuţi şi ei, ca oricare alţii.

Kesri căpătase deja o mare autoritate în faţa oamenilor, astfel încât cuvintele lui aveau darul să îi liniştească. Cu ajutorul arenei de lupte corp la corp, legase prietenii strânse cu mulţi dintre cipai şi aceştia aveau încredere în el. În plus, se simţeau mai în siguranţă să lupte sub comanda unui havildar care participase deja în campanii peste mări. Pe măsură ce timpul trecea, performanţele lor pe terenul de instrucţie se îmbunătăţise văzând cu ochii, şi reuşiseră chiar să smulgă de la căpitanul Mee câteva laude zgârcite: „Se pare că oamenii sunt în formă, havildare. Felicitări!"

În a doua jumătate a lui februarie, căpitanul Mee îi chemă la el pe Kesri şi pe toţi subofiţerii. Cu ajutorul unei hărţi mari şi a doi traducători, le aduse la cunoştinţă că nava *Hind*, o corabie de transport civil, fusese desemnată pentru a-i duce la Singapore şi, de acolo, către partea de sud a Chinei. În funcţie de starea vremii, prima parte a călătoriei trebuia să dureze între cincisprezece şi douăzeci de zile, dar următoarea avea să fie mai scurtă. Nu se ştia cu certitudine când anume aveau să ridice ancora. Plecarea era prevăzută după retragerea din

nord, dar înainte de debutul ploilor de vară – cel mai probabil în martie sau aprilie, ceea ce însemna că mai aveau de aşteptat doar câteva săptămâni.

Kesri fu şi el luat prin surprindere de lungimea călătoriei. Niciuna din călătoriile lui anterioare nu durase mai mult de o săptămână – şi îl speria gândul că va petrece pe mare o lună sau mai mult. Nu îl deranjau eventualele neplăceri ale vieţii la bordul corabiei. Îl îngrijora însă problema stării de spirit a oamenilor şi nu ştia ce avea să facă pentru a le păstra moralul ridicat, astfel încât să fie gata de luptă atunci când vor ajunge la destinaţie. Doar câţiva dintre ei mai fuseseră pe mare şi toţi purtau în suflet spaima de *kalapani* – apele negre – o superstiţie des întâlnită în locurile de unde se trăgeau.

Kesri ştia că veştile date de căpitanul Mee aveau să dea naştere unor noi temeri – şi nu se înşelă. Într-o zi, un felcer îl anunţă că un cipai fusese rănit grav cu baioneta. Kesri se duse la infirmerie, ca să vadă despre ce era vorba. Omul îi spuse că se rănise din întâmplare. Dar Kesri îşi dădu seama imediat că minţea – rana se afla în partea cărnoasă a şoldului, locul cel mai puţin periculos. Era limpede că soldatul se rănise intenţionat, cu speranţa că va putea să iasă din rândurile armatei cu reputaţia neatinsă, astfel putând să îşi păstreze batta şi poate chiar să beneficieze de o pensie.

Ca să împiedice o epidemie de înjunghieri în lanţ, Kesri şi căpitanul Mee căzură de acord asupra deciziei de a face din el un exemplu pentru toţi ceilalţi: convocară curtea marţială şi soldatul fu condamnat la şapte ani de exil şi muncă silnică pe insula Prince of Wales.

Întotdeauna în privirea lui Babu Nob Kissin stăteau la pândă prudenţa şi atenţia, lucru care îi conferea aerul unui animal ierbivor ce se fereşte de fiarele înfometate. Însă prezenţa lui Zachary avusese întotdeauna darul de a le alunga; şi aşa se întâmplă şi acum, în timp ce deschidea uşa cabinei de pe budgerow – ochii i se umeziră la vederea obiectului devoţiunii

sale.

Trecuse un an şi câteva luni de când Babu Nob Kissin nu îl mai văzuse pe Zachary. În tot acest timp fusese plecat în China, împreună cu Mr Burnham, şi se întorsese odată cu el la Calcutta, la bordul *Anahitei*. Dacă ar fi putut, ar fi venit imediat să-l vadă pe Zachary, dar Mr Burnham avea alte planuri. Chiar în ziua când ajunseră acasă, acesta îl trimise la Patna şi la Ghazipur, ca să vadă cum mergea recolta de mac. Acum că îşi îndeplinise misiunea, Naboo Bob Kissin alergă la corabie cu entuziasmul unui pelerin ajuns la destinaţie. Deschizând încetişor uşa cabinei, dădu cu ochii de Zachary care, spre marea lui uimire, zăcea în pat, cu nimic altceva pe el decât o pereche de izmene şi cu mâna încleştată pe gâtul unei sticle de rom pe jumătate goală.

În alte împrejurări, duhoarea de sudoare şi alcool l-ar fi scârbit, dar, de data aceasta fiind vorba de Zachary, fără doar şi poate această beţie trebuia să fi fost un semn al destinului, neaşteptat şi de neînţeles, o cale misterioasă ce avea să-l ducă spre lumină. Babu pătrunse înăuntru în vârful picioarelor, savurând acest darshan: îl privi îndelung pe tânărul care sforăia, acoperit de sudoare, şi inima i se umplu de acea emoţie năvalnică pe care i-o provocase Zachary la prima lor întâlnire, şi gândul îl purtă înapoi în timp, spre acea clipă de epifanie al primului lui pas la bordul lui *Ibis*.

În acea zi, în timp ce se îndrepta către cabinele ofiţerilor, Babu Nob Kissin auzise sunetul unui fluier – instrumentul cântăreţului divin din Vrindavan, zeul iubirii şi al războiului deopotrivă. Notele ieşite din fluier îi stârniseră o furtună în toate organele vitale. După o clipă de panică, îşi dăduse seama că nu era vorba de un deranj stomacal, ci de un semn al trezirii răposatei Gurumayee, Maica Taramony, care, după ce îşi dezbrăcase forma ei pământească, transmigrase în corpul lui. Acel zgomot îi dădea de veste că ea se întorcea la viaţă şi începea să crească înlăuntrul lui, asemeni unui embrion într-un ou; înţelesese că era un proces ce avea să se încheie doar

atunci când ea îi va ocupa tot trupul şi forma lui exterioară va putea fi dezbrăcată şi lăsată în urmă, ca o coajă spartă. Căzuse în genunchi la uşa cabinei lui Zachary; chiar în acel moment uşa se dăduse în lături şi în prag se ivise însuşi cântăreţul din fluier – un tânăr vânjos în cămaşă şi pantaloni, cu chipul spuzit de pistrui şi o claie de păr negru şi cârlionţat pe cap.

Era o viziune minunată, demnă de un sol al frumosului Banka-bihari din Vrindavan: un singur lucru nu părea să se potrivească, şi anume culoarea de fildeş a pielii lui Zachary, cu totul diferită de negrul albăstrui al Zeului făcut din noapte. Dar Spiriduşul-Hoţ-de-Unt era glumeţ din fire şi Babu Nob Kissin ştiuse dintotdeauna că, atunci când îi va trimite un Semn, mesagerul va fi deghizat, ca să-i pună spiritul de observaţie la încercare. Ştiuse că adevărul va fi ascuns într-un loc neaşteptat – şi asta se adeveri mai târziu, atunci când îi căzu în mâini lista echipajului de pe *Ibis*: în dreptul numelui Zachary Reid, în coloana pentru rasă, stătea scris, foarte limpede, cuvântul: negru.

Pentru Babu Nob Kissin nu mai fusese nevoie de nicio altă dovadă: înfăţişarea exterioară a mesagerului fusese doar o mască pentru fiinţa sa lăuntrică, o întrupare a curgerii şi schimbării lumii materiale, a Samsarei. Smulsese pagina din jurnalul de bord şi purtase de atunci la piept acea taină; ea devenise legătura lui cu Zachary, relicva ce marcase începutul propriei sale transformări.

Din acea zi începuse să se destrame hotarul dintre viaţa spirituală şi materială a lui Naboo Nob Kissin. Până atunci, avusese întotdeauna grijă să ţină sfera năzuinţelor lui interioare separată de existenţa lui de zi cu zi, cea de profesionist viclean şi nemilos în arta celor lumeşti, şi era mândru să contribuie la realizarea proiectelor patronului său, Mr Benjamin Burnham. Însă preschimbarea declanşată de apariţia lui Zachary sfărâmase digul dintre cele două fluvii ale vieţii lui Babu Nob Kissin; dragostea şi compasiunea vieţii lui interioare inundaseră ca o maree canalul vieţii sale reale de gomusta şi

cele două torente se uniseră într-unul singur.

Nimic din toate acestea nu s-ar fi întâmplat dacă Zachary nu ar fi apărut în viaţa lui, cu harul neasemuit al emisarului, cel înzestrat cu puterea de a pune în mişcare emoţii profunde în inimile celor ce se află pe orbita sa – iubire şi voluptate, mânie şi pizmă, milostenie şi mărinimie. Şi totuşi tânărul mesager nu era conştient de efectul pe care îl avea asupra celor din jur – şi asta era încă o dovadă că era cine era.

Vraja nu se destrămă nici atunci când Zachary deschise ochii şi se răsti cu năduf:

– Hei, Babu, nu te-am auzit când ai bătut la uşă. La ce te holbezi aşa?

– Aşa cum? făcu gomustaul.

– Ca viţelul la poarta nouă.

Babu Nob Kissin era obişnuit cu aceste adresări nepoliticoase ale celui pe care îl venera. Se aştepta şi chiar îşi dorea să le audă din nou, pentru că avea nevoie să i se aducă aminte iar şi iar de obstacolele presărate pe drumul pe care pornise. Dar, că să salveze aparenţele, se prefăcu supărat şi pieptul i se umflă de indignare prin faldurile cămăşii alkhala:

– Arre! Cine holbează? Uitam doar şi nu spuneam nimic. De ce m-aş holba eu? Oare în minte nu sunt şi ochi? Cine poate vedea înţelesuri ascunse nu are necesitate de forme de pământ.

Zachary nu înţelese mai nimic, ca de obicei – nu pricepuse niciodată o iotă din cugetările lui gomusta.

– Măcar dacă mi-ai fi dat de ştire că o să vii, Babu, mormăi el. Nu trebuia să te furişezi aşa, m-ai speriat de moarte.

– Cum să dau ştire? Cu aşa alergătură? De abia mă întorc din China că Burnham-sahib porunceşte să merg la Ghazipur şi inspectez recolta de opiu. De îndată ce scap de colo-şa, am alergat să te prind.

– Cum a fost călătoria în China?

– Nu pot să plâng în linie mare. Am ştire bună pentru dumneata.

Zachary se ridică în capul oaselor şi se îmbrăcă cu cămaşa.

– Ce anume?

– Am fost în vizită la domniţa Paulette.

Zachary sări în picioare.

– Poftim? Ce ai spus?

– Domniţa Paulette, răspunse radios gomustaul. Am întâlnit-o pe insula de-i zice Hong Kong. Reuşit-a să lucreze fiind asistentă pentru un botanist englez. Pe insulă au apărut multitudine de pepiniere, cu pomi cultivaţi şi flori din junglă.

Zachary îi întoarse spatele lui Babu Nob Kissin şi se întinse din nou pe pat. Trecuse mult de când nu se mai gândise la Paulette, iar acum îşi aduse aminte, cu o undă de nostalgie, de discuţiile lor din fiecare seară şi cum se desprindea ea din umbră ca să vină la el – apoi brusc îşi aminti că acea Paulette nu era decât o nălucă zămislită de fantezia lui, pentru că adevărata Paulette ţesuse în jurul lui o plasă de minciuni, pe care nici n-ar fi descoperit-o dacă nu ar fi fost Mrs Burnham.

Se ridică în picioare, cu o grimasă de dispreţ, şi se răsuci către Babu Nob Kissin.

– Paulette a întrebat de mine?

– Firesc. A dat peste un exemplar de *Calcutta Gazette* şi a citit articol despre dumneata. Era în curent cu faptul de a fi fost achitat de toate capetele de acuzare şi că voieşti să mergi în China. M-a descusut despre data pentru venire. O apucă durere de stomac tot aşteptând. Îi spusei că cel mai mult probabil te vei angaja pe navă şi pleci. La urmă de urme, ce alta voieşte să facă un marinar?

Zachary răspunse repede:

– Nu-i aşa, Babu, mi-ajunge tot rahatul ăsta cu navigatul – să-ţi rişti viaţa în fiecare zi şi să n-ai niciun sfanţ în buzunar. M-am săturat să fiu sărac şi cinstit. Oftă. Vreau să mă îmbogăţesc, Babu; vreau să am rufărie de mătase, perne moi şi mâncare bună. Vreau să stau într-o casă ca aceea. Arătă în direcţia casei familie Burnham. Vreau să fiu proprietar de nave,

nu să trudesc la bordul lor. Asta vreau, Babu, să fac şi eu parte din lumea în care trăieşte Mr Burnham.

Rostirea repetată a cuvântului „vreau" îl străbătu ca un fulger pe Babu Nob Kissin; îşi aduse aminte că Ma Taramony prezisese că epoca prezentă – Kaliyuga, era apocalipsei – nu e altceva decât o vreme a poftei, a năzuinţei nemărginite de a avea, în care omenirea va fi condusă de demonii lăcomiei şi dorinţei. Se va sfârşi numai atunci când domnul Vişnu va coborî pe pământ prin avatarul său, distrugătorul Kalki, pentru a netezi drumul către începutul unui nou ciclu al vremurilor, şi va începe Satya Yuga, timpul adevărului. Ma Taramony mai spunea adesea că pe pământ vor apărea nenumărate fiinţe ce se vor alătura marşului lăcomiei şi poftelor, astfel grăbind sosirea lui Kalki.

Babu Nob Kissin se întrebă dacă nu cumva Zachary era materializarea profeţiei lui Ma Taramony. Totul îi era limpede acum şi înţelese că avea datoria să îl ajute pe Zachary în misiunea lui de a descătuşa demonul lăcomiei ce stă pitit în inima fiecărui om.

Cât despre cum avea să procedeze, Babu Nob Kissin cunoştea metoda cea mai bună: o substanţă cu puterea magică de a preschimba slăbiciunea omului în aur.

– Opiul devine cheie, îi spuse lui Zachary. Cu el poţi face ca omul să vrea mai mult. Opiul e răspunsul la toate pofte. Asta trebuie faci: trebuie înveţi să cumperi şi vinzi opiu, aşa cum face domn Burnham. Am siguranţă că vei descurca.

Zachary făcu o strâmbătură de îndoială.

– Nu ştiu ce să zic, Babu. N-am avut niciodată cap pentru afaceri – nu ştiu dacă m-aş descurca.

Babu Nob Kissin îşi împreună mâinile, ca pentru rugăciune.

– Nu teme, domnişoru-Zikri – canalizezi energie şi faci ceea ce trebuie, vei urca repede la vârf. Vei întrece şi pe domn Burnham! Am fost gomusta-giri treizeci de ani. Cunosc afacerile ca pe un buzunar. Voi împărtăşi totul şi ţie. Dacă pui suflet

şi păstrezi în cap poveţe de la mine, o să faci numaidecât succes. Trebuie să apuci de treabă dacă vrei să fii la câştig!

– Dar de unde să încep, Babu? Cum să mă apuc de treabă?

Babu Nob Kissin îşi scărpină bărbia.

– Câţi bani ai?

– Stai să văd.

Zachary băgă mâna sub saltea şi scoase la iveală punga în care ţinea toţi banii primiţi în ultimele luni de la Mrs Burnham. O parte din ei luase calea biroului căpităniei portului, pentru plata datoriilor, dar îi mai rămăsese destul: deznodă băierile, răsturnă punga pe pat şi monedele căzură într-un şuvoi de argint.

– Sfinte Sisoe! strigă Babu Nob Kissin, holbându-se la grămada sclipitoare de metal. Trebuie că sunt cel mai puţin o mie rupii. De unde tu ai atâta bănet?

– Am muncit în câteva locuri, spuse repede Zachary. Şi am avut grijă să şi pun deoparte.

– Bravo! E destul pentru începere. Câştig nu va întârzia să apară.

– Deci ce să fac acum?

– Vom începe chiar ziua de mâine. Ne dăm de întâlnit la Strand şi mata aduci punga de bani, la cinci peste amiază. Fii bun şi nu fi întârzia. Eu vin la întâlnit cu punctuaţie obişnuită.

18 februarie 1840
Honam

Ieri a fost Festivalul Felinarelor. Acum două săptămâni a început sărbătoarea noului an chinezesc şi s-a transformat într-un imens bâlci. Toată lumea s-a oprit din lucru şi mulţi au pornit-o spre satele lor, ca să-şi viziteze rudele. Spre seară străzile erau înţesate de oameni puşi pe distracţie, cerul s-a aprins de focuri de artificii şi canalele erau pline de bărci luminate.

Zilele au trecut într-un vârtej de benchetuială şi,

oriunde te-ai fi aflat, îţi răsunau în urechi cuvintele *Gong Hai Fatt Choy!* Am petrecut ba cu Compton şi familia lui, ba cu Asha-didi, Baburao, copiii şi nepoţii lor, în locuinţa lor pe apă. În fiecare zi Mithu îmi aducea de la bucătărie delicatese de bun augur: tăieţei lungi de tot ce nu trebuie tăiaţi, ca să nu-ţi scurtezi firul vieţii, mandarine aurii cu frunze pe codiţă, rulade prăjite care semănau cu lingourile de aur. Trebuie să mărturisesc că, după un timp, toate acestea mă oboseau, aşa că azi m-am simţit uşurat să pot începe în tihnă o zi de lucru obişnuită.

Dar s-a dovedit a nu fi chiar aşa. Era încă dimineaţă când eu şi Compton am fost convocaţi de urgenţă de Zhong Lou-si. Ni se cerea să ne prezentăm imediat la Casa Consoo.

Credeam că era din nou vorba de interminabilele păţanii ale navei *Cambridge*, pe care eu şi Compton le urmăream cu interes. Ambarcaţiunea stătea deocamdată pe loc, din cauza lipsei de echipaj – o problemă neprevăzută, de vreme ce Guangdong este o provincie de marinari. Umblă chiar o vorbă prin partea locului: şapte fii pescari şi doar trei în urma plugului. Şi totuşi n-au reuşit să adune nici măcar o duzină de oameni dornici şi pregătiţi să urce la bordul unei corăbii făcute de englezi. Şi nu din cauză că la Guangdong nu sunt oameni cu experienţă pe nave occidentale. Dar majoritatea nu vor să recunoască că au călătorit în străinătate – acest lucru reprezintă un delict, dacă nu ai înştiinţat mai întâi autorităţile. Frica e cu precădere răspândită în comunităţile ce au fost hărţuite în trecut de autorităţi. Cei mai mulţi marinari din provincie vin din rândul acestora şi de aceea autorităţile s-au lovit de un zid, atunci când au anunţat că se caută voluntari. Lucrurile s-au împotmolit atât de rău, încât se părea că nava *Cambridge* nu va mai ridica niciodată ancora.

Compton mi-a dat de înţeles că Zhong Lou-si are în

vedere o soluție insolită. Și iată că azi, la Consoo am aflat care era aceasta. Consoo – Casa Consiliului Orășenesc – e situată în spatele fabricilor străine, pe Thirteen Hong Street, la colțul opus intrării în Old China Street. E înconjurată de un zid cenușiu respingător și aduce mai mult cu un *yamen* de mandarini. În incinta ei sunt săli și pavilioane spațioase și peste toate se arcuiesc grațios acoperișuri cu marginile răsucite.

Ne-am lăsat conduși pe alei, până la un pavilion din inima complexului. A fost o zi friguroasă și ferestrele erau închise, dar prin geamurile aburite am zărit siluetele celor prezenți la întrunire.

Am intrat pe o ușă laterală și ne-am alăturat unui grup de secretari și asistenți ce stăteau lângă un zid, înghesuiți unul într-altul, murmurând *lo-lo-si-si*. În mijlocul încăperii, așezați în fotolii somptuoase, tronau o jumătate de duzină de oficiali îmbrăcați formal, în haine căptușite, cu nasturii strălucitori și toate emblemele puterii la vedere. În calitatea sa de veteran al consiliului, Zhong Lou-si era așezat în centru.

Dezbaterile au început cu o bătaie de gong. A urmat un zvon prelung de clopoței ce s-a pierdut treptat prin sălile edificiului. Apoi s-a lăsat liniștea, și s-a auzit zgomot de pași de-a lungul coridorului. A apărut un grup de cinci bărbați încătușați, escortați de soldați manchu înalți, în armuri.

Prizonierii erau negricioși și nepieptănați; apariția lor fu întâmpinată de un val de șoapte: *haak-gwai!* și *gwai-lo!* Chiar și eu am tresărit, văzând ce înfățișare sălbatică și înfometată aveau. Arătau de parcă fuseseră scoși din temniță: părul și barba erau lungi, ochii înfundați în orbite și obrajii scofâlciți. Se vedea că fuseseră îmbrăcați pentru acea ocazie, cu veșminte de tipul celor purtate de barcagiii cantonezi – tunici largi și pantaloni de pyjama – dar mi-a ajuns o privire ca să-mi

dau seama că erau lascari. În jurul capului şi mijlocului aveau legate zdrenţe şi bucăţi de pânză, asemănătoare bandhanelor şi cummerbandelor purtate de lascari.

Gardienii i-au aşezat pe deţinuţi cu faţa la înalţii oficiali, iar eu şi Compton ne-am aşezat în picioare lângă ei. După câteva întrebări, ne-am lămurit că limba pe care o preferau era hindustani, aşa că s-a decis ca eu să traduc spusele lor în engleză, pentru ca, mai departe, Compton să tălmăcească în chineza oficială.

Zhong Lou-si a pus prima întrebare:

Poţi să-i întrebi pe aceşti oameni de ce au fost închişi?

Le-am adresat întrebarea şi mi-am dat seama că îşi alesese deja un purtător de cuvânt – departe de a fi impunător, slab şi nu prea înalt de statură, acesta avea, în schimb, o mare vioiciune şi hotărâre în priviri şi comportament, fapt ce îl făceau imediat remarcat. Avea chipul încadrat de o barbă creaţă şi, deasupra ochilor pătrunzători, sprâncene groase care, dacă nu ar fi fost întrerupte de câteva cicatrici adânci, ar fi format o singură linie de-a curmezişul frunţii.

Făcu un pas în faţă, apropiindu-se de mine. Am observat că era mai tânăr decât crezusem: faţa arămie nu era brăzdată de niciun rid, iar barba lui avea încă moliciunea tinereţii, nefiind înăsprită de tăişul briciului.

În timp ce toţi ochii erau aţintiţi asupra lui, tânărul făcu un gest care luă audienţa prin surprindere. Îşi puse mâna dreaptă pe piept, închise ochii şi rosti, pe un ton aproape sfidător:

Bismillah ar-Rahman ar-Rahiim...!

Ce face? mă întrebă Compton în şoaptă.

Spune o rugăciune musulmană, am zis.

De abia după ce termină rugăciunea, tânărul începu să vorbească publicului uimit. Eu traduceam, pe măsură ce vorbea:

– Ne întrebaţi cum de am ajuns la închisoare. S-a întâmplat chiar aici, în Guangzhou, acum un an. Pe vremea aceea eram angajaţi de un anume Mr James Innes, negustor şi armator englez. De câteva luni, munceam pe unul din vasele lui, ca marinari.

Limba hindustani vorbită de tânăr era fluentă dar am remarcat un uşor accent bengalez.

– Într-o bună zi, în timp ce vasul nostru era ancorat la Whampoa, Innes-sahib ne-a ordonat să încărcăm nişte lăzi în două din bărcile corabiei. Ne-a spus că trebuie să pornim cu ele a doua zi, şi să vâslim până la fabrica lui din Canton. Nu ne-a zis ce anume se afla în cufere, dar ne-am gândit că era opiu. Am zis că nu, nu vrem s-o facem, dar Mr Innes ne-a ameninţat şi ne-a silit să ne supunem ordinului. Aşa că a doua zi am încărcat cuferele în două bărci şi am vâslit până la enclava străină. Când am ajuns la casa lui Mr Innes, era în curs un raid al autorităţilor vamale; au deschis cuferele şi au găsit în ele opiu. Noi am fost arestaţi pe loc şi duşi în faţa judecătorului. Acesta ne-a condamnat la închisoare.

Spuse apoi pe un ton mai ridicat:

– Noi nu am comis niciun delict şi nu am încălcat legea – totul e numai din vina domnului Innes. Şi totuşi noi suntem cei pedepsiţi. Nu există o nedreptate mai mare!

După ce i-am traduș astfel lui Compton, m-am întors către tânărul marinar şi am băgat de seamă că mă măsura din priviri: îşi îngustase ochii, ca şi cum s-ar fi forţat să vadă ceva într-o încăpere întunecată. Brusc, expresia i se schimbă, şi am avut senzaţia stranie că reuşise să îşi amintească de unde mă cunoştea.

Am privit în altă parte, tulburat peste măsură. După câteva clipe l-am privit din nou, cu atenţie, şi, dintr-o dată, am înţeles cine era: îl aveam în faţa ochilor pe

Jodu, tovarăşul meu de suferinţă, de care mă despărţisem pe insula Great Nicobar, după ce evadaserăm împreună de pe *Ibis*.

Nu mi-aş fi închipuit niciodată că două priviri ce se întâlnesc pot produce un impact atât de puternic: am fost străbătut de un fulger, din cap până în picioare.

Ne-am întors amândoi privirile în altă parte, conştienţi că asupra noastră erau aţintiţi atâţia ochi. Între timp, Compton începuse să traducă răspunsul consiliului. L-am ascultat şi m-am întors spre Jodu.

Ascultă-mă, iată ce mi s-a spus să-ţi traduc. Consiliul e dispus să vă facă o propunere: provincia Guangdong a achiziţionat de curând un vas, construit după model european. E nevoie de un echipaj de marinari cu experienţă, care ştiu cum funcţionează asemenea ambarcaţiuni. Dacă vă învoiţi să lucraţi pe acest vas timp de un an, sentinţele voastre vor fi anulate şi, la sfârşitul perioadei de un an, veţi fi din nou liberi. Vă convine această propunere?

Jodu încuviinţă din cap şi se retrase câţiva paşi ca să se sfătuiască cu ceilalţi. Răspunse după câteva minute.

Spune-le mandarinilor, îmi zise, că ceea ce ne oferă implică o muncă grea şi periculoasă. Ne învoim doar dacă ni se vor da salarii corespunzătoare, echivalente cu cele pe care le-am primi dacă am lucra pe orice alt vas – zece rupii sicca pe lună, ceea ce înseamnă doi dolari spanioli.

M-am gândit că nu era într-o poziţie ce-i permitea să aibă astfel de pretenţii, aşa că i-am spus încet:

Eşti sigur că vrei să le traduc asta?

Jodu dădu energic din cap, în semn că da, aşa că i-am tradus spusele cuvânt cu cuvânt.

Nici nu mă gândeam că va obţine ceva – ştiam cum gândeau oficialii chinezi şi nu mă aşteptam decât la un refuz categoric.

Mai întâi mi s-a părut că temerile mele se vor adeveri, dar, după o discuţie animată, Zhong Lou-si dădu un răspuns cu totul neaşteptat. Îmi zise ce să spun, iar eu îi explicai mai departe lui Jodu:

Oficialii chinezi sunt dispuşi să vă dea ceea ce le cereţi, dar cu câteva condiţii. Vă vor plăti salariul într-o singură tranşă, la sfârşitul perioadei de serviciu. Între timp, veţi fi aprovizionaţi cu ceea ce vă trebuie şi veţi primi ceva bani de cheltuială. La sfârşitul perioadei convenite, dacă munca voastră a fost satisfăcătoare, vi se va da şi o primă ce reprezintă salariul pe o lună de zile. Mai mult încă, dacă vasul vostru va reuşi să scufunde nave inamice, vi se va da o recompensă egală cu salariul pe două luni; iar dacă reuşiţi să capturaţi o ambarcaţiune inamică, atunci veţi primi o parte din prada de război. Dar trebuie să vă fie limpede că purtaţi răspunderea colectivă pentru ceea ce veţi face de acum încolo; în cazul în care unul încearcă să dezerteze sau să comită vreun act de trădare, înţelegerea va fi anulată; vă veţi pierde salariile şi veţi fi judecaţi pentru trădare, iar pedeapsa în acest caz este moartea. Dacă sunteţi de acord cu toate acestea, atunci vom trece la întocmirea documentelor oficiale.

Marinarii ascultară cu atenţie şi nu le trebuiră decât câteva minute să se decidă.

Acuma spune-le, zise Jodu, că şi noi avem condiţiile noastre. Trebuie să ştie că suntem toţi musulmani, aşa că alimentele noastre trebuie să fie halal şi furnizate de vânzătorii din comunitatea Hui de aici, aşa cum se procedează în închisoarea noastră cu deţinuţii musulmani. Dacă ne vom afla în apropiere de Guangzhou, atunci, în ultima vineri din lună, vrem să ni se dea voie să mergem la moscheea Huaisheng din oraş. Mai spune-le că ştim din experienţă că în China oamenii sunt suspicioşi cu străinii, aşa că cerem să ni se ofere

protecţie, astfel încât să ne simţim în siguranţă şi să putem să ne facem treaba cât putem de bine.

Aici Jodu se opri o clipă.

Mai spune-le, continuă el, că, dacă acceptă toate acestea, nu trebuie să îşi facă griji pentru loialitatea noastră. Suntem oameni de cuvânt şi nu vom muşca niciodată mâna care ne dă de mâncare.

Toate acestea fiind traduse, Zhong Lou-si şi ceilalţi oficiali se ridicară în picioare şi se retraseră în altă încăpere, ca să delibereze în linişte. Sperasem că voi avea puţin timp ca să stau de vorbă cu Jodu, dar, de îndată ce funcţionarii chinezi au părăsit încăperea, marinarii au fost duşi înapoi în interiorul clădirii.

Lui Compton nu îi scăpase însă schimbul de priviri dintre mine şi Jodu. M-a întrebat dacă îl cunosc şi i-am zis că mai demult călătorisem la bordul aceluiaşi vas. I-am mai spus că aş vrea să vorbesc cu el, dacă se poate.

Cerinţa mea nu i s-a părut lui Compton lipsită de seriozitate: m-a rugat să aflu dacă Jodu şi ceilalţi marinari sunt oneşti şi de încredere. Mi-a promis că va aranja o întrevedere cu Jodu, la mine acasă.

M-am întors la casa de pe apă, simţind că-mi vâjâie capul. Când ochii mei au privit în ochii lui Jodu, la Consoo House, am simţit că vieţile noastre se schimbă. Ce putere stranie a avut această recunoaştere!

Vreme de câteva nopţi la rând, încă înainte să se crape de ziuă, Shireen se trezea din somn tresărind, agitată şi cu inima bătându-i puternic. I se părea de necrezut că dispăruseră toate acele obstacole pe care, în închipuirea ei, le văzuse imense, şi că era acum liberă să o pornească spre China – ea, Shireen, mamă a lui Behroze şi Shernaz, bunică ce-şi petrecuse toată viaţa în aceeaşi casă şi nu călătorise mai departe de Surat! Nu crezuse niciodată cu adevărat că va putea da jos zidul ce-i stătea în faţă – şi acum că acest zid se prăbuşise simţea că acelaşi

lucru se întâmplă şi cu ea.

Era o perioadă critică şi încrederea în ea îi era zdruncinată, şi fu Rosa cea care reuşi să o smulgă din gândurile ei negre, distrăgându-i atenţia şi făcând-o să se ocupe de lucruri mai practice – de pildă de cufere şi bagaje. Într-un rând, o întrebă pe Shireen câte cufere de călătorie avea şi dacă aveau să-i ajungă.

Shireen îşi aminti că depozitase în pod nişte cufere şi genţi de călătorie de-ale lui Bahram. Puse să i se aducă şi descoperi, spre mirarea ei, că erau într-o stare deplorabilă: scheletul de lemn al cuferelor fusese mâncat de termite şi învelişul de piele era mucegăit. Mai rămăseseră doar două ce puteau fi recuperate, dar Shireen se gândi că erau de ajuns şi nu avea nevoie de mai multe.

Dar, auzind aşa ceva, Rosa izbucni în râs

Ba nu, Bibiji, o să ai nevoie de cel puţin încă trei cufere şi de câteva rogojini. Trebuie să mergem în bazarul chinezesc şi să le comandăm de îndată.

Aşa că Shireen chemă o trăsură şi merseră amândouă la atelierul pielarilor din Bazarul Chinezesc. După ce terminară comanda, Rosa veni cu o altă surpriză: din moment ce aveau la dispoziţie birja pentru toată dimineaţa, poate că era o idee bună să-i facă o vizită domnului da Gama, croitorul, la salonul lui de lângă Esplanadă.

Shireen se gândise să cumpere câteva şaluri albe şi sariuri pentru voiaj, dar nu i-ar fi trecut prin minte să meargă la da Gama, care era specializat în paltoane şi pelerine şi avea clienţi în cea mai mare parte europeni.

Dar de ce să mergem la da Gama? întrebă Shireen, nedumerită.

Pentru că, pe coasta de sud a Chinei, îi explică Rosa, iernile sunt de obicei extrem de friguroase şi Shireen va avea nevoie nu doar de şaluri şi eşarfe, ci şi de pelerine, mantouri, pălării şi rochii...

Rochii! Shireen îşi acoperi gura cu podul palmei. După ce

primise vestea morţii lui Bahram, respectase cu stricteţe codul văduviei, care prevedea, printre altele, că nu putea purta nimic altceva decât sariuri albe: Să poarte o rochie ar fi însemnat să întoarcă spatele unei tradiţii vechi de secole.

Shireen începu să tremure, speriată:

Doar nu-ţi închipui că o să port rochii, Rosa?

De ce nu, bibiji? făcu Rosa, cu obişnuitul ei zâmbet luminos şi poznaş pe buze. Pe mare, e mai uşor să porţi o rochie decât un sari.

Dar ce o să creadă lumea? Ce o să spună familia mea?

Niciunul dintre ei n-o să fie de faţă.

Shireen nu ştia cum să o lămurească că i se părea nu numai scandalos, dar absurd de-a dreptul, să se închipuie înveşmântată într-o rochie.

Nu pot, Rosa, mi s-ar părea că toată lumea râde de mine.

Rosa surâse şi o bătu pe mână.

Nimeni n-o să râdă, bibiji, sunteţi înaltă şi zveltă şi o rochie v-ar prinde de minune.

Chiar crezi tu asta?

Shireen încercă să-şi imagineze cum ar arăta în rochie, şi înţelese că această călătorie ce o aştepta va aduce cu ea mai mult decât schimbarea unui loc: ca să ajungă la capătul ei, va trebui să se transforme într-o altă femeie.

În cursul săptămânilor ce urmară, se perindă prin apartamentul ei o întreagă procesiune de darzee, mochi, raffogari şi ţesători, iar Shireen începuse deja să întrevadă această nouă femeie în care se transforma.

Se privi în oglindă şi întoarse privirea în altă parte. În afară de Rosa, nimeni nu avea voie să intre în camera unde i se luau măsuri şi făcea probe. Ascunsese noua garderobă până şi de fiicele ei, şi, de câte ori o vizitau ele sau copiii lor, îşi încuia almirahul.

Reuşise să păstreze taina, dar, într-o dimineaţă, când mai era doar o săptămână până la plecare, Shernaz şi Behroze veniră, împreună cu copiii, ca să o ajute la împachetat; una din

fetiţe găsi cheia almirahului unde Shireen îşi ascunsese noile haine. Se auzi un ţipăt şi, deodată, peştera lui Aladin se revărsă în dormitorul lui Shireen: toţi alergară la almirah şi se opriră în faţa lui, privind cu uimire pălăriile, pantofii şi pelerinele dinăuntru.

După aceea, Shireen nu mai putu spune nu fiicelor ei, şi trebui să le arate cum îi stătea în noile haine. Se lăsă îndouplecată şi se schimbă într-o suită de toalete de memsahib – rochie, pălărie şi mantou – şi se plimbă mândră prin dormitor, încercând să le facă să râdă.

În ochii lor măriţi se citea o uimire imensă, din care nu lipsea o uşoară nuanţă de invidie.

– Vai, mami! strigă Shernaz, care nu i se mai adresase niciodată astfel.

– Ai spus „mami"? întrebă Shireen. De când şi până când îmi spui aşa?

Shernaz zise, mirată:

– Chiar aşa ţi-am zis?

– Da.

– Ei bine, pentru că nu mai arăţi ca vechea noastră mamă.

– Şi cum arăt atunci?

– Nu ştiu. Altfel – mai tânără.

Apoi, spre surprinderea tuturor, Shernaz izbucni în lacrimi şi ochii tuturor se umeziră.

Cu două zile înainte de plecarea vasului *Hind*, Shernaz şi Behroze se mutară, împreună cu copiii, în apartamentul lui Shireen. Scopul acestui gest era să îi facă mamei lor plecarea mai uşoară; firește că efectul nu fu cel scontat, dar Shireen se bucura că avea lucruri noi cu care să îşi ocupe mintea.

În seara dinainte îmbarcării, fraţii ei organizară în casă un jashan, pentru a sfinţi voiajul şi a-i ura să ajungă în siguranţă. Shireen fusese puţin îngrijorată înaintea evenimentului, dar totul decurse cum nu se putea mai bine. Toate familiile parsi de vază din oraş trimiseră un reprezentant, inclusiv familiile Readymonie şi Dadiseth; chiar şi domnul Jejeebhoy

se abătu câteva minute. Mai mult încă, la jashan se prezentară mai mulţi membri ai panchayatului parsi – şi Shireen răsuflă uşurată, pentru că încă se mai temea să nu fie proscrisă de capii comunităţii. Prezenţa lor însemna că îi dăduseră autorizaţia să călătorească.

A doua zi de dimineaţă, Shireen sosi în port împreună cu fiicele ei şi familiile acestora, şi văzu că pe docuri aşteptau o mare de oameni. Multe din rudele Rosei veniseră să o conducă iar Vico angajase muzicanţi ca să cânte melodii vesele.

Căpitanul vasului *Hind* fusese anunţat de venirea lui Shireen, şi o aştepta cu un buchet de flori în mână. Era un bărbat înalt, ars de soare şi cu mustaţă ca pe oală; o conduse personal până la cabina ei, care se afla pe ruf, în partea tribordului. Era mai degrabă un apartament – o cabina mai mică de dormit şi una mare, cu o zonă de salon şi una de sufragerie. Chiar alături de ele, era o cămăruţă cu un pat pentru Rosa.

Nădăjduiesc că sunteţi mulţumită de cabină?

Shireen era încântată.

E minunat! spuse ea.

După ce căpitanul plecă, fiicele şi nepoţii o ajutară să îşi pună lucrurile în ordine. În scurt timp, cabinele fură aranjate impecabil pentru toată lumea. Însă Shireen nu putea să scape de sentimentul că lipseşte ceva. Îşi aduse aminte ce anume chiar când rudele se pregăteau să părăsească vasul. Scormoni într-un cufăr şi scoase de acolo un *toran* – un volan brodat dintre acelea ce stau agăţate deasupra uşii în casele parşilor. Shernaz, Behroze şi copiii o ajutară să încreţească toranul în jurul intrării în cabină. După ce fu aşezat cum se cuvine, se adunară cu toţii pe holul vasului, să îl privească mai bine.

Ekdum gher javu che, spuse Shernaz, cu un oftat. Acum arată exact ca acasă, nu crezi?

Ba da, spuse Shireen. Întocmai ca acasă.

Zachary îşi începu iniţierea în tainele comerţului cu opiu pe Calcutta Strand Road, care se afla în zona cea mai aglomerată

de pe malurile fluviului Hooghly. Babu Nob Kissin îi arătă cu degetul şase corăbii ancorate în port şi îi spuse că aceea era flota cu opiu, şi că tocmai sosise primul transport al anului, din Bihar, de la fabricile deţinute de Compania Indiilor Orientale în Patna şi Ghazipur. Recolta întrecuse toate recordurile din anii precedenţi şi, în ciuda problemelor grave din China, producţia de opiu de pe teritoriile Companiei continua să crească într-un ritm formidabil.

– Opiul inundă piaţa precum apele musonului, zise Babu Nob Kissin.

Stătură o vreme să privească descărcarea opiului. Fiecare vas de marfă avea mica sa flotilă de sampane, plute şi luntri legate de el, ca nişte sugari la ţâţă. Sub supravegherea paznicilor înarmaţi şi a burkandazilor, echipele de culi transportau lăzile cu opiu de pe corabie în barăcile de cărămidă roşie înşirate de-a lungul malului.

Babu Nob Kissin îi spuse că în fiecare ladă se găseau două maund – în jur de o sută şaizeci de livre – de opiu; pentru Companie, fiecare ladă avea un cost situat între o sută treizeci şi o sută cincizeci de rupii. Din aceşti bani, o treime revenea cultivatorului, dacă avea noroc: pentru că mai erau la mijloc intermediarii – sudder mahtoii, gayn mahtoii, pykarii, gomustii – ce trebuiau plătiţi şi ei, astfel că adesea cultivatorul sfârşea cu mai puţini bani decât îl costase recolta de opiu. Pe de altă parte Compania câştiga de opt până la zece ori costul fiecărei lăzi, în momentul în care o vindea la licitaţie – undeva între o mie şi o mie cinci sute de rupii, sau cinci sute până la şapte sute dolari spanioli.

După aceea, lăzile o porneau către răsărit, spre China sau alte destinaţii, dar, înainte să ajungă la ciocanul conducătorului licitaţiei, mai străbăteau o piaţă, neoficială, şi aici, în acest bazar neobişnuit, avea să înceapă ucenicia lui Zachary în comerţul cu opiu.

Babu Nob Kissin îl conduse pe Zachary pe o stradă lăturalnică, până ajunseră în Tank Square, aflată la mică distanţă

de Strand, drumul ce întovărăşea malul fluviului. Aici bătea inima Calcuttei comerciale. În centrul pieţei se afla un bazin dreptunghiular cu apă limpede. Deasupra lui se ridica sediul Companiei Indiilor Orientale, o clădire impunătoare, împodobită cu coloane şi arcade şi încoronată cu diademe minuţios lucrate din fier forjat. De cealaltă parte a bazinului se afla Bursa de Opiu: o construcţie vastă, dar fără nimic deosebit, cu înfăţişarea placidă a unei bănci prospere. Aici se ţineau licitaţiile de opiu ale Companiei Indiilor Orientale, explică Babu Nob Kissin – următoarea avea să aibă loc a doua zi de dimineaţă, dar, pentru moment, clădirea era goală şi uşile de lemn masiv ferecate şi păzite.

Bazarul către care se îndreptau se afla într-o fundătură murdară şi umedă din spatele Bursei de Opiu. Călcând prin noroi şi balegă, se îndreptară într-acolo, printre vaci rătăcite şi vânzători ambulanţi. Piaţa consta într-un mic grup de standuri luminate de felinare; pe tejghelele învelite cu stofă, erau aşezaţi bărbaţi cu turbane şi cu catastife deschise pe picioarele încrucişate.

Spre surprinderea lui Zachary, nu se vindea nicio marfă: nu pricepea ce anume se vindea şi se cumpăra acolo – şi nu îl ajută să înţeleagă mai bine nici explicaţia lui Babu Nob Kissin, cum că acesta nu era un bazar de opiu propriu-zis, ci un loc unde se târguia un lucru invizibil şi necunoscut: şi anume preţul la care se va vinde opiul în viitorul apropiat sau depărtat. În acest bazar erau doar două feluri de mărfuri vizibile, şi amândouă erau bucăţi de hârtie: chitty, sau bileţele de două tipuri diverse. Primul fel, *tazi-chitty*, „bileţelul proaspăt", iar al doilea, *mandi-chitty*, era „bileţelul de bazar". Cumpărătorii care credeau că preţul opiului va creşte la următoarea licitaţie cumpărau un tazi-chitty; cei care erau convinşi că va scădea, cumpărau un mandi-chitty. Dar puteau fi scrise şi altfel de chitty, pentru diverse perioade de timp – o lună, un an sau cinci ani. În fiecare zi, prin acest bazar se perindau lakhşi, crori, chiar milioane de rupii, spuse Babu Nob Kissin – aici se

găseau bogăţii mai mari decât în orice târg din Asia.

– Priveşte! În fiecare colţ şi ungher e stup cu activitate de albine!

Bogăţiile pomenite de Babu Nob Kissin îl făcură pe Zachary să vadă bazarul în cu totul altă lumină. Îşi simţi inima bătându-i mai repede la gândul că, în aleea aceea îngustă şi jegoasă, se făceau şi se pierdeau averi. Parcă simţea cum, din duhoarea de praf şi balegă, aveau să se ridice miresmele din budoarul doamnei Burnham. Oare acesta să fi fost noroiul în care îşi prindea rădăcinile luxul? Era un gând care îl stârnea, într-un fel straniu.

– Îi vezi pe toţi oamenii aşezaţi acolo? spuse Babu Nob Kissin, arătând către tejghele. Aceia sunt şroffii, brokerii. S-au strâns aici din India toată. Unii venit-au de departe hăt – din Baroda, Jodhpur, Mathura, Jhunjhunu. Toţi sunt milionari, plini de lakhşi în buzunare, unii chiar de crori. Au atâta bănet că pot ca să cumpere douăzeci de corăbii ca *Ibis*.

Zachary îi observă pe şroffi cu interes crescut: veşmintele lor erau din bumbacul cel mai obişnuit şi nu purtau nimic de valoare, în afară de câteva bijuterii din aur – cercei în urechi şi lanţuri la gât. Dacă ar fi ieşit astfel în oricare alt loc din acel oraş, nimeni nu s-ar fi uitat la ei. Dar aici, pe tronul tejghelelor lor, cu chipurile grave şi fără zâmbete, purtau nimbul luminos al autorităţii.

Îşi dădu seama repede că Babu Nob Kissin era familiarizat cu vânzătorii şi metodele lor de lucru. Zachary îl observă cu atenţie, când se îndreptă către o tejghea şi îl salută pe proprietar.

Urmă un fel de joc ciudat: fără să rostească niciun cuvânt, amândoi începură să facă mişcări rapide cu mâinile şi degetele. Deodată, Babu îşi vârî mâinile sub eşarfa împăturită peste genunchii brokerului. Eşarfa începu să se mişte, pe măsură ce degetele lor se împleteau, se răsuceau şi se învârteau într-un dans misterios. Încet-încet, mişcările ajunseră la apogeu şi cei doi se cutremurară de revelaţia înţelegerii. Mâinile li se

prăbuşiră, inerte, sub eşarfă şi cei doi schimbară un zâmbet reţinut.

În tot acest timp, aproape că nu se auzise niciun cuvânt, dar, când Babu Nob Kissin se depărtă, brokerul se aplecă deasupra catastifului şi începu să scrie repede ceva cu creionul.

În această piaţă cele mai multe tranzacţii se negociau în limbajul mâinilor, îi explică Babu Nob Kissin. Aşa se asigurau că nimeni nu putea şti ce anume se cumpăra şi la ce preţ.

Zachary fu surprins când află că Babu Nob Kissin îi plasase banii în tazi-chitty: costul unei lăzi pline cu opiu de Benares de cea mai bună calitate scăzuse la nouă sute de rupii la ultima licitaţie şi se credea că tendinţa generală a pieţei era în scădere, din cauza tulburărilor din China. Numai că Babu Nob Kissin era convins că, de fapt, preţul va înregistra o revenire uşoară.

Zachary se alarmă când îşi dădu seama că economiile lui fuseseră risipite într-un pariu cu şanse aproape imposibile.

– Dar, Babu, protestă el, tocmai mi-ai spus că piaţa e inundată de opiu. Oare asta nu înseamnă că preţul va scădea?

Babu Nob Kissin îşi duse un deget la buze.

– Nu trebuie să-ţi faci griji, dragul meu, acela e doar praf dus în ochi. Nu te ambala deloc. Plasează încredere în mine.

În cursul nopţii, Zachary începu să tremure de o nerăbdare la fel de mare ca înainte de întâlnirile cu Mrs Burnham. Era ca şi cum banii de la ea ar fi căpătat o viaţă a lor: monedele ei o porniseră prin lume, îşi croiau o soartă a lor, ţeseau planuri secrete, dădeau piept cu alte monede – practicau arta seducţiei, cumpărau, cheltuiau, se împerecheau şi se înmulţeau.

A doua zi, Zachary şi Babu Nob Kissin ajunseră la Bursa de Opiu devreme, dar la uşă dădură peste vătafii care se luptau să ţină piept unui grup mare de bărbaţi gălăgioşi. Babu Nob Kissin îşi exprimă dispreţul pentru acea gloată – nişte coate-goale, pufni el, nimic altceva decât mesageri şi curieri, gata să transmită rezultatul licitaţiei speculanţilor de pe tot

cuprinsul ţării. Îl conduse pe Zachary până la intrare, unde vătafii cu feţe posomorâte ce stăteau de pază îl recunoscură. Îi făcură semn să intre în holul încăpător al clădirii, şi el înaintă grăbit, cu Zachary la un pas în urma lui.

Sala de licitaţie se afla la etajul al doilea, îl lămuri Babu Nob Kissin, şi acolo nu puteau pătrunde decât cei care aveau bilet. Era vorba de un grup privilegiat: un bilet de intrare la licitaţia de opiu din Calcutta era cel mai valoros atu al unui comerciant de oriunde din lume, şi oamenii de afaceri din multe ţări ar fi făcut moarte de om ca să obţină unul.

Deşi Babu Nob Kissin nu deţinea el însuşi un astfel de bilet, i se dădu voie, în calitate de gomusta al lui Mr Burnham, să asiste la licitaţie dintr-un mic balcon aflat deasupra sălii: aici îl duse şi pe Zachary.

Balconul era la fel ca o lojă de teatru: avea vedere asupra sălii de licitaţie şi era mărginit de o balustradă de alamă. Zachary se aplecă peste ea, cuprinzând din ochi rândurile de scaune aşezate ordonat şi pupitrul conducătorului de licitaţie din capăt. Alături de pupitru se găsea un fotoliu somptuos, în care avea să ia loc directorul care urma să prezideze desfăşurarea licitaţiei. Pe peretele din spate, era agăţată o draperie enormă de catifea imprimată cu blazonul Companiei Indiilor Orientale.

Silueta impunătoare a domnului Burnham ieşea în evidenţă: era aşezat în primul rând, îmbrăcat într-un costum de culoare închisă, cu barba lucioasă ce-i ajungea până la piept. În rândurile din spatele său erau câteva dintre personalităţile marcante ale oraşului, printre care se numărau reprezentanţii marilor familii bengaleze – Tagore, Mullick şi Dutt. Mai erau acolo şi parşi din Bombay, precum şi marwari şi jaini din sate şi târguri îndepărtate din Rajputana şi Gujarat. În rest, publicul se compunea dintr-o mulţime la fel de pestriţă ca echipajul unui vas transoceanic: greci, turci, armeni, persani, evrei, paştuni, bohra, khoja şi memoni. Privind de sus, Zachary se gândi că nu mai văzuse niciodată o aşa colecţie de

podoabe pentru cap: turbane şi astrahane, calpacuri şi felurite fesuri de rugăciune – musulmane şi evreieşti, brodate sau dantelate, colorate sau simple.

Când îşi făcură apariţia directorul şi conducătorul licitaţiei, înaintând ceremonios de-a lungul culoarului din mijloc, şi ocupându-şi locurile din capătul sălii, se lăsă tăcerea. Lucrările începură după o scurtă rugăciune pentru sănătatea reginei Victoria. Conducătorul licitaţiei ridică în aer o placă pe care era un număr şi mâinile ţâşniră în sus, făcând semne de neînţeles.

Opiul va fi vândut în loturi de câte cinci lăzi, îl lămuri Babu Nob Kissin; ofertanţii aveau să le cumpere la vedere – un cufăr cu opiu al Companiei Indiilor Orientale era la fel de valoros ca o bancnotă şi inspectarea mărfii nu era permisă, nici solicitată. Ofertanţilor li se cerea să acopere doar zece la sută din valoarea achiziţiei, iar pentru restul de bani aveau la dispoziţie treizeci de zile.

Pe măsură ce licitaţia înainta, creştea şi entuziasmul ofertanţilor. Zachary fu şi el repede cuprins de euforie, deşi nu putea înţelege toate amănuntele. Era ceva sălbatic în felul în care cei care strigau ofertele săreau în sus şi-n jos, dând din mâini şi vociferând: îl făcea să se gândească la o încăierare într-o crâşmă – până şi mirosul era acelaşi, un amestec rânced de sudoare, spaimă şi ambiţie.

Cel mai feroce ofertant era chiar Mr Burnham. La intervale de câteva minute, se ridica în picioare, striga, se agita, făcea semne cu degetele. Zachary îl privea cuprins deopotrivă de invidie şi de admiraţie. Ce n-ar fi dat să fie şi el acolo, făcând oferte asemeni lui Mr Burnham, smulgând de sub nasul rivalilor lui loturile de marfă pe care le voia cu ardoare.

Era unul din cele mai pasionante spectacole la care asistase vreodată Zachary. Dar era doar un spectator de la balcon, şi asta îl făcea să fiarbă: îşi jură că într-o zi va ţine şi el în mână un bilet de intrare. Aici era locul lui; nu-şi dorea nimic mai mult decât să se numere şi el printre jucători, să-şi reverse

toată energia nefolosită până atunci ca să se îmbogăţească.

Zachary era leoarcă de transpiraţie atunci când fu cumpărat şi ultimul lot de opiu. Se uită la ceas şi nu-i veni să-şi creadă ochilor: licitaţia durase doar patruzeci şi cinci de minute. Se simţea epuizat ca după o partidă de amor. Doar în patul doamnei Burnham mai simţise un val aşa de fierbinte de ardoare. Era ca şi cum în adâncurile ascunse ale fiinţei lui ar fi descoperit în sfârşit izvorul tuturor dorinţelor.

Jos, în sală, participanţii la licitaţie se adunaseră în jurul domnului Burnham şi îl băteau pe spate.

Cu un zâmbet radios pe chip, Babu Nob Kissin îl lămuri că Mr Burnham fusese cel mai important cumpărător al zilei, achiziţionând trei mii de lăzi de opiu la un preţ de treizeci de mii de lakşi de rupii, echivalentul a aproape un milion şi jumătate de dolari spanioli. Împotriva tuturor aşteptărilor, reuşise să împingă preţul în sus, la o mie de rupii pe ladă. Asta însemna că Zachary câştigase şi el o pleaşcă: pariurile făcute de Babu Nob Kissin în numele lui aduseseră un câştig frumuşel – economiile lui se dublaseră peste noapte.

Zachary rămase cu gura căscată.

Să fiu la naibii! Şi când pot să-mi iau banii?

Babu Nob Kissin se arătă amuzat: cu un zâmbet îngăduitor, îi explică lui Zachary că nu mai erau bani; fuseseră cheltuiţi pentru a cumpăra ceea ce îi va pune pe picioare noua sa carieră: douăzeci de lăzi de opiu pur, din care acum el era proprietarul a zece la sută. Avea la dispoziţie treizeci de zile ca să vină cu restul de bani.

– Dar cum se poate aşa ceva, Babu? Strigă, înfricoşat, Zachary. De unde o să fac rost de atâta bănet în treizeci de zile?

– Nicio îngrijorare, drag băiat, zise Babu Nob Kissin, am luat totul la calcul eu. Aranjamentele sunt făcute. Dar acum ceea ce tu trebuie să faci e să deplasezi în Singapore şi China ca să-ţi vinzi marfă.

– Dar, Babu, spuse Zachary, mi-ai cheltuit toţi banii. Cu ce o să-mi plătesc călătoria?

– Şi cu această treabă am învârtit bandobast, spuse Babu Nob Kissin. Vrăjit pe şeful cel mare şi face tot ce avem nevoie. O să călătoreşti fără să plăteşti sfanţ.

Nu intră în detalii, dar, în timp ce ieşeau, strecurându-se prin holul înţesat de lume, auziră o voce din spate:

– Reid! Stai pe loc!

Era Mr Burnham în persoană. Zachary observă ce multe capete se întorseseră către el, întrebându-se, cu siguranţă, cine era acel tânăr nou-venit asupra căruia se îndrepta atenţia învingătorului zilei.

Zachary se simţi măgulit şi se îmbujoră la faţă.

– Mă bucur să vă revăd, sir! zise el, scuturând viguros mâna domnului Burnham.

– Şi eu mă bucur să te văd, Reid. Mai ales în acest loc. E adevărat că te-ai hotărât să te apuci de comerţ?

– Da, sir, spuse Zachary.

– Foarte bine, foarte bine! spuse Mr Burnham şi-l bătu pe spate. Avem nevoie de mai mulţi comercianţi independenţi, în special de tineri albi şi plini de energie, ca dumneata. O să-ţi fac o vizită pe vas cât de curând – am o propunere care cred că o să te intereseze.

– Abia aştept să o aud, sir.

Mr Burnham încuviinţă din cap şi îi zâmbi, apoi se îndepărtă, lăsându-l pe Zachary încremenit, neputând să creadă că avea un asemenea noroc.

De-abia la sfârşitul lui februarie începură să sosească la Fort William primii soldaţi britanici: un batalion al Regimentului 26 – Cameronianul – şi un alt batalion al Regimentului 49 al Majestăţii Sale. Împreună cu cele două companii de voluntari bengalezi, totalul trupelor adunate la Calcutta ajungea acum la vreo mie de oameni. Era un contingent mult prea amărât, după părerea lui Kesri, pentru a începe invazia unei ţări precum China. Se bucură deci când Mee îl înştiinţă că rândurile aveau să li se mărească, căci urma să li se alăture un batalion

al Regimentului Irlandez numărul 18, deocamdată staţionat în Ceylon, şi un mic detaşament al Marinei Regale. Dar cel mai mare contingent pe care îl aşteptau trebuia să sosească din partea Regimentului 37 de Infanterie Locală Madras – peste o mie de cipai şi un număr considerabil de pionieri, genişti şi ingineri. Aveau să numere cu totul patru mii de oameni.

Primii sosiră cameronienii, după un lung marş de la Patna. Veneau după o lungă campanie pe subcontinent, ce durase câţiva ani, şi se văzu imediat că timpul petrecut în India îi înveninase împotriva indienilor. Nu pierdeau nicio ocazie să-i ocărască pe cipai în fel şi chip. Cel mai plin de ostilitate era un sergent major pe nume Orr, mereu gata să se dezlănţuie, fără niciun motiv anume, într-un şuvoi de jigniri: „kaffiri căcăcioşi", „negri jegoşi", „tuciurii bastarzi" şi altele asemenea. Kesri se văzuse nevoit să-i ţină piept în repetate rânduri şi de câteva ori aproape că se luaseră la bătaie.

Din fericire, cameronienii erau cazaţi la o distanţă respectabilă de compania B, aşa că nu le era greu să se ferească din calea lor. Kesri nu îndrăznea nici măcar să se gândească la ce s-ar fi întâmplat dacă aceştia ar fi fost cazaţi în clădirea goală de lângă baraca voluntarilor bengalezi. Cipaii avuseseră noroc, căci clădirea fusese repartizată soldaţilor din 49, care erau cam din topor, dar toleranţi. Pentru cipai era ceva nou şi interesant să locuiască aproape de ei: deşi mergeau adesea în campanii alături de unităţi britanice, erau arareori cazaţi în vecinătatea acestora.

Cu fanfaronadele şi gura lor mare, soldaţii din 49 reuşiră curând să dea peste cap acel colţ liniştit al fortului. Soldaţii şi ofiţerii ieşeau să se îmbete seară de seară la bufetul cazărmii. Stăteau acolo până la salva de noapte, când se trăgea cu puşca pentru a anunţa închiderea tuturor bufetelor şi a tuturor porţilor din fort. Asta nu punea însă capăt dezmăţului, pentru că şi ei, la fel ca alţi soldaţi britanici, se dovedeau ingenioşi în găsirea de metode noi de a-şi procura băutură. Măturătorii şi bhiştii care dereticau prin barăci strângeau adevărate averi

din contrabanda cu alcool, pe care îl introduceau în tot felul de recipiente – tuburi din bambus scobite pe dinăuntru sau bășici din piele de capră și-l piteau pe sub dhoti. În puterea nopții răzbăteau mereu strigăte precum: unde dracu'-i maimuțoiul ăla? Să mor dacă nu-l rup în bătaie dacă nu apare mai repede cu grogul.

Oamenii din compania B se amuzau și-i urmăreau pe zurbagii cu curiozitate. Printre cipai umbla demult vorba că băutura era arma secretă a soldatului alb, și că datorită ei era un luptător așa de temut. Mai toți credeau că acesta era motivul pentru care unitățile britanice deschideau mereu atacul pe câmpul de luptă – alcoolul ce le era lăsat la discreție înainte de bătălie îi făcea să atace cu o îndârjire ce semăna cu sinuciderea.

Și printre cipai erau destui care se amețeau înainte de luptă: fusese dintotdeauna un obicei răspândit în Hindustan. Dar preferințele cipaiului se îndreptau către hașiș, ganja, sau bhang și un fel de opiu cunoscut sub numele de maajun, droguri care aveau ca efect liniștirea nervilor și făceau ca trupul să nu mai simtă efortul și oboseala luptei. Alcoolul era însă diferit: intensifica agresivitatea și toată lumea știa că toți comandanții britanici aveau grijă să le dea de băut oamenilor lor tocmai ca să le înflăcăreze spiritul belicos.

Un bătrân subedar înțelept îi spusese odată lui Kesri: Alcoolul le dă putere sahibilor, de aceea beau de dimineață până seara – pentru că, dacă se opresc din băut, s-ar moleși și s-ar pierde cu firea. Și, dacă într-o bună zi se vor apuca să ia ganja, așa cum facem noi, poți fi sigur că la scurt timp imperiul lor s-ar prăbuși. Acum Kesri începea să-și dea seama de adevărul acelor cuvinte. Nu îi displăcea câte un păhărel de sharaab – cel mai mult îi plăcea ginul, deși își uda gâtul și cu bere și rom. Dar pentru cipai era complicat să facă rost de băuturile alcoolice europene, pentru că nu aveau acces la cantinele pentru soldații albi. Cu excepția ocaziilor deosebite, când li se înmâna „batta în stare lichidă", constând în rații de grog,

cipaii achiziţionau băutură de la prăvăliile de băuturi pentru localnici şi, cel mai adesea, tot ce găseau era o poşircă greţoasă. Exista şi o alternativă mai bună şi mai costisitoare: să cumpere de la soldaţii britanici – aceştia primeau o raţie zilnică de două dramuri, pe care uneori erau dispuşi să o vândă pe bani. O altă posibilitate era să îi plătească pe englezi pentru a le cumpăra de băut din cantinele lor şi, odată cu sosirea batalionului 49, Kesri descoperi pe cineva dornic să îl ajute. Era vorba de un coşcogeamite sergentul cu faţa arsă de soare, pe nume Jack Maggs. Se dovedi că acesta fusese boxer amator; la doar câteva zile de la sosire manifestase dorinţa de a intra în ringul de lupte cu Kesri. Urmase o confruntare aprigă, din care Kesri ieşi învingător numai pentru că sergentul Maggs nu stăpânea regulile luptelor indiene. Sergentul nu îi purtă ranchiună lui Kesri şi în scurt timp începură să bea împreună câte un păhărel de gin.

Nu peste multă vreme veni însă rândul lui Kesri să-i sară în ajutor sergentului Maggs şi să-i rezolve o mică problemă cu o fată din Laal Bazar care îl taxa mult mai mult decât tariful admis de armată. Kesri reuşi să o pună la punct, ameninţând-o că va trimite un agent de poliţie să o ducă la spitalul Lock pentru a o supune unui control de boli venerice; fu de ajuns ca s-o facă mâţă blândă.

După aceea, sergentul deveni extrem de binevoitor şi de la el află Kesri că soldaţii britanici ai expediţiei erau instruiţi în folosirea unei arme noi – o muschetă cu percuţie. Sergentul Maggs nu mai contenea să laude noua puşcă; spunea că nici nu se putea compara cu vechile lor flinte.

Kesri ţinea mult la flinta lui, un model indian de Brown Bess, măsurând aproape şase picioare, fără baionetă. Cu noile ei gloanţe cilindrice, muscheta avea o bătaie de maximum două sute de iarzi, deşi putea trage cu precizie doar la jumătate din această distanţă. Dar la o sută de iarzi sau mai puţin, atunci când era îndreptată spre mulţime şi trimitea rafale de câte trei împuşcături odată la patruzeci şi trei de secunde,

Brown Bess era o armă ucigaşă. Ţeava ei lungă şi groasă era prevăzută cu o baionetă, ceea ce o făcea la fel de utilă la înghesuială şi în lupta corp la corp – un alt motiv pentru care Kesri ţinea atât de mult la ea.

Şi totuşi, în ciuda preţuirii pe care o avea pentru arma sa dragă, Kesri ar fi dat orice să pună mâna pe una din muschetele acelea noi cu percuţie, dar sergentul Maggs îi zise să-şi ia gândul de la ele, pentru că se aflau încă în faza de probe.

Kesri nutrea speranţa că nu era decât o chestiune de timp până ce avea să vină şi rândul cipailor să fie instruiţi în folosirea noilor arme. Dar trecură câteva săptămâni şi nu se întâmplă nimic. De aceea se hotărî să lase la o parte discreţia şi îl întrebă verde în faţă pe căpitanul Mee dacă ştia ceva despre noile puşti şi dacă cipaii aveau să le primească sau nu.

Căpitanul Mee încercă mai întâi să evite subiectul, dar se vedea că şi pe el această stare de lucruri îl revolta; insistase ca şi Voluntarii Bengalezi să fie înarmaţi cu noile puşti, dar i se spusese că acestea fuseseră trimise din Anglia într-un număr prea mic. În plus, pentru că noile muschete fuseseră introduse recent şi erau în perioada de probă, comandamentul luase decizia de a le aloca doar regimentelor britanice.

– Mereu aceeaşi poveste, nu-i aşa, havildare? zise căpitanul, cu resemnare şi amărăciune în glas. Ne trimit la luptă cu arme perimate şi pe urmă se plâng că cipaii nu se pot măsura cu trupele albilor.

Într-o zi, graţie sergentului Maggs, Kesri avu ocazia să urmărească, în incinta sălii de instrucţie, o oră de antrenament cu muniţie de probă. Observă că, atunci când trăgea, noua muschetă nu scotea fum, aşa cum se întâmpla cu flinta lui. Mai târziu, putu să examineze puşca îndeaproape şi descoperi o altă diferenţă importantă – noile arme nu erau prevăzute cu o magazie de praf de puşcă. Îşi dădu seama imediat ce însemnătate avea acest lucru: spre deosebire de flinte – cu care era dificil să tragi în condiţii de umiditate – noile arme cu percuţie funcţionau pe orice vreme.

În seara aceea îl întrebă pe căpitanul Mee:

– Domnule, plouă mult în China?

Căpitanul Mee înţelese de îndată unde bătea.

– Să sperăm că o să ne luptăm pe timp uscat, havildare, că altfel nu ştiu pe unde o să scoatem cămaşa.

Kesri avu grijă să nu aducă vorba despre noua muschetă în faţa oamenilor lui, ştiind că, dacă ar fi aflat că erau trimişi peste mări ca să se lupte cu arme inferioare, moralul lor ar fi scăzut şi mai mult. Dar un astfel de lucru nu poate rămâne mult timp un secret. Cipaii îl descoperiră repede şi efectul asupra stării lor de spirit fu exact cel preconizat de Kesri.

Scurta întâlnire cu Mr Burnham la licitaţia de opiu îi spori şi mai mult lui Zachary nerăbdarea de a-şi încheia toate socotelile în Calcutta. Îşi plătise toate datoriile către căpitănia portului şi reuşise să îşi ia înapoi licenţa de marinar. Reparaţiile pe care le avea de făcut pe budgerow erau şi ele aproape terminate. Scândurile de pe punte erau puse la punct, tot ce era de înlocuit fusese înlocuit, lemnăria de la prova şi partea de sus a etravei fuseseră refăcute integral, iar cabinele luceau de curăţenie. Nu îi mai rămăsese decât să sculpteze fălcile coloanei şi să mai finiseze câte ceva pe ici pe colo.

După câteva zile de muncă asiduă, când treaba fu sfârşită, Zachary nu pierdu nicio clipă în plus şi îi trimise vorbă lui burra sahib, ca să îi dea de ştire că nava era gata de inspecţie.

Mr Burnham apăru în zori şi petrecu un ceas bun cercetând ambarcaţiunea. Când termină, îl bătu pe spate:

– Bravo, Reid! Ai făcut o treabă pe cinste!

Zachary se îmbujoră de mândrie. Deşi ardea de nerăbdare să afle mai multe despre propunerea la care făcuse aluzie la licitaţie Mr Burnham, făcu eforturi să-şi struneasca avântul. Aşezându-se într-un fotoliu încăpător şi netezindu-şi barba lucioasă cu mâna, burra sahib nu părea să se grăbească să abordeze subiectul.

– M-am bucurat nespus, Reid, zise Mr Burnham gânditor, când am auzit că s-a trezit în dumneata spiritul întreprinzătorului. Să ştii că se pregăteşte o nouă epocă, a pieţei libere, iar eroii ei vor fi oamenii ca dumneata şi ca mine, deschizători de drumuri. Nici că a fost vreodată un moment mai potrivit decât acesta pentru ca un tânăr alb, cu spirit de aventură, să-şi încerce norocul în Orient. Îmi imaginez că ai aflat deja că în curând va porni spre China o expediţie militară?

– Da, sir.

– Ei, bine, eu cred că, în doar câteva luni, trupele ce se adună în acest moment în oraş vor deschide cu forţa cea mai

mare piaţă din lume. Şi atunci vor fi debarcaţi tiranii Manchu ai Chinei, ultima piedică în calea libertăţii universale. După căderea lor vom vedea cum se naşte o epocă în care planurile lui Dumnezeu vor fi limpezi pentru toată lumea. Toţi cei cărora le-a fost scris să prospere vor obţine ceea ce e al lor şi vor lua în stăpânire bogăţiile pământului. Dumneata eşti deosebit de norocos să ţi se ofere ceea ce se poate numi cea mai mare oportunitate a veacului: descoperă aşadar dacă te numeri printre cei aleşi, acum sau niciodată.

– Adevărat, sir? spuse Zachary cu uimire. Nu sunt sigur că înţeleg ce vreţi să spuneţi.

– Vorbesc despre expediţia din China, Reid...

Această acţiune, îi explică mai departe Mr Burnham, era ea însăşi o oportunitate de o anvergură incredibilă. În afară de faptul că, în momentul în care urma să se deschidă piaţa Chinei pentru întreaga lume, expediţia avea să genereze profituri imense, avea să avanseze şi un nou model de război, în care oamenii de afaceri sunt implicaţi de la cap la coadă, de la elaborarea strategiei până la negocierile cu Parlamentul, informarea publicului şi furnizarea suportului logistic. Acest conflict nu avea să aibă nimic în comun cu campaniile militare păguboase şi distrugătoare din trecut. Acum venise vremea să se pună în practică toate lecţiile de comerţ învăţate cu sacrificiu şi să se facă tot posibilul ca pierderile pentru Marea Britanie, atât cele băneşti cât şi de oameni, să fie minime.

Nicio expediţie de până acum nu s-a bazat, ca aceasta, pe susţinerea masivă a întreprinzătorilor particulari, lucru ce va deschide el însuşi nenumărate căi de profit, de la închirierea navelor până la furnizarea proviziilor pentru armată. Ba mai mult, pe măsură ce expediţia va înainta spre nord, de-a lungul coastei de est a Chinei, va permite accesul la multe pieţe până acum neexploatate. Sub protecţia navelor de război ale Marinei Regale, vasele britanice vor putea să-şi vândă bunurile direct de pe mare, în apele teritoriale din zone intens populate, în care cererea de opiu e în mod sigur imensă, după recenta

întrerupere a comerţului. Din fiecare cufăr se va face o avere.

– Ţine minte, Reid, deşi această expediţie pare mică, va înfăptui o adevărată revoluţie! Ţine minte: va schimba harta continentului!

Mr Burnham prezise că schimbarea va fi aşa de mare, că însuşi centrul de greutate al comerţului se va muta spre răsărit. Unul dintre obiectivele principale ale expediţiei avea să fie să îi silească pe chinezi să cedeze una din insulele de lângă coasta Chinei: va fi un port nou, unde se vor materializa toate idealurile comerţului liber. Mr Hugh Hamilton Lindsay, vechiul său coleg şi prieten, fost preşedinte al Camerei de Comerţ Cantoneze, susţinea de ani de zile acest proiect, având mereu în minte o anumită insulă aflată într-o poziţie ideală: Hong Kong. Datorită influenţei pe care o exercita Mr Jardine, se părea că guvernul decisese în sfârşit să se dea curs sfaturilor înţelepte oferite de Mr Hamilton. Indiferent de cursul luat de evenimente, în China avea să ia naştere un nou port, eliberat din chingile despoţilor Manchu. Aceşti tirani nu vor mai putea să pună eticheta de contrabandist pe fruntea unui negustor cinstit de opiu cum era Mr Burnham: din acest nou bastion al libertăţii, produsele Omului şi cuvântul lui Dumnezeu vor porni mână în mână, cu avânt îndoit, către cel mai numeros popor de pe pământ.

Nu exista nicio îndoială, zise mai departe Mr Burnham, că noul port va atrage cea mai mare parte a traficului comercial cu destinaţia Canton. Acesta era motivul pentru care mai mulţi magnaţi, inclusiv domnul Lancelot Dent şi domnul James Matheson, făcuseră manevrele necesare ca să fie primii la rând, atunci când insula va fi cucerită. El însuşi hotărâse să îşi transfere afacerile la răsărit, pe coasta de est a Chinei.

– Ferice de cei ce au fost aleşi de Domnul, Reid, pentru a fi martorii unor asemenea momente istorice. Aminteşte-ţi de Columb, de Cortez, de Clive! Oare ce aventură mai mare poate trăi un tânăr decât să-şi mărească avuţia şi, în acelaşi timp, să lărgească hotarele Domnului?

– Aşa este, sir!

În schimb mai erau unii, spuse domnul Burnham, care nu vedeau aceste noi oportunităţi. Erau mulţi la număr cei care din timiditate sau prudenţă se speriaseră de incertitudinea războiului – aceşti sclavi ai obişnuinţei erau predestinaţi să rămână pe dinafară, în timp ce cutezătorii şi aleşii urmau să pună mâna pe premiul cel mare.

În ceea ce îl privea, mai zise Mr Burnham, nu se îndoia nicio clipă că acum se înfiripa un nou imperiu al comerţului şi că acesta avea să îi primească cu braţele deschise pe vizionarii curajoşi ce ştiau să acţioneze. Era atât de convins de asta încât, fără să pregete, hotărâse să îşi trimită de îndată corabia *Ibis* în China, încărcată cu opiu. Căpitanul Chillingworth avea s-o comande, iar Babu Nob Kissin urma să supravegheze marfa. El însuşi avea să meargă în China, spre sfârşitul anului, odată puse la punct afacerile din India; *Anahita*, la bordul căreia urma să ridice ancora, avea să poarte, la rându-i, pe lângă o mulţime de alte mărfuri, o încărcătură de opiu.

Şi asta încă nu era tot; Mr Burnham îi spuse că împrumutase un alt vas al său, şi anume *Hind*, expediţiei armate. În acel moment, acesta se afla la Bombay, de unde prelua o cantitate de opiu Malwa şi câţiva pasageri. După aceea, avea să vină la Calcutta, pentru a primi la bord un contingent de trupe armate, cu tot cu proviziile lor; de aici urma să se alăture celorlalte vase ale expediţiei, sub comanda lui Mr Doughty.

De abia acum ajunse Mr Burnham la propunerea pe care voia să i-o facă lui Zachary.

– Am nevoie de un om destoinic care să supravegheze marfa la bordul lui *Hind*, spuse el. Acesta va fi însărcinat să păzească încărcătura de opiu Malwa. Dacă în porturile de pe traseu i se vor oferi preţuri bune, va fi liber să ia singur hotărârea dacă să vândă sau nu. Se va bucura de o cazare confortabilă şi va avea dreptul, aşa cum au toţi supraveghetorii, să aibă la el o anumită cantitate de bunuri pentru a face negustorie în nume propriu. În afară de profiturile însemnate pe

care le va obține, va primi și un salariu. Și în plus, dacă se va achita bine de toate obligațiile sale, eu însumi îl voi ajuta să avanseze în cariera sa.

Mr Burnham se opri și își mângâie barba, după care îl țintui cu privirea pe Zachary și continuă:

– Ei bine, Reid, nu mai e nicio taină pentru tine faptul că te-am apreciat întotdeauna. Văd în tine unele trăsături ale mele de pe vremea când am ajuns în Orient. Acum câteva zile, la licitația de opiu, am simțit că ești pe cale de a-ți descoperi adevărata chemare. Așa cum bine știi, Babu Nob Kissin te prețuiește nespus. E de părere că ești cel mai potrivit om pentru slujba pe care tocmai ți-am înfățișat-o. O fi el un biet păgân bătrân, dar e șiret și cântărește bine oamenii. Mi-a spus că îți trebuie bani ca să plătești douăzeci de cufere cu opiu.

– Da, sir.

– Foarte bine, Reid, iată că sunt dispus să îți împrumut acești bani, ca avans la salariu, zise el, și făcu o pauză, ca pentru a-i da lui Zachary un răgaz de gândire. Acum e rândul tău, Reid, să-mi spui dacă ești pregătit.

Zachary ascultase cuvintele domnului Burnham cu aceeași atenție cu care sorbea mai demult vorbele soției acestuia: în mod straniu, și efectul asupra lui nu fu cu mult diferit. Străbătut de un fior de nerăbdare, își îndreptă spatele și își puse mâna în dreptul inimii.

– Sunt gata de plecare, Mr Burnham, spuse el. Și, de-o da Dumnezeu, nu o să vă pară rău de alegerea făcută.

Ziua plecării se apropia și iscusința în luptă a balamtirilor sporea cu fiecare oră. La un exercițiu de instrucție efectuat alături de divizia 49, se ridicară deasupra așteptărilor tuturor și inspecțiile, inclusiv cea a unui ofițer din conducere, fură trecute fără mari probleme. Principala teamă a lui Kesri se dovedi neîntemeiată – nu se înregistră nicio dezertare.

Totul promitea să meargă ca uns, dar Kesri știa că adevărata încercare, sărbătoarea Holi, se apropia cu pași mari.

Această tradiţie trezea un mare entuziasm în rândurile Infanteriei Locale din Bengal. Kesri ştia că, în acea zi, oamenii Companiei B vor vrea să se alăture trupelor de cipai, ca să se veselească împreună. Bhangul va curge în valuri, toată lumea va fi mânjită de prafuri colorate, se vor trage salve de puşcă, dansatorii se vor dezlănţui frenetic şi fetele de bazar vor fi luate cu asalt. Toţi aveau să intre într-un vârtej sălbatic şi Kesri ştia că, dacă nutreau vreun gând să dezerteze, Holi era prilejul ideal. Îi împărtăşi căpitanului Mee îngrijorarea lui şi amândoi fură de acord că ar fi făcut mai mult rău decât bine dacă ar fi încercat să le interzică soldaţilor să sărbătorească – cel mai bine era să îi lase să meargă în grupuri mici, fiecare grup însoţit de un superior. La apusul soarelui aveau să fie aşteptaţi în faţa barăcilor pentru apel. Ca măsură suplimentară, căpitanul Mee luă decizia de a anunţa şi serviciul de informaţii al ofiţerilor din fort.

Deşi Kesri sărbătorea dintotdeauna Holi cu patos, anul acesta să petreacă era ultimul lucru la care se gândea. Atunci când veni şi ziua de Holi, îşi însoţi oamenii la sărbătoare şi se străduí să-i ţină sub observaţie, în timp ce de abia dacă îşi înmuia buzele într-un pocal de bhang. Era însă cu neputinţă să îi supraveghezi pe toţi: prea mare nebunie, prea mulţi oameni. Pe seară, când ghantiul sună adunarea, la apel lipseau şase oameni. În urma cercetărilor, se descoperi că patru dintre cipaii absenţi căzuseră pe jos de atâta bhang şi ganja; însemna că lipseau doar doi oameni. Căpitanul Mee raportă imediat biroului de informaţii şi, după câteva minute, agenţii fură trimişi pe străzile importante şi la punctele de trecere.

Kesri se îndoia că cei doi dezertori vor izbuti să scape; erau amândoi tineri, nu aveau nici măcar douăzeci de ani. Şi nu se înşelă. Băieţii fură prinşi în timp ce încercau să se îmbarce pe un feribot. Kesri discută cu căpitanul Mee şi căzură de acord ca tinerii să fie judecaţi de curtea marţială şi să se ceară pedeapsa maximă – moartea – pentru a-i împiedica şi pe alţii să facă la fel. Mai hotărâră că era important să afle de

ce dezertaseră şi dacă fuseseră ajutaţi de cineva din batalion. Căpitanul Mee îl însărcină pe Kesri să îi interogheze.

Kesri îi descusu pe cei doi prizonieri separat şi primi răspunsuri asemănătoare de la amândoi. Nemulţumirile lor nu îi erau străine: cel mai mult îi supăra solda. Toţi ştiau că soldaţii indieni urmau să fie plătiţi mai puţin decât soldaţii britanici, şi asta dăduse naştere la profunde resentimente în rândurile multor cipai – şi Kesri era unul dintre ei.

Cipaii se plângeau de mult timp că sunt plătiţi mai puţin decât albii. Nimeni nu se mulţumea cu explicaţia că soldaţii britanici aveau nevoie de mai mulţi bani pentru că luptau într-o ţară străină. Era o minciună cusută cu aţă albă şi asta se vedea acum – China era o ţară străină în egală măsură pentru englezi şi pentru cipai; de ce atunci câştigau unii mai mult decât alţii? Dar cipaii nu puteau decât să bombăne; dacă insistau să facă mai mult, riscau curtea marţială.

Un alt motiv invocat de dezertori era inferioritatea armelor lor; interpretaseră refuzul armatei de a-i înzestra cu arme mai bune ca pe un afront adus izzatului lor de luptători. De aici se născuseră şi alte suspiciuni: circulau zvonuri cum că vasele rezervate lor aveau să fie, la fel ca şi armele, de calitate inferioară şi că, în caz de vreme rea, riscau să se scufunde. Mai auziseră că, în caz de penurie de hrană, proviziile lor vor fi realocate soldaţilor albi şi ei vor fi nevoiţi să mănânce cartofi şi alte scârboşenii, ori vor fi lăsaţi de-a dreptul să moară de foame şi de boli.

Toate aceste nemulţumiri nu erau nimic nou pentru Kesri. Dar cei doi dezertori pomeniră şi alte zvonuri, care, în schimb, îl uimiră profund. Află de la ei că în batalion apăruseră semne nefaste; un astrolog prezisese, de pildă, dezastrul expediţiei; iar un purohit declarase că Voluntarii Bengalezi erau blestemaţi.

Kesri se întreba de ce nimeni nu îi vorbise de aceste zvonuri: era un semn că oamenii erau profund marcaţi de ele.

Dacă ar fi avut pe lângă Compania B un om ca Pagla-baba,

Kesri ar fi fost la curent cu tot ce se petrecea în rândurile cipailor. Pagla-baba ar fi ştiut şi cum să combată superstiţiile; ar fi găsit explicaţii alternative, pentru a-i linişti pe oameni. Acesta era motivul pentru care batalioanele de cipai erau întotdeauna însoţite de un ascet – în astfel de situaţii era indispensabil.

Voluntarii Bengalezi nu erau, firește, un batalion de cipai obişnuit: formau un grup pestriţ, adunat cu scopul unei singure expediţii. Nu aveau să rămână împreună destul timp pentru ca un pir sau un saddhu să le capete încrederea.

În ceea ce privea cealaltă problemă – a instigatorilor sau complicilor – Kesri nu putu să scoată nimic de la cei doi. Nu voiau să-i spună dacă alţi membri ai companiei îi încurajaseră să dezerteze. Nici cu bătaia nu scoase altceva de la ei, iar această încrâncenare îl făcu să înţeleagă că astfel de discuţii erau la ordinea zilei în batalion.

Unul dintre dezertori era dintr-un sat din apropierea Nayanpurului: el şi Kesri erau înrudiţi prin alianţă. La capătul interogatoriului, după ce fusese bătut rău şi în mod repetat, băiatul pomeni de această înrudire, în timp ce se arunca la picioarele lui Kesri, cuprinzându-i-le cu mâinile lui însângerate şi implorând îndurare.

Kesri se gândi că şi el ar fi putut încerca să dezerteze dacă ar fi fost în locul băiatului. Dar nu ar fi făcut-o într-un mod atât de prostesc şi de neglijent – un gând ce-i înteţi furia şi-l făcu să lovească cu piciorul mâinile tânărului.

Darpok aur murakh ke ka raham? îi spuse. Ce fel de îndurare merită idioţii şi laşii? Tu singur porţi vina pentru tot ce ţi se va întâmpla.

Aşa cum era de aşteptat, cei doi băieţi fură condamnaţi să moară în faţa plutonului de execuţie. Căpitanul Mee hotărî ca plutonul să fie ales din compania lui şi Kesri avu sarcina să îi numească. Se interesă înainte de a alege dintre prietenii şi tovarăşii cei mai apropiaţi ai celor doi. Se oferi, de asemenea, să comande personal plutonul de execuţie: se dovedi a fi o

treabă neplăcută, dar nu avu de ales.

18 martie 1840
Honam

Până ce nu l-am văzut în pragul uşii mele, nu mi-am dat seama cât de mult mă impresionase întâlnirea cu Jodu. Nu că am fi fost vreodată prieteni apropiaţi şi, la urma-urmelor, nici nu aveam prea multe în comun – în ceea ce priveşte familia, religia, nici măcar vârsta, căci Jodu trebuie că e mai tânăr ca mine cu nouă sau zece ani. Ceea ce ne-a legat destinele a fost evadarea noastră de pe *Ibis*, dar, chiar şi aşa, ca evadaţi, am petrecut puţin timp împreună: nu mai mult de cele câteva zile cât ne-am chinuit să supravieţuim pe insula Marele Nicobar, acolo unde barca noastră a nimerit după ce am scăpat de pe *Ibis*. După aceea, fiecare a pornit-o pe drumul lui – eu şi Ah Fatt ne-am îndreptat către Singapore, în timp ce Jodu, Kalua şi Serang Ali au prins un vas către Mergui, pe coasta Tenaserim în Birmania.

Cu toate acestea, când Jodu a păşit în locuinţa mea, ceva s-a rupt în sufletul nostru şi am plâns amândoi de parcă eram doi fraţi ce s-au regăsit după multă vreme. Taina evadării noastre de pe *Ibis* e un pod între trecut şi prezent, dintre cei care eram atunci şi cei de acum – o legătură mai puternică decât familia sau prietenia.

Ghicisem că Jodu va veni cu o foame de lup şi i-am cerut lui Asha-didi să ne trimită mâncare din belşug – orez, fasole, kugua, curry de peşte. Mithu a pregătit şi câteva luchi.

M-am îngrijit ca toate bucatele să fie halal şi Jodu mi-a fost recunoscător...

S-a aşezat pe podea cu picioarele încrucişate şi a început să înfulece, îndesând în gură mâncarea cu mâna, de parcă ar fi aruncat lemne într-un cuptor. Din când în

când se mai oprea să-şi tragă sufletul şi am profitat de aceste pauze ca să aflu de la el cum a reuşit să ajungă la Canton.

Mi-a povestit că, odată ajunşi la Mergui, Serang Ali a hotărât că era timpul să se despartă: i-a sfătuit pe Jodu şi pe Kalua să se îndrepte către răsărit. Kalua s-a angajat ca lascar pe o corabie cu opiu ce mergea în direcţia Indiilor Orientale, iar Jodu s-a alăturat echipajului de pe un bric britanic, al cărui căpitan era James Innes în persoană – cel ale cărui intrigi au adus mai târziu necazuri atâtor oameni, în special lui Seth Bahram!

L-am întrebat unde e Serang Ali acum şi Jodu a răspuns că nu are habar; când s-au despărţit, spunea că vrea să ajungă într-un port numit Giang Binh, undeva la graniţa cu China.

Desigur că, la rândul lui, a vrut să afle ce am mai făcut eu de când ne-am despărţit, aşa că i-am povestit cum Ah Fatt l-a întâlnit din întâmplare în Singapore pe tatăl său, Seth Bahram, şi cum acesta mi-a oferit o slujbă de munşi. Jodu a fost uluit să afle că în lunile de criză ale opiului eu eram în Canton cu Seth Bahram – i se părea ciudat gândul că, anul trecut, drumurile noastre s-ar fi putut încrucişa în enclava străină, în ziua în care Jodu fusese dus la închisoare.

Nu-i luă lui Jodu prea mult timp să se declare sătul – nici un tigru înfometat nu şi-ar fi devorat mai repede hrana. Dar, după aceea, nu a dat niciun semn de torpoare sau încetineală – dimpotrivă, părea mai vioi şi mai treaz ca niciodată, vibrând de energie. Ezitam să îl întreb despre timpul petrecut în închisoare, dar el singur s-a pus pe povestit.

Închisoarea în care îl ţinuseră se află în cartierul Nanhae din Guangdong. Am fost surprins să aud de la Jodu că acolo condiţiile sunt mai bune decât în locurile în care fusese închis înainte, în yamenul unui mandarin,

unde toţi prizonierii stăteau la vedere, în cuşti, ca nişte animale. Oamenii veneau să îi vadă şi îi împungeau cu băţul, în timp ce le strigau: *Haak gwai! Gwai-lo!*

Trecuseră prin iad, zise, un *jahannum,* un *narak.*

Dar lucrurile s-au îmbunătăţit după ce au fost condamnaţi şi trimişi la Nanhae. Cel puţin acolo nu erau expuşi ca la bâlci şi mâncarea era ceva mai bună. În yamen primeau doar orez cu sare şi apă de orez. Aici, însă, aveau dreptul şi la resturi de legume. Într-una din zile le-au dat chiar şi puţină carne, dar Jodu bănuia că e porc şi nu a mâncat. Gardienii l-au întrebat de ce şi lascarii le-au spus că religia lor nu le dădea voie. Atunci au aflat cu uimire că nu erau singurii musulmani din închisoare, aşa cum credeau. Mai erau mulţi alţii de aceeaşi credinţă cu ei – majoritatea, chinezi. Unii erau din comunitatea hui, foarte numeroasă în aceste locuri. Dar mai erau şi musulmani din alte părţi, din interiorul sau din jurul Chinei – turci şi uzbeci, malaezi şi arabi. Toţi aceşti deţinuţi i-au primit pe lascari în mijlocul lor ca pe nişte fraţi. Erau aşa de mulţi, încât autorităţile au fost nevoite să le asigure condiţii speciale. Le dădeau voie să-şi gătească mâncarea separat. Şi nimeni nu se lua de musulmani, pentru că ştiau că erau gata să sară unul în ajutorul celuilalt.

Povestirea lui Jodu deveni din ce în ce mai înflăcărată. În timp ce vorbea, străbătea odaia cu paşi mari şi se întorcea adesea spre mine, fixându-mă cu privirea.

Crede-mă, Neel-da, spuse el, de abia la Nanhae mi-am dat seama ce noroc am să mă fi născut musulman. Oriunde te duci dai peste fraţii tăi, chiar şi în închisorile chinezeşti! Şi peste tot musulmanii se simt legaţi între ei.

Mai povesteşte-mi, am zis, spune mai departe...

Cred că aşa mi-a fost kismatul, să ajung la închisoare, şi o să-ţi spun şi de ce. Unul din tovarăşii

noştri închişi, musulman şi el, era un om cu oarece influenţă. Din când în când, de Id sau alte sărbători, îi mituia pe gardieni, şi aceştia îi lăsau să ne viziteze pe imamii de la moscheile din apropiere. Nu ştiu dacă ştii, dar în Guangzhou e o moschee foarte faimoasă, şi un maqbara – mormântul lui Shaikh Abu Waqqas, un unchi al profetului, fie numelui lui binecuvântat.

Jodu se opri şi arătă cu degetul un turn din depărtare, al cărui vârf de abia se zărea deasupra zidurilor cetăţii.

Vezi minaretul de acolo? zise el. E al moscheii Huaisheng, construită de Shaikh Abu Waqqas. Se pare că e una dintre cele mai vechi moschei din lume. Vin pelerini de peste mări şi ţări să viziteze moscheea şi maqbara, vin de departe, din locuri ca Medina şi Cairo. Câteodată imamul moscheii Huaisheng venea în închisoare ca să conducă rugăciunea. Într-o zi, în timpul Ramazanului, a adus cu el un pelerin străin. Era un şeic de pe lângă Aden, în Hadramaut. Era un om mic de statură, cu o înfăţişare modestă; numele lui e Shaikh Musa al-Kindi şi mai târziu am aflat că e negustor şi a călătorit peste tot – în Arabia, Africa, Persia şi Hindustan; a vizitat Bombay, Madras şi Delhi şi a trăit în Calcutta timp de doi ani. Dar la început nu ştiam toate acestea, aşa că poţi să-ţi închipui ce mirat am fost când mi-a vorbit în bangla şi mi-a spus că mă cunoaşte şi că eu sunt motivul pentru care a venit aici. Am rămas cu gura căscată. I-am spus: aşa ceva e cu neputinţă! Nu ne-am cunoscut niciodată, nu te-am văzut şi nu am auzit niciodată vorbindu-se despre tine! Şeicul mi-a spus că mă văzuse în visele lui; avusese o viziune în care se făcea că un tânăr lascar din Bengal, musulman după nume, încă nu pătrunsese adevărurile cărţii sfinte. Asta m-a scos din sărite şi am ţipat la el: ce vrei să spui? de ce mă insulţi? Iar el mi-a zâmbit şi m-a întrebat dacă

cele ce spusese erau adevărate ori ba. M-am mâniat şi mai tare şi i-am zis că nu ştie nimic despre mine şi nu are niciun drept să-mi vorbească aşa. A zâmbit şi mi-a spus că voi pricepe cât de curând înţelesul vorbelor lui.

După câteva zile m-am luat la harţă cu unul din gardieni. Mă acuzase că am furat şi venise să mă bată. M-am ferit şi paznicul a căzut jos şi s-a rănit. M-a acuzat că l-am atacat şi situaţia a luat amploare. M-au dus în acea parte a închisorii unde îi ţin pe condamnaţii la moarte. Gardienii mi-au spus că aveam să fiu executat şi i-am crezut – ce motiv aveam să nu-i cred?

În acel moment Jodu s-a oprit în loc şi şi-a pus mâna pe gâtul meu.

Neel-da, ai cumva idee cum se execută oamenii aici? Îi leagă de un scaun şi îi sugrumă. Am văzut douăzeci, poate treizeci de oameni sugrumaţi astfel. Am crezut că şi eu voi avea aceeaşi soartă. Poţi să-ţi imaginezi ce era în sufletul meu, cât de frică îmi era. Dar s-a întâmplat ceva ciudat. Era a doua zi după Bakri-Id. Unul din gardieni era musulman: m-a luat deoparte şi mi-a spus că fusese cu o zi înainte la maqbara lui Abu Waqqas; Shaikh Musa îi dăduse un dar pentru mine: un tabeez pe care îl desfăcuse de pe braţul lui.

Jodu îşi trase mâneca tunicii ca să-mi arate amuleta: era făcută din alamă şi era prinsă chiar deasupra cotului de la braţul drept.

Mi-am legat-o la braţ, continuă Jodu, şi în acea noapte, după ce m-am culcat, am avut un vis în care m-am văzut la Yoom al-Qiamah – la Judecata de Apoi – şi trebuia să dau socoteală. Mi-am dat seama atunci că spaima ce mă cuprinsese nu era frica de moarte, ci de ceea ce mă aştepta după ea, atunci când aveam să stau în faţa judecăţii. Apoi am stat aşa, tremurând, pe salteaua mea şi pentru prima dată în viaţă am simţit adevărata frică de Dumnezeu. Am înţeles că, deşi

urmasem toate obiceiurile musulmane, sufletul îmi fusese mereu murdar, că toată viaţa mea era înglodată în ruşine şi greşeli. Fusesem crescut într-o casă a păcatului, o casă în care propria mea mamă era ţiitoarea plătită a unui necredincios, domnul Lambert; casa în care fiica sa, Paulette, şi eu eram lăsaţi să ne facem de cap ca nişte animale sălbatice, fără niciun gând la religie, fără să ne ascundem măcar ruşinea unul de altul.

Jodu a povestit toate acestea pe un ton de martor; era ca şi cum ieşise pentru un timp din propria piele şi se privea pe el însuşi din afară.

Într-un fel, eram ca un animal, spuse el. Inima îmi era stăpânită de voluptate şi nu mă gândeam la nimic altceva decât la păcatul trupesc, la cum pot seduce femeile – de aceea mi-am atras asupra mea soarta din timpul călătoriei pe *Ibis*. Am văzut totul cu claritate şi, odată ce am înţeles, mi s-a risipit şi frica de moarte – mai bine zis îmi doream să mor pentru că, indiferent de pedeapsa ce mă aştepta, simţeam că o merit din plin.

În acel moment Jodu coborî glasul.

De abia atunci mi-am însuşit învăţăturile profetului, devenind un adevărat musulman. Eram pregătit să mor – nu îmi mai era frică. Dar în mod ciudat, la câteva zile după convertirea mea – pentru că asta fusese de fapt – m-au scos din celula condamnaţilor şi m-au trimis înapoi printre tovarăşii mei lascari.

Jodu s-a oprit să-şi tragă răsuflarea. Vocea îi era mai liniştită. Părea că, odată cu torentul de cuvinte, se eliberase de o febră. Simţeam că, în spatele acelor mărturisiri, nu era doar dorinţa de a se confesa, ci şi de a convinge. Pentru el era important să mă facă să înţeleg semnificaţia schimbării lui, care nu putea fi pe deplin înţeleasă decât de cineva care îl cunoscuse şi înainte.

Ai pomenit la un moment dat numele lui Paulette, am zis eu, calm. Ştii că şi ea se află acum pe-aproape?

Jodu se albi la faţă şi îşi întoarse privirea asupra mea:

Putli, pe-aproape? Ce vrei să spui?

I-am spus că Paulette se afla la Hong Kong, împreună cu un colecţionar de plante englez – un prieten al tatălui ei, care într-un fel o adoptase.

Jodu se bucură să audă vestea cea bună.

Sunt fericit pentru ea, spuse. Nu e vina ei că a fost educată *kaafir*...

Asta m-a făcut să zâmbesc. Am zis: Şi eu sunt kaafir, ştii bine.

Jodu râse:

Da, ştiu că te-ai născut kaafir, dar asta nu înseamnă că trebuie să rămâi mereu aşa.

Nu m-am putu abţine să nu râd.

Sunt kaafir, am zis, şi o să rămân mereu kaafir. Dar vreau să îţi pun o întrebare. Chinezii sunt şi ei kaafiri şi, aşa cum bine ştii, vor intra curând în război cu Anglia. Ăsta e motivul pentru care pregătesc vasul *Cambridge*, cel pe care ai promis să lucrezi. Dacă te învoieşti înseamnă că vei lupta de partea kaafirilor chinezi. Vei fi în stare să faci lucrul ăsta din toată inima?

Jodu zâmbi larg.

De ce nu? Kaafiri sunt de ambele părţi: unii se închină la idoli şi animale, la fel ca voi, hinduşii, iar ceilalţi adoră steaguri şi maşini. Dacă e să aleg, prefer să lupt de partea chinezilor.

Eşti sigur? am zis. De ce?

Am înţeles din răspunsul lui că era un subiect pe care el şi tovarăşii săi musulmani de la Nanhae îl întorseseră pe toate părţile. Deţinuţii veniţi din ţinuturi musulmane – Johore, Aceh şi Java – le povestiseră celorlalţi cum europenii le luaseră ţările în stăpânire şi cum se pregăteau să acapareze încă şi mai mult.

Chinezii sunt singurii care pot ţine piept

firinghilor, zise Jodu. Şeicul ne-a spus că, în cazul unui conflict dintre chinezi şi europeni, noi musulmanii avem datoria să luptăm de partea chinezilor.

Văpaia din privirea lui Jodu mi-a risipit orice urmă de îndoială cu privire la sinceritatea lui. I-am atras atenţia că chinezii nu erau siguri că pot avea încredere în el. Credeau că e posibil ca el şi prietenii lui să treacă de partea britanicilor.

A râs şi a zis că nu trebuie să se îngrijoreze. Dacă ţineau neapărat, el şi ceilalţi lascari erau gata să le jure credinţă la maqbara şeicului Abu Waqqas.

Cu două zile înainte ca *Ibis* să ridice ancora şi să pornească spre China, Babu Nob Kissin veni pe budgerow ca să îi livreze lui Zachary cele douăzeci de cufere cu opiu. Înainte să plece, îi zise:

– Domnişoru-Zikri, când ajung la Hong Kong, e perfect probabil că Miss Lambert va face întrebări privind bunul prieten. Poate ar fi de mai mare oportunitate scrisul unei misive? Mai bine aşa, ştiind că îi eşti în căldura inimii. Şi aşa e posibil că oferi detalii despre ce şi cum. Voi asigura eu expediţie bună în mâinile lui Miss Paulette.

Pe Zachary aceste vorbe îl tulburară – nu ştia ce anume aştepta Paulette de la el. Îşi închipuia oare că erau ca şi logodiţi? Şi, dacă era aşa, nu ar fi fost mai bine să lămurească această neînţelegere?

– În regulă, Babu, spuse Zachary îmbufnat. O să-ţi dau o scrisoare pentru domnişoara Lambert.

– În dimineaţa de mâine vin să iau.

După cină, socotind că nu-i va lua mai mult de câteva minute, Zachary începu să scrie. Dar, după două ore şi multe foi de hârtie scrise degeaba, nu reuşise încă să pună în cuvinte toată indignarea ce o simţea cu privire la minciunile pe care le îndrugase Paulette doamnei Burnham. Istovit ca după o luptă, merse la culcare; a doua zi de dimineaţă se hotărî că

lucrul cel mai potrivit era să-i scrie câteva rânduri concise şi fără să intre în prea multe detalii.

16 aprilie 1840
Calcutta

Dragă domnişoară Lambert

nădăjduiesc ca această scrisoare să te găsească în deplină sănătate. Îţi scriu pentru că Babu Nob Kissin Pander, cunoştinţa noastră comună, mi-a istorisit împrejurările Întâlnirii voastre în China şi a adus în discuţie anumite lucruri care mă fac să cred că există Nelămuriri în ceea ce priveşte relaţia dintre noi.

Îţi aminteşti în mod sigur că, la puţin timp după ce ai Fugit din casa lui Mr Burnham, mi-ai cerut să Îţi aranjez Transportul maritim către insulele Mauritius. Poate că ţii minte şi că te-am sfătuit să nu pleci în acea Călătorie, şi că te-am Cerut în Căsătorie, iar dumneata ai Refuzat.

Deşi în acel moment nu mi-am dat seama, acum, după ce am avut timp de Gândire, înţeleg că trebuie să îţi fiu Recunoscător pentru că ai refuzat cererea mea în Căsătorie, sinceră dar pripită. Îmi este cât se poate de clar că noi doi nu suntem făcuţi unul pentru altul şi că ar trebui să mă consider norocos că Refuzul dumitale m-a ferit de Obligaţia de a porni pe un drum cu totul şi cu totul Nebunesc. De fapt nu suntem decât două cunoştinţe ale căror drumuri s-au încrucişat din Întâmplare şi ar fi bine ca niciunul dintre noi să nu mai Aştepte ceva de la celălalt.

Am simţit nevoia să aştern pe hârtie aceste Lămuriri pentru că şi eu voi porni cât de curând spre China şi nu e exclus ca drumurile noastre să se întâlnească din nou pe acele ţărmuri. În acest caz, mi-ar plăcea să sper că ne vom comporta ca simple Cunoştinţe.

Până atunci am onoarea să fiu

Servitorul dumitale credincios,
Zachary Reid, Esq.

În timp ce semna în josul paginii, la urechile lui Zachary

ajunse un scrâşnet de roţi în imediata apropiere. Se uită pe fereastră şi-l văzu pe Babu Nob Kissin, care venise într-o hackery-garee.

– Domnişoru-Zikri! strigă gomusta. Aduc un dar.

Zachary ieşi afară pe punte ca să vadă.

– Ce dar?

– Un servitor, zise Babu Nob Kissin, radiind de bucurie. Pentru îngrijirea bunului prieten în timp de călătorie. De îndată trebuie pus mâna pe comoară de natură asemănătoare.

Babu Nob Kissin îşi îndreptă capul către hackery-garee şi bătu din palme:

– Acolo – priveşte!

Zachary se îndreptă către trăsură şi văzu uimit un băiat ce tocmai coborâse şi îl privea atent, aşteptând un semn. Era îmbrăcat cu ţinuta obişnuită a khidmatgarilor – pyjama, papuci şi tunică albă şi lungă, legată cu un cummerbund în jurul taliei – dar nu părea să aibă mai mult de zece ani. Pentru că era prea tânăr ca să poarte turban, avea doar o bandhna îngustă legată în jurul frunţii, ca să-i ţină pe spate părul negru.

– Pe toţi dracii, Babu! se răsti Zachary indignat. Ce fel de servitor să-mi fie? Nu vezi că e un ţâr de băiat? Mai degrabă eu o să am grijă să-i dau de mâncare şi să-l şterg la cur.

– Arre baba, o fi ţâr, zise Babu Nob Kissin, încercând să-l calmeze, dar are atenţie şi hărnicie. Curat şi sănătos e de asemenea – curat pe limbă deci iese afară regulat. Mâncat-căcat nu excesiv. Ceri şi el face tot – pat, baie, masaj la picioare. Tu doar stai pe spate şi simţi desfătare. O să fie repede obişnuit cu dumneata. Va fi un khidmatgar de nota cea mai bună!

– La dracu, Babu! n-am nevoie de niciun khid-măgar.

Expresia de pe faţa lui Babu Nob Kissin se schimbă şi deveni rugătoare, în timp ce prezentă situaţia nefericită a băiatului:

– Tatăl său e prăpădit. Viitorul în Calcutta e trist. Mama lui foarte săracă. Dacă rămâne aici cade uşor pe mână de răpitori ai copiilor. De aceea voieşte să fie ajuns la Macao. Tatăl

lui are frate vitreg care muncește acolo. E prieten al meu și de asta vreau să dau ajutor.

Ceva i se părea putred lui Zachary în toată povestea asta.

– Nu pricep, Babu, zise el, dacă unchiul băiatului îți e prieten, de ce atunci nu îl iei tu cu tine pe *Ibis*?

– Mr Chillingworth nu ar da nicio voie, ce crezi? spuse gomusta. De aceea te rog pe tine. Nu face nicio problemă, domnișoru-Zikri. Când ajungi în China poți spăla mâinile de el și-l duci la unchi. E bucuros să fie khidmatgar pentru bunul prieten, nu voiește la fel simbrie. Sare la tot, tocmai bun pentru tot corvezi de multe tipuri. E vorbăreț și în engleză.

Zachary nu se lăsa convins și continuă să protesteze:

– Ascultă, Babu, dar unde o să tragă la aghioase? Nu mai e loc pentru un pat în cabina mea.

– Bai, la fel, nu este, spuse gomusta. Poate să aibă somn cu dumneata în pat. Nu e cu fandoseală.

– Moaș-sa pe gheață! izbucni Zachary. Nici să nu te gândești că o să dorm cu țâncul în același pat!

Babu Nob Kissin o ținea pe a lui.

– Arre baba, e doar omuleț, corect? Poate să doarmă la fel pe jos, nicio problemă. Dacă face poznă bați cu pantoful. Gândește că faci pentru mine serviciu răsplată pentru ajutor dat.

Era un argument de necombătut.

– Ei bine, dacă e vorba pe-așa...

Zachary îi făcu semn băiatului și, când îl văzu cum trece pasarela țopăind, ca și cum asta făcuse toată viața, îi mai veni inima la loc: măcar era sprinten, nu era vreun împiedicat. În plus, părea să fie plin de viață și avea un chip expresiv și vioi. Îi căzu cu tronc, împotriva voinței lui.

– Cum te cheamă?

– Raj Rattan, sir! Zise acesta, răspicat. Dar mi se zice Raju.

– Ești sigur că vrei să faci atâta amar de drum cu mine până în China?

– Da, sir! strigă băiatul, cu ochii strălucind de nerăbdare. Vă rog, sir!

– Atunci s-a făcut! zise Zachary. Hai să vedem dacă noi doi ne înțelegem. Mergi și adu-ți lucrurile.

Băiatul dădu fuga la gharry și intră val-vârtej înăuntru, lăsând ușa întredeschisă. Zachary observă că în trăsură mai era o femeie. Avea capul acoperit de sari, așa că nu-i putea distinge chipul.

– Cine e? îl întrebă pe Babu Nob Kissin.

– Mama băiatului. A venit doar să-și ia rămas bun.

Femeia îl strânse la piept pe băiat vreme de câteva minute; după felul cum își ținea capul se vedea că plânge. Apoi copilul îi șopti ceva la ureche și ea îl eliberă din îmbrățișare; el sări jos și veni în fugă la ambarcațiune, purtând o legătură pe umăr. Odată ajuns la capătul pasarelei, se întoarse și privi din nou către trăsură – nu se zărea din maică-sa decât o fâșie de sari, printr-o crăpătură a ferestrei.

– O să fie bun, îi spuse Babu Nob Kissin lui Zachary. Nu te îngriji excesiv! E băiat bun.

– Așa nădăjduiesc, mormăi Zachary, altfel o să-i scarmăn pielea numaidecât.

În mijlocul agitației, Zachary uitase de scrisoarea pentru Paulette. Babu Nob Kissin fu cel care îi aminti:

– Și misiva pentru Miss Lambert? Dă-mi chiar acum pentru că mâine de zori înalț ancora.

– Iat-o aici, spuse Zachary și îi dădu biletul. Înmâneaz-o domnișoarei Lambert și transmite-i complimentele mele.

– Nu avea temere, ajunge la destinație însoțită de mesaj de complimente.

– Drum bun, Babu.

– Și dumneata la fel, domnișoru-Zikri. *Hind* vine foarte curând la Calcutta. Nu peste mult timp va fi revederea noastră în China.

– Să sperăm. La revedere, Babu.

După ce trăsura se îndepărtă, Zachary se întoarse către băiat și ridică o sprânceană:

– Ce naiba mă fac eu cu unul ca tine, kid-mus mic?

Băiatul îi răspunse, cu un zâmbet vesel:

– Nu vă îngrijorați, sir, totul o să fie bine.

Zachary fu surprins de vorbirea lui curgătoare:

– Ia spune, kid-mus mic, unde ai învățat tu engleza?

Băiatul răspunse fără să șovăie:

– Tatăl meu era khidmatgar într-o casă englezească, sir. El ne-a învățat.

– Bine a făcut. Hai, du-ți lucrurile înăuntru.

Băiatul îi stârni din nou mirarea lui Zachary, pentru că părea că știe exact pe unde s-o ia.

– Hei, kid-mus mic, ai mai fost vreodată pe vasul ăsta?

– O, nu, sir, răspunse Raju repede. Niciodată. Dar am fost pe alte corăbii.

Zachary se bucură să audă vestea.

– Foarte bine. Înseamnă că o să poți să ai singur grijă de tine?

– Desigur, sir. Nu vă mai bateți capul cu mine. Mă descurc eu.

Băiatul se ținu de cuvânt. Zachary nu mai dădu ochii cu el până a doua zi de dimineață, când se urcă pe puntea de sus a vasului, ca să privească cum *Ibis* pornea spre China, lăsând în urmă, de-a lungul fluviului, o trâmbă de abur.

Raju era deja acolo și amândoi fluturară din mâini când *Ibis* trecu prin dreptul lor.

După aceea, Zachary observă că Raju ținea în mâini un zmeu de hârtie.

– Unde ai găsit chestia aia, kid-mus mic?

– Era în cabina mea, sir. Cineva l-a vârât sub pat.

La o zi după ce părăsise Bombay-ul, *Hind* trebui să înfrunte valuri mari. Cei mai mulți pasageri erau cuprinși de rău de mare, dar Shireen se simțea foarte bine. Urmase sfatul Rosei și mestecase o bucată de ghimbir proaspăt și răul o ocoli. A doua zi, din nou sfătuită de Rosa, se schimbă cu hainele ei „englezești". Din punct de vedere practic, diferența nu era atât de

mare aşa cum crezuse – dar trebuia să recunoască că rochia ei neagră cu croială simplă era mai comodă la purtare decât sariul. Putea să se plimbe în sus şi-n jos pe punte şi aerul era atât de plăcut încât nu-i mai venea să intre în cabină. Mai târziu, de câte ori soarele se ridica sus pe cer şi vasul nu se zdruncina prea tare, ieşea pe punte să se plimbe. Simţea cu încântare cum vântul îi răsfiră părul şi picăturile de apă o stropesc pe faţă.

După cinci zile pe mare, apăru la prova *Hind*-ului coasta de nord a Ceylonului. De îndată ce zări insula, pe Shireen o cuprinse o spaimă ciudată: începu să se întrebe dacă Zadig Bey va urca la bord, aşa cum promisese. Nu avea niciun motiv să se îngrijoreze – Vico o asigurase că acesta era un om de cuvânt – dar Shireen simţea că se va întâmpla ceva şi el nu va veni.

Atunci când Colombo se văzu bine în faţa lor, ea se urcă pe puntea superioară, sperând să vadă oraşul. Dar ce dezamăgire o aştepta! Chiar dacă era un port faimos, Colombo nu avea o marină adevărată şi vasele ancorau în radă, în largul mării. Acolo se făcu aprovizionarea şi descărcarea, cu ajutorul unei flotile de bărci, ambarcaţiuni-bandar şi luntri.

Din oraş, Shireen nu putu să vadă decât o formă îndepărtată, ceea ce îi spori neliniştea. Rămase pe punte, scrutând apele şi examinând fiecare barcă ce se apropia de vas – iar temerile ei nu se stinseră până ce nu îl văzu, în sfârşit, apropiindu-se pe Zadig Bey, aşezat la prova unei ambarcaţiuni.

Apoi Shireen, încă şi mai tulburată, se întrebă cu groază ce vor crede oamenii dacă vor afla că întâlnirea ei cu Zadig Bey fusese aranjată dinainte. Se retrase repede în cabină şi nu mai ieşi până târziu. Când îl văzu pe Zadig Bey, se prefăcu mirată şi fu uşurată că şi el procedă la fel.

– Dumneavoastră, aici, bibiji? Uimitor! Ce coincidenţă!

Mai târziu, în timp ce făceau câţiva paşi pe puntea principală, îi mulţumi pentru că se prefăcuse surprins, dar el izbucni în râs şi o asigură că nu avea de ce.

– Credeţi-mă, bibiji, nu m-am prefăcut deloc. Am fost cu adevărat surprins să vă văd.

– Dar cum aşa? spuse ea. Ştiaţi că o să fiu la bordul acestui vas, nu?

– Sincer să fiu, mă îndoiam că o să mergeţi până la capăt, zise Zadig. Şi apoi, nu mă aşteptam nici să vă găsesc atât de relaxată – fără văl, îmbrăcată ca o memsahib şi surâzând tuturor.

Ea se îmbujoră şi schimbă brusc subiectul, întrebându-l dacă avea veşti noi din China.

– Da, bibiji, am, răspunse Zadig, zâmbind. I-am scris unui prieten din Macao ca să-l întreb dacă ştie cumva vreo casă de închiriat pentru dumneavoastră. Am primit o scrisoare de la el acum câteva zile. Sunt fericit să vă anunţ că v-a găsit o casă drăguţă, chiar în centrul oraşului.

– Adevărat? Şi cine e acest prieten?

– Numele lui este Robin Chinnery, bibiji.

– Locuieşte în Macao?

– A locuit mai înainte, dar s-a mutat de curând la Hong Kong, unde îşi ajută nişte prieteni botanişti care sunt proprietarii unei pepiniere.

După ce *Hind* ridică din nou pânzele, Shireen şi Zadig începură să-şi facă în fiecare zi plimbarea pe punte împreună.

În cursul unei asemenea plimbări, Zadig îi spuse:

– Bibiji, ştiaţi că aşa ne-am împrietenit, eu şi soţul dumneavoastră? Obişnuiam să ne plimbăm împreună pe puntea unui vas, *Cuffnells*. Lui Bahram-bhai îi plăceau plimbările pe punte.

Shireen nu avea habar despre aceste preferinţe ale lui Bahram. I se părea o nedreptate că Zadig ştia atâtea despre soţul şi familia ei, în timp ce ea nu ştia nimic despre el.

– Povestiţi-mi despre Colombo, Zadig Bey, spuse ea. Copiii dumneavoastră sunt şi ei acolo?

Zadig îşi potrivi pasul după al ei, mergând cu mâinile împreunate la spate.

– Da, bibiji, fiul şi fiica mea locuiesc la Colombo. Amândoi sunt căsătoriţi, au copiii lor. Ei sunt toată familia mea.

După câţiva paşi, ajunseră la grilajul de la tribordul vasului şi se opriră pe loc, privind către linia orizontului. Apoi Zadig îşi drese glasul, cu un aer stânjenit:

– De fapt, bibiji... ceea ce am spus nu e adevărul gol-goluţ. Mai am o familie, acolo unde m-am născut, în Egipt... şi alţi copii.

Mai întâi, Shireen crezu că nu auzise bine.

– O altă familie? Nu înţeleg. Vreţi să spuneţi că aţi mai fost căsătorit înainte?

– Da, bibiji, dar lucrurile nu sunt aşa de simple.

– Cum adică?

– Bibiji, iată cum s-a întâmplat. Părinţii m-au însurat de foarte de tânăr, cu verişoara mea. Căsătoria a fost aranjată în sânul familiei, din considerente de afaceri. Nu a mers prea bine, deşi eu şi soţia mea am avut doi fii şi o fiică. Din cauza afacerilor mele eram mereu plecat în călătorii şi o dată, trecând prin Colombo, s-a întâmplat că am cunoscut-o pe Hilda. Era văduvă, catolică. Am început să petrec tot mai mult timp la Colombo şi apoi s-a născut fiul meu.

Lui Shireen i se tăie răsuflarea şi îşi duse mâna la gură.

– Deci această femeie din Colombo nu vă era soţie...?

– Îmi era soţie nelegitimă, bibiji. Cu timpul, am început să o consider adevărata mea soţie pe ea.

– Dar soţia dumneavoastră adevărată? Ce s-a întâmplat cu ea? A fost... părăsită?

– Nu, bibiji! protestă Zadig. Nu s-a întâmplat aşa ceva. La Cairo trăiam în mijlocul multor rubedenii, pe moşia familiei, aşa cum trăiţi şi dumneavoastră la Bombay. Soţia mea nu era singură – iar cea mai mare parte a averii mele i-am trecut-o ei şi copiilor noştri. A fost mereu bine îngrijită.

Shireen simţi cum îi iau foc obrajii.

– Deci v-aţi părăsit soţia şi copiii ca să mergeţi şi să trăiţi cu... cu...

Nu reuşi să rostească cuvântul *amantă*.

– Bibiji, copiii pe care i-am avut cu Hilda erau şi ei ai mei, iar faptul că nu erau recunoscuţi ca atare, oficial, însemna că au cu atât mai mult nevoie de mine. În Colombo, nu aveau alţi membri ai familiei ca să aibă grijă de ei. Cum aş fi putut să îi las în voia soartei?

Shireen simţi un nod în gât şi trebui să se sprijine de un stâlp.

– Ce e, Bibiji? Nu vă simţiţi bine?

Shireen îi întoarse spatele şi o luă la fugă către cabina ei. Din fericire, Rosa nu era acolo. Shireen se aruncă pe pat şi închise ochii.

În zilele următoare Shireen nu putu să mai pună piciorul pe punte. Gândurile îi zburau la soarta soţiei lui Zadig Bey – o femeie abandonată, silită să-şi crească singură copiii, în timp ce soţul ei de drept plecase să trăiască alături de o altă femeie, în altă ţară. Încercă să-şi imagineze cum ar fi fost viaţa ei dacă ar fi trăit toţi anii vieţii ei, abandonată, pe moşia Mistrie. Bineînţeles că familia ar fi fost înţelegătoare, dar era conştientă că ar fi trăit strivită de ruşine.

Îşi dădu seama că ar fi putut să aibă aceeaşi soartă: la rândul lui, Bahram trebuie că s-a gândit să-şi părăsească familia, ca să poată trăi împreună cu amanta lui chinezoaică şi fiul lui nelegitim. În mod sigur el şi Zadig au discutat despre asta şi probabil a fost tentat să urmeze exemplul prietenului său.

Ideea o îngreţoşa într-atât pe Shireen, încât simţea că nu mai vrea să aibă niciodată nimic de a face cu Zadig Bey. Acel bărbat era un libertin, un desfrânat, un *luccha*.

Când, în cele din urmă, îşi reluă plimbările pe punte, avea grijă să fie mereu însoţită de Rosa. Dacă se întâmpla să se întâlnească cu Zadig Bey, îi răspundea la salut cu o înclinare politicoasă a capului, fără să rostească niciun cuvânt.

Rosa fu mirată de răceala ei şi o întrebă:

– Bibiji, nu mai vorbiţi cu domnul Karabedian? De ce?

– Nu se cade, zise Shireen. Nu aş vrea să se audă ceva la Bombay.

Rosa o privi cu înţeles, dar nu o contrazise.

De abia când *Hind* se apropie de Calcutta, Shireen se trezi din nou între patru ochi cu Zadig Bey, din pură întâmplare. Acesta traversă puntea şi veni direct la ea.

– Bibiji, îmi pare rău dacă v-am jignit. Nu ar fi trebuit să spun ceea ce v-am spus.

Ea îşi muşcă buza ce începuse să-i tremure. Şi, dintr-o dată, îi porni de pe buze întrebarea care i se învârtise în cap în ultimele zile:

– Spuneţi-mi, Zadig Bey, oare soţul meu nu s-a gândit şi el să facă ceea ce aţi făcut dumneavoastră? I-a trecut prin cap să ne părăsească, pe mine şi pe fiicele mele, ca să trăiască cu... cu amanta lui?

Zadig dădu din cap cu emfază şi răspunse:

– Nu, bibiji, nu! E un lucru pe care vi-l pot spune cu mâna pe inimă. Dumneavoastră şi fiicele lui eraţi mult prea importante pentru el. Nu ar fi făcut niciodată ceea ce am făcut eu. El a fost un altfel de bărbat.

Deşi cuvintele lui avură efectul să o împace, nu reuşiră totuşi să îndulcească părerea proastă pe care o avea acum despre Zadig. Continuă să îl evite, până ce *Hind* ajunse la Calcutta.

Dar, odată vasul ancorat, îi fu din ce în ce mai greu să se ferească din calea lui. Amândoi erau conduşi să vadă Calcutta de către membri ai comunităţilor lor şi se dovedi că familiile de parşi şi cele armene din oraş aveau legături foarte strânse, aşa că interacţionau mereu. Ba mai mult, trăiau toţi în aceeaşi parte a oraşului, iar hagia parşilor de pe Ezra Street, unde Shireen se ducea să se roage în fiecare zi, era chiar după colţul străzii Old China Street, unde se găsea biserica armenească. Zadig era adesea acolo şi îi era cu neputinţă să-l evite. Atunci când se întâlneau, i se părea mai firesc să se poarte normal decât să păstreze o distanţă stânjenitoare.

Curând după aceea se plimbau din nou împreună pe puntea vasului *Hind*.

La patru zile după ce *Hind* a ancorat în Calcutta, căpitanul Mee îl chemă la bord pe Kesri, împreună cu o mână de oameni din contingentul civil, pentru a pregăti îmbarcarea companiei.

În spaţiul de sub punte fuseseră rezervate pentru Voluntarii Bengalezi două cumre spaţioase şi câteva cabine. O cumra avea să adăpostească cipaii, iar cealaltă contingentul civil. Ambele erau adânci şi întunecate, întinzându-se de-a lungul şi de-a latul vasului până aproape de margini; dar, chiar şi goale, dădeau impresia că sunt aglomerate şi îmbâcsite, din cauza tavanului atât de jos încât nimeni nu ar fi putut sta în picioare fără să se lovească cu creştetul de el. În plus, compartimentarea era făcută cu şiruri lungi de bârne verticale, de care hamacurile erau agăţate pe două rânduri, unul deasupra celuilalt.

Kesri detesta hamacurile, şi se grăbi să-şi rezerve o cabină. Pe lângă că era dotată cu un pat suprapus, aceasta mai avea şi o ferestruică. În sala de sub punte se simţea deja putoarea apei de santină, şi Kesri ştia din experienţă că mirosul avea să devină încă şi mai puternic după ce *Hind* va părăsi uscatul şi măruntaiele îi vor fi zdruncinate. Ce lux rar va fi atunci o gură de aer curat!

Voluntarii îşi petrecură ultima dimineaţă la spitalul garnizoanei: regulamentul cerea ca, înainte de a se îmbarca pe o navă, fiecare cipai să fie supus unui examen medical. După aceea, Compania B s-a adunat pe terenul de paradă şi, cu ajutorul unui traducător, căpitanul Mee a ţinut un scurt discurs. Le-a spus cipailor că erau pe punctul de a se urca la bordul unei expediţii istorice şi că vor dobândi onoruri însemnate. Odată ajunşi în China, le spuse el, vor avea multe ocazii de a se acoperi de glorie, iar trofeele pe care le vor aduce cu ei de-acolo vor rămâne întotdeauna obiecte de preţ în casele lor.

Vorbăria despre istorie şi glorie nu îi impresionă prea mult pe cipai. Ascultară netulburaţi, cu feţele mai crispate decât de obicei. Se înviorară doar atunci când căpitanul anunţă că aranjase să le fie distribuiţi banii, ca avans la salarii. Contabilii de la daftarul companiei aşteptau pregătiţi şi oamenii se aşezară repede la coadă în faţa meselor lor de scris; gata de lucru erau şi şrofii care aveau să organizeze trimiterea sumelor de bani în Bihar, prin reţelele hawala. Aşa cum procedau de altfel întotdeauna, cipaii trimiseră acasă cea mai mare parte a banilor şi păstrară doar puţini pentru ei. Acesta era lucrul de cea mai mare însemnătate în ochii lor – nu istoria ori gloria, ci susţinerea familiilor din satele lor de baştină.

Mai târziu se ţinu un dangal – un turneu de lupte corp la corp, pe care Kesri îl organizase cu speranţa de a putea distrage atenţia cipailor de la iminenta plecare. El însuşi participă, ca arbitru. Cu toate că întrecerea se desfăşură fără incidente, era limpede că nimeni nu punea suflet în ea; oamenii se luptau ca la antrenament şi strigătele lor de încurajare erau lipsite de vlagă.

După aceea, panditul companiei, care avea să meargă cu ei pe vas, făcu o puja urmată de o recitare din Hanuman Chaalisa. Kesri spera că aceste ceremonii familiare îi vor ajuta pe cipai să treacă mai uşor peste evenimentele sumbre din ultimele săptămâni – dezertări, execuţii, semne nefaste şi altele la fel. Dar se întâmplă tocmai invers – ritualurile păreau că le adâncesc şi mai mult presimţirile întunecate; din felul cum se rugau, Kesri îşi dădu seama că mintea le era înţesată de gânduri negre.

Pe seară, daftarul companiei trimise o jumătate de duzină de munşi ca să aştearnă pe hârtie scrisorile cipailor către cei de acasă.

Munşii îşi instalară mesele de scris în faţa barăcilor şi oamenii se adunară în jurul lor în mici grupuri, aşteptând să le dicteze scrisorile. Kesri fu primul la rând şi, dat fiind că îl ascultau atâţia oameni, avu grijă să dea un ton optimist misivei

lui. Scrisoarea îi era adresată lui Bhim, fratele său:

Mâine pornim către Maha-Chin şi ne vom întoarce cât de curând, cu o grămadă de bani din trofee şi primele pentru serviciul de peste mări. Mărita Companie Bahadur ne înzestrează generos cu cele necesare şi va avea în continuare grijă de noi, aşa că să nu vă neliniştiţi din cauza mea. La întoarcere, din banii câştigaţi vreau să cumpăr încă o bucată de pământ pentru a o adăuga proprietăţii familiei. Sper că anul acesta recolta noastră de maci a fost bună. Ai reuşit să achiţi împrumuturile arkatisului Companiei? Până ce vine vremea să semănaţi macii, trebuie să sădeşti pe pământurile mele orez, muştar şi legume. Te rog spune-le copiilor mei şi mamei lor că mă voi întoarce repede, încărcat de daruri.

Deşi oamenii îl ascultară pe Kesri cu atenţie, prea puţini dădură glas aceluiaşi optimism. Când le veni rândul, cei mai mulţi dintre ei dictară scrisori pline de resemnare.

Mâine paltanul nostru pleacă spre Maha-Chin ca să lupte pentru Mărita Companie Bahadur. Nu ştim când ne vom întoarce. Spune-i lui babuji şi lui ammaji să nu fie îngrijoraţi. Eu sunt sănătos, deşi acum o lună am stat în spital, bolnav şi cu febră. Dacă mor, să nu mă bociţi – o să plec din această lume îmbrăcat în straie de războinic, cu sabia în mână. De nu voi mai fi, va trebui să aveţi voi grijă de copiii mei şi de mama lor. Dacă pensia de urmaş va întârzia, atunci va trebui să trimiteţi pe cineva cu o cerere la ofiţerii regionali din Patna. Veţi primi în plus salariile mele din urmă şi banii din trofee. Să vă îngrijiţi să recuperaţi tot ce vi se cuvine şi va fi destul pentru întreţinerea copiilor mei până se fac mari.

Sau:

Mergem într-un loc care e foarte departe. Nu ştim nimic despre el. Dacă nu mă mai întorc, aş vrea ca fratele meu Fateh Singh să primească ogorul meu cu mangotieri. Sunt supărat când mă gândesc că nu mi-am îndeplinit toate îndatoririle faţă de familia mea. E singurul motiv pentru care îmi va părea rău dacă voi muri. Altminteri, fiecare rajput are datoria să-şi dea viaţa pentru onoarea castei sale. Sunt pregătit pentru orice.

Starea de spirit a oamenilor îl făcu pe Kesri să se îngrijoreze. Ştia că procesul îmbarcării de a doua zi cuprindea un spectacol pe care burra sahibii armatei aveau să-l urmărească îndeaproape. Era de o importanţă vitală ca cipaii să se achite cu succes de această sarcină, dar el se îndoia că le va fi cu putinţă, în actuala stare de spirit.

Dar când veni momentul mult aşteptat, Compania B se purtă impecabil şi îl făcu să fie mândru de ea. În sunetul tobelor care băteau, în notele fluierelor ce intonau *Troop*, soldaţii mărşăluiră în coloană dublă pe poarta de vest a fortului. După ce ajunseră la terenul dinainte stabilit, făcură o roată, se aşezară în linie dreaptă şi prezentară armele într-o ordine perfectă, după care maiorul Bolton le citi articolele codului militar. Apoi se desprinseră din formaţie, detaşament după detaşament, şi fură transportaţi la *Hind* cu şlepurile. După ce urcase la bord şi ultimul cipai, şlepurile începură să încarce artileria companiei, constând în obuziere, mortiere şi puşti.

Contingentul civil se urcase deja la bord mai devreme, astfel că, atunci când se îmbarcară cipaii, totul era pregătit pentru primirea lor. În ciuda minuţioasei organizări, tot se iscară neînţelegeri. Prea puţini dintre cipai fuseseră la bordul unei corăbii mari; din această cauză, când ajunseră sub punte, unii dintre ei se rătăciră. Pe măsură ce se agitau spiritele, tot cei din contingentul civil avură cel mai mult de suferit şi, ca de obicei, trebuiră să îndure şuturi şi palme.

La început, Kesri nu dădu nicio atenţie acestui gol-maal,

dar puțin după aceea reinstaură ordinea cu un urlet care zgudui babalele de punte: *Khabardar!* Apoi le ordonă tuturor să stea în poziție de drepți, fiecare în dreptul hamacului său, și începu să le administreze un dhamkaoing de le îngheță inima în piept. Încheie cu câteva avertizări despre lucrurile înspăimântătoare ce îi așteptau: rău de mare, inundații, obiecte zburând încoace și încolo pe timp de furtună și altele. Dar cel mai groaznic era un pericol de o cu totul altă natură: lascarii. Aceștia, fără excepție, erau cei mai mari nelegiuiți de pe fața pământului, le spuse el cipailor. Nu era om să nu știe că lascarii sunt hoți, beți, dezmățați și scandalagii, și că au scăfârlii tari ca ghiuleaua. Că sunt dușmanii naturali ai cipailor și că șterpelesc de la ei, ori de câte ori li se ivește ocazia. Trebuie să stai cu ochii pe ei tot timpul, mai ales atunci când stau atârnați de frânghii ca niște bandari ce sunt.

Spășiți, oamenii se liniștiră și, când sosi clipa ridicării ancorei, pe Kesri nu-l lăsă inima să-i închidă sub punte. Le dădu voie să privească orașul pentru ultima oară. Fu primul care urcă pe puntea principală, chiar în timp ce *Hind* se punea în mișcare. Aproape în același moment, o baterie de tunuri mici din Fort Williams trase o salvă de salut.

Zachary era și el pe punte; când se auziră tunurile, simți cum tremură scândurile sub picioarele lui. Își aduse aminte de ultima lui plecare pe apă din acest oraș, cu *Ibis*, încărcat cu culi și supraveghetori. I se părea uimitor că trecuseră doar șaisprezece luni de atunci – căci diferența dintre acea plecare și aceasta era la fel de mare ca schimbarea omului de atunci în cel de acum.

La celălalt capăt al punții principale, Kesri sorbea priveliștea orașului ce se topea în zare – templele, casele, copacii – ca și cum era ultima oară când le vedea. Pe măsură ce orașul se micșora la orizont, îl cuprinse un sentiment străin, ca un suflu de gheață, și înțelese, cutremurându-se, că undeva, în adâncul sufletului, și el simțea că nu avea să mai vadă niciodată meleagurile natale.

DOISPREZECE

De abia înaintase *Hind* câteva mile în jos pe fluviu, când Raju veni în fugă să-l caute pe Zachary, într-un compartiment de depozitare a mărfurilor, unde făcea inventarul încărcăturii de opiu malwa a lui Mr Burnham.

– Mr Reid sir! strigă băiatul. Trebuie să veniţi repede!

– Unde să vin, kid-mus?

– În cabină, sir.

Cabina în care fusese cazat Zachary se afla pe puntea de la pupă. Era confortabilă şi încăpătoare, întocmai cum promisese Mr Burnham. Mărimea ei se dovedi a fi un mare noroc, deoarece depozitele de marfă ale vasului *Hind* erau pline ochi cu armamentul, echipamentul şi bagajele Voluntarilor Bengalezi. Spaţiul de stocare era atât de limitat, încât Zachary se văzuse nevoit să înghesuie cinci cufere cu opiu în cabina lui. Le lăsase în grija lui Raju şi îi ceruse să le aşeze bine unul peste altul şi să le acopere cu o prelată.

– Ai terminat treaba cu cuferele, puştiule?

– Nu, sir, n-am putut.

În glasul lui se ghicea frica şi asta îl făcu pe Zachary să-l privească mai atent.

– S-a întâmplat ceva, kid-mus? spuse el pe un ton împăciuitor. E ceva în neregulă?

– Mai bine veniţi să vedeţi, sir.

– Hai să mergem atunci.

Zachary o porni printre măruntaiele corabiei cu Raju la un pas în urma lui; străbătu viermuiala gălăgioasă a punţii de comandă, urcă pe puntea principală şi trecu de sala de mese. Atunci când ajunse la coridorul care ducea la cabina lui, îl întâmpină o privelişte ce-l făcu să tresară: toate bagajele lui, inclusiv cele cinci cufere cu opiu, fuseseră trase afară.

Zachary se întoarse către Raju, mai mult uimit decât indignat:

– Ce se petrece aici, kid-mus? Cine a făcut toate astea?

Raju nu răspunse nimic, dar arătă cu mâna în direcţia cabinei.

– Am încercat să-i opresc, sir...

Zachary urcă în cabină şi văzu cu mirare că doi tineri locotenenţi în uniformă, fără shakou pe cap, erau tolăniţi pe paturile suprapuse, cu săbiile legate la brâu şi picioarele încălţate cu cizme proptite de capul patului.

Atitudinea insolentă a acestor intruşi îl uimi pe Zachary într-atât încât nu fu în stare să-şi păstreze calmul:

– Ce dracu faceţi în cabina mea?

– Cabina ta?

Unul din locotenenţi îşi coborî cizmele jos de pe pat şi se apropie de Zachary. Era un tânăr slab şi cu coşuri pe faţă, dar ţinuta prea puţin impunătoare îi era compensată de aroganţă şi de aerul zeflemitor.

– Te înşeli, sir, spuse locotenentul, apropiindu-se şi mai tare, până ce nasul acestuia aproape îl atinse pe al lui Zachary. Nu mai e cabina dumitale. A fost dată altcuiva.

– Cine a dispus această schimbare?

Atunci se auzi o altă voce:

– Eu am dispus.

Zachary întoarse capul să vadă cine vorbea, şi se trezi faţă în faţă cu un al treilea ofiţer.

– Sunt căpitanul Mee din Regimentul Voluntarilor Bengalezi. Sunt comandantul soldaţilor de pe acest vas. Şi am autoritatea de a realoca această cabină.

Căpitanul era un bărbat cu o statură impunătoare: chiar şi fără shakoul lui împodobit cu fireturi aurite era mai înalt cu aproape un cap decât Zachary. Peste pieptul lui bombat era petrecută în diagonală o panglică galbenă, de la epoletul drept până la talie. Nasul încovoiat îi dădea un aer dispreţuitor; avea un maxilar puternic, a cărui linie indica un temperament exploziv, din care, judecând după felul cum îl privi pe Zachary cu ochi reci şi fără urmă de zâmbet în ei, tocmai se pregătea să dea o mostră.

– Nu aveţi niciun drept să îmi luaţi cabina, sir, protestă Zachary. Doar căpitanul vasului poate s-o facă.

– Vă înşelaţi, sir, spuse căpitanul Mee. Această corabie este în momentul de faţă un transport militar. Personalul militar are prioritate în toate deciziile.

– Sir, această cabină mi-a fost repartizată de însuşi proprietarul acestui vas, spuse Zachary, încercând să păstreze un ton civilizat. Eu sunt reprezentantul său şi supraveghetorul mărfurilor de la bord.

– Aha, deci acesta e rolul dumitale? Căpitanul îşi coborî privirea asupra cuferelor de opiu ce aveau pe ele inscripţia fabricii de opiu de la Ghazipur. Îşi luă avânt şi lovi cu piciorul într-unul din cufere:

– Ei bine, sir, aş fi putut să jur că sunteţi un simplu traficant de opiu.

Rânjetul de pe faţa căpitanului şi sclipirea dispreţuitoare din ochi îl făcură pe Zachary să simtă că-i ard obrajii. Reuşi cu greu să-şi controleze tonul vocii:

– Sir, transport opiu în mod legal şi conform legilor acestei ţări. Am dreptul să o duc unde vreau.

– Iar eu, dragă sir, răspunse căpitanul, am dreptul să vă spun că nu dau doi bani pe traficanţii de droguri.

– În acest caz, sir, spuse Zachary înţepat, nu eu sunt cel cu care vreţi să vă răfuiţi, ci Marea Companie a Indiilor Orientale, a cărei uniformă o purtaţi – şi, aşa cum vedeţi, toate aceste cufere poartă la vedere pecetea fabricii Companiei.

Auzind acestea, rânjetul căpitanului se lăţi şi mâinile i se îndreptară către teaca sabiei.

– Nu vă răţoiţi la mine, sir, mârâi el. Nu vă dau voie să îmi insultaţi uniforma.

– Nu am făcut decât să rostesc purul adevăr, sir, spuse Zachary.

– Atunci ascultaţi aici un alt adevăr, sir, spuse căpitanul Mee. Aţi face bine, dumneavoastră şi marfa ce vă aparţine, să dispăreţi din faţa mea imediat. Şi mai vreau să vă asigur, sir,

că dacă îmi va ajunge la urechi că ați făcut negoț cu marfa printre cipaii mei, o să am grijă personal ca toată încărcătura să vă fie aruncată în apă. Vă avertizez.

Zachary simți cum i se urcă sângele la cap și nici nu-i mai păsă de sabia căpitanului. Strânse pumnii și făcu un pas către el:

– Tică... – începu, dar în acel moment cineva îl prinse de cot și îl trase înapoi.

– Reid! Potolește-te!

Era Mr Doughty, care își făcuse apariția lângă el.

– Hai să nu facem aici un goll-maul, Reid. Într-un fel sau altul, militarii o să obțină ceea ce vor. O să găsim altceva pentru tine, nu-ți face griji. Jos, pe puntea de control, e o cumra mică și drăguță, tocmai ekdum theek pentru tine. Hai, vino, să mergem să ne vedem de treburile noastre.

Zachary ezită o clipă, apoi se lăsă dus de acolo, încă protestând:

– Mr Doughty, nu-i drept. Mi s-a promis acea cabină...!

Privind în urmă, îi văzu pe cei trei ofițeri zâmbind dispreț uitor, în timp ce-l urmăreau cu privirea. Îi ajunseră la urechi vorbele lor, în timp ce el se lăsa dus de acolo:

– Ce noroc pe marțafoi, să scape fără nicio scatoalcă...

– Mai era puțin și vedeai cum îi mută falca...

– Păcat că n-a luat un pumn în bot, chiar ar fi meritat floricica.

Zachary nu putu face altceva decât să asculte scrâșnind din dinți.

Odată ce *Hind* ieși în larg, navigând către Singapore, Shireen începu să-și facă din ce în ce mai multe griji la gândul că se va întâlni cu fiul nerecunoscut al soțului ei.

– Povestește-mi despre Freddie, Zadig Bey. Cred că îl cunoști mai bine decât oricine. Cum era când era mic?

Zadig își frecă bărbia. Freddie fusese un copil vesel și încrezător, îi explică el, puțin speriat; dacă ar fi fost după el,

poate că s-ar fi mulţumit să se tocmească ucenic la vreun barcagiu sau pescar, aşa cum fac toţi copiii barcagiilor din Canton. Dar Bahram nici nu voise să audă de aşa ceva. El avea ambiţii mari pentru fiul lui: voia ca, atunci când va creşte mare, să se simtă în largul lui printre domnii distinşi veniţi din toată lumea – europeni, chinezi sau hindustani. Să ştie să recite poezie, să fie neîntrecut în sporturile pentru gentlemani – scrimă, box sau călărie. A angajat profesori să-l înveţe engleza, chineza clasică şi multe altele – şi n-a fost uşor, având în vedere legile chinezeşti ce stabilesc cine şi ce are voie să înveţe şi de la cine. Dar Bahram s-a bucurat de ajutorul compradorului său şi i-a putut asigura lui Freddie o educaţie aleasă, deşi băiatul nu s-a dovedit prea dornic să înveţe.

Bahram a avut intenţii bune, cu siguranţă, spuse Zadig, dar ele nu i-au făcut viaţa prea uşoară băiatului. Cei de o vârstă cu el ştiau de bună seamă că tatăl lui era un achha – aşa îi numesc la Canton pe hindustani – şi mai ştiau că era un negustor bogat, din cei cu Pălărie Albă (aşa li se spune parşilor la Canton). Lui Freddie îi era şi aşa greu să fie acceptat ca unul de-al lor, dar lecţiile primite de la profesori particulari şi cadourile scumpe pe care le primea îi îngreunau şi mai mult situaţia. Uneori se simţea foarte singur, şi spunea nici mai mult nici mai puţin decât că el vrea să fugă în India. Visa să-şi cunoască surorile vitrege şi mama vitregă, îşi dorea să-şi poată duce viaţa la Bombay, alături de acea bogată familie. Pentru unul ca el, care crescuse într-o cantină pe apă din oraşul plutitor al Cantonului, imaginea unei moşii cu servitori şi majordomi era nespus de atrăgătoare.

Dar, în această privinţă, Bahram a rămas de neclintit: oricât i-ar fi făcut pe plac lui Freddie, i-a spus verde în faţă că nu-l va lua niciodată cu el în India, orice s-ar întâmpla. Bahram avea convingerea că, dacă s-ar fi aflat de existenţa băiatului, ar fi izbucnit un scandal uriaş, care l-ar fi distrus complet ca tată, soţ şi om de afaceri.

Aşa că lui Freddie nu i-a mai rămas decât să încerce să se

descurce cum putea la Canton, ceea ce însemna să umble cu alţii ca el – copiii pe jumătate chinezi, ai marinarilor, negustorilor şi altor străini. La un moment dat, Freddie s-a mutat din cantina plutitoare a mamei lui; din când în când o mai vizita pe Chi-mei, dar, când ea îl întreba cu ce se ocupă, dădea răspunsuri evazive. Ea a tras concluzia că Freddie intrase în una din bandele criminale sau frăţiile din port.

Când s-au văzut ultima oară, Chi-mei îi mărturisise lui Zadig că se temea pentru viaţa fiului ei.

La puţin timp după asta, Freddie a dispărut. Când a revenit la Canton, Zadig a aflat că Chi-mei fusese omorâtă, după câte se părea în timpul unei spargeri, şi cam în aceeaşi perioadă în care dispăruse Freddie. Bahram se afla la Bombay şi Zadig i-a scris ca să-l anunţe că Chi-mei murise şi că nu se mai ştia nimic de Freddie.

Mult timp după aceea, nimeni nu a mai avut nicio veste de la Freddie. Atât Bahram cât şi Zadig se temeau că fusese ucis – dar tocmai atunci îşi făcu din nou apariţia, la Singapore. Bahram era în drum spre Canton, în ceea ce avea să fie ultima lui vizită. S-a întâmplat ca Zadig să se afle şi el la Singapore, în drum către aceeaşi destinaţie. Se întâlniseră şi Bahram îi oferise lui Zadig o cuşetă pe corabia lui. Într-o bună zi, în timp ce Zadig se afla pe *Anahita*, Vico a plecat la ţărm să cumpere haine de la târgul ce se ţinea săptămânal la periferia din Singapore – şi acolo a dat nas în nas cu Freddie. Era însoţit de un prieten bengalez – nimeni altul decât munşiul Anil Kumar, cel care avea să ajungă mai târziu secretarul lui Bahram.

Bahram nu-şi mai încăpea în piele de bucurie că îşi regăsise fiul. L-a invitat pe Freddie să se mute pe *Anahita*, împreună cu prietenul lui, şi au petrecut împreună câteva zile minunate la bordul ei. Freddie părea schimbat, era mai temperat şi mai iertător cu tatăl lui. Dar tot reticent era când vorbea despre el însuşi; întrebat pe unde umblase în ultimii ani, nu a spus decât că fusese într-o călătorie prin Indiile Orientale. După ce reparaţiile *Anahitei* au luat sfârşit, şi a venit timpul

ca Bahram să plece din Singapore, l-a rugat pe Freddie să vină cu el la Canton. Dar Freddie a refuzat, spunând că voia să se îndrepte spre Malacca, acolo unde locuia sora lui vitregă.

– Atunci l-a văzut soţul meu pentru ultima oară?

– Da, bibiji. A fost ultima oară şi pentru mine – era acum mai bine de un an şi jumătate.

– Şi, după atâta amar de vreme, crezi că mai poţi să-l găseşti în Singapore?

– Da, bibiji, dacă mai e încă acolo, sunt sigur că voi reuşi cumva să dau de el.

În locul cabinei sale, Zachary primi o cămăruţă pe puntea de serviciu. Fusese mai înainte spaţiul de depozitare al meşterului care făcea pânzele corabiei şi era înghesuită între cuşetele lascarilor şi cumra cea mare ocupată de contingentul civil al armatei. Cămăruţa nu avea fereastră şi era atât de ticsită de lucruri că de abia mai era loc să agăţi hamacul. La prima vedere, părea că e cu neputinţă să încapă în ea un bărbat, un băiat şi cinci cufere de opiu. Dar, în cele din urmă, după ce a strâns frânghiile hamacului până ce l-a dispus paralel şi aproape lipit de tavan, Zachary reuşi să facă destul loc ca să încapă toate. Sub hamac puse cuferele şi lada lui cu lucruri, pe care Raju avea să o folosească drept pat.

Băiatul nu se plânse, ba chiar se părea că îi place să doarmă pe cufere: stătea întins pe ele ceasuri în şir, cu urechea lipită de peretele dintre cămăruţă şi cumra. Acest perete despărţitor era făcut din câteva scânduri subţiri, bătute în cuie la voia întâmplării. Atunci când vasul se mişca sau se zguduia, printre muchiile scândurilor apăreau crăpături prin care puteai să te uiţi în cumra vecină. Uneori, scândurile se ridicau, şi atunci se căscau goluri în peretele despărţitor. Raju privea prin ele, şi aşa putu să privească trupa de toboşari şi flautişti, cei mai mulţi de aceeaşi vârstă cu el, cazaţi chiar în spaţiul de lângă cămăruţă.

Ce plini de viaţă erau aceşti băieţi! Până şi certurile lor i

se păreau interesante lui Raju, mai ales pentru felul în care vorbeau. Faptul că înjurături ca *bahenchod* şi *poponar*, *căcăcios* sau *chootiya* erau folosite cu atâta uşurinţă şi atât de des, era o revelaţie pentru Raju. În plus, nici nu-i trecuse prin cap că o simplă silabă, cum ar fi *ya*, putea fi rostită în atât de multe feluri şi atât de colorat.

Uneori, atunci când vasul sălta pe valuri, peretele despărţitor dintre cămăruţă şi cumra se ridica de-a binele de la podea, astfel încât puteau aluneca pe sub el mici obiecte. Într-una din seri, pe când stătea singur în cabină, Raju se uită în jos şi văzu un flaut argintiu sclipind pe partea dinspre el a podelei. Se înţepenise sub cufărul cu lucrurile lui Zachary, într-un loc unde era în pericol de a fi zdrobit.

Raju alergă să salveze instrumentul şi, de abia ce reuşise să pună mâna pe el, că de cealaltă parte a peretelui se iscă o mare agitaţie. Îşi lipi urechea de perete şi auzi cum cineva căuta înnebunit flautul pe care el îl ţinea în mână.

Cum putea să-i dea de veste băiatului că era în siguranţă? Lui Raju îi veni o idee: luase cândva lecţii de muzică şi instrumentele muzicale nu îi erau tocmai străine. Duse flautul la buze şi cântă un crâmpei de melodie.

Efectul fu exact cel la care se aşteptase. După câteva clipe de tăcere, cineva întrebă:

S-a auzit un flaut?

Da, făcu Raju. A alunecat la mine în cameră.

Încă o pauză, apoi o întrebare:

Poţi să ieşi afară, ca să ne vedem?

Raju ieşi în coridorul îngust din dreptul cămăruţei. Nu după mult timp, un băiat cu păr castaniu şi nasul cârn veni în fugă către el.

Coridorul era luminat de o singură lampă tremurătoare. În lumina ei slabă, Raju băgă de seamă că băiatul nu era mult mai înalt ca el, deşi uniforma cu epoleţi cu fireturi îl făcea să pară mai matur.

Plin de recunoştinţă, muzicantul luă flautul şi îi întinse

mâna:

Tera naam kya hai yaar? Cum te cheamă?

Raju. *Aur tera*?

Dicky.

Băiatul făcu un semn în direcţia compartimentului ocupat de contingentul civil şi adăugă:

Acum trebuie să repet, dar poate mai vorbim mâine.

A doua zi, băieţii stătură puţin de vorbă pe puntea centrală. Mai târziu, îşi reluară conversaţia sub punte, vorbind în şoaptă printr-o crăpătură din peretele despărţitor.

Raju fu uimit să afle că muzicanţii mergeau şi ei la luptă, împreună cu cipaii. Aveau o sarcină de o importanţă covârşitoare, îi spuse Dicky; toboşarii băteau ritmul marşului iar flautiştii intonau semnalele de manevră. Fără ei, cipaii nu ar fi putut şti când să treacă din coloană în şir sau să formeze un eşalon pentru atac. Sunetul flautului era atât de pătrunzător, încât putea fi auzit chiar prin zgomotul bătăliei.

Şi mai surprinzător i se păru faptul că Dicky luase deja parte la bătălii. Nu se împăuna prea mult cu asta. Ne-am luptat cu nişte pindari, a zis odată. Nişte căcăcioşi nenorociţi care o rupeau la sănătoasa după primele rafale de puşcă. Derbedei din junglă, ya – cu bărbi stufoase dar fără coaie.

După aceea, de câte ori era singur în cabină, Raju şi Dicky vorbeau prin crăpăturile dintre scânduri şi nu trecu mult până ce Raju îşi însuşi vocabularul şi expresiile noului său prieten. Era fermecat de poveştile lui Dicky; viaţa toboşarilor şi a flautiştilor i se părea una plină de strălucire. Nu-i venea să creadă că nişte băieţi de aceeaşi vârstă cu el aveau o carieră atât de palpitantă. Se ruşina de banalitatea propriei lui existenţe, şi fu uluit atunci când Dicky se arătă interesat de cele mai plictisitoare amănunte din trecutul său: deci Raju învăţase la o şcoală? Avea mamă? Tată? Mâncau la cantină sau le gătea mama lor? Unde învăţase engleza?

Uneori Raju lăsa garda jos şi dezvăluia mai mult decât ar fi vrut – de exemplu ca atunci când împrumutase flautul lui

Dicky şi începuse să cânte.

– Unde ai învăţat să cânţi aşa, ya?

– Am luat lecţii de muzică, ce crezi? Lecţii de flaut.

Dicky făcu ochii mari.

– Arre ya! Ce fel de khidmutgar îi fi şi tu? Nu ştiu că sunt khidmutgari de luat lecţii de muzică şi toate astea...

Raju trebui să se gândească la un răspuns care să salveze situaţia şi scorni iute o poveste, despre cum fusese mai înainte în slujba unui şef de formaţie muzicală.

A doua zi, unul din flautişti se îmbolnăvi şi Dicky îi propuse tambur-majorului ca Raju să îl înlocuiască pentru câteva zile. Tambur-majorul era un bărbat scund şi păros, cu chipul permanent schimonosit într-o expresie dispreţuitoare. Băieţii îl porecliseră Bob-cel-Bălos, din cauza înjurăturilor şi obscenităţilor care îi ieşeau tot timpul pe gură.

Raju fu primit să dea o probă şi mai târziu fu dezamăgit să audă că Bob-cel-Bălos apreciase interpretarea lui ca fiind un „căcat împrăştiat". Dar Dicky râsese cu poftă şi îi explicase că, de fapt, fusese lăudat: Ceea ce a voit să spună în fapt, golane, e că ai cântat foarte melodios şi notele au curs neted. Acum eşti ca şi unul de-al nostru, ya!

Priveliştea ce-i întâmpină atunci când *Hind* ajunse în rada portului Singapore îl copleşi pe Kesri la fel de mult ca pe tinerii cipai. Şase vase de război, printre care şi un cuirasat impunător cu trei punţi, făceau manevre de ancorare.

Ambarcaţiunile de transport şi aprovizionare erau ancorate la mică distanţă de navele de război. Erau nu mai puţin de douăsprezece la număr şi la bordul lor se vedea un furnicar de cipai şi soldaţi în surtuce roşii. *Hind* coborî ancora chiar lângă vasul pe care se afla cealaltă companie de Voluntari Bengalezi şi cipaii se strânseră pe punţi ca să schimbe strigăte de salut.

Kesri privi în jur şi văzu că Regimentul Regal Irlandez sosise deja; Regimentul 49 şi aripa stângă a Cameronienilor

erau şi ei acolo. Lipsea doar Regimentul Madras 37.

Mai târziu în cursul zilei, căpitanul Mee îl chemă pe Kesri pe dunetă şi-i ceru să-i dea raportul zilnic despre situaţia celor de sub punte. Terminară destul de repede şi după aceea căpitanul îi arătă lui Kesri vasele de război, turuindu-le numele unul după altul: cel de acolo era *Cruiser* şi avea optsprezece tunuri, mai încolo era *Algerine,* cu zece tunuri, aliniat lângă două fregate cu câte douăzeci şi opt de tunuri – *Conway* şi *Alligator*. Deasupra lor trona cuirasatul *Wellesley*: era un vas de linie, zise căpitanul Mee, înzestrat cu nu mai puţin de şaptezeci şi patru tunuri.

Wellesley era cel mai înalt vas pe care îl văzuse Kesri vreodată. Presupunea că era cel mai puternic din toată Marina Regală sau cel puţin printre cele mai puternice. Dar căpitanul Mee îl lămuri că, după standardele Marinei Regale, *Wellesley* nu era decât un vas de mărime medie, un vas de război de clasa a treia. Ceea ce era valabil cu privire la întreaga flotă, adăugă căpitanul, care deşi mare în raport cu celelalte din apele Asiei, era mică după standardele Marinei Regale, care pornea adesea la luptă cu flote maritime de cincizeci sau mai multe vase de război.

Toate acestea îl liniştiră şi-i dădură curaj lui Kesri. Din tonul căpitanului pricepu că, din punctul de vedere al britanicilor, această expediţie era un proiect de mică anvergură şi că nu aveau nicio îndoială că vor reuşi să-şi atingă obiectivele. Lui Kesri îi convenea. Nu îl interesa prea mult să facă pe eroul – avea destule răni ca mărturie a anilor de serviciu militar şi singurul lucru care îl preocupa acum era ca el şi oamenii lui să ajungă cu bine înapoi în satele de baştină.

Mai târziu în cursul zilei, căpitanul Mee şi subalternii lui plecară cu o barcă la o întrunire de la bordul lui *Wellesley*. Câteva ore mai târziu, după ce se întoarseră, căpitanul Mee îl chemă pe Kesri în cabina lui ca să-i facă o dare de seamă.

Se operaseră nişte schimbări în comandamentul expediţiei, îi spuse căpitanul. Amiralul Frederick Maitland trebuia

să conducă expediția, dar se îmbolnăvise și locul lui îl luase un alt ofițer – contraamiralul George Elliot, care se întâmpla să fie vărul căpitanului Charles Elliot, ministrul britanic plenipotențiar din China.

Contraamiralul Elliot pornise dinspre Cape Town și era încă pe drum; avea să se alăture mai târziu expediției. Până atunci va fi comandant comodorul Sir Gordon Bremer, iar colonelul Burrell va răspunde de deciziile operaționale. Colonelul luase deja niște decizii importante cu privire la șederea forțelor armate la Singapore. Una din acestea era ca soldații și cipaii să rămână pe vasele lor pe toată durata șederii.

Vestea îl dezamăgi pe Kesri care sperase că va petrece câteva zile pe uscat.

– De ce s-a hotărât așa, sir?

– Singapore e o colonie mică, havildare, nu are mai mult de douăzeci de ani, spuse căpitanul Mee. Ar fi extrem de dificil să construim o tabără destul de mare pentru noi toți, mai ales că pădurile sunt atât de dese. Mai sunt și tigrii – chiar săptămâna asta au ucis câțiva oameni, la periferia orașului.

– Deci cât timp vom rămâne aici, sir?

– Nu se știe, zise căpitanul. Trebuie să mai sosească o treime, sau poate mai mult, din totalul contingentului militar. Cred că cel puțin două săptămâni.

– Ni se va da liber, sir? Vreo permisie de mers pe țărm?

Căpitanul îl fixă cu privirea.

– Nu cred că ți-ar fi de mare folos, havildare, spuse el, cu un zâmbet crispat. Dacă ai în cap vreo tăvăleală, mai bine iați gândul de la așa ceva. La Singapore femeile sunt mai rare ca diamantele – casele de toleranță sunt pline de travestiți, așa că o să te trezești în pat cu un bărbățoi. Și, dacă plăcerile dosnice nu sunt pe gustul tău, atunci singura distracție careți mai rămâne e să te amețești cu droguri.

– Și atunci ce-o să facă oamenii timp de două săptămâni, sir?

Căpitanul începu să râdă:

– Instrucţie, havildare, instrucţie! Instrucţie la bărci, exerciţii de atac, de baionetă, de tras. Nu te îngrijora – sunt destule de făcut.

Când Shireen află numele fregatei cele înalte cu şaptezeci şi patru de tunuri ancorată în port, o recunoscu imediat:

– *Wellesley*! Dar cunosc bine vasul ăsta! A fost construit la Bombay, de prietenii noştri, Wadia. Am fost prezentă la lansarea lui la apă. I-au dat numele în onoarea lui Sir Arthur Wellesley!

– Ducele de Wellington?

– Da, da, spuse Shireen. L-am văzut o dată, să ştii. Era imediat după ce a câştigat bătălia de la Assaye. Îl sărbătoreau la Bombay, şi familia Wadia a dat o mare burra-khana în cinstea lui, la Tarala, moşia lor din Mazagon. Ne-au invitat şi pe noi. Le-au dat voie fetelor şi femeilor să privească de sus, de la jharoka. Sir Arthur era cel mai încruntat bărbat pe care l-am văzut în viaţa mea.

Zadig izbucni în râs.

– Bibiji, pot spune că ai văzut destule pentru o femeie care şi-a petrecut mai toată viaţa în purdahul casei ei!

Shireen râse şi ea, dar mult ca să-şi ascundă neliniştea. Zadig înţelese imediat ce anume o frământa.

– Te gândeşti la Freddie, nu-i aşa, bibiji?

Shireen îşi muşcă buza şi încuviinţă din cap.

– Da, Zadig Bey, îmi fac griji. Nu mă pot stăpâni; mă gândesc mereu la el.

– Nu ai vrea cumva să vii cu mine mâine, când o să merg să-l caut?

La auzul acestor cuvinte, pe Shireen o cuprinse panica. O tulbura profund ideea de a-l întâlni pe fiul răposatului ei soţ în acest loc necunoscut, fără să aibă răgazul de a cugeta bine la ce voia să facă.

– Nu, Zadig Bey, spuse ea, nu pot aşa. Am nevoie de timp, am nevoie să ştiu dinainte, ca să fiu gata.

– Prea bine, bibiji. O să fie aşa cum doreşti.

A doua zi de dimineaţă, când veni timpul ca Zadig să plece pe ţărm, Shireen ieşi pe punte ca să-l conducă. Ea şi Rosa făcură apoi cu schimbul, tot restul dimineţii, ca să-l aştepte să se întoarcă.

Pe la amiază, se auzi un ciocănit nerăbdător la uşa cabinei lui Shireen.

– Bibiji! zise Rosa şi băgă capul înăuntru. S-a întors Zadig Bey. Te aşteaptă pe dunetă.

Shireen ieşi în grabă şi-l găsi pe Zadig aşezat pe o bancă, sub pergola ce fusese întinsă pentru a adăposti duneta. Se ridică în picioare şi zâmbi.

– Veşti bune, bibiji! L-am găsit pe Freddie!

– Unde, Zadig Bey? Povesteşte-mi tot!

– A fost uşor să-l găsesc, bibiji. De fapt, el a fost cel care m-a văzut – eram pe Boat Quay. A alergat spre mine, să mă salute – norocul meu, pentru că altfel, dacă l-aş fi zărit eu pe el într-o mulţime de oameni, nu l-aş fi recunoscut.

– De ce?

– E total schimbat, bibiji, în multe privinţe – până şi în felul cum vorbeşte englezeşte acum. Şi înfăţişarea îi e altfel: e foarte slab şi şi-a lăsat barbă. S-o spun sincer, nu arată prea bine.

– Ce te face să spui asta?

Zadig îşi drese glasul şi zise:

– Mai e un lucru pe care nu ţi l-am împărtăşit încă, bibiji.

– Ce anume? Spune-mi.

– Bibiji, trebuie să ştii că Freddie e fumător de opiu. Nu e ceva neobişnuit în China, unde mulţi fumează ocazional. Dar Freddie face parte dintre cei pentru care asta a devenit o problemă. Credeam că s-a lăsat, dar bănuiesc că s-a apucat din nou. A fost o perioadă dificilă pentru el, fără îndoială – mai ales moartea lui Bahram-bhai l-a afectat foarte tare.

De abia acum îi trecu prin minte lui Shireen că moartea soţului ei nu îi afectase doar ei cursul vieţii, ci avusese acelaşi

efect şi asupra fiului său.

– Crezi că îi e dor de tatăl lui?

– Da, bibiji, deşi lucrurile nu au stat niciodată ca pe roze între ei doi, Bahram-bhai a fost pentru el o stâncă asupra căreia îşi vărsa mânia, dar sub care se putea şi adăposti. Acum, că tatăl lui nu mai e şi nici mamă nu mai are, e cu adevărat singur. O lovitură puternică pentru el, mai ales că nu a fost alături de niciunul în ultima lor clipă de viaţă. Să ştii că, în adâncul sufletului, e un chinez adevărat, şi îl apasă gândul că nu a făcut totul ca tatăl său să moară cu sufletul împăcat. Pare un om – aici Zadig dădu capul pe spate şi privi în sus către cer, ca şi cum căuta acolo cuvântul potrivit – că e „bântuit".

– Bântuit? Shireen se înfioră. De cine? Nu înţeleg, Zadig Bey. Lămureşte-mă, te rog.

– Nu ştiu cum să-ţi explic toate astea, bibiji, dar, din cele ce mi-a spus, Freddie aude uneori glasul lui Bahram-bhai şi îi simte prezenţa. De fapt, acesta e motivul pentru care s-a mutat de la Malacca la Singapore, aşa mi-a zis. Mi-a mai zis că ştia că voi veni şi că mă aştepta.

– I-ai scris cumva dinainte?

– Nu, bibiji, nu am habar cum a aflat că voi veni. E foarte straniu – dar putem să-l întrebăm mâine când ne va vizita.

– Mâine vine? strigă Shireen. Aşa repede?

– Da, bibiji, spuse Zadig, pe un ton ce nu admitea replică. Va fi aici mâine dimineaţă; desigur că nu trebuie să faci cunoştinţă cu el dacă nu vrei.

Shireen petrecu o noapte frământată şi dimineaţa următoare, când îl văzu pe Zadig pe dunetă, nu se mai putu abţine şi dădu glas temerilor ei:

– Zadig Bey, nu ştiu dacă e înţelept să mă întâlnesc cu Freddie. La ce bun? Ceva îmi spune că e o greşeală. Nu ar fi trebuit să pornesc în căutarea acestui băiat, doar ca să-mi satisfac curiozitatea.

Zadig scutură din cap.

– Nu, bibiji, nu acesta e motivul pentru care te-ai gândit

să-l cauţi, ci pentru că tu eşti singura care îi poate oferi acestui băiat liniştea sufletească. Eşti singura care îl poate face să simtă că are un loc al lui în lumea tatălui său. Ce puţine femei ar avea curajul să facă ceea ce eşti pe punctul de a face, bibiji. Nu trebuie să şovăi tocmai acum.

Shireen îşi duse mâinile la inimă, care îi bătea nebuneşte.

– Dar mi-e atât de frică, Zadig Bey!

– Bibiji, nu trebuie s-o faci, dacă nu vrei, spuse Zadig. De ce nu aştepţi puţin? Eu n-o să-i spun nimic până ce nu o să-mi faci semn.

Astfel căzură de acord ca Shireen să privească de la o anumită distanţă, în timp ce Zadig avea să-l primească pe băiat pe vas.

Când sosi barca lui Freddie, Zadig coborî pe puntea principală, în timp ce Shireen se ascunse undeva într-un colţ, pe dunetă. Privi din spatele balustradei, acoperită cu un şal, cum Freddie se dădea jos de pe scara laterală şi se urca la bordul lui *Hind*.

Era subţire, de statură mijlocie şi era îmbrăcat în haine europene ponosite: un costum de in cu stofa destrămată şi o pălărie cu boruri largi. Soarele bătea într-un unghi care nu îi permitea lui Shireen să-i desluşească bine trăsăturile feţei umbrite de pălărie. Dar chiar atunci, în timp ce Zadig traversa puntea împreună cu el, dădură nas în nas cu Zachary, cu care Zadig făcuse cunoştinţă pe vas. Se opri şi făcu prezentările:

– Mr Reid, acesta este finul meu – Mr Freddie Lee.

– Mă bucur de cunoştinţă, Mr Lee, îl auzi Shireen pe Zachary spunând, în timp ce întindea mâna.

– La fel şi eu, Mr Reid, răspunse Freddie. Părea tulburat; îşi scoase pălăria şi o duse în dreptul pieptului. De abia acum putu Shireen să-i vadă bine faţa.

Era slab ca un schelet, cu obrajii supţi, ochii înfundaţi în orbite şi o barbă netunsă – dar nimic din toate acestea nu o miră pe Shireen. Fu uluită însă să constate că părea chinez până în măduva oaselor, aşa încât era cu neputinţă să crezi că

ar fi fost fiul lui Bahram.

Dar apoi continuă să privească de sus şi, încet-încet, prima impresie se mai îndulci: cu cât privea mai mult chipul lui Freddie, cu atât găsea mai multe asemănări cu Bahram – în sprâncenele negre şi groase, în buzele pline şi mai ales în nasul delicat, uşor arcuit. Apoi Freddie zâmbi şi îl auzi zicând:

– Nu aţi mai fost niciodată la Singapore, Mr Reid? Mi-ar face plăcere să vă arăt oraşul, lah! – şi pentru o clipă avu senzaţia că îl are în faţa ochilor pe Bahram, aşa cum era el cu mult timp în urmă. Se miră că se putuse îndoi, chiar şi preţ de un minut, că băiatul acela era fiul soţului ei.

Ochii lui Zadig se îndreptară către ea, şi ea încuviinţă din cap, apoi se grăbi să coboare în salonul pasagerilor.

Spre uşurarea ei, salonul era gol. Se aşeză pe o canapea, cu faţa spre uşă, şi îşi dădu la o parte vălul de pe faţă.

Freddie pătrunse în salon înaintea lui Zadig şi Shireen rămase uimită că, atunci când privirile li se întâlniră, el îi zâmbi şi încuviinţă din cap, ca şi cum ar fi vrut să-i spună că o recunoaşte, că ştie cine era.

– Freddie, vreau să-ţi prezint pe cineva...

Freddie îl întrerupse.

– Nu e nevoie, lah. Eu ştiu cine e.

Shireen încercă să zâmbească şi bătu cu palma locul de lângă ea de pe canapea.

– Te rog... nu vrei să te aşezi?

După ce se aşeză, cu pălăria în mâini, ea încercă să-i pronunţe numele – Freddie – şi îi întinse mâna. Dacă şi el ar fi întins mâna către ea, poate că i-ar fi strâns-o, dar el nu făcu acest gest, aşa că mâna ei se îndreptă către chipul lui, atingându-i cu vârful degetelor sprâncenele, apoi nasul şi bărbia – şi deodată fu ca şi cum Bahram înviase şi se aşezase lângă ea. Ochii i se umplură de lacrimi şi îl trase pe Freddie spre ea, astfel încât fruntea lui se sprijini de umărul ei; îşi dădu seama că şi el plângea acum în hohote, la fel ca şi ea.

Atunci când îl privi din nou, avea ochii înroşiţi şi luminaţi

de o sclipire sălbatică; de parcă cineva dăduse la o parte draperiile maturității, pentru a-i da ei voie să pătrundă cu privirea în adâncurile abisului de suferință al copilăriei lui.

– Te-am așteptat, lah, spuse el, pe un ton aproape acuzator. Mă întrebam mereu când o să vii, eh?

– Dar de unde știai că o să vin?

El surâse.

– Pentru că tatăl meu îmi spune, ne? Spune mereu că vii, înainte de luna Stafiilor Hămesite.

Atunci Zadig observă că Shireen se albise la față și Zadig îi făcu semn lui Freddie să nu mai spună nimic. Dar Shireen nu voia ca el să tacă.

– Te rog, spune mai departe. Ce altceva mai spune tatăl tău?

Trecură câteva clipe până ce Freddie vorbi din nou.

– Spune că eu trebuie să merg cu voi acum. Să ard ofrande pentru el și mama, la mormântul lui din Hong Kong.

Prima impresie a lui Zachary despre Singapore nu fu prea grozavă: privit de departe, era o așezare ce semăna cu un luminiș în inima junglei. Impresia nu se îmbunătăți prea mult nici când putu să vadă orașul mai de aproape: Boat Quay, unde coborî din barca ce îl transportase de la bordul vasului *Hind*, era plin de noroi și, ca să ajungă la mal, fu nevoit să țopăie de-a lungul unui ponton de bambus.

Portul arăta mai mult a sat de pescari decât a oraș, și totuși nu era nici pe departe adormit. După ce coborî de pe ponton, se alătură mulțimii și se lăsă dus până în piața din intersecția numită Commercial Square. De-o parte și de alta a pieței se înșirau cârciumi, firme de transport maritim, prăvălii, agenții de intermediere, frizerii și altele.

Văzând o firmă pe care era scris „tiffin", intră și comandă un ceai și plăcinte cu carne de miel. În timp ce aștepta să fie servit, luă în mână un ziar lăsat de un alt mușteriu. Ziarul se numea *Singapore Chronicle* și privirea lui Zachary căzu exact

pe un articol care începea așa: „În unele cartiere din oraș, prețul de desfacere cu amănuntul al unui cufăr de opiu bengalez a crescut la 850 de dolari spanioli."

Zachary se lăsă pe spate ca lovit de trăsnet. Se așteptase să ia, dacă avea noroc, șapte sute de dolari pe un cufăr, dar asta era o adevărată pleașcă!

Înfulecă plăcintele și dădu pe gât ceaiul, apoi ieși la lumina soarelui. De data asta privi piața cu alți ochi. Cum era posibil ca într-un loc atât de dărăpănat să se plătească prețuri atât de piperate? Era de necrezut.

Cineva îl atinse pe cot și îl trezi din reverie.

– Bună ziua, Mr Reid!

Zachary tresări și se întoarse. Se trezi față în față cu bărbatul pe care îl întâlnise cu o zi înainte la bordul lui *Hind* – nu-și putu aminti imediat numele lui. Era îmbrăcat la fel ca în ziua dinainte, într-un costum ușor de in.

– Freddie Lee, zise bărbatul și îi întinse mâna.

– Salut, Mr Lee, spuse Zachary, strângându-i mâna. Ce surpriză să vă întâlnesc aici!

– Surpriză? spuse Freddie posomorât. Singapore nu e mare-mare, ne? Ați făcut vizită la oraș?

– Nu, spuse Zachary, acum e prima dată când vin pe țărm.

– Veniți – haideți să facem tur, spuse Freddie. E loc mic; nu va dura timp mult.

O pornire instinctuală îl făcu pe Zachary să ezite. Dar Freddie se grăbi să adauge:

– Nu aveți îngrijorare, lah – noi doi suntem în curând vecini pe vas.

– Adevărat? Veți călători la bordul lui *Hind*?

– Da. Nașul meu, Sir Karabedian, m-a invitat pe mine să stau în cabina lui. Mergem noi împreună toți în China, lah.

Zachary se liniști și spuse:

– Foarte bine, Mr Lee! Atunci nu am nimic împotrivă să dăm o raită!

Potrivindu-și pasul după cel al călăuzei sale, Zachary îl

urmă pe o stradă, apoi pe alta, observând locurile pe care acesta i le arăta: clădirea aceea era London Hotel, deschis recent de monsieur Gaston Dutronquoy; mai încolo era porticul bisericii St Andrew iar acolo, în depărtare, era moşia guvernatorului.

– Privim în jur, Mr Reid, zise Freddie. Privim acest oraş, lah, Singapore, toate clădiri noi şi frumoase. Vedem corăbiile la port. Ştim de ce vin aici? Pentru că e „porto-franco" aici – nu plătim taxe vamale şi alte formalitate fiscală. Deci de unde oraşul face rost de bani?

– Vă rog să mă lămuriţi, Mr Lee.

– Opiu, bineînţeles – monopol pentru guvernul britanic. Opiu plăteşte toate – hotel, biserica, moşia guvernatorului, totul construit din opiu.

După un timp, străzile deveniră mai înguste şi mai prăfuite şi Zachary avu impresia că lăsaseră în urmă partea europeană a oraşului. Ajunseră pe un drum – mai mult o cărare de ţărână bătătorită – care urca şerpuind pe coama unui deal; era împânzit de căruţe şi mărginit de o parte şi de alta de colibe şi barăci. Locul era înţesat de oameni, dar toţi păreau indieni sau chinezi, dintre cei cu figuri nu tocmai respectabile.

Pe Zachary îl trecu un fior de frică şi încetini pasul.

– Vă mulţumesc, Mr Lee, dar s-a făcut deja târziu. Cred că e timpul să mă întorc înapoi pe vas.

În loc să răspundă, Freddie dădu din cap, ca şi cum ar fi făcut semn cuiva din spatele lor. Zachary privi peste umăr şi băgă de seamă că erau urmăriţi de doi bărbaţi zdraveni. Aceştia încetiniseră şi ei pasul.

Zachary îşi dădu seama că se lăsase atras într-o capcană. Se opri brusc pe loc.

– Atenţie, Mr Lee, spuse el, nu ştiu ce fel de joc e ăsta, dar trebuie să vă avertizez că nu am nimic de valoare la mine.

Freddie zâmbi.

– De ce insultaţi pe mine, eh? N-am nevoie de banii dumneavoastră, Mr Reid.

– Atunci ce vreţi?

– Vreau să faceţi o vizită la prieten, lah.

Arătă înspre o uşă aflată la doar câţiva paşi mai încolo.

– De ce?

– Prieten al meu vrea să stăm de vorbă, asta e tot, zise Freddie laconic.

Ajunseseră în faţa uşii. Freddie o deschise, se dădu la o parte şi îl pofti pe Zachary înăuntru.

– Vă rugăm, Mr Reid – intraţi.

Camera în care pătrunse Zachary era atât de slab luminată încât, preţ de câteva clipe, nu văzu nimic. În timp ce stătea în prag, clipind des, simţi un miros puternic şi greţos – era damful dulceag şi uleios al fumului de opiu. Pe măsură ce ochii i se obişnuiau cu lumina tulbure, îşi dădu seama că se afla într-o încăpere mare, ca o peşteră, cu mai multe canapele înşiruite de-a lungul pereţilor. Ferestrele aveau obloanele trase şi puţina lumină care pătrundea se insinua prin spaţiile goale dintre ţiglele acoperişului.

Într-un colţ bolborosea o oală de opiu crud, aşezată pe un cerc de cărbuni încinşi. Doi băieţi se ocupau de ea, unul mestecând, celălalt înteţind focul. Când Zachary şi Freddie păşiră înăuntru, unul din ei se apropie şi le scoase pantofii. Podeaua era din pământ bătătorit; Zachary o simţea rece sub tălpi.

– Haide, Mr Reid, na! îl împinse Freddie către fundul încăperii, unde, în jurul unei mese octogonale cu blat de marmură, erau aranjate două canapele înalte până la brâu.

Freddie se lungi pe una din ele şi-i făcu semn lui Zachary să se întindă pe cealaltă.

– Rog, făceţi comod, Mr Reid.

Ţinându-se drept şi băţos, Zachary se aşeză pe marginea canapelei.

– Un ceai, eh, Mr Reid?

Îşi făcu apariţia un băiat cu o tavă, dar Zachary era atât de crispat, încât îl ignoră.

Freddie se aplecă, luă în mână o ceaşcă şi i-o întinse:

– Rog, Mr Reid, e simplu ceai, lah. Lasă plăcerea mie să fiu gazdă bună. Doi ani înainte de asta nu gândisem niciodată că vedem din nou.

Lui Zachary îi trebuiră câteva clipe ca să priceapă şi, când înţelese, aproape că scăpă ceaşca din mână.

– Ce dracu vrea să însemne că ne-am văzut acum doi ani?

– Mr Reid, nu dat seama încă cine sunt?

Lumina era atât de slabă, încât Zachary mai mult îl auzi decât îl văzu, dar ştiu că zâmbea.

– N-am nicio idee unde vrei să ajungi, Mr Lee, spuse el calm. Din cât ştiu, ne-am cunoscut ieri pe *Hind*.

– Nu, nu aşa, Mr Reid. Noi cunoscut pe alt vas, mult mai demult, lah. Oare va ajuta să aduci aminte, eh, dacă spun ţie pe nume de Malum Zikri?

Zachary sări în picioare şi îşi încordă privirea, ca să vadă în întuneric.

– Nu ştiu despre ce dracu vorbeşti, Mr Lee.

– Dacă face efort, atunci aduce aminte, Malum Zikri, râse Freddie. Se petrece pe *Ibis*, ne? Ţii minte pe Mr Crowle, lah? Cabina ofiţer de vas? Aminteşti cuţitul lui? Încercat să facă ceva – poate să înjunghie, poate chiar mai rău? Dar apărut ceva – aminteşti? Tocmai atunci intră cineva, ne?

Dintr-o dată, Zachary fu copleşit de un val de amintiri atât de vii încât aveau consistenţa unui coşmar: se văzu la bordul lui *Ibis*, în cabina ofiţerului de vas; încerca să-şi păstreze echilibrul, sprijinindu-se de pereţii despărţitori. Mr Crowle trona deasupra lui, ţinând în mână o pagină smulsă din jurnalul de bord: „Uite ce-i, Reid, puţin îmi pasă mie, să fiu al dracu' dacă te mint, de-i fi m'latru or' ba... D'aia nu mai pot io, pentru mine tot aia-i, Reid... Ce eşti, aia eşti, Reid, şi pentru mine nu-nseamnă nimica... O să fim o echipă, tu şi io... Chestia asta... nu-i nevoi' să afle nimenea dă ea. Chit la chit... trebui' numa' să ne susţinem unu' p-altu' amândoi..." Apoi sclipirea unei lame de cuţit şi un rânjet: „Îţi zic io, Dom' Pigmeu, nu eşti destul de cioroi ca să-l laşi tu pe Jack Crowle cu ochii-n soare "

– Adus aminte, Malum Zikri?

Freddie se ridică, aprinse o lampă şi şi-o apropie de chip.

– Acum vezi cine sunt, lah?

Nu atât chipul, cât felul în care se mişca – cu iuţeală, precizie, cu gesturi măsurate – îl convinse pe Zachary că Freddie era într-adevăr ocnaşul de pe *Ibis*. Tot aşa ca acum apăruse şi în acea noapte în dreptul tambuchiului, înarmat cu un merlin, hotărât să-şi încheie propriile socoteli cu Mr Crowle. Ceea ce şi făcuse iar apoi se topise ca o umbră; când Zachary îl zărise pentru ultima oară, Freddie se afla pe barca cu vâsle a lui *Ibis*, împreună cu ceilalţi patru fugari, îndepărtându-se de corabie în urletele furtunii.

Zachary se frecă la ochi cu pumnii, ca să alunge acele imagini şi să păstreze doar ceea ce ştia cu siguranţă că era adevărat: fugarii erau morţi – muriseră la scurt timp după ce-i văzuse pentru ultima oară. Era imposibil ca o barcă să reziste unei furtuni de o asemenea violenţă, de asta era convins – ba mai mult, nu văzuse oare cu ochii lui dovada faptului că se înecaseră? Barca lor, răsturnată, cu fundul sfărâmat?

Îi trecu prin minte că fumul opiului ce fierbea pe foc îi tulburase mintea: în jurul lui totul părea misterios, halucinant, străin. Întinse o mână spre gazda lui, ca şi cum ar fi vrut să se încredinţeze că era aievea şi nu o fantasmă.

Silueta de pe divan rămase neclintită.

– Da, Mr Reid. Tocmai eu, nu e stafie.

Zachary întoarse capul şi se lăsă pe spate, sprijinindu-se de spatele canapelei. Ce voia oare de la el acest ocnaş evadat? De ce îşi dezvăluise identitatea, dacă nu i-o ceruse nimeni? Oare nu-şi dădea seama că Zachary avea să-l denunţe autorităţilor? Şi, dacă era conştient de asta, atunci nu însemna aceasta că nu avea să-l lase pe Zachary să iasă viu de acolo? La urma-urmelor, era un ucigaş cu experienţă.

Ochii lui Zachary se îndreptară către uşă. Nu văzu însă acolo nimic îmbucurător: cei doi bărbaţi care îi urmăriseră stăteau de pază în faţa ei.

Freddie părea să fi ghicit la ce se gândea.

– Ascultaţi, Mr Reid. Doar nu vă trece la cap de plecat chiar acuma, eh? Nevoie de timp să gândit, să nu faceţi mare greşeală. Dacă merge la poliţie şi spune: „Vine cu mine, găsit prizonier ce fugit de pe *Ibis*" – ce crede întâmplă pe urmă, eh? Cum dovedit? Nimic leagă pe mine de *Ibis*, lah. Şi, dacă chiar dovedit, ce întâmplat după asta, eh? Eu spun la ei că aţi ajutat la evadare. Spun la ei că aţi ucis pe dom Crowle. Pentru că el încercat să vă facă ceva, lah.

Zachary ridică din umeri.

– Nimeni n-o să vă creadă – va fi cuvântul dumneavoastră împotriva cuvântului unui sahib.

Freddie zâmbi, îngustându-şi ochii.

– Poate, eh, spun la ei cum Malum Zikri nu aşa alb cum se pare. Ce atunci, eh? Poate asta făcut mare problemă pentru el printre sahibi?

Lui Zachary i se tăie răsuflarea. Îşi împleti degetele şi se strădui să-şi păstreze calmul.

– Te rog, spune-mi, Mr Lee – ce vrei de la mine? De ce m-ai adus aici?

– Spus deja, ne? Prieten vrea să vadă. Să vă vorbit. Poate făcut mic afacere, eh?

– Unde e acest prieten?

– Nu departe.

Freddie făcu semn unuia din băieţi, care dădu fuga la o uşă aflată de cealaltă parte a încăperii. După câteva clipe, uşa se deschise şi în dreptul ei apăru silueta unui bărbat îmbrăcat într-o haină chinezească cu fes.

Faţa îi era subţire şi ofilită, ochii ascunşi în pliuri de piele arse şi uscate de soare; gura îi era încadrată de un smoc de mustaţă îndreptată în jos, iar dinţii îi erau pătaţi de culoarea roşie ca sângele a betelului.

– Chin-chin, Malum Zikri!

De data asta Zachary nu mai şovăi.

– Serang Ali? Eşti chiar dumneata?

– Dă, Malum Zikri. Io îs, Serang Ali.

– Pe toţi sfinţii din biserici! spuse Zachary. Ar fi trebuit să-mi dau seama... Înţeleg că voi cinci aţi rămas împreună după ce aţi fugit de pe *Ibis*, aşa să fie?

– No, Malum Zikri, zise serangul. Nu rămas la'n loc – îi pre' uşor găsit aşa, nu?

– Şi unde sunt ceilalţi trei?

Serang Ali se aşează lângă Freddie şi zâmbi:

– Malum Zikri întâlneşte la ei pe toţi. La timpu' potrivit.

În acel moment, privind în ochii enigmatici ai serangului, Zachary fu cuprins de un sentiment sumbru: vedea ceva la fel de implacabil şi alunecos ca însuşi destinul. Îşi aminti că Serang Ali fusese primul care îi sădise în suflet ambiţia de a deveni malum şi sahib; îşi aminti şi ultimele cuvinte pe care i le spusese, cu puţin timp înainte să evadeze de pe *Ibis*: „Malum Zikri-i prea-isteţ bulangiu, nu' aşa?" Chiar şi atunci vorbele acelea îl puseseră pe Zachary pe gânduri, pentru că bănuia că serangul îl lua peste picior. Îşi ascuţi toate simţurile şi zise:

– Ce vrei de la mine, Serang Ali?

– Vrut doar pus un întrebare or' doi.

– Despre ce?

– Cum ajuns Malum Zikri la Singapore, lah?

– Cred că deja ştii răspunsul, spuse Zachary prudent. Am venit cu *Hind*, în calitate de supraveghetor al mărfii.

– Vasu' duce şi soldaţi?

– Da, o companie de cipai.

– Câtă?

Zachary îşi strânse ochii.

– De ce vrei să ştii, Serang Ali?

– Am bogatu' prieten de parte chinez, voie el ştiut.

În mintea lui Zachary se făcu brusc lumină.

– Aha, deci ăsta e jocul pe care-l joci, nu-i aşa? Spionezi?

În tot acest timp, Serang Ali mestecase paan şi acum se opri ca să-l scuipe într-un vas de alamă.

– De ce Malum Zikri vorbire la felu' aşa? Noi pretenari

demult-mult, nu-i? Vrem doară puţin ajutor, turui Serang Ali şi se aplecă spre el. Vedem Malum Zikri mult-mult cufăr cu opiu are, nu? El răspuns la întrebare dă, el preţ bun primeşte. O mie dolar.

Făcu o pauză pentru efect.

– Bun sau nu bun, ce zice?

– Vrei să spui o mie de dolari pe cufăr?

– Dă, zise Serang Ali. O mie. În argint.

Zachary îşi muşcă buza; oferta părea prea bună ca să fie adevărată. La preţul acesta, tot ce se vindea peste zece cufere avea să fie profit net.

– Deci ce vrei de la mine, Serang Ali?

– Nimica, Malum Zikri, spuse Serang Ali. Vrut doar întrebat un-doi întrebări. Vin' dăm mâna despre asta.

Serang Ali întinse mâna, dar Zachary se prefăcu că nu o vede.

– Nu, Serang Ali. Nu promit nimic şi nici nu voi promite, până ce nu îţi vând zece cufere de opiu la preţul pe care mi l-ai promis: o mie de dolari de argint pe cufăr. Şi de abia pe urmă vedem dacă stăm la discuţii.

Ochii lui Serang Ali se luminară. Îl bătu pe Zachary pe umăr şi spuse:

– Buuun! Malum Zikri îi tăt mult-mult isteţ! Asta e modă cum trebe afacer-at la noi. Banu' jos, tăt mers ca şi uns.

30 mai 1840
Honam

Azi de dimineaţă am ajuns la tipografie şi l-am găsit pe Zhong Lou-si aşezat pe un scaun. Cum asta nu se mai întâmplase niciodată înainte, mi-am dat seama că se petrece ceva neobişnuit.

Zhong Lou-si şi Compton răsfoiau un vraf de hârtii. Chipurile lor erau mohorâte şi pline de uimire; arătau ca şi cum primiseră nişte veşti pe care le venea greu să

le creadă.

Mat liu aa? i-am spus lui Compton, şi el a dat din cap cu tristeţe.

Maa fu Ah Neel – lucrurile nu prea merg bine.

Ce se petrece?

Ah, Neel, am primit veşti de la Singapore, spuse el. Flota britanică a ajuns acolo, venind de la Calcutta. Sunt şase vase de război, inclusiv unul foarte mare, înarmat cu şaptezeci şi patru ţevi de tun. Mai sunt două vase cu abur şi douăzeci de veliere de transport, ticsite cu soldaţi şi provizii. Mulţi soldaţi sunt indieni, o parte din Bang-gala şi o parte din Man-da-la-sa, din partea de sud a Yindului. Toate ambarcaţiunile de transport aparţin comercianţilor indieni.

Cum ai aflat toate acestea? am întrebat şi Compton mi-a explicat că Zhong Lou-si a trimis un agent la Singapore ca să observe ce se întâmplă acolo. Acest om este un marinar cu experienţă şi cândva a fost pirat; se spune că e foarte bine informat.

Şi încotro se îndreptau aceste nave? am întrebat.

Compton îmi spuse că destinaţia lor este China. Ca dovadă mi-a arătă un număr din Singapore Chronicle ce i-a fost trimis lui Zhong Lou-si de către agentul lui: în ziar scria clar că flota va porni curând către sudul Chinei. De acolo, expediţia va naviga spre nord, către un punct de unde va putea ameninţa direct Beijingul.

Se pare că toată lumea din Singapore ştie acestea.

Vestea i-a lovit în plin atât pe Compton, cât şi pe Zhong Lou-si. În ciuda tuturor semnelor prevestitoare, cred că niciunul din ei nu credea cu adevărat că britanicii vor ataca cu adevărat China. Însuşi comisarul Lin a fost auzit spunând că nu crede să se ajungă la război; era încredinţat că negustorii britanici de opiu sunt nişte pungaşi de vânzători care nu se bucură de susţinerea guvernului lor. Am impresia că îi vine greu să

creadă că o ţară poate trimite o armată peste mări ca să forţeze o altă ţară să cumpere opiu.

I-am întrebat dacă ştiu câţi soldaţi au ajuns la Singapore. Mi-au spus că, după socotelile agentului, sunt vreo trei mii, dintre care jumătate indieni. Mărimea contingentului l-a mai liniştit întrucâtva pe Zhong Lou-si; e de părere că, dacă britanicii aveau într-adevăr de gând să înceapă războiul, ar fi adus trupe mai numeroase. Nu îi vine să creadă că vor încerca să atace, cu o armată atât de mică, o ţară atât de mare şi populată precum China. Crede că britanicii vor doar să-şi arate muşchii, aşa cum au făcut şi mai înainte, în două rânduri – în 1816 şi 1823 – atunci când au trimis cipai la Macao.

Dacă ar plănui să înceapă războiul, zise Zhong Lou-si, nu ar fi fost firesc ca majoritatea soldaţilor să fie britanici?

I se pare greu de imaginat că se pot baza pe cipai pentru ceva atât de serios – în împrejurări ca acestea chinezii nu ar folosi niciodată trupele *yi*.

I-am atras atenţia, ca şi în alte dăţi, că, în cursul campaniilor lor din Asia, britanicii s-au sprijinit întotdeauna pe cipaii indieni – aşa au făcut în Arakan, în Burma, în Golful Persic şi aşa mai departe. I-am mai spus că numărul soldaţilor nu are nicio însemnătate: atunci când vor ataca, loviturile cele mai puternice le vor da navele de război, nu infanteria. Ca să înfrângă flota chineză, ei mizează pe forţa lor navală.

Zhong Lou-si era de acord că, în cazul unei bătălii pe apă, armatei chineze îi va fi greu să ţină piept flotei englezilor. Dar, adăugă el, va veni un moment când englezii vor fi nevoiţi să lupte şi pe uscat. Atunci, numărul de soldaţi va constitui un mare dezavantaj. Vor primi o lecţie de pomină, dacă vor face greşeala să atace pe uscat.

Dar se pare că trupele britanice se pregătesc să facă exact asta. Conform relatărilor agentului din Singapore, soldaţii fac multă instrucţie, atât pe apă cât şi pe uscat. Locuitorii oraşului au fost foarte impresionaţi de una din armele lor, care le aduce aminte de artificiile ce luminează cerul la sărbătoarea anului nou chinezesc. Agentul a aflat de la un informator că această armă se numeşte „racheta Congreve" (aceste două cuvinte erau scrise în engleză pe marginea scrisorii, fără îndoială de mâna informatorului).

Zhong Lou-si m-a întrebat dacă ştiu ceva despre această armă iar eu am spus că nu. Apoi m-a întrebat dacă pot să aflu.

Mai întâi întrebarea m-a trăsnit: cum Dumnezeu puteam eu să aflu ceva despre rachete?

Dar apoi mi-a venit o idee: mi-am amintit că am auzit că în incinta Fabricii Britanice din Canton se află o bibliotecă cu cărţi despre o sumedenie de subiecte.

Locuitorii fabricii au plecat cu toţii, bineînţeles, dar clădirea e întreţinută şi acum de servitorii lor chinezi, mulţi dintre aceştia fiind angajaţi de negustorii Breslei Co-Hong. M-am gândit că, dacă le-ar cere Zhong Lou-si, eu şi Compton am putea fi primiţi în bibliotecă.

I-am împărtăşit lui Zhong Lou-si ideea mea şi i s-a părut atrăgătoare; după numai câteva ceasuri ni s-a dat de ştire că totul a fost aranjat.

Imediat după apusul soarelui, am ajuns, împreună cu Compton, la Fabrica engleză; am fost conduşi, prin incinta părăsită, până la bibliotecă, aflată la cel mai de sus etaj al clădirii. Avea obloanele ferecate. Este mult mai mare decât credeam eu; are fotolii de piele comode, mese de scris mari şi rânduri nenumărate de rafturi cu cărţi adăpostite în spatele uşilor de sticlă. Sunt atât de multe cărţi, încât am rămas cu gura căscată: socoteam că vom avea nevoie de zile întregi ca să putem să trecem

în revistă fiecare raft.

Din fericire, pe una din mesele de scris am găsit un catalog. Am localizat repede, cu ajutorul lui, un tratat numit *Artileria - Ghid de Teren pentru Ofiţeri*; în mod sigur, ne-am gândit, vom găsi un capitol despre racheta Congreve.

Şi l-am găsit; am descoperit, spre marea mea uimire, că această rachetă e o îmbunătăţire a unei arme inventate iniţial în India. Fireşte că chinezii au rachete de sute de ani, dar se pare că nu le-au folosit decât pentru artificii, nicidecum în scopuri militare: rachetele au fost utilizate pentru prima oară ca arme de către Sultanul Haider Ali din Mysore şi de către fiul său, Tipu, şi asta cu patruzeci de ani în urmă, în timpul războiului împotriva Companiei Indiilor Orientale. Locul în care rachetele au fost adaptate pentru a fi încărcate cu material exploziv este în sudul Indiei, în fortăreaţa Bangalore. Haider Ali le-a folosit pentru a crea spaimă şi confuzie, şi actualul duce de Wellington s-a aflat la ananghie. Sultanii de la Mysore au fost învinşi în cele din urmă, şi britanicii şi-au dat seama de valoarea inovaţiei lor; au trimis câteva rachete capturate la Arsenalul Regal din Woolwich, acolo unde un anume domn William Congreve (fără îndoială un descendent al dramaturgului cu acelaşi nume) a îmbunătăţit şi perfecţionat această armă. De atunci, britanicii au folosit rachetele Congreve în războaiele napoleoniene şi în războiul din 1812. E evident că acum intenţionează să le folosească în China.

Împreună cu Compton am petrecut ceasuri lungi în bibliotecă. Am găsit şi alte cărţi folositoare – de pildă una despre fortificaţii şi alta despre navigaţie – dar, spre marea noastră dezamăgire, nu era nimic despre ambarcaţiunile sau motoarele cu abur.

La plecare, mi-am ales şi eu câteva cărţi pe gustul meu. Nu am mai citit de mult un roman, o poveste de

dragoste sau o piesă de teatru; am luat de pe rafturi şi am îndesat în traistă câteva – *Pamela, Din prea multă dragoste, Robinson Crusoe, Vicarul din Wakefield, Tristram Shandy*, o traducere din *Zadig* al lui Voltaire şi încă vreo jumătate de duzină de cărţi.

Ne pregăteam să plecăm, când privirea mi s-a oprit asupra unei cărţi ce ieşea în evidenţă, dintre tomurile în nuanţe sobre, prin cotorul ei viu colorat: *Balul fluturelui şi ospăţul greierului* de William Roscoe.

Era exact aceeaşi ediţie pe care i-am cumpărat-o lui Raju, la Calcutta, cu mulţi ani în urmă, când am început să-l învăţ engleza; din câte îmi aduc aminte, a costat o guinee, deşi era o ediţie americană ieftină. Nu m-am putut abţine – am scos-o din raft şi am vârât-o în traistă.

Odată întors acasă, a fost prima carte pe care am scos-o. I-am citit-o de atâtea ori lui Raju, încât aproape că o ştiu pe dinafară. În timp ce ochii îmi alunecau peste ilustraţiile atât de familiare, îmi răsuna în urechi vocea lui Raju, declamând, cu vocea lui peltică:

Luaţi-vă pălăriile şi haideţi să dăm fuga toţi
La al fluturelui bal, la al greierului ospăţ...

Simţeam din nou greutatea fiului meu în poală şi mă auzeam corectându-i pronunţia: „Nu, Raju – nu se spune aşa... "

Amintirile erau atât de vii, încât cartea îmi căzu din mână şi ochii mi se umplură de lacrimi.

Ce rost are să te laşi copleşit de gânduri negre? Iată de ce nu mă gândesc la trecut, de ce încerc să nu mă gândesc la Raju şi la Kamala. Dar *Balul Fluturelui* m-a luat pe nepregătite şi a năruit zidul de protecţie. Am simţit ca şi cum se năruise un dig şi apele năvăliseră inundând totul, iar eu mă zbăteam în şuvoiul furios, încercând din răsputeri să nu mă înec în tristeţe.

Zilele deveniră săptămâni şi contingentul expediţiei de la răsărit se mărea din ce în ce mai mult. Ambarcaţiunile din Madras veneau una câte una, aducând nu numai cipaii din cel deal 37-lea Regiment, ci şi două companii de pionieri şi mineri şi un număr destul de mare de ingineri. Din Madras erau aşteptate şi alte vase, în special *Golconda*, cel care îl aducea pe ofiţerul comandant al regimentului şi uneltele, proviziile şi personalul necesar înfiinţării cartierului general. Întârzierea acestor vase ţinea toată expediţia ancorată la Singapore, şi oamenii erau din ce în ce mai nerăbdători să pornească.

Luna mai era pe sfârşite şi căpitanul Mee îl convocă pe Kesri în cabina lui, ca să-i spună că venirea *Golcondei* şi a unei alte corăbii, *Thetis*, fusese amânată pentru un timp nedeterminat şi că acestea se vor alătura expediţiei mai târziu, de pe coasta Chinei. În consecinţă, nemaifiind niciun motiv ca flota să mai zăbovească în Singapore, Comodorul Bremer dăduse ordin ca, a doua zi de dimineaţă, majoritatea ambarcaţiunilor să se pună în mişcare. Vor naviga de la Singapore direct către gura Fluviului Perlelor.

– Câte zile vom călători, sir?

– Zece-cincisprezece, cred.

A doua zi de dimineaţă, vasele, în frunte cu *Wellesley*, au ieşit afară din rada portului. Cuirasatul dădu un spectacol splendid – pe fundalul pânzelor unduitoare de catarg se profilau siluetele membrilor echipajului, stând drepţi în picioare pe gabie şi pe sugrumătorii de ţapapie. Fregatele veneau în urmă, pe două rânduri, tăind valurile cu prova în vânt, apoi veneau ambarcaţiunile cu aburi, făcând apele să clocotească sub roţile lor cu pedale. Iar navele ce transportau trupele îşi aşteptau rândul, în grupuri de câte două sau trei, gata să ridice pânzele.

La bordul lui *Hind*, trupa de muzicanţi urcase pe puntea principală; în timp ce vântul umfla pânzele vasului, ei cântau o melodie veselă.

Zadig, Shireen şi Freddie priveau de deasupra, fermecaţi de aceşti copii de unsprezece-doisprezece ani în uniformele lor albe. Cât despre Raju, nu ştia unde să se mai uite – la orchestră, la *Wellesley*, la navele cu aburi sau la undele albastre ce se întindeau în faţa lui.

Primul lucru pe care i-l va spune tatălui său, decise el, va fi că nu există pe lume o privelişte mai măreaţă decât aceea a unei flote ce porneşte spre larg.

TREISPREZECE

Ultima parte a drumului străbătut de vasul *Hind* în drumul lui spre răsărit, fu mult diferită de prima. De la Calcutta până la Singapore, corăbiile navigaseră singure, fiecare cu viteza ei proprie, şi doar din când în când se mai întâlniseră spre a naviga una lângă alta. După ce părăsiră Singapore, înaintară însă în convoi, cu splendidele pânze desfăcute ale lui *Wellesley* în frunte.

Hind mergea în mijlocul flotei, mult în spatele vasului conducător. Apele din jur erau împânzite de vele, catarge şi arbori, gabieri şi focuri: părea că marea devenise cer – un firmament albastru presărat cu nori răzleţi, gonind toţi în aceeaşi direcţie. Pe zona albă cu întinsuri se ridicau, ca nişte nori negri de furtună, trâmbele de fum din coşurile celor trei nave cu aburi ale expediţiei, care înaintau în zig-zag, ducând mesaje, conducând din nou în formaţie corăbiile răzleţite sau dând o mână de ajutor acolo unde era nevoie.

Măiestria în navigaţie şi aspectul fără cusur al navelor de război ale Marinei Regale îi puse pe jar şi pe negustori: „în ordine şi ca la Bristol" deveni expresia preferată a tuturor căpitanilor de vase comerciale, care începură să-şi dirijeze echipajele aşa cum n-o mai făcuseră niciodată. Din când în când, se luau la întrecere şi o ambarcaţiune încerca să o depăşească pe cea din faţa ei. Până şi pasagerii se molipsiră de spiritul întrecerii, încurajându-i pe marinari şi chiuind zgomotos atunci când o corabie reuşea să o ia înaintea alteia.

Până într-a doua săptămână a călătoriei, vremea fu nespus de bună, dar după aceea începu să se schimbe. Vântul se înteţi şi, nu după mult timp, *Hind* fu izbit de rafale puternice venind dinspre sud-vest. Cerul rămase totuşi senin, astfel încât echipajul îşi văzu de treburile obişnuite, iar pasagerii putură ieşi în continuare pe punte, la aer curat.

Printre ritualurile cotidiene de la bord, unul atrăgea întotdeauna o mulţime de spectatori: tăierea păsărilor pentru

masa ofiţerilor. Coteţul de păsări de pe *Hind* se găsea sub catargul principal. În fiecare zi, la orele amiezii, când căpitanul şi secundul „împuşcau soarele"[1] , bucătarul făcea oficiile de măcelar al vasului – ieşea pe puntea principală, agitând un cuţit ascuţit şi sclipitor. Era un bărbat zdravăn şi corpolent, cu fler de actor. După ce decapita una sau două păsări, se întorcea nonşalant în bucătărie, ţinând într-o singură mână corpurile păsărilor ce se agitau şi se zbăteau.

În acea zi, în ciuda vremii furtunoase, bucătarul îşi făcu apariţia ca de obicei, imediat după ce clopotul sunase amiaza. Raju se afla pe punte; se alătură celor care se îndreptau către coteţ ca să privească.

Cuţitul sclipi de două ori şi două găini rămaseră fără capete. Apoi bucătarul dărui audienţei un zâmbet larg şi ştirb, şi porni înapoi, cu pas săltăreţ, purtând cele două păsări fără cap în mâna dreaptă şi cuţitul în stânga.

Scara ce ducea spre bucătărie era alunecoasă, din pricina spumei aruncate de valuri. De îndată ce bucătarul puse piciorul pe prima treaptă, *Hind* se zgudui puternic şi îl trânti la pământ. Căzu pe burtă, greu ca un bolovan. Apoi se auzi un ţipăt, după care bucătarul reuşi cumva să se ridice în genunchi şi să se întoarcă spre ei.

Raju privea din capul scării: văzu că mâna dreaptă a bucătarului strângea încă cele două găini fără cap, dar cealaltă mână era goală – cuţitul dispăruse. Apoi văzu unde dispăruse – mânerul ieşea din pieptul bărbatului.

Încet, cu o expresie de uimire pe chip, bucătarul îşi coborî privirea asupra propriului piept. Ca în transă, slobozi corpurile păsărilor. Prinse mânerul cu ambele mâini şi, cu o singură smucitură, îl smulse din piept. Privi apoi mirat, fără să dea drumul cuţitului din mâini, sângele ce-i ţâşnea din trup. Apoi ridică ochii şi-i îndreptă direct spre Raju, murmurând, cu glas

---

[1] *To shoot the sun* – a stabili latitudinea unui vas cu sextantul, măsurând înălţimea soarelui.

sugrumat, pierdut:

Bachao mujhe! Ajută-mă!

Ultima silabă nu i se stinsese încă pe buze, când se prăbuşi înainte, cu faţa în jos.

Preţ de câteva clipe lungi, Raju rămase nemişcat, cu respiraţia tăiată, neputând să-şi dezlipească privirea de la scena macabră – corpul neînsufleţit, cuţitul însângerat şi găinile fără capete ţopăind pe trepte. Apoi genunchii i se înmuiară brusc şi podeaua se repezi în zbor către el.

În ultimul moment, o pereche de mâini întrerupse căderea.

– O să fie bine, kid-mus; o să fie bine.

Zachary îl ridică în braţe, îl aruncă pe umăr şi îl duse jos în cămăruţa lor.

După ce efectul şocului se risipi, Raju îi povesti lui Dicky, de-a fir a păr, ce se întâmplase.

Spre marea lui mirare, flautistul nu fu deloc impresionat: îi spuse, cu o candidă indiferenţă, că văzuse mulţi oameni, chiar şi băieţi ca ei, murind, uneori în condiţii şi mai îngrozitoare:

– Ce să zic, ya, în prima mea bătălie, un ticălos de pindari l-a împuşcat pe băiatul de lângă mine. Capul amărâtului a explodat în mici bucăţele; mai târziu i-am găsit urechea sub gulerul meu.

Vântul a bătut din ce în ce mai tare în timpul nopţii, iar în zori cerul era împânzit de nori negri de furtună. Flota se împrăştiase, iar la orizont nu se mai vedeau decât unul sau două catarge. Mai apărea din când în când câte un vas cu aburi, luptând să-şi croiască drum, legănat în depresiunea dintre două valuri sau ridicat pe coama unui talaz.

Urletul furtunii a continuat fără întrerupere în ceasurile dimineţii, dar, spre sfârşitul ei, ploaia nu începuse încă, aşa că cipailor li s-a servit hazree-ul pe punte, ca de obicei. Ploaia a aşteptat până au terminat de mâncat şi s-au întors în cumra

lor fără niciun incident.

În timp ce civilii urcau apăreau în grupuri răzleţe la masă, Zachary era cu Mr Doughty pe puntea de la pupa. Zări în depărtare lumina unui fulger şi îi zise domnului Doughty că se apropia furtuna; poate ar fi mai bine să evacueze puntea şi să trimită toţi oamenii jos.

Din nefericire, căpitanul Mee auzi cuvintele lui bine intenţionate.

– Poftim aici, cum o-nvaţă oul pe găină! spuse căpitanul, pe un ton batjocoritor. Mai mare obrăznicie nu mi-a fost dat să aud: un terchea-berchea de yankeu vânzător de droguri îl învaţă ce să facă pe-un căpitan de marină englez. Cine conduce vasul ăsta, Mr Doughty, dumneata sau acest coate-goale?

Subalternii izbucniră în hohote de râs şi Zachary se făcu roşu la faţă: bâigui o scuză către Mr Doughty şi coborî pe puntea principală.

De abia ce se depărtase Zachary, că se dezlănţui iadul. Un zid de ploaie mătură puntea, stârnind un val de panică printre oamenii din contingentul civil. Zeci de bărbaţi şi băieţi începură să se împingă în grabă, să ajungă la bocaporţi. În timp ce se înghesuiau, biciuiţi de vânt şi ploaie, furca unui fulger desfăcu norii. Trăsnetul lovi catargul principal al vasului *Hind* la jumătatea lungimii lui şi îl rupse în două. Jumătatea de sus se desprinse cu totul şi fu smulsă de furtună, împreună cu cuibul corbului, vergile şi capetele de vergi. Dar, vreme de câteva secunde, vergile velei principale – cele mai mari şi mai grele dintre minginiile longitudinale – rămaseră prinse de ciot. Apoi, cu un scrâşnet asurzitor, cele două bârne începură să se desprindă şi ele de bucata de catarg rămasă.

Oamenii încă se mai împingeau şi înghionteau, când vergile se prăbuşiră de-o parte şi de alta a catargului. Pe partea dinspre parapet, verga căzu pe punte, omorând pe loc un lascar-artilerist şi rănind grav un altul, înainte să dărâme parapetul şi să dispară peste bord. Cealaltă jumătate a traversei făcu pagube încă şi mai mari: împiedicată de un păienjeniş de

frânghii care îi stăteau în cale, începu să se zbată cu forţă, secerând puntea ca un bici, lovind la întâmplare, cu toată lungimea ei de zece yarzi, pe fugarii panicaţi.

În ambuscadă, Zachary fu şi el aruncat la pământ, dar se redresă rapid şi înţelese imediat care era problema. Traversă puntea din câţiva paşi şi folosi ceea ce mai rămăsese din velatură ca să se urce pe ciotul de catarg. Avea mereu la el un briceag, aşa că-l desfăcu şi tăie cu el orbeşte, prin grămada de frânghii încâlcite, până ce traversa ruptă se eliberă şi zbură peste bord.

Zachary coborî şi primul gând se îndreptă spre Raju. Îl găsi doborât la pământ, în dreptul găurilor de drenaj de la tribord; era înspăimântat, dar întreg.

– Eşti bine, kid-mus?

– Da, sir.

– Aşa te vreau, băiete!

În jurul lor se desfăşura o scenă haotică – morţii şi răniţii împânzeau puntea, vântul vâjâia, băieţii ţipau şi toată lumea se călca în picioare, ca să ajungă la bocaporţi.

Pu puntea pupa, căpitanul Mee şi subalternii săi se chinuiau să se ţină pe picioare, cu uniformele leoarcă de apă. Zachary îi privi şi simţi cum i se urcă sângele la cap. Îşi duse mâna pâlnie la gură şi strigă la căpitanul Mee:

Sir! Nu vă puteţi plânge că n-aţi fost avertizat!

Căpitanul îl săgetă cu privirea şi strânse ochii. Apoi se uită în altă parte, prefăcându-se că nu a auzit.

Furia furtunii scăzu după câteva ore, dar pagubele pe care le făcuse vasului *Hind*, în cele câteva minute după lovitura de trăsnet, erau considerabile: zeci de răniţi şi cinci morţi – victimele erau doi lascari-artilerişti, un ajutor de felcer, un garderobier şi un artificier. Trupurile acestora fură încredinţate valurilor chiar în acea zi, la apus.

Trupa de muzicanţi fusese lovită cel mai rău. Dicky se număra printre puţinii flautişti ce scăpaseră nevătămaţi; mulţi

fuseseră grav răniţi în ambuscada ce se iscase în faţa bocaporţilor. Un băiat căzuse de pe scară şi îşi rupsese şoldul; un altul fusese strivit atât de rău, încât picioarele îi erau fracturate în mai multe locuri.

Nici panditul nu fusese cruţat: verga prăbuşită îl lovise drept în coşul pieptului, fracturându-i mai multe oase. Erau atât de mulţi răniţi, încât nu mai aveau loc la infirmeria vasului *Hind*. Brancardele cu răniţi se revărsară pe coridoare şi în cabinele de pe dunetă.

Cipaii scăpaseră nevătămaţi, dat fiind că furtuna îi găsise adăpostiţi în cumra lor, atunci când se dezlănţuise. Cei care suferiseră cel mai mult erau membrii contingentului civil şi lascarii şi, oricât de mare era pierderea, toţi erau conştienţi că ar fi putut fi şi mai rău dacă Zachary nu ar fi avut prezenţa de spirit să intervină la timp. Recunoştinţa lor se revărsă asupra lui şi îl incluse şi pe Raju. Pentru acesta din urmă, era o experienţă nouă să fie centrul atenţiei muzicanţilor, şi i se urcă puţin la cap. Începu să se laude şi să povestească vrute şi nevrute despre peripeţiile stăpânului său pe *Ibis*.

Muzicanţii fură impresionaţi.

– E adevărat, ya? spuse Dicky. Meşterul chiar a fost în miezul unei revolte?

– Ce credeai? L-au audiat chiar şi la tribunal despre incidentul de pe *Ibis*. A scris şi în ziare.

23 iunie 1840
Guangzhou

Azi am aflat de la Compton că o flotă de nave de război britanice şi-a făcut apariţia la gura Fluviului Perlelor. Venirea lor a fost atât de îndelung trâmbiţată, încât aproape că începusem să credem că nu vor mai sosi niciodată. Iar acum că sunt aici, ce va urma?

Ambarcaţiunile au ajuns de fapt cu câteva zile în urmă. Motivul pentru care eu nu ştiam e că de zece zile

sunt bolnav. De câteva ori mi-a fost atât de rău, încât am crezut că nu o să mă mai fac bine. Cred că e din cauza căldurii; de câteva săptămâni, căldura e înăbuşitoare.

Mithu a fost cea care m-a îngrijit. Mi-a adus în fiecare zi de mâncare – supe fierbinţi şi un terci de orez ce aduce cu *panta-bhaatul* nostru. Ştiind ce mult ne place nouă, bengalezilor, mi-a procurat un pic de ghii de la mânăstirea tibetană. A fost un noroc din mai multe puncte de vedere: aşa a aflat şi Taranathji că sunt bolnav şi a venit să mă vadă, însoţit de un lama priceput la medicina tibetană. Mi-a luat pulsul şi mi-a spus că starea mea e gravă. Mi-a prescris o mulţime de băuturi tonice puturoase şi nişte ceaiuri – nu am habar ce erau, dar efectul lor a fost miraculos. Mithu mi le aducea la orele stabilite: nici nu ştiu ce m-aş fi făcut fără ea.

Acum câteva zile, când începusem să mă fac bine, Mithu mi-a spus că în enclava străină se petrece „ceva important": în Maidan a fost ridicat un „cort mandarin", a zis ea, şi sute de oameni au pornit într-acolo.

Azi, în drum spre prăvălia lui Compton, m-am oprit să văd şi eu: cortul e un edificiu în formă de pavilion, împodobit cu stindarde şi fanioane oficiale. Înăuntru, o jumătate de duzină de funcţionari oficiali arbitrau ceva ce părea un concurs de forţă – o greutate mare de fier trebuia ridicată în aer. Tinerii care se strânseseră pe Maidan erau conduşi unul câte unul, ca să-şi încerce norocul. Cei ce reuşeau erau duşi apoi într-altă parte a cortului şi cineva le scria numele într-un registru.

Tinerii erau îmbrăcaţi ca pentru un eveniment sportiv; unii aveau la ei bastoane, alţii purtau în jurul frunţii bucăţi de pânză inscripţionate cu caractere chinezeşti. Deşi a fost o zi călduroasă, câţiva se antrenau în timp ce aşteptau, duelându-se între ei cu mâinile goale sau cu bastoane, sărind uşor pe călcâie în timp ce se fereau, parau sau fandau.

Compton m-a lămurit despre ce e vorba: comisarul Lin a dat ordin ca pe tot cuprinsul provinciei să se mobilizeze miliţiile locale. Vestea a atras mii de bărbaţi tineri în centrele de recrutare ca acesta. Unii din ei sunt membri ai unor cluburi sau asociaţii ce practică arta luptelor tradiţionale; alţii sunt *chau fei* – tineri nelegiuiţi care vor să facă rost de bani.

Şi care e motivul pentru toate acestea? am întrebat. Atunci Compton mi-a dat vestea despre apariţia flotei britanice. Se pare că, în acest moment ,zeci de nave sunt ancorate în jurul gurii Fluviului Perlelor, pe coasta dintre Hong Kong şi Macao. Au adus cu ele mii de soldaţi britanici şi indieni. Trupele au fost văzute coborând pe uscat pe câteva insule din estuarul Fluviului Perlelor – Lintin, Capsingmoon, Hong Kong şi altele, ceea ce a produs panică în acea parte a provinciei. Dar aici, la Canton, vestea nu s-a răspândit peste tot – iar autorităţile nu par foarte dornice s-o facă.

Cercul comisarului Lin este foarte alarmat. Iată de ce au început să ia măsuri extraordinare. Sunt conştienţi că joncile lor de război nu pot ţine piept britanicilor pe apă, aşa că se pregătesc pentru bătălia pe uscat. Dar nu va fi uşor; Compton susţine că forţele armate puse la dispoziţia comisarului Lin nu sunt prea numeroase – doar câteva mii de oameni.

Auzind aceasta, am rămas uimit: mă gândeam că, într-o ţară atât de populată cum e China, fiecare provincie are la dispoziţie o armată enormă. Dar se pare că treaba nu stă aşa; cea mai mare parte a trupelor imperiului e înşirată de-a lungul graniţelor de la vest, foarte departe de Guangdong.

În orice caz, comisarul nu pare să aibă prea mare încredere în comandanţii militari. Poate că de aceea a luat hotărârea să înarmeze oameni obişnuiţi: se pare că, pe tot cuprinsul provinciei, se distribuie suliţe, săbii şi alte

arme. În plus, sunt recrutaţi mii de barcagii, ca să devină „viteji ai apelor"; mi s-a spus că acum o săptămână sau două aceştia au reuşit să dea foc mai multor vase britanice ancorate mai jos de Humen.

Comisarul crede cu tărie în oamenii din popor. E convins că lor le stă în putinţă să se mobilizeze şi să-i respingă pe britanici.

Mi se pare uimitor că, deşi este un măreţ mandarin, comisarul Lin este, în multe privinţe, un fel de iacobin.

Compton spune că a fost redactată o proclamaţie prin care se oferă recompense pentru vase inamice, ofiţeri şi soldaţi. Pentru un ofiţer britanic recompensa e de cinci mii de dolari de argint, dacă e prins viu; o treime, dacă e mort; scade cu cinci sute de dolari pentru fiecare grad inferior – suma integrală plătindu-se, şi în acest caz, doar dacă sunt capturaţi vii; o treime, în caz contrar. Pentru negustori englezi sau parşi, o sută de dolari, vii, şi o cincime, morţi. Pentru „străinii negri" – cipai şi lascari, cu alte cuvinte – recompensa este pe jumătatea celei oferite pentru soldaţii şi marinarii albi.

Nu ştiam dacă să fiu trist sau supărat, la auzul acestor amănunte.

Şi cu mine ce se va întâmpla? am întrebat. Să mă aştept să fiu vânat pentru recompensă?

Compton îmi spuse că nu am niciun motiv să mă îngrijorez, de vreme ce nu sunt nici lascar, nici cipai şi în general sunt considerat a fi din Nanyang, nu Yindu.

Dar Jodu şi ceilalţi lascari de pe *Cambridge*? am întrebat. Vor fi în siguranţă?

Compton mă linişti, spunându-mi că s-au luat măsuri pentru protecţia lor. La insistenţa lui Zhong Lou-si, autorităţile provinciei au trimis o gardă specială pentru a-i apăra.

În ziua de după furtună, începând de la răsărit, Zachary

munci cot la cot cu dulgherii de pe *Hind*, ajutându-i să confecţioneze un catarg improvizat. Treaba le luă câteva ore bune de lucru sub soarele arzător. La amiază, când Zachary se întoarse în cămăruţa lui, ca să-şi schimbe cămaşa leoarcă de sudoare, Raju îl aştepta.

– Sir, havildarul Kesri Singh mi-a spus să vă transmit un mesaj.

Zachary ridică o sprânceană:

– E vorba de un sergent indian?

– Da, sir, vrea să se întâlnească cu dumneavoastră între patru ochi. Va veni la noi diseară, la ora opt şi jumătate, când va bate clopotul pentru primul rond de veghe. Mi-a spus să nu mai zic nimănui în afară de dumneavoastră, sir. Nu vrea să ştie nimeni altcineva.

– Şi ce vrea de la mine?

– E ceva în legătură cu *Ibis*, sir.

– *Ibis*? Pe fruntea lui Zachary apăru o încreţitură de mirare. Ce legătură are el cu *Ibis*?

– Nu ştiu, sir, ieri le povesteam muzicanţilor despre dumneavoastră şi *Ibis*, probabil că a auzit ceva.

Asta îl uimi pe Zachary şi mai mult; nici nu-i trecuse prin cap că Raju ştia ceva despre rolul pe care îl avusese el în incidentul de pe *Ibis*; niciodată nu discutaseră acest subiect şi nici nu şi-ar fi închipuit că pe băiat l-ar fi putut interesa aşa ceva.

– Dar unde ai auzit tu despre *Ibis*, kid-mus?

– De la dumneavoastră, sir, mărturisi Raju. În sala de judecată.

Deîndată ce rosti aceste cuvinte, Raju înţelese că făcuse o mare greşeală; era posibil că îşi trădase identitatea, poate şi pe cea a tatălui său. Copleşit de vinovăţie, făcu o încercare disperată să îndrepte lucrurile.

– Vreau să zic, sir... că l-am auzit pe Babu Nob Kissin vorbind despre asta.

Încreţitura de pe fruntea lui Zachary se adânci.

– Ce treabă avea Babu să-ţi zică ţie despre *Ibis*? Ce naiba

ai tu de-a face cu *Ibis*?

Raju era acum prea supărat ca să mai poată vorbi: se uita la Zachary fără să spună nimic, cu buzele tremurând.

Reacţia lui îl surprinse pe Zachary; nu putea înţelege de ce băiatul era atât de afectat.

– Ce s-a întâmplat, kid-mus? zise el, cu o voce mai blândă. Nu trebuie să te înfricoşezi aşa. Nu vreau să-ţi fac niciun rău. Ţi-ai dat seama de asta, nu?

Bunătatea din glasul lui îl derută şi mai mult pe Raju. În perioada scurtă de timp de când erau împreună, Zachary îi câştigase atât de mult încrederea, încât ar fi fost bucuros să-i mărturisească adevărul – că şi tatăl lui fusese la bordul lui *Ibis*, că el pornise la drum doar ca să i se alăture acestuia la Macao. Dar Babu Nob Kissin îl dăscălise, cerându-i să nu sufle o vorbă despre toate acestea; nu se putea şti ce ar fi făcut Zachary, dacă ar fi aflat cine era Raju şi că tatăl său era încă în viaţă; era posibil să-i treacă prin minte că era datoria lui să declare situaţia autorităţilor.

Raju dădu din cap energic şi strânse buzele.

Prefăcătoria lui copilăroasă îl făcu pe Zachary să zâmbească.

– Ştii ceva, kid-mus mic, zise el încet, sunt prea multe lucruri care nu se leagă: engleza pe care o vorbeşti, manierele tale fine. Poţi să spui ce vrei, dar pe mine n-ai să mă convingi că ai fost servitor toată viaţa.

Raju nu răspunse, dar îl privi fix, în tăcere.

Zachary se aşeză pe lada lui cu lucruri şi îl privi pe Raju în ochi.

– Spune-mi, kid-mus, îi zise, ne-am mai întâlnit cumva, înainte de ziua când te-a adus Babu Nob Kissin la mine? Ar fi trebuit să te recunosc, când te-ai urcat pe vas cu el?

Raju scutură din cap, fără să scoată un sunet, şi, în cele din urmă, spuse printre dinţi:

– Nu, sir.

Zachary ştia că nu o să mai scoată nimic de la băiat. Zâmbi

trist şi spuse:

– Cine eşti tu de fapt, kid-mus? Tare aş vrea să ştiu adevărul.

Din colţurile ochilor lui Raju începură să se prelingă lacrimi; înghiţi în sec, pentru a-şi înăbuşi un hohot de plâns.

Scena îl mişcă pe Zachary.

– Hei, kid-mus! Nu trebuie să plângi sau mai ştiu eu ce. Nu ţip la tine, nici nu...

Un fior de remuşcare îl făcu să pună mâna pe umărul lui Raju. Greutatea ei îl făcu pe Raju să-şi piardă echilibrul. Zachary îl prinse în braţe şi îl strânse la piept.

Gestul nărui toate zidurile de apărare din sufletul lui Raju şi lacrimile începură să-i curgă nestăvilite.

Din ziua când fusese arestat tatăl lui, cu doi ani şi jumătate în urmă, Raju nu dăduse niciodată frâu liber sentimentelor; nu voia să mai îngreuneze şi el povara pe care mama lui o ducea pe umeri, aşa că ţinuse totul în el. Acum, însă, era ca şi cum tot tumultul acestor ultimi doi ani se strânsese în ochii lui şi năvălea afară, pe umărul lui Zachary.

Zachary simţi căldura lacrimilor pe piele şi, preţ de o clipă, fu cuprins de panică: nu mai strânsese niciodată la piept un copil, nu mai fusese niciodată în situaţia de a trebui să consoleze o făptură mică, neajutorată şi care plânge în hohote, ca aceasta. Mai mult din instinct decât deliberat, ştiu ce să facă: mâna se ridică singură şi mângâie creştetul băiatului, mai întâi şovăind, apoi cu mai multă încredere.

– E în regulă, kid-mus mic, bâigui Zachary, oricare ţi-ar fi supărarea, nu te mai gândi la ea. Dacă ai nevoie, eu sunt aici. O să am grijă de tine.

Cuvintele acelea îl cutremurară, chiar în timp ce le rostea. Nu mai spusese niciodată cuiva că va avea grijă de el; şi nimeni nu-i adresase lui acele cuvinte vreodată, în afară de mama lui.

Se simţea ca şi cum ar fi ţinut în braţe o versiune a lui însuşi, de mai demult, pe cineva pierdut definitiv pentru el,

cel de acum, un copil căruia nu se putea împiedica să îi jelească absenţa.

Nici nu începuse bine să bată clopotul corabiei, şi Kesri ieşi din cabină; nu purta uniforma, ci o ungah albă simplă şi dhoti. Sosi în faţa cămăruţei lui Zachary exact când se risipea sunetul celei de a opta bătăi de clopot. Uşa i se deschise imediat ce ciocăni, şi Kesri se trezi faţă în faţă cu Zachary, îmbrăcat cu nădragi şi un banyan dungat de marinar.

Încăperea era luminată de o singură lampă: la lumina ei, Kesri desluşi cele câteva cufere aranjate la un capăt, ca pentru a încropi un pat. Faţă în faţă cu ele, la celălalt capăt al spaţiului îngust, era lada cu lucruri.

– Intră, sergent.

Zachary îi făcu semn lui Kesri să ia loc pe ladă, iar el se aşeză pe cufere.

Se cercetară unul pe altul preţ de un minut-două şi apoi Kesri spuse:

– Bună seara, Reid-sahib.

– Bună seara.

Kesri îşi drese vocea, încercând să găsească o introducere potrivită; nu reuşi, aşa că intră direct în subiect:

– Reid sahib, e adevărat că aţi fost la bordul lui *Ibis*?

– Da, este, zise Zachary. Am fost secund în călătoria spre insulele Mauritius.

– Era acolo cu dumneavoastră şi un anume subedar Bhyro Singh, nu-i aşa?

– Da, era.

– Ce s-a întâmplat cu subedarul Bhyro Singh?

În câteva cuvinte, Zachary îl lămuri că subedarul Bhyro Singh avusese o confruntare cu unul din culi şi insistase ca omul să fie biciuit. Acest culi era o namilă de om. După ce primise cam o duzină de lovituri, îşi rupsese legăturile, întorsese biciul asupra călăului său şi îi frânsese gâtul cu el. Toate acestea avuseseră loc în câteva secunde; mai târziu s-a aflat că

dușmănia celor doi începuse de mai devreme, atunci când subedarul o atacase pe soția acelui culi.

– Femeia, zise Kesri repede, soția acestui culi – cum o chema?

Zachary trebui să se scarpine în cap de câteva ori până ce își aminti numele.

– Din câte îmi aduc aminte, era Ditty, sau cam așa ceva.

Kesri își ținuse răsuflarea; auzind aceste cuvinte, dădu drumul aerului într-un suspin adânc și lung. Coborî bărbia în piept, în timp ce rumega cele povestite de Zachary. Așadar era adevărat; Deeti fugise cu un alt bărbat; surioara lui, cea care nu călătorise nici măcar până la Patna, pornise către o insulă aflată peste apele negre.

Pe măsură ce analiza aceste vești, Kesri își ridică încet capul. Zachary observă că pupilele ochilor havildarului erau cenușii. Îl străbătu un fior ciudat și, o clipă mai târziu, când Kesri spuse „acea femeie era sora mea, Deeti", Zachary își dădu seama că fusese fiorul recunoașterii – pentru că mai văzuse acele pupile undeva.

– Desigur, spuse el. Văd asemănarea dintre voi.

– Unde e Deeti acum? întrebă Kesri, cu glas răguşit. Știți ce s-a ales de ea?

– Sunt sigur că se află în Mauritius, zise Zachary. Am auzit că a fost repartizată unui francez – un fermier a cărui proprietate e în sud-vestul țării.

Lui Kesri nu-i venea să creadă și scutură capul, uluit. Cine ar fi ghicit că de la acest sahib care îi păruse doar un băiețandru, aveau să îi parvină vești despre Deeti? Și când te gândești că, în tot acest timp, îi despărțise doar un perete de lemn?

– Aveți idee cum era Deeti? zise Kesri mohorât. Era bine? Sănătoasă?

– Da, zise Zachary, era sănătoasă, din câte îmi aduc eu aminte.

Kesri ar fi vrut să-l mai descoasă, dar se auzi chemat de pe coridor.

– Trebuie să plec acum, zise, ridicându-se. Reid-sahib, nu vom mai spune nimănui despre toate astea, bine?

– Bineînţeles.

Când era cu mâna pe uşă, Kesri se întoarse din nou către Zachary.

– Reid-sahib, îmi pare rău pentru felul cum îţi vorbeşte căpitanul Mee. E un om bun, un brav ofiţer, spuse Kesri, incapabil să găsească cuvintele pe care le căuta. Pe Mee-sahib îl cunosc de mult timp. I-am fost ordonanţă acum şaptesprezece ani – e un om bun, dar inima lui e plină de tristeţe...

Zachary nu răspunse nimic, aşa că Kesri încheie, simplu:

– Îmi pare rău.

– E în regulă, havildare, nu e vina dumitale.

Kesri duse mâna la frunte.

– Salaam, Reid-sahib. Dacă vreodată aveţi nevoie de ceva, vă rog să-mi spuneţi.

– Mulţumesc, havildare.

În timp ce Kesri ieşea, Zachary îşi aduse aminte:

– Stai puţin, havildare. Mai e ceva.

– Ce anume?

– Sora ta. Mai trebuie să ştii un lucru.

– Da?

– Atunci când am ajuns pe Mauritius, era însărcinată. Copilul trebuie să aibă acum mai bine de un an.

A doua zi la orizont, spre nord, apăru o trâmbă de fum: era vasul cu aburi *Queen*, care ieşise în larg în căutarea ambarcaţiunilor avariate. De pe puntea principală a vasului *Hind*, se trase o rachetă Congreve şi, curând după aceasta, vasul cu aburi se apropie, însoţit de urale de încurajare.

Înainte să-l remorcheze pe *Hind*, căpitanul vasului salvator urcă la bord ca să stea de vorbă cu Mr Doughty. Petrecură ceva timp împreună, schimbând veşti şi sorbind din paharele cu aşa-zisul lapte-de-Bristol, iar mai târziu, când *Hind* era remorcat şi înainta cu viteză constantă spre nord, Mr Doughty

îi dădu lui Zachary raportul despre ultimele noutăţi aflate cât se cinstise împreună cu tovarăşul lui comandant de vas.

Flota britanică ajunsese, cu cinci zile în urmă, în apropierea coastei chineze; căpitanul Elliot avea un rendez-vous cu comodorul Bremer, lângă insulele Ladrone. După îndelungi deliberări, plenipotenţiarul şi comodorul căzuseră de acord asupra unei strategii ce presupunea despărţirea forţei armate în două aripi. Prima aripă, constând într-o escadrilă mică de nave de război şi de transport, avea să rămână la sud, pentru a asigura blocada de pe Fluviul Perlelor, în timp ce cealaltă aripă, mai mare, va porni spre nord, cu obiectivul de a cuceri o insulă numită Chusan, care se bucura de o poziţie strategică în calea drumurilor maritime ce duceau către cele mai importante porturi ale Chinei continentale – Hangchow, Ningbo şi Shanghai. Conducătorii expediţiei aveau să încerce să înmâneze împăratului o scrisoare de la lordul Palmerstone, în care erau trecute negru pe alb pretenţiile şi nemulţumirile britanicilor, cu scopul de a informa limpede puterea de la Beijing asupra motivelor acţiunilor militare.

Odată ce Chusan avea să fie cucerită, apele din dreptul coastei de răsărit a Chinei vor fi la cheremul forţelor expediţiei. Insula va rămâne baza operaţională a flotei britanice; de aici va naviga pe toată lungimea coastei, ameninţând cele mai importante porturi, întocmind hărţi şi planuri, asigurându-se că suveranii manchu de la Pekin îşi dădeau bine seama cât de vulnerabili erau. Chusan era atât de aproape de capitală, încât mandarinii nu vor reuşi să ascundă împăratului vestea ocupării ei; acesta va înţelege curând că nu are altă alternativă decât să accepte cererile britanicilor de a redeschide comerţul şi de a le restitui pierderile suferite.

Având în vedere că reluarea comerţului cu opiu era unul din obiectivele majore ale expediţiei, flota urma să fie însoţită de un număr de vase comerciale, multe din ele încărcate cu opiu. Marina militară va asigura libertatea negustorilor britanici de a se apropia de porturile cele mai importante şi de a

face ce vor cu marfa lor.

Pentru susținătorii pieței libere, această strategie, elaborată după modelele lui William Jardin, era un prilej de bucurie. Se pregăteau să facă averi prin vânzarea de opiu pe piețe unde nu ar fi putut ajunge înainte. Creșterea cererii în partea continentală a Chinei era inevitabilă ca umflarea Fluviului Galben înainte de inundații: se preconiza ca prețurile să urce la cote nemaiauzite.

– Ajungem exact la momentul oportun, Reid, spuse Mr Doughty. Flota pleacă spre nord peste două zile și sunt sigur că Mr Chillingworth va fi foarte interesat să vină și el. Încărcătura de opiu a domnului Burnham va trebui transferată de pe *Hind* pe *Ibis* imediat după ce ancorăm.

A doua zi, pasagerii de pe *Hind* se treziră înconjurați de o imensă întindere de ape cu aspect nepământesc. Culoarea mării se schimbase, dintr-un albastru intens într-un turcoaz cu irizații, iar pe suprafața ei, sute de insulițe stâncoase urcaseră parcă din adâncuri, precum colții unui dragon. Multe dintre aceste formațiuni stâncoase aveau culoarea cenușie și muchii de cremene; cele mai multe erau mărginite de pereți de stânci ascuțite, de care se agățau arbori pitici, contorsionați în forme fantastice. Din când în când, la poalele acestor insulițe apărea câte o ambarcațiune ciudată – fie un vas pescăresc cu pupa înălțată, fie o joncă cu pânzele strânse, ori o lorcha în formă de galion – și toate păreau desprinse din alte timpuri.

În fața acestei priveliști neobișnuite, încă șocați de urmările furtunii, cei de pe *Hind* fură cuprinși de un fel de stupoare: de abia la auzul strigătului ce anunța apropierea de țărm – *kinara agil hai!* – se risipi vraja. Glasul omului de veghe declanșă agitație pe punte; chiar și câțiva dintre răniții care de abia se țineau pe picioare dădură buluc, șchiopătând, să privească pentru prima dată Mahachina.

Mai întâi coasta li se înfățișă doar ca o pată încețoșată la

orizont; când începură să se desluşească mai clar contururile, telescoapele şi hărţile îşi făcură apariţia, pentru a putea identifica obiectivele importante. Mr Doughty, postat lângă habitaclu, ridică un deget şi arătă către nord-est.

– Acolo este Hong Kongul!

Pe partea dinspre tribord a dunetei, Shireen, aplecată înainte ca să vadă mai bine, strângea aşa tare copastia încât i se albiseră mâinile.

– Poftim! Freddie o atinse pe cot şi îi întinse un binoclu: Cu asta o să vezi mai bine, lah. Acolo e Hong Kong – insula cea mai mare şi mai înaltă dintre toate.

Culmile îndepărtate ale munţilor erau înfăşurate în nori, dar versanţii de dedesubt erau goleşi, fără copaci. Insula părea a fi puţin locuită; singurele locuinţe ce se vedeau erau câteva grupuri răzleţe de case pe mal.

În timp ce privea masivul bătut de vânturi, Shireen simţi un nod în gât: aşadar aici şi-a găsit Bahram odihna veşnică? Aici s-a încheiat călătoria lui pe pământ – pe această insulă neprietenoasă şi fantomatică, atât de îndepărtată de Gujaratul natal? Pustietatea măturată de vânturi a insulei îi intră în suflet ca un junghi, ca o melancolie dureroasă: încercă să-şi închipuie mormântul lui Bahram printre toate acele povârnişuri şi nu reuşi.

Se întoarse spre Zadig Bey care stătea în picioare lângă ea.

– Credeţi că azi vom reuşi să mergem la mormântul soţului meu?

Zadig îşi scărpină bărbia.

– Nu ştiu dacă vom putea azi, bibiji, spuse el. Mai întâi trebuie să dau de prietenul meu, Robin Chinnery, ca să mă asigur că a pus la punct cazarea dumneavoastră la Macao. Dar vom merge la Hong Kong cât de curând posibil, vă promit.

– Vezi promontoriul acela, la travers de prova de la babord? întrebă cu voce tunătoare Mr Doughty, arătând spre nord-

vest. Pe acolo pe undeva e Macao.

Jos, pe puntea principală, Raju ridică o mână ca să-şi umbrească ochii în timp ce scruta zarea; la Macao călătoria lui se sfârşea; acolo, el şi tatăl lui vor fi din nou împreună!

Atât de tare clocoteau în sufletul lui nerăbdarea şi bucuria, încât nu se mai putu abţine:

– Priveşte! îi spuse lui Dicky. Acolo merg eu, la Macao. Acolo stă unchiul meu!

Dicky se strâmbă.

– Ferice de tine, golane! zise cu invidie. Cum dracu se face că voi rahaţii de civili aveţi toţi o mulţime de unchi, mătuşi, taţi şi mame?

Flautistul scuipă peste bord, în valurile înspumate.

– Noi ăştia din orfelinatele pentru săraci n-avem nicio nenorocită de rudă.

Deşi Dicky vorbea pe un ton glumeţ, o anumită inflexiune în vocea lui îl făcu pe Raju să se întristeze: plăcerea cu care aşteptase să părăsească vasul pieri, lăsând loc doar unui sentiment de vinovăţie, la gândul că se bucurase că-şi părăsea prietenul. Se răsuci stânjenit pe călcâie şi coborî în cămăruţa lui, unde se apucă să-şi strângă puţinele bunuri personale. Zachary intră pe uşă tocmai când le îndesa în geantă.

– Deci aşa stau lucrurile, kid-mus mic? Drumurile noastre se despart în curând?

– Da, sir. Raju îi întinse timid mâna. Vă mulţumesc pentru că m-aţi adus aici. Nu aş fi reuşit dacă nu eraţi dumneavoastră.

Zachary zâmbi şi strânse mâna băiatului.

– Eşti un băiat bun, kid-mus, spuse el. Sper ca viaţa să ia o întorsătură bună pentru tine.

Un minut mai târziu, începu să bată clopotul vasului, anunţând apariţia flotei.

Alergară înapoi pe punte, la timp pentru a vedea apele ce se desfăşurau în faţa lor, în partea vestică a estuarului Fluviului Perlelor, împânzite de drapele britanice.

Măreţia peisajului făcea ca flota să pară încă şi mai impresionantă decât la Singapore: drapele, steaguri şi fanioane se înmănuncheau atât de strâns, încât părea că din adâncurile apelor ieşise la suprafaţă o mândră fortăreaţă.

Erau ancorate acolo douăzeci de vase de război, inclusiv trei cuirasate cu şaptezeci şi patru de tunuri de artilerie, *Wellesley, Melville* şi *Blenheim*; două fregate cu patruzeci şi patru de tunuri, *Druid* şi *Blonde*, şi nu mai puţin de patru ambarcaţiuni cu aburi. Adunate ca un ciorchine în jurul lor erau douăzeci şi şase de vase de transport şi aprovizionare ce purtau nume ca *Futty Salaam, Hooghly, Rahmany, Sulimany, Rustomjee Cowasjee* şi *Nazareth Shah*. Şi pretutindeni pe apele canalului, bărcile de provizii dădeau roată vaselor flotei – cu sutele, încărcate cu o mare diversitate de mărfuri: legume, carne, fructe, suveniruri.

Flancul sudic al flotei era păzit de *Alligator*, o fregată cu douăzeci şi opt de tunuri. Imediat ce *Hind* ajunse în dreptul ei, frânghiile de remorcare fură aruncate; în starea în care se afla acum, nu ar fi reuşit să se strecoare prin apele ticsite de vase, pentru a se alătura vasului-frate *Ibis*, care se afla la o distanţă considerabilă.

Chiar înainte ca *Hind* să apuce să arunce ancora, fu luat cu asalt din toate părţile de mahone, barje şi şlepuri.

Încărcătura de opiu de pe *Hind* era destul de mare, aşa că a fost nevoie de câteva ceasuri bune ca să fie descărcată pe un remorcher. Când Zachary urcă la bordul acestuia, pentru a însoţi marfa până la bordul lui *Ibis*, trecuse deja de miezul zilei.

Aerul era înăbuşitor ca o compresă fierbinte: zăpuşeala după-amiezii încremenite, fără nicio boare de vânt, produsese o pâclă umedă, în care măreţele catarge ale fregatelor ancorate sclipeau asemeni copacilor asaltaţi de ceaţă.

Zachary stătea la pupa remorcherului, cu faţa înainte: în timp ce ocolea prora unei ambarcaţiuni de război, îi atrase atenţia o pată mare de culoare portocalie, cocoţată la prova

unei bărci cu vâsle ce se deplasa cu viteză. După câteva minute, pata de culoare prinse contururi şi forme binecunoscute.

– Babu Nob Kissin?

– Master Zikri! strigă gomusta. Chiar tu eşti?

Cuprins de bucurie, gomustaul încercă să se ridice în picioare şi aproape că răsturnă barca. Se aşeză la loc, pe banchetă, şi strigă:

– Master Zikri, o să trăieşti o sută de ani! Chiar la căutarea ta am pornit – o problemă de foarte extremă urgenţă!

– Care-i treaba, Babu?

– Căpitanul Chillingworth zace la pat cu indispunere gravă; azi scaunul lui e terci, mâine este cremene. Limba lui şi ea este neagră şi îmblănită, ca şi coadă de şobolan bengalez. A fost transportat la Manila. În absenţa lui, am onoare să-ţi confer veşti de augur bun: domnul Chillingworth te-a numit căpitan pe *Ibis* în locul lui.

– Eu? Căpitan? Zachary strânse ochii. Îţi baţi joc de mine, Babu?

– *Hai, hai!* Babu Nob Kissin scutură din cap solemn şi îşi muşcă limba. Nu mi-aş face permisiune să tratez o chestiune aşa serioasă cu levitaţiune. Uite şi dovada că nu te duc peste picior.

Babu Nob Kissin scoase o scrisoare pecetluită şi i-o înmână.

– Aici e chittiul de autorizaţiune, scris de mâna lui Mr Chillingworth. E auspiciu foarte bun că ai ajuns azi. Trebuie să treci doar pe loc la datorie. Plecarea a fost predispusă şi mâine pornim la drum.

În timp ce Zachary examina scrisoarea, Babu Nob Kissin coborî vocea şi se aplecă spre el.

– Un secret mai trebuie să-ţi mai împărtăşesc: totul a fost ideea mea – eu singur i-am spus căpitanului Chillingworth că eşti om potrivit pentru slujbă de căpitan. Acum vedem ce bine s-au aranjat toate? Cât de curând vei fi cu măsură să-ţi vinzi

opiul şi pe al lui Mr Burnham de asemenea. Vei face o grămadă de bani cât ai zice poştă!

Uimit de această nouă întorsătură în destinul lui, Zachary continua să se uite la scrisoare.

– Pe toţi sfinţii, Babu! M-ai lăsat fără cuvinte!

Atenţia gomustaului zburase deja spre o altă problemă:

– Ce face băiatul, Raju? Sper că nu a produs problematici?

– Nicidecum. E pe *Hind*. Şi-a împachetat lucrurile şi e gata să meargă la unchiul lui.

Pe chipul lui Babu apăru o strâmbătură.

– În asociaţie cu această problematică, mă tem că s-a ivit o alteraţie. Unchiul lui Raju a lăsat Macao. A plecat prin ţară şi nu se poate da de el. Dar nu contează. O să explic totul pentru Raju.

– L-am lăsat pe *Hind*. Îl găseşti acolo.

În timp ce cele două ambarcaţiuni se depărtau una de alta, Zachary îşi aminti ceva şi se întoarse, cu mâinile pâlnie la gură:

– Babu, ce-ai făcut cu scrisoarea pe care ţi-am dat-o? Cea pentru Miss Paulette Lambert?

– A primit-o, Master Zikri! strigă gomustaul. Fii lipsit de grijă, a ajuns în mâinile ei!

La puţin timp după sosirea vasului *Hind*, căpitanul Mee şi subalternii s-au dus la bordul lui *Wellesley* pentru a se întâlni cu colonelul Burrell şi comodorul Bremer. Lui Kesri nu-i părea rău că plecaseră; în lipsa lor, avea măcar libertatea de a-şi îndrepta atenţia asupra celor care aveau într-adevăr cea mai mare nevoie de ea – cipaii şi contingentul civil.

Evenimentele din ultimele zile – lovitura de trăsnet, prăbuşirea catargului, morţile şi rănirile – îi adusese pe băieţi şi bărbaţi într-o asemenea stare, încât păreau că nu mai pot să înţeleagă şi nici măcar să observe ceea ce se petrecea în jurul lor. Amorţeala nu îi părăsi nici după ce ajunseră la destinaţie: mulţi dintre ei începură să umble pe punte fără rost, ca într-

un fel de transă, holbându-se la peisajul străin şi ascultând apatici gălăgia ce venea dinspre bărcile de provizii ce-i înconjurau.

Trebuia ca cineva să-i trezească la viaţă, Kesri ştia bine asta, dar înainte să poată face ceva, se pomeni că sosise la bord o echipă de doctori şi asistenţi medicali, pentru a supraveghea evacuarea răniţilor. În confuzia creată pe moment, uită să le dea ordin oamenilor să coboare la locul lor. Avea să fie o scăpare nefericită şi mai târziu se va blestema în gând pentru că le dăduse voie oamenilor să fie martori la evacuare.

Prea puţini dintre cei evacuaţi erau în stare să folosească facilităţile obişnuite destinate debarcării. Nici scările de pisică şi nici măcar tangoanele nu puteau fi de folos celor grav răniţi, aşa că trebui să fie instalată o macara specială pentru a coborî până la bărcile de jos targa pe care erau culcaţi.

Ţipetele disperate ale muzicanţilor răniţi, când fură mutaţi de pe paturile lor pe targă, erau cutremurătoare; dar încă şi mai rău a fost atunci când a venit rândul înţeleptului rănit. Panditul a fost purtat afară din infirmerie, nemişcat, pe un pat de scânduri. Atunci când targa fu lăsată în afara punţii, el se ridică deodată în capul oaselor, ca o marionetă trasă în sus de o sfoară. Măsură puntea cu ochi sălbatici şi înroşiţi şi scoase un ţipăt care îţi îngheţa sângele în vine, strigând numele zeului morţii, Yamaraj.

Când targa ajungea la barcă, panditul îşi dăduse deja ultima suflare.

Curând după ce *Hind* coborâse ancora, Zadig închirie un sampan şi porni în căutarea lui Robin Chinnery. Lui Shireen i se păru că trecuse o eternitate de când acesta plecase. Dar, tocmai când începuse să se îngrijoreze, îl văzu venind, plin de voie bună.

Totul se aranjase, o anunţă el; casa pe care Robin o găsise la Macao pentru ea era pregătită şi o aştepta.

Shireen răsuflă uşurată.

– Ce veste bună, Zadig Bey. Sper că i-aţi mulţumit lui Robin din partea mea? Începusem să mă gândesc că s-a întâmplat ceva rău.

Zadig se grăbi să se scuze: îi luase ceva timp să localizeze vasul *Redruth*, spuse el, şi l-a găsit pe Robin într-o dispoziţie foarte bună – se pregătea să navigheze împreună cu flota britanică spre nord.

– Dar de ce? zise Shireen mirată. S-a înrolat în marină?

Zadig scoase un hohot de râs.

– Nicidecum, bibiji. Robin e cel mai puţin bătăios dintre pământeni. Îi însoţeşte ca artist. Mi-a spus că acum e moda ca armatele să fie însoţite de pictori care să le imortalizeze pe pânză, pentru posteritate, faptele de vitejie. Invitaţia i-a făcut-o un colonel şi ocazia era prea bună ca s-o refuze. Robin va porni la drum mâine dimineaţă.

– Ce păcat! zise Shireen dezamăgită. Mi-ar fi plăcut să fac cunoştinţă cu el.

– Şi lui i-ar fi plăcut să vă cunoască, bibiji. Pe când era la Canton, în timpul crizei opiului, a fost de multe ori în casa lui Bahram-bhai. Ar fi vrut să vă prezinte condoleanţele lui, dar astăzi nu mai are timp, din păcate. Vă trimite salutări şi spune că va veni să vă vadă la întoarcere. La fel şi prietena lui, Paulette.

– Era şi ea acolo?

– Da, bibiji. Şi ea va veni într-o bună zi să vă vadă. Ştiţi că se afla la Hong Kong atunci când au găsit trupul lui Bahram.

– A, da? zise Shireen. Nu aveam habar. Ce coincidenţă stranie!

– N-aş zice, bibiji, Paulette petrece o grămadă de timp pe insulă, zise Zadig şi arătă în direcţia Hong Kongului. Vedeţi muntele acela înalt de acolo? Mr Penrose, protectorul lui Paulette, a înfiinţat o pepinieră pentru colecţia lui de plante. Dat fiind că Mr Penrose are o infirmitate, Paulette e cea care are grijă de ea; merge acolo în fiecare zi.

– De una singură?

– Da, bibiji, se duce adesea singură. Se îmbracă cu pantaloni şi jachetă şi nimeni nu se ia de ea. Era acolo şi în ziua morţii lui Bahram. De la pepinieră se văd bine şi golful, şi ţărmul. Paulette a observat agitaţie pe ţărm şi a alergat până jos, la plaja de sub pepinieră. Acolo erau Vico, munşiul şi câţiva lascari de pe *Anahita*, toţi strânşi în jurul corpului lui Bahram.

Shireen tăcu, cercetând cu privirea insula îndepărtată.

– Aş vrea să stau de vorbă cu ea, Zadig Bey.

– Sunt convins că se va ivi ocazia cât de curând, bibiji. Şi ea aşteaptă cu nerăbdare să vă întâlniţi.

Jos, printre umbrele cămăruţei slab luminate, Raju asculta încremenit veştile aduse de Babu Nob Kissin. Tatăl lui nu se mai afla la Macao; plecase la Canton, unde găsise o slujbă. Nu avea cum să ia legătura cu el, pentru că Fluviul Perlelor era sub blocadă; pentru Babu era riscant chiar şi să îi trimită un mesaj, pentru că ar fi atras suspiciune asupra lui – totuşi el va încerca...

După ce ascultă un timp, Raju îl întrerupse:

Apni chithi likhechhilen na? Dar i-ai scris o scrisoare înainte, nu? Ştia că voi veni?

Da, bineînţeles că aşa am făcut, spuse Babu Nob Kissin. Dar poate că nu a primit scrisoarea mea. Poate că a plecat din Macao înainte să ajungă la el scrisoarea. Deja plecase, când am ajuns eu; de atunci nu am mai putut lua legătura cu el.

Raju nu înţelese explicaţia şi se întoarse către Babu Nob Kissin, ca şi cum acesta se făcea personal vinovat de toate:

Dar de ce? De ce a plecat? De ce nu a aşteptat?

Pentru că nu a ştiut, zise Babu Nob Kissin. Nu e vina lui – cum ar fi putut să-i treacă prin cap că tu pleci în căutarea lui? Dacă ar fi ştiut, te-ar fi aşteptat, fii sigur de asta. Trebuie doar să îi dăm de veste în vreun fel, şi sunt sigur că va veni să te vadă.

Şi până atunci eu ce-o să fac? strigă Raju disperat. Unde o să stau? La cine?

Tonul din ce în ce mai abătut al băiatului îl sperie pe Babu Nob Kissin.

Ascultă, Raju, zise el. Mâine pornesc spre nord, la bordul lui *Ibis* – Mr Reid va fi căpitanul vasului. Poţi veni cu noi, dacă vrei.

Nu! strigă Raju, cu ochi sclipind de lacrimi. Nu vreau să mă mut pe o altă corabie! Am prieteni aici pe *Hind* – de ce să mă despart de ei? Nu-mi ajunge că tatăl meu nu-i aici? Trebuie să-mi mai pierd şi prietenii?

Babu se simţi împuns de nota acuzatoare din vocea lui şi nu putu decât să se roage cerurilor –*He Gobindo; he Gopal!* În sinea lui se blestemă că-şi adusese singur această belea pe cap. Dacă nu i-ar fi căutat pe băiat şi pe mama lui la Calcutta, acum nu ar fi trebuit să se confrunte cu această problemă.

Aşa cum se întâmplase de multe ori în viaţa lui, hotărârea fusese luată în numele lui Babu Nob Kissin de Ma Taramony, spiritul lui călăuzitor. Îl privise pe Neel mult timp cu un ochi matern, aşa că luase decizia că, după ce se va întoarce din China la Calcutta, Babu Nob Kissin trebuia s-o viziteze pe soţia lui Neel. Era datoria lui, îi spusese, s-o anunţe pe biata femeie că soţul ei era încă în viaţă şi că într-o zi se va întoarce şi îi va lua cu el, pe ea şi pe Raju, departe de Calcutta.

Deşi Babu Nob Kissin avea îndoielile lui, se supusese acestor instrucţiuni ale lui Ma Taramony, încredinţat fiind că acolo rolul lui se va încheia. Nu-i trecuse nicio clipă prin cap că pericolul care îl pândea – de a fi manipulat de un băiat căpos şi insistent care, auzind veştile despre tatăl său, va începe să implore, să-l linguşească şi să pretindă de la el, Babu Nob Kissin, un simplu mesager, să-l ajute să-şi găsească tatăl.

Babu Nob Kissin protestase atât cât putuse, dar împotrivirea lui fusese slăbită de o trăsătură nefericită a caracterului său: o frică nebună de copii. Deşi putea pune pumnul în gură oricărui seth viclean sau oricărui zamindar fără scrupule, gomustaul nu avea putere să ţină piept rugăminţilor unui copil – nu din cauză că era slab de înger, ci pentru că nutrea o

spaimă teribilă în faţa forţei enorme pe care o degaja vulnerabilitatea copiilor. Atunci când în ochii lor mari şi expresivi se oglindeau furia sau dezamăgirea, i se părea că au puterea de a-i pricinui diferite răni. Ar fi făcut orice ca să scape de blestemele lor – şi, într-un fel, Raju parcă simţise toate acestea şi le folosise în avantajul lui, asediindu-l cu rugăminţi, promisiuni, linguşeli şi ameninţări voalate.

Nici mama copilului nu făcuse nimic ca să-şi struneasca fiul; dimpotrivă, se alăturase rugăminţilor fiului ei: Ce-l aşteaptă pe Raju la Calcutta? spusese ea. A devenit neastâmpărat şi nu-l mai pot stăpâni. O s-o ia pe drumuri greşite, dacă mai rămâne aici; e mai bine pentru el să-şi urmeze chemarea inimii şi să plece să-şi caute tatăl.

Astfel că Babu Nob Kissin se învoise să-i bage pe gât lui Zachary băiatul, fiind în tot acest timp pe deplin încredinţat că Neel se găsea încă la Macao şi va putea să îşi ia în grijă fiul.

Şi acum, iată...

Uite ce e, Raju, zise Babu Nob Kissin. Eu te-am avertizat de la bun început că nu va fi uşor. Tu ai fost cel care s-a ţinut scai că vrea să vină, orice-ar fi. Acum trebuie să ai răbdare: voi găsi o rezolvare, îţi promit, dar trebuie să ai răbdare.

În acel moment, văzu, în ochii mari ai copilului, exact acea privire care îl înspăimânta cel mai mult: privirea rănită, plină de dezamăgire.

Să am răbdare? Cât timp?

Gomustaul se ridică în picioare, cu obrajii aprinşi:

Asta nu ştiu; şi acum trebuie să merg să vorbesc cu Mr Doughty. Între timp, ar trebui să te gândeşti ce vrei să faci.

Babu Nob Kissin se făcu nevăzut şi Raju rămase ghemuit într-un ungher.

Cu ochii împăienjeniţi de lacrimi, băiatul retrăi scena arestării tatălui lor, petrecută, cu doi ani în urmă, în casa familiei din Calcutta. Înălţau împreună zmeie de pe terasă, când apăruse majordomul să le spună că venise şeful poliţiei, însoţit de o trupă de oameni înarmaţi. Raju îşi aminti că tatăl său

îi spusese să rămână pe terasă; se va întoarce în zece minute. Aşa că Raju rămăsese pe loc, aşteptând, chiar şi după ce tatăl lui fusese dus de acolo, într-o trăsură.

Acest gol rece şi trist pe care îl simţea acum îi amintea de ceea ce simţise atunci, doar că acum era mai mare cu doi ani şi nu mai credea în promisiuni. Ştia că nu poate aştepta ca Babu Nob Kissin sau altcineva să decidă pentru el: trebuia să îşi ia propria soartă în mâini, până ce va fi din nou alături de tatăl său. Dar asta înrăutăţea şi mai mult lucrurile, căci nu avea nici cea mai mică idee încotro s-o pornească şi ce să facă.

Auzi un ciocănit cunoscut, în scândura de lemn ce separa cămăruţa de cumra contingentului civil. Apoi vocea lui Dicky:

– Arre Raju? Mai eşti aici, nu-i aşa?

– Da.

– Ce s-a întâmplat? Credeam că pleci în locul ăla – Makoo sau cum îi zice.

– Nu mai pot, ya. Unchiul meu a plecat de aici.

– Şi ce-o să faci acum?

– Habar n-am, ya.

Urmă o tăcere, după care Dicky zise:

– Arre, ştii ceva? Dacă vrei poţi să vii în trupa noastră, no? Avem nevoie de mai mulţi flautişti, ya. L-am auzit chiar azi pe şef spunând asta.

Începuse să se întunece, atunci când ofiţerii se întoarseră de la convocarea de pe *Wellesley*. Subalternii se căţărau la bord pe scara laterală a vasului *Hind,* discutând cu înflăcărare, în frunte cu un tânăr stegar de cavalerie plin de vervă.

– Ce ghinion pe noi să n-avem parte de ceva acţiune...!

– O, ce n-aş da să fi putut trece pe răboj primul meu gălbejit...

Căpitanul Mee apăru ultimul, dar vocea lui se auzea cel mai tare:

– Şi puteţi fi siguri că ţărănoii ăia de irlandezi o să ne facă capul calendar cu peripeţiile lor în nord...

Ascultându-i, Kesri îşi dădu seama că Voluntarii Bengalezi fuseseră scutiţi de o desfăşurare imediată de trupe. Vestea era îmbucurătoare; după toate cele suferite, unitatea nu era în stare să suporte o altă călătorie, şi cu atât mai puţin să meargă la luptă. Nădăjduia că poate vor fi trimişi la ţărm cât de repede, pentru a putea campa pe uscat.

Mai târziu, în aceeaşi seară, Kesri fu convocat în cabina căpitanului Mee, pentru informare, şi află că bănuielile lui erau corecte: cea mai mare parte a trupelor expediţiei aveau să pornească spre nord a doua zi, pentru a fi desfăşurate la Chusan. Dar Compania B rămânea pe loc – la bordul lui *Hind*, lângă Hong Kong. Împreună cu un detaşament al Marinei Regale, aveau să asigure protecţia flotei comerciale şi a tuturor subiecţilor britanici din zonă.

– Ce păcat că n-o să fim în mijlocul acţiunii, zise căpitanul Mee. Dar comandamentul general a decis că avem nevoie de ceva timp ca să ne refacem în urma călătoriei.

– Puţin răgaz nu e rău, Kaptan-sahib, zise Kesri încet.

Căpitanul Mee îi aruncă o privire întrebătoare.

– De ce, havildare? Ce te roade?

Ceea ce îl îngrijora cel mai mult pe Kesri era scăderea contingentului civil; ştia că, fără destui lascari, cu greu vor putea folosi aşa cum trebuie mortierele şi obuzierele.

– Am pierdut mulţi civili, Kaptan-sahib. În special lascari-artilerişti – avem nevoie de mai mulţi.

– Ei bine, nu ştiu dacă putem face ceva în privinţa asta, spuse căpitanul Mee. N-avem de unde să găsim aici lascari.

– Sir, ce ziceţi dacă în locul lor aş recruta nişte marinari?

– Dacă e absolut necesar... Dă-mi de ştire dacă găseşti oameni potriviţi.

– Da, sir, zise Kesri. Când ne vom muta pe ţărm, sir? Aveţi idee?

Răspunsul căpitanului Mee îl dezamăgi.

– Pentru moment rămânem pe *Hind*, havildare. Decizia o va lua căpitanul Smith de pe *Volage* – acum el răspunde de tot

sectorul de sud.

Căpitanul Mee desfăşură o hartă şi îi arătă unde se aflau. Kesri văzu că estuarul Fluviului Perlelor avea forma unei pâlnii răsturnate, cu gâtul îndreptat spre nord. Insula Hong Kong şi promontoriul insulei Macao erau la capetele opuse ale gurii pâlniei, la distanţă de patruzeci de mile una de alta. În acel moment, *Hind* era poziţionat mai aproape de Macao, dar căpitanul Mee îi spuse că se vor muta curând în golful Hong Kong, acolo unde era ancorată cea mai mare parte a flotei britanice comerciale. Încet, degetele căpitanului se mutară pe hartă mai sus, trecând peste grupuri de insuliţe, până la locul în care gura pâlniei se unea cu gâtul.

– Aici este Boca Tigris, havildare, spuse căpitanul. Unii îi spun The Bogue.

Kesri auzise de acest loc de la lascari; îl numeau Sher-ki-mooh, Gura Tigrului.

– E o poziţie foarte bine întărită, zise căpitanul Mee. Dacă în acest sector se va da vreo bătălie, acolo va fi.

Mormântul lui Bahram se afla la marginea cea mai îndepărtată a unei văi în formă de castron şi înconjurată de povârnişuri abrupte. Închiriaseră cai şi o călăuză, într-un sat numit Sheng Wan, unde debarcaseră de pe ambarcaţiunea ce îi adusese la Hong Kong. Ghidul îi explică lui Freddie că locul era cunoscut sub numele de Wang nai Cheong, adică „Valea Fericirii". Ajunseră acolo urmând o cărare de-a lungul coastei, care ducea spre partea estică a golfului. Apoi o luaseră spre stânga şi urcaseră până pe creastă, pentru ca apoi să înceapă coborâşul.

Fundul văii era căptuşit cu un lan de orez alimentat cu apă printr-un apeduct din bambus. De o parte, valea era străjuită de un perete vertical de granit bătut de vânturi. Pe piscul acestuia se zărea un bolovan uriaş de formă ovală, la poalele căruia fluturau o grămadă de steguleţe roşii şi ardeau mănunchiuri de beţişoare. Călăuza îi spuse lui Freddie că acea

piatră era cunoscută ca „Piatra Târfei" şi la ea veneau să se roage femeile care voiau să rămână însărcinate.

Mormântul lui Bahram se găsea la celălalt capăt al văii; era o construcţie modestă de piatră, fără ornamente. Inscripţia de pe piatra funerară consta doar în cuvintele: *Bahramjee Nusserwanjee Moddie*.

– Am luat hotărârea să nu scriem mai mult, se scuză Zadig. Nu ştiam sigur ce ar fi vrut familia să fie scris.

Shireen încuviinţă din cap.

– Da, e mai bine aşa. O să adăugăm nişte versuri din Avesta, atunci când o să putem.

Shireen începu să murmure rugăciunea Srosh-Baj, în vreme ce Freddie aşeza ofrandele pe care le adusese cu el, de fructe şi flori. Aproape că nu rostise niciun cuvânt toată ziua şi nu vorbi decât atunci când erau în drum spre Sheng Wan.

– Să nu te superi cu mine, bibiji, spuse el. Dar nu o să merg cu tine la Macao.

– Dar unde o să te duci? zise Shireen mirată.

– Rămân aici, în sat Sheng Wan – sunt camere de închiriat, ne? Aşa mi-a spus călăuza.

– Dar de ce?

Freddie spuse în şoaptă:

– Tatăl meu e aici. Îl simt. Şi el îmi spune să stau.

PAISPREZECE

Odată cu venirea trupelor britanice, începuseră să circule zvonuri despre recompensele oferite de autorităţile chineze pentru prinderea sau uciderea unui străin. În câteva locuri situate la gura Fluviului Perlelor, se înregistraseră, de asemenea, ciocniri între străini şi localnici.

Insula Hong Kong era însă o excepţie: rămăsese locul unde străinii puteau umbla mai mult sau mai puţin liberi, fără să se teamă că vor fi hărţuiţi sau atacaţi. Străinii veneau pe insulă de multe generaţii, şi, cu timpul, sătenii se obişnuiseră să îi vadă în mijlocul lor; mulţi trăseseră foloase de pe urma prezenţei lor, aşa cum era de pildă mai-marele satului, Sheng Wan, cel ce îi închiriase lui Fitcher Penrose terenul pentru pepinieră, pe coasta celui mai înalt munte de pe insulă.

Fitcher nu se gândise la comoditate, atunci când alesese locul; cărarea ce ducea într-acolo începea pe o plajă izolată şi şerpuia abrupt în sus, făcând coturi printre tot felul de pinteni stâncoşi şi nullahuri. Urcuşul era atât de anevoios, încât Fitcher, ale cărui oase erau chinuite de crize de reumatism, se vedea uneori neputincios să străbată drumul, şi câteodată nu urca la pepinieră vreme de câteva săptămâni la rând.

Înălţimea avea însă şi un avantaj; Fitcher observase mai demult că părţile insulei situate la mai mică altitudine erau mlăştinoase şi infestate cu ţânţari, în timp ce pe coastele de la înălţime aproape că nu erau insecte. În plus, solul era aici mai bogat şi era apă din belşug dintr-un pârâu ce cobora gâlgâind de pe spinarea ridicată a insulei. Terenul era situat într-o văiugă, şi astfel era ferit şi de furtuni.

Priveliştea impunătoare ce putea fi admirată de aici – a Hong Kongului şi a Kowloonului, pe uscat – nu putea bucura ochii lui Fitcher, care suferise dintotdeauna de miopie. Însă pentru Paulette însemna foarte mult: peisajele ce se succedau în timpul drumului către pepinieră erau atât de încântătoare, încât urcuşul abrupt devenise pentru ea o plăcere.

Muntele era cunoscut insularilor cu numele de Taiping Shab – „Muntele Liniştit" – şi, în ceea ce o privea pe Paulette, nu s-ar fi putut găsi un nume mai potrivit; povârnişul era un loc paşnic şi niciodată, străbătându-l, nu avusese a se teme pentru siguranţa ei. Iar odată ajunsă la pepinieră se simţise întotdeauna în perfectă siguranţă; cei doi grădinari erau un cuplu prietenos de vârstă mijlocie din Sheng Wan şi prezenţa lor îi dădea încredere, fapt pentru care nu simţise niciodată nevoia de a avea vreo armă la ea.

Dar, după sosirea flotei britanice, atmosfera se schimbase; la auzul zvonurilor despre străinii atacaţi, Fitcher insistase ca ea să poarte un pistol. Paulette îi făcuse pe plac, vrând să-l ştie împăcat – dar nici nu-i trecuse prin cap că va veni ziua când va fi bucuroasă că e înarmată. Şi totuşi aşa a fost.

Se întâmplă la sfârşitul unei zile de lucru, în timp ce se întorcea de la pepinieră. Când ajunse pe plaja unde trebuia să o aştepte remorcherul Redruth, zări un străin care stătea pe nisip, ţinându-şi genunchii cu braţele.

Era o plajă solitară, pe care aproape că nu călca picior de om; puţinii care mai veneau erau pescari de prin partea locului. Dar bărbatul părea să fie străin: purta pantaloni, o haină ponosită şi pălărie.

Între timp, o văzuse şi el şi se ridicase în picioare. Ea observă că, deşi era îmbrăcat cu haine europene, nu era alb, aşa cum crezuse la început – avea trăsături chinezeşti. Nu mai era tânăr, dar obrajii supţi, ochii adânciţi în orbite şi barba rară făceau dificilă încercarea de a-i ghici vârsta. În înfăţişarea lui neglijentă şi stranie Paulette simţi o ameninţare ascunsă, aşa că ridică clapa genţii, pentru a avea acces la pistoale.

Apoi o strălucire în privirea din ochii bărbatului o cutremură, amintindu-i de o altă întâlnire, pe aceeaşi plajă, petrecută cu un an înainte. Şi atunci fusese recunoscută de cineva care ei nu îi aducea aminte de nimeni.

– Miss Paulette?

Bărbatul îşi ridică pălăria şi făcu o plecăciune – un salut

ce părea european şi chinezesc în aceeaşi măsură.

– Scuzaţi-mă, zise Paulette. Vă cunosc de undeva?

– Numele meu e Ephraim Lee, zise omul, cu voce gravă, ţinându-şi pălăria în dreptul pieptului. Mi se mai spune Freddie. Dar poate aduceţi aminte de mine cu alt nume, lah? Ah Fatt – de pe *Ibis*.

– *Ciel!* Paulette îşi duse mâna la gura care se căscase de uimire. Dar cum m-aţi recunoscut?

El zâmbi.

– *Ibis* ne-a legat pe toţi în fel straniu, ne?

Înainte îl mai văzuse doar de departe, şi ceea ce-şi amintea despre înfăţişarea lui era doar că îi inspira mereu o vagă senzaţie de pericol, emanată nu doar de chipul lui osos, lipsit de zâmbet, ci şi din forţa corpului zvelt şi musculos. Dar acum nu se mai vedea nicio urmă din acea umbră ameninţătoare, nici pe chip, nici în atitudinea sa – mai degrabă părea că el însuşi era cel ameninţat şi hăituit.

– Ce vă aduce aici, Mr Lee?

– De multă vreme sunt în căutare de acest loc, eh, Miss Paulette.

– A, da? Aţi mai fost cumva aici şi înainte?

El dădu din cap, în semn că nu.

– Nu, dar văzut locul, ne? spuse el, ca şi cum s-ar fi înţeles de la sine.

– Cum? Când?

– În vis. Iar azi, când l-am văzut, l-am recunoscut – am ştiut imediat că aici a fost găsit corpul lui Mr Bahram Moddie. Eraţi aici în acea zi, ne? Aşa mi-a spus Mr Karabedian, naşul meu.

Paulette îşi aminti brusc că acest bărbat era fiul natural al lui Mr Moddie; Neel menţionase asta, în dimineaţa în care fusese găsit corpul.

– Îmi pare rău pentru pierderea suferită, Mr Lee.

El încuviinţă, atingându-şi pălăria. În timp ce făcea acest gest, Paulette observă că mâna îi tremura. Părea că şi el îşi

dăduse seama de acelaşi lucru, şi îşi împreună strâns mâinile, ca şi cum ar fi încercat să le ţină nemişcate. Apoi arătă cu capul spre un loc mai la umbră, sub o stâncă.

– Miss Paulette – n-am putea să aşezăm acolo, câteva minute? Poate povestiţi ce s-a întâmplat în acea zi, eh? Când au găsit trupul tatălui meu?

Ea nu văzu niciun motiv să refuze.

– Da, o să vă spun ceea ce-mi amintesc.

Se aşezară pe un petec de iarbă şi ea îi povesti cum coborâse în acea zi pe plajă şi văzuse grupul de bărbaţi indieni, îngenuncheaţi în jurul unui cadavru dezbrăcat. Spre surprinderea ei, unul dintre ei venise la ea, părând să o recunoască.

– Neel?

– Da, Neel – dar mi-a spus să nu folosesc numele acesta.

El încuviinţă din cap şi tăcu. După un timp vorbi din nou, cu o voce încordată de teamă:

– Miss Paulette, aş vrea să întreb lucru. În acea dimineaţă, lah, aţi văzut cumva scară agăţată de vasul tatălui meu?

Paulette tresări şi îşi dădu seama că trecuse cu vederea acest amănunt important – scara de funie ce atârna şi care îi atrăsese atenţia în dimineaţa aceea asupra vasului *Anahita*. Prezenţa ei o mirase: de ce ar fi lăsat cineva o scară să atârne deasupra apei? Cine şi pentru ce a folosit-o?

– Da, era o scară, zise ea. Am văzut-o atârnând la pupa vasului lui Mr Moddie. De unde ştiaţi?

– Văd şi eu câteodată pe ea, zise el. În vis, lah.

Se întoarse către ea şi întrebă, cu voce tremurătoare:

– Miss Paulette, deranjează dacă fumez, eh?

– Nu.

Paulette se aşteptase să vadă un cocoloş de tutun, dar el căută în haină şi scoase o pipă lungă şi o cutie mică de alamă.

Acum înţelese; toate începuseră să se lege: tremurăturile, spasmele, chipul emaciat. Îşi dădu seama că era un drogat şi se dădu câţiva paşi înapoi. Dar o nouă curiozitate o făcu să îl privească din nou.

În ultimele săptămâni, de când primise scrisoarea lui Zachary, Paulette se gândise mult la opiu şi la însuşirile lui vindecătoare. Scrisoarea o şocase – nu numai că o rănise, dar o făcuse şi să se întrebe dacă ceea ce crezuse şi sperase cu tărie nu cumva fuseseră doar năluciri şi visuri deşarte. Îşi aminti cum, după ce ajunsese pe insula Mauritius, se dusese la grădina botanică de la Pamplemousses ca să-l aştepte pe Zachary; îşi aminti bucuria pe care o încercase la vederea acelei grădini părăsite, năpădită, cum era, de buruieni – i se păruse că găsise un Eden aşa cum şi-l dorea ea, şi că acolo avea să-l aştepte, fericită, pe Adam al ei. Se hotărâse ca între ei să fie o dragoste ce avea să o întreacă chiar şi pe cea dintre Paul şi Virginie, a căror soartă o mişcase până a lacrimi – pentru că dragostea lor se va împlini liber şi de bună voie. Aici, în această grădină, îl va lua ea pe Zachary în braţe şi nunta lor se va înfăptui la lumina stelelor, unindu-i în trup şi suflet, pe insula mult visată, departe de închisorile convenienţelor acestei lumi; îşi vor decide soarta după propria voinţă, iar trupurile li se vor împreuna cu acel elan vital al extazului ce reprezintă însăşi esenţa pură şi adevărată a vieţii.

Rătăcise prin casa părăsită a fostului administrator al grădinii, până ce dăduse peste o încăpere ce i se păruse un decor perfect pentru prima lor noapte împreună. Pe podea încropise un cuib, nu un pat – pentru că în Eden nu existau paturi, nu-i aşa? – şi presărase flori peste cearceafuri, agăţase ghirlande de lemnuş la ferestre. Îşi aminti cum plânsese în noaptea aceea, şi în următoarea, şi în noaptea de după, pentru că Zachary nu venise; dar nopţile acelea nu fuseseră irosite, pentru că se mai întorsese la ele cu ochii minţii – atunci când se visa întâlnindu-l din nou pe Zachary, tot pe o insulă, amândoi îmbrăcaţi în cămaşă şi pantaloni, alergând pătimaş unul către celălalt.

Un timp îmbrăţişase cu drag toate aceste amintiri, dar, după ce primise scrisoarea de la Zachary, în care acesta o repudia în mod inexplicabil, după ce încercase, fără succes, să

înţeleagă de ce sentimentele lui se schimbaseră, o cuprinsese ruşinea şi începuse să se urască pentru prostia şi naivitatea ei – sentimente ce o răscoleau atât de tare încât îşi dorea să găsească o evadare.

Acum îl privea fascinată pe Freddie, care tocmai prăjea o fărâmitură de opiu şi inhala fumul. Observă că efectul era imediat. Spasmul îi dispăru şi mâinile nu îi mai tremurau. Închise ochii şi mai trase câteva fumuri, înainte să vorbească din nou.

– Miss Paulette, de ce scara era acolo, lah? Pentru ce?

– Nu ştiu, spuse ea. Şi eu m-am întrebat la ce slujea.

El zâmbi visător.

– Poate că aflăm când se întoarce *Anahita*, ne?

– *Anahita* se va întoarce?

– Da, spuse el. Se întoarce – am văzut-o în vis.

Un timp rămaseră întovărăşiţi în tăcerea lor; pentru prima dată de când primise scrisoarea lui Zachary, Paulette se simţea împăcată. Simţea că înlăuntrul lui Freddie se căsca un gol mai adânc decât cel pe care scrisoarea îl deschisese în interiorul ei, şi de aceea o forţă puternică o apropia de el şi întărea legătura ce exista deja între ei doi, cea înfiripată la bordul lui *Ibis*.

Dacă ar fi avut timp, i-ar fi cerut să încerce şi ea pipa cu opiu, dar chiar atunci zări silueta remorcherului *Redruth*, care venea să o ia de pe insulă.

La o săptămână după plecarea flotei către nord, Kesri află că ofiţerul comandant al sectorului de sud, căpitanul Smith, hotărâse că venise timpul ca cipaii bengalezi să părăsească vasul *Hind*: aveau să-şi aşeze tabăra pe o insulă numită Saw Chow.

Kesri se bucură din toată inima de această veste – după atâtea luni petrecute pe *Hind* nimic nu putea fi mai binevenit decât să simtă uscat sub picioare. Dar bucuria lui avea să păleasca de îndată ce avu ocazia să exploreze insula împreună

cu căpitanul Mee.

Saw Chow nu era departe de Hong Kong; era situată pe la jumătatea estuarului Fluviului Perlelor, într-un golf cunoscut străinilor cu numele de Tangku Bay. La sud se înălţa piscul insulei Lintin; la nord era promontoriul insulei Tangku, pe care se putea vedea un detaşament de soldaţi chinezi care făceau instrucţie. Cât despre Saw Chow – era o insuliţă aridă şi bătută de vânturi: pe cele trei dealuri joase ce o alcătuiau nu se vedea niciun copac, nicio urmă de vegetaţie. Era greu să-ţi închipui un loc mai puţin primitor, dar ordinele erau ordine, aşa că nu avură altă posibilitate decât să le execute.

Aleseră un teren în depresiunea dintre două coline şi trasară liniile pentru corturile ofiţerilor şi ale cipailor. A doua zi, o echipă de khalaşi, thudni-wallahi, cărători de dandia şi dulgheri de corturi merseră să ridice tabăra. După alte câteva zile, întreaga unitate se mută pe insulă – inclusiv cipaii şi contingentul civil, cu tot cu bagaje, echipament şi armament.

Odată instalaţi în tabără, vieţile lor intrară repede pe făgaşul obişnuit al instrucţiilor şi inspecţiilor matinale: restul zilei îl petreceau ferindu-se, cât puteau, de arşiţă, sub pânza subţire a corturilor.

O dată la câteva zile ofiţerii evadau la Macao sau în golful Hong Kong, dar cipaii şi contingentul civil nu se bucurau de acelaşi privilegiu – pentru ei, insula era o tabără-închisoare, un loc al monotoniei înnebunitoare şi al suferinţei. Nu erau alte distracţii decât vizitele sporadice ale ambarcaţiunilor cu provizii.

Într-o zi, tot încercând să găsească o modalitate de a mai alunga din plictiseală, lui Kesri îi veni ideea să sape un ring de lupte. Căpitanul Mee fu imediat de acord şi Kesri se şi puse pe treabă; ajutat de câţiva cipai şi membri ai contingentului civil, reuşi să sape groapa într-un loc cu vedere spre apele de un albastru strălucitor ale estuarului. Pregătirea terenului dură câteva zile bune – pământul trebuia să fie amestecat cu turmeric, ulei şi ghii. După ce ringul fu gata, Kesri îl inaugură

el însuşi, spunând o rugăciune către Hanumanji.

Încă o dată, ringul de lupte avu efectul pe care îl sperase Kesri: de a canaliza energiile, de a înfiripa camaraderii şi de a da oamenilor un prilej de a aştepta cu nerăbdare ziua ce venea. Efectul se făcu simţit aici chiar mai intens decât la Calcutta pentru că Kesri îi lăsă să participe şi pe civili – măturători, dhobi şi bărbieri deopotrivă. Unii dintre cipai nu priviră asta cu ochi buni, dar Kesri îi puse repede la punct, amintindu-le că etica inviolabilă a akharei nu ţine cont de rangurile sociale şi îi consideră pe toţi egali. La fel de repede desfiinţă şi obiecţiunea că civilii nu se pot măsura ca forţă cu cipaii: câţiva lascari-artilerişti, golondauzi şi bhişti, bărbaţi înalţi şi bine făcuţi, dovediră că puteau face faţă în ringul de lupte.

Vestea despre ringul de lupte se răspândi curând dincolo de hotarele insulei şi, într-o bună zi, câţiva soldaţi din marina regală se înfiinţară la întreceri. Se dovedi că îi interesa de fapt pugilismul de tip angrez – adică boxul, o formă de luptă ce lui Kesri i se părea oribilă – nu o considera cu nimic mai brează decât încăierările de stradă sau *marpeetul*. Kesri îi anunţă pe soldaţii din marină că, dacă voiau să intre în ring, o puteau face numai respectând regulile lui. Aceştia se supuseră bucuroşi şi se adăugară cercului din ce în ce mai mare de combatanţi.

Într-o zi, întors dintr-o vizită făcută în golful Hong Kong, căpitanul Mee anunţă că un negustor parsi tocmai sosise de la Manila cu vasul său şi că printre membri echipajului se număra şi un lascar, despre care umbla vorba că ar fi un luptător iscusit. Tânărul parsi era mare amator de sport şi era nerăbdător să vadă cum se va descurca în ring lascarul lui.

Pentru că mai erau câteva zile până la festivalul Nag Panchami, un eveniment important pentru practicanţii luptelor, Kesri pregătise un turneu în cinstea marii sărbători: un dangal special, în care aveau să participe doar cei mai buni luptători. Îi spuse căpitanului Mee că lascarul era binevenit să-şi încerce norocul.

Dangalul începuse deja când trase la mal un cutter pus în mişcare de o duzină de vâslaşi. Din el coborî un tânăr cu maxilare puternice şi lat în spate, care îi strânse mâna căpitanului Mee. Purta haine occidentale şi lui Kesri i se păru că e angrez. Dar când căpitanul Mee îl conduse la el, Kesri îşi dădu seama că era armatorul parsi al cărui lascar fusese invitat să participe la dangal: numele lui era Dinyar Ferdoonjee.

Tânărul negustor schimbă câteva cuvinte cu Kesri, apoi arătă în direcţia cutterului; luptătorul e unul dintre vâslaşi, spuse el. Nu era nevoie să precizeze care anume: chiar şi aşezat, era mai înalt decât tovarăşii lui de la rame. Atunci când se ridică în picioare, corpul păru că i se desfăşoară treptat, asemeni unei scări din mai multe părţi. Umerii lui erau aproape la fel de laţi ca barca pe care stătea în picioare. În mâna lui, vâsla părea un băţ. Spre deosebire de alţi lascari care se îmbrăcau cu jama-pyjama, purta pantaloni gri şi o cămaşă albă, care produceau un puternic contrast cu pielea lui închisă la culoare. Capul îi era pe măsura staturii – pătrăţos, lat şi masiv – dar dimensiunea lui impresionantă era îndulcită de expresia feţei, de o extremă îngăduinţă şi blândeţe. Mersul îi era greoi şi Kesri gândi că şi mişcările trebuie să îi fie încete, ceea ce însemna că mărimea şi greutatea trupului puteau fi folosite în ring împotriva lui.

După ce se dezbrăcă în pantalonii de luptă, atitudinea lascarului se schimbă însă brusc. Kesri îl observă cu atenţie în timp ce se încălzea, plesnindu-se peste braţe şi piept: execuţia acestor exerciţii de *dand-thonk* îl impresionă prin mobilitate şi supleţe. Odată intrat în ring, Kesri îşi spuse că nu mai văzuse niciodată aşa o ţinută frumoasă, de un echilibru desăvârşit, cu capul deasupra piciorului cu care înainta, cu bărbia aliniată perfect cu genunchiul.

Primul adversar al lascarului fu un cipai musculos, unul din cei mai buni elevi ai lui Kesri. Cipaiul desăvârşise de curând o mişcare numită *sakhi* şi o puse în practică chiar la începutul partidei, avântându-se către braţul drept al lascaru-

lui, în timp ce, cu laba piciorului, încerca să-i apuce genunchiul ca să-l arunce jos.

Dar lascarul pară fără greutate, blocându-i laba piciorului şi zădărnicind atacul printr-o răsucire meşteşugită, o figură pe care Kesri o recunoscu drept un *dhak* executat fără de cusur. În câteva secunde, cipaiul era ţintuit la pământ şi partida terminată.

Următorul în ring fu un soldat de marină bine făcut; cea mai bună mişcare a lui fu o lovitură numită *kalajangh*, ce avea ca scop răsturnarea adversarului şi presupunea să te strecori pe sub pieptul lui şi să-l apuci de coapsă. Era o figură comună şi Kesri bănui că lascarul ştie un *pech* cu care s-o contracareze. Chiar aşa se şi întâmplă. Soldatul de marină se avântă în gol şi în clipa următoare era jos, pe burtă, încercând în zadar să nu se lase rostogolit cu faţa în sus.

Ceea ce era ciudat era că lascarul nu părea să se bucure de victoriile câştigate; în loc să facă gesturile obişnuite de triumf ale oricărui pehlwan învingător, el lăsa capul în jos, ca şi cum i-ar fi fost ruşine. Asta i-a încurajat şi pe alţii să-şi încerce norocul; dar nu reuşiră mai mult decât cei dinaintea lor; lascarul îi ţintui la pământ, dovedind că stăpânea perfect tehnici complicate, cum ar fi *bhakuri* şi *bagal dabba*.

Kesri simţi deodată că ochii oamenilor lui se îndreptau către el, ca şi cum voiau să ştie dacă le va salva onoarea şi va intra, la rândul lui, în ring. Nu putea să îi dezamăgească – şi în plus era curios dacă se putea măsura cu lascarul. Murmură o rugăciune către Hanumanji şi intră în ring.

Timp de câteva minute, Kesri şi lascarul se mişcară în cerc, fentând, fiecare încercând să-l facă pe celălalt să se lanseze în vreo mişcare pripită. Apoi Kesri trecu la atac cu un *multani*, răsucindu-se pe piciorul din urmă şi încercând să-l surprindă pe lascar din spate. Dar lascarul fu cel care îl surprinse din spate primul şi îl forţă să se ghemuiască defensiv.

În trecut, Kesri folosise de multe ori această poziţie în avantajul lui, executând un *dhobi pat* – o mişcare prin care îşi

lua adversarul pe umăr, aşa cum un dhobi bătuceşte hainele. Dar lascarul dovedi că ştia cum să pareze din nou. Dintr-o dată, Kesri se trezi pe spate, încercând din răsputeri să nu atingă pământul cu umerii.

Lascarul simţi că mai avea puţin până să-l imobilizeze pe Kesri şi îşi înfipse umărul în pieptul acestuia. Feţele lor erau acum la mai puţin de un picior depărtare, şi ochii li se întâlniră, fixându-se reciproc. Chiar în clipa în care lascarul se pregătea să dea lovitura finală, se întâmplă ceva extraordinar: îl trecu un fior care îl făcu să slăbească strânsoarea – ca şi cum privise în ochii lui Kesri şi văzuse ceva incredibil. Energia luptei îl părăsi şi dârzenia de care dăduse dovadă până în acel moment slăbi brusc. Kesri folosi ocazia şi îl răsturnă pe spate: după numai o secundă, îl imobilizase.

Această întorsătură era atât de inexplicabilă, încât Kesri avu sentimentul straniu că îi trebuia să îi fie recunoscător lascarului; nu i-ar fi plăcut să fie învins în faţa oamenilor lui şi se bucura că fusese scutit de înfrângere. Dar mai ştia că lascarul era un luptător mai bun decât el şi, mai târziu, după ce ieşiseră din ring, îl întrebă:

Ce s-a întâmplat? *Kya hua*?

Deşi întrebat în hindustani, lascarul răspunse în limba maternă a lui Kesri:

Hamaar saans ruk goel. Mi-am pierdut suflul.

Kesri fu luat prin surprindere:

Tu bhojpuri kaha se sikhala? Unde ai învăţat bhojpuri? De unde eşti?

Lascarul îi spuse că crescuse în Ghazipur, într-un orfelinat creştin; numele lui provenea din numele a doi preoţi: Maddow Colver.

Ghazipur? zise Kesri; pentru el, oraşul era legat pentru totdeauna de Deeti, sora lui. Te referi la oraşul acela cu fabrica de opiu?

Da, chiar acela.

Kesri tăcu, simţind o stranie afinitate cu acel bărbat;

practicau amândoi luptele, drumurile lor se intersectaseră în ziua sfântă de Nag Panchami, amândoi aveau legături cu Ghazipur – toate acestea păreau să indice că, într-un fel sau altul, destinele lor se întreţeseau.

Brusc lui Kesri îi veni o idee – îl întrebă pe lascar:

Sunn – ascultă, unitatea mea are nevoie de bărbaţi puternici, care să poată ridica armele de artilerie. Ai vrea să vii la noi? Măcar pe timpul cât vom mai sta aici? Plata e foarte bună.

Bărbatul căzu pe gânduri, privind marea şi scărpinându-se în cap înainte să se întoarcă spre Kesri.

Da, zise în cele din urmă, încuviinţând din cap cu o mişcare domoală; dacă poţi aranja asta şi dacă patronul meu e de acord, vin cu voi.

Zachary se urcă pe *Ibis* cu sentimentul că se întoarce acasă.

Acesta era vasul la bordul căruia plecase din Baltimore, ca marinar începător şi tâmplar pe navă. Acum, după trei ani, iată că se afla din nou la bord, în calitate de căpitan! Schimbarea era atât de mare, încât parcă o putere supranaturală trăsese sforile: la fel ca fiecare marinar, Zachary ştia că unele vase au o minte a lor, chiar şi un suflet, şi nu avea nicio îndoială că *Ibis* contribuise la rândul lui la această transformare.

Nu fu deci surprins când *Ibis* păru să-l recunoască şi începu să-şi mişte bompresul în sus şi-n jos, de ca şi cum i-ar fi urat bun venit. Şi totuşi nu era niciun chip cunoscut printre membrii echipajului. Nu mai era niciunul din lascarii care călătoriseră cu el mai înainte; noul echipaj fusese angajat la Singapore; majoritatea erau din Malaysia sau din Manila. Nici pe ofiţeri nu-i cunoştea Zachary: unul era un finlandez înalt şi taciturn, celălalt un olandez mohorât din Batavia. Nu prea aveau ce să discute, în afară de cum să navigheze brigantina. Dar şi acest lucru se dovedi a fi un avantaj: în lipsa unui vocabular comun cu care să se înţepe unul pe altul, începură să se înţeleagă foarte bine.

Zachary primise instrucţiuni să meargă spre nord, în

convoi cu alte vase încărcate cu opiu, un barcaz şi o brigantină. Ambele erau proprietatea Comercianţilor-Liberi iar dintre aceştia, cel mai în vârstă era un scoţian pe care îl chema Philip Fraser. Mr Fraser avea un aer tineresc, o voce plăcută şi haine ca scoase din cutie şi de aceea avea mai curând un aer de doctor decât de lup al mărilor. Se dovedi că studiase într-adevăr medicina la Edinburgh, înainte de a porni spre soare-răsare pentru a se alătura unchiului său, un personaj cu reputaţie solidă în negoţul cu China. Dintre cei trei căpitani de vas, el avea cea mai mare experienţă, aşa că, printr-un acord tacit, deveni conducătorul micului convoi. Mr Fraser era cel care dădea tonul rugăciunilor de duminică şi tot el era cel care îi învăţă codul special pe care vânzătorii de opiu de pe coasta Chinei începuseră să îl folosească pentru a-i duce de nas pe mandarini, în cazul în care registrele de vânzări le-ar fi fost controlate de funcţionarii vamali.

În primele două zile, vasele au călătorit în urma flotei expediţiei ce se îndrepta către nord. În cea de a patra zi, la semnalul convenit dinainte al lui Mr Fraser, se desprinseră de la acest traseu şi o luară către est. Se îndreptară către portul Foochow şi lăsară ancora în larg, la limita exterioară a apelor teritoriale; Mr Fraser le spuse că astfel puteau să-şi aştepte cumpărătorii în siguranţă, fără să se teamă că vor fi hărţuiţi de oficialităţi – joncile mandarinilor chinezi se aventurau foarte rar atât de departe. Piraţii erau un pericol mai mare, dar Mr Fraser era încredinţat că nici ei nu se vor abate în apele acelea, de frica flotei britanice. Şi totuşi, ca să fie prevăzători, deciseră că în fiecare noapte vor sta de veghe, cu tunurile gata pregătite.

Seara, cei trei căpitani se adunară la bordul brigantinei lui Mr Fraser, la cină; fiecare adusese cu el un cufăr cu opiu. Căzuseră de acord că, dacă se va apropia vreo ambarcaţiune, Mr Fraser va fi acela care va judeca dacă sunt cumpărători de bună credinţă, caz în care tot el va negocia în numele celor trei. Ceilalţi doi căpitani aveau să rămână la bordul vaselor

lor, cu artileria pregătită, în cazul că ar surveni vreo problemă.

Dar, din fericire, nu fu nevoie de nicio salvă de tun – tranzacţiile din cursul nopţii se desfăşurară cu uşurinţă şi iuţeală. Spre miezul nopţii, din direcţia nord-vest îşi făcură apariţia luminile unui „crab iute", o ambarcaţiune preferată a negustorilor de opiu de pe ţărm. Aghiotantul lui Mr Fraser făcu semn ambarcaţiunii să oprească şi se ajunse repede la o înţelegere. Întreaga operaţiune – cu tot cu trecerea celor trei duzini de cufere cu opiu de pe un vas pe altul – nu dură nici măcar o jumătate de oră.

Mai târziu, Zachary se duse să-şi ia partea lui din urma tranzacţiilor şi descoperi că ceea ce încasaseră pe cufere depăşea speranţele lor cele mai îndrăzneţe: fiecare primi o mie patru sute de dolari spanioli. Beat de fericire, îşi dădu seama că în acel moment era în posesia unei sume destul de mari pentru a putea cumpăra un vas ca *Ibis*.

– Cine a cumpărat cuferele? întrebă el şi Mr Fraser îl lămuri că le cumpărase un agent al unuia dintre cei mai mari angrosişti de opiu de pe coasta Chinei – un tip pe care fanquişii îl cunoşteau cu numele de Lynchong sau Lenny Chan.

– Ce figură e şi Lenny Chan ăsta! zise Mr Fraser. Dacă te uiţi la el ai zice că e cine ştie ce mahăr mandarin, cu ifose şi nazuri. Dar vorbeşte englezeşte ca un englez, ba mai mult, cu accent londonez.

Mr Fraser le spuse că povestea lui Lenny Chan era una remarcabilă. În tinereţe, la Canton, lucrase ca servitor al unuia – Mr Kerr, un vânător englez de plante. După câţiva ani, Mr Kerr îl trimisese pe băiat la Londra, ca să aibă grijă de o colecţie de plante. Lenny a rămas după aceea la Kew şi a petrecut acolo câţiva ani buni, înainte să se întoarcă la Canton, unde şi-a deschis propria sa pepinieră. Apoi îşi extinsese interesele în negoţul cu „noroi negru" şi reuşise să înfiinţeze una din cele mai vaste reţele de distribuţie din sudul Chinei.

Dar, cu un an înainte, după venirea comisarului Lin la

Canton, treburile se schimbară: Lenny fusese nevoit să fugă din oraş, din cauza măsurilor aspre luate, în problema opiului, de Yum-chae. Sediul lui fusese percheziţionat şi oferiseră o recompensă enormă pentru capul lui. Dar Lenny cel şiret reuşise să scape şi să ajungă în insulele din larg, unde îşi reconstruise reţeaua, departe de ţărm.

După ce împărţi banii, Mr Fraser ceru o sticlă de brandy şi cei trei căpitani se aşezară la taclale. De fapt, Fraser fu cel care vorbi cel mai mult, în felul lui măsurat şi calm. Ceea ce le spuse era atât de irezistibil, de convingător, încât Zachary îl ascultă vrăjit.

Fusese o mare eroare culpabilizarea britanicilor pentru comerţul cu opiu, zise Mr Fraser. Cererea venea din partea cumpărătorilor chinezi şi, dacă britanicii nu ar fi furnizat opiu, atunci ar fi făcut-o alţii. E inutil să încerci să stăvileşti circulaţia unei substanţe pentru care există o cerere atât de mare. Un individ sau o naţiune ar putea mai degrabă să ţină pe loc fluxul şi refluxul oceanului decât să stăvilească circulaţia acestui produs, ce era mai curând un fenomen al naturii, un potop. Drumul opiului era supus unor legi abstracte, de soiul celor pe care Mr Newton le aplicase în cazul mişcării planetelor. Aceste legi spun că oferta va veni întotdeauna în întâmpinarea cererii, aşa cum nivelul apei caută orizontala.

Mr Fraser susţinea că guvernul chinez făcea o mare greşeală şi chiar comitea un păcat atunci când se opunea liberei circulaţii a opiului, în numele binelui public. Adevărul era că singurul bine public e să laşi oamenii să-şi urmeze propriile interese aşa cum cred ei de cuviinţă. Oare nu de aceea a înzestrat Dumnezeu omul cu facultatea de a judeca? Binele public, progresul material sau armonia socială vor fi atinse doar atunci când oamenii vor fi liberi să îşi aleagă singuri drumul în viaţă. Şi, într-adevăr, singura virtute adevărată este o dragoste de sine raţională care, dacă va fi lăsată să se dezvolte liber, va evolua spre o condiţie mai dreaptă şi mai benefică omului decât orice altă stare pe care ar putea-o înfăptui

vreun guvern.

Şi nicio altă ţară de pe pământ nu se împotrivea mai mult acestei doctrine decât China, cu slugărnicia ei în faţa autorităţii şi controlul strict al celor mai mici amănunte ale vieţii de zi cu zi. Oamenii acestor meleaguri întunecate de ignoranţă nu vor putea să trăiască în armonie şi să fie fericiţi decât dacă vor renunţa la obiceiurile şi modul lor de viaţă şi dacă instituţiile lor de acum vor fi distruse. În asta constă rolul istoric al Comercianţilor-Liberi ca ei, pentru care opiul e doar o marfă printre altele, dar, prin asigurarea liberei sale circulaţii, contribuiau la viitorul luminos al Chinei.

Într-o bună zi, spuse Mr Fraser, chinezii vor urma exemplul nostru şi vor deveni şi ei adepţii pieţei libere. Şi, de vreme ce erau oameni harnici, aveau să prospere, în mod sigur. Aceasta era cea mai importantă din toate lecţiile pe care le puteau primi de la occident. Iar în măsura în care negustori asemeni lor îi vor învăţa pe chinezi această lecţie, le erau prieteni, nu duşmani. De aici se înţelegea că erau cu atât mai buni prieteni cu cât îşi dădeau mai mult silinţa şi se arătau perseverenţi în vânzarea de opiu.

– La urma-urmelor e spre binele lor; noi suntem cei mai buni prieteni ai chinezilor!

Zachary ridică paharul.

– Că bine ziceţi, Mr Fraser! Să bem în cinstea lor!

Casa pe care Robin Chinnery o închiriase pentru Shireen era situată în centrul oraşului Macao, pe o colină. Făcea parte dintr-un şir de „case-prăvălie" ce mărgineau o stradă în pantă – Rua Ignacio Baptista.

Casa îi aducea aminte lui Shireen de vechile locuinţe parsi din Navsari, din Gujarat. Era lungă şi îngustă, cu acoperiş cu ţigle şi o curticică deschisă în spate. Deşi mobilate sumar, camerele erau destul de plăcute şi lui Shireen şi Rosei nu le trebui mult timp ca să se simtă ca la ele acasă. Întâmplarea făcea că Rosa cunoştea bine această parte a oraşului: biserica

Sao Lorenço, unde se ruga, nu era departe, la fel ca şi Misericordia, unde lucra în timpul zilei. Tot aproape era şi cartierul în care erau cazaţi soldaţii şi funcţionarios din Goa cu familiile lor. Rosa era cunoscută în sânul comunităţii, iar prietenii şi cunoştinţele ei o primiră cu căldură şi pe Shireen. Shireen începu să se simtă la Macao ca la ea acasă, şi asta mult mai repede decât şi-ar fi putut închipui.

Adesea, când se făcea ora ceaiului, apărea Zadig. Locuia împreună cu un negustor armean, la o distanţă de numai câteva străzi. El şi Shireen ieşeau uneori la plimbare împreună, străbătând aleile întortocheate ale oraşului până la Praya Grande – o faleză cu privire către golf, mărginită de vile luxoase.

În timp ce mergeau, Zadig Bey o punea la curent cu ultimele noutăţi.

Flota britanică se îndrepta către nord şi, în drumul spre Chusan, se oprise în porturile Amoy şi Ningpo. La fiecare oprire încercaseră să înmâneze scrisoarea lordului Palmerston către împărat, document în care erau înşirate pretenţiile şi obiecţiile britanicilor, dar sarcina s-a dovedit imposibil de îndeplinit, deoarece nimeni nu voia să accepte misiva. În repetate rânduri, emisarii britanici fuseseră respinşi de mandarinii din porturile vizitate; în câteva cazuri izbucniseră chiar conflicte.

La Chusan, flota intrase în port şi găsise o mică flotă de jonci de război ancorate acolo. Plenipotenţiarii au încercat să convingă forţele de apărare locale să se predea fără să se opună, dar a fost în zadar. Comandanţii chinezi au declarat hotărât că vor rezista, indiferent ce avea să se întâmple, aşa că navele britanice s-au aliniat de luptă şi au deschis focul. În exact nouă minute, au reuşit să nimicească flota chinezilor şi toate posturile de apărare de pe ţărm. Trupele forţei de expediţie au debarcat fără să mai întâmpine nicio opoziţie şi a doua zi au cucerit oraşul Ting-hae, capitala insulei. Steagul Union Jack a fost ridicat deasupra oraşului, iar conducerea

administrativă a insulei a fost preluată de un colonel britanic.

Totul se desfăşurase întocmai cum plănuiseră comodorul Bremer şi căpitanul Elliot.

Pe la mijlocul lui iulie 1840, fără îndoială datorită evenimentelor în curs de desfăşurare, însemnările din jurnalul lui Neel au fost înlocuite cu nişte notiţe scrise în grabă, în cea mai mare parte în bangla, dar, din când în când, şi în engleză.

În acea perioadă, autorităţile din Guangzhou primiseră vestea înfrângerii Chusanului şi a căderii Ting-haeului. Tot atunci aflaseră că un număr considerabil de vase comerciale însoţiseră flota expediţiei britanice şi că acestea se apucaseră să vândă opiu peste tot de-a lungul coastei.

Toate aceste veşti l-au lovit în plin pe comisarul Lin, care sperase până în ultimul moment că se va putea negocia o înţelegere ce va permite reluarea relaţiilor comerciale. Dar acum, văzând că britanicii lansaseră ostilităţile, era încredinţat că singurul mod de a pune capăt comerţului cu opiu era să-i alunge pe invadatori din China, odată pentru totdeauna. În acest scop au fost distribuite de-a lungul coastei anunţuri în care se ofereau recompense pentru capturarea duşmanilor străini. Nu toţi străinii intrau în această categorie: făceau excepţie portughezii, americanii şi alţi câţiva. Anunţurile vizau doar subiecţii britanici şi cuprindeau deopotrivă negustorii parsi şi soldaţii şi cipaii indieni.

Macao era singurul loc din partea continentală unde britanicii erau în număr mare. Se aştepta ca anunţurile să dea rezultate în special acolo. După puţin timp, sosi la Guangzhou un curier cu vestea că la Macao fusese capturat un englez împreună cu cei doi servitori indieni ai săi: se aflau în custodia autorităţilor provinciei.

Curierul fu trimis înapoi, cu noi instrucţiuni; prizonierii să fie trataţi cu cel mai mare respect şi trimişi de îndată la Guangzhou, scria comisarul Lin.

În următoarele zile, tot felul de zvonuri luară în stăpânire

Guangzhou: se spunea că englezul luat ostatic era un personaj important, poate chiar însuşi comodorul Bremer. Se produse o mare agitaţie, dat fiind că, în acel moment, comodorul avea deja o statură legendară şi i se atribuiau tot felul de puteri diabolice: unii ziceau că era uriaş ca înălţime, alţii că avea ochi ce ardeau ca tăciunii şi o coamă enormă de păr roşu, şi altele asemenea.

Spre dezamăgirea tuturor, englezul care sosi se dovedi a fi un tinerel scund şi mărunţel, cu gesturi ciudate – uneori îşi încrucişa strâns picioarele ca şi cum avea nevoie urgentă de oala de noapte, alteori privea spre cer şi îşi dădea ochii peste cap, asemeni unui fermier ce se roagă să vină ploaia. După ce fu luat la întrebări se află că numele lui era George Stanton şi că era un evanghelist creştin de douăzeci şi trei de ani ce îşi întrerupsese studiile la *Cambridge* ca să se dedice salvării sufletelor. De vreme ce la Macao nu exista niciun preot hirotonisit, îşi adjudecase cu de la sine putere amvonul preoţesc şi se apucase să ţină predici englezilor din comunitatea engleză care mai rămăseseră în oraş.

Mr Stanton era un om cu obiceiuri fixe şi în fiecare zi obişnuia să se îmbăieze în apele mării la răsăritul soarelui, în compania altor tineri pe care încerca să-i aducă pe drumul cel bun. Se întâmplă ca tocmai perseverenţa cu care se ţinea de aceste obiceiuri să ducă la prinderea lui: într-o dimineaţă, Mr Stanton şi servitorii lui au ajuns pe plaja Cacilhas din Macao şi au găsit-o pustie. Mr Stanton începu să înoate, ca întotdeauna, dar chiar atunci un grup de agenţi de pe continent îl luară prizonier, ducându-l de acolo în banyan şi nădragi uzi, împreună cu cei doi servitori.

Interogarea celor doi servitori, ale căror nume fuseseră înregistrate ca Chan-li şi Chi-tu, căzu în sarcina lui Neel: numele lor erau adevărate erau Chinnaswamy şi Chhotu Mian, din preşedinţiile Madras, respectiv Bengal. Amândoi erau la sfârşitul adolescenţei şi lucraseră înainte ca lascari, cu rangul de kussabi. Se angajaseră la Mr Stanton în Singapore, unde

rămăseseră de izbelişte după o ceartă cu fostul lor serang.

Deşi, în linii mari, cei doi lascari coroborau declaraţia lui Mr Stanton, era limpede că voiau cu tot dinadinsul să dea de înţeles că nu au nimic de a face cu el; îl descriseră ca fiind cel mai rău, cel mai prost stăpân pe care şi-l poate imagina cineva, un ullu şi un paagal fără pereche. Îi obliga să se scoale dis-de-dimineaţă ca să-l conducă la plajă şi îi bătea la cap să facă băi cu apă rece împreună cu el – aceasta fiind, după părerea lui, singurul mod de a ţine piept ispitelor unei afecţiuni oribile şi devastatoare.

Le luase mult timp ca să înţeleagă la ce anume se referea, dar, atunci când au priceput, şi-au dat seama că era complet smintit. Se hotărâseră să plece din slujba lui cu prima ocazie dar nu se ivise nicio portiţă de scăpare şi acum, iată-i prizonieri la Guangzhou!

Bas! zise Chhotu Mian, cu o satisfacţie amară. Măcar aşa o să-şi primească pedeapsa şi Stanton sahib. Fără băile lui reci, o să fie neajutorat, nu? Mâinile lui n-o să-l ierte.

Dar satisfacţia lor se dovedi neîntemeiată: la ordinele comisarului Lin, Mr Stanton fu cazat în condiţii excelente, în Casa Consoo din Canton. I se puse, de asemenea, la dispoziţie o Biblie, materiale de scris şi tot ce a mai cerut.

Cât despre Chinnaswamy şi Chhotu Mian, în urma recomandării lui Neel, fură trimişi să i se alăture lui Jodu, la bordul lui *Cambridge*.

După ce s-a stabilit că Mr Stanton era o persoană ce nu prezenta niciun interes, reţinerea lui la Guangzhou nu mai avea niciun temei. Ar fi fost pus în libertate dacă situaţia nu ar fi luat o nouă întorsătură: guvernatorul portughez din Macao trimise un mesaj – scris, firește, la insistenţa oficialităţilor britanice – în care cerea eliberarea imediată a lui Mr Stanton, dat fiind că acesta fusese luat prizonier, în mod ilegal, pe un teritoriu portughez (nu se pomenea nimic despre cei doi lascari şi soarta lor, după cum putu să observe Neel).

Scrisoarea îl înfurie pe comisarul Lin. Nu era prima dată

când se vedea nevoit să-i reamintească guvernatorului că Macao nu era teritoriu străin, ci o parte independentă a Chinei, pe care portughezii primiseră permisiunea să se instaleze, cu titlu de privilegiu: îşi spuse că venise momentul pentru a pune la punct această chestiune de principiu. Un escadron mare de jonci de război fu trimis în acest scop la Macao, navigând pe apele braţelor interioare ale deltei Fluviului Perlelor, ca să evite blocada britanică. În plus, o forţă armată de cinci mii de soldaţi porni în aceeaşi direcţie, cu scopul de a ocupa poziţiile situate de-a lungul marelui zid despărţitor de la frontiera de la nord de Macao.

Toate acestea s-au petrecut foarte repede, în atmosfera din ce în ce mai încordată şi mai nesigură ce cuprinsese Guangdongul. Neel avea o bănuială vagă că urma să aibă loc ceva de mare importanţă, dar nu avea habar ce anume. Apoi, în dimineaţa zilei de 14 august, Compton îl anunţă că Zhong Lousi însuşi pornea către Macao şi ceruse ca Neel să se alăture anturajului său. Se gândea că va avea nevoie de serviciile lui de traducător, dat fiind că la Macao trăiau mulţi oameni ce proveneau din Xiao Xiyang, adică din Goa.

Zhong Lou-si şi anturajul lui plecară din Guangzhou chiar în acea după-amiază. Vasul lor îşi croi drum către sud, pe apele braţelor interioare ale deltei, şi îi aduse la destinaţie a doua zi. Coborâră pe uscat undeva deasupra barierei ce separa Macao de restul continentului.

Bariera era un zid fortificat, ce se întindea de-a curmezişul istmului îngust şi sălbatic ce lega continentul de Macao. Pe partea dinspre continent, istmul se ridica, abrupt, către un pisc ce oferea o vedere panoramică asupra aşezării portugheze; de aici, peninsula lunguiaţă, cu margini rotunjite, se vedea subţiindu-se la vârf, până ce dispărea înghiţită de ape, asemeni cozii unui crocodil uriaş.

Neel cunoştea bine zona; mai înainte, în timpul vizitelor la Macao, se plimbase adesea până la barieră. De mai multe ori trecuse chiar şi de poartă şi străbătuse o bună bucată de

drum pe pământul provinciei Guangdong: în acele vremuri, clădirea vămii era doar un mic post adormit; gardienii lăsau turiştii să treacă, în schimbul câtorva bănuţi.

Acum, în timp ce se apropia de zid dinspre continent, el observă că fortificaţiile barierei fuseseră întărite considerabil. În spatele ambrazurilor fuseseră plasate baterii mari de tunuri şi, pe coasta colinei de deasupra, apăruse o imensă tabără militară, cu şiruri de corturi aliniate în spatele steagurilor ce fluturau în vânt.

Neel nu puse nicio întrebare, dar acum era şi mai limpede că intervenţia militară era iminentă.

Când Kesri află că un grup de ofiţeri – printre care şi căpitanul Mee – plecaseră, la bordul unei ambarcaţiuni cu aburi, într-o misiune de recunoaştere la Macao, se gândi că se pregătea o bătălie. Lucrul se confirmă imediat ce *Enterprize* se întoarse la Saw Chow: după câteva minute, Kesri fu convocat la căpitanul Mee.

– Oamenii trebuie să fie pregătiţi de îmbarcare mâine dimineaţă devreme, îi spuse acesta. Un vas de transport, *Nazareth Shah*, o să vină să ne ia în zori.

La Macao, ofiţerii văzuseră semne că chinezii se pregăteau de război, spuse căpitanul Mee. Desfăşurau trupe chiar deasupra barierei; în plus, o flotă de jonci de război îşi făcuse apariţia în portul din interior. Erau peste tot indicii că va fi atacată colonia portugheză cât de curând, mişcare pe care căpitanul Smith, comandantul teatrului sudic de operaţii, era hotărât să o evite. În consecinţă, luase hotărârea de a lansa o acţiune preventivă, cu scopul de a împrăştia trupele chineze. Atacul pe uscat avea să fie condus de un detaşament de o sută zece soldaţi ai Marinei Regale, sprijiniţi de nouăzeci de marinari înarmaţi de pe fregata *Druid*. Cipaii bengalezi vor însoţi contingentul de atac, pentru a asigura, la nevoie, ajutorul. A doua zi aveau să se îmbarce împreună cu un mic detaşament de civili, strictul necesar: lascari, bhişti şi o echipă medicală;

cipaii aveau să-şi pregătească bagajul conform Ordinelor de Marş Uşor.

Kesri nu pregetă şi chemă de îndată naicii şi lăncierii: după ce fuseseră antrenaţi în atâtea instrucţii pentru îmbarcare, fiecare ştia ce avea de făcut.

A doua zi, deşteptarea s-a dat devreme, dar *Enterprize* a ajuns cu întârziere, şi cipaii au fost nevoiţi să aştepte şi să îndure soarele fierbinte. Dar, odată ce a început îmbarcarea, totul a mers strună; vasul ce transporta cipaii, remorcat de *Enterprize*, s-a apropiat, spre sfârşitul după-amiezii, de vârful promontoriului Macao. Mai multe nave britanice erau deja adunate acolo: două corvete cu optsprezece tunuri, *Hyacinth* şi *Larne*, un cuter cu numele *Louisa*, câteva remorchere şi fregata *Druid*, cu patruzeci şi patru de tunuri.

Vasele britanice ocoliră împreună vârful promontoriului şi ancorară în Portul Interior, pe partea vestică a oraşului, cu faţa la Praya Grande. De partea opusă, înşiruite la nord, acolo unde peninsula se unea cu continentul, erau mai mult de o duzină de jonci de război şi o flotilă de nave mai mici. Pentru Kesri era evident că toate acele vase modeste nu se puteau măsura cu ambarcaţiunile de război moderne; şi totuşi însăşi înfăţişarea lor stranie, cu fortificaţiile ce se ridicau la proră şi la pupă, trezea un fel de nelinişte, la fel şi agitaţia ce izbucnea din când în când la bordul lor, însoţită de gonguri, clopote, nori de fum şi coruri de voci urlând la unison. Toate aceste episoade bizare întindeau nervii cipailor la maxim.

În depărtare, pe baricadele barierei oraşului Macao, se vedea o baterie impresionantă de tunuri şi ginjaluri – obuze cu ţeava de şase până la paisprezece picioare lungime, montate pe trepiede rotative. Dincolo de barieră, urca o pantă abruptă, de pe care fluturau în vânt sute de steaguri şi fanioane; Kesri socotea că bivuacul număra câteva mii de oameni. La căderea nopţii, focurile domestice care începură să se aprindă pe toată coasta ofereau o privelişte neobişnuită, scânteind în întuneric asemeni licuricilor printre ramurile

unui copac. În plus, judecând după liniile luminoase ce şerpuiau de-a lungul şi de-a latul taberei, era limpede că cei ce purtau torţele duceau ultimele ordine dintr-un loc într-altul.

Şi pe ambarcaţiunile chinezeşti erau semne că pregătirile continuau şi în cursul nopţii; din când în când, voci care strigau comenzi şi bătăi de gong acopereau clipocitul monoton al apei.

Când se crăpă de ziuă, constatară că joncile de război se apropiaseră mai mult de ţărm. Erau ancorate în aşa fel încât alcătuiau un soi de lanţ de protecţie în faţa zidurilor barierei. Artileria de pe metereze fusese şi ea întărită în cursul nopţii, iar acum vreo două duzini de tunuri se înşirau de-a lungul parapetului.

În cursul dimineţii, căpitanul Mee şi ceilalţi ofiţeri superiori supravegheară liniile de apărare, navigând cu *Enterprize* în sus şi-n jos, de-a lungul malului. Semnalul de începere a atacului se dădu la amiază.

La începutul operaţiunii, *Louisa*, *Enterprize* şi corvetele cu optsprezece tunuri se strânseră în dreptul barierei şi se poziţionară cu faţa spre navele chinezeşti. *Enterprize* se apropiase de ţărm atât de mult, încât aproape că se înfipsese în nisip. Apoi, în urma unui nou semnal, vasele de război au deschis focul, de la o distanţă de şase până la opt sute de iarzi.

Când bubuitul tunurilor răsună pe tot cuprinsul portului, stoluri mari de păsări îşi luară zborul, întunecând cerul. După numai câteva minute, artileria chinezilor întoarse focul, chiar în timp ce ghiulele loveau parapetul din jurul lor. Îşi continuă un timp tirul energic, dar sporadic, dar cele mai multe salve trecură pe deasupra ţintei. Apoi, pe măsură ce corvetele nimereau în plin, cu ghiulele lor de treizeci şi doi de pfunzi, amuţiră treptat, tun după tun, în mijlocul exploziilor ce împrăştiau bucăţi de zid şi de trupuri.

Sub acoperirea bombardamentului, soldaţii din infanteria marină şi soldaţii cu artilerie uşoară de pe *Druid* se îmbarcaseră deja pe mai multe remorchere. La un moment dat, de

pe puntea fregatei porni un semnal de chemare pentru *Enterprize*. Opintindu-se din răsputeri pe roţile lui cu pedale propulsate de abur, vasul ieşi din nisip şi se răsuci în direcţia opusă. Se apropie de *Druid*, se alinie cu remorcherele şi trecu, învăluit într-un nor de aburi, dincolo de barieră, spre locul ales pentru debarcare – o plajă aflată pe partea continentală a coastei, de unde poziţiile chinezilor puteau fi atacate din spate.

Preţ de câteva clipe, trupele debarcate dispărură din raza vizuală, fiind ascunse de un afloriment în linia ţărmului. Apoi, Kesri zări din nou soldaţii cu jachete roşii, ieşind de după o stâncă, pe două coloane, cu infanteriştii de marină pe flancul din afară. Poziţia lor era expusă atât celor aflaţi pe terenul de deasupra, cât şi artileriei de la barieră. Atunci când au ieşit de după creastă, au nimerit în focul puştilor şi al salvelor de tun. Apoi câteva detaşamente ale trupelor chineze au început să-i prindă la mijloc, din două părţi.

Pe neaşteptate, atacul britanicilor se opri. Artileriştii se pregăteau să-şi asambleze armele, când trupele primiră ordinul să se retragă pe plajă.

În timpul desfăşurării retragerii, pe *Druid* fu înălţat un alt steag. Căpitanul Mee aruncă o privire şi se întoarse către Kesri:

– S-a dat semnalul. Trebuie să mergem în ajutorul infanteriştilor de marină.

Kesri încuviinţă cu un salut scurt:

Ji, Kaptan-sahib.

Cipaii şi contingentul de sprijin erau deja pe punte. Corpurile obuzierelor şi mortierelor, fiecare cântărind mai multe sute de pfunzi, fuseseră deja coborâte într-un cuter; acum urma restul unităţii.

Cei din contingentul civil fură primii, în frunte cu bhiştii, cu umerii încovoiaţi sub greutatea mussuck-urilor pline cu apă; urmară felcerii cu tărgile lor pliate, lascarii artilerişti cărând părţile demontate şi carul cu roţi ale unui obuzier.

Maddow, lascarul recrutat recent, căra două roţi grele de o sută de pfunzi, câte una pe fiecare umăr, ca şi cum ar fi fost de jucărie.

Atunci când veni rândul cipailor, Kesri se aşeză la capul scării, astfel încât să-şi poată vedea toţi oamenii în timp ce treceau prin dreptul lui; la urma-urmelor, până atunci nu vărsaseră sânge împreună, mergeau la luptă, ca unitate, pentru prima oară. De aceea Kesri nu s-ar fi mirat să citească pe feţele lor urme de nelinişte sau confuzie – dar nu văzu în ochii niciunuia acele priviri absente şi stânjenite care sunt întotdeauna un semn de teamă.

Niciunul dintre cipai nu-i aruncă măcar o privire, în timp ce coborau pe scară; toţi până la unul aveau ochii aţintiţi la rucsacul celui din faţă. Lui Kesri îi creştea inima văzându-le mişcările armonioase, ca spiţele unei roţi, văzându-i concentraţi nu asupra lor, ci a unităţii – asta însemna că toată munca lor de atâta amar de luni dăduse roade, că aveau atâta încredere în el încât erau încredinţaţi, fără măcar să arunce o privire, că el era acolo, că prezenţa lui era la fel de neîndoielnică şi demnă de încredere ca balustrada scării ce îi conducea în jos, către remorcherul ce îi aştepta.

Frânghiile de tracţiune ale acestuia fuseseră deja prinse de *Enterprize*; ambarcaţiunea se avântă înainte, de îndată ce căpitanul Mee şi subalternii lui se îmbarcaseră. Zgomotul roţii cu pedale a vasului îneca ţăcănitul îndepărtat al împuşcăturilor; după o traversare ce păru să dureze doar câteva minute, toţi alergau pe plajă, ca să se alăture soldaţilor de marină.

În timp ce cipaii se aşezau în formaţie, bhiştii alergau printre ei, turnându-le apă în lotele de alamă. În coloana alăturată, soldaţii de marină urinau din picioare, pregătindu-se să înainteze. Cipaii ştiau că, odată ce începea atacul, nu mai era vreme să se uşureze, aşa că le urmară exemplul.

Căpitanul Mee luă acum comanda, ordonând şirurilor să înainteze, cu soldaţii de marină pe partea dreaptă. Urcară

panta alergând în pas egal şi, când ajunseră pe culme, se auzi ordinul de foc. De data aceasta, cipaii şi soldaţii de marină reuşiră să trimită o perdea groasă de foc, chiar dacă pe deasupra capului le şuierau gloanţele inamice.

Rafalele se succedau una după alta şi cărbunele din praful de puşcă produse un nor mare de fum negru, ceea ce reduse vizibilitatea la doar un iard sau doi. Cipaii tuşeau şi se înecau, pe jumătate orbiţi de fumul usturător, asurziţi de bubuitul muschetelor. Dar nu încetineau nicidecum pasul; reacţiile devenite o a doua natură în cursul antrenamentului – sute şi sute de ore de instrucţie zilnică – îi conduceau şi îi împingeau să meargă automat înainte.

Kesri era în poziţia „de acoperire", în linie cu primul rând de cipai. După începerea bătăliei, atenţia i se mută de la liniile inamice la oamenii săi. Le povestise de nenumărate ori cipailor despre surprizele câmpului de luptă – configuraţia neaşteptată a terenului, vacarmul, fumul – şi totuşi era conştient că, odată confruntaţi cu realitatea, chiar şi cei mai bine pregătiţi oameni erau şocaţi.

Pe deasupra bubuitului tunurilor şi a ţăcănitului neîncetat al muschetelor, îi ajunse la urechi sunetul unui glonţ ce lovea o baionetă, un clinchet, o vibraţie ca din altă lume. Încercă să deslueşască prin perdeaua de fum, căutând, printre siluetele fantomatice, pe cea a cipaiului a cărui armă fusese atinsă; şi îl găsi – îşi ţinea muscheta întinsă la distanţă de un braţ, holbându-se la Brown Bess ca şi cum aceasta prinsese viaţă în mâinile lui şi se întorcea spre el să-l străpungă. Kesri făcu câţiva paşi până în dreptul lui şi îi arătă cum să curme sunetul, aşezând deasupra metalului palma deschisă. În clipa următoare, chiar în spatele lui, şuieratul metalic al unui proiectil de muschetă ricoşă în colivia de alamă a topee-ului unui cipai. Cel ce fusese lovit avea să surzească din cauza acelui sunet, Kesri o ştia prea bine; zgomotul avea să reverbereze în ţeasta lui şi avea să simtă că cineva îi bătea cu ciocanul în timpane. Şi bineînţeles că cipaiul, un băiat de şaptesprezece ani,

se lăsase în genunchi, cu mâinile apăsate peste urechi, scuturând capul de durere. Kesri făcu un salt până la el, îl ridică în picioare, îi dădu în mâini muscheta căzută pe jos şi îl împinse înainte.

Între timp, lascarii terminaseră de montat carele de tun; obuzierele deschiseră focul în acelaşi timp cu mortierele soldaţilor de marină. Butoaiele scunde ale obuzierelor scoteau tunete înfundate, în timp ce loveau cu proiectile fortificaţiile; mortierele bubuiau înfundat, în timp ce mitraliau şirurile infanteriei inamice.

Constatând, în rândurile chinezilor, urme de oboseală, căpitanul Mee, care era în frunte, ridică sabia, dând semnalul de atac. Un urlet puternic – *Har, har, Mahadev!* – izbucni din piepturile cipailor, în timp ce se năpusteau înainte. Când ieşiră din perdeaua de fum, cu baionetele pregătite, coloana chinezilor începuse să se rupă şi să facă cale întoarsă; dintr-o dată, trupele inamice se împrăştiară, topindu-se pe dealul împădurit.

Kesri se mobiliză ca să îşi recheme oamenii la ordine: erau cu toţii cuprinşi de acea euforie ce pune stăpânire pe soldaţi atunci când câştigă o bătălie – pradă unei stări asemănătoare setei de sânge a animalului, după vânătoare. Atunci e momentul când sunt cel mai periculoşi, când disciplina lor e mai fragilă decât oricând; Kesri fugi după ei, agitându-şi sabia şi strigând ameninţări teribile, înjurându-i şi ocărându-i, ca să-i strângă la loc în formaţie – deşi, în adâncul sufletului, se bucura că prima lor luptă fusese un asalt de scurtă durată şi nu o bătălie cruntă. În timp ce-i privea întorcându-se, fără chef, la locul lor, inima lui Kesri se umplu de mândrie; îşi dădu seama că niciodată nu va simţi o dragoste mai adâncă decât cea care îl lega de această unitate, construită doar de el – era cea mai importantă realizare a muncii lui de o viaţă.

Neel privea de pe culmea unei coline din apropiere, împreună cu Zhong Lou-si şi oamenii din suita acestuia; bătălia aceasta

îi confirmase, lui şi celorlalţi deopotrivă, pe aproape întreaga ei durată, anumite păreri mai vechi privind calităţile şi metehnele forţelor armate chineze şi britanice. Una dintre acestea era că superioritatea britanicilor pe apă era compensată de forţa chinezilor pe uscat; că numărul copleşitor de mare al apărătorilor le va permite să respingă atacul pe uscat.

Nimeni din suita lui Zhong Lou-si nu se arătă surprins de distrugerile cauzate de vasele britanice; erau deja pe deplin conştienţi de forţa letală a artileriei de pe vasele cu aburi, fregate şi alte ambarcaţiuni de război occidentale. Forţele de apărare fuseseră avertizate dinainte şi se pregătiseră pentru bombardament. Ştiau bine că adevărata probă avea să fie atacul pe uscat; atunci când acesta începuse, se bucuraseră că unitatea ce debarcase era atât de redusă numeric – mai puţin de trei sute de oameni cu totul! Jubilaseră atunci când miile de soldaţi chinezi ce formau trupele de apărare reuşiseră să forţeze infanteria de marină şi artileria uşoară să se retragă. În acele clipe, Compton şi tovarăşii lui simţiseră că încrederea lor nu fusese în zadar şi că învinseseră.

Din acest motiv, cel de al doilea atac fusese de două ori mai cutremurător, pentru Neel şi Compton deopotrivă. Mii de oameni puşi pe fugă de nici măcar cinci sute! Era ceva de necrezut, ceva ce zdruncina toate convingerile optimiste legate de acel război, în general, printre cele mai importante fiind şi performanţa îndoielnică a trupelor indiene.

Deşi nimeni nu vorbi despre cipai, în prezenţa lui Neel, îl auzi pe Compton spunând cuiva: dacă nu ar fi venit şi soldaţii negri străini, bătălia s-ar fi terminat altfel.

Neel simţi o satisfacţie perversă, pentru că încercase de multe ori, mereu în zadar, să schimbe părerea proastă a prietenului său privind competenţa în luptă a trupelor indiene. Chiar dacă Neel era de partea chinezilor, îşi dădu acum seama că era mândru de reuşita din acea zi a compatrioţilor săi. Uită pentru moment în slujba cui erau cipaii; ştia doar că, dacă nu s-ar fi arătat la înălţime, i-ar fi fost ruşine pentru ei.

Acea zi a fost o revelaţie pentru Neel şi în alte privinţe. Nu mai asistase niciodată la o confruntare armată, şi era profund afectat de ceea ce văzuse. Mai târziu, gândindu-se mai bine, înţelese că o bătălie reprezenta însăşi chintesenţa timpului: ani de zile de pregătiri, decenii de descoperiri şi schimbări erau concentrate într-o ciocnire de foarte scurtă durată. Şi, după ce lua sfârşit, impactul ei reverbera înapoi şi înainte prin timp, hotărând viitorul şi chiar, într-un anume sens, schimbând trecutul, sau cel puţin sensul care avea să i se dea. Era uimit că nu înţelesese mai devreme ce forţă înspăimântătoare se ascundea în aceste încreţituri în timp – o forţă ce putea modela vieţile celor aveau să le urmeze, generaţie după generaţie. Îşi amintea că, atunci când citise despre bătălii de demult, ca cele de la Panipat sau Plassey, şi le închipuise ca fiind lucruri de foarte departe – nişte scene populate de uniforme pitoreşti şi arme demodate. De abia acum înţelese că locul lui în această lume fusese hotărât pe câmpuri de luptă ca acelea. Înţelegea acum de ce şiiţii comemorează în fiecare an bătălia de la Kerbala: ca să ţină minte că, aşa cum există momente când pământul se desface şi străfundurile lui se ridică şi îi schimbă faţa pentru totdeauna, tot aşa se întâmplă cu timpul şi istoria.

Cum era posibil ca un număr mic de oameni să decidă soarta a milioane, încă nenăscuţi, în doar câteva ore sau minute? Cum era cu putinţă ca deznodământul acelor ceasuri scurte să determine cine va conduce pe cine, cine va fi bogat şi cine sărac, cine stăpân şi cine slugă în generaţiile ce aveau să urmeze?

Nu se putea imagina o mai mare nedreptate; şi totuşi aşa stăteau lucrurile de când primii oameni au început să umble pe faţa pământului.

CINCISPREZECE

Aşa cum o sfătuise Zadig Bey, Shireen rămăsese în casă în timpul bătăliei. Dar Macao era atât de mic, încât era imposibil să nu auzi sunetul salvelor de tun. Shireen păşea în sus şi-n jos prin camerele întunecate, închipuindu-şi scene îngrozitoare. De abia după-amiaza târziu, când Zadig Bey se grăbi să vină la ea, află că trupele chineze fuseseră puse pe fugă.

– Eşti sigur de asta, Zadig Bey?

– Da, bibiji, crede-mă pe cuvânt, de acum încolo comisarul Lin va lăsa în pace Macao. Vom fi în perfectă siguranţă.

Shireen înclina să creadă că Zadig Bey era prea optimist, dar spusele lui se adeveriră curând. După o zi-două, trupele chineze fură retrase din împrejurimile oraşului Macao. Din acel moment, Macao şi Hong Kong deveniră protectorate ale armatei expediţiei britanice. În niciunul din aceste locuri străinii nu mai aveau de ce să se teamă.

Schimbarea situaţiei îi încurajă pe mulţi străini să se mute la Macao; printre aceştia se număra şi armatorul parsi Dinyar Ferdonjee. După ce strânsese o avere din vânzarea de opiu în Filipine şi Moluce, închirie Villa Nova, o casă imensă cu vedere spre promenada Praya Grande, pe ţărmul golfului.

Întâmplarea făcea ca Dinyar Ferdonjee să fie o rudă a lui Shireen. Auzind că locuia într-o casă închiriată, se duse la ea şi o imploră să se mute la el.

Bahram-bhai fusese cel care îl ajutase să-şi pună afacerea pe picioare, îi explică Dinyar lui Shireen; aşadar era datoria lui să aibă grijă de ea şi astfel să cinstească amintirea răposatului. În plus, Shireen îi făcea astfel un serviciu; cum îşi umpluse vila de bucătari şi majordomi de pe *Mor*, vasul lui, şi cum nu împlinise nici treizeci de ani, avea nevoie de cineva care să îi conducă gospodăria în locul lui, aşa că i-ar fi fost recunoscător lui Shireen dacă ar fi preluat ea această sarcină.

Deşi oferta lui era atrăgătoare, Shireen se codea, mai ales pentru că se gândea că Rosa va găsi cu greu o locuinţă. Dar Rosa îi spuse să nu-şi facă griji; fusese, la rândul ei, invitată să stea în casa unor cunoscuţi din Goa.

Acum nu mai avea de ce să refuze. În nici o săptămână, Shireen era deja instalată confortabil în vila lui Dinyar, şi nu avu niciun motiv să regrete; locuinţa ei cea nouă ocupa o întreagă aripă a vilei; şi îi plăcea să conducă din nou o gospodărie. În plus, Villa Nova era situată într-un loc minunat, cu o priveliştе frumoasă a Portului Interior şi a promenadei, care şerpuia până dincolo de intrarea în palatul guvernatorului. Pe partea faţadei, avea o verandă lungă şi umbrită: atunci când se aşeza acolo, seara, într-un balansoar, Shireen putea admira în voie priveliştea întregului oraş perindându-se pe Praya Grande. De cele mai multe ori, trecea pe acolo şi Zadig Bey, şi deseori ieşea şi ea afară pentru a i se alătura.

Dinyar se dovedi a fi o gazdă neobişnuit de amabilă şi grijulie; Shireen se întrebase dacă nu cumva avea să-i ia în nume de rău faptul că purta haine europene şi că ieşea din casă fără o duenna. Dar îşi dădu seama repede că Dinyar avea vederi foarte liberale; nu numai că o felicită pentru alegerea îmbrăcămintei, dar îi spuse că o admiră, pentru că era o pionieră:

– Tanti Shireen, veţi vedea că într-o bună zi toate fetele din Bombay vor vrea să se îmbrace exact ca dumneavoastră.

Pe de altă parte, Dinyar era un parsi mândru, ce respecta tradiţiile religioase şi îndrăgea vechile obiceiuri. Fu încântat când Shireen confecţionă torane de dantelă şi le drapă în jurul pragurilor uşilor din Villa Nova.

Shireen nu era singura persoană care se bucura de ospitalitatea lui Dinyar; acesta avea adesea oaspeţi şi se făлea cu cinele lui bogate – îi plăcea să spună că, în această privinţă, se luase după Bahram, a cărui generozitate şi pasiune pentru traiul bun erau binecunoscute pe toată coasta chineză. Trăind în aceeaşi casă cu Dinyar, Shireen avea posibilitatea să privească un aspect al vieţii soţului ei pe care ea nu-l cunoscuse

niciodată.

Săptămână după săptămână, negustorii parsi începură să se strângă la Macao, şi, curând, Villa Nova deveni locul de întâlnire al întregii comunităţi. În zilele de sărbătoare, sethii se adunau în salon, ca să rostească rugăciuni; după aceea, îşi împărtăşeau ultimele noutăţi despre Bombay, în jurul felurilor de *dhansak*, peşte fiert, tocană de picior de porc şi *marghi na mai vahala*, pui tăiat mărunt în sosuri cremoase.

Dar de fiecare dată conversaţia ajungea în final la întrebările care îi preocupau pe toţi: vor reuşi britanicii să scoată de la chinezi despăgubiri pentru opiul confiscat? Sumele vor fi adecvate? Îşi vor recupera pierderile?

Shireen era singura persoană care nu îşi bătea capul cu asemenea probleme; nu se simţise niciodată atât de împăcată ca acum, de când locuia la Villa Nova.

În câteva săptămâni, Zachary deveni atât de expert în vânzarea de opiu cumpărătorilor din apele teritoriale, încât începuse să caute de unul singur noi pieţe de desfacere în golfuri şi lagune mai îndepărtate. Clienţii lui erau mai totdeauna contrabandişti de pe continent, membri ai cartelurilor afiliate unor bande sau frăţii. Odată familiarizat cu semnalele şi emblemele lor, lui Zachary nu îi era greu să recunoască cine era cumpărător de încredere. Nici limba nu reprezenta vreun impediment: la negocieri se discuta în pidgin, pe care Zachary o deprinsese de la Serang-Ali. Se pricepea bine să se tocmească pentru marfa lui.

Cele mai multe tranzacţii ale lui Zachary erau cu un singur cartel; reţeaua condusă de magnatul Lenny Chan. Avea de-a face cu cei din slujba lui Mr Chan; ştiind că şeful lor era scump la vedere, ştia că era puţin probabil să-l întâlnească în cursul acestei călătorii.

Dar se înşela. Într-o noapte fierbinte de august, pe apele din dreptul coastei Fujian, o joncă mică, elegantă, se apropie de *Ibis*; spre deosebire de cele mai multe ambarcaţiuni de

acest fel, jonca avea o velă latină din pânză; în partea din spate a punţii principale era o „căsuţă" în faţa căreia se bălăbăneau felinare.

Negocierile fură purtate ca de obicei, de un misit ce urcă pe *Ibis* în acest scop. După ce se căzu la învoială, de pe joncă se auzi un strigăt în chineză.

Misitul se întoarse către Zachary şi făcu o plecăciune:

– Mr Chan vrea vorbeşte cu Mr Reid.

– Haiyah! făcu Zachary, uimit. Adevăr, maski? Domn Chan fie ici la vas?

Misitul făcu o nouă plecăciune:

– Mr Chan vrea Mr Reid coborât la bord la el. Poate, nu, lah?

– Poate, poate, spuse Zachary nerăbdător.

Remorcherul lui *Ibis* era deja încărcat şi gata de plecare, cu zeci de cufere cu opiu aşezate unul peste altul, înăuntru: Babu Nob Kissin era cel care se ocupa de obicei de transferul mărfii, dar de data aceasta îl lăsase pe Zachary.

Ambarcaţiunea se apropie de joncă şi, din întuneric, răsună un salut neaşteptat:

– Salutare şi toate cele bune, Mr Reid!

Intonaţia din voce era englezească, dar bărbatul care se apropie şi-l salută pe Zachary, atunci când acesta urcă pe punte, nu arăta nici pe departe a englez: avea mai degrabă înfăţişarea unui mandarin prosper. Silueta lui înaltă şi corpolentă era acoperită cu o robă de mătase cenuşie; pe cap avea un fes negru simplu. Părul, prins în coadă, era răsucit într-un coc şi prins la ceafă. Faţa lui avea aspectul greoi şi rotunjit al unui sac umplut la refuz, şi totuşi nu trăda moliciune; nasul era ca ciocul de şoim şi ochii cu pleoape îngroşate aveau privirea unui animal de pradă. Zachary îi strânse mâna şi observă că era surprinzător de tare, bătătorită; o simţi ca pe o gheară.

– Bine aţi venit la bord, Mr Reid. Eu sunt Lenny Chan.

– Mă bucur să vă întâlnesc, sir.

– La fel şi eu, Mr Reid, la fel şi eu. Îşi puse o mână pe umărul lui Zachary şi îl conduse câţiva paşi. Îndrăznesc să sper că veţi bea un ceai cu mine, Mr Reid?

– Bineînţeles.

O adiere înmiresmată îi învălui atunci când unul din marinari deschise uşa „căsuţei" de pe joncă; Zachary pătrunse într-o cabină somptuos decorată, foarte luminată, mobilată cu mese sculptate minuţios, canapele şi mai multe teapoy.

Văzând că gazda lui îşi scosese pantofii, Zachary se aplecă să facă la fel. Dar Mr Chan îl opri:

– Un moment!

Şi bătu din palme; într-o clipă apăru o tânără îmbrăcată într-o robă lungă până la glezne, din mătase strălucitoare de un roşu aprins; se lăsă în genunchi, cu capul plecat, fără să se uite în ochii lui Zachary, şi îi descheie şireturile. Îi scoase ghetele şi se făcu nevăzută în interiorul vasului.

– Veniţi, Mr Reid!

Mr Chan îl aşeză pe Zachary într-un fotoliu mare, pătrat şi îi turnă o ceaşcă de ceai.

– Am încheiat multe tranzacţii împreună, nu-i aşa, Mr Reid? spuse Mr Chan şi se aşeză în faţa lui Zachary.

– Într-adevăr, Mr Chan. Cred că am vândut oamenilor dumneavoastră mai bine de jumătate din marfă.

Mr Chan îşi ţinea capul aplecat într-o parte şi părea că are ochii închişi, dar Zachary era conştient că îl observa cu cea mai mare atenţie.

– Sper că o parte din marfa vândută vă aparţinea? spuse Mr Chan.

– Doar zece cufere, din păcate, zise Zachary.

– Chiar şi aşa, nu e o nimica toată, nu? spuse Mr Chan. Pot să pun rămăşag că acum sunteţi mult mai bogat decât înainte.

– Asta fără îndoială.

– În orice caz, nu aşa de bogat ca Mr Burnham?

– Nu.

– Dar sunt sigur că în curând veţi deveni, zâmbi cu înţeles

domnul Chan. Mi se spune că sunteţi în plină ascensiune, Mr Reid.

– Aşa se spune?

Zachary se simţi puţin încurcat.

– Da. Sper că vom continua să facem afaceri împreună, Mr Reid.

– Şi eu nădăjduiesc, Mr Chan.

– Foarte bine, spuse Mr Chan, căzând pe gânduri. Dar acum să lăsăm afacerile – azi sunteţi oaspetele meu şi vreau să vă invit să împărţim o pipă. Aşa e obiceiul, după cum ştiţi – bărbaţii care au fumat împreună pot avea încredere unul în celălalt.

Zachary fu luat prin surprindere şi nu răspunse imediat.

Ezitarea lui nu trecu neobservată:

– Nu fumaţi opiu, Mr Reid?

– Am fumat o dată, zise Zachary. Cu mult timp în urmă.

– Şi nu v-a plăcut?

– Nu, spuse Zachary. Nu prea.

– Dar, dacă îmi permiteţi, spuse Mr Chan, se poate ca împrejurările să nu fi fost prielnice? Pot să vă întreb dacă atunci când aţi fumat eraţi aşezat sau culcat?

– Eram aşezat.

– Ei, atunci se înţelege, spuse Mr Chan, nu se fumează aşa. Prinsul dragonului e o artă, să ştiţi, trebuie respectate nişte reguli.

Domnul Chan se ridică de pe scaun, se îndreptă către un raft, luă un obiect de acolo şi i-l aduse lui Zachary. Era o pipă bogat ornamentată, cu tunelul de lungimea unui antebraţ de om. Era făcută dintr-un aliaj argintiu, ca alama, dar muştiucul era dintr-un fildeş vechi, îngălbenit, la fel ca şi bolul de formă octogonală de la capătul opus al pipei.

– Aceasta este cea mai bună pipă a mea, Mr Reid. I se spune „Dragonul Galben". Unii mi-au oferit în schimbul ei mii de taeli. Şi o să vedeţi de ce, atunci când o veţi încerca.

Zachary simţi un fior pe şira spinării, în timp ce-şi trecea

degetele peste tunelul de metal al pipei.

– Prea bine, spuse el. O să încerc, doar o dată.

– Foarte bine. E necesar să încerci marfa pe care o vinzi, zâmbi Mr Chan. Dar, dacă vreţi să încercaţi, Mr Reid, trebuie s-o faceţi aşa cum se cuvine – şi nu se poate fuma cum trebuie în surtuc şi pantaloni. Cel mai bine ar fi să vă schimbaţi într-o robă chinezească.

Bătu din palme şi tânăra fată apăru din nou; după ce schimbă câteva cuvinte cu Mr Chan, îl împinse pe Zachary pe o uşă, într-o cameră care semăna cu un dulap mare. Îi întinse un veşmânt de culoare cenuşie, făcu o plecăciune şi ieşi.

În timp ce se schimba, Zachary auzi zgomotul mobilierului mutat din loc. La ieşirea din cămară văzu că luminile cabinei fuseseră micşorate şi că apăruseră două canapele aşezate una lângă alta, într-un colţ. Între ele se afla o masă cu blat de marmură, pe care se găseau mai multe obiecte: o cutie cu capac lăcuit, o pereche de ace cu cârlig la capăt, câteva farfurioare şi, bineînţeles „Dragonul Galben", aproape de aceeaşi lungime cu masa. Fata stătea în genunchi, lângă masă, şi ţinea în mâini un mic opaiţ.

Mr Chan îi făcu semn lui Zachary către una din canapele.

– Vă rog, întindeţi-vă, Mr Reid, făceţi-vă comod.

După ce Zachary se lungi pe divan, Chan luă cutia lăcuită de pe masă. I-o înmână lui Zachary şi zise:

– Priviţi, acesta este opiu proaspăt gătit. Noi îi spunem *chandu*. E obţinut din fierberea opiului crud, ca acel pe care îl aveţi în cuferele dumneavoastră.

Înăuntrul cutiei era o biluţă de un cafeniu închis.

– Mirosiţi, Mr Reid.

Avea o aromă dulceagă şi afumată, diferită de cea a opiului crud.

Mr Chan luă cutia de la Zachary şi i-o dădu fetei, care era acum îngenuncheată între cele două canapele, cu opaiţul în faţa ei. Luă un ac de pe masă, îl înfipse în opiu şi îl răsuci cu îndemânare; scoase la iveală o bobiţă de răşină, nu mai mare

decât un bob de mazăre. Puse bucăţica deasupra flăcării lămpii; atunci când începu să sfârâie şi să se băşice, i-o întinse lui Chan. Acesta sprijini muştiucul pipei pe piept şi învârti şi bătători opiul ars în bolul ei de fildeş. Repetă aceeaşi operaţiune de două ori, fără să folosească însă muştiucul.

Apoi zise:

– Suntem aproape gata, Mr Reid. Voi mai prăji din nou opiul şi va lua foc. Fumul va ţine doar o secundă sau două. Trebuie să fii pregătit – să expiri cu putere, să dai afară tot aerul din piept, ca să poţi inhala tot fumul. Atunci când opiul va începe să ardă, îl voi pune în ochiul dragonului – zise şi arătă spre găurica din bolul octogonal al pipei – şi atunci trebuie să tragi cu putere.

Îi dădu pipa lui Zachary şi coborî din nou bobiţa de opiu în flacără. Deodată, aceasta se aprinse şi el strigă:

– Gata?

– Da.

Zachary dăduse deja aerul afară din piept: când bobiţa arzândă fu aşezată în ochiul dragonului, inhală profund, umplându-şi plămânii cu fumul ei. Avea o consistenţă aproape lichidă, densă, uleioasă şi parfumată intens; curse în trupul lui ca un torent, curgându-i prin vene şi inundându-i capul.

– Vedeţi, Mr Reid? Forţa care mişcă întreaga lume e acum înlăuntrul dumneavoastră. Rămâneţi culcat. Lăsaţi-o să vă alerge prin tot corpul.

Zachary stătea culcat pe perne şi, deodată, îşi simţi pulsul – dar nu-i bătea doar la încheietura mâinii, sau pe gât. Întregul trup îi bătea în ritmul pulsului; bătăile inimii îi erau atât de puternice, încât simţea cum sângele îi umple capilarele. Senzaţia era atât de intensă, încât îl făcu să-şi privească atent antebraţul; pielea îşi schimbase culoarea. Era fierbinte şi îmbujorată, ca şi cum fiecare por se deschisese şi înflorise.

Privi spre tavan şi îşi dădu seama că ochii îi erau mai sensibili, privirea mai pătrunzătoare. Putea să vadă cele mai fine crăpături din lemn; auzul i se ascuţise şi el, şi clipocitul apei

îi răsuna în urechi. Închise ochii, bucurându-se de senzaţia de imponderabilitate, lăsând fumul să îl poarte cu el, ca pe coama unui val.

Acum era rândul lui Chan la pipă. După ce termină, o puse pe masă şi se sprijini de un rulou.

– Ştiţi de ce am o slăbiciune pentru fumat, Mr Reid? Pentru că sunt de meserie grădinar. Iubesc florile – şi acest fum este elixirul întregii împărăţii a florilor.

Vocea i se stinse.

După câteva momente, Zachary îşi dădu seama că Mr Chan părăsise cabina; era acum singur cu fata. Pentru prima oară, ea ridică capul şi îl privi în ochi, cu un zâmbet pe buze. Zachary se holbă la ea, neputând să-şi dezlipească ochii de la chipul ei: avea ceva cunoscut – nu-şi putea da seama ce anume, aşa că întinse mâna şi îi atinse faţa cu degetele. Deodată, înţelese: semăna ca două picături de apă cu Mrs Burnham. Până şi atingerea mâinilor ei, în timp ce îi mângâiau trupul pe sub robă, era la fel; dar încă şi mai cunoscută era senzaţia picioarelor ei ce-l înlănţuiau.

O luă în braţe; asemănarea era din ce în ce mai profundă, iar dorinţa lui din ce în ce mai mare; era ca şi cum făcea dragoste cu însăşi Mrs Burnham – în aşa măsură încât, la sfârşit, îi rosti numele cu voce tare. Dar de abia ce i se dezlipise de pe buze că fu cuprins de un sentiment de vinovăţie; întoarse capul în altă parte, ruşinat, uimind-o pe fata care credea că era un fel de reproş.

– Nu, nu, spuse el, liniştind-o. Nu eşti tu de vină; eu sunt.

Dar îşi dădu seama că ea nu înţelegea. Neputând să explice altfel, îi luă mâna şi-şi dădu cu ea o palmă în glumă, ca pedeapsă. Lovitura fusese foarte uşoară, dar pielea, încă aprinsă de fum, începu să-l furnice; i se îmbujoră tot chipul. Senzaţia era plăcută, şi totuşi stranie – plăcerea era dată de gândul că era pedepsit, că ispăşea o vinovăţie ce îl împovărase.

Repetă gestul, ceva mai tare, şi se simţi şi mai bine.

Atunci ea păru să priceapă că asta voia el şi începu să-l pălmuiască, în joacă, nu doar pe obraji, ci şi pe spatele gol şi pe fese – iar plăcerea era atât de intensă, încât el simţi că, dacă nu se va opri, o va lua de la capăt, cu o altă pipă.

Gândul avu efectul de a-l trezi; îi spuse, zâmbind:

– Acum trebuie să plec. E timpul să plec.

Atunci când îi aduse hainele, căută în buzunar şi scoase o mână de monede. Dar ea nu vru să le ia; scuturâ din cap, făcu o plecăciune şi ieşi afară.

În timp ce îşi trăgea pe el surtucul, se deschise o uşă şi îşi făcu apariţia Mr Chan: lui Zachary îi trecu brusc prin minte că poate privise tot ce se petrecuse acolo?

Dar nu era niciun semn de aşa ceva în atitudinea lui Chan, care se arăta din nou vioi şi serios.

– Ei bine, Mr Reid, spuse el, sper că această vizită v-a făcut plăcere. Şi sper că va fi începutul unei relaţii de afaceri de lungă durată.

– Vă mulţumesc, sir, bâigui Zachary. Şi eu nădăjduiesc la fel.

– O, sunt sigur că vom face afaceri bune împreună, spuse Mr Chan, scuturând mâna lui Zachary. Fac de multă vreme afaceri cu Mr Burnham şi trebuie să mărturisesc că îmi aduceţi aminte foarte tare de el. Cred că semănaţi mult.

– Vă mulţumesc, Mr Chan. Sunteţi foarte amabil.

Pentru Zhong Lou-si şi cercul lui, bătălia de la barieră a reprezentat o înfrângere pe mai multe planuri. În ciuda faptului că urmăriseră bătălia cu ochii lor, nu reuşiră să-l convingă pe comisarul Lin că ceea ce văzuseră era adevărat. Unul dintre comandanţii armatei ajunsese primul la comisar şi reuşise să-l convingă că bătălia se încheiase cu o mare victorie pentru ei, că britanicii fuseseră puşi pe fugă şi avuseseră mulţi morţi. Prefectul districtului ce mărginea Macao a coroborat aceste relatări false şi la fel au făcut şi alţi oficiali. Cei care au încercat să-i spună comisarului adevărul, aşa cum o făcuse Zhong

Lou-si, fură copleşiţi numeric şi ca autoritate.

În cele din urmă, comisarul luă de bună versiunea mincinoasă a bătăliei de la Macao şi veştile pe care le trimise împăratului se bazară pe aceste scorneli.

Dacă Lin Zexu poate fi astfel tras pe sfoară, zise Compton, pe un ton disperat, atunci ce şansă are adevărul de a ajunge până la Cetatea Interzisă?

Însă nu trecu mult până ce fu limpede ca lumina zilei că împăratul nu putea fi ţinut la adăpost de realitatea evenimentelor ce se desfăşurau de-a lungul coastei.

Amintirea bătăliei de la Macao era încă proaspătă când în Guangzhou se răspândi vestea că un escadron de vase britanice se apropiase de gura fluviului Bai, foarte aproape de Beijing. Ameninţarea iminentă asupra capitalei îl determină pe guvernatorul provinciei, un mandarin în vârstă cu numele de Qishan, să se învoiască să primească scrisoarea pe care căpitanul Elliot tot încercase, în ultimele săptămâni, să i-o trimită împăratului.

Iar conţinutul acestei scrisori era încă şi mai zguduitor decât îşi putuse închipui cineva; alături de alte pretenţii, britanicii mai cereau şi suma de şase milioane de dolari spanioli, cu titlu de compensaţie pentru opiul confiscat, cu un an în urmă, de comisarul Lin. În plus, aveau pretenţia să le fie cedată o insulă, ce avea să le fie bază comercială.

Cel mai ciudat era faptul că britanicii nu-şi recunoşteau nicio vină pentru actele lor ilegale; nu pomeneau nimic de contrabandă, de provocările repetate, de refuzul de a se supune legilor chinezeşti, pe teritoriul chinez. În schimb, spuneau că toată răspunderea o purta comisarul Lin, îl acuzau de acte criminale şi confiscări ilegale. Totul suna de parcă forţa armată a flotei lor le dădea dreptul să schimbe noaptea în zi.

Presiunea exercitată asupra comisarului era atât de mare, încât acesta compuse o scrisoare către împărat, în care îşi justifica greşelile şi eşecurile. Îşi recunoştea erorile, dar sublinia faptul că, în tot ce înfăptuise, nu făcuse decât să urmeze

întocmai instrucţiunile împăratului. Dădea vina şi pe negustorii din Guangzhou şi spunea că aceştia colaboraseră şi conspiraseră tot timpul cu britanicii.

Nu se ştia încă ce părere îşi făcuse împăratul, citind scrisoarea, dar se zvonea că nu era deloc convins de argumentele comisarului. Umbla chiar vorba că împăratul se învoise să-l dea pe comisar pe mâna britanicilor, pentru a-l pedepsi aşa cum credeau ei de cuviinţă.

Aceste veşti au fost ca un cutremur de pământ pentru Zhong Lou-si şi cercul său; era cu neputinţă să nu ia în seamă semnele ce anunţau o adevărată furtună pe firmamentul autorităţii lor. Fiecare zi aducea noi cutremure şi replici ale acestora, sub forma unor rapoarte şi zvonuri ce le aminteau că pământul le fugea de sub picioare.

Din rapoartele lui Compton, Neel înţelese clar că, în sânul cercurilor oficiale de la Guangzhou, izbucnise lupta şi că mai multe partide se luptau pentru putere. Îi era, de asemenea, limpede că cei cu vederi nonconformiste, asemeni lui Zhong Lou-si, aveau să sufere cel mai mult. Tradiţionaliştii erau acum în ascensiune şi, pe măsură ce steaua lor urca pe cer, duhoarea suspiciunii cobora asupra celor ce susţinuseră cauza studierii afacerilor cu străinătatea şi o practicaseră, aşa cum făcuseră Zhong Lou-si şi cei apropiaţi lui.

Dar nu doar funcţionarii oficiali erau afectaţi de felul în care evoluaseră lucrurile. Oamenii de rând începuseră şi ei să simtă efectele blocadei britanice pe Fluviul Perlelor. Au început să circule zvonuri despre iminente atacuri asupra oraşelor Ting-hae, Macao şi altele; îngrijorarea cuprinse o mare parte din populaţie. În Guangdong, toţi cei care aveau legături cu străinii – şi numărul lor era mare în această provincie – erau priviţi cu tot mai multă suspiciune. Peste tot se vorbea de *han-chien*, *faan gwat jai* şi *chieng-shang*, trădători, rebeli, iscoade şi negustori perfizi vânduţi britanicilor.

Baburao şi familia lui erau în mod special vizaţi de aceste probleme – toată lumea ştia acum că soldaţii *haak-gwai* şi

marinarii indieni făceau ravagii de-a lungul coastei, în tandem cu *faan-gwaii* englezi. În cartierul de pe faleză, toţi erau la curent cu faptul că Baburao avea legături cu Bengalul; se mai ştia şi că barca-bucătărie a lui Asha-didi servea în cea mai mare parte clienţi achha, oameni din Yindu. Aceasta le făcu atât de multe neplăceri, încât nu mai avură încotro şi închiseră cantina.

Apoi, într-o seară de toamnă răcoroasă, la două luni după bătălia de la Macao, cineva bătu la uşa lui Neel. Era Compton, pe chipul căruia se citea disperarea.

Am veşti proaste, Ah Neel...

Comisarul Lin fusese înlăturat din funcţie, într-un mod umilitor. Împăratul trimisese o scrisoare adjunctului comisarului, numindu-l succesor al lui Lin Zexu.

În acest mod infam, fusese dat la o parte comisarul Lin, un om admirabil – fără nicio avertizare, fără să fie anunţat, doar cu acea misivă trimisă subalternului lui, în care se menţiona că fusese înlocuit. Iată ce răsplată primise comisarul pentru serviciile aduse împăratului cu credinţă şi respect!

Neel nu-l mai văzuse niciodată pe Compton atât de mâhnit.

Confirmarea oficială ajunse abia după câteva zile: Lin Zexu fusese chemat înapoi la Beijing şi dezonorat. Locul lui avea să fie ocupat de Qishan, care fusese numit guvernator-general al celor două provincii din sud: Guangdong şi Guangxi.

Vestea produse furori în Guangdong, unde fostul comisar era în continuare extrem de popular. Oamenii se grăbiră să-i arate cât de rău le părea; oriunde se ducea, mulţimea se îmbulzea în jurul lui; bulucindu-se în jurul baldachinului său, îi înmânau daruri – pantofi, umbrele, robe, vase de ars tămâie şi altele asemenea.

Căderea în dizgraţie a lui Lin Zexu marcă o înfrângere şi pentru Zhong Lou-si, şi, cu un efect în lanţ, şi pentru Compton. Ştiau amândoi că influenţa lui Zhong Lou-si avea să fie considerabil mai mică, sub noua conducere: mai precis, însemna

că toată munca depusă în ultimii doi ani avea să se ducă pe apa sâmbetei.

Într-o după-amiază, în timp ce Neel se afla în prăvălia lui Compton, Zhong Lou-si le făcu o vizită neanunţată. Lui Neel i se păru că Zhong Lou-si îmbătrânise câţiva ani în ultimele două luni; se sprijinea, greoi, într-un baston şi expresia de pe chipul lui era una de resemnare şi grijă. Despărţirea fu încărcată de melancolie.

Neel nu avea să-l mai vadă niciodată pe Zhong Lou-si.

A doua zi, Compton se duse la reşedinţa lui Lin Zexu, pentru a-şi prezenta omagiile, înainte de plecarea acestuia. Odată ajuns acolo, află că fostul comisar nu avea să mai plece. Împăratul îi trimisese instrucţiuni să rămână în Canton. Trebuia să-l ajute pe Qishan, noul guvernator-general, să desfăşoare o anchetă asupra propriilor sale acţiuni. Se părea că Lin Zexu era asemeni unei vechi tăbliţe inscripţionate, dată jos şi pusă deoparte în funcţie de necesităţi.

Acum, în timp ce Guangzhou era în aşteptarea guvernatorului-general, neliniştea ce cuprinsese oraşul era dublată de o senzaţie de rătăcire şi nesiguranţă.

Într-o seară, pe când se întorcea de la prăvălia lui Compton la casa pe apă a lui Baburao, Neel se trezi înconjurat de o ceată de băieţi, imediat ce se dăduse jos de pe feribot. Băieţii începură să-i strige înjurături şi obscenităţi.

...Yun gwai, faan uk-kei laan hai!

...laahn gwai, diu neih louh mei!

...jihn hai, haahng lan toi!

Se întâmpla adesea ca străinii să fie tachinaţi cu astfel de cuvinte – la fel ca şi chinezii din alte provincii sau chiar locuitorii satelor învecinate – dar, de data asta, în vocea puştanilor era o notă de furie pe care Neel nu o mai simţise până atunci. Cel mai ciudat era că nu-l numiseră „străin negru" ci „trădător": ce s-ar fi întâmplat dacă şi-ar fi dat seama că era *haak-gwai*? Nici nu voia să-şi închipuie. În orice caz, era clar că Neel nu mai putea să se întoarcă la casa lui Baburao: i-ar fi

condus acolo pe băieţi şi ar fi creat probleme întregii familii. Se hotărî să se îndrepte spre mânăstirea tibetană, care se afla doar la câteva sute de iarzi depărtare.

Întovărăşit de ţipetele din ce în ce mai ascuţite ale băieţandrilor, Neel parcurse distanţa până la mânăstire. Când intră pe poartă, îl lovi în spate o piatră. Din fericire, ceata nu veni după el înăuntru.

Ca întotdeauna, Taranathji fu primitor şi cordial. Auzind păţania lui Neel, dădu din cap cu tristeţe. În Guangzhou era o atmosferă tot mai întunecată, spuse el. Nu numai străinii erau ţinta unor astfel de atacuri; chinezii din alte provincii erau şi ei hărţuiţi de cei ce trăiau aici. Situaţia era de aşa natură că niciun călugăr tibetan al mânăstirii nu mai avea curajul să iasă.

Taranathji îi zise lui Neel că era binevenit dacă voia să rămână la mânăstire; Neel acceptă invitaţia, cu recunoştinţă. Îi trimiseră un mesaj lui Baburao, şi acesta veni, în scurt timp, la mânăstire, cu un sac plin cu lucrurile lui Neel.

Baburao nu se miră că Neel fusese hărţuit. Auzise poveşti asemănătoare de la alţi prieteni şi rude; chiar şi barcagiii erau stigmatizaţi drept trădători şi spioni. Autorităţile provinciei învinovăţeau întreaga comunitate pentru că nu fusese în stare să scufunde vasele britanice de război. Crezuseră că aceşti „viteji ai apelor" vor reuşi să distrugă flota britanică, dat fiind că erau înzestraţi cu puteri miraculoase; fuseseră însă cuprinse de furie când aceasta nu s-a întâmplat.

Kintu amra ki korbo? zise Baburao în bangla. Ce puteam face? Cei de pe uscat sunt încredinţaţi că noi putem face minuni, dar nu e aşa – pentru că suntem oameni obişnuiţi, ca toţi ceilalţi.

A doua zi de dimineaţă, Neel îi trimise un mesaj lui Compton, pentru a-l înştiinţa că se refugiase la mânăstire. Compton veni să-l vadă şi-l sfătui să rămână acolo unde era, până ce aveau să găsească o altă soluţie, de data asta de lungă durată.

După câteva zile, Compton apăru din nou, pentru a-l

anunţa că dezbătuse problema cu Zhong Lou-si şi ajunseseră la concluzia că, pentru Neel, cel mai bine era să se mute pe vasul *Cambridge*, care era încă ancorat la Whampoa. Acolo avea să fie în siguranţă, pentru că nava se afla sub protecţia specială a autorităţilor provinciei, iar echipajul va fi, fără îndoială, bucuros să aibă un traducător.

Zachary îşi vându ultimul stoc de opiu la începutul lui decembrie, în apele din dreptul coastei Manciuriei. Magaziile de pe *Ibis* erau acum goale, aşa că nu mai zăbovi nicio clipă şi întoarse goeleta în direcţia sud.

După două zile de la plecarea din golful Hong Kong, observatorul zări brigantina lui Philip Fraser îndreptându-se către ei. Cele două ambarcaţiuni se apropiară până ce ajunseră în poziţii paralele şi Zachary traversă pe cealaltă punte, la masă.

Domnul Fraser avea multe veşti; flota britanică se întorsese în estuarul Fluviului Perlelor şi aştepta să negocieze cu Qishan, noul vicerege al Guangdongului. Unul din plenipotenţiari, amiralul George Elliot, se îmbolnăvise; cedase comanda comodorului Bremer. Căpitanul Elliot era singurul plenipotenţiar, ceea ce îi deranja pe mulţi membri ai forţei de expediţie. În rândurile colegilor săi ofiţeri, căpitanul Elliot avea reputaţia de a fi prea blând cu chinezii; opinia generală era că strategia lui, bazată pe discuţii şi iar discuţii, nu avea să ducă nicăieri; militarii nutreau convingerea că chinezii trăgeau de timp, ca să îşi consolideze apărarea.

Cei mai mulţi ofiţeri erau de părere că Pekingul nu va face concesii până ce nu va fi pus cu botul pe labe, şi de aceea îl luau peste picior pe plenipotenţiar şi speranţele lui deşarte. Mulţi îl considerau un nătâng laş, şi nu se sfiau s-o declare cu voce tare. Îi şi dăduseră o grămadă de porecle – Pleni-pişălău, Pişu-potenţiar, Pleni-urinar şi altele asemenea.

Între timp, flota britanică se îmbogăţise cu câteva noi nave de război, printre care şi un vas revoluţionar care se

chema *Nemesis* – o ambarcaţiune cu roţi cu zbaturi blindată, prima de acest fel ce se aventura în Oceanul Indian. Mr Fraser făcuse turul acestui vas nemaipomenit şi nu mai contenea cu laudele. *Nemesis* era construit aproape în întregime din metal; cantitatea de metal din structura lui era atât de mare, încât busola trebuise înzestrată cu un aparat pentru a corecta deviaţia magnetică. Cele două roţi masive cu zbaturi erau propulsate de motoare de câte o sută douăzeci de cai putere, ce devorau în fiecare zi unsprezece tone de cărbune. Cu toate acestea, corpul acestui vas enorm se scufunda atât de puţin, încât îi dădea posibilitatea să pătrundă în ape cu adâncimi nu mai mari de cinci picioare! Acest lucru era posibil pentru că avea două chile ce puteau fi ridicate sau coborâte. La fel de înspăimântătoare erau dotările cu armament: avea la bord două tunuri pivotante de treizeci şi doi de pfunzi, ce puteau lansa obuze sau rafale de mitralieră, cinci obuziere de alamă cu proiectile de şase pfunzi şi zece mitraliere rotative de oţel; mai avea, de asemenea, un tub amplasat pe puntea dintre cele două roţi cu zbaturi şi folosit la lansarea de rachete Congreve.

Mulţi erau de părere că *Nemesis* va schimba pentru totdeauna faţa războiului maritim, spuse Mr Fraser; rolul lui era să fie o armă secretă ce va semăna teroare în rândul chinezilor.

Printre toate veştile aduse, una singură îl interesa în mod special pe Zachary: Mr şi Mrs Burnham ajunseseră pe coasta Chinei, la bordul vasului lor, *Anahita*. Mr Fraser îi întâlnise în golful Hong Kong şi amândoi se bucuraseră auzind de succesul lui Zachary în noua lui calitate de liber comerciant.

Această veste îl făcu pe Zachary să înalţe toate pânzele de pe catargele lui *Ibis*, şi goeleta alunecă uşoară peste valuri.

Chusan, ca şi desfăşurarea campaniei în nord, erau subiectele cele mai discutate în corturile cipailor din Saw Chow. În primele săptămâni veştile veneau sporadic, dar se ştia, în linii mari, că luptele nu fuseseră grele şi că Chusan fusese cucerit

fără prea multe pierderi de vieţi omeneşti.

Dar, pe măsură ce luna august se strecura spre primele zile ale lui septembrie, începură să circule zvonuri macabre, despre boli şi molime. Kesri auzi că soldaţii bolnavi şi cei pe moarte erau duşi înapoi de la Chusan, spre sectorul sudic. Se spunea că erau trimişi la Macao, pentru a fi internaţi fie la Misericordia, fie într-o casă privată transformată în spital.

Într-una din zile, primi vestea că un contingent de cipai bolnavi din unitatea-soră – cealaltă companie de Voluntari Bengalezi a batalionului – fuseseră transportaţi înapoi de la Chusan şi zăceau acum la Misericordia. Kesri merse la căpitanul Mee, pentru a verifica veridicitatea veştii; căpitanul nu numai că îi confirmă ce auzise, ci îi dădu lui Kesri permisiunea de a lua cu el un grup de ofiţeri din infanteria locală, pentru a merge la Macao şi a vizita cipaii bolnavi.

De când ajunseseră în China, cipaii nu puseseră încă piciorul în Macao. Deşi vizita nu era nici pe departe o excursie de agrement, se bucurară la gândul că aveau ocazia să vadă oraşul. Şi Macao nu îi dezamăgi. Oraşul le făcu tuturor o impresie puternică, în special lui Kesri. Grupul coborî pe uscat lângă templul lui A-Ma, zeiţa mării, şi Kesri nu rezistă tentaţiei de a intra să arunce o privire. Îl uimiră lucrurile atât de familiare – tămâia, idolii, copacii sacri, figurile sculptate ce păzeau porţile. Kesri ştia, de bună seamă, că mulţi chinezi erau budişti, dar până atunci nu avusese habar cât de multe asemănări erau între dharma lor şi a lui.

După aceea, cipaii se îndreptară către Misericordia şi se rătăciră pe străzile întortocheate ale oraşului. Dar la fiecare colţ de stradă se găsea cineva să-i îndrume, nu doar în engleză, ci şi în hindustani – erau peste tot oameni din Goa ce vindeau prin prăvălii, patrulau pe străzi, păzeau porţi. Un pluton de cipai din Goa îi invită chiar să le viziteze barăcile, dăruindu-le fructe.

Misericordia era o clădire cenuşie şi mohorâtă. Era multă aglomeraţie şi nimeni nu le dădu vreo atenţie. Din fericire,

Kesri o zări pe Rosa, care îl ţinea minte de pe *Hind*; îi conduse până la o încăpere mică şi întunecată dintr-o aripă a clădirii – aici se afla pavilionul unde erau internaţi cipaii bolnavi.

Kesri îi întrebă ce se petrecuse la Chusan şi află că, iniţial, cucerirea insulei se desfăşurase fără complicaţii, aşa cum bănuise şi el, dar că, în perioada de după bătălie, se deschiseseră porţile iadului. Izbucniseră epidemii de febră şi alte boli; sute de cipai şi soldaţi fuseseră doborâţi de o dizenterie cronică ce nu se vindeca cu nimic. În spitalul de campanie, saltelele erau înghesuite atât de mult una într-alta, încât felcerii nu puteau trece fără să calce peste cei bolnavi sau muribunzi.

Problema din spatele acestei stări de lucruri, susţineau cipaii bolnavi, era lipsa gravă de cunoştinţe despre insulă a comandanţilor. Locurile de tabără fuseseră alese fără să fie luat în seamă terenul: zonele de la poalele Chusanului erau împânzite cu bălţi şi mlaştini, şi nimeni nu dăduse atenţie acestui fapt. În consecinţă, trupele fuseseră expuse miasmelor toxice şi duhorilor ucigătoare. Adesea corturile le erau inundate de apele în creştere. Un întreg detaşament de cipai mutaseră tabăra pe un deal, dar fusese cotropit de mirosuri pestilenţiale; putoarea era atât de intensă, că se hotărâseră să sape în pământ, ca să vadă de unde venea. La doar câţiva inci de la suprafaţă, dăduseră peste căpăţâni, schelete şi oase în putrefacţie; şi-au dat seama că dealul nu era altceva decât un tumul funerar. Ofiţerii au declarat locul ca fiind o sursă de contaminare şi au ordonat să fie aruncat în aer. În urma exploziei, a rămas un crater de sicrie şi schelete.

În Chusan, spuneau cipaii, apa de băut era atât de greu de găsit, că uneori fuseseră nevoiţi să bea din şanţurile de irigaţie ale câmpurilor de orez. Proviziile, care fuseseră, în cea mai mare parte, cumpărate la Calcutta, erau neîndestulătoare. Putreziseră sau erau infestate cu gărgăriţe şi mucegai; cipaii erau convinşi că cineva se îmbogăţise de pe urma aprovizionării cu aceste raţii necorespunzătoare. Şi totuşi penuria era atât de mare, încât comisariatul fusese nevoit să cumpere la

preţuri umflate, de pe vasele negustorilor ce însoţiseră forţele de ocupaţie în timpul călătoriei către nord.

Şi mai era şi arşiţa, greu de îndurat chiar şi pentru cipai: pentru soldaţii albi era dincolo de limitele suportabile. Cuceritorii fuseseră nevoiţi, pe deasupra, să facă faţă ostilităţii permanente a locuitorilor insulei. Din cauza recompenselor oferite de autorităţile chineze, soldaţii nu putuseră să stea liniştiţi nici măcar un minut, de teamă că vor fi ucişi sau răpiţi.

Puţinii care lăsaseră garda jos plătiseră amarnic – printre ei era şi căpitanul Artileriei Madras, care fusese atacat de mulţime şi dus cu forţa pe continent; servitorul lui indian murise în timpul încăierării.

Înainte de a sosi la Chusan, înaltul comandament britanic anunţase trupele că locuitorii îi vor primi bine; spuseseră că manciurienii erau atât de detestaţi, încât soldaţii forţei de expediţie vor fi consideraţi eliberatorii lor.

Dar, odată ajunşi la Chusan, a fost limpede că toate acestea erau doar închipuiri.

Ascultând aceste poveşti, Kesri îşi dădea seama ce noroc avusese Compania B să rămână la sud. Deşi viaţa pe insula Saw Chow nu era plăcută, raţiile lor erau adecvate şi gabarele îi aprovizionau mereu. Suferiseră şi ei de boli şi molime dar spitalul de campanie nu fusese plin până la refuz. Privind lucrurile în ansamblu, nu putea spune că soarta nu le zâmbise.

În ultima parte a lui octombrie, începură să sosească din India ultimele batalioane din Regimentul 37 Madras. Trupele fură cantonate pe insula Saw Chow; începură să circule poveşti îngrozitoare despre călătoria lor. Vrând să facă economie, autorităţile militare ale Preşedinţiei din Madras închiriaseră vase de transport vechi şi găurite. Ambarcaţiunile deabia dacă puteau naviga pe mare sau face faţă vreunei mici furtuni, dar se întâmplase că, în apele mării Chinei de Sud, dăduseră piept cu un taifun odios; toate cele patru vase din convoi fuseseră avariate grav şi aruncate în derivă. Una fusese zile întregi asediată de piraţi; nu se ştie ce s-ar fi întâmplat cu

ea dacă nu îi venea în ajutor o ambarcaţiune britanică. O altă navă dispăruse cu totul în timpul taifunului. Numele ei era *Golconda*: era „nava-cancelarie" a Regimentului 37 Madras, şi la bordul ei se afla daftarul regimentului, trei sute de cipai şi cei mai mulţi ofiţeri, inclusiv cei din comandament. Se temeau de ce era mai rău.

După câteva zile, căpitanul Mee îi confirmă lui Kesri că *Golconda* se scufundase, şi toţi cei de la bordul ei pieriseră. Îi mai confirmă şi că ambarcaţiunea nu era în condiţie de a naviga pe mare, şi că nu ar fi trebuit niciodată să fie închiriată ca navă de transport. Toată lumea ştia că bani mulţi trecuseră din mână în mână şi mulţi ofiţeri fuseseră mituiţi – poate chiar şi printre cei ce se duseseră la fund odată cu vasul. În mod sigur avea să urmeze o anchetă oficială.

– De vină sunt doar civilii ăia hrăpăreţi, spuse căpitanul Mee, printre dinţii încleştaţi. Nu urăsc nimic mai mult decât toţi aceşti afacerişti care se îmbogăţesc cu preţul vieţilor soldaţilor. Ticăloşii ăştia sunt mai răi decât un profanator de morminte!

În cursul nopţii, Kesri se întinse în patul lui şi se gândi la cei doi băieţi ce încercaseră să dezerteze la Calcutta şi la tot ce spuseseră în timpul interogatoriului – că se temeau că proviziile vor fi stricate şi corăbiile dărăpănate – şi cum el considerase că erau doar zvonuri mincinoase. Îşi aduse aminte cum condusese plutonul de execuţie şi cum muriseră, prăbuşindu-se la pământ, legaţi la ochi.

Cei doi băieţi morţi îi apărură în vis, zicându-i că era un nătâng ce repeta papagaliceşte cuvintele ofiţerilor angrezi; îşi băteau joc de el, numindu-l *nakli gora* – negrul spoit în alb.

Kesri continuă să viziteze Misericordia în mod regulat, o dată la două săptămâni, pentru a duce sattu şi alte alimente cipailor bolnavi. Adesea mergea la Macao împreună cu căpitanul Mee; în timp ce căpitanul se ducea în vizită la prieteni şi cunoştinţe, Kesri se oprea la vreo cârciumă de pe străzile din Macao, pe care acum le cunoştea bine.

Vizitele lui ridicau moralul cipailor bolnavi; cei mai mulţi erau disperaţi să afle veşti, să ştie când aveau să plece acasă. Kesri le spunea ceea ce auzise şi el: că plenipotenţiarii erau încă în nord şi încercau să-i determine pe mandarini să le accepte cerinţele.

Ceea ce nu le spunea era că nu se întrevedea niciun sfârşit în viitorul apropiat.

La fiecare vizită găsea un număr din ce în ce mai mare de cipai bolnavi; până ce Misericordia nu mai avu loc pentru ei – cei care sosiră după aceea fură trimişi la Manila.

Şi nu conteneau să sosească; în primele zile ale lui noiembrie, Kesri auzi că, din cei două mii cinci sute de soldaţi ce cuceriseră Chusanul, cu două luni în urmă, doar opt sute mai erau pe picioare.

De abia la jumătatea lunii avu de dus o veste mai bună la Misericordia.

Cea mai mare parte a trupelor de expediţie se întorceau la sud! Britanicii promiseseră chinezilor să le dea înapoi Chusanul, în schimbul unei alte insule ce avea să fie folosită ca bază. Până atunci, la Chusan avea să rămână o mică garnizoană britanică, ca măsură de siguranţă.

Restul trupelor era deja în drum către sud; în câteva zile aveau să intre în estuarul Fluviului Perlelor.

Când ajunse în golful Hong Kong, Zachary află că Mr şi Mrs Burnham plecaseră la Macao, pe *Anahita*. Nu mai pierdu niciun moment şi se îmbarcă pe feribotul de Macao.

Puse piciorul pe *Anahita* de abia după-amiaza târziu; se miră că puntea era goală – văzu doar câţiva lascari ce aţipiseră la umbra unui velastrai. Îl înfioră gândul că poate Mrs Burnham era şi ea la bord; nu era cu neputinţă, o ştia bine, şi de aceea inima începu să-i bată mai repede.

Privind către pupa, observă că peste puntea dunetei fusese întinsă o pergolă de pânză, pentru a o feri de soare. Se gândi că poate această amenajare fusese făcută pentru Mrs

Burnham, ca să o ferească să stea în bătaia soarelui şi gândul că ea ar putea fi acolo îl săgetă, întovărăşind un sentiment de vinovăţie. Încercă să nu-i dea atenţie; nu avea rost să-şi lase mintea s-o ia razna, se mustră el.

Şi totuşi picioarele îl duceau către dunetă; şi nu făcu niciun efort să se oprească din drum. Nu era oare firesc, îşi zise, ca un căpitan de vas ce era, să urce pe dunetă? Orice alt comandant de vas ar fi făcut la fel.

Urcă încet scara şi, când privirea îi ajunse la nivelul punţii, privi dintr-o parte în alta. Nu se zărea nici picior de Mrs Burnham sau altcineva; răsuflă adânc – nu-şi dădea bine seama dacă de uşurare sau dezamăgire. Urcă pe punte şi găsi o bancă sculptată, în formă de cerc, la piciorul arborelui pupa. Se va aşeza acolo şi va aştepta, îşi spuse. Dar, în timp ce traversa puntea, se deschise brusc o uşă. Se răsuci pe călcâie şi văzu o siluetă acoperită de un văl şi încorsetată într-o rochie rigidă.

– Mr Reid!

– Mrs Burnham?

Chiar dacă era o zi răcoroasă, Mrs Burnham nu precupeţise niciun efort pentru a se feri de soare: era îmbrăcată din cap până în picioare în pânză albă tivită cu dantelă. Braţele îi erau acoperite până la cot cu mănuşi albe de bumbac, iar capul şi faţa îi erau protejate de o pălărie rotundă, de borul căreia atârna, ca un coif cu vizieră, un voal de plasă albă. Într-una din mâini ţinea o umbrelă de soare dintr-un material de in alb şi subţire, cu un tiv de dantelă.

Zachary rămase ţintuit pe punte; pălăria ei, cu vizier cu tot, se răsuci într-o direcţie, apoi în cealaltă. Apoi, cu o mişcare a mâinii, Mrs Burnham ridică voalul de pe chip, împingându-l spre spate, pe borul pălăriei.

– Cred că, în acest moment, suntem singuri, Mr Reid. Soţul meu e pe *Wellesley*, în vizită la căpitanul Elliot.

Zachary nu ştia ce să zică, cum să reacţioneze. Care putea fi modul cel mai firesc în care un om ca el trebuia să o salute

pe soţia patronului său? Neputând să găsească un răspuns potrivit, se deplasă spre parapetul de la tribord şi se prinse cu mâinile de copastie, pentru a se sprijini.

Nu se întoarse nici atunci când auzi un foşnet de stofă în spatele lui; continuă să se uite drept înainte, către *Wellesley*, aflată la un sfert de milă depărtare. În acel moment, simţurile îi erau atât de încordate încât putea observa mişcările doamnei Burnham fără ca măcar să o privească. Ştia că se oprise lângă el, la o distanţă anume calculată încât, dacă s-ar fi uitat la ei cineva din afară, ar fi zis că sunt pur şi simplu două cunoştinţe care se sprijină de parapet şi admiră priveliştea.

– Ce mult mă bucur, Mr Reid, spuse ea, că avem norocul să ne reîntâlnim şi să fim doar noi doi.

Zachary fu copleşit brusc de un val de dorinţă zăgăzuită şi se trezi că rosteşte, cu o notă de amărăciune în glas:

– Sunt uimit, Mrs Burnham. Cu ocazia ultimei noastre întrevederi, am avut impresia că de-abia aşteptaţi să vă descotorosiţi de mine.

Mrs Burnham îi aruncă o privire rugătoare pe sub umbrela pe care o răsucea încet.

– O, vă rog, Mr Reid. Ştiţi prea bine în ce împrejurări neam văzut atunci. Dacă vi s-a părut că am fost mojică, a fost doar pentru că îmi era atât de greu să renunţ la... apropierea dintre noi. Dar ce mai contează acum trecutul? Trebuie să vă spun ceva foarte important – şi poate nu voi găsi niciodată un prilej mai potrivit. Mr Burnham se va întoarce cât de curând, aşa că nu mai avem prea mult timp.

Intensitatea din tonul vocii ei îl făcu pe Zachary să tresară:

– Ce e, Mrs Burnham? Vă rog să-mi spuneţi.

– E vorba de Paulette. Ştiu că i-ai scris, ca să rupi relaţiile cu ea. Mi-a vorbit despre scrisoarea ta.

– Ce-a spus?

– Nu a spus prea multe, dar se vedea că a fost foarte profund rănită.

– Îmi pare rău să aud asta, Mrs Burnham, zise Zachary. Am încercat să fiu politicos, dar adevărul e că şi eu am fost jignit de lucrurile pe care ea le-a spus despre mine.

– Dar chiar aici e baiul! zise Mrs Burnham, ţinându-şi răsuflarea şi înăbuşind un suspin. Paulette nu voia să spună ceea ce am crezut eu! Am interpretat lucrurile total pe dos!

– Nu vă înţeleg, Mrs Burnham. Vocea lui Zachary devenise o şoaptă. Vreţi să spuneţi că nu a dat niciodată de înţeles că aştepta un copil?

– Nu în mod intenţionat. Nu.

– Şi relaţiile cu soţul dumneavoastră? În mod cert erau departe de a fi nevinovate.

– Ei bine, Mr Reid, chiar cred că erau nevinovate, cel puţin din partea lui Paulette. Sunt convinsă că poveştile despre bătăi erau adevărate; mai cred şi că ea le-a administrat fără să priceapă ce făcea – şi că, atunci când şi-a dat seama de semnificaţia lor, a plecat imediat din casa noastră, înainte ca lucrurile să ajungă prea departe.

În cursul ultimelor luni, Zachary ajunsese să fie convins că Paulette îi înşelase, cu răutate şi bună ştiinţă, atât pe el cât şi pe Mrs Burnham; îi era greu acum să accepte faptul că aceste convingeri erau nefondate.

– De unde ştiţi toate acestea? îi ceru el socoteală. Aţi întrebat-o personal?

– Nu, spuse Mrs Burnham. Nu am întrebat-o personal. Dar am întâlnit-o într-o zi, din întâmplare, în timp ce eu şi soţul meu ne aflam la Macao. I-am privit pe amândoi foarte atent şi, crede-mă, purtarea ei a risipit toate bănuielile pe care noi doi le-am avut. S-a purtat cu naturaleţe şi fără frică – pe când soţul meu părea speriat şi cu musca pe căciulă. Acum sunt sigură că v-a spus adevărul despre ceea ce a fost între ei doi – fiţi sigur că nu a fost nimic mai mult de atât.

Zachary nu era prea convins, şi insistă:

– Nu-mi dau seama cum puteţi fi atât de sigură.

– Dar sunt pe deplin convinsă de ce spun, Mr Reid, zise

ea. Îmi dau seama de-abia acum că mi-am dat frâu liber imaginației. Nu reușeam să înțeleg de ce Paulette a fugit din casa noastră, și singura explicație pe care am găsit-o era că ați sedus-o și ați lăsat-o însărcinată. Atunci când ați venit la mine ca să-mi cereți să vă angajez, eram sub influența acestor bănuieli; m-am gândit că, dacă vă aveam pe aproape, voi putea să vă fac să vă căiți pentru destrăbălarea dumneavoastră și să vă vindec de ea o dată pentru totdeauna. Dar apoi s-a petrecut o schimbare; mi-am dat seama că eram atrasă de dumneavoastră și nu puteam rezista. Poate că din cauza asta am fost înclinată să cred lucruri rele despre Paulette – dar ea era cu totul nevinovată. A fost greșeala mea și numai a mea.

Zachary începu acum să se înmoaie.

– A fost greșeala mea tot atât de mult ca a dumneavoastră, Mrs Burnham, zise el cu ciudă. Ceea ce ați mărturisit despre dumneavoastră e valabil pentru amândoi. Și eu am fost, la rândul meu, gata să cred despre Paulette ce era mai rău – poate ca să mă simt eu mai puțin vinovat.

– Da, fiecare dintre noi poartă partea lui de vină.

Se opri brusc, pentru că în zare apăruse un schif ce se depărta de *Wellesley* și se îndrepta către *Anahita*.

–O, e barca soțului meu! spuse Mrs Burnham cu răsuflarea tăiată. Va ajunge aici în câteva minute; după asta trebuie să merg în oraș, să fac niște vizite. Mai avem prea puțin timp la dispoziție, așa că vă rog, Mr Reid, ascultați-mă bine, jaldee.

– Da, Mrs Burnham?

– Noi doi – sau poate eu – i-am făcut o mare nedreptate lui Paulette, Mr Reid. Aș vrea să pot să îndrept eu însămi lucrurile, Mr Reid, dar nu am curajul, de teamă că voi dezvălui prea mult despre relația noastră.

– Deci Paulette nu știe nimic despre noi?

– Nu, bineînțeles că nu, spuse Mrs Burnham. Nu i-am zis nimic, îmi era frică să nu distrug un posibil viitor pe care tu și ea l-ați putea construi împreună.

Zachary înălță din sprâncene:

– Ce vreţi să spuneţi prin „viitor", Mrs Burnham?

– Mă refer la fericirea voastră, Mr Reid. Mrs Burnham ridică mâna şi îşi şterse o lacrimă. Soarta voastră e să fiţi împreună, dumneavoastră şi Paulette – acum văd limpede asta. Şi poate că deja aţi fi împreună, dacă nu eram eu la mijloc.

Îl privi în faţă, cu ochi sclipind de lacrimi.

– Sunt o fiinţă rea, egoistă şi slabă, Mr Reid. M-am lăsat pradă ispitei în această relaţie şi am fost izvor de nefericire atât pentru dumneavoastră, cât şi pentru Paulette, pe care o iubesc din tot sufletul. Ştiu prea bine ce înseamnă să-ţi fie distrusă dragostea; mă chinuie gândul că eu am distrus-o pe a voastră. Nu mă lăsa să mor cu o asemenea greutate pe inimă. Nu-mi voi găsi liniştea până ce nu vă voi vedea împreună.

– Dar nu mai e nimic de făcut, Mrs Burnham, protestă Zachary. Paulette are încă scrisoarea mea şi nu o pot lua înapoi.

– Ba da, puteţi face ceva, Mr Reid. Vă puteţi cere iertare; îi puteţi explica cum aţi fost indus în eroare de bârfe răuvoitoare. O puteţi implora să vă ierte. Trebuie s-o faceţi, de dragul meu, dacă nu pentru dumneavoastră – dacă am însemnat vreodată ceva pentru dumneavoastră, faceţi-o pentru mine!

Vocea ei era atât de rugătoare, încât Zachary nu putu să refuze.

– Dar cum să mă văd cu ea, Mrs Burnham? Mă îndoiesc că vrea să o vizitez.

– O, nu vă faceţi griji din cauza asta, Mr Reid; m-am gândit deja la un mod de a vă aduce împreună.

În glasul doamnei Burnham se ghicea acum graba – schiful trăsese deja lângă *Anahita*.

– Veţi avea prilejul cât de curând. De Anul Nou, la apus de soare, vom organiza pe *Anahita* un *levee*. Mr Burnham vrea să invite câţiva din ofiţerii expediţiei, ca să stea de vorbă cu ei. Vor veni şi câteva doamne; am invitat-o şi pe Paulette. A fost de acord să vină – poate pentru că ştie că nu sunteţi aici. Trebuie să veniţi – şi atunci îi veţi putea vorbi.

Spunând acestea, Mrs Burnham se întoarse cu spatele şi

o porni către puntea principală, cu umbrela pe umăr. Zachary o urmă, la câţiva paşi în spate. În câteva minute, ţinuta ei redeveni băţoasă şi, când Mr Burnham puse piciorul pe punte, ea avea din nou obişnuita atitudine apatică. Zachary îi privi pe cei doi, în timp ce schimbară un sărut fugar şi câteva fraze potolite, şi fu copleşit de admiraţie, nu doar pentru ea, ci şi pentru calmul şi stăpânirea de sine a soţului ei.

– Pot folosi şi eu schiful, dragul meu? spuse Mrs Burnham. Mă gândeam să merg la Macao, să fac câteva vizite.

– Bineînţeles, draga mea, zise Mr Burnham. Şi îmi permit să îţi dau şi eu o mică sarcină.

– Desigur, spuse Mrs Burnham. Despre ce e vorba?

– Poate că o mai ţii minte pe Mrs Moddie, cu care ne-am văzut odată la Bombay? Cred că ţi-am spus deja, nu-i aşa, că va călători spre Macao, pe *Hind*? Răposatul ei soţ mi-a fost coleg în Comisia Selectă – un om remarcabil. În mod sigur forţele expediţiei nu ar fi acum aici dacă nu era Mr Moddie; în cadrul unei întruniri decisive a comisiei, Mr Moddie a luat atitudine şi s-a ridicat cu autoritate în sprijinul comerţului liber.

– Da, îmi amintesc, dragul meu, spuse Mrs Burnham. Mi-ai povestit.

– Ei bine, am aflat că Mrs Moddie stă acum în Villa Nova, casa nepotului ei, cea de pe Praya Grande. Mă gândeam să o invit şi pe ea la petrecerea noastră de Anul Nou.

– Bineînţeles că trebuie s-o invităm, dragul meu, zise Mrs Burnham. Voi trece negreşit pe la ea.

– Mulţumesc, draga mea, zise Mr Burnham şi se aplecă s-o sărute pe Mrs Burnham pe obraz.

Mr Burnham se întoarse cu faţa la Zachary de abia după plecarea schifului.

– Haide, Reid, spuse el îndreptându-se către dunetă. Sunt sigur că aveţi multe de povestit.

– Da, sir.

În următoarea jumătate de oră, merseră în sus şi-n jos pe

punte, în timp ce Zachary îi relata despre călătoria sa pe *Hind* şi pe *Ibis*, despre vânzarea opiului în Singapore şi în largul coastei Chinei. Mr Burnham îl asculta atent, dar vorbi foarte puţin, mulţumindu-se, din când în când, să dea din cap aprobator. Rupse tăcerea doar atunci când Zachary îl pomeni pe Lenny Chan.

– Mr Chan e o cunoştinţă extrem de folositoare, Mr Reid; într-adevăr folositoare!

Chipul lui Mr Burnham se lumina din ce în ce mai mult, pe măsură ce Zachary îi arăta socotelile şi îi explica cum realizase un profit de aproape un milion de dolari de pe urma călătoriei sale; cifrele demonstrau limpede că, în ciuda eforturilor guvernului chinez, cererea de opiu devenea din ce în ce mai mare, mai ales din partea tinerei generaţii.

– Shahbash, Reid! Splendid! strigă Mr Burnham. Creşterea preţului dovedeşte ce putere are piaţa de desfacere; arată limpede nebunia celor care încearcă să devieze cursul legilor naturii, aşa cum au fost ele lăsate de la Dumnezeu. Să te împotriveşti tiranilor înseamnă să îndeplineşti voinţa divinităţii – va veni în mod sigur ziua când tinerii negustori liberi, asemeni dumitale, vor fi numiţi Apostolii Libertăţii.

– Vă mulţumesc, sir, zise Zachary recunoscător. Mi-a făcut mare plăcere să vă fiu de folos. Dacă mai pot face ceva pentru dumneavoastră, sper că o să-mi daţi de ştire.

Atunci expresia de pe chipul lui Burnham deveni gânditoare, dând impresia că traversează unul dintre rarele sale momente de şovăială.

– Ei bine, Reid, spuse el în cele din urmă, deşi v-aţi descurcat atât de bine până acum, sunteţi încă foarte tânăr. Nu sunt sigur că sunteţi pregătit să daţi piept cu alte provocări.

– Ba da, sir, spuse Zachary cu candoare, sunt, şi nădăjduiesc că-mi veţi da prilejul să vă dovedesc asta.

Mr Burnham se întoarse spre el, dând impresia că pune în balanţă consideraţiile pro cu cele contra. Apoi păru să fi luat o hotărâre şi îşi petrecu un braţ peste umerii lui Zachary,

conducându-l de-a lungul punții.

– Setea dumitale de a avansa mă impresionează profund, Mr Reid. Dar cred că înțelegeți, nu-i așa, faptul că unele lucruri trebuie să rămână strict secrete?

– O, da, firește, sir. Nu voi sufla niciun cuvințel.

– Prea bine, Reid, atunci priviți în fața dumneavoastră.

Mr Burnham îl duse pe Zachary până la parapet și ridică mâna, arătând către *Wellesley* și *Druid*, care se aflau ancorate la mică depărtare.

– Pe apele acestea s-au adunat mii de soldați și marinari din diferite părți ale Imperiului Britanic. Fiecare trebuie hrănit, de mai multe ori pe zi, în funcție de gusturile și obiceiurile lui. Cel mai greu e să-i hrănești pe cipai, mai ales pe cipaii bengalezi, pentru că sunt adepții unui număr mare de reguli în ceea ce privește mâncarea. Nu vor să mănânce nimic altceva decât alimentele lor obișnuite: cereale, linte, legume uscate, mirodenii și altele asemenea. Din fericire, acestea sunt ieftine și la îndemână în țara lor – dar în străinătate sunt greu de găsit. Aceasta dă naștere unei situații ce se potrivește foarte bine ilustrării primei reguli a comerțului.

– Nu sunt sigur că înțeleg ce vreți să spuneți, sir.

– Să cumperi ieftin și să vinzi scump, dragul meu, spuse Mr Burnham, iată prima regulă a comerțului, nu-i așa?

– Ah, desigur, sir! zise Zachary. Vreți să spuneți că aceste alimente sunt ieftine în India dar scumpe aici?

– Întocmai! Și dacă, din întâmplare, cineva este proprietarul unui vas încărcat cu asemenea provizii – și nu-ți voi ascunde că *Anahita* este un astfel de vas – prilejul unui profit important este de netăgăduit. Dar, ca să poți valorifica astfel de mărfuri, este întotdeauna nevoie de o bună colaborare cu unul sau doi ofițeri. Și iată buba – nu e niciodată ușor să faci militarii să fie de partea ta – mulți dintre ei nutresc suspiciuni nefirești asupra comerțului. Se poate spune că această clasă se zbate în aceeași beznă ca și familia imperială chineză, cu care împărtășește ostilitatea față de legile pieței libere, pe

care Dumnezeu ni le-a dat.

– Chiar aşa, sir?

– Da. Regretabil, dar adevărat. Din fericire, mai sunt unii care înţeleg că Dumnezeu nu ar fi înzestrat omul cu dorinţa de îmbogăţire, dacă aceasta nu ar fi fost spre binele lui. Dacă acestora li se asigură o parte din profit, de obicei devin săritori. Mulţi dintre ei sunt în stare să exercite o influenţă importantă asupra ofiţerilor însărcinaţi cu aprovizionarea din comisariatele lor.

– Dar cum pot fi găsiţi aceşti oameni, sir?

– Printr-o muncă asiduă de observaţie, Reid. Cea mai importantă parte stă în strânsul informaţiilor; trebuie aflat care ofiţeri cheltuiesc mai mult decât câştigă, şi au nevoie de bani ca să plătească creditorii. Puteţi fi sigur că se găsesc mulţi în cadrul unei expediţii ca aceasta – se oferă voluntari tocmai cu speranţa că vor strânge destule premii în bani pentru a-şi putea îndestula creditorii.

Mr Burnham începu să bată darabana cu degetele pe bara parapetului.

– Nu mă feresc să vă destăinuiesc, Reid, că am pus ochii pe un ofiţer care poate fi exact omul de care avem nevoie. L-am întâlnit pe *Wellesley* acum câteva zile şi am avut ocazia să-l studiez în timp ce juca cărţi. E tocmai tipul de bărbat căpos şi risipitor care e mereu înglodat în datorii. Dar mi se pare şi că îi sare uşor ţandăra, aşa că nu va fi lesne de intrat în vorbă cu el. Va fi în mod sigur provocare serioasă.

Mr Burnham se opri şi întoarse o privire scrutătoare spre Zachary.

– Mă gândeam, Reid, să vă las pe dumneavoastră s-o scoateţi la cap cu el. Credeţi că v-aţi descurca?

Zachary răspunse fără să se gândească:

– Bineînţeles, sir! Puteţi conta pe mine.

– Foarte bine, zise Mr Burnham. Îl dau pe mâna dumneavoastră. Va lua parte la petrecerea noastră de Anul Nou – numele lui este căpitanul Neville Mee.

Ultimul lucru la care se aştepta Zachary era ca Mr Burnham să rostească numele unui ofiţer cu care aproape că se luase la bătaie; reuşi să-şi muşte buzele, înăbuşind un strigăt de mirare.

Din fericire, Mr Burnham nu părea că băgase de seamă ezitarea lui.

– Îl cunoaşteţi cumva pe căpitanul Mee?

– Foarte puţin, zise Zachary, şovăitor. Era şi el la bordul lui *Hind*.

– Ah, da, firește, spuse Mr Burnham. Uitasem de asta. Fără îndoială poate fi un avantaj faptul că deja vă cunoaşteţi. Credeţi că-l veţi putea câştiga de partea noastră?

Zachary ştia foarte bine că nu avea să fie uşor să-l mituiască pe căpitanul Mee, dar, de vreme ce îi promisese deja lui Mr Burnham, trebuia să meargă mai departe sau să rişte să-i strice acestuia părerea bună ce o avea despre el.

– De bună seamă că voi face tot posibilul, sir.

În faţa porţilor vilei lui Dinyar Ferdoonjee se găsea o bancă aşezată cu faţa spre Praya Grande; adesea, în timp ce căpitanul Mee era invitat la vilă pentru un tiffin sau un prânz, Kesri se aşeza şi îl aştepta acolo, ca să se întoarcă împreună pe insula Saw Chow.

Şi în ziua aceea stătea pe banca cu pricina şi îl aştepta pe căpitanul Mee, când zări o memsahib ce se îndrepta iute spre el, cu fusta mişcându-i-se în toate părţile, ca un clopot. Purta o pălărie mare, cu un voal prins de boruri; pe umăr sprijinea o umbrelă de soare albă cu margini de dantelă.

Când îi fu limpede că memsahib se îndrepta direct spre vilă, Kesri se ridică respectuos în picioare şi îi ţinu poarta deschisă. Credea că va trece pe lângă el în viteză şi că cel mult va face un gest de mulţumire cu capul. În schimb, ea se opri şi înălţă capul într-o poziţie ce-l făcu pe Kesri să privească direct în voalul de plasă ce-i acoperea chipul. Apoi, spre marea lui mirare, un glas adânc, gutural, de sub voal, îi rosti numele

şi i se adresă în hindustani:

Kesri Singh? Mujhe pehchana nahi? Nu mă recunoşti?

Dădu din cap prosteşte, îngustându-şi ochii ca să răzbată prin voal; de abia atunci ea îşi dădu seama că faţa îi era acoperită. Cu o mişcare a mâinii, dădu la o parte voalul.

Abh? Acum mă recunoşti?

După ce se uită la faţa ei o dată, de două ori şi încă o dată, Kesri îngăimă răguşit, cu glas şovăitor:

Cathy-mem? *Aap hai kya*? Chiar dumneavoastră?

Ea râse şi continuă în hindustani:

Hã Kesri Singh! Chiar eu sunt!

Acum Kesri văzu, ascunsă în trăsăturile chipului ei, crisalida fetei pe care o cunoscuse cu douăzeci de ani înainte, atunci când fusese aghiotantul ce-i ducea armele de vânătoare. Îşi aminti ce mult îl mişcase atunci purtarea ei directă şi spontană şi o regăsi puţin în felul în care se oprise acum să stea de vorbă cu el. Şi totuşi, pe faţa ei mai rotunjită acum, descifră semnele melancoliei.

Maaf Karna – iertaţi-mă că nu v-am recunoscut, Cathy-mem, spuse el. Dar v-aţi schimbat întrucâtva.

Ea râse.

Aap bhi – şi tu te-ai schimbat, Kesri Singh, doar ochii ţi-au rămas aceiaşi. Datorită lor te-am recunoscut după atâta amar de vreme.

Trebuie că au trecut douăzeci de ani sau mai mult, zise Kesri

Adevărat. Acum sunt „Mrs Burnham". Văd că tu eşti havildar?

Da, Cathy-mem. Şi ce mai face tatăl dumneavoastră, Jarnail-sahib?

E bine. La fel şi mama. S-au întors în Anglia şi fiica mea a plecat cu ei.

Doar o fiică?

Da, zise Mrs Burnham. Am doar o singură fiică. Şi tu, Kesri Singh? Câţi copii ai?

Patru, spuse Kesri. Doi băieţi şi două fete. Sunt cu toţii acasă, la mine în sat, cu soţia şi familia mea.

Şi sora ta, Kesri Singh? Cea despre care îţi plăcea să povesteşti? Cum o chema...?

Întrebarea îl făcu pe Kesri să tresară: simţi că Deeti ieşea din nou la suprafaţă, din depărtările trecutului. I se păru atât de straniu încât exclamă cu uimire:

Kamaal hai! De necrezut că vă mai amintiţi de sora mea! Numele ei e Deeti.

Da, desigur, spuse ea zâmbind. Şi ce vânt te aduce pe-aici, pe meleagurile Chinei, Kesri Singh?

Expediţia, Cathy-mem. M-am oferit balamteer.

Îşi coborî acum privirea şi el înţelese că ea se mai gândea la ceva. Îl privi din nou, şi de data aceasta vocea îi era mai potolită şi mai şovăitoare.

Şi ce mai fac ceilalţi din Pacheesi? zise ea. Ofiţerii? Ce mai fac?

Kesri înţelese din tonul ei forţat că încerca să se prefacă; întrebarea se refera de fapt la un anume ofiţer – cine altcineva decât Mr Mee? La urma-urmelor, el, Kesri, era poate singurul care ştia ce se petrecuse între ea şi Mr Mee cu toţi acei ani în urmă.

La gândul acesta, presimţirea unui pericol tulbură sufletul lui Kesri; la ce i-ar fi folosit căpitanului Mee să alunece din nou pe panta nebuniei, pradă acelui *junoon* ce îl posedase odinioară? Cathy-mem nu mai era o tânără fată; era măritată şi soţul ei era fără îndoială bogat şi puternic; îi stătea în putere să nimicească un ofiţer de rangul căpitanului Mee.

Kesri vorbi cu voce scăzută, fără inflexiuni, ca şi cum ar fi rostit un avertisment:

Mr Mee este aici, cu noi, Cathy-mem; este comandantul companiei mele.

O!

Kesri văzu că se albise la faţă.

Adăugă în pripă:

Mee-sahib e înăuntru, chiar în această casă, Cathy-mem – a fost invitat la un tiffin.

Yahã hai? E aici?

Mrs Burnham îngheţase; lui Kesri i se păru că era gata să se răsucească pe călcâie şi să plece de acolo. Dar chiar atunci se auzi un glas:

– Mrs Burnham, dumneavoastră sunteţi?

Era Shireen.

– Ce mult mă bucur să vă văd, Mrs Burnham! zise ea, coborând în grabă ca să-şi salute musafira. Poftiţi, intraţi!

– Ah, bună ziua, Mrs Moddie.

Îşi strânseră mâinile. Shireen observă că degetele doamnei Burnham tremurau uşor; o privi şi văzu că era palidă.

– Ce s-a întâmplat, Mrs Burnham? Nu vă simţiţi bine?

Umbrela căzu din mâna doamnei Burnham. Se clătină şi îşi duse o mână la piept. Shireen se temu că o să se prăbuşească, aşa că o sprijini, apucând-o de braţ, şi o conduse către verandă.

– Mrs Burnham! Pentru numele lui dumnezeu, ce aveţi?

– E doar o ameţeală, zise Mrs Burnham cu voce pierdută, apăsându-şi tâmpla cu palma. Scuzaţi-mă că sunt aşa o gudda. Nu e nimic grav.

– Vai, dar trebuie să staţi jos! spuse Shireen şi o ajută să urce pe verandă, unde o îndemnă să se aşeze. Vreţi o gură de apă, Mrs Burnham?

Mrs Burnham încuviinţă din cap şi tocmai se pregătea să spună ceva, când vocile lui Dinyar şi ale prietenilor săi răsunară în vestibul. În clipa următoare, uşa de la intrare se deschise larg şi Dinyar ieşi pe verandă. Îl urmau căpitanul Mee şi alţi câţiva ofiţeri.

Căpitanul Mee ridică mâna la cozorocul shakoului:

– La revedere, Mrs Moddie – vă mulţumesc pentru delicioasul karibat.

– La revedere, căpitane Mee.

Shireen băgă de seamă că privirea căpitanului se oprise

asupra musafirei ei. Se întoarse către Mrs Burnham, cu intenţia de a o prezenta căpitanului Mee, dar observă că întorsese capul, cu voalul lăsat peste faţă; din atitudinea ei înţelese că nu voia să fie prezentată.

Shireen le făcu semn bărbaţilor să plece şi apoi se aşeză lângă Mrs Burnham. Înainte să poată spune ceva, aceasta rosti, în şoaptă:

– Iertaţi-mă, Mrs Moddie, dacă m-am purtat grosolan, dar mă simt mult prea rău şi nu sunt în stare să fac cunoştinţă cu nimeni.

– Vă înţeleg foarte bine, zise Shireen. Vreţi să vă întindeţi câteva minute?

– Da, cred că da.

Shireen o prinse de mână şi o conduse înăuntru, în dormitorul ei, unde o ajută să-şi scoată pălăria şi să se culce pe pat.

După ce-şi dădu la o parte voalul, faţa doamnei Burnham apăru îmbrobonată de sudoare. Chipul ei febril o sperie pe Shireen.

– Vreţi să chem un doctor, Mrs Burnham?

– Nu, vă rog nu chemaţi! zise Mrs Burnham, lungindu-se pe pat. E doar o criză de chukkers. O să-mi treacă numaidecât.

– Sunteţi sigură?

– Da.

Mrs Burnham bătu locul de lângă ea cu palma.

– Aşezaţi-vă lângă mine, Mrs Moddie.

– Spuneţi-mi Shireen, vă rog.

– Bineînţeles. Şi mie spuneţi-mi Cathy.

Ochii doamnei Burnham alunecară spre portretul înrămat de lângă pat.

– E răposatul dumneavoastră soţ, Shireen?

– Da. Shireen luă portretul şi i-l dădu.

Mrs Burnham îl studie câteva minute, în tăcere. Apoi spuse încet:

– A fost un bărbat chipeş.

Shireen încuviinţă cu un zâmbet, dar nu zise nimic.

– Am auzit multe poveşti despre soţul dumneavoastră, continuă Mrs Burnham. Mr Burnham îl admiră enorm – de aceea mi-a şi cerut să vă vizitez azi.

Buzele lui Shireen tremurară la auzul acestor cuvinte; îşi întoarse faţa şi îşi plecă capul în piept.

– Cred că l-aţi iubit foarte mult, şopti Mrs Burnham.

Shireen nu putu spune nimic, doar surâse vag.

Mrs Burnham continuă:

– Să ştiţi, Shireen, chiar dacă l-aţi pierdut, trebuie să vă consideraţi norocoasă pentru că nu îi e dat fiecărei femei să-şi petreacă viaţa cu bărbatul iubit.

Păru că se îneacă în timp ce vorbea. Shireen îi aruncă o privire mirată, şi văzu că şi ea îşi ştergea ochii.

– Cathy? Ce s-a întâmplat?

Mrs Burnham se străduia să se liniştească, încercând să schiţeze un zâmbet, dar nu reuşi decât să arate din ce în ce mai abătută. Shireen nu avea habar care era motivul durerii ei, şi nici nu avea importanţă – chiar dacă ştiau atât de puţine una despre alta, avea impresia că se înţeleg perfect.

Mrs Burnham părea, la rândul ei, mişcată de apropierea aceea. Îi luă mâna lui Shireen şi şopti:

– Cred că o să fim prietene bune, nu-i aşa, Shireen?

– Da, Cathy, aşa cred şi eu.

– Ei bine, atunci sper că veţi veni pe *Anahita* săptămâna viitoare – eu şi Mr Burnham organizăm un *levee* la apusul soarelui, în prima zi a noului an. Amândoi ne-am dori foarte mult să fii alături de noi.

– Oh, sunteţi foarte amabilă dar...

Dintr-o dată, Shireen nu mai găsi cuvinte: cum putea să-i explice că, pentru ea, *Anahita* nu era un vas oarecare? De fiecare dată când Bahram ridica ancora din Bombay, ea era acolo, pe docuri, rugându-se ca *Anahita* să-l ocrotească – ceea ce se dovedise în zadar, de vreme ce căzuse chiar de la bordul ei şi murise.

Doamna Burnham îi strânse mâna.

– Vă rog să-mi promiteţi că veţi veni.

– Aş vrea să vin, Cathy, spuse Shireen. Doar că va fi destul de greu pentru mine, pentru că îmi va aduce aminte de accidentul soţului meu...

Făcu o pauză.

– Dar poate că îmi va fi mai uşor dacă voi fi însoţită de nişte prieteni ai soţului meu – Mr Karabedian şi poate finul său?

Înainte să termine de vorbit, Mrs Burnham o întrerupse:

– Da, negreşit. Veniţi cu prietenii. Ne va face plăcere să îi cunoaştem.

La sfârşitul zilei, după ce Kesri şi ofiţerii se întorseseră la tabăra de pe insula Saw Chow, apăru un curier cu un mesaj: Kesri trebuia să se prezinte de îndată în cortul căpitanului Mee.

Deşi era târziu, căpitanul Mee era încă în uniformă.

– Havildare, am primit un mesaj de la comodorul Bremer. Spune că trebuie să fim pregătiţi pentru reluarea ostilităţilor. Acum câteva zile, căpitanul Elliot le-a trimis un ultimatum mandarinilor; îi avertiza că, dacă nu vor veni în întâmpinarea cerinţelor noastre, îi vom ataca. Ultimatumul a expirat, aşa că urmează să ne punem în mişcare.

– Când vom şti precis, Kaptan-sahib?

– Cred că va mai dura puţin, zise căpitanul, căscând. Sunt convins că o vor mai tărăgăna cât le va sta în putinţă. Dar m-am gândit că e bine să ştii.

– Ji, kaptan-sahib.

De câteva ore bune, Kesri tot spera că va găsi prilejul de a-i vorbi căpitanului Mee între patru ochi. Înainte de a i se da liber, spuse:

– Kaptan-sahib, mai e ceva.

– Ce e, havildare? Jaldee, te rog.

– Kaptan-sahib, astăzi, în timp ce vă aşteptam sub casa

negustorului parsi, la Macao...

– Da?

– M-a recunoscut o memsahib.

– Aşa, şi? căpitanul ridică o sprânceană. Ce e cu asta?

– Era Miss Cathy, kaptan-sahib.

Căpitanul dădu capul pe spate şi culoarea i se scurse încet din obrajii măslinii.

– Vrei să spui că...?

– Ji, kaptan sahib: era larki a lui Jarnail Bradshaw.

Căpitanul luă în mâini un presse-papier şi începu să îl învârtească, ca pe un titirez. Zise, fără să se uite la Kesri:

– Ea era doamna cu voal?

– Ji, kaptan-sahib.

– Eşti sigur că era Cathy?

– Da, kaptan-sahib. M-a văzut şi am stat de vorbă. A întrebat de dumneavoastră.

– Ce i-ai spus?

– I-am spus că sunteţi aici, cu armata expediţiei – nu ştia.

Pe chipul căpitanului se aşternu o expresie de nedumerire. Îşi ridică privirea.

– Ce face Cathy în China, havildare?

– E aici împreună cu soţul ei, kaptan-sahib. Îl cheamă Mr Bunn'm. Cam aşa ceva.

– Burnham?

– Da, kaptan-sahib. Aşa a spus – că e Mrs Burnham.

– O, doamne!

Căpitanul se ridică de pe scaun şi începu să meargă prin cort.

– Ar fi trebuit să-mi dau seama... Dar nu mi-a trecut prin minte...

– Ce anume, kaptan-sahib?

Căpitanul Mee îi aruncă o privire piezişă.

– L-am întâlnit pe soţul ei acum câteva zile, pe *Wellesley*. Nu mi-am putut închipui că e... că ar putea fi... în orice caz, i-a invitat pe ofiţerii companiei pe vasul lui, în ziua de Anul Nou.

Vrea să fie un adevărat tumasher – cu prezentat de arme, salutul drapelului şi toate cele. I-am zis că o să aduc şi un pluton de cipai, câţiva flautişti şi toboşari.

Căpitanul se opri şi privi către estuar.

– Presupun că şi Cathy va fi acolo, nu-i aşa?

– Ji, kaptan-sahib. Kesri îşi drese glasul şi tuşi încet în pumn. Kaptan-sahib, eu sunt de părere că...

– Da, havildare?

– Că poate ar fi mai bine să nu vă duceţi.

Kesri fu surprins că Mr Mee nu se răstise la el, cum se aştepta. În schimb, oftă, într-un fel ce părea să exprime resemnarea în faţa unui kismet pe care nu putea să-l schimbe.

– O să fie ca la botezul dracilor, havildare, spuse el. Dar nu pot să nu o văd – trebuie să mă duc...

Se întrerupse şi se întoarse cu faţa la Kesri:

– Dar m-aş bucura să fii şi tu acolo, havildare. Vreau să conduci plutonul care mă va însoţi.

– E un ordin, sir?

– Nu, nu e, spuse căpitanul. Dar aş vrea să mergi şi tu.

Atitudinea autoritară a căpitanului se destrămase cu desăvârşire; în priviri i se citeau nedumerirea şi o vulnerabilitate aproape copilărească. Era ca şi cum toată amărăciunea adunată de-a lungul anilor se scursese în afară şi el redevenise tânărul înflăcărat şi cu sufletul deschis de pe vremea când Kesri îi fusese ordonanţă – doar că atunci nu îl rugase niciodată pe Kesri ca acum, nici nu îşi arătase simţămintele în aşa măsură. Era ca şi cum groapa în care adunase suferinţa se adâncise din ce în ce mai mult, de-a lungul anilor, în timp ce pe dinafară devenea din ce în ce mai dur şi aspru; iar acum, când durerea reuşise să-i străpungă carapacea, era neajutorat, la cheremul propriilor sentimente.

Kesri nu mai încercă să-l facă pe căpitan să se răzgândească; acum îi era clar că nu-i stătea în putinţă să-l protejeze pe butcha al său de odinioară.

– Ji, kaptan-sahib. Voi fi acolo împreună cu plutonul.

ŞAISPREZECE

Când Jodu îi arătă lui Neel vasul *Cambridge*, acesta era ancorat la Whampoa, la o distanţă considerabilă. Era o corabie cum Neel nu mai văzuse niciodată, un amestec curios de Occident şi Orient. Silueta era a unei nave comerciale englezeşti, dar era împodobită până la refuz cu ornamente ce-i dădeau un aer de joncă de război deghizată: fanioane cu simboluri yin-yang şi steaguri cu ideograma chinezească pentru cuvântul „curaj" fluturau la catarg; deasupra punţii erau înşirate pe sârmă lampioane de hârtie, iar de copastie erau agăţate bucăţi lungi de pânză acoperite cu caractere chinezeşti ce coborau aproape până la suprafaţa apei, ca nişte suluri de pergament uriaşe. Ca la fiecare joncă, prora era dotată cu doi ochi. Era un detaliu ce o făcea să fie puţin comică, dar îi conferea, în acelaşi timp, un aer familiar; în Bengal, toate ambarcaţiunile localnicilor, fie ele mici sau mari, aveau doi ochi pictaţi la prora – dar acest element apărea ca nuca-n perete la un vas cu trei etaje construit la Liverpool.

După ce se urcă la bord, Neel mai avu şi alte surprize: compartimentarea interioară a vasului era europeană, dar repartizarea pentru folosinţă era complet diferită. Ofiţerii chinezi ai vasului aleseseră castelul prova, care pe ambarcaţiunile occidentale era dat membrilor echipajului; lascarii erau cei care fuseseră cazaţi pe ruf, acolo unde, dacă nava ar fi fost englezească, nu ar fi avut acces decât ofiţerii.

Nici felul în care funcţiona *Cambridge* nu era cel al vaselor occidentale. Nu exista un „căpitan" ca atare, ci doar un ofiţer a cărui poziţie era egală cu a unui *lao-dah* de pe o joncă – era mai mult un coordonator decât un comandant în sensul occidental. Echipajul era mulţumit, pentru că, astfel, cele mai multe probleme operaţionale erau lăsate în sarcina lor: deciziile se luau prin consens general, ceea ce însemna că atmosfera de la bord era mai relaxată decât pe alte vase.

Echipajul era pestriţ – în afară de lascarii indieni, mai

erau contingente de marinari din Java, Sumatra şi Moluce, din Filipine şi, bineînţeles, din Guangdong – dar se înţelegeau destul de bine între ei, şi la bord domnea o atmosferă de camaraderie.

Cu toate acestea, pe *Cambridge* domnea o atmosferă de o irealitate stranie. Vasul era permanent înconjurat de bărci de pază şi membrii echipajului nu aveau voie să meargă pe ţărm decât sub escortă înarmată; nu era clar dacă pentru a-i proteja, sau pentru a-i împiedica să dezerteze. În orice caz, Jodu nu era singurul membru al echipajului care glumea, numind *Cambridge* o puşcărie pe apă.

Pentru Neel, cel mai neplăcut aspect al şederii pe *Cambridge* era lipsa veştilor din afară: nici dacă ar fi fost undeva în largul mării, echipajul nu ar fi ştiut mai puţin despre ceea ce se petrecea pe uscat.

Din fericire, Compton fusese însărcinat ca mijlocitor pentru a transmite celor de pe *Cambridge* ordinele autorităţilor de la Guangzhou. Se dovedea întotdeauna o bună sursă de informaţii, astfel că vizitele lui erau aşteptate cu interes, mai ales de Neel.

După ce colaborase îndeaproape cu Compton timp de un an, Neel devenise foarte receptiv la schimbările stărilor de spirit ale acestuia. Cu trecerea săptămânilor, observă o deteriorare semnificativă a optimismului său obişnuit; la fiecare vizită părea să fie din ce în ce mai abătut. Nu mai avea mare lucru de făcut, în afară de transmiterea mesajelor, spunea el. Qishan, noul guvernator-general, îşi adusese propriul lui traducător, un ins pe nume Peng Bao. Problema era că acest tip nu era un tălmaci adevărat, ci doar un improvizator ale cărui cunoştinţe de limba engleză se limitau la *Yangjinbang* sau pidgin; lucrase ani de zile în slujba unui faimos contrabandist britanic de opiu, Lancelot Dent. Acest Peng Bao nu era altceva decât un *hou gau*, un individ de joasă speţă, genul care „spune minciuni şi atunci când se roagă". Şi totuşi izbutise să se dea bine pe lângă guvernatorul-general, în timp ce consilierii şi

traducătorii comisarului Lin erau daţi la o parte. Vechiul birou de traduceri fusese practic desfiinţat, iar lui Zhong Lousi nu îi mai cerea nimeni părerea asupra unor chestiuni importante.

La începutul lui noiembrie, Compton îi destăinui lui Neel un lucru care îl surprinse şi mai mult: se hotărâse să îşi mute familia afară din Guangzhou, înapoi în satul lui, care se afla pe coastă, nu departe de Chuenpee.

Neel fu uimit la auzul acestei veşti, pentru că ştia că atât Compton cât şi familia lui iubeau foarte mult Guangzhoul.

Dar de ce? S-a întâmplat ceva?

Compton se întunecă la faţă. În Guangzhou aveau loc schimbări rapide, spuse el. Se vehiculau cu atâta uşurinţă cuvinte ca „trădător" şi „spion", încât oricine avusese vreodată vreo legătură cu străinii avea acum motive să se teamă; locul acela se transformase într-o mlaştină cu crocodili. Cine ştie ce se putea întâmpla dacă situaţia se înrăutăţea: decisese că era mai sigur pentru familia lui să se multe altundeva.

Chiar şi la bordul lui *Cambridge*, echipajul simţea tensiunea crescândă din jur. Şi totuşi aceasta nu-i împiedică pe lascarii musulmani de pe vas să viziteze în continuare în fiecare lună moscheea Huaisheng din Guangzhou. Din motive de prevedere, nu mai foloseau însă feribotul public ce lega Whampoa de Guangzhou, ci traversau cu bărci închiriate şi păzite de o escortă înarmată. Plecau joi, după-amiaza; peste noapte rămâneau la moschee şi se întorceau pe *Cambridge* a doua zi, după rugăciunea de la amiază.

Dat fiind că se iveau prea puţine ocazii ca să iasă din izolarea de pe *Cambridge*, Neel începu să-i însoţească pe lascari în excursiile lor lunare. Jodu şi prietenii lui rămâneau la moscheea Huaisheng, iar el traversa pe cealaltă parte a fluviului şi se îndrepta către mânăstirea tibetană, unde ştia că Taranathji îl va primi, ca întotdeauna, cu căldură. Adesea li se alătura acolo şi Compton.

În timpul unei astfel de vizite, în miezul iernii, cei trei –

Neel, Taranathji şi Compton – purtară o discuţie serioasă. Compton ştia din surse demne de încredere că noul guvernator-general, Qishan, nu intenţiona să mai provoace o nouă confruntare armată cu britanicii; dacă ar fi fost după el, ar fi cedat cerinţelor britanicilor. Dar împăratul îi interzisese categoric să facă vreun compromis. Ordinele de la Beijing rămâneseră neschimbate: „străinii rebeli" să fie daţi afară din China cu orice preţ.

În acest moment, Taranathji avansă ideea că metoda cea mai bună de a reuşi era să urmeze sfatul dat de gurkha: să-i atace pe britanici din spate, prin lansarea unei expediţii comune împotriva teritoriilor deţinute de Compania Indiilor Orientale în Bengal. Dacă britanicii ar fi fost constrânşi să se apere în India, nu ar mai fi avut altă opţiune decât să se retragă din China.

Ideea aduse un zâmbet trist pe chipul lui Compton; le dezvălui ceea ce auzise de la Zhong Lou-si – şi anume că Rajendra Bikram Shah, actualul rege gurkha, îşi reînnoise oferta pentru o intervenţie militară; ceruse Beijingului să îl ajute în vederea unui atac asupra forţelor britanice din Bengal.

Auzind aceasta, Neel se ridică în picioare, plin de speranţă. Şi ce s-a întâmplat cu oferta regelui gurkha? întrebă el. Era vreo şansă ca chinezii să se alăture trupelor gurkha pentru a lansa un atac pe uscat asupra Indiei britanice?

Compton scutură din cap; nu, le spuse el, alianţele cu alte regate erau împotriva politicii Beijingului. Şi, în orice caz, cei din familia Qing nu aveau totală încredere în neamul gurkha.

La auzul acestor cuvinte, Neel simţi că îl loveşte ceva în moalele capului.

Ce proşti sunteţi, Han-ren! strigă el. Sunteţi nişte proşti, în ciuda inteligenţei voastre! Nu vedeţi că e singura strategie care ar fi putut da rezultate? Gurkha aveau dreptate încă de la început!

Compton făcu un gest de resemnare. Ce importanţă mai are acum, Ah Neel? E deja prea târziu.

În noaptea aceea, Neel rămase treaz şi se gândi ce mult s-ar fi schimbat toate, în Hindustan şi China, dacă familia Qing ar fi urmat sfatul primit de la vasalii lor nepalezi. Poate că gurkha ar fi reuşit să întemeieze un stat ce ar fi cuprins o mare parte din câmpia Gangelui; un stat destul de puternic să ţină piept puterilor europene.

Dacă o mână de oameni din Beijing nu ar fi fost atât de miopi, harta lumii s-ar fi schimbat simţitor...

În timp ce Neel aluneca în braţele somnului, în enclava străină de pe celălalt mal al fluviului izbucni un zgomot asurzitor. Alergă afară şi văzu că se era în plină desfăşurare un spectacol de focuri de artificii, chiar în pragul Fabricii Americane, unde încă mai locuiau câţiva negustori străini.

Era limpede că se sărbătorea sosirea Noului An Occidental: anul 1841 tocmai începea.

Mai întâi, Shireen se hotărâse ca, la petrecerea de Anul Nou dată de familia Burnham, să poarte cea mai bună rochie de seară pe care o avea. Dar, cu trecerea zilelor, începuse să o tulbure într-un mod straniu gândul de a urca la bordul *Anahitei* îmbrăcată în haine europene. Nu-şi putea scoate din cap ideea că Bahram – cel pentru care fusese construit vasul – nu va vedea asta cu ochi buni. În ziua hotărâtă, alese să poarte un sari pe care i-l dăruise el – o *gara* de mătase liliachie cu broderii cusute la Canton.

Ca să fie în ton cu vestimentaţia lui Shireen, Freddie şi Zadig luaseră şi ei decizia să renunţe la obişnuitele jachete şi pantaloni. În după-amiaza leveului, Zadig se prezentă la vilă arătând ca un curtean de vază al Porţii, îmbrăcat cu un caftan burumcuk şi un calpac lung şi negru. În spatele lui păşea Freddie, ce purta o robă chinezească simplă, dar elegantă, cu guler bogat ornamentat. O expresie pe care Shireen nu o mai văzuse niciodată, de atenţie încordată şi nerăbdare, i se citea pe faţa proaspăt bărbierită. Era limpede că gândul întoarcerii pe *Anahita* răscolise înlăuntrul lui un vârtej de emoţii.

Căzuseră de acord să aştepte să fie luaţi cu şalupa *Anahitei* de pe cheiul situat de cealaltă parte a promontoriului oraşului Macao, pe ţărmul cu vedere spre portul din larg. Shireen fu transportată într-un palanchin şi, spre marea ei surprindere, când se apropie de ambarcaţiune fu recunoscută de îndată. Serangul se grăbi s-o întâmpine, ducând mâna la frunte: *Salaam, bibiji. Khem chho?*

Shireen tresări la auzul salutului în dialect gujarati, ca şi cum acel om ar fi cunoscut-o. Îl privi cu atenţie şi îşi dădu seama că era un membru al echipajului dinainte al *Anahitei*. La fel ca mulţi alţi membri ai echipajului, lucrase pentru familia ei chiar înainte ca vasul să fie construit – fusese angajat din Kutch, pe când era un băieţel, pentru a servi pe batelul tatălui ei.

Yusufji? spuse Shireen. Chiar tu eşti?

Da, bibiji.

Serangul era fericit că-l recunoscuse şi faţa lui bărboasă şi bătută de vânt se lumină de un zâmbet larg.

Înseamnă că încă mai lucrezi pe *Anahita*?

Serangul încuviinţă din cap: Mr Burnham păstrase întregul echipaj al *Anahitei*, zise el. Fiecare om care se afla acum la bord lucrase pentru Seth Bahram; ea era bibiji a lor, şi vestea că avea să vină pe vas în acea zi stârnise emoţie în inimile tuturor.

Bibiji, poate că scândurile *Anahitei* şi-au schimbat proprietarii, dar dumneavoastră şi familia dumneavoastră veţi fi mereu stăpânii spiritului ei. Corăbiile sunt asemeni cailor, bibiji; ţin minte pe cei care i-au crescut.

Pe măsură ce barca înainta pe râu, sentimentul recunoaşterii reciproce se adâncea. Shireen îşi dădu lesne seama care era *Anahita*, prin mulţimea de ambarcaţiuni ancorate în canal; nefiind un vas comercial, dar nici unul de război, avea eleganţa zveltă a unui iaht de agrement.

La rândul ei, *Anahita* păru că se însufleţeşte şi o recunoaşte, atunci când barca se apropie de ea; mulţi membri ai

echipajului se înghesuiseră în dreptul parapetului, întinzând gâturile peste grilaje, ca s-o vadă pe bibiji întoarsă pe vas. Shireen se simţi stânjenită de entuziasmul lor – ca şi cum se întorcea să-şi ia din nou în stăpânire o moştenire ce-i fusese uzurpată. Se întrebă, fără să vrea, dacă nu cumva gazdele vor fi jignite de acea primire.

Dar, dacă Mrs Burnham fusese sau nu ofensată, nu lăsă să se vadă nimic; îi salută pe toţi trei, dar mai ales pe Shireen, cu multă căldură. O luă de braţ şi îi zise:

– Cunoaşteţi foarte bine vasul, nu-i aşa, scumpă Shireen?

– Da, aşa este.

Shireen era bucuroasă că doamnei Burnham îi trecuse starea de rău. Purta o rochie de seară foarte frumoasă, de un gălbui pal, cu un corsaj înalt şi mâneci bufante.

– Poate că veţi vrea să faceţi o plimbare pe punte, împreună cu prietenii, în amintirea vremurilor trecute?

– Mi-ar plăcea, mulţumesc mult.

– Atunci să mergem, spuse Mrs Burnham. Vă conduc înainte să sosească musafirii.

Shireen se aşteptase ca interiorul *Anahitei* să fie mult schimbat, şi chiar aşa şi era. Nu mai era nicio urmă din tablourile şi panourile sculptate cu motive zoroastriene şi asiriene ce împodobiseră odinioară scara de tambuchi ce ducea la cabinele ce alcătuiau apartamentul lui Bahram. Dispăruseră toate, şi nicio altă pictură sau lemnărie decorativă nu le luase locul.

O şi mai mare surpriză o aştepta la capătul culoarului, în apartamentul armatorului. Aceasta fusese zona cea mai luxoasă de pe vas, special amenajată ca locuinţă pentru Bahram. Aici dormise el întotdeauna, într-o cumra spaţioasă şi bogat decorată, ale cărei ferestre dădeau spre pupa.

Shireen crezuse că soţii Burnham, noii proprietari, vor fi folosit ei înşişi acest apartament, dar, atunci când uşa se deschise, constată cu uimire că era folosit ca spaţiu de înmagazinare. Înăuntru erau depozitate, una peste alta, tot felul de

mobile – scaune, mese, tăblii de pat demontate, canapele, fotolii, chiar şi o pianină. Una din cele două ferestre era larg deschisă.

– Mă tem că acest apartament a suferit daune, spuse Mrs Burnham. În timp ce ne apropiam de coasta Chinei, am fost loviţi de furtună şi ferestrele acestei cumra s-au deschis larg. Întregul apartament a fost inundat şi va trebui să-l renovăm când ajungem la docuri. Până atunci, ne-am hotărât să-l folosim drept pod.

Ridică o mână şi arătă înăuntru.

– Uită-te la fereastra de acolo. Chiar acum câteva minute i-am spus unui kussab s-o închidă, dar cred că badmashul a uitat.

Freddie făcu un pas către fereastră.

– Vreţi să închid eu, lah?

– Dacă eşti aşa amabil.

După ce închise fereastra, Freddie se dădu înapoi, ca să privească prin sticlă spre orizontul ce se împurpura.

– Lui Bahram-bhai îi plăceau mult aceste ferestre, spuse Zadig. Îmi amintesc bine cum stătea întins în pat şi privea în depărtare.

Aceste cuvinte treziră în mintea lui Shireen o imagine atât de vie a soţului ei, încât i se părea că apăruse aievea printre umbrele ce se adânceau, ca să mai privească o dată apusul. Acasă, la Bombay, îl văzuse de multe ori aşa, privind marea cu un aer îngândurat şi melancolic. Se întrebase uneori la ce anume se gândea, şi acum înţelese, cu un fior, că mintea trebuie să îi fi rătăcit spre Canton; probabil se gândea la amanta şi la fiul lui, la Freddie, care, în acest moment, privea şi el pe fereastră, într-o atitudine ce evoca o stranie asemănare cu tatăl său.

Sau poate că acea cabină mustea atât de mult de amintirea lui Bahram, încât părea că el era încă acolo, întrupat din forţa acelor amintiri?

Shireen se cutremură.

– Vă rog, Cathy, zise ea, cred că am nevoie să ies la aer curat.

– Bineînţeles, zise Mrs Burnham. E miros de mucegai aici, nu-i aşa? Haideţi să ieşim din nou pe punte.

Îşi trecu braţul pe sub braţul lui Shireen şi ieşiră pe culoar. În timp ce se îndreptau spre punte, le ieşi în cale Babu Nob Kissin.

Sosiseră căpitanul Mee şi cipaii, spuse el. Burra sahib o ruga pe Mrs Burnham să vină pe puntea principală ca să-i întâmpine.

– Mulţumesc, Babu.

Vocea era calmă, aproape indiferentă – dar Shireen, al cărei braţ era împletit cu al ei, simţi fiorul care o străbătu din cap până în picioare, şi respiraţia accelerată care îi urmă.

– Cathy! S-a întâmplat ceva?

– O, nu, zise Mrs Burnham, cu voce pierdută. Sunt cum nu se poate mai theek.

Dar, în timp ce rostea acele cuvinte, strânse şi mai tare braţul lui Shireen, sprijinindu-se de ea.

– Aţi făcut deja cunoştinţă cu căpitanul Mee, nu-i aşa, Shireen? Nu vreţi să veniţi cu mine, să-l întâmpinăm împreună?

– Fireşte că vin, zise Shireen.

Ieşiră pe punte, unde un şir de flautişti şi toboşari cocoţaţi pe scările de acces urcau deja la bord. Odată ajunşi, băieţii traversară în perfectă ordine până în capătul punţii, între stâlpii de la prora, unde cipaii erau deja adunaţi.

Căpitanul Mee fu ultimul dintre ofiţeri care urcă: era o apariţie minunată, în uniformă de gală, cu sabia la şold şi pelerina stacojie aruncată peste umăr. În timp ce urca pe punte, Mrs Burnham strânse din nou braţul lui Shireen, pe care se sprijinea. Neliniştea ei păru să se intensifice atunci când soţul ei îi ură bun venit la bord căpitanului. Stătură de vorbă preţ de câteva minute, după care Mr Burnham fu acostat de un alt invitat, aşa că Shireen trebui să-l prezinte pe căpitan doamnei Burnham. În timp ce făcea aceasta, Shireen băgă de seamă că

Mrs Burnham se albise la faţă; îl privi pe căpitanul Mee şi observă că şi el era schimbat; obrajii îi ardeau. Când îi luă mâna doamnei Burnham, pana de la shakou, pe care îl ţinea sub braţ, începu să tremure ca o frunză. Rămaseră câteva minute fără cuvinte, sorbindu-se din priviri; apoi căpitanul Mee începu să se tragă de guler, de parcă s-ar fi sufocat.

Shireen nu ştia ce să mai creadă; se uită în jur, întrebându-se dacă închipuirea nu-i juca vreo festă. Şi atunci văzu că şi havildarul Kesri Singh observa cu interes întâlnirea dintre căpitanul Mee şi Mrs Burnham. Când ochii lui îi întâlniră pe ai lui Shireen, Kesri interpretă privirea ei drept o rugăminte tacită să intervină, aşa că se grăbi să se alăture căpitanului:

– Sir, trebuie să vă spun ceva...

Kesri se îndepărtă cu căpitanul, iar Shireen o privi pe Mrs Burnham: „

– S-a întâmplat ceva, Cathy?

– Nu, absolut nimic, zise Mrs Burnham, dar ochii ei, Shireen vedea bine, continuau să fie fixaţi asupra căpitanului Mee şi a lui Kesri Singh.

– V-am văzut mai deunăzi stând de vorbă cu havildarul, în faţă la Villa Nova, spuse Shireen. Îl cunoaşteţi?

– Da, răspunse Mrs Burnham, cu glas pierdut. Kesri Singh a fost în regimentul tatălui meu. L-am cunoscut cu mulţi ani în urmă.

– Chiar aşa? făcu, Shireen, mirată de coincidenţă. Înseamnă că l-aţi cunoscut şi pe căpitanul Mee? Ţin minte că zicea că el şi havildarul sunt în acelaşi regiment de douăzeci de ani.

Reacţia doamnei Burnham o făcu pe Shireen să tresară: buzele începură să-i tremure şi, preţ de câteva clipe, închise ochii.

– Da, aveţi dreptate, draga mea Shireen, zise ea în şoaptă. Adevărul e că îl cunosc pe Mr Mee. Într-o zi o să vă povestesc cum ne-am întâlnit...

În acel moment, apăru din nou Babu Nob Kissin, care anunţă:

– A sosit ambarcaţiune ce poartă Miss Paulette Lambert.

Shireen se dădu la o parte şi o urmări pe Mrs Burnham primindu-şi invitata.

Paulette era îmbrăcată cu o rochie de călătorie demodată, neagră şi cu guler înalt, iar pe cap purta ceva ce aducea cu o bonetă de văduvă. Hainele nu îi stăteau bine şi nici chipul ei nu era frumos într-un fel convenţional. Şi totuşi, Shireen observă că radia ceva – o calitate luminoasă – care te făcea să întorci capul spre ea.

De pe cealaltă parte a punţii, Zachary privea şi el scena. Când doamna Burnham şi Paulette se îmbrăţişară, fu cuprins de un soi de gelozie oscilantă, ce alerga între cele două femei şi se agăţa când de Paulette, când de Mrs Burnham. Era ca şi când cele două femei ar fi reprezentat cei doi poli ai dorinţelor lui: una era directă, spontană şi cu gusturi simple, cealaltă misterioasă, sofisticată, iubitoare a luxului. Imaginea celor două împreună fu pentru el o revelaţie: înţelese că, deşi atât de diferite, va fi mereu înrobit de farmecul amândurora – dar asta nu mai avea acum nicio importanţă, pentru că le pierduse pentru totdeauna pe amândouă.

Paulette îl zărise cu coada ochiului pe Zachary, şi o cuprinse deodată agitaţia; rana produsă de scrisoarea lui era încă atât de proaspătă, încât nu putea suporta nici măcar gândul de a sta de vorbă cu el. Dacă ar fi ştiut că va fi şi el la petrecere, nu ar fi venit – dar acum era prea târziu.

Se răsuci pe călcâie şi o porni orbeşte în direcţia opusă, urcând prima scară de tambuchi ce-i ieşi în cale; se trezi pe dunetă, unde era deja adunat un grup de invitaţi – în cea mai mare parte erau ofiţeri în uniformă, cei mai mulţi tineri. Printre ei umblau camaroţii, cu tăvile pline de băuturi şi gustări. Soarele mai avea până să coboare sub linia orizontului, dar lampioanele chinezeşti colorate, agăţate în şiruri de catargele şi velatura corabiei, fuseseră deja aprinse.

Mr Doughty apăru deodată lângă ea.

– O, shahbash, Miss Lambert! strigă el. Nu știam că vă voi găsi aici – sunt ekdum khush să vă văd! De cum am auzit că sunteți pe aici pe undeva, am pornit să vă caut!

Paulette era, la rândul ei, bucuroasă să vadă un chip cunoscut.

– Mr Doughty! Ce surpriză minunată să vă revăd chez les Burnhams, encore!

După aceea îi năpădi torentul amintirilor – începură să vorbească despre petrecerile din Calcutta pe care le dădeau odinioară Burnhamii.

– Ah, ce tumasheri neîntrecuți erau burra-khanasii ăștia doi de Burnhami, nu-i așa? Mai țineți minte ortolanii, Miss Lambert? Și delicioasele chitchki din polock-saug? Doar când mă gândesc la masa unui Burnham îmi lasă gura apă.

– Aveți și de ce, Mr Doughty...

În acel moment, Paulette își dădu seama că la marginea câmpului ei vizual apăruse o siluetă; știa că era Zachary, chiar și fără să-l vadă. O trecu un fior – silueta se mișcase și intrase în raza ei vizuală; dar, chiar și așa, reuși, cu un efort de voință, să-și mențină privirea fixată asupra chipului lui Mr Doughty, remarcând, fără chef, toate amănuntele fizionomiei lui – porii de pe obrajii cărnoși, ori perii mișcători ai mustății sale.

Apoi auzi cu groază cum cineva își drege glasul și își dădu seama că Zachary încerca să se alăture conversației. Încercă să-l împiedice – începu să vorbească iute, sperând că, prelungind astfel discuția cu Mr Doughty, avea să îl facă să plece:

– Și mai țineți minte cum gătea Mrs Burnham prepelița? O înfășura toată în fâșii de slănină. Ca o păsărică în capot, așa îi plăcea s-o descrie.

– Ah, cum aș putea uita așa ceva? Doar când mă gândesc îmi flutură focul.

– Și acele minunate tocane servite la masă, Mr Doughty? Pot spune cu mâna pe inimă că n-am mâncat în viața mea un ghiveci mai bun ca în casa lor.

Mr Doughty, care nu-și dăduse încă seama că Zachary

stătea în spatele lui, răspunse cu însufleţire:

– Ce să mai zic de sosuri şi condimente, Miss Lambert... Vă amintiţi? Nu sunteţi de acord că, dacă ar exista un chutney demn de a fi scris în cărţi, Mrs Burnham l-ar câştiga, de bună seamă?

În acel moment, Paulette îşi dădu seama, cu uşurare, că stratagema ei fusese încununată de succes; Zachary se dăduse un pic la o parte şi îşi ţinea capul în jos, de parcă ar fi fost ruşinat. Stânjeneala lui, deşi nu şi-o putea explica, o încurajă; ar fi vrut să o prelungească, dar aceasta se dovedi imposibil – discuţia despre mâncare îi trezise lui Mr Doughty pofta. Văzu un camarot cu o tavă încărcată şi se repezi la el rostind în grabă:

– Scuzaţi-mă!

Şi o lăsă baltă pe Paulette, pradă sigură acelei singure situaţii pe care aceasta se străduise din răsputeri să o evite – confruntarea directă cu Zachary.

Zachary îşi drese din nou glasul şi Paulette se uită în jur, cuprinsă de panică. Dar nu avea nicio scăpare: nu putea decât să se uite în altă parte şi să nădăjduiască că, astfel, el nu va avea curajul să-i vorbească.

Dar rezultatul nu fu cel scontat; capul ei întors nu-l descurajă pe Zachary; ba mai mult, îi aminti de zilele când certurile cu ea erau singurul mijloc prin care reuşea să o aducă în braţele lui. Simţi că se întoarce în pielea lui, cel de altădată, avatarul lui cu ambiţii mai simple, cel pentru care Paulette era singurul prilej de înflăcărare. Toate cuvintele bine ticluite prin care voia să-i ceară iertare, aşa cum îi ceruse Mrs Burnham îi fugiră din minte. Nu găsi altceva de spus decât:

– Miss Lambert, trebuie să vă vorbesc.

Stângăcia vizibilă a lui Zachary îi dădu curaj lui Paulette; îi răspunse tăios:

– Mr Reid, nu mă interesează ce vă trebuie. Şi nici ce vreţi să spuneţi.

Zachary îşi trecu un deget pe sub guler, ca să-l lărgească.

– Vă rog, Miss Lambert...

Dar, în acea clipă, sunetul unui gong o scoase pe Paulette din locul unde fusese încolţită.

– Doamnelor şi domnilor!

Era vocea lui Mr Burnham, care îi dădea cel mai bun motiv să se întoarcă cu spatele la Zachary.

– Doamnelor şi domnilor, începu Mr Burnham, daţi-mi voie să spun câteva cuvinte, înainte de a rosti o rugăciune pentru succesul misiunii pentru care a fost mobilizat acest corp expediţionar.

Mr Burnham avea atitudinea unui predicator în amvon, cu o mână pe suportul busolei şi cu cealaltă pe gulerul jachetei.

– Aşa cum bine ştiţi, continuă el, cu voce răsunătoare, cu două săptămâni în urmă, căpitanul Elliot i-a dat un ultimatum lui Qishan, noul guvernator-general al provinciei; l-a avertizat că, dacă cerinţele noastre nu vor fi îndeplinite, se va confrunta cu un atac armat. Acest ultimatum a expirat de ceva vreme, şi sunt slabe speranţe că vom primi vreodată răspuns. În acest moment, toată lumea ştie că mesajul împăratului către supuşii săi mandarini este de a „anihila barbarii".

Aici Mr Burnham se opri, pentru a cântări reacţia publicului, care îl asculta într-o tăcere mormântală. Continuă să vorbească, cu glas din ce în ce mai apăsat:

– Ei bine, tiranul manciurian va avea repede ocazia să treacă la fapte! Ştiu din surse sigure că ostilităţile vor începe foarte curând, poate chiar până la sfârşitul săptămânii. Rezultatul, asupra căruia nu planează, neîndoielnic, niciun dubiu, va avea o însemnătate istorică.

Mr Burnham se întoarse spre căpitanul Mee, care stătea în picioare lângă el. Ridică o mână şi o puse pe epoletul căpitanului.

– Pe umeri ca acesta se sprijină datoria de a elibera un sfert de omenire de sub jugul tiraniei, de a oferi poporului

chinez darul libertății, așa cum a făcut imperiul britanic în toate acele părți ale globului pământesc pe care le-a cucerit și subjugat.

Mr Burnham se opri și făcu un gest ce cuprindea tot grupul tinerilor ofițeri adunați pe dunetă.

– Dumneavoastră, domnii mei, veți fi cei care vor înmâna chinezilor darurile de care se bucură milioane de supuși ai sublimei noastre monarhii, încredințați că nu există nicio libertate mai mare, niciun mai nobil motiv de mândrie decât să fii supus al Imperiului Britanic. Aceasta este misiunea divină pe care însuși Atotputernicul a pus-o în mâinile rasei și nației noastre. Nu am nici cea mai mică îndoială, domnilor, că vă veți dovedi încă o dată demni de ea. Să nu spună cineva vreodată că guvernul nostru a căutat acest conflict cu lumânarea. Dimpotrivă, am dat dovadă de o răbdare nemărginită; am îndurat insulte, umilințe și oprimare, cu o dârzenie exemplară, am trimis delegație după delegație, ca să poarte tratative cu acest tiran fără de Dumnezeu ce își spune Fiul Cerului – dar toate eforturile noastre diplomatice au rămas fără niciun rezultat. Ambasadorii noștri, reprezentanți ai celei mai puternice națiii de pe fața pământului, au fost jigniți sau alungați. Li s-au aruncat în față epitete ca „ochi de barbar"; li s-a spus că trebuie să îngenuncheze în fața despotului ce pretinde că domnește prin voința divină. Toate eforturile noastre de conciliere și compromis au fost timp pierdut; exploatatorul manciurian le-a zădărnicit pe toate. Orgoliul lui și ignoranța fudulă au atras pedeapsa teribilă ce va cădea curând pe capul lui și a armatei sale. El este cel răspunzător pentru afronturile de netolerat pe care ni le-a adus comisarul Lin, care au culminat cu un act de hoție ordinară – confiscarea mărfurilor noastre. Să nu se considere însă nici măcar o clipă că această cruciadă e motivată de dorința de a ne recupera banii. Acesta este un conflict predestinat, la fel de inevitabil ca lupta dintre Cain și Abel. De o parte, se află această rasă înglodată în depravare, tiranie, înfumurare și rău; de cealaltă parte, iată-i pe cei mai

adevărați, pe cei mai viteji reprezentanți ai libertății, civilizației și progresului din istoria omenirii.

Un ropot de aplauze îl întrerupse pe Mr Burnham; ridică o mână, pentru a mulțumi, și continuă să vorbească:

– Să nu uităm că în centrul acestui conflict sunt două valori inestimabile și inviolabile: libertatea și demnitatea. Acest război se duce nu numai pentru a elibera pe fiii etniei Han de sub jugul tiraniei manciuriene, dar și pentru a ne apăra propria demnitate, care a suferit mai mult pe aceste meleaguri decât oriunde altundeva în lume.

Acestor cuvinte le răspunse un cor spontan ce strigă:

– Ruşine să le fie! Ruşine!

Mr Burnham așteptă să înceteze strigătele și continuă:

– E oare firesc să înghițim la nesfârșit insultele cu care omul alb e catalogat în această țară? Să le dăm voie la nesfârșit să ne înjosească, numindu-ne „barbari", „diavoli străini", „demoni cu părul roșu" și altele asemenea?

Adunarea răcni într-un glas:

– Nu! Niciodată!

– E oare firesc, spuse Mr Burnham, ca noi, cei ce trăim sub cel mai mândru și mai războinic steag din lume, să nu cerem socoteală pentru insultele ticăloase și repetate aduse reprezentanților măritului nostru suveran?

Se opri din nou și adunarea strigă:

– Nu!

– Atunci așa să fie! spuse Mr Burnham. Să le dăm Celeștilor pedeapsa pe care și-o merită și să sperăm că îi va face să ia drumul căinței – pentru că așa spune Sfânta Carte: „Suferiți pedeapsa: Dumnezeu se poartă cu voi ca și cu niște fii; căci care este fiul pe care nu-l pedepsește tatăl?" Îi invidiez sincer pe chinezi pentru marele noroc pe care îl au – și anume ca biciul pedepsei lor să fie ținut de mâini precum acestea.

Mr Burnham îl prinse pe căpitanul Mee de încheietura mâinii și îi ridică brațul în aer, în uralele publicului.

Acum, cu ultimele raze ale soarelui ce asfințea strălucind

direct asupra lui, chipul lui Mr Burnham se înroşi, cuprins de exaltare:

– Nu am nicio îndoială, domnilor, că Dumnezeu vă va binecuvânta şi ajuta în ceea ce faceţi, pentru că înfăptuiţi voia Lui. Atunci când sarcina noastră se va încheia, China va fi de nerecunoscut: aceasta va fi moştenirea pe care o veţi lăsa posterităţii. Generaţiile viitoare se vor minuna, când vor citi despre miracolul înfăptuit de voi. Şi se va spune, pe drept cuvânt, că niciodată în cursul istoriei lumii nu a înfăptuit un grup atât de mic de oameni o atât de măreaţă schimbare.

În jurul lui izbucniră urale şi Mr Burnham ridică mâna:

– Acum, domnilor, haideţi să ne rugăm.

În timp ce murmura cuvintele rugăciunii, cu capul plecat, Paulette îl zări din nou pe Zachary şi-şi dădu seama că era încă lângă ea. Decise să încerce să fugă de îndată ce se va încheia rugăciunea – dar hotărârea îi fu zădărnicită de un anunţ care îi prelungea chinul:

– Iar acum, doamnelor şi domnilor, un salut drapelului nostru, din partea minunaţilor noştri cipai bengalezi.

Chiar în momentul în care Kesri dădea prima comandă, Zachary şopti în urechea lui Paulette:

– Trebuie să-ţi spun ceva...

Îi era cu neputinţă să mai evadeze, aşa că o luă înainte, către capătul cel mai îndepărtat al punţii, acolo unde nu era niciun pericol să-i audă cineva. Cu fiecare pas pe care îl făcea, avea impresia că cineva o împinge cu sila. Ajunsă la parapet, se întoarse către Zachary, cu ochii în flăcări:

– Nu, Mr Reid! şuieră ea. Nu trebuie să-mi spuneţi nimic. Nu mi-aţi spus destul în scrisoare? Acum vă văd aşa cum sunteţi de fapt: un mincinos şi un trădător. Un om ale cărui cuvinte nu au nicio valoare, nicio greutate. Nu aveţi ce să-mi mai spuneţi, care să mă poată interesa.

Vehemenţa cu care fuseseră rostite aceste cuvinte îl răni pe Zachary atât de adânc, încât scuzele pe care şi le pregătise

i se stinseră pe vârful limbii. Nu mai ştia de ce fusese de acord cu acea împăcare pusă la cale de Mrs Burnham. De ce trebuia să ia asupra lui sarcina de a îndrepta o neînţelegere pe care o cauzase chiar ea? În trecut făcuse atâtea pentru Paulette şi, drept răsplată pentru eforturile lui, primise doar suferinţă. Acum îşi dorea din suflet să o facă să-i pară rău pentru fiecare din vorbele aruncate. În acel moment, atenţia îi fu atrasă de o comandă şi privirea i se îndreptă spre Kesri, aflat, în poziţie de drepţi, cu sabia ridicată ceremonios, la celălalt capăt al punţii.

Zachary îşi dădu seama brusc ce trebuia să spună.

– Aţi fost sinceră, Miss Lambert, când aţi zis că nu am nimic de spus care să vă poată interesa? întrebă el.

– Cât se poate de sinceră.

– Foarte bine. O să vă demonstrez că nu aveţi dreptate.

Zachary se întoarse şi arătă spre Kesri, care dădea o nouă comandă escadronului de cipai.

– Îl vedeţi pe havildarul de acolo? spuse Zachary. Pe acel cipai înalt? Ei bine, cred că v-ar interesa foarte mult, domnişoară Paulette, să ştiţi cine este.

– De ce? Cine e?

Zachary făcu o pauză, pentru ca dezvăluirea lui – atunci când avea s-o facă – să aibă mai mare efect.

– E fratele unei prietene pe care o aveaţi pe *Ibis* – Ditty.

Paulette se dădu înapoi, trăsnită.

– Nu vă cred, Mr Reid, zise ea, cu voce şovăitoare. M-aţi indus în eroare de multe ori şi mai înainte – de ce aş avea încredere în ceea ce-mi spuneţi acum?

– Pentru că e adevărat, Miss Lambert. Eu şi havildarul am călătorit până aici pe acelaşi vas, pe *Hind*. Aflând că am fost pe *Ibis*, a venit la mine să-mi vorbească despre sora lui şi i-am spus tot ceea ce ştiu. Mi-a cerut să nu mai vorbesc nimănui despre asta şi eu i-am respectat dorinţa, până azi. Dar dumneavoastră trebuie să ştiţi cine e – poate că asta vă va ajuta să vă aduceţi aminte că Ditty a fost cea pentru care aţi venit la

mine în cabină în acea noapte, pe *Ibis*; de dragul ei m-ați rugat să-i dau voie soțului ei să evadeze, împreună cu ceilalți fugari. Am făcut așa cum mi-ați cerut și, din cauza asta, a trebuit să petrec luni în șir închis în carceră, dormind pe o bucată de piatră rece, în timp ce dumneavoastră – pe măsură ce amintiri amare năvăleau în mintea lui Zachary, vocea îi devenea mai tăioasă – în timp ce dumneavoastră dormeați pe un pat de flori și roze, ca fiică adoptivă a unui mare bogătaș.

Paulette era redusă la tăcere și nu avea replică.

– Zău așa, Miss Lambert, continuă Zachary, *Ibis* ne-a lăsat moștenire multe secrete, și eu unul le-am păstrat cu sfințenie. Poate că, la urma-urmelor, nu sunt chiar atât de trădător și mincinos cum credeți.

În timp ce-l asculta, Paulette se simți brusc copleșită de importanța cuvintelor lui; înțelese că, oricât și-ar fi dorit să pună capăt relației cu Zachary, nu va putea niciodată să se elibereze – legătura cu *Ibis* era ca o făptură vie, înzestrată cu puterea de a-și întinde mâna din trecut până în prezent, pentru a controla voința celor pe care îi ținea în mrejele ei. Avea impresia că această făptură își bătea joc de ea, pentru că se amăgise că-și poate hotărî singură soarta.

Înainte ca Paulette să se poată gândi la ce ar mai fi fost de spus, Zachary își ridică pălăria și o salută cu o plecăciune:

– Rămas bun, Miss Lambert. Nu știu dacă ne vom mai vedea vreodată, dar, dacă va fi să se întâmple, fiți convinsă că nu vor fi fost alegerea și dorința mea.

Un ropot de aplauze întâmpină sfârșitul ceremoniei cipailor. După ce aplauzele încetară, Mrs Burnham, care era așezată lângă Shireen pe dunetă, se ridică în picioare.

– A fost un spectacol atât de minunat, încât aș vrea să-i mulțumesc personal havildarului.

Propunerea fu primită cu entuziasm de soțul ei.

– Bineînțeles, draga mea. Și trebuie să avem grijă să li se servească niște gustări.

Kesri era jos, pe puntea principală, unde, în virtutea obişnuinţei, trecea în revistă invitaţii ce se perindau pe puntea *Anahitei*, ca şi cum ar fi fost trupe pe un câmp de luptă. Ochii lui se îndreptau cu precădere către căpitanul Mee şi Mrs Burnham: cei doi erau asemenea stegarilor ce marchează punctele de orientare în perdeaua de praf şi fum dintr-o bătălie; îi urmărea cu privirea aproape fără să fie conştient de asta. Remarcase că, după întâlnirea de la început, de lângă scară – moment în care doar intervenţia lui promptă îl împiedicase pe căpitan să se dea în stambă –, cei doi păstraseră o anumită distanţă.

Deodată, o văzu pe Mrs Burnham înaintând chiar spre el; luă poziţia de drepţi, cu ochii fixaţi asupra unui punct aflat la mijlocul drumului dintre ei. După ce ea îl salută cu un: „Salaam, Kesri Singh!", o salută şi el, milităreşte, fără să o privească în faţă:

Salaam, memsahib!

Tu şi oamenii tăi aţi dat un spectacol pe cinste, Kesri Singh.

Aap ki meherbani hai. Sunteţi foarte amabilă, Cathy-memsahib.

După un moment de tăcere, tonul ei era complet schimbat – plat şi grăbit.

Kesri Singh, spuse ea, avem prea puţin timp la dispoziţie şi nu vreau să-l irosesc.

Ji, memsahib.

Vreau să-ţi pun o întrebare, Kesri Singh. E vorba de Mee-sahib.

Ji, Cathy-memsahib.

E însurat?

Nu, Cathy-memsahib, nu e.

O, făcu ea şi, după o clipă, coborî vocea. Atunci poate că are o... o... *kali-bibi*, „o soţie neagră"?

N-aş putea spune, Cathy-memsahib. Pentru mine el e kaptan-sahib, nu vorbim despre aşa ceva.

Chiar în timp ce rostea aceste cuvinte, Kesri își dădea seama că nu putea s-o ducă de nas; fiind fiică de militar, știa în mod sigur că asemenea lucruri nu pot rămâne un secret în cadrul batalionului.

Și nu se înșelase; pe fața ei se citea că luase răspunsul lui ca pe un refuz de a spune mai mult.

Deci nu vrei să vorbești cu mine, Kesri Singh, așa e?

Nu am nimic de spus, Cathy-memsahib. Mee-sahib nu e căsătorit și nici nu ține vreo femeie.

A vorbit vreodată despre mine?

Nu cu mine, nu, memsahib.

Deci asta e tot? Nu mai ai nimic să-mi spui?

Disperarea din glasul ei îi stârni lui Kesri mila.

E ceva ce vă pot spune, Cathy-memsahib, zise Kesri.

Da?

Ek baar, spuse Kesri, odată, la vreo doisprezece ani după acea iarnă de la Ranchi, Mee-sahib a fost rănit în luptă. Eram lângă el și eu am fost cel care i-a scos koortiul. În buzunarul de la piept – Kesri ridică mâna și o duse în dreptul inimii – erau niște hârtii.

Ea își ținu răsuflarea: Ce hârtii?

Cred că era scrisoarea dumneavoastră.

Scrisoarea mea?

Da, Cathy-memsahib. Cred că era scrisoarea pe care mi-ați dat-o ca să i-o dau lui, cu mulți ani în urmă, la Ranchi.

Kesri zări două puncte sclipitoare la marginea câmpului său vizual, și așa își dădu seama că ochii ei se umeziseră. Și în același moment îl văzu pe căpitanul Mee, care cobora scara și se îndrepta spre ei. Încercă să o avertizeze pe Mrs Burnham, cu o mișcare a ochilor. Ea privi peste umăr și îl văzu pe căpitan mergând în direcția lor; se întoarse într-o parte și scormoni în săculețul de mână.

– Oho, Mrs Burnham, zise căpitanul Mee, pe un ton forțat glumeț. Sper că havildarul meu nu v-a dezvăluit toate secretele batalionului? Se pare că are multe să vă povestească.

– Căpitane Mee, zise doamna Burnham, pe acelaşi ton vesel. Nu cumva sunteţi gelos pe havildarul dumneavoastră?

Dar, în următorul moment, păru că se sufocă.

– Of, Neville, spuse, cu o voce moale şi tremurătoare. Cât timp ne mai prefacem?

Candoarea ei îl luă pe căpitan pe nepregătite, dându-i la o parte faţada politicoasă. Asemeni cercurilor pe suprafaţa apei, durerea, dorul şi dezamăgirea din ultimii douăzeci de ani păreau că se propagă pe chipul lui. Când vorbi din nou, avea aceeaşi voce pe care Kesri o auzise în cort la el, în urmă cu câteva zile: vocea unui tânăr îndurerat şi confuz, de optsprezece ani.

– Cathy, nu ştiu ce să spun. Am aşteptat atâta timp – şi acum...

De sub borul pălăriei, Mrs Burnham îi aruncă lui Kesri o privire plină de recunoştinţă. Apoi, încet, cei doi se îndepărtară împreună.

– Aici îmi eraţi, Reid!

Mr Burnham îşi aruncă braţul peste umerii lui Zachary şi îl trase deoparte.

– Aţi reuşit să staţi de vorbă cu căpitanul Mee?

– Nu încă, sir, spuse Zachary. Va fi mai dificil aici, cu toată lumea asta, dar o să încerc.

– Cel mai bine e să o faceţi acum, zise Mr Burnham. Dacă nu punem mâna pe el repede, fiţi sigur că o vor face alţii.

Zicând acestea, Mr Burnham se îndreptă spre un invitat, iar Zachary porni în căutarea căpitanului Mee, pe duneta ticsită de lume. Nevăzând nici urmă de acesta, ochii îi rătăciră spre puntea principală acolo o descoperi pe Mrs Burnham; văzu, cu uimire, că era absorbită de conversaţia cu – ultima persoană la care s-ar fi aşteptat Zachary! – sergentul cipailor bengalezi.

Zachary o urmărise de la distanţă pe Mrs Burnham la multe petreceri şi dineuri, dar de data aceasta i se păru că

vede ceva ciudat în atitudinea ei; nu avea nimic din ţinuta ei obişnuită în societate. Capul îi era aplecat astfel încât se vedea că soarbe fiecare cuvânt de pe buzele sergentului.

Ce oare putea să-i spună un havildar ca să-i trezească interesul în aşa măsură?

În timp ce rumega aceste gânduri, Zachary băgă de seamă că o siluetă în uniformă se apropiase de cei doi. O clipă mai târziu, îşi dădu seama cine era: nimeni altul decât căpitanul Mee.

Zachary îngheţă. Rămase ţintuit locului pe punte şi privi cum Mrs Burnham şi căpitanul Mee stăteau de vorbă. Când plecară de lângă Kesri, Zachary se aplecă înainte, strângând puternic bara parapetului. Chiar în acel moment, Mrs Burnham întoarse capul, şi lumina unui lampion îi căzu direct pe chip. Zachary trebui să-şi înăbuşe un strigăt – chipul întors către căpitanul Mee nu era masca pe care o purta ea în public, ci chiar acela pe care îl ştia bine, din budoarul ei. Din câte ştia, nu mai exista decât un singur bărbat ce cunoscuse acest chip al doamnei Burnham – şi acel bărbat era soldat, locotenent, aşa îi destăinuise ea, prima şi singura ei dragoste.

Zachary observă că şi umerii îmbrăcaţi cu roşu ai căpitanului Mee erau îndreptaţi spre doamna Burnham într-un fel ce sugera că cei doi erau mai mult decât cunoştinţe întâmplătoare. Bănuielile începură să fiarbă în mintea lui, şi apoi un val de gelozie atât de puternic, încât trebui să se ţină de parapet ca să nu-şi piardă echilibrul.

Despre ce vorbeau oare, atât de apropiaţi?

Zachary trebuia să afle; curiozitatea ce pusese stăpânire pe el era prea puternică pentru a-i putea rezista. Înainte să-şi dea seama bine ce face, picioarele i se puseră în mişcare, ducându-l către scara de tambuchi, şi coborî pe puntea principală. Se avântă în marea de invitaţi şi începu să îşi croiască loc spre cei doi. Dar, când ajunse la doar câţiva paşi distanţă, se răzgândi; dacă Mrs Burnham l-ar fi văzut, şi-ar fi dat seama imediat ce voia să facă.

Se opri pentru a cugeta ce să facă; ochii îi căzură pe uniforma albă a unui flautist: își dădu seama imediat că era Raju – băiatul se plimba încoace și încolo, de parcă se rătăcise.

– Tu de colo, kid-mus!

– Bună seara, sir, spuse Raju, cu un glas mic și speriat.

– Cum o mai duci?

– Bine, sir.

– Îți place să fii flautist?

– Da, sir, îmi place. În cea mai mare parte a timpului.

– Dar nu acum? De asta te plimbi pe aici ca un cățeluș pierdut?

– Sir, toboșarii m-au trimis să le găsesc niște grog. Au zis că asta e treaba celui mai tânăr flautist. Dar nu am habar unde să găsesc o sticlă de grog, sir, și mă tem că o să se supere pe mine.

Zachary se lăsă pe vine și se apropie de urechea lui Raju.

– Ascultă, kid-mus, îți fac eu rost de o sticlă de grog, îți promit. Dar va trebui să faci și tu ceva, ca s-o câștigi.

– Cum, sir?

– Să joci un joc.

– Ce joc, sir?

Zachary făcu semn cu capul spre căpitanul Mee și Mrs Burnham.

– Îi vezi pe cei doi de acolo?

– Da, sir.

– Ei bine, iată cum e jocul – trebuie să te furișezi pe la spatele lor și să asculți ce vorbesc. Dar ei nu trebuie să te vadă. Jocul e secret, înțelegi? Doar eu și cu tine îl jucăm.

– Da, sir.

– Crezi că ești în stare?

– Da, sir.

– Hai, du-te atunci.

Zachary îl lăsă pe Raju să-și croiască drum pe punte, iar el opri un camarot și îi strecură un dolar spaniol în mână:

– Poți să-mi aduci o sticlă de grog? Jaldee ekdum?

– Da, sir. Ekdum jaldee.

În timp ce aştepta să se întoarcă camarotul, Zachary îl observă pe Raju ; acesta dăduse ocol punţii şi trăgea cu urechea, neobservat, la conversaţia dintre Mee şi Mrs Burnham. Când sosi sticla de rom, Zachary îi făcu semn să se întoarcă.

Se lăsă din nou pe vine şi zise:

– Ai auzit ceva, kid-mus?

– Da, sir. Doamna Burnham zicea ceva despre un pălărier ce are prăvălia lângă biserica Sfântul Lazăr din Macao. Zicea că merge acolo des.

– A, da? Şi el ce-a răspuns la asta?

– A spus că se vor întâlni acolo.

– Şi altceva?

– Asta e tot ce-am auzit, sir.

Zachary îl bătu pe Raju pe spate şi îi dădu sticla.

– Te-ai descurcat foarte bine, kid-mus mic. Ţi-ai câştigat cinstit grogul. Dar ţine minte că e secret – să nu sufli o vorbă nimănui!

– Da, sir. Mulţumesc, sir.

De când pusese piciorul pe *Anahita*, Shireen nu era în stare să-şi scoată din cap nici măcar o clipă că aici avusese loc accidentul lui Bahram; că aici era puntea de pe care soţul ei căzuse şi murise. În tot timpul discursului lui Mr Burnham şi al ceremoniei ce a urmat, se tot întrebase: căzuse oare de pe partea jamna sau de pe dawa? Sau poate alunecase cumva peste pupa? O neliniște stranie o cuprinse, în timp ce se gândea la asta – iar neliniştea i se adânci, când îl văzu pe Freddie conducând-o pe Paulette în direcţia ei. Dar, după ce îi fu prezentată, Shireen începu să o simpatizeze pe noua ei cunoştinţă; o invită să se aşeze pe banchetă şi ascultă câteva minute, în liniște, cum Zadig şi Paulette vorbeau despre grădinărit.

În cele din urmă, Shireen abordă pe un ton vioi subiectul ce o preocupa:

– Miss Lambert, e adevărat că în ziua morţii soţului meu vă aflaţi pe insulă?

– E adevărat, Mrs Modddie, zise Paulette. Eram sus, la pepinieră, în ziua aceea, şi am văzut vasul acesta, *Anahita*, ancorat. Deşi erau mai multe vase în acea dimineaţă în golf, doar *Anahita* mi-a atras atenţia.

– De ce? spuse Shireen.

– Pentru că era o scară – o scară de frânghie – atârnată de o fereastră deschisă, în partea din spate.

– Vrei să spui de la camera soţului meu? De la pupa navei?

– Da, zise Paulette. Chiar de acolo.

Surprinsă, Shireen exclamă:

– Dar de ce să fie o scară la fereastra lui?

– Nu pot spune nici eu de ce era acolo, zise Paulette. Şi mie mi s-a părut bizar, pentru că jos nu era nimic decât apă.

Shireen se întoarse către Freddie şi Zadig.

– Ştiaţi ceva de această scară?

Zadig dădu din cap, în semn că nu.

– E prima dată când aud, bibiji.

– Nu am mai spus nimănui despre ea, zise Paulette. Ca să fiu sinceră, aproape că uitasem de ea, până ce nu m-a întrebat Freddie.

– Dar cum putea să ştie Freddie? strigă Shireen, întorcându-se spre el. Ţi-a spus cineva ceva de scară, Freddie?

– Nu, zise Freddie, nu mi-a spus nimeni nimic. Dar eu văd în visele mele, lah, scara agăţată de fereastră. De aceea întreb la don'şoara Paulette, ne? Şi ea spune la mine, da, am văzut-o de dimineaţă, dar după un ceas a dispărut.

– Trebuie că a luat-o Vico, spuse Zadig. Dar mie nu mi-a pomenit niciodată aşa ceva.

Shireen nu reuşea să înţeleagă nimic din toate acestea.

– Dar de ce o scară? Crezi că e ceva necurat la mijloc?

– Nu, zise Zadig, scuturând din cap. Dacă ar fi fost ceva necurat, nu ar fi lăsat scara să atârne. Şi în orice caz nu s-au

găsit semne de vreo luptă în cabina lui Bahram-bhai sau pe corpul său.

– Dar atunci ce s-a întâmplat? spuse Shireen. La ce folosea scara? La urcat sau la coborât?

Nimeni nu spuse nimic, aşa că Shireen se întoarse din nou către Freddie.

– Tu ştii răspunsul, nu-i aşa, Freddie? Spune-mi, te rog, la ce folosea scara.

Freddie nu răspunse imediat. Avea ochii închişi şi părea căzut în transă. Atunci când vorbi din nou, vocea îi era foarte stinsă:

– Cred că tata coboară pe scară pentru că cineva cheamă pe el.

– Cine?

– Mama mea.

– Mama ta? strigă Shireen. E cu neputinţă. Nu a murit cu ani în urmă?

Freddie scutură din cap.

– Nu murit mama, lah, spuse el. Fost ucisă, ne? De oameni care caută pe mine. Ea mă ajută să scap de ei şi ea nu le spune unde sunt. Aşa că ei o înjunghie şi aruncă pe ea în fluviu – Fluviul Perlelor. Nu fost nici înmormântare, nimic, deci ea e în apă, în fluviu, în apa aceasta pe care suntem noi acum. Eu văd pe ea uneori, nu găseşte linişte, aşa că vine la mine. Noaptea aceea, când tata venit aici de la Canton cu corabia acesta, eu cred că ea venit şi la el şi chemat să vină cu ea. El coborât pe scară şi mers la ea. Am văzut asta în multe vise, lah.

– Nu! Shireen simţi că ameţeşte; scutură violent din cap. Nu! Nu pot să cred! Nu vreau să cred aşa ceva!

Iar apoi, dintr-o dată, totul i se întunecă înaintea ochilor.

Agitaţia de pe dunetă îi atrase atenţia lui Kesri. Nu-şi dezlipea ochii de la mulţimea tulburată, dar când văzu că un trup culcat era transportat de acolo, îşi dădu seama că nu avea de ce să se alarmeze; duceau înăuntru o doamnă care leşinase.

Apoi, după puţin timp, băgă de seamă că o memsahib în rochie neagră şi bonetă se îndrepta spre el. Nu-i dădu prea mare atenţie; mulţi sahibi şi memsahibe veniseră la el pentru a-i adresa cuvinte de laudă pentru escadronul lui de cipai; socoti că şi această missy-mem avea să facă la fel.

Dar, când ajunse faţă în faţă cu el, nu spuse nimic; rămase pe loc, în tăcere, privindu-l cu atenţie.

Gândind că nu era sigură dacă el înţelege engleza, zise:

– Bună seara, memsahib.

În acel moment ea începu să vorbească – dar nu în engleză, ci în hindustani.

Sunteţi fratele lui Deeti, nu-i aşa? Se vede după chip, după ochi. Vă desena mereu chipul. Îmi amintesc că odată v-a desenat ţinând un bundook.

Kesri amuţi şi el. Când îşi reveni, nu putu să zică decât:

De unde aţi aflat? De unde ştiţi că Deeti este sora mea?

Mi-a spus Mr Reid, zise Paulette. Şi eu am fost pe vasul acela, să ştiţi – pe *Ibis*. Sora dumneavoastră mi-a fost prietenă; am stat mult de vorbă, mai ales în ultimele zile, înainte de a ajunge în Mauritius.

Eraţi cu ea? Kesri dădu din cap neîncrezător. V-a spus cumva şi de ce a fugit din sat, după ce i-a murit soţul?

Da, mi-a povestit totul.

Kesri fu cuprins de panică; îi era teamă la gândul că s-ar fi putut să nu fie destul timp pentru a asculta toată povestea.

Spuneţi-mi. Spuneţi-mi ce v-a povestit Deeti. Aştept de atâta timp – vă rog spuneţi-mi tot.

Amurgul lăsase loc întunericului; de aceea Raju nu văzuse silueta lui Babu Nob Kissin, care purta obişnuitele haine de culoarea şofranului, până ce acesta nu apăru deasupra lui.

Hei, băiete! Vino încoace – trebuie să-ţi spun ceva.

Babu Nob Kissin îl conduse pe Raju până la parapet, apoi se lăsă în genunchi, ca să-i poată vorbi la ureche:

Raju, ascultă-mă bine. Trebuie să-ţi spun un lucru foarte

important. Printre invitații din seara asta sunt și prieteni ai tatălui tău. Cred că ar putea să te ajute să-l găsești.

Cine sunt aceștia? zise Raju.

Ai văzut cumva o memsahib într-o rochie neagră și cu bonetă? Chiar adineaori stătea de vorbă cu havildarul. O cheamă Paulette Lambert – îl cunoaște pe tatăl tău. Și ea a fost pe *Ibis*, și pe urmă l-a întâlnit și aici, în China. Se poate să fi remarcat și un bărbat în robă chinezească... E prieten cu tatăl tău. Dacă există cineva care poate să-i transmită un mesaj tatălui tău, atunci el e acela. Trebuie să vorbești cu el.

Raju se uită pe punte, de jur-împrejur, dar nu văzu pe niciunul dintre aceștia.

Dar unde sunt?

Cred că au intrat înăuntru, să vadă cum se mai simte Mrs Moddie.

Gomustaul ridică un deget și arătă către o pasarelă ce ducea către prova:

– Du-te și aruncă o privire acolo; cred că o să-i găsești.

Fără să spună o vorbă, Raju o porni în direcția indicată. Își făcu loc printre oaspeți, dădu ocol și ajunse la culoarul ce ducea spre cabinele din spatele ambarcațiunii.

Aici era liniște și nu era nimeni. Coridorul era slab luminat, de câteva lămpi ce pâlpâiau.

Lipindu-se de unul din pereți, Raju înainta încet. La dreapta și la stânga erau cabine, dar toate păreau închise. O singură ușă, cea de la capătul cel mai îndepărtat, era întredeschisă. Deasupra ei scria: „Apartamentul armatorului".

Raju se furișă spre intrare, și își lipi un ochi de crăpătura ușii. Înăuntru păreau să fie mobile, claie peste grămadă; un curent de aer împinse ușa, deschizând-o mai mult, ca și cum îl invita să intre. Raju șovăi o clipă, apoi pătrunse înăuntru.

Prin ferestre intra lumina lunii – una din ele era larg deschisă. Raju văzu, cu uimire, că cineva stătea în fața ferestrei, într-un fotoliu. Nu putu desluși altceva decât un cap înfășurat în turban, profilat în lumina lunii.

Raju răsuflă uşurat, când îşi dădu seama că bărbatul nu observase prezenţa lui acolo. Îşi ţinu răsuflarea şi făcu un pas înapoi, spunându-şi că poate era mai bine să plece cât încă mai putea.

Dar, chiar când era cât pe ce să se strecoare afară, capul cu turban se întoarse în direcţia lui: în lumina argintie a lunii, Raju văzu un chip lat, pătrăţos, cu barba ajustată.

– Iertaţi-mă, sir, zise Raju, pe un ton de scuză, nu ştiam că sunteţi aici.

Spre marea lui uşurare, nu fu acoperit de un val de cuvinte mânioase, aşa cum se aşteptase; bărbatul îi zâmbi în tăcere.

– Iertaţi-mă, sir, bâigui din nou Raju, şi se furişă afară. Trase uşa după el şi o închise, iar când se întoarse, observă două siluete, un bărbat şi o femeie, ce tocmai ieşeau dintr-una din cabinele înşirate de-a lungul culoarului. Bărbatul era îmbrăcat cu o robă chinezească şi, la vederea lui Raju, spuse:

– Salutare. Cine eşti tu, eh? Ce faci aici?

Deodată, Raju îşi dădu seama că aceasta era perechea de care îi pomenise Babu Nob Kissin.

– Pe dumneavoastră vă căutam, sir, zise el repede. Şi pe doamna.

– Ne căutai pe noi? zise Paulette mirată. De ce?

Raju se apropie în grabă de ei.

– Pentru că amândoi îl cunoaşteţi pe tata, spuse el, cu o voce scăzută. Aşa mi-a zis Babu Nob Kissin.

– Cine e tatăl tău?

– Îl cheamă Neel.

Kesri încerca să-şi revină după şocul provocat de întâlnirea cu Paulette, când, deodată, se trezi faţă în faţă cu Zachary.

– Salutare, sergent. Putem sta puţin de vorbă?

– Da, ce este, Reid-sahib?

– Sergent, vă aduceţi aminte de seara aceea de pe *Hind*? Când aţi venit la mine în cabină şi mi-aţi pus întrebări despre sora dumneavoastră?

– Da, Reid-sahib.

– Sergent, vreau să vă rog să-mi faceţi acum aceeaşi favoare. Am şi eu nişte întrebări să vă pun.

– Întrebări? zise Kesri mirat. Mie?

– Da, sergent. Mi-aţi spus că acum şaptesprezece ani aţi fost ordonanţa căpitanului Mee. E adevărat?

– Da, sir.

– Ai fost cumva cu el într-un loc numit Ranchi?

– Da, Reid-sahib.

– Pe atunci el era locotenent?

– Da.

– Mrs Burnham... era şi ea acolo?

Chipul lui Kesri se crispă şi muşchii maxilarului începură să-i tresară.

– Ce anume vreţi să aflaţi, Reid-sahib?

– Ascultaţi, sergent, zise Zachary tăios, atunci când mi-aţi pus întrebări despre sora dumneavoastră, eu v-am răspuns. Mi-aţi zis că, dacă voi avea vreodată nevoie de ceva, să vin să vă cer. Ei bine, vin acum şi vă pun această întrebare foarte simplă. Şi, dacă sunteţi un om de cuvânt, o să-mi răspundeţi. Deci vă mai întreb o dată: Mrs Burnham era la Ranchi în acelaşi timp cu căpitanul Mee?

Kesri încuviinţă din cap, fără chef.

– Da, Mr Reid, spuse el. Era acolo.

– Mulţumesc, sergent. E tot ce aveam nevoie să ştiu.

Acum că primise confirmarea, Zachary se simţi dintr-o dată mai liniştit decât atunci când tot ce avea la îndemână fusese doar o bănuială în mintea lui. Era ca şi cum Mrs Burnham îi făcea încă un dar; depindea de el cum avea să folosească secretul ei spre avantajul lui.

Tu kahan jaich? Kai? Unde te duci? De ce?

În timp ce deschidea ochii, Shireen trecu printr-un moment de teroare intensă; nu avea habar unde se afla, sau cum ajunsese acolo.

Apoi auzi vocea lui Zadig Bey, undeva în apropiere:

– Nu vă speriaţi, bibiji – sunt aici, vă sunt alături.

Tresări şi se ridică în capul oaselor; un prosop rece ca gheaţa îi zbură de pe frunte.

– Unde mă aflu?

Zadig Bey ridică lampa şi dădu flacăra mai mare.

– Sunteţi în cabina doamnei Burnham, bibiji, pe patul ei. După ce aţi leşinat, a propus să vă aducem aici. Am stat aici în tot acest timp. Paulette şi Freddie tocmai au trecut să vă vadă. Văzând că nu v-aţi venit în simţiri, au plecat.

Shireen măsură din priviri cabina cu pereţii îmbrăcaţi în lemn, şi se lăsă din nou pe perne. Inima îi bătea cu putere, dând să-i iasă din piept; îşi duse o mână la piept, s-o domolească.

– Ce s-a întâmplat, bibiji?

Zadig Bey îi luă mâna fierbinte într-a lui şi i-o strânse între degetele lui răcoroase.

– Ce e, bibiji? Spuneţi-mi!

Shireen închise ochii.

– Am avut un vis, Zadig Bey; un vis foarte ciudat – asemeni viselor pe care le povesteşte Freddie.

– Ce vreţi să spuneţi, bibiji?

– L-am văzut pe soţul meu; stătea în picioare, lângă mine. Venise să-mi spună ceva.

Începu să tuşească, înecându-se cu cuvintele. Zadig Bey îi dădu un pahar cu apă.

– Spuneţi mai departe, bibiji.

– Mi-a cerut iertare şi mi-a spus să las trecutul în urmă. Mi-a zis să privesc în viitor şi să mă bucur de anii care mi-au mai rămas. Apoi şi-a luat rămas bun, spunând *jauch* şi asta a fost tot. Plecase. Atunci m-am trezit.

Shireen apucă un capăt al sariului şi se şterse la ochi cu el.

– De ce plângeţi, bibiji? Nu e nimic rău în ceea ce aţi visat.

Shireen îşi stăpâni un sughiţ de plâns.

– Nu înţeleg. De ce îmi cerea iertare, Zadig Bey? De ce?

Nu primi niciun răspuns, aşa că se întoarse spre el şi-l privi în ochi.

– Spuneţi-mi adevărul, Zadig Bey – Bahram... şi-a pus singur capăt zilelor?

Zadig îşi strânse buzele.

– Nu cred că e aşa de simplu, bibiji, zise el. Dacă s-a întâmplat aşa ceva, probabil că s-a petrecut aşa cum a spus Freddie: poate că a crezut că aude glasul lui Chi-mei. Bahram-bhai mi-a povestit odată că a avut o viziune cu ea, chiar pe acest vas, pe *Anahita*.

– O viziune? pufni dispreţuitor Shireen. E cu neputinţă! Bahram n-a crezut niciodată în aşa ceva.

– Dar chiar el mi-a povestit, bibiji; s-a petrecut în timpul ultimei lui călătorii, la mult timp după moartea lui Chi-mei. *Anahita* a fost lovită de o furtună, în golful Bengal. Încărcătura de opiu a lui Bahram-bhai s-a desfăcut şi el a coborât să lege cuferele. În acel moment, i-a auzit vocea şi i-a văzut chipul. Mi-a spus că în cală plutea un iz de opiu crud – poate că emanaţiile acelea l-au făcut să-şi închipuie tot felul de lucruri. Poate că asta s-a întâmplat şi în noaptea în care a murit. Poate că a avut vreo legătură cu opiul.

– Nu vă înţeleg, spuse Shireen. Vreţi să spuneţi că soţul meu lua opiu?

Zadig se foi pe scaun, stânjenit.

– Aş vrea să nu fi fost nevoit să vă spun asta, bibiji, dar adevărul este că, în ultimele lui zile, Bahram fuma mult opiu. Starea lui de spirit era la pământ, după incidentele de la Canton.

– Din cauza pierderilor financiare?

– Da, dar nu era numai asta, bibiji. Mai avea şi altele pe suflet.

– Spuneţi-mi, Zadig Bey.

– Bibiji, criza opiului a fost o mare încercare pentru Bahram-bhai – era sfâşiat între cele două familii ale sale – între

Canton şi Bombay. Între China şi Hindustan. Era la Canton, cu o încărcătură enormă de opiu, şi pierderea ei a însemnat ruină, nu doar pentru el, ci şi pentru dumneavoastră şi fiicele voastre. Pe de altă parte, ştia ce făcuse opiul din Freddie; şi ce-i făcuse Chinei; îşi dădea seama cum rodea încet-încet familii întregi, clanuri, mânăstiri, armata; cu fiecare cufăr ce ajungea aici, numărul celor drogaţi creştea...

Zadig se opri şi îşi scărpină bărbia.

– Bibiji, trebuie să spun că Bahram-bhai nu era moralist, nu era genul care îi dădea înainte cu religia, cu binele şi răul. Ceea ce simţea şi gândea era parte din carnea lui, din sângele lui, din inimă. Mai presus de toate, era un familist – dar s-a întâmplat ca soarta să-i dea două familii, una în China şi una în India. Era conştient că faptele lui de la Canton, ca traficant de opiu, vor avea urmări asupra ambelor familii, timp de mai multe generaţii – şi asta pentru el era cu neputinţă de îndurat. Cred că de aceea s-a apucat să fumeze aşa mult – nu era doar ca să evadeze; voia să se sacrifice pentru a ispăşi răul înfăptuit.

Shireen strânse între degete capătul ud al sariului.

– Ţi-a vorbit el despre toate astea, Zadig Bey? Despre Chimei? Ţi-a mărturisit că o iubeşte?

– Nu, bibiji, spuse Zadig apăsat. Bahram-bhai nu era un bărbat romantic. Era de părere că dragostea şi romantismul nu sunt făcute pentru oamenii practici, aşa cum era el.

Zadig se opri să-şi dreagă glasul.

– În această privinţă, bibiji, eu şi el eram total diferiţi.

– Ce vrei să spui, Zadig Bey?

– Atunci când m-am îndrăgostit, pe vremea când eram tânăr, ştiam că nu aveam de ales: nu aveam nicio scăpare.

Înghiţi de mai multe ori şi mărul lui Adam îi urca şi cobora. Apoi zise încet, cu glas răguşit:

– Aşa am simţit şi cu dumneavoastră – am ştiut încă din ziua aceea, din biserică.

Shireen simţi cum o străbate un fior. El îşi aşeză mâinile

peste mâinile ei şi ea nu le trase înapoi.

Paulette auzi bătăi de tobă în depărtare; îl luă pe Raju în braţe şi îl sărută pe obraz.

– *Onek katha holo*, îi zise. Stăm de vorbă de mult timp. Colegii tăi de orchestră se întreabă probabil unde ai dispărut.

– Da, cred că trebuie să plec, zise Raju. La revedere, Miss Paulette.

– La revedere.

Apoi Freddie îşi puse mâinile pe umerii lui.

– Bine că te-am văzut, eh? Când ieşeai din cabină...

– Da, Mr Lee.

– De ce erai acolo, lah? Ce făceai în camera aia?

– Uşa era deschisă, aşa că am intrat, spuse Raju. Nu ştiam că e cineva înăuntru.

– Era cineva înăuntru?

– Da, un domn.

– Un domn, eh? Freddie se lăsă pe vine şi îl privi drept în ochi. Cine era?

– Nu ştiu cine era, zise Raju. Nu l-am mai văzut niciodată.

– Cum arăta?

– Avea barbă şi purta un turban alb.

– Aşa?

Freddie îl luă pe Raju de umăr, îl trase la piept şi îl îmbrăţişă.

– Nu-ţi fă griji, lah. O să fie bine. Trimit vorbă la tatăl tău. Poate va dura ceva, dar o să afle că eşti aici.

– Mulţumesc, sir. La revedere.

– La revedere. Ai grijă.

După ce plecă Raju, Freddie parcă intrase în transă. Apoi, fără să-i spună o vorbă lui Paulette, se îndreptă către uşa din capătul culoarului. Paulette mergea în urmă şi, în timp ce el puse mâna pe mânerul uşii şi o deschise, privi peste umărul lui.

Înăuntru se aflau multe piese de mobilier, înghesuite în

dreptul a două ferestre luminate de lună. Una era deschisă şi obloanele se legănau încet în bătaia brizei; în faţa ei se găsea un fotoliu gol.

Freddie se îndreptă către fereastră încet, cu paşi măsuraţi, de parcă îi era frică de ceea ce avea să descopere. Când privi peste pervaz, Paulette îl auzi suspinând adânc.

– Vino. Vezi.

Se apropie şi ea de fereastră şi văzu că de marginea ei atârna o scară de frânghie, legănându-se uşor în adierea brizei.

– Asta e scara pe care ai văzut-o în acea zi? spuse Freddie. Aşa era agăţată atuncea, eh?

– Poate că da, nu sunt sigură, zise Paulette. În orice caz, ce caută acum acolo?

Freddie nu răspunse. Se aplecă înainte şi scoase capul pe fereastră, privind în jos spre suprafaţa apei, în care se oglindea, strălucitoare, luna.

Câteva momente, păru să asculte valurile, cu ochii închişi. Apoi îl auzi rostind:

– Îi aud, lah – mă cheamă la ei, amândoi, mama şi tata.

Din instinct, îl apucă de umăr şi îl trase înapoi. În lumina argintie a lunii, pometii lui ascuţiţi ieşeau în relief şi dădeau o frumuseţe stranie chipului lui emaciat şi chinuit.

– Nu o să te duci nicăieri, spuse Paulette. Nu-ţi dau voie.

– De ce?

– Nu ai spus-o tu însuţi? Că legăturile înfiripate pe *Ibis* sunt foarte puternice? Toţi avem nevoie unul de altul.

ŞAPTESPREZECE

La două zile după începutul noului an englezesc, Compton veni pe neaşteptate la Whampoa, ca să aducă noi ordine: *Cambridge* trebuia să se mute într-un alt loc. Autorităţile doreau să o deplaseze în josul fluviului, în dreptul insulei North Wantung care se găsea exact pe partea opusă a Humenului, în centrul Gurii Tigrului.

Cambridge a ridicat ancora chiar în acea zi, cu Compton la bord: acesta primise instrucţiuni să însoţească echipajul. Nu spuse nimic despre motivele acestor schimbări, şi Neel ştia că nu are rost să întrebe.

Era pentru prima dată când *Cambridge* pornea într-o călătorie. Spre surprinderea lui Neel, echipajul se descurcă foarte bine şi vasul se puse în mişcare fără probleme.

În timp ce navigau în jos pe apă, atât Neel cât şi Jodu înţeleseră că o manevră militară – ofensivă sau defensivă – era iminentă. De-a lungul fluviului se făceau pregătiri importante: se consolidau tranşee de apărare şi ziduri fortificate; se construiau amplasamente camuflate pentru tunuri şi flotile întregi de jonci de război patrulau pe canal. *Cambridge* trebui să se oprească de două ori, pentru a lua la bord contingente de „viteji ai apelor", care porneau în amonte pentru a se alătura forţelor navale staţionate la Humen, sub comanda amiralului Guan Tianpei (pe care Neel şi Compton îl văzuseră în acţiune, chiar în apele acelea, în urmă cu cincisprezece luni).

În timp ce se apropiau de Humen, zăriră o ambarcaţiune cu drapel american, care coborâse ancora lângă biroul vamal. Steagul era o momeală, îi explică Compton lui Neel; de fapt, vasul ducea o încărcătură de ceai pentru Lancelot Dent, marele negustor britanic. Tranzacţia fusese aranjată de fostul comprador al lui Dent, Peng Bao, cel care acum era traducătorul guvernatorului-general Qishan.

Neel fu şocat să afle că un om ce deţinea o poziţie atât de importantă ca Peng Bao putea fi în cârdăşie cu Lancelot Dent,

bine-cunoscut negustor de opiu. Dar află curând că acesta nu era cel mai întunecat aspect al chestiunii: Compton îi spuse că, după ce comisarul Lin fusese înlăturat de la putere, mulţi dintre oficialii Guangdongului îşi reluaseră vechea activitate şi trăgeau cu hărnicie spuza pe turta lor.

Cambridge coborî ancora chiar în dreptul vârfului insulei North Wantung – aceasta consta într-un singur masiv stâncos şi abrupt ce se ridica în mijlocul canalului, care atingea în acest punct lăţimea de o milă. Şi aici se afla o fortăreaţă impresionantă, echipată cu multă artilerie grea. Nu departe de aceasta, erau stâlpii de ancorare ai unei noi bariere de apărare: un lanţ de fier enorm, întins de-a curmezişul principalului canal de navigaţie, până la Humen.

Mai târziu, în cursul zilei, amiralul Guan veni personal să inspecteze vasul *Cambridge*.

Neel şi lascarii priviră de la distanţa impusă de respectul faţă de amiral cum ofiţerii chinezi îi prezentau ambarcaţiunea. Amiralul era un bărbat cu înfăţişare distinsă, puţin trecut de şaizeci de ani; era îmbrăcat simplu, cu o capă de iarnă de culoare închisă şi un nasture roşu pe pălărie. Compton îi explică mai târziu lui Neel că aceasta era emblema rangului său înalt.

Înainte să se întoarcă pe jonca sa, amiralul adresă câteva cuvinte de încurajare lascarilor – le spuse că era posibil ca britanicii să atace în orice clipă şi că, dacă vor reuşi să doboare o navă de război, vor primi recompense generoase: premiul oferit pentru o fregată cu şaptezeci şi patru de ţevi de tun fusese ridicat la cincizeci de mii de dolari spanioli.

Neel avu impresia că era un om cordial, capabil şi foarte inteligent; aceeaşi părere o avea şi Jodu, care spuse că amiralul părea mult mai competent şi mai serios decât toţi demnitarii ce vizitaseră *Cambridge*.

A doua zi de dimineaţă, Neel, Jodu, Compton şi alţi câţiva făcură turul Gurii Tigrului într-o barcă cu pânze. În timp ce străbăteau acea vastă întindere de apă, Neel înţelese de ce

această parte a canalului se numea așa: bazinul era îngust la ambele capete și era mărginit pe toate laturile de formațiuni asemănătoare unor fălci puternice. La unul din capete, fluviul curgea ca dintr-un gâtlej: aici erau plasate cele mai puternice linii de apărare din zonă – parapetele și pozițiile de tunuri ale Humenului și ale insulei North Wantung. La celălalt capăt, acolo unde fluviul se vărsa în estuar, mai erau două perechi de fortificații. Insula Shaitok – sau Chuenpee cum îi ziceau străinii – se găsea în partea de est. În fața ei, pe partea opusă a canalului, pe bucata de pământ cunoscută cu numele de Tycock, se ridica o altă citadelă.

La sfârșitul turului, grupul lor coborî pe țărm și străbătu cu piciorul insula Chuenpee. Neel observă ce multe schimbări se petrecuseră în cele cincisprezece luni de când el și Compton o vizitaseră ultima oară. Cătunul unde trăseseră atunci era acum pustiu, părăsit de locuitorii lui. Înainte, insula fusese apărată de două fortărețe: una pe deal și alta – o poziție de artilerie fortificată – pe mal. Cele două fuseseră acum unite pentru a forma o singură fortăreață, înconjurată de bastioane ce se întindeau până sus pe deal. La rândul lor, acestea erau flancate de un șanț uscat și parapete.

De sus, de pe meterezele insulei Chuenpee, întreaga Gură a Tigrului arăta ca o cetate fortificată cu un lac în mijlocul ei: pe fiecare ridicătură sau promontoriu erau parapete și baterii de artilerie. Pe toate laturile canalului erau plasate guri de foc, cu sutele, iar fiecare dintre ele era marcată cu un însemn viu colorat: un cap de tigru.

Fortificațiile erau destul de impresionante ca să-l liniștească chiar și pe Jodu, care mai înainte își exprimase dubii cu privire la eficacitatea apărării. Britanicii nu vor fi în stare să o treacă mai departe, declară el cu convingere; Gura Tigrului era o capcană, pregătită să le înghită flota.

Se întoarseră la *Cambridge* cu moralul ridicat, încredințați că britanicii se jucau cu focul, dacă erau atât de căpoși încât să vrea cu tot dinadinsul să-și vâre capetele între fălcile

unei asemenea fiare uriaşe.

Curând după începutul noului an englezesc, vremea se răci foarte mult şi estuarul Fluviului Perlelor începu să fie biciuit de rafale îngheţate.

Pe insula Saw Chow, unde nu era adăpost, vremea avu efecte deosebit de severe; cipaii şi contingentul civil căzură într-o stare de semihibernare; nu ieşeau din corturi decât dacă era absolut necesar. Majoritatea nu se gândeau decât să-şi umple burţile şi să se ghemuiască sub pături.

Cipaii erau norocoşi că li se dăduseră paltoane chiar înainte de venirea frigului. Flautiştii şi toboşarii erau şi ei norocoşi, pentru că primiseră mantale de lână; deşi nu erau tot atât de călduroase precum hainele cipailor, aveau avantajul că în timpul nopţii puteau fi întinse ca aşternut. Muzicanţii nu aveau motive să se plângă – în comparaţie cu cei din contingentul civil, care, în marea lor majoritate, nu primiseră niciun fel de îmbrăcăminte de iarnă, o duceau bine. Veşmintele de lână trebuiau asigurate de către sirdarii fiecărui grup, dar numai cei cinstiţi – şi erau prea puţini aceia – erau dispuşi să plătească pentru ele; chiar şi aceştia nu dădeau mai mult decât una-două pături, care erau folosite ca haină ziua şi acoperitoare noaptea. Majoritatea sirdarilor erau kanjooşi puşi pe jupuială, cărora nu le păsa decât de buzunarele lor. Cei din tabăra civililor primeau doar câţiva metri de stofă ieftină de bumbac, mâncată de molii – aşa că nu aveau de ales decât să-şi cheltuiască biata lor agoniseală pe jachete căptuşite făcute de croitorii locului.

Dar chiar şi cele mai bune haine nu au putut să-i apere de rafalele îngheţate ce biciuiau insula golaşă. Aşa cum era de aşteptat, zeci de oameni se îmbolnăviră şi spitalul de campanie se umplu până la refuz.

Aproape în toată perioada cât dură vreme rea – în primele zile ale lui ianuarie – căpitanul Mee fusese plecat în permisie la Macao. De abia pe şase ianuarie se întoarse la Saw

Chow şi, doar după câteva minute de la sosire, Kesri primi ordine să se prezinte la cortul lui.

Căpitanul nu dădu nicio explicaţie cu privire la motivul absenţei sale, şi nici Kesri nu consideră că avea dreptul să-i pună întrebări; trecură imediat la subiect.

Înaltul comandament al expediţiei luase, în sfârşit, o decizie, spuse căpitanul: avea să fie lansat atacul asupra fortificaţiilor din Gura Tigrului. Avea să fie o operaţiune complexă, pe uscat şi pe apă, la care aveau să participe ambarcaţiuni, infanterişti, soldaţi marini şi artilerişti de pe navele de război.

Căpitanul desfăcu o hartă şi-i arătă fortificaţiile şi poziţiile de artilerie din jurul Gurii Tigrului. Amplasamentul era de aşa natură încât orice atac dinspre mare trebuia să înceapă cu neutralizarea celor două fortăreţe aflate de o parte şi de alta – Chuenpee pe malul drept al canalului şi Tycok pe cel stâng. Prin urmare, ofensiva avea să înceapă cu luarea cu asalt, în acelaşi timp, a ambelor poziţii; voluntarii bengalezi vor face parte din trupele ce vor ataca Chuenpee. *Enterprize* îi va transporta, a doua zi, până la punctul de debarcare – o plajă aflată la două mile est de poziţiile artileriei de pe insulă.

Se va da deşteptarea devreme; cipaii vor trebui să fie gata de îmbarcare la şapte, zise căpitanul. De data aceasta se vor desfăşura în formaţie completă de marş, cu toboşari, flautişti, lascari-artilerişti, curieri, golondauzi, bhişti şi, bineînţeles, felceri; trebuiau deci să-şi pregătească bagajele.

– Aşa că dă-i bătaie jaldee, havildar.

Ji, kaptan-sahib.

Nu trecură mai mult de câteva minute până ce întreaga tabără află că a doua zi compania B pleca în acţiune, în formaţie completă.

În cortul flautiştilor, grija vremii rele fu dată repede uitării; băieţii se apucară să-şi controleze echipamentul şi să facă inventarul lucrurilor din raniţe. Pentru Raju, aceasta avea să fie prima mobilizare; de aceea, avu grijă să urmeze, până în

cele mai mici detalii, sfaturile lui Dicky, care îi sugeră până şi cum să îşi îndese în buzunare dulciuri: „O să vezi, frate, când începe lupta; e bine să ai ceva dulce de pus în gură. Te distrezi mai bine."

Dicky trecuse deja prin bătălii şi de aceea făcea pe grozavul, dar Raju îşi dădu seama că ceva era schimbat la el. În noaptea aceea, în timp ce se ghemuiau sub păturile cu care se acopereau la comun, îl simţi pe Dicky neliniştit – dădea din picioare şi gemea în somn. Nu-l trezi doar pe Raju, ci şi pe alţii, de la care se alese cu înjurături, pumni şi şuturi.

– Ţine-ţi fleanca, fraiere, şi lasă-ne să dormim – mâine începe bătălia, ya. O să ai tot timpul să te smiorcăi.

A doua zi, Kesri era în picioare cu mult înainte să se crape de ziuă. Luă cu el doi caporali şi trecu din cort în cort, cu felinarul în mână, pentru a se asigura că cipaii îşi împachetaseră în raniţe toate lucrurile prevăzute în Ordinul de Marş Forţat: o uniformă de rezervă ce includea o koortee în plus, o a doua pereche de pantofi, un ţol şi o pătură flocoasă din păr de capră, rulată şi prinsă cu cureaua sub lota de alamă de deasupra fiecărei raniţe.

Flautiştii şi toboşarii se sculaseră şi ei devreme. Fură printre primii care îşi ocupară locul pe ţărm, pentru a asigura acompaniamentul cipailor în timp ce mărşăluiau. Era o dimineaţă friguroasă şi de pe suprafaţa apei se ridicase o ceaţă groasă, prin care soarele de-abia dacă se mai vedea.

Fluxul ajunse la nivelul cel mai mare chiar înainte de sosirea vasului *Enterprize*. Adâncimea apei făcu inutilă folosirea bărcilor pentru îmbarcare; vasul reuşi să ajungă atât de aproape de mal, încât nu fu nevoie decât de o pasarelă pentru îmbarcare.

Mai întâi urcară cei din contingentul civil şi, în timp ce se îmbarcau aceştia, clopotul sună „chemarea la luptă" pentru a aduna cipaii la apelul nominal; dar atât de mulţi erau în spital, încât compania se redusese la trei sferturi.

După apel, cipaii se aliniară în faţa pasarelei – un şir lung

de topee negre şi înalte ce dispăreau în ceaţă. Apoi, în bătăi de tobe şi sunet de flaut, urcară în marş la bordul vasului, cu puştile lor Brown Bessie atârnate pe umăr. După cipai, veneau muzicanţii, apoi ofiţerii, în ordinea ascendentă a gradului. Căpitanul Mee se îmbarcă ultimul, şi roţile cu zbaturi începură să învolbureze apa, în timp ce pasarela era ridicată de pe ţărm. Vasul se întoarse cu capul spre nord, cu carena înfăşurată în valuri înspumate.

Flautiştii şi toboşarii erau aşezaţi la prova. Pe măsură ce vasul prindea viteză, vântul îi biciuia peste faţă. Se strânseră unul lângă altul, clănţănind din dinţi, şi Raju îşi îngropă faţa între genunchi; îi era somn şi aţipi. Când se trezi, descoperi cu uimire că ceaţa se ridicase şi cerul se luminase. Vasul înainta printr-un culoar de apă lat de câteva mile, de un albastru adânc, cu irizaţii. De o parte şi de alta se perindau şiruri de munţi de un verde-cenuşiu liniştitor.

Drept în faţă, se vedeau cele două dealuri gemene din Chuenpee: cel mai mare era încoronat cu ziduri şi turnuri de apărare impresionante, iar pe metereze fluturau sute de fanioane şi drapele colorate: unele erau fâşii lungi de pânză cu ideograme tipărite pe fond roşu aprins, altele erau în formă de flacără dublă şi tivite pe margini cu verde şi galben; mai erau şi drapele enorme, pe care se unduiau dragoni, ca şi cum şi-ar fi luat zborul.

Când se apropiară, văzură că zidurile de apărare erau înţesate cu tunuri şi baterii de artilerie. O singură parte a insulei nu se afla în raza de acţiune a artileriei: bucata de pământ adăpostită de cel de-al doilea deal. Aici avea să fie debarcarea.

Apele din jurul punctului de debarcare erau împânzite cu ambarcaţiuni din cele mai variate. Trei vase cu aburi, *Madagascar*, *Queen* şi *Nemesis*, acostaseră aproape de ţărm şi îşi descărcau detaşamentele direct pe plajă. Vasele de război mai mari erau ancorate la mai mare adâncime; erau două fregate – *Druid*, cu patruzeci şi patru de tunuri, şi *Calliope*, cu douăzeci şi opt de tunuri – şi patru ambarcaţiuni de război

mai mici. Contingentul de la bordul lor începuse să fie transportat la mal cu veliere şi goelete.

Aglomeraţia era atât de mare, încât *Enterprize* trebui să rămână o vreme în aşteptare. Raju avu astfel posibilitatea de a urmări debarcarea ca şi cum ar fi fost un spectacol ce se desfăşura anume pentru el. Era fascinat de ceea ce vedea: grupuri de soldaţi şi marinari executau, cu o precizie de ceasornic, manevre complicate; astfel că, perfect sincronizaţi, aduseră la ţărm velierele, unul câte unul, pentru a debarca oamenii şi muniţia.

Când compania B ajunse, în sfârşit, la mal, debarcarea trupelor era aproape încheiată: o mie patru sute de soldaţi se adunaseră pe plajă, împreună cu câteva sute de membri ai contingentului civil şi auxiliar, dintre care majoritatea erau indieni. Din totalul combatanţilor, aproape jumătate erau cipai: şase sute şapte erau din regimentul 37 Madras şi şaptezeci şi şase din compania B. Dintre trupele britanice, cel mai mare contingent era un batalion de cinci sute de soldaţi din infanteria marină; restul consta în artilerişti şi un detaşament de convalescenţi ce fuseseră evacuaţi de la Chusan.

Comandantul era Maiorul Pratt, ofiţer al Marinei Irlandeze. La ordinul lui, artileria grea o porni în frunte pe drumul ce urca spre vârful celui de al doilea deal al insulei; echipele de lascari artilerişti trăgeau după ei două tunuri grele de şase pfunzi şi un obuzier enorm de douăzeci şi patru de pfunzi. După aceea veneau soldaţii de infanterie marină, şi apoi cipaii din Madras. Detaşamentul bengalez era ultimul în coloană. Flautiştii şi toboşarii erau adunaţi la un loc, pe la mijloc, flancaţi de cipai.

Cipaii urcau mărşăluind coasta dealului, şi praful ridicat de picioarele lor zbura direct în feţele flautiştilor. Tulburat, Raju greşi câteva note, dar nimeni în afară de Dicky nu părea să fi băgat de seamă. Acesta dădu din cap spre Raju şi îi făcu cu ochiul, ceea ce îl linişti întrucâtva.

După un timp, efortul de a-şi mişca picioarele şi degetele

în ritmul corect îl absorbi cu totul; senzaţia de gol în stomac îi dispăru şi îşi aţinti privirea în ceafa flautistului din faţa lui, având grijă să nu meargă nici prea departe, nici prea aproape de el. Era atât de concentrat, încât nici nu auzi zgomotul salvei de tun în depărtare; Dicky fu cel care îl împinse cu cotul şi îi atrase atenţia.

Kesri era în fruntea detaşamentului bengalez, împreună cu căpitanul Mee. Chiar în momentul când ajunseră pe culme, tunurile de pe dealul din faţă deschiseră focul. Dar obuzele nu ajungeau până la ei, aşa că nu avură de ce să se adăpostească.

Kesri putea observa acum în detaliu sistemul de apărare al insulei şi îşi dădu seama dintr-o privire că fortificaţiile, construite de curând, erau vulnerabile, şi asta din mai multe motive: deşi parapetele erau înalte şi trainice, fuseseră ridicate după o tehnică învechită. Formau o linie dreaptă, ca un zid cortină: nu aveau ieşituri, pentru a crea poziţii de tragere suprapuse, nici colţuri sau proptele pentru a le mări stabilitatea. Balustradele ce se întindeau de-a lungul zidurilor erau şi ele de modă veche – cipaii le cunoşteau sub numele *de baske-zanjeer* – „lanţuri de bambus". Erau făcute din beţe ascuţite şi bătute în cuie, astfel încât să formeze o barieră neîntreruptă. Ofiţerii le spuneau „cai frigieni".

Salvele trase de tunurile şi ginjalurile din fortăreaţă se înteţeau din ce în ce mai mult, în timp ce Kesri şi căpitanul Mee stăteau pe creasta dealului şi priveau cu atenţie sistemul de apărare. Dar tirul de artilerie era în continuare fără efect – fie pentru că greşea ţinta, fie pentru că lovea în coasta dealului, provocând simple explozii de ţărână. Artileriştii proaspăt debarcaţi putură astfel să-şi vadă nestingheriţi de treabă şi să-şi pregătească propriile obuziere şi mortiere.

La semnalul căpitanului Mee, golondauzii şi lascarii-artilerişti ai companiei B veniră în faţă, ca să-şi monteze artileria. Maddow căra, ca întotdeauna, cele două roţi ale tunului; după ce le dădu jos de pe umeri, se alătură celorlalţi încărcători,

fiecare având în braţe câte un proiectil gata să fie încărcat.

Urmă un moment de linişte, în care echipele de artilerie aşteptau ordinul să tragă. Apoi un urlet străbătu reverberând coloana şi gondolauzii îşi coborâră fitilele fumegânde la focarele armelor. Şi deodată, cu un bubuit înfricoşător, tunurile izbucniră şi creasta dealului fu învăluită într-o perdea neagră de fum.

Între timp, cele două steamere, *Queen* şi *Nemesis*, se strecuraseră până la distanţa ce le permitea să tragă în parapetele de pe deal. Gura imensă a tunului de şaizeci şi opt de pfunzi de pe Queen scuipă foc; în acelaşi timp, cele două mortiere pivotante de pe *Nemesis* începură să ţăcănească, aruncând rafale de proiectile. Amândouă erau arme puternice, încărcate cu cilindri umpluţi cu gloanţe. Atunci când trăgeau, cilindri explodau pe ţeavă, proiectând o ploaie de gloanţe.

O furtună de foc şi fier se abătu asupra colinei; în doar câteva minute, deasupra zidurilor fortăreţelor începură să se ridice coloane de fum.

Shireen era la masa unde îşi lua micul dejun, cu o farfurie de akoori în faţă, când la Macao răsunară în depărtare primele bubuituri înfundate de tun. Dinyar stătea de cealaltă parte a mesei. Privi în sus, cu o expresie uimită pe chip.

O! *Seroo thie gayou* – deci a început până la urmă! Nu credeam că o să treacă la acţiune.

Ce acţiune?

Ofensiva. Pusesem chiar rămăşag că Plenipişălău va găsi din nou o scuză să se eschiveze.

Shireen nu ştia ce să spună; cu mâini tremurătoare, căută kastiul ascuns sub faldurile rochiei, ca să fie sigură că o proteja.

Ar trebui să te bucuri, tanti Shireen, spuse Dinyar, vesel. E o veste bună pentru noi toţi. O să ne ajute să primim mai repede despăgubirea.

Chiar dacă îl îndrăgea pe Dinyar, Shireen nu putu să se

abţină.

Dinyar, nu te gândeşti la bărbaţii aceia? Şi la copii?

O, nu o să li se întâmple nimic, zise Dinyar, râzând. Nimic rău, atâta timp cât *Nemesis* îi protejează.

Dinyar sună clopoţelul şi ceru pălăria şi bastonul; de vreme ce începuse lupta, trebuia să meargă să-şi onoreze rămăşagul pierdut. Înainte să iasă, se opri în prag.

Nu te îngrijora, tanti Shireen, spuse el. Suntem în deplină siguranţă aici. Priveşte!

Shireen văzu că arăta către Portul Interior, unde ancorase un remorcher de război britanic încărcat cu tunuri.

După ce plecă Dinyar, zgomotul tunurilor începu să se audă din ce în ce mai tare. Renunţând la bucatele rămase pe masă, Shireen merse în dormitor, în faţa micului altar pe care îl făcuse într-un ungher, cu un mic felinar sub portretul lui Zarathustra. Deschise Khordeh Avesta şi începu să recite rugăciunea Srosh Baz: *Pa name yazdan Hormazd*... Fie ca Ahura Mazda, Creatorul şi Stăpânul Universului...

Era rugăciunea pe care o rostise întotdeauna în vremuri de restrişte. În trecut, îi uşurase adesea povara ce îi apăsa gândurile – dar acum, din cauza bubuiturilor de tun ce-i răsunau în urechi, reuşea cu greu să spună cuvintele cum se cuvenea. În faţa ei se tot perindau chipurile celor pe care îi cunoscuse pe *Hind*: căpitanul Mee, flautiştii, Kesri Singh.

Ajunsese la ultimele rânduri ale rugăciunii, când auzi un scârţâit venind dinspre poarta din faţă. Crezând că e Zadig Bey, puse deoparte cartea de rugăciuni şi trecu în salon.

Majordomul deschise uşa, dar persoana care intră nu era Zadig Bey, ci o femeie acoperită cu un voal.

– Mrs Burnham! Cathy! Ce surpriză!

– Sper că nu vă deranjez, Shireen...

Află că Mrs Burnham se mutase de curând într-o casă închiriată de soţul ei, în capătul străzii. Dar el era plecat pe vasul comodorului şi ea era singură.

– Mă gândeam ce bine ar fi să stau cu cineva la taclale,

draga mea Shireen, şi nu ştiam unde altundeva să mă duc.

– Desigur, mă bucur că aţi venit.

Mrs Burnham îşi scoase voalul şi Shireen observă că avea chipul alb ca varul, întocmai ca atunci când venise la vilă prima dată.

– Vă simţiţi rău din nou, Cathy?

– Nu, nu e vorba de asta...

Mrs Burnham închise ochii.

– E din cauza tunurilor, nu-i aşa?

Mrs Burnham încuviinţă din cap.

– De când au început să tragă, parcă tot capul mi se învârte într-un chukker.

– E înspăimântător, nu-i aşa?

– Pentru mine n-ar trebui să fie, zise Mrs Burnham. Am crescut cu salve de tun în urechi, aşa cum ştiţi. Era zgomotul de fond în toate garnizoanele unde era staţionat tata; artileriştii făceau permanent instrucţie, aşa că, pentru mine, e un sunet familiar. Dar e cu totul alt tumasher, nu-i aşa, când e vorba de o bătălie adevărată şi când îi cunoşti pe cei care îşi riscă viaţa acolo.

Shireen încuviinţă din cap.

– Din clipa în care a început, le tot văd feţele înaintea ochilor – mai ales pe cele ale havildarului şi căpitanului Mee.

– Şi eu la fel.

Mrs Burnham îşi împleti mâinile în poală şi coborî privirea.

– Doar că eu îi văd aşa cum erau pe vremea când i-am cunoscut.

– S-au schimbat mult de atunci?

– Kesri Singh poate că nu, spuse Mrs Burnham. Dar Neville – căpitanul Mee – da, foarte mult.

Shireen simţea că Mrs Burnham avea nevoie să mărturisească ceva. O întrebă cu blândeţe:

– Asta înseamnă că l-aţi cunoscut bine pe căpitanul Mee?

– Da, zise Mrs Burnham, continuând în şoaptă. Ca să fiu

sinceră, Shireen, l-am cunoscut mai bine decât am cunoscut vreodată pe cineva.

– Da?

– Da, Shireen, ăsta e adevărul. Vorbele începură să se rostogolească în grabă de pe buzele doamnei Burnham. Cândva l-am cunoscut pe Neville atât de bine încât nu mai voiam să mai am nimic de a face în viaţa mea cu vreun alt bărbat.

– Şi ce s-a întâmplat?

Mrs Burnham făcu un mic gest de resemnare.

– Părinţii mei...

Nu mai era nevoie să adauge nimic. Shireen dădu din cap în semn de compasiune.

– Şi de atunci l-ai mai văzut vreodată?

– Nu. I-am pierdut orice urmă până în ziua când am venit în această casă, ca să te invit la petrecere. După aceea, când a venit pe *Anahita* în ziua de anul nou, kismetul mi l-a adus înapoi şi a şters cu buretele toţi aceşti ani. Am simţit că în inima mea nu a trecut nici măcar o zi.

Se opri şi făcu semn cu capul spre estuar.

– Şi acum e acolo, în focul bătăliei. În aceste ultime zile, a venit la Macao; au fost cele mai frumoase clipe din viaţa mea. Nu cred că aş putea îndura să-l mai pierd o dată.

Mrs Burnham îşi deschise săculeţul de mână, scoase o batistă şi îşi şterse ochii.

– Cred că mă consideraţi o stricată, Shireen. Dar vă rog să nu mă judecaţi prea aspru; nu s-ar fi întâmplat nimic din toate acestea, dacă aş fi avut norocul dumneavoastră.

– Ce vreţi să spuneţi cu asta, Cathy?

– Vreau să spun, dacă aş fi avut şi eu o căsătorie fericită.

– Fericită?

Cuvântul zbură de pe buzele lui Shireen fără voia ei, dar, odată ce fusese rostit, simţi la rândul ei nevoia să se descarce.

– Vai, Cathy, căsnicia mea nu a fost aşa cum vă închipuiţi.

– Cum aşa?

– După ce soţul meu a murit, zise Shireen încet, am aflat

că avea o amantă şi o altă familie aici, în China.

– Nu!

– Da, Cathy, e adevărat. A fost o lovitură îngrozitoare pentru mine. Nu mi-a venit să cred că el, care părea întotdeauna atât de loial, atât de îndatoritor şi de credincios, a putut să se încurce, astfel, cu cineva din altă ţară, de altă credinţă.

Mrs Burnham o privi lung şi stăruitor; apoi veni şi se aşeză lângă ea.

– Nu-i aşa că lucrurile s-au schimbat, Shireen, de când Mr Karabedian a apărut în viaţa dumneavoastră? spuse ea duios.

Shireen simţea că se îneacă; nu putu decât să încuviinţeze din cap.

– Dar aveţi noroc, Shireen, spuse Mrs Burnham în şoaptă. Sunteţi văduvă; vă puteţi recăsători.

– E cu neputinţă, spuse Shireen, cu convingere. Copiii, familia, comunitatea mea – nu m-ar ierta niciodată. Şi, la urma-urmelor, am o datorie faţă de ei.

Mrs Burnham luă mâna lui Shireen într-a ei şi o strânse.

– Oare nu ne-am făcut destul timp datoria, Shireen? Nu avem oare o datorie şi faţă de noi înşine?

Întrebarea o luă pe Shireen pe nepregătite, reducând-o la tăcere. Încă mai încerca să găsească răspunsul potrivit, când majordomul intră să-l anunţe pe Karabedian-sahib.

Odată ce a început bombardamentul, muzicanţii au avut voie să se odihnească puţin: s-au aşezat pe pământ, undeva la adăpost. Pe măsură ce salvele de tun se înteţeau, simţeau undele de şoc străbătând pământul şi pătrunzând în trupurile lor. Vacarmul era atât de mare, încât Raju trebui să-şi astupe urechile cu mâinile.

Dicky îi scutură cotul:

– Uită-te acolo!

Raju se uită în jos şi văzu un bărbat ce se apropia de ei: ducea în spate ceva ce semăna cu o capră moartă.

– E un bhişti care aduce apă, şopti Dicky. Înseamnă că a

venit momentul – acum o să înceapă. Bhiştiul vine întotdeauna chiar înainte de atac.

Atunci când bhiştiul ajunse la el, înainte să-şi umple plosca, Raju bău pe săturate direct din ciocul mussuckului. Pe urmă, luându-se după Dicky, băgă în gură o acadea.

Tirul de artilerie se opri la fel de brusc cum începuse. Urmă o linişte ciudată, întreruptă de trosnituri, prin care se auzeau ţipete venind dintre liniile chinezilor. Apoi căpitanul Mee strigă: „Înşurubaţi baionetele!" iar conducătorul flautiştilor începu să strige ordinele, unul după altul. Deodată băieţii erau în picioare şi mergeau înainte în eşalon, cu flancurile de cipai de-o parte şi de alta.

Deşi repetase manevra de multe ori, Raju se trezi că deabia putea să respire şi totul i se învârtea în cap. În timpul instrucţiei, nimeni nu te pregătea pentru norii de praf şi fum; nici nu-ţi spunea că se putea ca cipaiul de lângă tine să calce în craterul lăsat de o ghiulea şi că, din pricina smuciturii, baioneta lui va împunge aerul la doar câţiva centimetri de obrazul tău. Vacarmul acoperea totul, intensitatea lui era insuportabilă: bufniturile picioarelor, bătaia tobelor, strigătul de luptă Har-har-Mahadev al cipailor şi, peste toate acestea, şuieratul şi ţiuitul gloanţelor ce treceau pe deasupra capetelor, ori zgomotul ciudat, repercutat, al gloanţelor ce se loveau de baionete.

Raju îşi ridică privirea şi văzu că erau acum foarte aproape de zidurile fortului. Vedea capetele apărătorilor, acoperite cu pălării conice, în timp ce încercau să ochească, cu flintele lor învechite, care nu aveau trăgaci, ci se declanşau ţinând un fitil aprins în dreptul focarului.

Apoi înaintarea se opri brusc.

– Fiţi gata de tragere! strigă căpitanul Mee, şi cipaii se lăsară în genunchi şi îşi încărcară muschetele. La următoarea comandă, soldaţii şi cipaii aruncară o perdea de foc pentru a-i acoperi pe pionierii ce puneau explozive de-a lungul parapetului.

Momentul de răgaz fu pentru Raju un dar de la Dumnezeu: avea gâtlejul iască, nasul plin de ţărână, ochii înroşiţi de fum. În câteva secunde, bău toată apa din ploscă; când bhiştiul apăru din nou, avu impresia că răspunsese rugăciunilor lui; Raju se agăţă de ciocul mussuckului, vărsând-şi apă pe faţă şi în gură; dacă Dicky nu l-ar fi luat de umăr, să-l tragă deoparte, ar fi putut să-l golească.

În depărtare, la poalele dealului, lângă apă, izbucni o altă vâlvătaie: *Queen* şi *Nemesis* începeau al doilea rând de bombardamente. De data asta, nu era îndreptat asupra fortificaţiilor de pe deal, ci asupra liniilor de artilerie plasate pe ţărm.

Explozia ce urmă înăbuşi orice alt sunet: încărcăturile plasate de pionieri sub parapetele de pe deal aruncau totul în aer. După ce se împrăştie fumul, Raju îl văzu pe maiorul Pratt, cu sabia scoasă, în fruntea unei formaţii de soldaţi marini, alergând către spărtura din zid.

Muzicanţii săriră în picioare, gândindu-se că urma la atac Compania B. Dar comandantul flautiştilor le transmise noi ordine; în loc de semnalul de atac, să intoneze încolonarea pe două şiruri a cipailor şi întoarcerea la stânga.

Ce se întâmpla? Înaintau sau se retrăgeau? Raju nu avea habar, şi nici nu-i păsa; nu se gândea decât cum să ţină pasul cu ceilalţi muzicanţi.

Acum o porniră la vale şi mergeau din ce în ce mai repede până ce întreg detaşamentul părea că fuge. Unul câte unul, flautiştii renunţară să mai sufle în instrumente; nu mai aveau destul aer în plămâni. Raju zări apa albastră în faţa lui şi îşi dădu seama că se aflau la poalele dealului.

Apoi drumul şerpui din nou şi ajunseră pe o pantă ce ducea în spatele fortului. Se vedeau zidurile fortificate, care acum se năruiseră sub forţa bombardamentului celor două nave; acestea din urmă erau încă în dreptul poziţiilor de apărare. Fâşia de apă dintre ele şi ţărm era plină cu trupurile apărătorilor; unii dintre ei erau încă în viaţă şi se zbăteau cu disperare. Marinarii de pe puntea vaselor cu aburi îi ucideau,

unul câte unul.

Kesri se afla în primul rând atunci când se zări partea din spate a fortului. Văzu sutele de soldaţi chinezi ce năvăleau afară pe porţi. Îşi închipui că erau împinşi afară din incinta zidurilor de soldaţii marini, care coborâseră val-vârtej din fortul de pe creasta dealului şi atacaseră poziţia defensivă de pe ţărm. Apărătorii care mai rămăseseră alergau acum să se înfrunte cu cipaii într-un atac frontal; aproape că erau uşuraţi să lupte corp la corp, după bombardamentul înspăimântător pe care îl suferiseră.

Dar cipaii erau pregătiţi de asalt: se lăsară în genunchi şi îi întâmpinară cu un zid de gloanţe, secerând avangarda şi producând panică în rândurile din spate. Iar apoi, după ce decimară şirurile din frunte ale chinezilor, cipaii se aruncară asupra supravieţuitorilor, pentru a-i ucide de aproape, cu săbii şi baionete.

În momentul ciocnirii celor două trupe, şocul reverberă prin toată coloana. Ritmul de mers se încetini atât de brusc, încât Raju se poticni de băiatul din faţa lui. Opriţi brusc din mers, Raju şi Dicky stăteau în picioare, nemişcaţi, cu flautele atârnând în mâini, inutile. De jur-împrejurul lor, zgomotul metalului lovit de metal acoperea ţipetele muribunzilor.

Încet-încet, în timp ce carnagiul continua, Raju şi Dicky erau împinşi înainte de forţa enormă a celor ce veneau din spate. După câţiva paşi, s-au trezit călcând peste grămada de trupuri măcelărite ale apărătorilor. Aproape fără excepţie, hainele soldaţilor chinezi erau pârlite sau arse – inclusiv ale celor ce mai erau încă în picioare. Dacă îi nimerea un glonţ sau o baionetă, hainele lor luau foc şi soldaţii se aprindeau ca nişte torţe.

Deodată prin perdeaua de fum, îl văzură din nou pe tambur-major; acesta le ordonă lui Raju şi Dicky să treacă la treabă şi să dea la o parte din drum cadavrele. Cei doi îşi îndesară flautele la brâu şi apucară o pereche de glezne fără viaţă, trăgând mortul pe marginea drumului, la câţiva iarzi mai încolo,

acolo unde dealul cobora în apă. În timp ce trupul se rostogolea la vale, observară că fâşia îngustă de mal dintre drum şi canal era înţesată cu corpuri. Zăceau acolo unul peste altul, câte doi sau trei. Mai mulţi ajunseseră în apă, şi canalul se umpluse de cadavre ce pluteau asemeni buştenilor. Hainele unora mai ardeau încă.

Băieţii se întoarseră şi alergară din nou spre drum. În timp ce apucau un alt cadavru, auziră un geamăt deasupra lor şi priviră în sus.

La câţiva iarzi distanţă, un soldat chinez doborât reuşise să se ridice în picioare; hainele îi erau arse şi braţul stâng, aproape retezat de la umăr, îi atârna fără viaţă. În mâna dreaptă ţinea o sabie, pe care o ridică şi porni spre ei. Cei doi se înghesuiră unul într-altul, înghemaţi de spaimă, în timp ce bărbatul se apropia, poticnindu-se şi agitând sabia.

Apoi Dicky îşi veni în fire şi strigă: Bachao! Iar un cipai se desprinse ca prin farmec din vârtejul de fum şi-l străpunse pe atacator cu baioneta în burtă. Fără măcar să se oprească pentru a se uita la cei doi băieţi, cipaiul îşi propti piciorul pe cadavru, trase afară baioneta şi se întoarse înapoi în vârtejul luptei.

După ce Raju fu din nou în stare să respire, îşi dădu seama că îşi udase pantalonii. Se holba la pata întunecată de pe ei, când auzi vocea lui Dicky:

– Nu-i nimic. Tuturor ni se întâmplă, ya. O să se usuce numaidecât.

Raju se uită la prietenul lui şi văzu că pantalonii lui Dicky aveau aceeaşi problemă.

La mai puţin de o sută de iarzi mai încolo, Kesri încerca în zadar să-şi ţină oamenii în frâu.

Când apărătorii dăduseră năvală drept în barajul de gloanţe al cipailor, urmărise desfăşurarea măcelului din poziţia lui, în fruntea detaşamentului bengalez. La început, căpitanul Mee şi alţi câţiva strigau la soldaţii chinezi care supra-

vieţuiseră, cerându-le să se predea. Neînţelegând nimic, aceştia intraseră în panică şi începuseră să agite armele, astfel încât ofiţerii se văzuseră nevoiţi să-i doboare şi, pe măsură ce avansau, soldaţii marini şi cipaii fuseseră cuprinşi de o frenetică sete de sânge.

Kesri era dezgustat de ceea ce vedea: de-a lungul vieţii lui de soldat nu văzuse niciodată un măcel ca acesta. Peste tot erau numai cadavre, multe cu tunicile înnegrite de foc. Hainele unora mai ardeau încă. Kesri se uită mai atent şi îşi dădu seama că aprinderea lor se datora unui defect al echipamentului. Praful de puşcă nu era ţinut în cartuşe, ca la trupele britanice, ci în tuburi de hârtie. Tuburile erau puse în tolbe pentru praf de puşcă, legate peste piept. În timpul bătăliei, capacul tolbei se ridica, şi praful se împrăştia pe tunicile soldaţilor, după care lua foc de la fitilele şi scăpărătorile focarelor de puşcă.

Kesri se răsuci într-o parte şi privi în lungul drumului, până la zidurile prăbuşite ale fortificaţiilor de pe ţărm. Peste tot flutura acum drapelul Union Jack – pe baricadele de pe cuprinsul insulei Chuenpee şi de cealaltă parte a canalului, pe fortul Tycock, care fusese luat cu asalt în mod similar de o altă parte a trupelor britanice debarcate.

Kesri se căţără printr-o spărtură în zid şi se îndreptă către cea mai apropiată fortificaţie. Şi aici se vedeau peste tot urmele masacrului: trupurile zăceau în mormane în jurul craterelor unde explodaseră proiectile de artilerie puternice; la picioarele meterezelor, erau îngrămădite cadavrele chinezilor care fuseseră striviţi de bucăţile de zid căzute peste ei. Bucăţi de piele şi fragmente de oase spuziseră zidul din piatră de culoare deschisă, formând pete de un roşu aprins. Ici şi colo creiere împrăştiate se scurgeau de pe ele ca gălbenuşurile de ouă sparte.

Aproape toate hainele apărătorilor morţi purtau urme de arsură. Nu-ţi trebuia prea multă imaginaţie ca să-ţi închipui panica ce îi cuprinsese atunci când flăcările începuseră să se

întindă de la o tunică la alta.

În mai multe posturi de artilerie, soldaţii marini britanici şi artileriştii munceau din greu pentru a dezafecta tunurile: băteau cu ciocanul piroane în focare şi le scoteau pivotul. Printre ei, era şi un soldat marin care venise de multe ori în ringul de lupte de la Saw Chow.

– Aveau nişte arme ale naibii de bune, îi zise soldatul lui Kesri, trecându-şi mâna peste ţeava de alamă sclipitoare a unui tun masiv de opt pfunzi. Trebuie să recunosc că gălbejiţii învaţă repede. Unele arme de aici sunt copii fidele ale tunurilor noastre cu ţeavă lungă. Am găsit chiar şi unele de treizeci şi doi de pfunzi. Toate turnate recent – norocul nostru că n-au avut şi timp să înveţe să le folosească. Ia uită-te aici!

Lovi cu piciorul un bloc de lemn proptit sub ţeavă.

– Din cauza buştenilor ăstora nu au putut să coboare ţevile şi cele mai multe din salvele lor au trecut pe deasupra noastră.

Într-un colţ, deasupra unui morman de cadavre, atârna o inscripţie în engleză, mâzgălită în grabă.

– Ce scrie acolo? întrebă Kesri.

Soldatul marin rânji şi îşi şterse faţa cu dosul mâinii:

– L-a agăţat unul din sergenţii noştri. Zice: „Iată drumul către glorie."

Kesri se întoarse cu spatele şi o porni în altă direcţie. În faţa lui strada făcea un cot strâns şi, după ce dădu colţul, se trezi într-un gang îngust şi slab luminat. După ce ochii i se obişnuiră cu întunericul, văzu, la capătul gangului, un soldat chinez. După pălăria înaltă, cu pană, şi cizmele lungi, Kesri îşi zise că era probabil ofiţer. Fusese fără îndoială rănit, pentru că, printre plăcile armurii ce îi acoperea trunchiul, se căsca o gaură; sângele se prelingea printre crăpăturile armurii.

Soldatul îl văzu pe Kesri şi îşi ridică sabia grea cu amândouă mâinile. Din atitudinea lui încordată, Kesri îşi dădu seama că îşi aduna puterile pentru un ultim atac.

Kesri coborî sabia, o sprijini cu vârful în pământ şi ridică

o mână cu palma întinsă în afară.

– Predă-te! Predă-te! strigă el. N-o să-ţi fac niciun rău...

Dar, chiar în timp ce rostea aceste cuvinte, Kesri înţelese că nu aveau niciun rost. După expresia de pe chipul omului, îşi dădu seama că, chiar dacă ar fi înţeles ce-i spune, tot ar fi ales să moară decât să se predea. Şi, în următoarea clipă, soldatul se repezi la Kesri, ca şi cum aproape că l-ar fi rugat să-l răpună, ceea ce se şi întâmplă.

După ce trase afară sabia însângerată, Kesri văzu că omul avea ochii încă deschişi. În ultimele secunde de viaţă ce-i mai rămăseseră, îşi aţinti privirea asupra lui Kesri. În ochii lui, Kesri desluşi aceeaşi privire pe care o mai văzuse şi înainte, în campaniile din Arakan sau pe dealurile din estul Indiei – ştia că era expresia ce apărea pe chipurile oamenilor atunci când aceştia luptaseră pentru pământul lor, casele şi familiile lor, tradiţiile lor şi tot ce aveau mai scump.

Revăzând acea expresie, lui Kesri îi trecu deodată prin cap că niciodată de-a lungul vieţii lui de soldat nu ştiuse ce înseamnă să lupţi astfel – aşa cum tatăl lui luptase la Assaye – pentru ceva ce este al tău, ceva care te leagă de tatăl şi de mama ta, şi de cei dinaintea lor, până în străfundurile vremii.

Îl cuprinse o tristeţe fără margini; se lăsă în genunchi şi se aplecă să închidă ochii omului mort.

Pe insula Hong Kong, zgomotul tunurilor, chiar aşa înfundat cum era din cauza depărtării, semănase destulă spaimă ca să-i împiedice pe grădinari să vină la pepinieră. Toată dimineaţa, Paulette munci singură, încercând să-şi facă de lucru cu udatul, tăiatul crengilor şi săpatul – dar îi era cu neputinţă să ignore bubuiturile din depărtare.

În ultimul an, se obişnuise să audă salve sporadice de puşcă şi de artilerie, dar de data aceasta era cu totul altfel. Nu numai că zgomotul era de mai lungă durată, dar în el se concentra un fel de ameninţare, o violenţă ce te împiedica să-ţi vezi de treburile tale ca de obicei. Era greu să nu te gândeşti

la moarte şi agonie; la sânge vărsat şi carne sfâşiată. Cu astfel de gânduri, îngrijirea plantelor părea un gest inutil.

Spre mijlocul dimineţii, salvele de tun se răriră şi, dinspre nord, apăru la orizont o perdea de fum; Paulette se opri din lucru şi se aşeză la umbra unui copac.

Ce se întâmplase? Ce prevestea fumul acela? Nu putea decât să facă presupuneri, deşi o parte din ea nu voia să ştie adevărul.

După un timp, întrezări o siluetă ce venea pe cărarea ce ducea la pepinieră. Îşi îndreptă binoclul spre coastă şi văzu că musafirul era Freddie. Răsuflă uşurată; măcar în prezenţa lui Freddie nu trebuia să se prefacă veselă, curajoasă sau altele asemenea. El era mulţumit să-l laşi cu gândurile lui.

Şi nu se înşelase. Freddie o salută, de la distanţă, cu o mişcare a capului, şi se aşeză pe una din terasele de mai jos ale pepinierei, cu spatele proptit de trunchiul unui ficus cu frunziş bogat.

Stătu acolo ceva timp, nemişcat, privind fix către nord, cu spatele la ea. Într-acolo se uita şi ea, spre norii îndepărtaţi de fum şi, când ochii i se îndreptară din nou în direcţia lui, văzu că îşi scosese pipa. Tulburată, se duse să se aşeze lângă el, observând în tăcere cum îşi aranja ustensilele pe iarbă.

– Ai vrea să fumezi, eh, Miss Paulette?

Ea încuviinţă din cap.

– Aş vrea să încerc.

– N-ai mai fumat niciodată?

– Nu. Niciodată.

Se răsuci şi o privi lung, îngustându-şi ochii.

– De ce nu?

– Mi-a fost teamă, spuse ea.

– Teamă? De ce?

– Că o să fiu înrobită.

– Înrobită, eh? Îi adresă unul din zâmbetele lui rare. Opiul nu înrobeşte, Miss Paulette. Nu. Opiul eliberează.

Arătă cu capul spre norul îndepărtat de fum.

– Nu ceia de colo sunt adevăraţi robi, ne? Robi de bani, de avut? Nu fumează opiu, dar sunt robii lui. Pentru ei, lah, opiul e tămâie pentru zei ai lor – bani, profit. Cu opiu vor să facă toţi oameni robi pentru zeii lor. Şi vor face, pentru că au zei puternici, ne, la fel de puternici ca demonii? Dar atuncea când vor fi cu victorie, vor vedea şi ei pe piele lor că doar cu opiu pot să scape de demoni. Doar în fumul lui va fi posibil să se ascunde de stăpânii lor.

În timp ce vorbea, Freddie aprinse cu o scăpărătoare un chibrit lung, cu vârful de sulf. Apoi începu să coacă la flacăra lui un mic bob de opiu. Atunci când bobul fu destul de bine ars, îi întinse pipa lui Paulette.

– După ce opiu ia foc, îl pun în ochi de dragon – îi arătă o gaură minusculă în bolul pipei – şi tu atuncea să tragi tare. Fumul e preţios, eh, nu se face irosit.

Ţinu din nou bobul la flacără şi, când luă foc, îl puse în bolul pipei.

– Acum!

Paulette puse muştiucul în gură şi inhală. Fumul o inundă ca un fluviu revărsat şi, când apele se retraseră, în urma lor rămase o linişte uimitoare. La fel cum fumul alungă insectele, acei vapori păreau că îndepărtaseră tot ceea ce avea puterea să o rănească: teama, neliniştea, tristeţea, durerea, dezamăgirea, dorinţa. În locul lor, se întindea acum un spaţiu de o calmă seninătate, un gol unde durerea nu mai exista.

Se culcă cu spatele pe tăpşan, lăsând capul pe iarbă. După câteva clipe, Freddie trase, la rândul lui, din pipă şi se întinse alături de ea, cu capul sprijinit pe braţe, privind umbra adâncă a copacului de deasupra lui.

– Spune-mi, zise Paulette, la un moment dat, de unde ai învăţat să fumezi?

– M-a învăţat o femeie.

– O femeie? Cine?

– Era la fel ca mine, lah – pe jumătate indiancă, jumătate chinezoaică. Frumoasă foarte – poate prea.

– De ce?

– Uneori frumuseţea e blestem, ne? Pentru una ca ea, bărbaţii ucid, fac orice. Avea nevoie de paznici – şi eu eram unul. Îi aduceam opiu ca să fumeze, lah, şi într-o zi spune fumez cu ea; spune-mi cum, arată-mi taină. Mai fumasem şi înainte, dar n-am văzut taine până ce nu-mi arătă ea.

Nimic din toate acestea nu i se părea lui Paulette real; era ca şi cum povestea ar fi fost plăsmuită din fum. În acea stare de vis, nu i se păru nepotrivit să întrebe:

– Şi tu? O iubeai?

Păru să treacă mult timp până ce Freddie îi răspunse. Paulette nu ştia dacă minutele treceau cu adevărat, sau i se părea – parcă acele ceasornicului din mintea ei stătuseră pe loc şi timpul se transformase în cu totul altceva.

Aproape că uitase ce îl întrebase pe Freddie, când el vorbi din nou:

– Nu ştiu, lah. Nu-mi dau seamă dacă iubire sau nu. Poate era ca fum din acesta care e acum în noi, ne? Era mai puternic decât sentiment –ceva ca nebunie, ca moarte.

– De ce? De ce moarte?

– Pentru că cea femeie era proprietate la şef, era concubina lui. El era om mare; el era fratele mare pentru mulţi fraţi mici, ca mine: avea nume Lenny Chan. Doar om nebun poate să îndrăgostească de femeie proprietate fratelui cel mare. El are să afle în cele din urmă, ne?

– Aşa s-a întâmplat?

– Da. Aflat şi trimis oameni. Ucis-o – aruncat-o în fluviu. Încercat să mă omoare şi pe mine dar eu scăpat. Mama mă ascunde dar ei află de asta şi omoară pe ea – în locul de mine.

Râse.

– Dacă Lenny Chan ar şti că sunt aici, n-aş avea alte zile. Dar el crezut că-s mort, lah, nu ştiut că sunt întors în viaţă cu nume de Freddie Lee. Să sperăm, na, că n-o să afle niciodată.

În acea dimineaţă, Jodu şi Neel se urcaseră devreme la prora

lui *Cambridge*, imediat ce aflaseră că un convoi de vase britanice se apropia de Gura Tigrului. Din acel loc priviră desfășurarea luptei prin binoclu.

Se bucurară atunci când bateriile chinezești deschiseră focul pe Chuenpee, încredințați că aveau să respingă atacul britanicilor. Dar optimismul lor se transformă curând în stupoare, când britanicii începură bombardamentul fortificațiilor de pe ambele maluri ale canalului. Urmăriră, fără să le vină să creadă ochilor, cum zidurile de pe Chuenpee și Tycock erau sfărâmate de lovituri de tun; uimirea lor se adânci, în timp ce priveau cum dinspre vasele cu aburi britanice plecau goelete și brigantine ce debarcau pe țărm, lansând atacuri frontale asupra pozițiilor de artilerie. Punctul lor de observație le permise să vadă cum furnicarul trupelor debarcate năvălește asupra zidurilor fortificate. Însă de abia la sfârșit îi văzură pe cipai dând ocol dealului, pentru a ataca din spate pozițiile de artilerie. Detașamentul intrase în raza lor vizuală doar după ce cipaii ieșiseră de sub coama dealului.

Măcelul ce urmase fusese acoperit în cea mai mare parte de praf și fum, dar, chiar și așa, Neel și Jodu înțeleseră bine ce se întâmpla, pentru că numărul trupurilor din apă creștea vertiginos. Întreaga măsură a acestei orori nu le fu totuși cu adevărat limpede până ce mulțimea de corpuri carbonizate sau înnegrite nu a început să plutească pe apele canalului.

Din câte puteau vedea, niciuna din ambarcațiunile britanice nu suferise nici cea mai mică pagubă.

Repeziciunea cu care se petrecuse totul era la fel de uimitoare ca și unilateralitatea distrugerilor. Atacul începuse la ora 9 a.m., după ceasul lui Neel; la ora 11 a.m. steagurile britanice fluturau pe ambele părți ale canalului, în vârful insulei Chuenpee și Tycock deopotrivă. Singura amenințare cu care se confruntau britanicii era escadronul de jonci de război de sub comanda amiralului Guan Tianpei.

Joncile intraseră încă de la început în bătaia focului nimicitor. Escadronul fusese copleșit și se retrăsese către o poziție

defensivă, la marginea golfului ce despărţea Chuenpee de Humen. Între ele şi canal se întindea un banc de nisip – obstacol de netrecut pentru ambarcaţiunile britanice mari, dar nu şi pentru cele cu pescajul mai puţin adânc.

În timpul asaltului îngemănat asupra insulelor Chuenpee şi Tycock, flota britanică lăsase joncile în pace. Doar după ce încheiară bombardamentul forturilor, îşi îndreptară atenţia navele de război asupra escadronului amiralului Guan. În acel moment, un grup de şalupe înarmate porni la atac.

Dar, înainte ca şalupele să ajungă la ţintă, carena sclipitoare de fier a vasului *Nemesis* le-o luase înainte. Înaintând cu viteză şi depăşindu-le, vasul cu aburi întră drept în apele de mică adâncime, până ce se propti în bancul de nisip. Apoi se auzi un şuierat înfricoşător şi un roi de proiectile şi-au luat zborul de pe puntea din faţă – Neel îşi dădu seama că acestea erau armele de care se interesase Zhong Lou-si: rachetele Congreve, al căror prototip fusese inventat în Bangalore. După un arc în văzduh, acestea se înfipseră în jonci şi efectul fu devastator. Una lovi o magazie de praf de puşcă, şi jonca explodă cu un bubuit asurzitor. Apoi parcă un val de foc înghiţi întregul golf; întregul escadron chinez părea să se fi aprins.

Pe *Cambridge* începu să sune gongul, chemând echipajul la posturile de luptă. Toată partea din afară a Gurii Tigrului era acum în mâinile britanicilor, aşa că era inevitabil ca vasele de război victorioase să pornească atacul asupra următoarelor poziţii fortificate – bateriile de la Humen şi nordul insulei Wantung, acolo unde era staţionat şi *Cambridge*.

Doar că în acel moment se petrecu ceva neaşteptat. În loc să înainteze, ambarcaţiunile de război britanice se retraseră la Chuenpee, pentru a-i recupera pe oamenii care debarcaseră pe ţărm cu câteva ore mai devreme.

Era limpede că atacul fusese amânat până a doua zi.

Spre seară, după ce se asigură că cipaii şi civilii se instalaseră cum se cuvine în spaţiul de sub punte, Kesri merse în cabina

căpitanului Mee, pentru a trece în revistă bătălia din timpul zilei. Căpitanul suferise o rană uşoară: partea de sus a braţului îi fusese zgâriată de un glonţ de muschetă, iar acum ţinea pe rană o cataplasmă, cotul într-o faşă şi haina zdrenţuită îi atârna mai jos de umăr.

– Îmi pare rău că aţi fost rănit, sir, zise Kesri.

– Îţi pare rău? rânji căpitanul. Mie nu. E tocmai ce-mi trebuia ca să plec într-un concediu de câteva săptămâni la Macao.

Bilanţul pierderilor din tabăra britanică era de treizeci şi opt de răniţi şi niciun mort, îl informă căpitanul. În tabăra chineză, acesta era estimat la şase sute de morţi şi încă şi mai mulţi răniţi. Pe Chuenpee fuseseră confiscate şi distruse treizeci şi opt de tunuri, iar pe Tycock douăzeci şi cinci. Împreună cu tunurile găsite pe jonci şi în alte locuri, numărul total al armamentului de artilerie distrus se ridica la o sută şaptezeci şi trei.

– Oamenii noştri au făcut treabă bună azi, havildare. Maiorul Pratt a avut doar cuvinte de laudă pentru ei.

– Adevărat, sir?

Kesri ştia că Mee aştepta de mult să-şi vadă numele menţionat în rapoartele oficiale.

– Comandantul-sahib v-a menţionat şi pe dumneavoastră, sir?

Căpitanul dădu din cap, în semn că nu.

– Nu, havildare, nicio vorbuliţă.

– Poate mâine, sir? spuse Kesri. Va mai fi o luptă, nu?

– N-aş pune rămăşag, havildare, zise căpitanul Mee. Am auzit că s-au făcut presiuni asupra plenipotului să revoce ofensiva. Mi se pare că li s-a expediat o scrisoare comandanţilor chinezi, în care li se explică procedura de capitulare. Nu m-ar mira să fim trimişi înapoi în tabără, în timp ce conducătorii o să continue să se ia din nou în coarne, şi tot aşa, până la sfântul aşteaptă.

Kesri simţi că-l trece un fior rece de dezamăgire. Sperase

că măcar acum, după acest asalt de anvergură, campania ar fi putut să ia sfârşit.

Dar, aşa cum prevăzuse Mee, a doua zi de dimineaţă, o ambarcaţiune cu steag alb fu văzută plecând de la Humen către vasul-reşedinţă al plenipotenţiarului.

La puţin timp după aceasta, Kesri află că ofensiva fusese revocată şi voluntarii bengalezi aveau să se întoarcă pe insula Saw Chow.

La bordul lui *Cambridge* circulară toată noaptea veşti şi zvonuri. Pe măsură ce ofiţerii chinezi şi membrii echipajului îşi dădeau seama de magnitudinea catastrofei, spiritele se încingeau şi sentimentele lor oscilau între furie şi o stare de disperare neputincioasă.

Atunci când se răspândi vestea despre rolul pe care îl jucaseră „străinii negri" în măcelul de la Chuenpee, marinarii chinezi începură să îşi schimbe atitudinea: tovărăşia ce se înfiripase între ei şi lascari se evaporă ca prin farmec şi în locul ei se instală răceala. Era ca şi cum Neel, Jodu şi ceilalţi ar fi fost cumva răspunzători pentru faptele cipailor.

Faptul că nimeni nu spunea nimic pe faţă înrăutăţea şi mai mult lucrurile. Atunci când Compton răbufni într-un acces de reproşuri, Neel se simţi uşurat.

De ce, Neel? De ce? De ce îi ucid compatrioţii tăi pe ai noştri când nu am fost niciodată duşmani?

Compton, zise Neel, dar de ce ne pui pe noi în aceeaşi oală cu cipaii? Nu suntem făcuţi toţi din acelaşi aluat. Jodu şi cu mine nu am putea ajunge cipai nici dacă am vrea. Şi de ce neam dori să fim cipai? Adevărul e că în Yindu au ucis mai mulţi oameni decât oriunde altundeva.

Singura veste bună a acelei seri fu că amiralul Guan era încă în viaţă – toţi se temuseră că fusese ucis în timpul atacului asupra joncilor de război. Dar se află că reuşise să fugă la Humen.

În zorii zilei, sosi un ordin de la postul de comandă al

amiralului, în care se cerea vasului *Cambridge* să-şi schimbe poziţia cât de repede posibil. Prin urmare, când începu să se lumineze, *Cambridge* părăsi insula North Wantung şi porni către poziţiile de artilerie de pe malul îndepărtat al canalului. Acolo începură pregătirile pentru atacul iminent.

Dis-de-dimineaţă, când fură observate trei fregate britanice ce navigau în sus pe canal, echipajul de pe *Cambridge* primi ordin să-şi ocupe poziţiile. Dar apoi, în mod inexplicabil, fregatele făcură cale întoarsă.

De abia mai târziu în cursul zilei aflară că se reluaseră negocierile; o delegaţie de mandarini discuta din nou cu plenipotenţiarul britanic.

Cât de curând, se văzu limpede că britanicii aveau un motiv în plus pentru care revocaseră atacul: imediat după începerea negocierilor, vasul care ducea marfa lui Lancelot Dent se puse în mişcare. După ce traversă Gura Tigrului, o porni în direcţia Hong Kong.

Toată lumea înţelese că, în spatele deciziei de a pune capăt luptei, era negustorul Dent: el era *mohk hau haak sau* – adică „mâna neagră din spatele cortinei". Era clar că plătise cumshaw-uri enorme comandanţilor britanici pentru a-i garanta că marfa lui va fi în siguranţă.

Vezi tu, spuse Compton cu amărăciune. Asta se întâmplă atunci când negustorii şi comercianţii ajung la cârma războaielor – sute de vieţi depind de mită.

În seara aceea, Compton merse de cealaltă parte a canalului, pentru a vizita Humenul. Se întoarse cu veşti îngrozitoare: guvernatorul-general Qishan capitulase; consimţise la multe din cererile invadatorilor, inclusiv plata unei sume de şase milioane de dolari de argint, cu titlu de compensaţie pentru opiul confiscat. Fusese, de asemenea, de acord să cedeze britanicilor baza pe care insistaseră să o obţină: insula Hong Kong – cunoscută în documentele chinezeşti şi cu numele de „Colina căţuii cu tămâie roşie".

Acordul avea să fie semnat în câteva săptămâni.

La Hong Kong, efectele bătăliei de la Chuenpee s-au făcut simţite numaidecât. În timpul nopţii, începură să roiască în golf puzderie de corăbii, ca resturile aduse de o furtună îndepărtată. Nu erau vase-prăvălie încărcate cu provizii, fleacuri şi verdeţuri, ci sampane sărăcăcioase, ponosite, încărcate la refuz cu obiecte din gospodărie – veselă, saltele, plite şi haine. Pe copertinele lor de bambus se căţăraseră câini, pisici şi găini; la prora stăteau copiii, mulţi dintre ei cu colaci din bucăţi de lemn legate în jurul mijlocului, pentru a-i ţine la suprafaţă dacă ar fi căzut în apă.

Era ca şi cum mareea ar fi adus cu ea un întreg popor plutitor. În fiecare noapte veneau alte şi alte valuri de oameni, pe corăbiile lor; în fiecare dimineaţă, Paulette se trezea că şi mai multe sampane ancoraseră în jurul vasului *Redruth*.

Freddie, care acum vizita regulat pepiniera, se simţea în largul lui printre oamenii poporului plutitor.

– Sunt de-ai mei, ne? îi zicea el lui Paulette. Şi mama mea barcagiu – eu crescut cu oameni dan.

Dar de ce veneau în număr atât de mare? Ce anume îi mâna spre Hong Kong?

– La Guangdong prea mult probleme acum, zise Freddie. Locuitori de uscat dau necaz. Nu pot rămâne, ne? Toată lumea zice în curând Hong Kong va da la britanici. Barcagii socotesc că aici vor fi mai sigur.

După un timp, câţiva dintre noii sosiţi începură să se mute pe ţărm, construind bărăci şi colibe, ori instalându-se pe unde puteau. Plaja de unde Paulette îşi începea urcuşul zilnic nu mai rămase pustie mult timp. Într-o zi, apăru la capătul ei o colibă şi, într-o săptămână, în jurul ei răsări un întreg cătun. Deşi locuitorii lui păreau destul de paşnici, Paulette se bucura acum că Freddie se oferise să o însoţească în fiecare zi până sus la pepinieră; acceptase oferta lui fără nicio ezitare.

În acest timp, şi britanicii îşi măreau prezenţa la Hong Kong. În fiecare zi brigantinele şi velierele cu o velă făceau

naveta între insulă şi golf, aducând la bordul lor soldaţi, marinari, armatori şi curioşi de pe ambarcaţiunile navale şi comerciale ancorate în jurul insulei. Echipe de topografi umblau de colo-colo, pe plaje şi dealuri, măsurând şi înfigând în pământ pari şi marcaje.

Într-o zi, apăru la pepinieră un grup de topografi – şase bărbaţi cu un aer oficial, înarmaţi cu trepiede şi rulete de măsurat. Se interesaseră cu privire la teren şi proprietarul lui, şi părură mulţumiţi de explicaţia dată de Paulette, cum că pământul fusese închiriat de către Mr Penrose, patronul ei.

Dar, după plecarea lor, Freddie spuse:

– De ce pus atât întrebări, lah? Crezi că vor să ia pământ?

Paulette simţi ca un pumn în stomac.

– Nu! strigă ea. Nu se poate. Nu cred că pot face aşa ceva.

– Aşa vorbeşte lume, ne? Britanici o să ia tot ce vor când pun mâini pe insulă.

Freddie o lămuri că insularii de baştină, din care mai rămăseseră doar vreo patru mii, începuseră să se îngrijoreze cu privire la schimbările survenite recent. Timp de sute de ani, Dealul Căţuii de Tămâie Roşie fusese considerat ca un loc al sărăciei şi nenorocirii – insalubru, bântuit de boli şi biciuit de taifunuri nimicitoare. În trecut, oamenii făceau tot ce le stătea în putinţă ca să stea departe de Hong Kong; toată lumea le plângea de milă locuitorilor, pentru că erau nevoiţi să-şi încropească un trai pe o insulă stearpă şi fără de noroc.

Iar acum, ca prin farmec, era ca şi cum insula se transformase într-o stea călăuzitoare. Vechii locuitori începeau să se teamă că pământurile şi casele le vor fi expropriate de britanici. Unii din ei erau atât de speriaţi, încât vindeau tot ce aveau şi se mutau pe continent.

– Poate vorbim cu proprietar, ne? Poate vrea să vândă?

După câteva zile, Fitcher îi anunţă că proprietarul pepinierei venise la bordul lui *Redruth* şi îşi oferise terenul spre vânzare, împreună cu o bucată de pământ alăturată, în total doi acri, pentru suma de treizeci de dolari spanioli. Fitcher se

repezise să cumpere şi îi înmânase un avans de cinci dolari.

În ziua când au încheiat formalităţile, Fitcher a apărut într-o lectică, într-una din rarele lui vizite la pepinieră. După ce s-a uitat puţin în jur, a spus:

– Văz'că făcuş' treb'ş'ară bună acilea, Paulette. Meriz' s-o iai.

– Ce vreţi să spuneţi, sir?

– Nu pricepuş'? zise Fitcher zâmbind. Păntru mătălică o cumpărai. Ca să-z' fie de zestre.

În tot cursul lunii ianuarie, sethii parşi din Macao continuară să se adune în fiecare duminică la vila lui Dinyar, pentru rugăciuni urmate de o masă la care supiera cu dhansak ocupa locul de cinste. De la o săptămână la alta, atmosfera acestor reuniuni suferea schimbări de la cer la pământ. În prima duminică după bătălia de la Chuenpee, sethii erau în al nouălea cer; niciunul dintre ei nu avea îndoieli că dinastia celestă îşi primise lecţia cuvenită – după o înfrângere atât de cumplită, nu aveau oare să evite şi alte pierderi şi să vină în întâmpinarea pretenţiilor britanicilor? În mod sigur îşi dădeau seama că nu au altă soluţie şi că, în caz contrar, ar fi atras un dezastru încă şi mai cumplit asupra capetelor lor?

Un ins atacat de bandiţi pe un drum singuratic va risca să-şi piardă un deget sau două, apărându-şi bunurile – dar ce om întreg la minte şi-ar risca un braţ – sau capul? Instinctul de autoapărare era la fel de puternic la chinezi ca la orice alt popor; de bună seamă se vor împăca cu gândul că au pierdut războiul. Nu era clar, la urma-urmelor, că armata chineză era *bherem bhol ne ma'e pol* – poleită pe dinafară dar putredă pe dinăuntru? Mai ales că, pentru o ţară imensă cum era China, pierderea unei mici insule sterpe ca Hong Kongul era un fleac. Nici măcar plata sumei de şase milioane de dolari spanioli nu era mare scofală – la Guangzhou erau destui negustori care şi-ar fi permis să o plătească din propriul buzunar.

Cam asta a fost discuţia în acea zi de duminică, la prânz,

iar la ora când supiera de dhansak a fost luată de pe masă toată lumea era atât de convinsă că războiul se terminase, încât Dinyar ceru chiar să fie deschisă o damigeană de simkin, pentru a sărbători.

Însă după o săptămână, convingerile tuturor slăbiseră: se părea că mandarinii reuşiseră încă o dată să îl atragă pe Plenipişălău în jocul lor de-a v-aţi ascunselea. Apoi mai trecu o săptămână de vorbărie goală, care îi afundă pe toţi în butoiul cu melancolie.

În duminica ce veni, disperarea se transformase deja în mânie; sethii începură să discute despre cum ar putea să forţeze mâna căpitanului Elliot pentru a grăbi lucrurile. Lui Dinyar îi veni ideea să meargă cu toţii la Hong Kong cu vasul lui, *Mor*, pentru a cere o întâlnire cu plenipotul. Ideea fu primită cu entuziasm de toţi; fixară plecarea chiar a doua zi.

Shireen era de obicei un spectator tăcut la aceste deliberări: în timp ce bărbaţii stăteau de vorbă, ea avea grijă ca din bucătăria vilei să sosească mereu bucate şi în pahare să curgă băutura. De abia după ce plecară musafirii, îl întrebă pe Dinyar dacă putea să meargă şi ea la Hong Kong la bordul lui *Mor*. Amabil ca întotdeauna, el îi răspunse că era binevenită.

Porniră a doua zi pe la prânz şi ajunseră la Hong Kong după căderea nopţii. De abia în dimineaţa următoare descoperiră că n-ar fi putut alege un moment mai potrivit pentru vizita lor. În acea zi avea loc un eveniment de mare importanţă: căpitanul Elliot avea să se întâlnească cu Qishan lângă Chuenpee. Urmau să semneze o convenţie, prin care chinezii se angajau să cedeze insula Hong Kong britanicilor şi să le plătească o despăgubire de şase milioane de dolari spanioli.

Pasagerii de pe *Mor* se adunară pe punte, pentru a urmări defilarea unui escadron impresionant de vase cu aburi şi cuirasate. Nu toată lumea era sigură că întâlnirea avea să aibă rezultatul scontat: recent se ţinuseră lanţ atâtea amânări şi dezamăgiri, încât era greu de crezut că se întrezărea într-adevăr un deznodământ. Dar, chiar şi pentru cel mai sceptic

spectator, era evident că fanfara şi prezenţa impunătoare a căpitanului Elliot anunţau un eveniment de mare însemnătate.

De abia după plecarea escadrilei văzură sethii parşi ce mult se schimbase Hong Kongul în ultimele săptămâni. Văzură valul de oameni care potopiseră ţărmul insulei; mai văzură şi grupul de clădiri ce se construiau în partea de răsărit a golfului.

Sethii se îngrijorară de-a binelea, constatând câte se petrecuseră fără ştirea lor. De îndată ce barca vasului *Mor* putu fi coborâtă în apă, se grăbiră să meargă la mal, ca să vadă cu ochii lor ce se petrecea pe insulă. După câteva ceasuri, se întoarseră clocotind de indignare. Era limpede că autorităţile militare britanice se hotărâseră cu mult timp în urmă să se instaleze la Hong Kong, cu sau fără tratat semnat; ba, mai mult, îngăduiseră ca unii negustori britanici de frunte să pună laba pe cele mai bune terenuri. O faleză stâncoasă din partea de est a golfului era tocmai potrivită ca fundaţie pentru construcţia unui debarcader; promontoriul fusese botezat East Point, şi câteva din cele mai mari firme care făceau comerţ cu opiu ridicau deja magazii şi daftaruri în zonă.

Bineînţeles că nimic din toate acestea nu s-ar fi putut întâmpla fără complicitatea comandanţilor expediţiei. Era limpede că fuseseră mituiţi de către marii negustori britanici. Ce oare mai puseseră la cale pe ascuns, fără ştirea nimănui? Oare cele mai bune terenuri fuseseră toate deja înhăţate pe şest?

Unul din negustori îi spuse lui Shireen:

Bibiji, dacă soţul tău ar mai fi fost în viaţă nu s-ar fi ajuns la situaţia de faţă. Noi, parşii, nu am fi fost daţi la spate în timp ce angrezii bagă în buzunar cele mai bune porţiuni ale insulei. Bahram-bhai ar fi aflat, în calitatea lui de membru al Comisiei Selecte; şi ne-ar fi avertizat.

În timp ce sethul vorbea astfel, de dincolo de orizont se auzi din nou zgomotul îndepărtat al salvelor de tun.

Hai! strigă Shireen, speriată. A început din nou lupta?

Dinyar înalţă capul şi îşi încordă auzul.

Nu, zise el. Cred că sunt salve de tunuri mici. Trebuie că sărbătoresc semnarea tratatului.

Aceasta înflăcără şi mai mult discuţia negustorilor: începură să dezbată care ar fi cea mai bună cale de a-i convinge pe britanici să deschidă insula şi altor cumpărători, fie pentru achiziţie directă, fie prin licitaţii. Unii veniră cu ideea că, dacă lucrurile se înrăutăţeau, ar fi putut refuza să mai livreze opiu partenerilor lor britanici din Bombay. Era un fel de as pe care îl ţineau în mânecă, deoarece comercianţii străini din Bombay depindeau întru totul de furnizorii indieni, în ceea ce privea aprovizionarea cu opiu malwa.

Dar Dinyar şi câţiva alţii erau de părere că aceasta putea fi o mişcare periculoasă; dacă făceau prea mari presiuni, guvernul britanic ar fi găsit cu siguranţă vreun pretext pentru a folosi forţa armată ca să pună mâna pe stocurile lor de opiu. Acesta era asul din mâneca Jardinilor, Mathesonilor şi Dentilor din această lume. În ciuda palavrelor despre comerţul liber, adevărul era că avantajele lor comerciale nu aveau nimic de a face cu pieţele, negustoria sau practicarea unor afaceri într-un mod evoluat – totul se reducea la forţa brută a tunurilor şi vaselor blindate ale Imperiului Britanic.

Încă mai discutau cu înflăcărare, atunci când văzură un vas cu aburi ce se apropia în viteză de Hong Kong, din direcţia estuarului Fluviului Perlelor. Dinyar fixă telescopul asupra lui şi îi anunţă că ambarcaţiunea era chiar *Nemesis*, cu comodorul Bremer la bord.

După câteva minute îşi dădură seama că vasul cu aburi se îndrepta către marginea de vest a golfului Hong Kong. Dinyar era convins că avea loc ceva neobişnuit şi, fără să mai piardă vremea, ceru să i se pregătească barca; indiferent ce se întâmpla acolo, era hotărât să afle.

Ar trebui să veniţi cu noi, îi spuse el lui Shireen.

De ce eu?

Ar trebui măcar să aruncaţi o privire asupra insulei. Veţi

avea mulţi bani, atunci când veţi primi despăgubirea. Poate că ar trebui să faceţi o ofertă pentru o bucată de pământ.

Ce tot spuneţi, Dinyar? răspunse Shireen. De ce aş cumpăra pământ aici? Ce să fac cu el?

De ce nu, tanti Shireen? Poate că-l vor vrea nepoţii dumneavoastră. Poate că, în timp, o să valoreze o grămadă de bani: nu e cu totul imposibil. Atunci când bunicul meu a cumpărat pământ în Bombay, toată lumea a râs de el. Şi iată cât valorează acum.

Shireen reflectă un pic şi luă hotărârea să meargă cu ei, nu cu intenţia de a cumpăra terenuri, ci pentru că adia o briză plăcută deasupra golfului şi era o vreme minunată pentru o scurtă plimbare pe mare. Îşi luă pălăria şi vălul şi se lăsă coborâtă în barcă cu biga de marfă de pe *Mor*.

În acelaşi timp, de pe *Nemesis* era lansată o altă barcă, care se îndrepta spre insulă; la bordul ei se puteau vedea câţiva ofiţeri. Ajunseră la ţărm în doar câteva minute.

În momentul când barca lui *Mor* trase la mal, o ceremonie era în curs de desfăşurare la marginea insulei, nu departe de satul Sheng Wan. În apropierea apei era înfipt un drapel britanic şi comodorul Bremer stătea în faţa lui, ţinând o cuvântare ofiţerilor.

– Astăzi, douăzeci şi cinci ianuarie, o mie opt sute patruzeci şi unu, iau în stăpânire această insulă în numele măritei noastre regine.

– Trăiască, trăiască!

Ofiţerii ridicară paharele cu şampanie şi băură un toast:

– În memoria acestei zile, rosti comodorul, fie ca această bucată de pământ, pe care stăm acum, să poarte pentru totdeauna numele de Possession Point.

– Trăiască, trăiască!

Dinyar şi ceilalţi negustori se grăbiră să meargă mai în faţă, ca să asculte, dar Shireen rămase în urmă, intimidată.

După câteva clipe, auzi pe cineva tuşind şi un glas cunoscut:

– Bibiji...?

– Vai, Zadig Bey! Mă bucur să vă văd.

– Şi eu mă bucur să vă văd, bibiji. Vreţi să ne plimbăm un pic?

– Să ne plimbăm, Zadig Bey? zise Shireen, râzând. Nu cumva căutaţi şi dumneavoastră un teren de cumpărat, ca toţi ceilalţi?

– Ba da, bibiji, spuse Zadig, serios, chiar m-am gândit să caut. Dar nu numai pentru mine.

– Ce vreţi să spuneţi, Zadig Bey?

Zadig îşi scărpină bărbia.

– Shireen, demult voiam să vă întreb un lucru, şi cred că acum e momentul potrivit.

– Ce e, Zadig Bey?

Se întoarse spre ea şi se îmbujoră la faţă:

– Bibi...

Dar se opri şi o luă de la capăt.

– Shireen... vreţi să fiţi soţia mea?

OPTSPREZECE

În urma examenului medical, căpitanul Mee primi trei săptămâni de permisie pentru a se recupera după rana suferită în timpul bătăliei de la Chuenpee. Se hotărî să-şi petreacă acest timp la Macao şi o porni într-acolo fără să mai piardă vremea. Kesri se gândea că, probabil, nu se va întoarce la Saw Chow cu nici măcar un minut mai devreme de expirarea permisiei. Spre mare lui mirare, căpitanul Mee veni înapoi cu câteva zile mai devreme.

– Kaptan-sahib arată ekdum fit-faat! spuse Kesri, zâmbind.

– Serios?

Kesri nu mai ţinea minte când îl văzuse pe căpitanul Mee într-o formă atât de bună.

– Ji, kaptan-sahib, arătaţi foarte bine.

Căpitanul Mee surâse:

– M-am simţit bine departe de aici, havildare.

– Atunci de ce v-aţi întors mai devreme, kaptan sahib?

– Aşa am primit ordin, havildare – de la plenipot în persoană.

Căpitanul îl lămuri că a doua zi trebuia să se ţină la Hong Kong o paradă de gală, cu arborarea steagurilor, unde căpitanul Elliot şi comodorul Bremer vor da citire unei proclamaţii. Voluntarii bengalezi fuseseră solicitaţi să trimită o unitate la ceremonie. Urmau să ia cu ei un mortier şi o echipă de artilerişti, pentru a trage o salvă de salut.

– Vor fi acolo toţi marii mahări, havildare, aşa că ai grijă ca flăcăii noştri să se prezinte fără cusur.

Ji, kaptan sahib.

A doua zi de dimineaţă, detaşamentul fu dus, cu un vas cu aburi, la Hong Kong. Debarcară la capătul estic al golfului Hong Kong şi urcară dealul până la o bucată dreaptă de teren. Pe el fusese înfipt un suport înalt de drapel, în vârful căruia flutura steagul Union Jack. Mai multe alte detaşamente se

adunaseră deja şi se pregăteau pentru festivitate; Kesri zări culorile Regimentului Regal Irlandez, al Cameronienilor, al regimentului 49 şi al regimentului 37 Madras.

Voluntarii bengalezi fură aşezaţi lângă cipaii din Madras, în spatele detaşamentelor britanice. După ce îşi ocupă poziţia din fruntea detaşamentului, Kesri aruncă o privire în jur; observă că, pe latura cea mai îndepărtată a terenului, se strânsese un grup numeros de civili, în cea mai mare parte britanici. O mulţime încă şi mai mare, formată din localnici, se adunase mai sus, pe coasta dealului.

Mai trecu o jumătate de ceas până ce-şi făcură apariţia căpitanul Elliot şi comodorul Bremer; plenipotenţiarul era îmbrăcat în haine civile, iar comodorul în uniformă de gală. Se apropiară, în pas de marş, de drapel, apoi se întoarseră cu faţa la militari. Căpitanul Elliot începu să citească de pe o foaie de hârtie.

– Având în vedere că insula Hong Kong a fost cedată coroanei britanice, printr-un act pecetluit cu sigiliul ministrului imperial şi al marelui comisar Keshen, ne asumăm astăzi dreptul de a acţiona în numele guvernului acesteia, până la noi instrucţiuni ale Majestăţii sale. În virtutea autorităţii cu care am fost investit, toate drepturile, beneficiile şi privilegiile de orice fel ale Majestăţii Sale, în şi asupra insulei Hong Kong, fie ele asupra pământurilor, porturilor, proprietăţilor sau serviciilor personale, în acest moment le declar, proclam şi atribui Majestăţii Sale...

De-a lungul anilor, Kesri îşi desăvârşise arta de a privi în jur fără să se clintească din poziţia de drepţi. Privirea lui scrută spectatorii civili de la capătul terenului. Văzu mai multe chipuri cunoscute în mulţime: Shireen şi Dinyar, cu Zadig mult mai înalt decât ei doi; Mr Burnham cu soţia într-o parte şi Zachary în cealaltă.

– Prin mine, ca împuternicit şi deţinător al sigiliului oficial, continuă plenipotenţiarul, începând de azi, douăzeci şi nouă ianuarie, anul o mie opt sute patruzeci şi unu.

Căpitanul Elliot împături foaia de hârtie şi ridică ochii la soldaţii şi civilii adunaţi în faţa lui.

– Trăiască regina!

Un cor de voci răspunse cu aceeaşi urare, apoi comodorul Bremer făcu un pas înainte şi citi de pe o altă foaie.

– Eu, comandant-şef Bremer şi Elliot, plenipotenţiar, prin această proclamaţie aducem la cunoştinţa locuitorilor insulei Hong Kong că această insulă a fost trecută în stăpânirea reginei Angliei, în virtutea documentelor publice fără echivoc semnate de înalţii ofiţeri ai Curţii Cereşti şi ai Curţii Britanice: iar toţi locuitorii de pe teritoriul ei trebuie să înţeleagă că, de acum, sunt supuşi ai reginei Angliei şi că au obligaţia să se supună autorităţii acesteia şi a reprezentanţilor ei.

Ochii lui Kesri alunecară acum în direcţia celuilalt grup de spectatori, mai puţin înstăriţi, aflaţi mai sus pe deal. Printre ei, recunoscu un chip: pe cel al lui Freddie. Alături de el, era un tânăr îmbrăcat cu jachetă şi pantaloni scurţi; i se părea cunoscut dar nu-şi putea aminti unde îl mai văzuse.

A opta salvă de tun îi atrase atenţia lui Paulette asupra artileristului-lascar înalt şi spătos care stătea în picioare lângă tunul voluntarilor bengalezi. Îl privi câteva clipe, apoi îşi scoase din buzunar binoclul.

– La ce uiţi, eh?

– La bărbatul ăla de acolo. Din spatele tunului.

– Care?

Paulette îi întinse binoclul lui Freddie.

– Uită-te şi tu. Vezi dacă îl recunoşti cumva.

– Cine crezi că e?

– Uită-te când îţi spun.

Freddie ridică binoclul la ochi şi îl ţinu aşa preţ de câteva minute. Încet-încet, pe faţă i se lăţi un zâmbet.

– Crezi că poa' să fie fi el, eh? Kalua, de pe *Ibis*?

– Se prea poate, zise Paulette. Nu sunt sigură.

Ceremonia luase sfârşit şi terenul de paradă se umplea

repede cu oameni. De pe deal coborau spectatorii ca să se holbeze la soldaţi şi la cipai.

– Hai, vino, zise Paulette, bătându-l pe Freddie pe braţ. Să mergem mai aproape.

O luară în jos, pe coama dealului, şi se amestecară în mulţime. Atunci când ajunseră la vreo cincizeci de iarzi de lascar, Paulette se opri.

– Da, sunt sigură acum că e el.

Chiar în acel moment, Maddow privi în direcţia lor. Mai întâi ochii i se opriră asupra lui Paulette, apoi trecură la Freddie, şi înapoi la ea. Privirea adormită i se învioră brusc şi un zâmbet îi apăru pe buze. Se uită în jur şi, văzându-l pe Kesri în apropiere, le făcu un semn discret, aproape imperceptibil cu capul, ca pentru a le spune să nu vină la el.

Pe Paulette o fulgeră un gând şi zise:

– Mă întreb dacă ştie că havildarul Kesri Singh e fratele lui Deeti.

De la cincizeci de iarzi distanţă, Maddow păru să ghicească la ce se gândea. Răspunse cu o încuviinţare din cap.

Paulette surâse:

– Da, spuse ea. Ştie.

La celălalt capăt al terenului, Mr Burnham observa mulţimea de oameni cu expresie de profund dezgust pe chip.

– N-aş putea spune că mă simt bine în mijlocul acestor coate-goale, îi spuse el soţiei. Mai bine să plecăm. Dar mai întâi să schimb două cuvinte cu comodorul.

– Bineînţeles, dragul meu, zise Mrs Burnham. Te aştept aici.

Mr Burnham se întoarse spre Zachary:

– Reid, mă pot bizui pe tine să ai grijă ca nu cumva vreun smintit beat de opiu să-i înşface poşeta soţiei mele?

– Fără îndoială, sir.

Mr Burnham se grăbi s-o ia din loc, lăsând un spaţiu gol stânjenitor între Zachary şi soţia lui. Cei doi se deplasară,

însă, încet-încet, până ajunseră aproape umăr la umăr.

După câteva minute de tăcere Mrs Burnham spuse:

– A trecut ceva timp, Mr Reid, de la ultima noastră întâlnire. Sper că sunteţi bine?

– Da, sunt bine, mulţumesc.

Era prima dată când o vedea din nou, după levee. În afară de două zile la Macao, petrecuse ultimele săptămâni la Hong Kong, ajutându-l pe Mr Burnham cu noile lui construcţii pe insulă.

– Dar dumneavoastră, Mrs Burnham? zise Zachary. Ce aţi făcut în tot acest timp?

– Nu mi-a fost prea bine, din păcate, spuse ea. De aceea a trebuit să stau la Macao în timp ce soţul meu era cu treburi la Hong Kong. Chirurgul meu mi-a spus că aerul de pe insulă nu e prea sănătos şi ar fi bine să mă feresc de el.

Avea vocea aceea apatică şi atitudinea aceea indiferentă pe care Zachary le cunoştea atât de bine, după ce o observase cu prilejul evenimentelor mondene. Cât de mult îl încânta odinioară această răceală a ei, pe vremea când îşi uniseră forţele ca să salveze împreună aparenţele. Dar ştia că acum se număra şi el printre cei înşelaţi de masca ei, şi acest gând îi presăra sare pe o rană încă deschisă.

Precaut, Zachary îi vorbi pe un ton care se voia indiferent:

– Cred că a fost plăcut la Macao. Am auzit că prin oraş umblă o mulţime de soldaţi în convalescenţă.

Ea păstră tăcerea un timp, şi el ştiu că reuşise să o descumpănească. Apoi îşi recăpătă sângele rece şi zise:

– Chiar erau aşa de mulţi soldaţi la Macao? N-am văzut niciunul; de altfel, aproape că n-am ieşit din casă.

– Adevărat?

Zachary aşteptase acest moment şi ştia exact ce avea să spună. Maimuţărind vocea mieroasă cu care ea vorbea câteodată, zise:

– Din pură întâmplare am fost şi eu la Macao câteva zile;

şi pot să jur că v-am văzut într-o după-amiază intrând într-o prăvălie de pălării, în josul străzii ce pleacă de la biserica Sf. Lazarus. De fapt, v-am văzut chiar şi ieşind de acolo, după un ceas-două, împreună cu căpitanul Mee. Gurile rele spun că pălărierul are şi o cameră de închiriat.

– Mr Reid! Mrs Burnham se albi la faţă. Ce insinuezi, pentru numele lui dumnezeu?

Din gâtlejul lui Zachary izbucni un hohot de râs.

– Haideţi, Mrs Burnham, cu mine nu e nevoie să vă prefaceţi. Nu uitaţi că eu vă cunosc bine jocul.

– Ce dumnezeu... ce vreţi să spuneţi, Mr Reid? rosti ea, împleticindu-se în cuvinte.

Zachary observă, cu colţul ochiului, că Mrs Burnham îşi ascunsese chipul sub umbrela de soare.

– Căpitanul Mee este acela, nu-i aşa, Mrs Burnham? El este locotenentul de care mi-aţi povestit?

Umbrela începu să se rotească agitat şi el îşi îmblânzi tonul.

– Nu trebuie să vă ascundeţi faţa, Mrs Burnham.

În cele din urmă, ea vorbi din nou, cu vocea gâtuită, rostind cuvintele în grabă:

– Ah, Mr Reid, vă rog. Nu am făcut altceva decât să stăm de vorbă – sper că nu o să spui cuiva despre asta?

Capitularea ei îl înmuie pe Zachary într-o oarecare măsură. Fără să vrea, dădu glas întrebării care i se tot învârtea în cap încă din seara petrecerii.

– De ce tocmai el, Mrs Burnham? Ce găsiţi la acel bădăran cu epoleţi?

– Nu ştiu ce să spun, zise ea încet. Nu am un răspuns. Tot ce ştiu e că nu l-aş fi ales pe el, dacă asta ar fi fost cu putinţă.

– De ce nu?

– Pentru că eu şi el suntem atât de diferiţi. El nu are niciun grăunte de perfidie, de viclenie; simţul datoriei îi domină viaţa. Poate că e ciudat că spun asta, dar nu cred că am cunoscut vreodată pe cineva atât de lipsit de egoism.

Pe buzele lui Zachary se ivi umbra unui zâmbet.

– Vă minţiţi singură; sau poate sunteţi doar naivă, Mrs Burnham, replică el. Militarii ăştia nu au nici o urmă de altruism. Toţi sunt înglodaţi în datorii; toţi sunt gata să se vândă pe cincizeci de dolari. Ar trebui să-l întrebaţi pe soţul dumneavoastră câţi din ăştia are prin buzunare.

– Nu pe Neville, zise ea calm şi cu încredere. El nu e un astfel de om.

Zachary băgă de seamă că, în acel moment, ochii ei alunecaseră la celălalt capăt al terenului de paradă, acolo unde se zărea căpitanul Mee, sprijinindu-se în teaca sabiei şi stând de vorbă cu alţi ofiţeri.

– Chiar credeţi asta? spuse Zachary. Că acest căpitan Mee este imun la lucrurile care îi duc pe alţii în ispită?

– Da, zise ea. Sunt perfect încredinţată că aşa e.

Zachary ştia că nu avea să fie uşor să ungă mustăţile căpitanului, dar era sigur că va putea s-o facă; era o provocare demnă de atenţia lui. Cu cât se gândea mai mult la asta, cu atât i se părea mai important să reuşească – pentru că nu însemna oare că echilibrul lumii era ameninţat, dacă un om, un singur om sfida legea lăcomiei – acest motor neîntrecut al progresului care ţine în cumpănă nevoia şi câştigul, cererea şi oferta, distribuind astfel răsplata cuvenită celor care o merită?

În ziua când se auziră salvele de tun, Compton venise în vizită la bordul lui *Cambridge*.

Bubuiturile se auziră bine la Gura Tigrului, acolo unde era ancorat *Cambridge*. Toată lumea îşi dădea seama că acele salve de tun sărbătoreau luarea în stăpânire a insulei de către englezi; acest lucru îngreuna sufletul tuturor celor de la bord, dar Compton părea cel mai mâhnit dintre toţi; îşi ţinea faţa îngropată în mâini şi scrâşnea din dinţi, de furie şi revoltă.

Ştia însă că nu mai e nimic de făcut; guvernatorul general Qishan se găsea în poziţia imposibilă a celui care trebuie să

împace instrucţiunile împăratului – alungarea cu orice preţ a cotropitorilor – cu situaţia reală, adică faptul că britanicii cuceriseră deja insula; nu ar fi putut să o scoată din ghearele lor decât dacă balanţa forţei armate s-ar fi schimbat. Dacă guvernatorul general nu ar fi acceptat condiţiile lor, britanicii ar fi putut înainta până la Guangzhou, provocând pierderi încă şi mai mari. Singura speranţă era că împăratul, după ce avea să primească misivele guvernatorului, îşi va da seama că cel mai înţelept lucru era să se alinieze unei strategii ce avea ca scop limitarea pierderilor.

Dar împăratul era imprevizibil; nimeni nu ştia cum avea să reacţioneze. Şi, până la primirea răspunsului de la Beijing, ce altceva era de făcut decât pregătirea pentru un nou atac al britanicilor? Acesta era de fapt motivul venirii lui Compton pe *Cambridge*; aducea ordinul ca vasul să se mute în susul Fluviului Perlelor, la Prima Barieră.

Prima Barieră era un loc pe care Neel îl cunoştea bine: era un fel de cascadă aflată la o depărtare de doar câţiva *li* de Whampoa. Pe cursul Fluviului Perlelor, existau două astfel de bariere sau cascade; la nivelul acestora, apa avea adâncime mai mică şi canalul era întrerupt de bancuri şi insuliţe de nisip ce-şi schimbau mereu poziţia. Culoarele navigabile se modificau de la o săptămână la alta, şi vasele cu pescaj mai mare erau forţate să angajeze călăuze specializate pentru a le ghida printre obstacole.

Neel făcuse cunoştinţă cu Prima Barieră în timpul şederii lui la Whampoa; acolo pământul era plat şi verde, dat fiind că fluviul era mărginit pe ambele părţi de lanuri de orez, livezi şi sate răzleţe. În vremurile normale, acel loc îi aducea aminte de peisajul rural din Bengal – verde, bucolic şi paşnic.

Dar acum *Cambridge* ajunse în dreptul Primei Bariere şi Neel îşi dădu seama ce schimbări avuseseră loc de jur-împrejur. În ultimele luni, mii de trupe şi lucrători îşi aşezaseră taberele pe cele două maluri ale fluviului. Un fort cu zidul din chirpici se ridicase pe malul dinspre răsărit; din dreptul lui

începea suprafaţa unei plute uriaşe, construită din scânduri masive; se întindea de la un mal la altul şi era atât de solidă, încât dădea impresia unui baraj. Pentru construcţia ei fuseseră tăiaţi sute de acri de pădure; costul îl suportaseră negustorii Co-Hong: se zvonea că, doar pe scânduri, se cheltuiseră mii de taeli de argint.

O secţiune a plutei se putea deplasa într-o parte, pentru a permite trecerea atunci când era nevoie. *Cambridge* traversă pe partea cealaltă şi aruncă ancora în partea dinspre malul opus fortului. *Cambridge* urma să facă pereche cu fortul, devenind astfel o poziţie de artilerie amplasată pe apă: misiunea sa consta în apărarea danelor de acostare ale plutei, pe malul vestic al fluviului.

După ce încercară mai multe unghiuri, luară decizia să lege nava cu prora orientată în direcţia de unde se aşteptau să vină ambarcaţiunile invadatorilor. Avantajul acestei poziţii era că micşora suprafaţa expusă a vasului şi prezenta atacatorilor o ţintă micşorată. Dezavantajul era că se reducea numărul de tunuri ce puteau fi amplasate pe porţiunea de apă ce se întindea în faţa vasului: în cazul unui atac, puteau fi folosite doar tunurile de la prora lui *Cambridge*. Pentru a remedia acest neajuns, se instalară mai multe guri de tun pe toate punţile din partea din faţă a vasului. Tunurile din prima linie aveau cea mai mare importanţă, aşa că se acordă pregătirii lor o grijă sporită. Dintre marinarii de pe vas, cam o duzină fură aleşi ca golondauzi, şi li se dădu mână liberă să-şi aleagă oamenii lor. Jodu se numără printre primii numiţi; spre marea bucurie a lui Neel, Jodu îl luă în echipa lui de artilerie, dându-i sarcina de *sumbadar* sau încărcător de muniţie.

În cele două săptămâni ce urmară, echipele de artilerişti îşi ocupară timpul cu instruirea şi exerciţiile practice. Ofiţerii nu prea aveau mare lucru să-i înveţe, nefiind obişnuiţi cu vasele de tip occidental, aşa că membrii echipajului trebuiră să-şi stabilească propriile lor protocoale, bazându-se pe ceea ce-şi mai aminteau. Un lascar macanez care lucrase pe un vas

portughez preluă conducerea; el stabili procedura de părăsire a punţii şi de convocare a echipajului la poziţiile de luptă.

În tot acest răstimp, Compton continuă să vină pe *Cambridge* în mod regulat şi să aducă veşti. Aveau loc discuţii între britanici şi chinezi, spunea el; chiar Compton traducea adesea pentru emisarii guvernatorului general. Dar deocamdată nu prea avea ce să raporteze: în ceea ce-i privea pe britanici, nu era nimic de discutat, cu excepţia ratificării Convenţiei de la Chuenpee. Nu aveau să se declare mulţumiţi până ce împăratul nu le va satisface toate cererile.

Din punctul lui de vedere, Compton era convins că împăratul Daoguang nu va face concesii. Şi avu dreptate: într-o dimineaţă se întoarse pe *Cambridge* cu vestea că împăratul a respins toate punctele tratatului. Şi asta nu era tot: îl trăsese la răspundere pe guvernatorul general Qishan pentru că cedase în faţa britanicilor. Ordinele transmise de el autorităţilor din Guangdong rămâneau neschimbate: nu trebuia făcut niciun compromis; cotropitorii trebuiau alungaţi cu orice preţ. Dar, de data aceasta, împăratul făcea mai mult decât să îndemne la luptă: alocase personal fonduri pentru reconstruirea şi întărirea tuturor fortificaţiilor de pe Fluviul Perlelor. În plus, mii de soldaţi din Hunan, Sichuan şi Yunnan aveau să fie trimişi la Guangdong pentru a mări forţa de apărare a provinciei.

În următoarele câteva zile un număr considerabil de trupe noi se adunară în zona Primei Bariere. În dreptul lui *Cambridge* se ridică o tabără fortificată, pusă pe picioare de către un batalion de soldaţi duri, cu experienţă, veniţi din Hunan.

Din toate aceste pregătiri era evident că pluta devenise un element cheie de protecţie a oraşului Guangzhou; era ultima sa linie de apărare. Dincolo de acest punct, fluviul se despărţea în mai multe canale; erau atât de numeroase, încât ar fi fost imposibil să le blochezi pe toate. Asta însemna că, dacă navele de război britanice reuşeau să spargă blocada de la Prima Barieră, atunci Whampoa şi Guangzhou ajungeau la

cheremul lor.

Într-o bună zi, în timpul unei instrucţii, Neel izbucni în râs.

De ce râzi, spuse Jodu.

Tocmai mi-am dat seama, zise Neel, că sarcina apărării Cantonului a căzut pe spinarea unui echipaj pestriţ de străini negri.

Spre mijlocul lui februarie, Mr Burnham se alătură comandanţilor expediţiei, într-una din incursiunile periodice făcute de aceştia pentru a se întâlni cu Qishan. La întoarcere, îi spuse lui Zachary că plenipotul pricepuse, în cele din urmă, că împăratul nu va accepta niciodată termenii asupra cărora el şi Qishan căzuseră de acord la Chuenpee. Cu prilejul ultimei lor întrevederi Qishan părea copleşit de mâhnire. Nu mai avea nimic din obişnuita lui atitudine binevoitoare; vorbea într-un fel ciudat, pe ocolite, ca şi cum ar fi avut ceva de ascuns. Căpitanul Elliot avea impresia că împăratul respinsese deja tratatul şi că nu avea să cedeze fără o nouă demonstraţie de forţă.

Cât despre comodorul Bremer, el şi mai mulţi alţi ofiţeri fuseseră dintotdeauna încredinţaţi că Elliot îşi răcea gura de pomană; era limpede că mandarinii trăgeau de timp, pentru a putea să îşi consolideze poziţiile de apărare. În ultimul timp existau semne că în jurul Gurii Tigrului se concentrau forţe. Conform informaţiilor primite, celestii luau măsuri pentru a bloca drumurile navigabile ale fluviului cu lanţuri, ţepuşe şi bacuri.

Aceste pregătiri stârniră un val de furie în rândurile conducerii britanice: erau privite ca o dovadă a perfidiei chinezilor şi dădeau apă la moară celor care îşi exprimaseră părerea că bătălia de la Chuenpee ar fi trebuit continuată cu un atac asupra Cantonului. Ofiţerii cereau să se treacă imediat la acţiune; sarcina lor avea să fie mai anevoioasă dacă li se lăsa chinezilor timp să se pregătească. Mulţi dintre ei făceau presiuni pentru reluarea ofensivei şi cucerirea Cantonului.

Căpitanul Elliot cedă presiunii şi consimţi să îi dea lui Qishan un ultimatum: dacă în patru zile nu primea tratatul ratificat, Guangzhou va fi asediat.

Mr Burnham spunea că erau puţini cei care aveau vreo speranţă de rezoluţie paşnică. De ambele părţi se desfăşurau pregătiri pentru reluarea ostilităţilor. Comandanţii britanici anunţară că vasele comerciale vor trebui să servească drept ambarcaţiuni ajutătoare pentru forţele militare britanice de atac.

Auzind aceasta, pe Zachary îl fulgeră un gând:

– Oare e posibil ca *Ibis* să fie folosit de trupele expediţiei? spuse el. La urma-urmelor, stă degeaba şi nimic nu m-ar bucura mai mult decât să-i pot ajuta pe vitejii noştri soldaţi şi marinari.

Mr Burnham zâmbi şi îl bătu pe Zachary pe spate.

– Înflăcărarea ta îţi face cinste, Reid! Şi eu m-am gândit la asta. O să încerc să şoptesc o vorbuliţă în urechea comodorului – dar firește că nu promit nimic. Toată lumea se înghesuie să-şi împrumute vasele flotei, chiar şi parşii, aşa că nu va fi uşor.

În următoarele zile, Zachary căzu pradă neliniştii. Îşi dorea atât de mult să se alăture expediţiei, încât îi era greu să se concentreze asupra construcţiei magaziei lui Mr Burnham. Dar nu primi nicio veste până în ziua în care expiră ultimatul căpitanului Elliot. În după-amiaza acelei zile, Mr Burnham intră cu paşi mari pe şantier şi anunţă vestea cea bună: într-o zi-două avea să înceapă atacul britanic şi *Ibis* fusese pus pe lista celor şase vase suplimentare ce aveau să navigheze împreună cu flota. Urma să transporte muniţie şi să-i primească la bord pe cei răniţi grav.

Zachary radia de bucurie; nici nu-şi închipuise vreodată că va lua parte la o aventură atât de mare şi că avea să vadă cu ochii lui asaltul pe apă.

– Dar dumneavoastră, sir? Mergeţi şi dumneavoastră împreună cu flota?

– Bineînţeles, declară Mr Burnham cu mândrie. Voi fi din nou la bordul lui *Wellesley*, împreună cu comodorul Bremer. M-a invitat să-i fiu alături pe nava-comandant. E o mare onoare.

– Este, într-adevăr, sir, dar una pe care o meritaţi cu vârf şi îndesat. Iar Mrs Burnham? Va rămâne aici, la Hong Kong, pe *Anahita*?

– Da, zise Mr Burnham. Soţia mea a hotărât să rămână aici. Comodorul a îndemnat flota comercială să se mute la Sow Chow, dar cred că exagerează. Nu-mi închipui că o paşte vreun pericol.

– Sunt sigur că aveţi dreptate, sir.

Mr Burnham îşi consultă ceasul de buzunar şi îl bătu pe Zachary pe spate.

– E timpul să o iei din loc, Reid. Sunt convins că ai multă treabă pe *Ibis*.

Zachary era nerăbdător să se apuce de muncă, aşa că se întoarse la bordul goeletei. Dar de abia păşi pe vas, că dădu piept cu un mic necaz. Secundul finlandez îl aştepta pe puntea principală. Cămaşa îi era împroşcată cu sânge şi ţinea un pansament peste faţă.

Uşa cabinei îl lovise în plin şi îl aruncase la pământ, spuse secundul. Bănuia că avea şi leziuni interne; în orice caz, nu se simţea în stare să navigheze.

Zachary simţea de ceva timp că secundul căuta un pretext ca să plece de pe vas; îi dădu plata şi îi spuse să-şi ia lucrurile din cabină.

Era prea târziu să găsească un alt secund, pentru a-l înlocui pe finlandez, dar nimic nu putea să-i stingă înflăcărarea: era încrezător că el şi adjunctul lui aveau să se descurce destul de bine împreună.

În noaptea dinaintea îmbarcării, Kesri fu convocat la cortul căpitanului Mee, pentru a primi instrucţiuni asupra planului de atac. Pe pupitrul de campanie al căpitanului era întinsă o

hartă cu poziţiile fortificate din jurul Fluviului Perlelor.

Fortificaţiile reconstruite şi cele care fuseseră ridicate recent erau însemnate cu cerneală roşie, astfel încât toată zona din jurul Gurii Tigrului devenise un buchet viu colorat: fortificaţiile din Chenpee şi Tycock, dărâmate cu puţin timp în urmă, fuseseră toate refăcute, spuse căpitanul Mee. Se întinseseră din nou lanţuri de-a curmezişul culoarelor navigabile şi în anumite puncte fuseseră bătuţi ţăruşi pe fundul apei, pentru a împiedica accesul navelor.

Cele mai bine consolidate forturi erau cele de pe insula North Wantung, care era situată chiar în mijlocul Gurii Tigrului, la jumătatea distanţei dintre Chuenpee, la est, şi Tycok, la vest. Insula era acum înţesată de tunuri – un set de tunuri erau amplasate faţă în faţă cu principalul canal de navigaţie, la est; celălalt era îndreptat către canalul de la vest. În plus, pe vârful insulei fusese instalată o a treia baterie.

Căpitanul Mee observase fortificaţiile de pe North Wantung, împreună cu un grup de ofiţeri, de la bordul lui *Nemesis*. Forturile erau impresionante, fără îndoială, spuse el: de jur-împrejurul insulei erau acum vreo două sute de tunuri; cu o lună în urmă, pe insulă nu erau mai mult de câteva zeci de tunuri; era uimitor cum un proiect atât de vast putuse fi dus la îndeplinire într-un răstimp atât de scurt.

Imediat la sud de fortificaţiile masive ale insulei North Wantung, se găsea o altă insulă, mult mai mică: South Wantung. Bateriile de pe North Wantung erau la distanţa potrivită pentru a ajunge în bătaia focului, în eventualitatea unui atac de pe aceasta din urmă; şi totuşi, în mod inexplicabil, chinezii nu reuşiseră să instaleze poziţii de apărare pe această a doua insulă. Din punctul de vedere al strategiei militare, acest lucru constituia o greşeală elementară, zise căpitanul; dacă era cucerită, South Wantung putea fi pârghia necesară pentru a deschide Gura Tigrului. Pe această idee se baza planul de atac al britanicilor – totul avea să înceapă cu luarea cu asalt al acestei insule.

Voluntarii Bengalezi aveau să fie transportaţi încă o dată pe *Nazareth Shah*, însoţiţi de un contingent complet de civili şi de bagajele lor. Lupta va dura probabil câteva zile, sau chiar săptămâni, după cum le spusese căpitanul, aşa că trebuia să fie pregătiţi pentru o şedere de lungă durată la bordul vasului.

– De data asta nu mai avem de ales, havildare, zise căpitanul. O să ne croim drum până la Canton cu orice preţ.

A doua zi, o furtună de emoţie şi nerăbdare se abătu asupra golfului Hong Kong. Toţi – negustori sau lascari, armatori parşi şi barcagii chinezi – ştiau că se apropia momentul critic. Când veni momentul ca navele de război să ridice ancora, o întreagă procesiune de vase comerciale britanice, împodobite cu fanioane şi drapele Union Jack, ieşi din port pentru a se alinia de o parte şi de alta a coridorului ce ducea spre estuar. La bordul lor viermuia o mare de oameni – unii slobozeau strigăte de încurajare, alţii se rugau. Membri echipajelor se căţăraseră pe catarge şi vergi, pentru a privi trecerea flotei.

Trei vase de şaptezeci şi patru de tunuri deschideau formaţia – *Melville, Blenheim* şi *Wellesley*, urmate de vasul cu şaptezeci şi patru de tunuri *Druid* şi de *Jupiter*, cu douăzeci şi patru. Treceau falnice, în uralele şi strigătele spectatorilor, ca la o regată.

Ibis şi celelalte corăbii cu provizii şi trupe rămăseseră ultimele. Erau conduse afară din golf de către *Queen* şi *Madagascar*. În urma lor veneau ambarcaţiunile comerciale care se mutau la adăpost, în apele insulei Saw Chow. *Anahita* era una dintre puţinele rămase ancorate în golful Hong Kong.

Vremea era perfectă, răcoroasă fără să fie rece. Cerul era de un albastru limpede şi o briză constantă împinse flota până la gura Fluviului Perlelor. Era pentru prima dată când Zachary pătrundea în estuar; deşi avusese ocazia să admire multe privelişti frumoase de-a lungul coastei Chinei, măreţia peisajului îl ului – canalul ce se întindea în faţa lui părea o vale

de lapis-lazuli tăiată între munţi de jad.

Punctul de întâlnire era la o milă mai jos de insula South Wantung; atunci când sosiră vasele de ajutor, pregătirile pentru atac erau în curs de desfăşurare. Navele de război erau ancorate într-o formaţie aproape triunghiulară, cu *Wellesley* şi încă două fregate de şaptezeci şi patru de tunuri în frunte. În spatele lor veneau şapte nave de război mai mici şi o flotilă de cutere şi şalupe. Trei vase cu aburi, dotate cu artilerie grea, sprijineau corăbiile cu pânze.

Formaţia era ca un vârf de săgeată îndreptat către forturile de pe North Wantung. Insula avea formă de sfinx, cu faţa spre flota britanică. Pe creştet trona o baterie de artilerie masivă, cu tunurile gata încărcate şi ţevile ţintind spre ambarcaţiunile militare. De jur-împrejur, malul era ocupat de un cerc neîntrerupt de fortificaţii; poziţiile de artilerie urcau şi coborau coamele dealurilor şi acopereau falezele şi crestele din Gura Tigrului.

De pe duneta lui *Ibis*, Zachary putea să observe foarte bine pregătirile de atac. Trei dintre vasele cu aburi ale flotei îşi învârteau roţile în jurul ambarcaţiunilor ancorate. Doar unul din ele stătea pe loc: *Nemesis*, cel ce avea să fie vârful de săgeată al atacului ce urma. În jurul lui se strânseseră o jumătate de duzină de bărci, care descărcau oameni şi muniţii. La prova era legat un şirag de cutere, gata să fie remorcate.

Chiar în momentul în care soarele apunea, din coşul înalt al lui *Nemesis* ţâşni o trâmbă groasă de fum negru. În timp ce în cazanele lui creştea presiunea aburului, vasul se zguduia şi tremura, asemeni unui cal ce muşcă zăbala de neastâmpăr. Apoi se smuci brusc înainte, trăgând după el cele trei cutere, şi porni către insuliţa South Wantung.

South Wantung şi North Wantung erau despărţite de o fâşie îngustă de apă. South Wantung avea o suprafaţă redusă: dacă nu s-ar fi ridicat câteva deluşoare ici şi colo, ar fi putut trece drept o depunere de nămol. Părea că se chirceşte de frică în faţa impunătoarei vecine dinspre nord, ca un şoricel

sub ochii pisicii.

În timp ce *Nemesis* se deplasa către South Wantung, două baterii de artilerie începură să tragă simultan, una de pe crestele insulei North Wantung şi cealaltă de pe malul opus, de la Humen. Primele salve dădură greş şi, înainte ca artileriştii chinezi să-şi potrivească mai bine ţinta, *Nemesis* se apropiase deja de ţărmul insuliţei. Acostă în dreptul unei fâşii de plajă ferite de o colină.

În timp ce bateriile de pe North Wantung continuau să tragă fără să nimerească ţinta, un contingent de soldaţi coborî pe mal. Într-o clipită, pe colinele întunecate ale insuliţei roiau uniformele albastre ale artileriştilor.

Binoclul lui Zachary era îndreptat deja într-acolo; cum îşi făcuse ucenicia de meşter dulgher pe mare, era mereu interesat să vadă noi moduri de a asambla şi demonta lucruri. Scena ce se desfăşura pe South Wantung îl captiva, pur şi simplu – două sute de oameni lucrau împreună, cu precizia sincronizată a unor viespi ce-şi construiesc cuibul.

Lascarii Artileriei Madras aduseseră cu ei un număr mare de saci de iută, pe care începuseră să-i umple cu nisip. Pe măsură ce aceştia se umpleau, erau trecuţi din mână în mână până ce ajungeau la şaua ce despărţea cele două coline ale insulei. Aici, adăpostit după colină, aştepta un ofiţer al Artileriei Regale care le ordona cum să aşeze sacii unul peste altul, astfel încât să formeze un parapet de protecţie.

Între timp, echipele de artilerişti descărcaseră de pe *Nemesis* un întreg arsenal de arme demontate. Mai întâi coborâră ţevile masive de fier şi alamă, fiecare din ele cântărind o jumătate de tonă sau mai bine; apoi veni rândul roţilor şi antetrenurilor chesoanelor. Componentele erau asamblate cu o viteză uimitoare; până la asfinţit apăruse pe plajă o mică baterie.

În tot acest timp, salvele bateriilor chineze continuaseră, crescând constant în intensitate. Insuliţa fu lovită de mai multe ori, dar artileriştii nu păţiră nimic, fiind adăpostiţi de

colină.

La căderea nopţii, Gura Tigrului se transformă într-un vast tablou de focuri şi lumini. Pe crestele din jur, focurile chinezilor ce-şi pregăteau mâncarea pâlpâiau în întuneric. Şi, în tot acest timp, tunurile de pe North Wantung îşi continuau tirul, astfel încât partea cea mai de sus a insulei părea craterul unui vulcan în erupţie, scuipând neîncetat cu limbi de foc.

Şi pe partea ferită a insuliţei luminile clipiră toată noaptea, în vreme ce artileriştii britanici şi indieni lucrau, în continuare, la ridicarea bateriei. În lumina zorilor se văzu limpede că reuşiseră să termine treaba – în şaua dintre cele două dealuri ale insuliţei se ivise un mic parc de artilerie protejat de un zid de saci de nisip. Acesta consta în două obuziere, două piese de opt inci şi un tun de alamă de douăzeci şi patru de pfunzi. În spatele afeturilor se afla platforma pentru lansarea rachetelor Congreve.

În jurul orei opt dimineaţa, cerul era senin şi întreg estuarul era scăldat în lumina strălucitoare a soarelui; bateria britanică de abia terminată deschise focul. Primele salve nu-şi atinseră ţinta, iar obuzele izbiră dealul de pe North Wantung, aruncând în aer bucăţi de piatră şi pământ. Dar încet-încet punctele de impact apărură tot mai sus pe peretele stâncos, până ce ajunseră la zidul bateriei, distrugând ambrazurile şi crenelurile. Imediat după aceasta, mortierele trecură la tirul de mitralieră şi în rafale, trimiţând o grindină de gloanţe asupra amplasamentelor de artilerie ale chinezilor. Apoi îşi luară zborul rachetele Congreve, încărcate cu exploziv. Au făcut un arc în aer şi s-au năpustit asupra fortificaţiilor, într-un val de explozii. Un depozit de praf de puşcă sări în aer, iar forţa exploziei răsturnă un tun masiv de şaizeci şi opt de pfunzi de pe afet: acesta şovăi câteva clipe pe marginea povârnişului, apoi se prăbuşi la vale, ciocnindu-se cu zgomot metalic de coasta pietroasă. După ce se lovi de un bolovan, fu proiectat în canal, aruncând în aer o coloană de apă.

Între timp, flota britanică se împărţise în trei escadroane,

în vederea atacului. Refluxul le ţinu o vreme pe loc; nicio adiere de vânt nu le sufla în pânze. Bombardarea insulei North Wantung continuă, în timp ce corăbiile aşteptau să înceapă briza. În aerul încremenit, de pe culmile insulei ţâşneau vârtejuri întunecate de fum şi ţărână, ca din pântecul unui vulcan.

Se făcuse ora zece când începu să adie o boare de vânt. Cel mai numeros escadron ridică pânzele şi porni spre Humen, către est; în fruntea lui mergeau *Melville* şi *Blenheim*, două fregate de război de şaptezeci şi patru de tunuri. Cel de al doilea escadron o luă către vest, în direcţia fortului refăcut de la Tycock, de pe celălalt mal; era format doar din două vase – *Wellesley* şi *Modeste*, cu douăzeci şi patru de tunuri. Al treilea escadron porni spre insula North Wantung, devastată şi învăluită într-un nor de fum. Fiecare grup de ambarcaţiuni era însoţit de o suită de şalupe.

Până în acel moment, nicio navă de război britanică nu trăsese vreun foc. Escadroanele ajunseră în dreptul poziţiilor de artilerie şi aruncară ancora cu cabluri cu arc, pentru a putea rămâne aliniaţi cu ţintele respective. Apoi, aproape în acelaşi timp, dezlănţuiră salvele de bord asupra celor trei poziţii defensive – Humen, Tycock şi North Wantung. Bubuitul tunurilor era secondat de şuieratul ascuţit al rachetelor Congreve.

Atacul fu atât de feroce, încât părea că un potop de fier şi foc se abătuse asupra canalului şi că până şi apele ardeau. Una după alta, canonadele îngroşau norul întunecat ce se întindea deasupra Gurii Tigrului. Fumul era atât de gros, încât vasele de război fură nevoite să oprească focul pentru a aştepta să se limpezească aerul.

După ce se ridică perdeaua de fum, se putu vedea că, în cea mai mare parte, artileria chineză fusese distrusă. Fortul Tycock era cufundat în tăcere, în vreme ce tunurile de la Humen şi North Wantung mai trăgeau sporadic. În toate cele trei fortăreţe, parapetele şi întăriturile fuseseră grav avariate sau sparte.

Vasele de război îşi schimbară apoi locul, pregătind asaltul terestru. *Wellesley* şi *Modeste* reuşiseră deja să transforme fortul Tycock într-o ruină fumegândă. Făcură cale-întoarsă şi traversară canalul pentru a se alătura forţelor de atac de la North Wantung.

De abia în acel moment reuşi Zachary să-şi dezlipească ochii de pe telescop. Urmărise întreaga operaţiune cu sufletul la gură, concentrându-şi atenţia când asupra malului drept al canalului, când asupra celui stâng, şi uneori asupra insulei din mijloc. Nu mai văzuse niciodată un asemenea spectacol, un plan atât de minunat şi de bine pus la punct, o precizie atât de desăvârşită. Era un triumf al civilizaţiei moderne; un exemplu grăitor al felului în care disciplina şi inteligenţa cuceresc continente cufundate în întuneric, exact aşa cum spusese Mr Burnham. Era o dovadă a atotputerniciei acelei clase de oameni din care acum făcea şi el parte. Se gândi la toţi mentorii neobişnuiţi care îi deschiseseră uşi – Serang Ali, Babu Nob Kissin Pander şi Mrs Burnham – şi sufletul i se umplu de recunoştinţă faţă de destinul care îi permisese să ocupe un colţişor în această minunată maşinărie.

Kesri şi cipaii bengalezi fuseseră repartizaţi în contingentul care urma să atace insula North Wantung. Acesta includea trupe din diviziile Regală Irlandeză, a Cameronienilor şi 37 Madras; fiecare detaşament primise un cuter al său. Două fură remorcate de vasul cu aburi *Madagascar* şi celelalte de *Nemesis*. Apropiindu-se de mal, fură întâmpinate cu o ploaie de săgeţi şi focuri de flintă. Chiar înainte ca trupele să poată debarca, apărătorii năvăliră afară din ruinele fortificaţiilor cu săbii, bâte şi sulițe în mâini.

Kesri înţelese că şi aici avea să se repete ceea ce se întâmplase la Chuenpee: după bombardamentul devastator, conştienţi că sunt slab înarmaţi, apărătorii îşi puneau ultima speranţă în lupta corp la corp. Disperarea le dăduse curajul să iasă de la adăpostul zidurilor întărite. Dar, odată ajunşi în

câmp deschis, vulnerabilitatea le fu fatală: nici nu apucau să se apropie de atacatori că erau seceraţi de focuri şi rafale de muschetă. La fel ca la Chuenpee, un mare număr de apărători luară foc, din pricina hainelor impregnate cu praf de puşcă; mulţi se aruncau în apă, pentru a stinge flăcările, şi sfârşiră împuşcaţi în timp ce se zbăteau în valuri.

Atunci când trupele au debarcat pe ţărm, terenul era deja înţesat de apărători morţi sau în agonie. Câţiva ofiţeri britanici au început să strige: „Predaţi-vă! Predaţi-vă!", alţii învăţaseră cuvântul chinezesc – *Too-kiang*! Dar strigătele lor nu au fost luate în seamă; apărătorii au continuat lupta, înfigându-se în baionetele atacatorilor.

Soldaţii debarcaţi aduseseră cu ei scări de escaladare, dar nu fură folosite decât foarte puţine. Zidurile fortificaţiilor erau atât de rău avariate, încât în unele puncte puteai să te caţări prin spărturi. După ce pătrunseră în fortificaţii, trupele debarcate se împărţiră, iar apărătorii care mai rămăseseră se retraseră spre locurile cele mai înalte ale insulei. Kesri alerga de-a lungul coridoarelor pustii, unde nu mai erau decât soldaţi chinezi morţi sau muribunzi. În multe baterii de artilerie, trupurile artileriştilor zăceau, ciuruite de gloanţe, prăbuşite peste ţevile tunurilor. Kesri constată uimit că rămăseseră pe poziţii până în ultima clipă, în loc să se adăpostească.

În apropiere de vârful insulei, într-o curte, văzu un grup de apărători dezarmaţi, şezând pe vine, în bătaia puştilor trupelor britanice. Amicul lui, sergentul Maggs, controla situaţia.

– Aceşti domni au avut bunul simţ să se predea, spuse sergentul. Dar poftim şi aruncă o privire la ăia de dedesubt!

Arătă către o ambrazură cu deschidere spre canal. Kesri se uită în jos şi văzu că stâncile de sub ei erau presărate cu cadavre; era limpede că, decât să se predea, zeci de soldaţi chinezi preferaseră să se arunce în gol.

Scena îi aduse din nou aminte lui Kesri de campanii mai vechi, din Arakan şi împotriva triburilor de pe coline. Şi acolo apărătorii luptaseră la fel, curmându-şi viaţa de deznădejde.

Pentru cipai şi alţi soldaţi de carieră nu era nimic mai urât decât o astfel de privelişte – îi făcea să se simtă ca nişte ucigaşi cu simbrie. De ce? De ce să lupţi aşa? De ce să nu accepţi pur şi simplu înfrângerea şi să-ţi continui viaţa? Kesri ar fi vrut să le poată spune că el prefera să-i lase să trăiască, şi nu să-i vadă pierind; că el îşi făcea datoria şi nimic mai mult.

Întorcându-şi privirea, Kesri privi înainte, spre fortul Humen; se afla drept în faţă, de cealaltă parte a apei. Pe ziduri fluturau acum drapele britanice, încununate cu panglici de fum negru. Deodată văzu o străfulgerare, apoi la urechile lui ajunse un zgomot asurzitor; când ecoul se stinse, o porţiune uriaşă din zidul fortului alunecă încet în canal. Îşi dădu seama că pionierii britanici începuseră demolarea fortului.

Atâta moarte, atâta distrugere – şi toate abătute asupra unui popor care nu-i atacase şi nu le făcuse vreodată niciun rău oamenilor care îi înecau cu atâta înverşunare în acest potop de foc. Ce rost avea? La ce bun?

Pe Kesri îl trecură fiori la gândul că şi el avusese un rol în ceea ce se desfăşura în faţa ochilor lui: adânc înlăuntrul lui, ştia că va trebui să dea socoteală pentru faptele sale, şi asta vreme de mai multe vieţi. Încercă să alunge sentimentul de groază din suflet, amintindu-şi de eroii din Mahabharata, care luptaseră, împotriva voinţei lor, de partea răului, doar pentru că aşa le dicta simţul datoriei; pentru că, dacă nu ar fi luptat, ar fi fost dezonoraţi. Se gândi la Dronacharya şi la lupta acestuia împotriva lui Arjuna, ucenicul pe care îl iubise mai mult decât pe propriul său fiu; îşi aminti cum Bhisma Pitamaha, cel mai cuvios bărbat, se alăturase unei cauze nedrepte; se gândi la regele Shalya, cel care se războise cu fiii propriei sale surori doar pentru că nişte cuvinte rostite necugetat îi pecetluiseră soarta. Aşa se întâmplase şi cu el, îşi spuse Kesri, pentru că jurase credinţă britanicilor şi acum nu putea să-şi calce cuvântul fără să fie dezonorat.

Încerca să se consoleze cu aceste gânduri, şi nu reuşea. Aceeaşi întrebare îi venea mereu şi mereu în minte: atâta

moarte şi distrugere – la ce bun?

Ceea ce-l uimise cel mai mult pe Zachary fusese rapiditatea cu care se desfăşurase operaţiunea: în patru ore, toate fortificaţiile din Gura Tigrului erau în mâinile britanicilor. Odată cucerit Humenul, lanţul întins de-a curmezişul fluviului fu smuls din danele de acostare şi lăsat să cadă la fundul apei.

După aceea urmă un spectacol care, în felul lui, era la fel de impresionant ca şi atacul sincronizat: distrugerea tunurilor capturate şi demolarea forturilor.

Aceasta se petrecu în trei poziţii simultan – cele două maluri ale canalului şi insula din mijloc. Tunurile era împinse, unul după altul, afară din locurile unde erau amplasate, şi aruncate la vale, în apă. Unele erau făcute să explodeze din interior – li se introduceau pe ţeavă saci de nisip plini cu praf de puşcă. Tunurile explodau ca nişte pepeni copţi.

Dar nimic nu se putea compara cu bubuiturile ce zguduiau pământul atunci când erau aruncate în aer forturile. Fiecare detonare făcea să ţâşnească în sus o tornadă de fum şi moloz, ce păreau să fie înghiţite de nori înainte să se prăbuşească din nou pe pământ. În scurt timp, dealurile din jurul Gurii Tigrului deveniră cenuşii.

Zachary era atât de fascinat de spectacol, încât aproape că nu auzi vocea lui Babu Nob Kissin, lângă el:

– Sir, am primit mesaj care cere livrare de muniţie pentru Voluntarii Bengalezi.

– Ocupă-te tu de asta, Babu, spuse Zachary, pripit. Sunt prea ocupat acum.

Imediat după plecarea lui Babu, Zachary primi un mesaj în care i se cerea să pregătească *Ibis* pentru a primi câţiva răniţi. I se aducea la cunoştinţă că vor fi trei ofiţeri şi douăzeci de soldaţi; aveau să sosească în grupuri separate, fiecare însoţit de doctori, chirurgi şi felceri.

Întrepuntea goeletei fusese deja împărţită astfel încât cipaii şi soldaţii britanici să stea în spaţii separate. Dar nu se

luase nicio măsură pentru ofiţeri. Zachary bănuia că nu vor fi prea încântaţi să fie trimişi sub punte.

Cabina secundului era goală, dar era prea neîncăpătoare pentru trei oameni. Zachary se decise să se mute el acolo şi să cedeze ofiţerilor răniţi apartamentul căpitanului, încăperea cea mai bine mobilată şi mai spaţioasă de pe goeletă; Zachary era sigur că ofiţerii vor aprecia gestul lui.

Cabina goală era doar la câţiva paşi distanţă de apartament, de cealaltă parte a salonului unde luau de obicei masa oficialii şi nostromii. Lui Zachary nu-i trebui mult timp ca să-şi mute lucrurile. Atunci când sosi prima barcă cu răniţi, *Ibis* era pregătită să îi primească.

Rănile soldaţilor erau, în cea mai mare parte, uşoare; mulţi reuşiră să meargă singuri la locurile lor. Doar câţiva avură nevoie de targă. În timp ce se instalau aceştia, mai sosi un contingent de şase bărbaţi din Madras Engineers; fuseseră răniţi de molozul aruncat în aer în timp ce demolau forturile. Printre ei era şi un ofiţer din Yorkshire. El îi spuse lui Zachary că echipele tehnice folosiseră stocurile de praf de puşcă capturate pentru a arunca în aer forturile; zidurile erau atât de solide, încât avuseseră nevoie de zece mii de pfunzi de praf de puşcă pentru a le veni de hac.

Demolările nu aveau ca scop doar distrugerea poziţiilor de apărare; se spera ca violentele explozii să aibă un efect salutar asupra chinezilor: să le bage frica şi teroarea în oase, până ce aveau să-şi dea seama că orice rezistenţă era inutilă.

– Câteva bubuituri pot salva o mulţime de vieţi, socoti înţelept ofiţerul.

Atunci când Voluntarii Bengalezi se adunară pe puntea vasului de transport, le fu limpede că, încă o dată, compania B avusese noroc. În afară de câteva zgârieturi şi tăieturi, cipaii nu aveau răni să raporteze. Singura victimă era un ofiţer recrut, care căzuse în timp ce escalada zidurile de pe North Wantung. Fusese rănit la şira spinării şi avea dureri cumplite. Căpitanul

Mee fusese cel care îl adusese înapoi pe vasul de transport şi stătuse cu el în timp ce aştepta să fie mutat pe vasul de pasageri. După strigarea apelului, Kesri coborî să-l vadă pe căpitan şi îl găsi încă îmbrăcat în uniforma stropită de sânge.

– Sir, o să fie evacuat recrutul?

– Da, spuse Mee. O să-l duc chiar eu la vasul de pasageri. Mâine o să fie trimis la Saw Chow sau Hong Kong.

Kesri se întoarse pe puntea principală şi se alătură oamenilor care se holbau la exploziile din jurul Gurii Tigrului. Priviră ca vrăjiţi, până când reveria le fu întreruptă de ţipetele unor lascari care strigau după ajutor, în timp ce se căzneau să tragă o greutate foarte mare pe ascensorul de mărfuri.

Kesri şi câţiva cipai se aruncară la vinci şi traseră cu atâta zel de cablu, încât ascensorul ţâşni în sus şi fu catapultat în vârful bigii, cu sarcina încă pe platforma lui – sarcină care, descoperiră cu stupoare, nu era nici ladă, nici sac, ci un musafir deosebit de corpolent.

Maşinăria rămase câteva clipe lungi încremenită, cu musafirul ridicat pe platforma bigii. Cipaii şi lascarii se uitau cu gura căscată la apariţia înfiripată din senin în faţa lor – era ca şi cum o fiinţă cu puteri supranaturale se înălţase din mare şi levita deasupra corabiei.

Până şi cerul păru să conspire la alcătuirea acestui nimb ce învăluia silueta suspendată într-o lumină strălucitoare – pentru că, preţ de o clipă, apăru printre nori o spărtură prin care o rază de soare săgetă cerul şi se opri pe platforma vinciului. Şi totuşi, în ciuda luminii, era cu neputinţă să vezi dacă musafirul era de sex masculin sau feminin, bărbat ori femeie, atât de stranie îi era înfăţişarea: trupul, monumental ca dimensiuni, era învelit de la gât până la vârful degetelor de la picioare într-o voluminoasă robă de culoarea şofranului; deasupra ei, trona un cap enorm, cu fălci căzute, şi un nimb de păr vâlvoi. La acest ansamblu de trăsături neobişnuite, se adăugau doi ochi imenşi care în acel moment erau atât de plini de spaimă, încât păreau pe cale să sară din orbite ca

două proiectile.

Deodată dinspre silueta suspendată se auzi o invocaţie tunătoare, cu voce de bărbat: *He Radhe, he Shyam!*

Strigătul îi înflăcără pe cipai, care îi răspunseră cu acelaşi strigăt: *He Radhe, he Shyam!*

Sunetul avu efectul de a debloca ceva în mecanismul vinciului şi cablurile începură din nou să se mişte, coborându-l uşor pe musafir pe punte.

Toate acestea nu duraseră mai mut de un minut sau două, dar efectul fu covârşitor. Kesri avu impresia că-l mai văzuse undeva, mai demult pe vizitator dar nu-şi putea aminti unde. Înainte să-şi dea seama ce face, cuvintele *Aap hai kaun*? îi porniră de pe buze. Cine eşti?

Numele meu este Babu Nobo Krishna Panda, veni răspunsul.

În clipa în care Kesri auzi cuvântul *panda*, totul i se limpezi în cap: roba de culoare potrivită, invocaţia sacră – toate acestea se legau, căci, la urma-urmelor, un panda era un fel de pandit. În trecut, pe vremea când vizita templele, aceşti panda îl înfuriau pentru că cereau neîncetat bani – dar acum cuvântul *panda* îi răsună în urechi ca răspunsul la o rugăciune: parcă marea şi cerul îşi uniseră puterile şi aduseseră în faţa lui o fiinţă care ştia răspunsul la toate întrebările ce îi roiau prin cap.

Fără să mai zică niciun cuvânt, Kesri îl conduse pe Babu Nob Kissin la balustrada punţii şi făcu semn către coloanele uriaşe de fum ce se ridicau deasupra forturilor din vecinătate.

Panditji, spuse el, la ce bun toate acestea? La ce folosesc? Puteţi să-mi spuneţi?

Babu Nob Kissin încuviinţă din cap.

Da, bineînţeles că ştiu, zise el, ca şi cum ar fi fost cel mai simplu lucru din lume.

Atunci spuneţi-mi şi mie, panditji, îl rugă Kesri smerit. Vreau să ştiu.

Zaroor beta, zise Nob Kissin vesel. O să-ţi spun negreşit:

tot ceea ce vezi e semn că începe *pralaya* – sfârşitul lumii.

Arre ye kya baat hai? strigă Kesri neîncrezător. Ce tot spuneţi?

Un surâs radios lumină chipul lui Babu Nob Kissin:

Dar de ce eşti atât de surprins, fiule? Oare nu ştii că suntem în Kaliyuga, epoca apocalipsei? Ar trebui să te bucuri că astăzi te afli aici, luptând pentru angrezi. Destinul englezilor este aducă sfârşitul lumii; ei nu sunt altceva decât instrumentele voinţei zeilor.

Nob Kissin ridică o mână şi arătă spre silueta lui *Nemesis* trecând pe lângă forturile în flăcări, înfăşurat în fum negru.

Dekho – priveşte: în măruntaiele acelui vas arde focul ce va deştepta demonii lăcomiei ascunse în toate fiinţele omeneşti. Acesta e motivul pentru care englezii au venit până în China şi Hindustan: aceste două ţări sunt atât de pline de oameni, încât, dacă lăcomia lor se trezeşte, vor putea mistui întreaga lume. Astăzi a început marea mistuire. Ea nu se va sfârşi până când omenirea, unită în frenezia lăcomiei, nu va fi devorat pământul, văzduhul şi cerul.

Kesri simţea cum i se învârte totul în cap.

Sunt un om simplu, panditji, spuse el. Nu înţeleg. De ce trebuie să fiu prezent atunci când începe sfârşitul? De ce trebuie să fiu aici?

Nu-ţi e clar? zise Babu Nob Kissin, oarecum mirat. Suntem aici pentru a-i ajuta pe englezi să-şi împlinească destinul. Poate că suntem neînsemnaţi, dar măcar noi ştim de ce ne aflăm aici, iar ei nu ştiu. Trebuie să facem tot ce ne stă în putinţă ca să-i ajutăm. Nu vezi că asta e datoria noastră?

Kesri scutură din cap. Nu, panditji, nu văd.

Babu Nob Kissin îi puse mâna pe cap, ca pentru a-l binecuvânta.

Nu pricepi, fiul meu? Cu cât sfârşitul va veni mai repede, cu atât va fi mai bine. Tu şi eu avem norocul de a fi fost puşi în slujba acestui destin: fiinţele ce vor veni după noi ne vor fi recunoscătoare. Pentru că de abia după ce va pieri această

lume, se va putea naşte una mai bună.

Când în depărtare se înălţară către nori mai multe trâmbe uriaşe de fum şi praf, la bordul lui *Cambridge*, ancorat la mai puţin de douăzeci de mile distanţă de Gura Tigrului, se lăsă o tăcere grea.

După mărimea vârtejurilor de fum nu puteai să tragi decât o singură concluzie. Ardeau forturile din Gura Tigrului.

Veştile soseau una după alta şi era din ce în ce mai clar că atacul asupra Primei Bariere era doar o chestiune de timp. Singura întrebare era când. Oare corăbiile englezeşti aveau să continue în cursul zilei sau vor mai aştepta?

Ceasurile treceau şi un atac imediat părea puţin probabil: se ştia că porţiunea de fluviu dintre Gura Tigrului şi Prima Barieră era plină de capcane şi vasele de război englezeşti nu aveau să navigheze pe apele ei spre sfârşitul zilei.

La apus, în lumina din ce în ce mai slabă a zilei, trâmbele îndepărtate de fum căpătară culoarea roşie, şi pe *Cambridge* se aşternu tăcerea: după ore în şir de speculaţii febrile liniştea aceea avea ceva sinistru.

Când Jodu îi chemă pe musulmanii de pe vas la rugăciune, sunetul azaanului le păru senin şi încurajator chiar şi celor care nu erau de aceeaşi credinţă.

După încheierea rugăciunilor, oamenii se adunară în cerc în jurul lui Jodu, şi el începu să vorbească cu voce joasă şi gravă. Intensitatea expresiei de pe chipul lui îi trezi lui Neel curiozitatea; nu putu rezista tentaţiei şi trase cu urechea.

Jodu vorbea despre Judecata de Apoi, şi despre cum să fie pregătiţi pentru ea.

Mai târziu, Neel îl întrebă pe Jodu dacă credea cu adevărat că vor muri. Jodu ridică din umeri şi răspunse:

Ke jane? Cine ştie? Dar, de voi muri, vreau să fiu pregătit.

La puţin timp după apusul soarelui, un marinar îl înştiinţă pe Zachary că se apropia de *Ibis* o nouă barcă. Zachary se aplecă

peste parapet şi văzu că în barcă se găsea o singură targă: pe ea zăcea un recrut foarte tânăr. Era însoţit de câţiva brancardieri şi de un ofiţer – nimeni altul decât căpitanul Mee.

Lui Zachary i se tăie respiraţia: în sfârşit se ivea ocazia pe care o aşteptase. Se postă lângă scară şi, atunci când căpitanul Mee urcă pe punte, îi întinse mâna:

– Bună seara, căpitane Mee!

Uniforma lui Mee era plină de murdărie şi dâre de sânge: se vedea că fusese atât de ocupat să aibă grijă de recrutul rănit, că nu avusese timp să se spele sau să-şi schimbe hainele.

Aproape că nu-l recunoscu pe Zachary:

– Înţeleg că sunteţi căpitanul acestui vas?

– Da, aşa e.

Căpitanul îl privi scrutător:

– Ah, păi dumneata eşti...

Zachary se pregăti să primească o insultă, dar aceasta nu fu rostită; în schimb, căpitanul îi strânse mâna în fugă.

– Mă bucur să vă cunosc.

Între timp recrutul rănit fusese scos din barcă; în momentul în care targa atinse puntea vasului *Ibis*, tânărul ţipă de durere.

– Curaj, Upjohn, strigă căpitanul Mee. O să te instalăm confortabil imediat.

Glasul căpitanului era neobişnuit de blând, aproape rugător; era limpede că grija lui pentru tânărul ofiţer îi înmuiase felul aprig de a fi. Era un semn bun pentru Zachary.

– E grav rănit, nu-i aşa?

– A căzut rău de tot în timp ce escaladam zidurile de pe North Wantung, spuse căpitanul morocănos. Poate că şi-a rupt şira spinării.

– Îmi pare rău, zise Zachary. Vă rog să-mi spuneţi dacă pot face ceva pentru el.

Căpitanul Mee păru să se îndulcească puţin. Încuviinţă politicos din cap.

– Sunteţi foarte amabil. Mulţumesc.

Zachary se dădu la o parte, în timp ce căpitanul păşea în urma târgii, urmându-l pe rănit în apartamentul căpitanului de vas. Când ieşi din nou afară, Zachary îl aştepta.

– Am putea să stăm puţin de vorbă, căpitane Mee?

Căpitanul şovăi.

– Nu prea am timp.

– Nu o să dureze mult, zise Zachary şi deschise uşa cabinei secundului. Intraţi, vă rog.

Cabina, foarte mică, era luminată doar de o lumânare. După ce Zachary închise uşa, cei doi se găsiră faţă în faţă, la o distanţă de un braţ unul de altul.

– Despre ce e vorba?

Creştetul capului căpitanului Mee atingea tavanul, deşi îşi încovoiase spatele. Singurul loc unde se puteau aşeza era patul, cu cearceafurile murdare şi mototolite; Zachary îşi spuse că era mai bine să rămână în picioare.

– E o chestiune foarte simplă, căpitane, spuse Zachary. Voiam să vă fac o propunere de afaceri.

– Afaceri? căpitanul scuipă cuvântul ca pe un bulgăre de ţărână. Nu înţeleg unde bateţi.

– Căpitane, am la dispoziţie un stoc considerabil de provizii, felul de hrană pe care o preferă cipaii – orez, linte, mirodenii şi aşa mai departe. Eu şi partenerii mei v-am fi foarte recunoscători dacă aţi putea aduce aceste provizii în atenţia funcţionarilor însărcinaţi cu achiziţiile.

Zachary se opri şi tuşi în podul palmei.

– Şi bineînţeles, continuă el, că am avea grijă ca serviciul dumneavoastră să fie răsplătit cum se cuvine.

Pe chipul căpitanului se aşternu o expresie mirată.

– Ce vreţi să spuneţi prin „răsplătit cum se cuvine"?

Zachary luă întrebarea lui drept un semn că era interesat şi îl străbătu un fior de emoţie. Peştele se agăţase în undiţă; acum trebuia doar să tragă. Îşi alese cu grijă cuvintele:

– Mă refer la un mic semn al aprecierii noastre, căpitane Mee. Sunt convins că ştiţi ce multă recunoştinţă nutrim noi,

comercianţii liberi, faţă de dumneavoastră şi de tovarăşii dumneavoastră de arme, pentru reuşita excepţională a acţiunilor de aici, din China. De vreme ce v-aţi dat atâta osteneală şi v-aţi expus atâtor primejdii, nu e oare drept să primiţi o parte din câştiguri? E păcat ca ofiţerii de rang mijlociu, ca dumneavoastră, să nu primească drept răsplată decât câteva prime modeste – aici Zachary tuşi din nou în căuşul palmei – mai ales că mulţi din superiorii dumneavoastră au primit deja recompense substanţiale.

Expresia de pe chipul căpitanului Mee se schimba, pe măsură ce începea să priceapă despre ce era vorba.

– A, deci aşa stă treaba, nu? zise el. Îmi oferiţi bani pe sub masă – mă mituiţi.

– Nu vă pripiţi să trageţi concluzii, căpitane Mee.

De abia acum înţelese Zachary că abordase greşit problema – dar nu conta; mai avea cărţi ascunse în mânecă.

– Nu mă mai învârtiţi atâta – ce, mă luaţi drept vreun sărac cu duhul? Înţeleg foarte bine şmecheria, păduche mizerabil ce eşti!

Chipul larg, cu maxilare puternice, al căpitanului era schimonosit de furie; pumnii strânşi îi tremurau. Zachary făcu un pas înapoi şi se lipi de perete.

– Căpitane Mee, aş vrea să vă aduc aminte că vă aflaţi pe vasul meu. Vă rog să vă stăpâniţi.

Buzele căpitanului Mee se arcuiră într-un rânjet.

– Ah, nu te îngrijora. Dacă nu mă stăpâneam, erai deja la pământ. Dar e prea puţin pentru un tâlhar ca dumneata – ceea ce am de gând să fac o să te doară mult mai tare.

– Şi ce anume, rogu-vă, aveţi de gând?

– O să te dau în gât, zise căpitanul, asta fac. Acum, că mam prins că umbli cu şoalda, o să înştiinţez forurile superioare; o să mă asigur că n-o să mai umbli cu cioara vopsită şi pe la alţii. Potlogarii din tagma dumitale poartă vina pentru moartea atâtor oameni – ce spun, voi aţi ucis mai multe suflete decât chinezii! Mă jur pe ochii mei că o să dai socoteală

pentru asta, vierme ticălos!

Ploaia de insulte se abătu asupra lui Zachary ca un duş rece; departe de a se lăsa intimidat, se simţi, dimpotrivă, cu mintea mai ageră. Ştia exact ceea ce trebuia să facă în acel moment, ca să-l pună pe căpitan cu botul pe labe.

– Foarte bine, căpitane Mee, rosti el cu un zâmbet discret. Faci aşa cum socoteşti de cuviinţă. Dar poate că merită să te întrebi: ce păcat e mai mare în ochii lumii, mita sau adulterul?

Ochii căpitanului scăpărară:

– Ce dracu vrei să spui cu asta?

Zâmbetul lui Zachary se lărgi de satisfacţie.

– Vreau să spun, căpitane Mee, că dumneata ai mult mai mult de pierdut decât mine.

Se opri, pentru a mări efectul cuvintelor pe care urma să le rostească.

– Cât despre Mrs Burnham, ea are cel mai mult de pierdut, nu-i aşa?

Pentru o clipă, căpitanul îngheţă. Apoi pumnul zbură prin aer şi-l izbi pe Zachary în falcă. Acesta se clătină într-o parte, până ce marginea patului îi intră în dosul genunchiului, făcând să i se taie picioarele. Se trezi culcat pe spate pe pat şi cu gura plină de gustul metalic al sângelui. Ciudat, durerea nu îl deranja, ci îi ascuţea mintea – îşi dădea seama că îl provocase pe căpitan să-şi iasă din fire, şi astfel avea acum o poziţie avantajoasă. Avea de gând s-o folosească din plin.

Îşi frecă falca şi se căzni să zâmbească din nou.

– Cred că Mrs Burnham s-a chinuit mult să pună prezervativul unui taur ca tine.

Avu din nou satisfacţia să-l vadă pe căpitan cum se clatină, ca şi cum el ar fi fost cel lovit în falcă. Pe chipul lui mare şi greoi se citea o expresie de uimire aproape comică.

– O, da, zise Zachary, savurând momentul; durerea din maxilar îi sporea plăcerea de a-l vedea pe căpitan neajutorat, la cheremul lui. Mrs Burnham e pricepută la prezervative, nu-i aşa? N-am să uit niciodată cum mi l-a pus prima dată.

Deodată, picioarele lungi ale căpitanului Mee se puseră în mişcare cu rapiditate. Traversă cabina dintr-un singur pas şi îl apucă pe Zachary de gât.

Gestul îl făcu pe Zachary să izbucnească în râs.

– Hei, Mee! zise el. Ce eşti aşa mirat? Toţi anii ăştia, în timp ce umblai îmbrăcat cu postavul aspru al uniformei, chiar credeai că ea te aşteaptă? Că ai fost singurul din viaţa ei?

– Ţine-ţi fleanca, vierme. Minţi cu neruşinare.

– Aşa deci, nu mă crezi? Poate că ar fi mai convingător să-ţi arăt o mică şmecherie de-a ei cu prezervativul?

Căpitanul se apropie de el.

– Nu ai nicio ruşine, jigodie? şuieră el printre dinţi, aruncând o perdea de scuipat pe faţa lui Zachary.

Zachary îşi trecu încet vârful limbii peste buze, aşa cum o văzuse pe Mrs Burnham făcând de atâtea ori, în trecut.

– Căpitane Mee, spuse el. Mi se pare că mai ai încă în gură gustul ei – l-aş recunoaşte oricând şi oriunde. Cred că şi dumneata l-ai recunoaşte pe corpul meu, dacă ai pune limba acolo unde şi-a pus-o ea. „Ardei iute"... parcă aşa îi zicea, dacă îmi aduc bine aminte, şi parcă şi mai dulce cu căciuliţa pe cap...

– Închide gura! Stârnit dincolo de limitele răbdării, căpitanul îl scuturã pe Zachary de gât. Nu ştii ce se întâmplă cu şantajiştii? Toţi sfârşesc înainte de vreme.

Degetul mare al căpitanului era apăsat pe traheea lui Zachary, împiedicând trecerea aerului spre plămâni. Zachary începu să se zbată şi, în timp ce se agita, mâna îi atinse mânerul briceagului. Îşi băgă mâna în buzunar şi îl scoase afară, dar, chiar în momentul când îl deschise, căpitanul Mee îl văzu. Se repezi la Zachary şi îi acoperi cu degetele mâna cu tot cu cuţit. Apoi se năpusti asupra lui, ţintuindu-l cu greutatea lui, strivindu-l de pat şi imobilizându-i membrele. În mijlocul învălmăşelii, strânsoarea din jurul gâtului slăbi un pic; Zachary încercă să tragă o gură de aer, dar nasul îi era lipit de gulerul căpitanului şi se trezi respirând duhoarea acră a uniformei îmbibate de sudoare şi sânge. Se înecă şi întoarse capul într-

o parte; era cu totul neajutorat, fizic, dar, cu cât trupul lui ceda în faţa forţei unuia mai puternic decât el, cu atât mintea îi era mai clară şi mai alertă. Reuşi să mai înghită o gură de aer şi şuieră în urechea căpitanului:

– Biata Mrs Burnham! Cu tine în pat cred că simte ca şi cum ar fute un obuzier!

Căpitanul gemu şi strânse şi mai tare pumnul lui Zachary.

– Nu trebuia să scoţi cuţitul la mine, rânji el. N-ai făcut decât să-mi uşurezi treaba.

Încordându-se din toate puterile, trase braţul lui Zachary în sus, până ce lama se sprijini pe gâtul lui. În timp ce tăişul începu să pătrundă în piele, în mintea lui Zachary licări o amintire – nu era cuţitul lui, ci fusese al domnului Crowle, şi îşi aminti cum acesta îl ţinuse la fel, la gâtul lui, cu trei ani în urmă, exact în aceeaşi cabină.

Amintirea îi dădu curaj lui Zachary:

– Dă-i drumul. Omoară-mă, zise el. Şi ştii ce-o să se întâmple? Hai să-ţi zic: o să găsească printre lucrurile mele scrisorile ei, a lui Mrs Burnham – le-am păstrat pe toate, să ştii. Asta vrei? S-o distrugi?

Zachary ştia că vorbele lui îşi atinseseră scopul, pentru că strânsoarea din jurul gâtului slăbi. Cu o smucitură bruscă a trupului, reuşi să se elibereze şi sări din pat. Se scutură pe haine şi întinse mâna:

– Cuţitul meu, te rog.

Căpitanul era aşezat pe pat, cu o expresie de uimire disperată pe chip. Îi întinse cuţitul, fără să spună o vorbă.

– Mulţumesc, căpitane, spuse Zachary. Şi, dacă îmi dai voie, te-aş sfătui să te gândeşti bine la propunerea mea.

– Hai sictir, zise Mee. Să nu te mai văd niciodată în ochi.

Zachary zâmbi şi se duse la uşă.

– O, nu cred că o să te descotoroseşti aşa de uşor de mine, căpitane, zise el, ţinând uşa deschisă. Sunt sigur că ne vom revedea curând – dar până atunci, îţi urez noapte bună.

NOUĂSPREZECE

La bordul lui *Cambridge*, primele ore ale dimineţii s-au scurs într-o atmosferă de teamă şi nesiguranţă, căci nimeni nu ştia la ce să se aştepte. Apoi a sosit un curier cu veşti noi – cinci vase britanice de război şi două cu aburi, dintre care unul era *Nemesis*, părăsiseră Gura Tigrului şi o porniseră în susul fluviului; aveau să ajungă curând la Prima Barieră.

Toată lumea respiră uşurată văzând că, în sfârşit, se profila la orizont bătălia pentru care se pregăteau de atâta timp. Mai erau unii care credeau că navele de război vor fi împiedicate să ajungă de bancurile de nisip mişcătoare de pe Fluviul Perlelor. Dar veştile care soseau arătau limpede că nu avea să se întâmple aşa ceva; britanicii găsiseră cu siguranţă o metodă pentru a trece peste obstacolele fluviului. Vasul cu pescaj redus *Nemesis* naviga în fruntea escadronului, făcând măsurători şi indicând ruta cea mai sigură.

Pe măsură ce ambarcaţiunile de război se apropiau, ştirile se succedau din ce în ce mai repede. Acum erau la distanţă de douăzeci şi cinci de *li*, acum la douăzeci.

Când a început Ora Calului, dimineaţa târziu, echipele de artilerişti şi-au ocupat poziţiile şi au mai repetat o dată manevrele pregătitoare; fiecare sirdar şi-a verificat încă o dată tunul, asigurându-se că e gata să tragă prima salvă, încredinţându-se că chesonul e plin cu praf de puşcă şi că primul cartuş şi proiectil sunt încărcate cum trebuie şi fixate la locul lor, cu vată de cârlţi făcută din frânghii vechi de cânepă.

Ziua era călduroasă şi spre amiază soarele dogoritor încinsese teuga. Pălăriile conice nu mai reuşeau să-i ferească pe artilerişti de soare, aşa că ridicară o tendă deasupra tunurilor aflate în faţă. Soarele se ridica pe cer şi sudoarea curgea şiroaie pe trupuri. Mulţi lascari se dezbrăcară, rămânând doar în banyani, şi îşi înfăşurară gamchhaele în jurul gâtului.

La amiază, briza dispăruse; aerul era încremenit. După puţin timp, sosi vestea că vasele britanice se opriseră la nouă

li înainte de prima barieră; doar *Nemesis* continua să înainteze în sus pe fluviu.

Vestea fu primită cu un freamăt plin de speranţă în rândul artileriştilor; dacă „vasul diavolului" ar fi putut fi prins în foc încrucişat între fort şi *Cambridge*, poate că aveau o şansă să îl distrugă. Îmbărbătaţi, tunarii îşi aţintiră privirile drept înainte, asupra fluviului. După câteva clipe, aşa cum era de aşteptat, trâmbele de fum apărură în depărtare; apoi se auzi zgomotul înfundat al motorului, din ce în ce mai aproape.

Şi de cealaltă parte a fluviului, pe meterezele fortului, mulţi căutau din priviri vasul cu aburi. Fortul oferea o vizibilitate mai bună asupra canalului, aşa că observatorii lor au fost primii care l-au zărit pe *Nemesis*. Imediat echipajul de pe *Cambridge* a primit semnalul şi, după un minut, Jodu arătă drept înainte:

Acolo! Okhane!

Printr-un parapet de salcâm şi bambus Neel întrezări un uriaş coş ce fumega.

După cotul râului, *Nemesis* încetini. Era aproape în bătaia focului atunci când artileriştii de pe *Cambridge* au putut să-i vadă bine carena neagră şi cele două roţi cu zbaturi uriaşe. Între roţi era o platformă lată, ca un pod: pe ea erau aliniate mai multe rachete Congreve, gata de lansare.

Vasul îşi schimbase înfăţişarea de când Neel îl văzuse ultima oară: pe prova erau pictaţi proaspăt doi ochi mari, zugrăviţi în stil asiatic. Neel nu şi-ar fi închipuit niciodată că acest simbol familiar poate arăta atât de înspăimântător, atât de încărcat de un spirit malefic.

Jodu observa la rândul lui cu atenţie vasul. Sprâncenele lui brăzdate de cicatrici se uniseră într-o singură linie. Ridică un deget şi arătă spre baza coşului de fum.

Acolo e rezervorul cu aburi, zise el. Dacă reuşim să lovim acolo, vom putea să-l avariem.

Tunurile pivotante ale vasului cu aburi începuseră deja să se rotească; unul se îndreptă în direcţia fortului, celălalt

spre *Cambridge*. Deodată, bubuitul unui tun destrămă liniştea. Nu era clar cine trăsese prima salvă, dar în doar câteva clipe între vapor şi fort izbucnise o ploaie de proiectile.

Pe *Cambridge* mai trecură câteva minute până ce vasul cu aburi intră în bătaia tunurilor. Când răsună ordinul de foc, Neel şi restul echipei de artilerişti se năpustiră asupra mânerelor antetrenului tunurilor. Opintindu-se cu toţii, împinseră afetul până la parapet şi scoaseră ţeava afară prin orificiul de tun. În timp ce Jodu privea cu ochi mijiţi prin ţeavă, căutând ţinta, restul echipei se înarmă cu leviere şi drugi de fier ca să poată potrivi ţeava aşa cum erau îndrumaţi.

Atunci când tunul fu aşezat în unghiul ales, Jodu înţepeni o pană sub ţeavă, ca s-o ţină fixă. Le făcu semn celorlalţi să se dea mai în spate şi coborî fitilul aprins în dreptul focarului.

De abia în clipa dinaintea detonării îşi dădu seama Neel că *Nemesis* deschisese focul şi că şuieratul din urechile lui era zgomotul unei rafale de mitralieră. Apoi reculul proiectilului lor de opt pfunzi propulsă înapoi afetul până ce fu oprit de funiile înnodate în jurul bazei scutului.

După asta, Neel nu mai avu timp să se gândească la nimic altceva decât să reîncarce; scufundă vergeaua de aramă într-o găleată cu apă de mare şi o îndesă cu capul în ţeava fumegândă, pentru a stinge eventuale scântei sau jarul rămas. Apoi maimuţoiul prafului de puşcă – lascarul Chhotu Mian – vârî un pachet nou de praf pe ţeavă şi o mână de vată. Neel împinse cartuşul până la capătul camerei de încărcare şi mai departe, în camera proiectilului; apoi încărcătorul de muniţie introduse ghiuleaua în gura ţevii şi o îndesă din nou cu vată.

De data asta, Jodu îşi alese ţinta încet şi cu grijă. Îşi scosese banyanul de pe el, aşa că era în pielea goală; zvelt, uşor şi cu mişcări dibace, înşfăcă un drug de fier şi începu să facă mici schimbări în unghiul ţevii, în timp ce pielea lui arămie lucea de sudoare.

Ce vrei să ocheşti? zise Neel.

Cazanul cu aburi, mormăi Jodu, ce altceva?

Îngânând o rugăciune, Jodu coborî fitilul şi făcu un pas înapoi.

În clipa următoare, *Nemesis* se cutremură şi Neel văzu că sub coşul de fum apăruse o spărtură cu margini neregulate, chiar acolo unde se afla cazanul cu aburi.

L-am nimerit! strigă Jodu. *Legechhe*! L-am nimerit!

Aproape nevenindu-le să-şi creadă ochilor, ceilalţi membrii ai echipajului chiuiră de bucurie – dar, după un scurt răgaz, uriaşele roţi cu zbaturi ale vasului se puseră din nou în mişcare; era limpede că fusese doar avariat, nu distrus.

Şi totuşi să faci un vas ca *Nemesis* să facă cale întoarsă nu era un fleac. Artileriştii de pe *Cambridge* se opriră să-şi tragă răsuflarea, ameţiţi de bucurie, savurând momentul.

Dar fericirea le fu de scurtă durată.

În vreme ce *Nemesis* se retrăgea astfel, în depărtare se vedeau deja catargele altor vase de război, care se apropiau cu repeziciune. Escadronul care apăruse la orizont era condus de vasul cu aburi *Madagascar*; ca să înfrunte focul intens ce se abătea dinspre fort şi *Cambridge*, vasele britanice începură să împânzească tot canalul.

Navele nu au tras până ce nu şi-au terminat manevrele de ancorare pe poziţie; în tandem cu *Madagascar*, o corvetă se apropie foarte mult de plută şi se răsuci cu o latură spre *Cambridge*. Apoi se auzi un zornăit de la obloanele de lemn ale orificiilor de tunuri, care se deschideau. Deodată, Neel se trezi privind direct în gura a zeci de tunuri britanice.

Cele două ambarcaţiuni dădură drumul salvelor de tun în acelaşi timp, iar forţa detonaţiei făcu să tremure scândurile sub tălpile lui Neel.

Lasă-te în jos! strigă Jodu. Trag cu gloanţe în rafale.

În timp ce proiectilele muschetelor le şuierau pe deasupra capetelor, Neel privi în sus. Văzu că tenda întinsă deasupra punţii fusese făcută zdrenţe de gloanţe; la picioarele lui căzuse o bucată de pânză ciuruită, mai mică decât o batistă.

Rămânând ghemuiţi la pământ, artileriştii împinseră din

nou leagănul tunului la parapet. Se pregăteau să tragă, atunci când Chhotu Mian se prăbuşi cu cartuşul de praf de puşcă în mâini. Neel aruncă o privire şi văzu că trupul îi era ciuruit de o rafală de gloanţe. Banyanul îi era plin de găuri şi sângele se întindea în cercuri pe stofa din jurul lor.

Nu vă opriţi! strigă Jodu. Încărcaţi cartuşul.

Neel apucă pachetul cu praf de puşcă şi îl împinse înăuntru. După ce încărcară ghiuleaua, Jodu îi strigă lui Neel să aducă următorul cartuş; cu Chhotu Mian mort, el trebuia să preia rolul încărcătorului.

În timp ce alerga spre scara de tambuchi, Neel băgă de seamă că puntea era înfăşurată într-un linţoliu de fum. Când coborî de pe scară, piciorul îi alunecă în excremente, probabil ale vreunui marinar rănit mortal. Se ridică şi văzu că se afla în mijlocul unei băi de sânge: peste tot zăceau întinşi oameni cu hainele ciuruite de gloanţe. O lovitură de tun dărâmase o vergă grea, care în cădere strivise sub ea mai mulţi inşi. Fumul era atât de gros, încât Neel nu putea vedea mai departe de dunetă, la mai puţin de treizeci de picioare distanţă.

Îl găsi pe marinarul însărcinat cu distribuţia prafului de puşcă – era rănit la cap. Stătea pe vine şi sângele îi şiroia pe faţă. Pachetele de praf erau împrăştiate în spatele lui. Neel apucă unul şi alergă înapoi la castelul de la prova, unde îndesă pachetul în ţeava tunului de opt pfunzi.

Tunul lor era unul din ultimele de pe *Cambridge* care mai funcţionau încă. Dar artileriştii de pe *Nemesis* îşi intensificau tirul. În timp ce tunul de opt pfunzi recula în urma unei noi salve, o ghiulea nimeri parapetul, distrugând unul din inelele de care erau legate frânghiile de ancorat tunul. O bucată de lemn fu smulsă şi leagănul tunului smucit în direcţia apei. Se rostogoli pe o parte, cu tot cu ţeavă. Chiar în acea clipă, Neel auzi şuieratul unei rachete şi privi în sus: în lumina strălucitoare a după-amiezii, proiectilul se îndrepta direct spre el.

La vederea rachetei ce cobora din cer, Neel îngheţă. Ar fi rămas neclintit, dacă nu l-ar fi împins Jodu:

Lafao! Sari în apă!

Shireen se plimba de-a lungul unei alei de pe plaja din Hong Kong, împreună cu Freddie, atunci când la orizont apăru fumul bătăliei de la Prima barieră, înălţându-se încet în spirale.

Freddie îi atrase primul atenţia.

– Priveşte, se pare că bat din nou, lah. Departe, prea departe ca să se audă până aici. Poate că la Whampoa.

Fumul era doar o pată întunecată pe cer, dar Shireen nu se îndoia că Freddie avea dreptate în ceea ce privea sursa lui.

– Crezi că acum britanicii vor înainta spre Canton? spuse Shireen.

– Da, de data asta fac în mod sigur, lah.

Shireen ascultase în acea dimineaţă, pe *Mor,* o discuţie lungă în legătură cu asta. Mai mulţi sethi erau convinşi că şi această ofensivă va fi revocată, ca şi cele dinaintea ei. Plenipişălău se va speria din nou, susţineau ei. Mandarinii vor reuşi din nou să-l îmbrobodească.

Începutul paşnic al zilei le întărise şi mai mult convingerea; emoţia zilei dinainte, când bombardarea forturilor din Gura Tigrului îi făcuse să sară jos din cuşetele lor în zori, era încă proaspăt în memoria lor, şi contrastul dintre zarva dimineţii de ieri şi liniştea celei prezente li se părea un semn rău.

Starea de spirit li se schimbase pentru scurt timp, la auzul unei salve de tun. Dar moralul sethilor scăzuse apoi din nou, când aflară că salva nu marca reluarea ostilităţilor, ci fusese trasă în semn de omagiu pentru un amiral chinez. Cine şi-ar fi închipuit aşa ceva! Aproape toţi negustorii au tras concluzia că acea salvă de tun era un semn sigur că, încă o dată, căpitanul Elliot fusese dus de nas de mandarini.

Singurul care îşi păstrase optimismul era Dinyar. Cu o noapte în urmă, după ce aflase vestea luării cu asalt a Gurii Tigrului, se declarase convins că, de data aceasta, britanicii nu se vor mai opri decât la Canton.

Ofiţerii sunt dezlănţuiţi, le spusese el sethilor. Plenipotul

nu ar mai putea să-i oprească nici dacă ar vrea.

Shireen urmărise discuţia fără prea mare atenţie. În acea dimineaţă se gândise mult la Freddie. Nu o preocupase decât să găsească un mod de a se întâlni cu el fără să afle cineva.

Din fericire, în ziua aceea Dinyar avea treabă la Hong Kong. Auzindu-l că cere să vină cuterul lui *Mor*, Shireen născocì o poveste cum că trebuia să meargă în satul Sheng Wan pentru a cumpăra provizii.

Întâmplarea făcu să dea nas în nas cu Freddie imediat ce coborî din cuter.

– Freddie, te rog ascultă-mă, îi spuse ea. Am vrut să te întâlnesc azi dintr-un anumit motiv.

– Da?

– Vreau să-ţi spun ceva – ceva foarte important.

Freddie încuviinţă din cap.

– Atunci spuneţi, lah.

Văzând-o că şovăie, adăugă zâmbind:

– Fiţi fără grijă – nu spun nimic la nimeni.

Shireen îşi făcu curaj, trăgând adânc aer în piept, şi dădu drumul unui şuvoi de cuvinte fără ca măcar să-şi dea seama:

– Freddie, voiam să-ţi spun că Mr Karabedian m-a cerut de soţie.

Spre surprinderea ei, Freddie rămase imperturbabil. Fără nicio tresărire, şi fără să se oprească din mers, zise:

– Şi ce i-aţi răspuns, eh?

– I-am răspuns că mai întâi vreau să vorbesc cu tine.

– De ce cu mine, lah?

– Firește că trebuia să vorbesc cu tine mai întâi, Freddie, spuse Shireen. Îl cunoşti pe Zadig Bey de o viaţă – ţi-a fost ca un al doilea tată. Nu vreau să fac nimic care să te rănească.

– Să mă rănească?

Freddie o privi, ridicând o sprânceană:

– De ce să fiu rănit dacă măritaţi cu Zadig Bey, eh? O să bucur pentru el – şi pentru dumneavoastră, lah. Nu vă îngrijoraţi pentru mine – sau pentru Tata.

Shireen simți că i se ia o povară de pe umeri:

– Mulțumesc, Freddie.

El încuviință cu un mormăit și îi aruncă o privire piezișă:

– Dar ce vor zice toți parșii, eh? Ce părere să aibă despre căsătorie cu Zadig Bey? Sunt foarte stricți, ne?

Shireen oftă.

– O să rupă relațiile cu mine, așa cred. Chiar și fiicele mele o s-o facă, cel puțin pentru ceva vreme. Și probabil că nu voi mai putea niciodată să intru într-un Templu al Focului; asta e partea cea mai grea. Dar nimeni nu-mi poate lua credința. Și cine știe, peste câțiva ani, lumea o să uite.

Ajunseseră la o cotitură a drumului și după ce dădură colțul Shireen îl zări pe Dinyar apropiindu-se cu pași grăbiți.

Freddie se opri și el lângă ea.

– A, iată cine vine, zise el. Unul din cei parși.

Lui Shireen nu-i trecuse prin cap că Freddie s-ar putea să-l cunoască pe nepotul ei.

– Îl cunoști pe Dinyar? întrebă ea.

– Doar de la vedere, lah, spuse Freddie. Mă cunoaște și el dar nu vrea să spună.

– De ce?

Un zâmbet strâmb apăru pe buzele lui Freddie:

– Pentru că sunt un bastard cu jumătate castă, ne? zise el. Are frică de mine.

– Dar de ce să-i fie frică de tine lui Dinyar?

Freddie îi zâmbi din nou.

– Pentru că și el făcut un bastard cu jumătate castă, ne? La Macao. Și știe că eu știu. De aia frică.

Freddie zâmbi, în timp ce ea se holba la el, cu ochi măriți de uimire.

– Trebuie să plec acum, lah. La revedere.

În momentul în care Neel se prăvăli cu capul în jos în Fluviul Perlelor, apele fluxului tocmai înaintau: mareea a fost aceea care i-a salvat viața – dacă curentul l-ar fi dus în direcția

opusă, atunci ar fi ajuns în dreptul plutei, în bătaia puştii soldaţilor britanici. Aşa, şuvoiul fluxului l-a dus în cealaltă parte, spre Whampoa.

Neel nu mai înotase niciodată în apă adâncă; experienţa lui se reducea la mici bălăceli în *pukuri* şi *jheeli* – eleşteiele liniştite din Bengalul rural. Nu mai dăduse piept până atunci cu nimic ce s-ar fi putut măsura cu mareea ce năvălea în Fluviul Perlelor. În primele minute nu se gândi la nimic altceva decât cum să se ţină la suprafaţă şi să ia câte o gură de aer.

În timp ce se zbătea în apele tulburi, observă o dâră întunecată ce şerpuia printre membrele lui: unul din capete părea să fie lipit de şoldul lui drept. Se gândi că vreun obiect plutitor i se prinsese de corp şi îşi răsuci capul ca să vadă mai bine. Îşi dădu seama că panglica şerpuitoare era propriul lui sânge, ce curgea dintr-o rană. De abia atunci începu să simtă durerea ascuţită dintr-o parte a corpului. Îşi agită braţele ca să iasă la suprafaţă şi strigă după Jodu:

Tui kothay? Tui Kothay re Jodu?

Undeva la douăzeci de picioare distanţă, un cap ce plutea pe apă se întoarse spre el. După câteva minute, braţele lui Jodu îl cuprinseră pe Neel în jurul pieptului şi începură să-l tragă spre mal, într-un desiş de stuf şi trestie.

Neel se sprijini cu toată greutatea de Jodu, se târî afară din apă şi se prăbuşi pe mal. Banyanul avea o ruptură mare şi sub el, chiar deasupra şoldului, avea o rană deschisă, acolo unde un proiectil de muschetă îi pătrunsese în carne.

Probabil că glonţul îl nimerise tocmai când se pregătea să sară, sau poate chiar în timpul căderii. În agitaţia momentului, nu-şi dăduse seama – dar durerea părea că-l pândise doar ca să îl atace acum frontal, cu o intensitate ce-l făcea să se zvârcolească şi să dea din mâini.

Stai liniştit!

Neel strânse din dinţi şi Jodu examină rana.

Glonţul a intrat prea adânc, zise Jodu. Nu pot să-l scot, dar poate că pot opri sângerarea.

Jodu îşi smulse bandhna legată în jurul frunţii, o rupse în fâşii şi-i legă cu ea rana.

În tot acest timp, tirul de pe vasele britanice nu contenise. Jodu şi Neel nu erau departe de locul bătăliei; curentul, chiar dacă era puternic, îi împinsese la doar câteva sute de iarzi în amonte de *Cambridge*. Brusc, în urechi le răsună o explozie care le tăie răsuflarea. *Cambridge* se aprinse, aruncând în aer un turn compact de flăcări. Coloana se înălţa până la peste trei sute de picioare, şi în vârful ei era un nor negru de fum, de forma unei pălării de ciupercă. După câteva secunde, începu să plouă cu sfărâmături şi Neel şi Jodu trebuiră să se lase pe vine, cu braţele în jurul capului. Nu ridicară privirea nici măcar atunci când jumătatea de sus a catargului vasului, de treizeci de picioare lungime, ateriză, cu o bufnitură asurzitoare, în apropiere. Căzuse din cer asemeni unei suliţe şi se înfipsese în malul fluviului, la doar câţiva iarzi mai încolo.

După câteva minute, se auzi o altă explozie, pe cursul fluviului de data aceasta. După ce se împrăştie fumul, văzură că o parte a plutei fusese distrusă. În câteva clipe, peştii morţi începură să se ridice de la fund, acoperind suprafaţa apei.

Curând se zăriră trâmbe de fum venind în direcţia lor. Priviră prin perdeaua de stuf – un vas cu aburi britanic înainta prin pluta sfărâmată şi se îndrepta cu viteză în sus pe fluviu, cu tunurile pivotante tresăltând şi învârtindu-se. O rafală se abătu asupra unei jonci de război deja avariate; apoi încă un val de focuri ţâşni asupra unei ţinte de pe mal.

Când vasul cu aburi trecu pe lângă ei, slobozind rafale de tir la întâmplare, Neel şi Jodu se lipiră de pământ. În câteva minute, un al doilea vas cu aburi apăru, urmându-l pe primul. Apoi trecură două corvete.

După ce ambarcaţiunile trecură, Jodu se căţără pe zăgaz.

Văd nişte sampane părăsite pe aici, spuse el privind în jur. Cred că proprietarii s-au speriat şi au fugit. O să pun mâna pe unul când se întunecă.

Neel încuviinţă din cap; ştia că, dacă vor reuşi să ajungă

la Mânăstirea tibetană, vor fi în siguranţă, cel puţin deocamdată.

Cu puţin înainte de căderea nopţii, Jodu se îndepărtă pe furiş şi se întoarse curând, într-un sampan cu acoperiş. Îşi schimbase hainele cu unele pe care le găsise în barcă: o tunică şi nişte pantaloni largi, portul obişnuit al barcagiilor cantonezi. Din chip nu i se mai vedea aproape nimic: partea de sus îi era ascunsă sub o pălărie conică, iar cea de jos de o badhna, legată ca o eşarfă în jurul gurii şi nasului.

Jodu găsise îmbrăcămintea sub o scândură din punte. Îl ajută pe Neel să intre în barcă şi scotoci din nou sub punte, găsind câteva haine şi pentru Neel, un borcan cu apă de băut şi câteva turte prăjite. Erau uscate, dar se puteau mânca; Jodu înfulecă două, înainte de a împinge barca de la mal.

Focurile rămase în urma tirurilor canonierelor britanice le luminau drumul: jonci de război în flăcări zăceau răsturnate; resturile carbonizate ale bateriilor de artilerie mocneau pe malurile fluviului; pe o insuliţă, copacii ardeau ca nişte torţe. Jodu se strecura prin locurile întunecoase şi cufunda vâslele cu grijă, aşa că barca aluneca fără să scoată un sunet.

La Whampoa Roads, la lumina caselor ce ardeau se zărea o corvetă britanică. Vasul naviga cu ancora coborâtă: silueta îi era ameninţătoare şi tunurile pivotau nervoase. Pe lângă ţărmul canalului alunecau sute de bărci, îndreptându-se spre Guangzhou. Era atâta panică încât nimeni nu dădu vreo atenţie sampanului sau lui Jodu.

Pe măsură ce se apropiau de Guangzhou, efectele distrugerii erau tot mai mari. În apropiere de oraş, forturile de pe două insule ardeau în flăcări. În dreptul fiecăreia se afla câte o navă de război britanică. Oamenii se înspăimântaseră atât de rău, încât îşi părăsiseră casele şi împânziseră drumurile.

Când ajunseră aproape de mânăstirea tibetană, un vas cu aburi era ancorat în apele de lângă ea, în dreptul celor Treisprezece Fabrici. Ambele maluri erau înţesate de oameni; în mijlocul confuziei generale, nimeni nu a băgat de seamă când

Neel a intrat pe poarta mânăstirii, sprijinindu-se cu toată greutatea pe Jodu.

Timp de zece zile după bătălia de la Gura Tigrului, voluntarii bengalezi au rămas în vecinătatea lui Chuenpee, la bordul vasului lor de transport. În tot acest timp au fost permanent în stare de alertă. Chiar dacă toate trupele chineze se retrăseseră din zonă, în fiecare zi apăreau noi ameninţări: atacuri neaşteptate din partea bandiţilor sau sătenilor; câteva unităţi britanice i-au pierdut pe cei ce s-au depărtat de grup, în timp ce patrulau pe ţărm; se zvonea că mai mulţi membri ai contingentului civil şi lascari fuseseră răpiţi şi ucişi.

Din această cauză, soldaţii din Compania B erau nerăbdători să se întoarcă la Saw Chow. Dar se întâmplă exact opusul – trupele care înainte urcaseră pe Fluviul Perlelor fură acum retrase şi trimise la Hong Kong, iar Voluntarii Bengalezi primiră ordin să meargă la Whampoa.

La vestea mutării în amonte, în Compania B izbucni un val de blesteme şi înjurături. Singurul care se bucura era Raju; cum Whampoa era aproape de Canton, îşi închipuia că, dacă ar ajunge acolo, tatăl lui i-ar apărea în faţă ca prin farmec.

Dar, odată ajuns la Whampoa, iluziile lui Raju se risipiră. Era doar o tabără pe cursul superior al fluviului, înconjurată de oraşele şi sate; îi aducea aminte de Narrows, la Hooghly Point, acolo unde vasele şi bărcile ancorau adesea în drum spre şi dinspre Calcutta. Cel mai rău era că de acolo nu se putea nici măcar zări Cantonul – şi nici altceva interesant nu mai era de văzut, cu excepţia unor pagode şi temple.

Prima excursie pe ţărm îl purtă la unul din aceste temple. Era un templu cum Raju nu mai văzuse niciodată, cu spirale de tămâie agăţate peste tot şi tot felul de semne de neînţeles – şi totuşi avea un aer sacru şi foarte familiar. Reuşi să se piardă de ceilalţi flautişti. Se furişă într-o încăpere întunecoasă, cu altar, îngenunche în faţa unei picturi înfăţişând o zeiţă

zâmbitoare şi îşi împreună mâinile pentru rugăciune.

Ya Devi sarvabhuteshu, se rugă el, cu aceste prime cuvinte ale unei invocaţii pe care şi-o amintea. Devi, tatăl meu e undeva în apropiere. Ajută-mă să-l găsesc, Devi. Devi, ajută-mă.

După emoţia bătăliei de la Gura Tigrului, Zachary trebui să îndure mai multe săptămâni de plictiseală apăsătoare. Primise ordin să ţină vasul *Ibis* ancorat lângă Humen, ocupat acum de un mic detaşament de trupe britanice. Nu avea nimic ca să-şi umple timpul, în afară de transportul proviziilor la ţărm şi să se ferească de atacurile bandiţilor şi hoţilor.

Pentru că avea prea mult timp liber, Zachary căzu pradă neliniştii, mai ales în privinţa căpitanului Mee. Sfârşitul neclar al ultimei lor întâlniri îl îngrijora peste poate; nu avea de unde să afle dacă Mee îşi pusese sau nu în practică ameninţările. Ar fi fost o mare greşeală să aştepte ca el să facă primul pas, ştia bine asta, şi era nerăbdător să clarifice odată situaţia. Dar nu avea cum, deoarece căpitanul era la Whampoa.

După ce auzi că la Canton se reluase activitatea comercială în urma negocierilor neîntrerupte, şederea la Humen îi deveni şi mai greu de suportat. Vedea în fiecare zi vase comerciale americane şi britanice navigând în sus pe fluviu, pentru a cumpăra ceaiuri, mătăsuri, porţelan, mobilă şi alte mărfuri, pentru care Cantonul era vestit. Gândul că stătea degeaba, în timp ce alţii făceau bani, îl exaspera. Nu după mult timp, începu să regrete entuziasmul care îl împinsese să-şi ofere serviciile forţei de expediţie.

Într-una din seri, în timp ce Zachary patrula agitat pe dunetă, lângă *Ibis* trase o barcă.

– Salutare, Mr Reid! strigă o voce cunoscută. Îmi daţi voie să urc la bord?

– Bineînţeles, Mr Chan.

Află că Mr Chan era în drum spre Guangzhou, la invitaţia noilor conducători oficiali ai provinciei.

– Vedeţi, Mr Reid, spuse el râzând, cum se întoarce roata?

Nu a mai rămas niciunul din mandarinii care m-au alungat din oraş. Noul prefect s-a gândit că are nevoie de sfaturile mele. Şi aşa, după o absenţă de doi ani, pot în sfârşit să mă întorc în oraşul meu natal fără să mă mai tem că voi fi hărţuit.

– Sunteţi norocos, Mr Chan, zise Zachary cu invidie. Mi-ar plăcea să pot merge cu dumneavoastră – ce n-aş da să văd Cantonul!

– Nu aţi mers deci niciodată la Canton? spuse Mr Chan.

Zachary scutură din cap.

– Nu – sunt înţepenit aici de mai bine de o lună şi nu ştiu cât o să mai pot îndura.

– Dar trebuie să facem ceva să rezolvăm situaţia asta, zise Mr Chan. Mr Burnham este la Canton, nu-i aşa?

– Cu siguranţă.

– Probabil că mă voi vedea cu el, spuse Mr Chan, şi o să vă pun o vorbă bună. Sunt sigur că se poate aranja ceva.

– O, vă mulţumesc, Mr Chan! V-aş fi profund îndatorat!

Mr Chan făcu un semn cu degetul.

– Nu-mi mulţumiţi înainte de vreme, spuse el. Trebui să vă spun că ajutorul meu depinde de mica problemă ce m-a adus astăzi încoace.

– Firește.

Lui Zachary nu-i trecea prin cap ce serviciu ar fi putut oferi el unui bărbat atât de puternic; iar prima frază a domnului Chan, rostită pe un ton degajat, aproape indiferent, nu făcu decât să-i adâncească mirarea.

– Această corabie, *Ibis* – înţeleg că are o poveste interesantă, nu?

Zachary începu să întrezărească stânci colţuroase în apele ce se întindeau în faţa lui, aşa că răspunse cu prudenţă:

– Vă referiţi la cele întâmplate pe *Ibis* în timpul călătoriei spre insulele Mauritius?

– Exact, spuse Mr Chan. Dacă nu mă înşel, la bordul vasului se afla şi un prizonier pe jumătate chinez? Unul cu numele de Ah Fatt?

– Întocmai.

Mr Chan încuviinţă din cap şi continuă:

– Mi s-a spus că acest om a murit. Dar de curând mi-a ajuns la urechi un zvon că a fost văzut la Hong Kong. Înţeleg că şi-a schimbat înfăţişarea şi foloseşte un alt nume.

De vreme ce nu fusese formulată nicio întrebare, Zachary nu găsi de cuviinţă să răspundă. Dar tăcerea lui păru să-l provoace pe Mr Chan, care îşi luă mâna de pe umărul lui Zachary şi se răsuci astfel încât să stea faţă în faţă cu el.

– Poate că ar trebui să vă lămuresc, zise el, pe un ton mai tăios, că acest om mă interesează în mod special, Mr Reid.

– Pot să vă întreb din ce motiv?

– Să zicem că am nişte treburi cu el, pe care aş vrea să le închei. Nişte fleacuri. M-ar ajuta foarte mult dacă mi-aţi putea confirma că se află într-adevăr prin partea locului.

Între cuvintele banale ale domnului Chan şi ameninţarea voalată din glasul său era un contrast atât de mare, încât Zachary înţelese că acele treburi neterminate nu erau nici pe departe un fleac. De asemenea, nu-şi putea închipui cine s-ar fi pus cu Mr Chan sau cu un fost condamnat: la urma-urmelor Ah-Fatt era un ucigaş – Zachary văzuse cu ochii lui ce-i poate pielea, în acea noapte, pe *Ibis*, atunci când îşi încheiase socotelile cu Mr Crowle. Faptul că Freddie îi salvase atunci viaţa era singurul motiv ce-l făcea să ezite să-l trădeze pe Freddie.

– Haide, zise Mr Chan, îndemnându-l cu blândeţe. Doar suntem parteneri de afaceri, nu-i aşa, Mr Reid? Trebuie să fim sinceri unul cu altul – şi fiţi încredinţat că voi păstra secretul.

Dintr-o dată, Zachary îşi aminti ameninţările voalate şi aluziile ce ieşiseră din gura condamnatului, la Singapore.

Atunci se hotărî: omul acela ştia prea mult. Dacă se descotorosea de el nu ar fi fost nicio pagubă pentru nimeni.

Zachary privi în ochii lui Mr Chan:

– Da, Mr Chan, cred că aveţi dreptate. Şi eu am motive să cred că se află acum pe coasta Chinei.

Mr Chan nu-şi dezlipea ochii de la el.

– Ştiţi cumva ce nume foloseşte acum?

– Îşi spune Freddie Lee.

Un zâmbet lumină chipul lui Mr Chan.

– Vă mulţumesc mult, Mr Reid. Vă mulţumesc. Mi-aţi uşurat treaba. Mă bucur că noi doi ne înţelegem atât de bine. O faptă bună merită răsplătită – veţi primi curând veşti de la Mr Burnham; o să fac tot ce pot.

Zachary se înclină.

– Îmi face întotdeauna deosebită plăcere să fac afaceri cu dumneavoastră, Mr Chan.

– Şi mie la fel, Mr Reid.

Mr Chan îşi ţinu cuvântul. Spre sfârşitul săptămânii, Zachary primi un răvaş de la Mr Burnham, prin care era anunţat că e liber de obligaţiile oficiale. Putea să plece de îndată spre enclava străină din Canton şi să lase vasul *Ibis* la Whampoa.

Timp de câteva săptămâni după ce i-a fost scos glonţul din şold, Neel a rămas la pat, scuturat de febră. Despre operaţia de extragere în sine nu-şi mai amintea decât că fusese făcută de un grup de călugări chinezi şi tibetani înarmaţi cu ace şi instrumente înfricoşătoare. Din fericire, îşi pierduse cunoştinţa încă de la începutul intervenţiei şi nu îşi revenise până a doua zi.

După aceea se mai trezise din când în când – era culcat pe o saltea, într-o încăpere mică şi cu tavanul jos. Într-un colţ se aflau cărţile şi instrumentele de scris pe care i le lăsase în grijă lui Taranathji, la mânăstire. Atunci când va fi în stare, îşi zise, va citi sau îşi va face însemnări.

Auzea adesea focuri de tun sau de puşcă în depărtare; zgomotul se împletea cu delirul lui febril. Chipuri cunoscute îi apăreau în faţa ochilor: Taranthji, Compton, Baburao – şi dacă vizitele lor îl prindeau într-un interval de luciditate, îi dădeau veşti despre ceea ce se întâmpla.

Îl anunţară că se încheiase un armistiţiu; navele de război britanice erau staţionate de-a lungul ţărmului fluviului;

vapoare şi canoniere mergeau pe firul apei şi distrugeau orice baterie de artilerie şi fortificaţie, atacau orice ambarcaţiune care li se părea suspectă. În enclava străină, drapelul Union Jack fusese din nou ridicat deasupra Fabricii engleze; mai mulţi afacerişti îşi ocupaseră locul acolo şi comerţul fusese reluat cu forţa. Generalul Sir Hugh Gough, un ofiţer cu rang foarte înalt, preluase comanda trupelor britanice şi, împreună cu căpitanul Elliot, redactase o serie de proclamaţii şi ultimatumuri, cerând ca ocuparea Hong Kongului să fie ratificată oficial de către împărat, ca cei şase milioane de dolari de argint să fie plătiţi imediat şi să fie ridicată de îndată interdicţia asupra comerţului cu opiu.

Şi aşa mai departe.

Dar împăratul se ţinea tare pe poziţie: nu numai că refuza să facă vreun compromis, dar îl chemase înapoi la Beijing pe Qishan, acum căzut în dizgraţie. Guvernatorul general fu înlocuit cu o altă echipă oficială, din care făcea parte şi un general faimos. Împăratul le spusese: „Singurul cuvânt pe care îl voi accepta este *anihilare*."

Însă, odată ajunşi la Guangzhou, noii trimişi ai împăratului s-au confruntat cu aceeaşi dilemă care apăsase pe umerii predecesorilor lor: armata britanică era prea puternică pentru o provocare făţişă – dacă voiau să încerce să-i respingă, era nevoie să se facă pregătiri de amploare. Astfel că reluară tratativele cu invadatorii pentru ca, între timp, să înceapă să îşi intensifice eforturile de consolidare a propriilor forţe de apărare.

Forţe proaspete veneau cu miile în oraş, din alte provincii şi localităţi; se construiau noi ambarcaţiuni, după modelul canonierelor britanice, în locuri ţinute în taină; într-o turnătorie din apropiere de Fatshan se turnau tunuri noi, printre care şi un colos de optzeci de pfunzi.

Toată lumea ştia că era doar o chestiune de timp până ce avea să înceapă din nou războiul; iar de data aceasta câmpul de luptă va fi Guangzhou. Aceasta a băgat spaima în mulţi, mai

ales dintre cei care locuiau în afara zidurilor oraşului; oamenii părăseau cu miile suburbiile şi încă şi mai mulţi se pregăteau să plece. În unele zone nu se mai respecta nicio lege. Valul de trupe din provincii mărise debandada; se zvonea că soldaţii din provincii îndepărtate violaseră femeile din partea locului. Din această cauză, izbucniseră confruntări între localnici şi soldaţii nou veniţi.

Tulburări ca acestea nu se mai văzuseră la Guangzhou din vremea căderii dinastiei Ming, cu două sute de ani înainte.

Nu după mult timp începură să plece şi prietenii lui Neel. Într-o zi, Baburao veni la mânăstire ca să-i spună că îşi ducea întreaga familie la Hong Kong. Guangzhou devenise un loc nesigur, mai ales pentru barcagii; cele mai multe rubedenii ale lui plecaseră deja.

Aar ekhane amra ki korbo? zise Baburao, în bengali. Ce să mai facem aici? În ziua de azi, la Guangzhou nimeni nu mai are nevoie de o cantină ca a noastră.

La Hong Kong, Asha-didi putea să o ia de la capăt, să servească biriyani, puri, samosa, kebab şi alte bucate pentru care era vestită bucătăria ei; erau atât de multe vase cu echipaje de lascari în golf, încât nu avea să ducă lipsă de muşterii indieni. Se pregăteau de ceva vreme să se mute, explică Baburao. De câteva săptămâni, el şi fiii lui îşi tot mutau lucrurile din casă, în taină, pe joncă; erau gata să plece într-o zi sau două.

Şi casa plutitoare?

Deocamdată va rămâne goală, zise Baburao. Poate că într-o bună zi ne vom întoarce.

Apoi veni rândul lui Compton să-şi ia rămas bun. Se hotărâse să se întoarcă în satul lui, spunea, dar probabil că nu va rămâne acolo mult timp. Nu avea ce să lucreze; trebuia să se mute într-un loc unde putea să-şi câştige pâinea.

Şi atunci unde o să te duci? întrebă Neel.

Unde *aş putea* să mă duc? zise Compton deznădăjduit. Dacă voi mai deschide vreodată o tipografie, atunci va trebui să mă duc într-un loc unde e nevoie de o tipografie în limba

engleză.

Cum ar fi?

Poate la Macao, zise Compton, ruşinat. Sau poate chiar la Hong Kong.

Tu? La Hong Kong?

Ce altceva mi-a mai rămas de făcut, Ah Neel? Toate s-au schimbat. Ca să supraviețuiesc, trebuie să mă schimb şi eu.

Pe chipul lui Compton apăru un surâs trist.

– Poate că de acum încolo ar trebui să vorbim din nou engleza, jik-haih? Trebuie să-mi intru din nou în mână.

Îşi strânseră mâinile şi Neel spuse:

– Îți mulțumesc, Compton, pentru tot ce ai făcut pentru mine – pentru tot ajutorul tău.

– Nu-mi mulțumi, Ah Neel, zise Compton. Poate că de acum tu vei fi cel care mă va ajuta pe mine, *haih mh haih aa*?

Singurul chip care nu trecu pe lângă patul lui Neel era cel al lui Jodu. Când Neel întrebă unde e, Taranathji răspunse că Jodu rămăsese la mânăstire doar câteva zile după sosirea lor; apoi îl căutase cineva, un marinar străin cu înfățişare înfricoşătoare şi gura înroşită de betel.

Jodu plecase împreună cu el şi nimeni nu-l mai văzuse de atunci.

La o jumătate de oră după ce ajunsese la Whampoa, Zachary era aşezat în barca vasului *Ibis* şi se îndrepta către enclava străină a Cantonului.

Auzise multe despre cât de mare şi cât de populat era Guangzhou, dar, când zidurile oraşului îi apărură în faţa ochilor, rămase vrăjit; meterezele sale păreau că se întind la nesfârşit, până ce se topeau în lumina asfinţitului. Îl auzise odată pe căpitanul Hall de pe *Nemesis* spunând că cele mai minunate privelişti pe care le-a avut vreodată în faţa ochilor erau cascada Niagara şi oraşul Canton. Acum înţelegea de ce.

Uluirea lui Zachary se adâncea pe măsură ce barca aluneca de-a lungul falezei nesfârşite ce se întindea pe o lungime

de câteva mile; cartierele întinse, mulţimea ambarcaţiunilor de pe fluviu, densitatea populaţiei erau dincolo de orice închipuire. Fu nevoit să recunoască cu ciudă că Baltimore, unde se născuse, era un pitic pe lângă această vastă metropolă, şi tot un pitic ar fi rămas chiar dacă ar fi fost de trei, patru sau cinci ori mai mare decât era.

Îşi spuse că avea să-i fie al naibii de greu să dea de Mr Burnham în acest oraş ca un fagure uriaş. Dar, după ce barca acostă în dreptul enclavei străine, nu i se păru deloc dificil să se hotărască încotro s-o ia – un port-drapel înalt pe care flutura steagul Union Jack indica direcţia Fabricii engleze, acolo unde Mr Burnham îşi luase un apartament.

La intrarea în Fabrică, Zachary fu preluat de un majordom în redingotă, care îi făcu o plecăciune şi îl conduse printr-un şir de săli bogat ornamentate cu lambriuri şi coridoare pe care erau aşternute covoare. Zachary privi uimit tablourile în rame aurite, aplicele sclipitoare, vazele mari de porţelan, clanţele de fildeş, tapetul pictat măiestrit, covoarele groase – opulenţa era minunată, era îmbietoare; o astfel de locuinţă voia să aibă şi el, hotărî Zachary.

Şi apartamentul lui Mr Burnham era mobilat luxos, atât de luxos încât casa de la Bethel părea modestă în comparaţie cu aceasta. Un alt majordom cu redingotă neagră şi părul prins în coadă de cal îi deschise uşa. Îl conduse pe Zachary printr-un vestibul lambrisat, până la biroul spaţios.

Mr Burnham era aşezat pe un tron din lemn de trandafir, în faţa unei mese de scris.

– Ah, bine ai venit, Reid! spuse el ridicându-se pentru a-l primi pe Zachary. Ai reuşit să ajungi!

– Da, sir, şi vă mulţumesc pentru că aţi organizat totul.

– O, a fost un fleac. Şi ai picat la ţanc.

– Adevărat, sir? De ce?

– Diseară va fi o recepţie, aici, la Fabrică.

Mr Burnham făcu o pauză, ca pentru a sublinia ceea ce avea să rostească.

– Va participa şi un contingent numeros de ofiţeri din armată.

Zachary ciuli urechile.

– Da, sir?

– Cred că o să vină şi căpitanul Mee.

– Înţeleg, sir.

– Chiar voiam să te întreb, continuă Mr Burnham, dacă ai făcut vreun progres cu acea idee a mea pe care ţi-am împărtăşit-o?

– Ei bine, sir, zise Zachary, am stat de vorbă cu căpitanul Mee, cu puţin timp în urmă, şi cred că am reuşit să-i dau un pic de gândit. A avut destul timp să rumege propunerea mea, aşa că se prea poate ca acum să primesc un răspuns.

– Prea bine, zise Mr Burnham, privindu-şi ceasornicul de buzunar. Trebuie să mergem. Petrecerea a început deja.

Zachary coborî în urma lui Mr Burnham, pe scara ce ducea într-o sală lambrisată cu mahon. Acolo se adunaseră deja o duzină de oameni de afaceri, care îl luară cu asalt pe domnul Burnham de îndată ce-şi făcu intrarea.

– Burnham, aţi auzit? Mandarinii au mai deplasat patru mii de soldaţi de la Hubei la Canton.

– Şi s-a mai construit încă o baterie de artilerie în fortul Dutch Folly.

– Nu mai încape îndoială: chinezii se pregătesc pentru o nouă ofensivă.

– Aş vrea să ştiu ce dracu face Plenipişălăul nostru?

În timp ce din ce în ce mai mulţi îşi exprimau indignarea, Zachary se retrase din grup, ocupând o poziţie din unde putea ţine uşa sub observaţie.

Peste puţin timp intră căpitanul Mee, însoţit de un grup de ofiţeri cu surtuce roşii; era în uniformă de gală, cu sabia la şold. În timp ce ofiţerii pătrundeau în încăpere, ochii li se întâlniră şi Zachary îşi dădu seama, după cum se îmbujorase la faţă, că prezenţa lui acolo îl stârnise.

Zachary continua să privească în jur şi îl auzea pe Mr

Burnham vorbind pe un ton de încurajare:

– Domnilor, știu din surse sigure că generalul Gough a dat ordin ca armata de la Hong Kong să fie adusă la Whampoa. Nu avem de ce să ne temem atâta timp cât este el în frunte!

– Ura, ura!

Zachary asculta doar cu o jumătate de ureche; atenția îi era îndreptată asupra căpitanului Mee.

Căpitanul își dădea, la rândul lui, seama că era urmărit, și stânjeneala îi era din ce în ce mai vizibilă. Se ștergea mereu pe față și își aranja gulerul. Văzând că dă peste cap pahar după pahar de vin, Zachary își spuse că va trebui să se miște rapid ca să evite primejdia unei scene la beție. Căpitanul se așeză lângă o fereastră și Zachary trecu la acțiune; traversă sala și îi întinse mâna:

– Bună seara, căpitane Mee.

Căpitanul își întoarse puțin capul și fața lată, cu maxilare puternice, se congestionă de furie. Pe tâmplă începu să i se zbată o venă și, din instinct, degetele îi apucară teaca sabiei.

Zachary era conștient că momentul era decisiv, așa că nu-și dezlipi privirea de pe chipul căpitanului. Ochii li se întâlniră și continuară să se fixeze cu înverșunare. Preț de câteva clipe, părea că se ciocniseră doi curenți puternici, și fiecare încerca să-l împingă pe celălalt înapoi. Apoi se produse o schimbare și Zachary știu că, pentru a ieși învingător, trebuia doar să nu-și piardă cumpătul. Fără să coboare privirea, rosti din nou:

– Bună seara, căpitane Mee, și întinse din nou mâna.

În cele din urmă, căpitanul îi atinse vârful degetelor cu mâna sa.

– Bună seara.

Zachary zâmbi.

– Mă bucur să vă văd, căpitane.

Căpitanul se răsuci pe loc și mormăi:

– Ce dracu vrei?

– Mă întrebam dacă ați avut timp să vă gândiți la propunerea mea?

Bărbia căpitanului se ridică deodată şi ochii îi scăpărară de furie.

Zachary îi întoarse privirea, zâmbind imperturbabil.

– Trebuie să ţinem minte, nu-i aşa, căpitane Mee, care e miza în ceea ce vă priveşte pe dumneavoastră şi pe alţii – mai ales pe o anumită doamnă? spuse Zachary.

Ameninţarea voalată atârnă între ei preţ de o secundă sau două, până ce căpitanul Mee îşi găsi cuvintele. Apoi, cu glas răguşit şi morocănos, îngăimă:

– Ce vrei să fac?

În clipa aceea Zachary, fu cuprins de un val de bucurie: câştigase, ştia asta – îl avea pe căpitan la mâna lui. Bănuise că reacţia căpitanului nu fusese o dovadă de forţă interioară, ci de frustrare, şi acum bănuiala i se confirma; în afara câmpului de luptă căpitanul Mee nu ştia mersul lumii şi se aştepta să piardă şi să fie înfrânt. De aceea se dădea bătut în faţa unei scamatorii; de aceea se umilea pentru a o proteja pe femeia iubită – ce ridicole îi păreau toate acestea lui Zachary; ce nevolnici erau aceşti eroi zgomotoşi, cu ideile lor copilăreşti despre cinste şi onoare. Trebuia să se abţină să nu jubileze.

– Nu trebuie să ne batem capul cu amănuntele, căpitane, spuse el. Important este principiul, şi mă bucur că noi doi am reuşit să cădem la învoială.

Zachary întinse din nou mâna, şi de data aceasta strânse cu putere degetele oferite în silă ale căpitanului.

– Mă bucur că vom face afaceri împreună, căpitane.

În timp ce se îndepărta, Zachary îl auzi pe căpitan bombănind:

– Du-te dracului!

Şi aproape că îi veni să râdă.

În cealaltă parte a încăperii Mr Burnham era încă adâncit în discuţia cu tovarăşii lui de afaceri. Zachary se strecură până aproape de el, îl apucă uşor de cot şi îl trase deoparte.

– Am vorbit cu căpitanul Mee, sir.

– Şi care e rezultatul? Se învoieşte?

– Mă bucur să vă dau un răspuns afirmativ, sir, zise Zachary mândru.

– Bravo! zise Mr Burnham, radiind, şi îl bătu pe Zachary pe spate. E tot ce am nevoie să ştiu. Acum lasă-l pe mâna mea, o să mă ocup eu de el. E suficient că l-ai adus de partea noastră – îmi închipui că nu ţi-a fost uşor.

– Nu, sir, nu mi-a fost uşor.

– N-o să te întreb cum ai reuşit, zise Mr Burnham. Dar zic că meriţi un comision.

În orice altă împrejurare, Zachary ar fi fost încântat de aceste cuvinte. Dar succesul obţinut în confruntarea cu căpitanul Mee îi dăduse o încredere sporită în el şi nimic nu i se mai părea acum imposibil.

– Sper să nu mi-o luaţi în nume de rău, sir, zise el. Dar eu nu aştept un comision.

– Dar atunci ce vrei? spuse Mr Burnham surprins.

– Ceea ce îmi doresc cu adevărat, sir, este să vă fiu partener în firmă.

Chipul lui Mr Burnham se întunecă la auzul acestei cereri; dar buzele i se arcuiră iute într-un zâmbet.

– Ei bine, Reid, zise el mângâindu-şi barba, am spus de nenumărate ori că, atunci când se trezeşte spiritul antreprenorial în mintea unui tânăr, nu se ştie unde o să-l poarte pe aripile lui! Eu zic să aşteptăm să se încheie această campanie şi pe urmă o să vedem ce se poate face.

Zachary îi luă mâna şi o strânse cu putere.

– Mulţumesc, sir, mulţumesc.

Acest al doilea succes fu de ajuns ca să i se urce la cap. Dar, în timp ce căuta un pahar de vin ca să-şi sărbătorească victoria, îi trecu prin minte că aceasta nu era completă şi avea să rămână aşa atât timp cât Mrs Burnham nu avea să afle. Doar atunci când o va anunţa şi pe ea va gusta cu adevărat triumful; ce plăcere dulce şi catifelată va simţi atunci când îi va spulbera iluziile despre cavalerul ei pe cal alb!

Gândul la ea îi stârni un val de dorinţă. Îi era foame s-o

vadă. Poate că acum, dacă îşi joacă bine cartea, o va convinge să-i cedeze din nou. O merita din plin. La urma-urmelor, fusese ea cea care îşi călcase promisiunea făcută, nu-i aşa? Nu spusese cu gura ei că, atunci când va veni timpul să pună capăt relaţiei lor, se vor mai întâlni o dată, pentru o ultimă noapte de voluptate, înainte de a-şi lua rămas bun?

Literele nesigure ce ieşeau de sub mâna tremurândă a lui Neel, după ce aflase că Raju ajunsese în China, reflecta mai grăitor starea lui sufletească decât înşiruirea dezordonată de cuvinte pe care le aşternuse în carnetul lui în acea noapte.

Iată ce se întâmplase: Jodu îşi făcuse apariţia pe neaşteptate la mânăstire şi îi spusese lui Neel că petrecuse ultimele săptămâni cu Serang Ali, care fusese chemat la Canton pentru a ajuta la pregătirea noii ofensive chineze.

Una din sarcinile încredinţate lui Serang Ali era să adune informaţii despre armata britanică şi mişcările ei. Cu câteva zile înainte, în Guangzhou ajunseseră zvonuri cum că o mare parte a trupelor britanice aveau să se deplaseze la Whampoa; Serang Ali fusese trimis la Hong Kong, ca să vadă despre ce era vorba. Acolo se întâlnise cu Ah Fatt, vechiul lor tovarăş de pe *Ibis*. Acesta îi confirmase că la Hong Kong nu mai rămăsese decât o singură divizie de trupe şi un vas; toţi ceilalţi soldaţi şi toate vasele fuseseră trimise la Whampoa şi Canton.

Dar mai avea şi alte veşti...

Şi aşa află Neel, îngrozit, că Raju călătorise până în China şi era acum la Whampoa, pe un vas, împreună cu o companie de cipai.

Era imposibil să scoată băiatul de pe vas, îi explică Jodu lui Neel. Singura lor speranţă era să-l ia pe furiş, atunci când cipaii vor debarca pe ţărm. Printre membrii echipajului lui Serang Ali se numărau şi mulţi localnici, care aveau să dea o mână de ajutor.

Dar când vor debarca?

Cât de curând, zise Jodu, misterios. Din câte ştiu, o să se

întâmple ceva foarte important cât de curând; poate chiar mâine.

Era ziua de 19 mai 1841.

De o săptămână, prin coridoarele Fabricii engleze de la Canton circulau zvonuri despre iminenţa ofensivei chineze. În tot acest timp, Zachary fusese ocupat să facă naveta între enclava străină şi Whampoa, pentru a încărca la bordul lui *Ibis* lucrurile lui Mr Burnham.

Datorită faptului că se deplasa înainte şi înapoi cu şalupa, Zachary avu prilejul să vadă cu ochii lui reluarea pregătirilor militare în Guangzhou. La capătul dinspre răsărit al oraşului apăruse o tabără uriaşă de soldaţi; se construiau baterii noi, printre care şi una de mari dimensiuni, lângă insula Shamian, foarte aproape de enclava străină; o flotilă de jonci de război era concentrată pe canalele ce se vărsau în Fluviul Perlelor.

Toate erau în văzul tuturor, la fel ca şi contingentul britanic ce ajunsese de puţin timp la Whampoa, de la Hong Kong, cu mii de soldaţi. În frunte era vasul *Blenheim*, cu şaptezeci şi două de tunuri, a cărui statură impunătoare domina toate ambarcaţiunile din jur.

Din toate acestea reieşea limpede că ambele părţi se pregăteau din nou de război. Zachary nu se miră deloc atunci când, într-o după amiază, Mr Burnham anunţă că în timpul nopţii ce venea chinezii aveau să lanseze un atac surpriză. Căpitanul Elliot dăduse instrucţiuni de evacuare a Fabricii engleze. Oamenii de afaceri care locuiau acolo urmau să se mute pe un vas ancorat pe partea opusă a enclavei străine. *Nemesis* avea să fie de strajă, în apropiere.

– Cred că în noaptea asta ar fi mai bine să stai cu noi, Reid, spuse Mr Burnham. Va trebui să-mi scot toate lucrurile din Fabrică şi asta îmi va lua ceva timp. Iar în situaţia de faţă e prea riscant să pleci la Whampoa după căderea nopţii.

Căratul ultimelor cufere şi cutii ale lui Mr Burnham a mai durat câteva ceasuri bune. În momentul când au terminat

treaba, soarele asfinţise deja.

În faţa Fabricii engleze se ţinu o scurtă ceremonie pentru coborârea drapelului Union Jack. Era un moment solemn, căci steagul fluturase în vârful stâlpului timp de aproape trei luni. Apoi, împreună cu toţi ceilalţi comercianţi, Zachary şi Mr Burnham au fost duşi cu barca la bordul goeletei *Aurora*, care fusese ancorată în larg, în dreptul enclavei străine; aici aveau să ia masa de seară şi să petreacă noaptea.

De abia ce puseseră piciorul pe punte, când de-a lungul malului se zăriră mişcând stegarii manciurieni. Era limpede că atacul era iminent.

Oaspeţii vasului mâncară în grabă şi se adunară pe puntea din faţă. Era o noapte întunecată, fără lună, şi malul, de obicei atât de zgomotos, era învăluit într-o linişte mormântală. Nu se vedeau nici bacurile care traversau de pe un mal pe celălalt, nici bărcile de agrement care dădeau roată lacului Lebedei Albe. Navele de război şi cuterele britanice fuseseră poziţionate din loc în loc de-a lungul falezei; felinarele lor formau un colier subţire de lumini în noapte.

Enclava străină era şi ea cufundată în beznă, cu excepţia Fabricii americane, unde mai rămăseseră câţiva negustori. Deşi Fabrica engleză era goală şi avea obloanele ferecate, orologiul din turn încă mergea. Când bătu de ora unsprezece, bateria de pe insula Shamian deschise focul, cu un zgomot asurzitor. În câteva secunde, întreaga faleză se aprinse de la jeturile strălucitoare de flăcări ce ţâşneau dintr-un şir de baterii şi poziţii de artilerie ascunse.

Nemesis fu primul vas care întoarse focul. Urmară, unul câte unul, şi celelalte vase, dezlănţuind salve după salve asupra bateriilor şi poziţiilor de apărare. Apoi, cu un trosnet îngrozitor, în canalele din jur îşi făcură apariţia pânze de flăcări.

– Plute de foc! Atenţie la pupa! strigă observatorul de pe *Aurora*.

Zachary se repezi la pupa şi văzu că o barcă în flăcări se îndrepta către *Aurora*. Şi nu era singura – mai veneau şi altele,

de pe fluviu şi de pe lacul Lebedei Albe. Părea o maree de foc înaintând pe apă.

Comandanţii britanici anticipaseră însă folosirea plutelor de foc: de aceea fuseseră amplasate cuterele de-a lungul fluviului. Acestea intrară rapid în acţiune, interceptând bărcile care ardeau. Marinari înarmaţi cu cângi şi prăjini le trăgeau la o parte şi le lăsau să ardă acolo unde nu puteau face nicio pagubă.

În acest timp, canonierele îşi intensificaseră tirul asupra oraşului. *Nemesis* primi, la rându-i, o lovitură în motor şi nu se mai putu deplasa; dar tunurile lui continuau să tragă, iar *Algerine* i se alătură, sărindu-i în ajutor. Împreună, cele două vase lansară un tir nimicitor asupra bateriei de pe insula Shamian. Nu dură mult până ce tunurile acesteia amuţiră.

Şi totuşi, în pofida bombardamentelor, artileria chineză continuă să tragă, ceas după ceas. De fiecare dată când un tun era distrus, un altul apărea în altă parte.

În mai multe părţi ale oraşului ardeau focuri şi puzderie de oameni roiau pe drumuri. Enclava străină rămase neatinsă, pentru că vasele de război britanice primiseră instrucţiuni să nu tragă în direcţia ei. Acest tratament preferenţial nu scăpă atenţiei localnicilor; pentru că nu puteau ajunge la străini, enclava rămase singura ţintă asupra căreia îşi puteau vărsa mânia.

După miezul nopţii, o mare de oameni înaintă spre enclavă. Un detaşament de soldaţi marini, trimis pentru a-i salva pe americanii ce rămăseseră pe loc, fu nevoit să se retragă, chiar în momentul în care mulţimea năvălea în enclavă.

Adăpostiţi pe *Aurora*, negustorii priviră cum uşile Fabricii erau dărâmate. Apoi dădură buzna înăuntru şi luară de acolo tot ce se găsea. După ce goliră clădirile, le dădură foc. Fabricile erau bogat decorate, cu lambriuri de lemn şi pardoseli de parchet. Focul începu să ardă cu putere, şi limbile de foc ţâşneau prin uşi şi ferestre.

Negustorii de pe *Aurora* priveau îngroziţi cum Fabricile

erau mistuite de flăcări. Spectacolul îl emoţiona chiar şi pe Zachary, a cărui legătură cu cele Treisprezece Fabrici fusese de scurtă durată. Câţiva negustori petrecuseră decenii în acele clădiri; unii făcuseră în ele mari averi. Mulţi plângeau.

Până la răsăritul soarelui, nu mai rămaseră din clădiri decât scheletele carbonizate.

După masa de dimineaţă, cei mai importanţi negustori de pe *Aurora* fură chemaţi la o şedinţă la bordul lui *Nemesis*. La întoarcere, Mr Burnham îi spuse lui Zachary că în timpul nopţii vasele britanice distruseseră zeci de jonci de război şi plute de foc; cât despre tunurile distruse, numărul lor era atât de mare, încât nu putea fi încă estimat. În tabăra britanică, daunele erau neglijabile: câţiva răniţi, doi morţi şi câteva vase uşor avariate. *Nemesis* fusese iute reparat şi după aceea funcţionase din plin. Doar într-o ieşire, nimicise patruzeci şi trei de jonci de război şi treizeci şi două de plute de foc.

Dar ofensiva chineză era departe de a se fi terminat, zise Mr Burnham: probabil mai au încă multe plute de foc şi bărci de atac. Operaţiunea de curăţare avea să mai continue o bună bucată de vreme: odată ce se va încheia, armata britanică va lansa un atac punitiv asupra oraşului, pentru a demonstra, odată pentru totdeauna, că orice încercare de împotrivire era inutilă şi tertipurile nu mai aveau să fie tolerate.

În timpul acestor operaţiuni, *Ibis* trebuia să rămână la Whampoa, împreună cu celelalte vase comerciale ancorate acolo. După ce lucrurile se vor linişti, se va organiza un convoi pentru a le conduce pe coastă. Zachary avea să coboare pe fluviu cu *Ibis*, cu convoiul, până în golful Hong Kong.

– Şi dumneavoastră ce veţi face, sir? îl întrebă Zachary pe Mr Burnham.

– Mi s-a cerut să mai rămân un timp la Canton, spuse Mr Burnham. Când vei ajunge la Hong Kong, fii amabil şi spune-i soţiei mele că mă întorc în două săptămâni, după ce se va limpezi tot balamucul ăsta.

– Bineînţeles, sir, zise Zachary. De îndată ce voi ajunge,

voi merge s-o văd pe Mrs Burnham.

În acea dimineaţă era atât de cald la Hong Kong, încât Paulette se trezi întrebându-se dacă nu cumva avea febră. Cearceafurile şi cămaşa de noapte îi erau leoarcă de transpiraţie – şi totuşi înlăuntrul ei, undeva adânc, simţea o nelinişte rece ca gheaţa.

Îi vorbi lui Fitcher despre asta şi el spuse că nu avea niciun motiv să se îngrijoreze: era de vină vremea care suferise o schimbare ciudată. Temperatura crescuse brusc, şi el presimţea că se pregătea o mare furtună.

În răstimpul petrecut în sudul Chinei, Fitcher se familiarizase cu semnele dinaintea taifunului: arşiţa ce apărea brusc, umiditatea sufocantă şi aerul neclintit erau pentru el semne la fel de sigure că venea o „mare lovitură" pe cât e un barometrul în scădere. Era atât de convins, încât merse cu barca până la capătul dinspre vest al golfului Hong Kong, pentru a vedea dacă nu apăruseră nori la orizont, spre miazăzi. De obicei, taifunul venea dintr-acolo, urcând de la sud, pentru a mătura coasta, lovind Macao, Hong Kongul şi Kowloonul, înainte de a se îndrepta spre nord, spre Canton şi mai departe.

Dar în acea dimineaţă nu se vedea niciun nor; cerul era o oglindă întinsă, albă, dogoritoare.

Încă nu o să se dezlănţuie furtuna, îi spuse Fitcher lui Paulette; avea să fie precedată poate de ceva rafale de ploaie. Aşa se întâmpla întotdeauna. Nu erau motive de îngrijorare.

Cuvintele lui îi păreau înţelepte lui Paulette; şi totuşi nu era pe deplin liniştită. Fitcher înţelese că era tulburată dintr-un alt motiv şi o rugă să nu meargă la seră în acea zi. Nu era nevoie, îi zise, îngrijitorii puteau să se descurce şi singuri.

Dar Paulette se hotărî să meargă totuşi pe insulă – în ciuda căldurii, era mai bine să meargă la muncă decât să bată puntea în sus şi-n jos.

Şalupa lui Redruth porni ca în fiecare zi – doar că astăzi apa era, ca şi aerul, nefiresc de liniştită: cercurile pe care le

făcea şalupa săpau parcă şanţuri în suprafaţa ei sticloasă.

Paulette stătea cu spatele la prora şi, când se apropiară de Hong Kong, unul dintre vâslaşi îi spuse să privească pe mal. Întoarse capul şi văzu un cerc de câteva zeci de oameni care se strânseseră în jurul unui obiect de pe plajă.

Scena îi răscoli o altă amintire, dintr-o altă zi, cu doi ani în urmă, când fluxul adusese la mal un cadavru. Inima i se strânse; îi îndemnă pe vâslaşi să-i dea bătaie. Când barca ajunse la mal, coborî şi o luă la fugă pe plajă.

Trebui să împingă câţiva oameni ca să străpungă cercul. În mijloc era trupul unui bărbat. Hainele ude erau rupte peste tot de împunsături şi tăieturi – dar nu se putea înşela asupra jachetei zdrenţuite şi a pantalonilor fără formă.

Un bărbat solid, mai în vârstă, stătea pe vine lângă cadavru; îi acoperise faţa cu o bucată de pânză, dar o dădu la o parte atunci când o văzu pe Paulette.

– Mistoh Freddie Lee.

Află că bătrânul era gazda lui Freddie, din satul Sheng Wan. În timpul nopţii, spuse el, veniseră la el acasă nişte oameni care întrebaseră de Freddie. Spuseseră că sunt nişte prieteni şi voiau să se întâlnească cu el pe plajă. Îi transmisese lui Freddie mesajul şi el îl primise cu suspiciune:

– De cine au întrebat, eh?

– De Freddie Lee, zisese gazda, şi răspunsul îl liniştise pe Freddie.

– Doar prietenii îmi spun aşa, ne?

Îşi pusese pălăria pe cap şi o pornise către plajă.

Era ultima oară când a fost văzut în viaţă.

DOUĂZECI

În jurul Cantonului, atacurile şi contraatacurile, exploziile şi bombardamentele s-au ţinut lanţ, timp de trei zile nesfârşite, acompaniate de larma din ce în ce mai mare a urletelor mulţimii nevăzute, a ţipetelor copiilor înspăimântaţi, a trosnetului focurilor.

În tabăra britanică, luptele şi tirul de artilerie au fost purtate în întregime de către marină; batalioanele de infanterie, care fuseseră duse în amonte, au rămas în tot acest timp pe vasele lor, la Whampoa.

Voluntarilor Bengalezi le era deosebit de greu să rămână imobilizaţi pe vas, deoarece se aflau deja la Whampoa de săptămâni întregi. Ca şi cum situaţia nu era destul de rea şi aşa, în cea de a doua zi a ofensivei vremea s-a schimbat brusc şi a devenit extrem de toridă şi înăbuşitoare.

Fără nici măcar o suflare de vânt care să mişte aerul, duhoarea apelor de santină pătrundea în fiecare colţ al vasului, astfel încât era la fel de greu să te adăposteşti sub punte ori în bătaia soarelui.

Căpitanul Mee suporta condiţiile mai greu decât ceilalţi, dat fiind că, din ziua bătăliei de la Gura Tigrului, starea lui de spirit se înrăutăţise. Schimbarea era vizibilă, mai ales pentru Kesri, care îşi amintea că, la începutul operaţiunilor, căpitanul avea încă buna dispoziţie cu care se întorsese în urma sejurului la Macao. Dar, din ziua când urcase pe *Ibis*, unde îl lăsase pe recrutul rănit, căzuse într-o neagră melancolie; la început, Kesri crezuse că era abătut din cauza sfârşitului atât de trist şi neaşteptat al carierei tânărului recrut. Dar îşi dădu imediat seama că altceva îl făcea pe căpitan să fie atât de posomorât şi tulburat. Kesri nu-l mai văzuse într-o dispoziţie atât de întunecată din ziua despărţirii de Miss Cathy, la Ranchi. Acum, în timp ce trupele se coceau la Whampoa, pe vasele lor de transport, căpitanul părea uneori că o ia razna. Kesri nu-l mai văzuse niciodată atât de posomorât şi irascibil ca în

timpul acelor trei zile lungi.

În cea de a treia zi, agitaţia din jurul oraşului atinse punctul maxim; zgomotul tirurilor de artilerie răsună de-a lungul falezei începând cu răsăritul soarelui. În cursul după-amiezii, pe *Bleinheim*, şedinţa zilnică a ofiţerilor a durat neobişnuit de mult. La întoarcerea căpitanului Mee de pe nava comandant, Kesri fu convocat în cabina acestuia.

Kesri păşi înăuntru şi ştiu dintr-o privire că se pleca pe câmpul de luptă; pentru prima dată în ultimele zile, căpitanul părea calm şi în largul lui. Îi spuse, aproape cu bucurie în glas:

– În sfârşit s-a hotărât, havildare! Plenipotul a înţeles, în cele din urmă, că Cozile Lungi nu-şi vor înceta ofensiva până ce nu vor primi o lecţie. Şi asta o să şi facem – o să luăm cu asalt cetatea din oraş.

Pe masa de scris era desfăşurată o hartă. Kesri urmări degetul căpitanului; citadela Guangzhou avea forma unei cupole, cu baza sprijinită pe Fluviul Perlelor la sud şi cu vârful aşezat pe mai multe dealuri şi coline, la nord. În creştetul ei stătea moţ un edificiu cu cinci etaje, cunoscut cu numele de Turnul-Care-Îmblânzeşte-Marea. Pe partea opusă turnului, imediat după zidurile cetăţii, erau nişte dealuri cu patru mici forturi în vârful lor. Trei din ele aveau formă circulară, dar cel mai mare, aflat faţă în faţă cu turnul, era dreptunghiular.

Aceste patru forturi aveau o apărare slabă, zise Mee: comandanţii chinezi socotiseră, fără îndoială, că dacă britanicii vor lansa un atac asupra oraşului acesta va porni dinspre sud aşa că îşi concentraseră forţele pe malurile Fluviului Perlelor. Dar generalul Gough le pregătise o surpriză: un asalt bifurcat. Un mic detaşament britanic va debarca la cele Treisprezece Fabrici, pe plaja Fluviului Perlelor, cu scopul de a cuceri şi curăţa enclava străină. Dar contingentul principal va merge în continuare pe Fluviul Perlelor până la lacul Lebedei Albe, din capătul de vest al oraşului iar apoi va coti spre nord, pe cursul unei alte ape: va acosta mult deasupra de Guangzhou, într-un sat numit Tsingpu. Între locul debarcării şi cele patru forturi

se întindeau câteva mile de teren agricol: era o zonă rurală, cu doar câteva sate risipite ici şi colo, aşa că nu aveau să întâmpine rezistenţă. Odată dealurile escaladate şi forturile cucerite, oraşul va fi foarte vulnerabil; o singură baterie de tunuri amplasate pe crestele de la nord avea să fie de ajuns pentru a ţine sub control întregul Guangzhou.

Pentru această operaţiune, aveau să plece în jur de două mii patru sute de oameni, însoţiţi, ca de obicei, de contingentul auxiliar şi civil. Trupele aveau să fie împărţite în patru brigăzi: Voluntarii Bengalezi, cu cei 112 cipai ai săi, fuseseră alocaţi Brigăzii a 4-a, în care mai erau repartizaţi şi două sute şaptezeci şi trei de cameronieni şi două sute cincisprezece oameni din Madras 37.

– Ai vreo întrebare, havildare?

Singurul aspect al planului care îl îngrijora pe Kesri era compoziţia Brigăzii a 4-a: din experienţa cu cameronienii, ştia că aceştia nu vor fi încântaţi să-şi unească forţele cu unităţile de cipai – şi prevedea că o să fie o anumită tensiune.

În afară de asta, el era liniştit: strategia minuţios pusă la punct, hărţile desenate cu precizie şi datele exacte erau toate semne încurajatoare, premergătoare genului de operaţiuni în care comandanţii britanici excelau. Cu puţin noroc, bătălia avea să aducă sfârşitul campaniei, şi vor putea cu toţii să se întoarcă acasă, după aceea, cu bani frumoşi în buzunare.

– Când va fi îmbarcarea, sir?

– Mâine la 1 p.m., havildare.

Kesri era mirat de ora târzie; o operaţiune de asemenea anvergură nu începea de obicei atât de târziu.

– De ce la o asemenea oră, sir?

Căpitanul Mee zâmbi.

– Ai uitat, havildare? Mâine este douăzeci şi patru mai – ziua de naştere a reginei Victoria. La prânz, se vor trage salve de tun în onoarea ei.

Kesri uitase, într-adevăr, de aniversarea reginei. Se bucura, în orice caz, că i se reamintise de ea, pentru că era una

din ocaziile când cipaii primeau „batta în stare lichidă", sub formă de grog.

Pentru că nimeni nu ceruse trupul lui Freddie, organizarea înmormântării căzu în sarcina lui Zadig Bey şi a lui Shireen.

Amândoi au fost de acord să îl îngroape după tradiţia chineză; asta şi-ar fi dorit şi Freddie, spuse Zadig. Cât despre loc, Shireen veni cu propunerea de a-l îngropa alături de tatăl său.

Ideea ei îl făcu pe Zadig să o privească cu mirare.

– Dar ce vor spune Dinyar şi ceilalţi sethi? spuse el. Ce-o să zică lumea dacă află că Freddie va fi îngropat alături de Bahram-bhai? Dacă se vor opune, din cauză că nu era membru al comunităţii?

– Să nu ne facem griji din cauza negustorilor, spuse Shireen. Ceea ce contează e că Bahram ar fi dorit să fie aşa. Ca măcar în moarte să-i poată da lui Freddie recunoaşterea pe care nu i-a putut-o oferi în timpul vieţii. Mi se pare drept ca Freddie să fie înmormântat lângă el.

Zadig nu şovăi.

– Da, e adevărat. Bahram-bhai şi-ar fi dorit asta.

Căzură de acord ca înmormântarea să se facă chiar în ziua aceea. Trupul stătuse deja în apă mult timp; vremea fiind caniculară, nu puteau să mai amâne. În orice caz, a doua zi pe insulă se sărbătoarea aniversarea reginei şi cine ştie ce probleme ar mai fi putut să apară.

Zadig şi Shireen nu aveau habar cum să organizeze o înmormântare conform tradiţiei chineze, aşa că îl lăsară pe omul care îl găzduise pe Freddie să se ocupe de asta. El alese sicriul, pe care lipi hârtie albă şi galbenă; tot el angajă groparii, o căruţă şi câţiva bocitori de profesie.

Toate acestea luară ceva timp, şi de abia după-amiaza târziu omul reuşi să pregătească trupul aşa cum se cuvenea şi să închidă sicriul.

Soarele cobora spre orizont în momentul când procesiunea porni din Sheng Wan. În timp ce părăseau satul, Zadig îi

spuse lui Paulette:

– Aţi mai primit vreo veste de la Robin Chinnery?

Paulette încuviinţă din cap.

– Da, a trimis de curând o scrisoare din India. S-a îmbolnăvit foarte rău la Chusan şi a fost evacuat la Calcutta...

Se opri şi arătă în direcţia golfului, unde se putea vedea o barcă ce se îndrepta spre Sheng Wan.

– Priviţi, e Mrs Burnham.

Îi spuseră căruţaşului să continue drumul, în timp ce Paulette, Zadig şi Shireen se întoarseră pe ţărm, pentru a întâmpina oaspetele.

În ciuda căldurii şi umidităţii, Mrs Burnham purta mănuşi şi văl, ca întotdeauna, numai că, în ziua aceea, nu erau albe, ci negre. Se arătă îngrozită că ceilalţi erau îmbrăcaţi cu haine de culoare deschisă.

– Doamne-dumnezeule! zise ea, punându-şi o mână la gură. Cred că m-am făcut de râs, nu-i aşa? Nu se portă negru la înmormântările chinezeşti? Să merg înapoi să mă schimb?

– O, nicidecum, zise Shireen. Sunt sigură că n-are nicio importanţă. Important e că aţi venit.

Mrs Burnham strânse mâna lui Shireen.

– Bineînţeles, draga mea Shireen. Aş fi venit şi mai devreme, dacă aş fi ştiut.

Căruţa se depărtase, între timp, destul de mult, şi trebuiră să se grăbească s-o prindă din urmă.

Vechiul drum de coastă ce trecea pe lângă satul Sheng Wan fusese de curând lărgit şi pavat, dar lucrările nu se încheiaseră; a doua zi, drumul avea să fie botezat, în onoarea reginei. Mai multe echipe de muncitori puneau pietre kilometrice şi strângeau molozul, în timp ce trecea procesiunea.

Căruţa îi aştepta în vârful colinei ce ducea spre Valea Fericirii. Atunci când ajunseră, observară că pe deasupra văii trecea un nor, lăsând în urmă o perdea de ploaie torenţială.

– E doar o ploaie scurtă, spuse Zadig Bey. Dar mai bine să ne adăpostim până trece.

La marginea drumului creşteau câţiva copaci, şi se strânseră sub ei, ca să aştepte trecerea ploii.

Din locul unde stătea Shireen, putea vedea mai toată coasta golfului Hong Kong. Cu un an în urmă, atunci când venise să viziteze pentru prima oară mormântul lui Bahram, zona dinspre plajă era presărată doar cu câteva mici cătune. Acum răsăriseră peste tot magazii, barăci, terenuri de paradă, pieţe şi grupuri de cocioabe. Se făceau deja pregătiri pentru primele licitaţii de teren; de-a lungul falezei, fuseseră marcate mai multe parcele. În unele locuri sampanele şi joncile erau ancorate atât de aproape unele de altele, încât aveai impresia că ţărmul insulei crescuse.

Paulette privea şi ea linia coastei şi observă că, deasupra plajei unde fusese găsit trupul lui Freddie în acea dimineaţă, era marcat un hotar cu aspect oficial. Acolo îl văzuse pe Freddie şi cu un an în urmă, atunci când ea coborâse de la pepinieră şi îl găsise aşezat pe plajă. Ochii i se umplură de lacrimi şi ridică mâna să şi-i şteargă.

Mrs Burnham era lângă ea şi îşi strecură mâna în mâna lui Paulette.

– Îi simţi deja lipsa, Paulette?

Paulette îşi îngropă faţa în mâini.

– Nu-mi vine să cred că şi el m-a părăsit, spuse ea, printre sughiţuri de plâns.

La Whampoa, a doua zi la amiază tunurile au început să tragă salve pentru a sărbători aniversarea zilei de naştere a reginei, iar bubuiturile lor parcă au solidificat aerul încins şi umed, făcându-l irespirabil. Lui Kesri, asta îi aducea aminte de arşiţa de acasă, care prevestea venirea musonului.

Îmbarcarea dură o bună bucată de vreme, pentru că vasele de transport erau o adunătură pestriţă de jonci şi ambarcaţiuni ale localnicilor, capturate chiar în ziua dinainte. Erau nu mai puţin de treizeci la număr, şi convoiul se puse în mişcare de abia la orele 3 p.m., toate vasele fiind remorcate de

Nemesis. Pe drum, atacurile din partea plutelor de foc îl ţinură pe loc, aşa că mai rămăsese doar o oră de lumină atunci când convoiul ajunse în cele din urmă la locul hotărât de debarcare, din satul Tsingpu, la nord de Guangzhou.

În timp ce bărcile acostau, Kesri şi căpitanul Mee erau pe puntea cea mai înaltă a vasului ce ducea Voluntarii Bengalezi. Căpitanul ţinea binoclul în mâini şi cerceta particularităţile terenului din faţa sa; cele patru forturi indicate pe hartă erau mai la sud şi de abia vizibile prin pâclă.

Distanţa dintre locul debarcării şi forturi nu era mare – numai două-trei mile, întocmai cum spusese căpitanul – dar Kesri văzu dintr-o privire că nu avea să fie uşor să o parcurgă. Bucata de pământ semăna uimitor cu împrejurimile satului său din Bihar: ogoare drepte, acoperite cu muguri verzi – era o recoltă de orez şi Kesri ştia că multe porţiuni erau inundate. La fel ca şi la el acasă, cărările ce şerpuiau prin lanul de orez erau înguste, un pic mai late decât o talpă de om, cu suprafaţa de lut ud şi alunecos. Chiar şi fermierii cu experienţă îşi mai pierdeau echilibrul pe astfel de drumeaguri; pentru soldaţii şi cipaii care cărau muschetele şi raniţele de cincizeci de pfunzi, avea să fie anevoios.

Zona nu era nici atât de puţin populată cum dăduse de înţeles căpitanul. Kesri aprecie că pe câmp locuiau câteva mii de suflete, în cătune formate din colibe înghesuite una într-alta şi răspândite pe întinsul câmpiei. Probabil că locuiau atât de strâns uniţi ca să poată face faţă hoţilor şi bandiţilor – şi tocmai asta făceau şi în acel moment locuitorii satului Tsingpu. Înarmaţi cu beţe, bâte şi prăjini, dădeau buzna afară din case, pentru a înfrunta detaşamentul de soldaţi marini ce coborâseră pe mal şi stabileau perimetrul taberei.

Reacţia sătenilor nu îl miră pe Kesri – cei din satul lui ar fi procedat probabil la fel – dar soldaţii marini fură luaţi prin surprindere şi, preţ de câteva minute, părea că se va dezlănţui măcelul. Dar un ofiţer luă situaţia în mână: se traseră câteva focuri de avertizare, se formă un cordon şi sătenii furioşi

fură obligaţi să se retragă dincolo de un mic templu, la marginea aşezării.

Când situaţia fu sub control, generalul Gough coborî de pe *Nemesis* şi se îndreptă, în pas de marş, până pe creasta unei coline apropiate, pentru a studia terenul. După plecarea lui, câţiva ofiţeri tineri, printre care şi căpitanul Mee, dădură o fugă la templul din sat, ca să arunce o privire. Ieşiră de acolo sărind în sus de bucurie, datorită ofrandelor găsite în templu, printre care şi hălci de carne proaspătă pe care le rechiziţionaseră pe loc, pentru masa lor.

– Grăsanul ăla de zeu păgân nu are nevoie de vânat, nu-i aşa? zise căpitanul Mee, rânjind sarcastic. Aşa că mai bine îl folosim pentru a sărbători ziua reginei.

Furtul ofrandelor îi înfurie şi mai tare pe săteni, şi în jurul taberei începură să se adune grupuri de bărbaţi care agitau seceri şi aruncau cu pietre; unii erau înarmaţi cu flinte. Soldaţii marini traseră în aer, ca să-i împrăştie.

Aceste incidente întârziară şi mai mult debarcarea. Când începu în sfârşit, voluntarii bengalezi, fiind în număr mic, fură primii din Brigada a 4-a la debarcare.

Kesri nu scăpă această ocazie pentru a rezerva un loc mai bun pentru corturile Companiei B. Alese un petec de pământ pe malul râului, unde aveau mai multe şanse să simtă briza. Ştia că cipaii şi însoţitorii civili aveau să fie recunoscători, pentru că vor putea să se spele de murdărie, la sfârşitul fiecărei zile, în râu – un confort mai presus de orice altceva.

Dar, chiar în timp ce Kesri dădea instrucţiuni oamenilor care instalau corturile, îşi făcu apariţia sergentul major Orr, al cameronienilor:

– Cine dracu a zis că voi, culii, puteţi să vă aşezaţi fundurile tuciurii aici?

Arătă spre corturile celor din Madras 37.

– Acolo e locul vostru, cu ceilalţi cioroi.

Kesri încercă să se ţină tare pe poziţie, dar era în inferioritate de rang şi număr. Chiar şi căpitanul Mee trecu de partea

adversarului:

– Îmi pare rău, havildare, dar va trebui să te muți de aici.

Se dădu bătut. În timp ce se îndepărta, auzea cuvintele batjocoritoare ale Cameronienilor.

– ... Să-ți fie învățătură de minte, băiete...

– ...Și fă bine să nu cumva să vă mai vedem pe-aici râturile borâte.

Ceea ce era și mai rău era că nu mai rămăseseră locuri decât în spate, unde nu adia nicio boare de aer curat, dar roiau țânțarii veniți din lanurile de orez. Perimetrul din jurul taberei era periculos de aproape – un grup de săteni mânioși se adunaseră în jurul unui pâlc de copaci, exact în locul unde erau înfipți țărușii. Dar nu avea ce să facă. Aici aveau să petreacă noaptea.

Oftă și privi în jur. Nu-i mai rămăsese decât speranța că momentul plecării va veni foarte curând pentru Compania B.

În noaptea aceea, din cauza lipsei echipamentului de tabără, muzicanții au fost cazați în același cort cu bhiștii și lascarii; stăteau cu toții înghesuiți, asemeni cartușelor într-o cutie. Aerul închis duhnea a haine nespălate, sudoare stătută și urină, iar bâzâitul țânțarilor era asurzitor. Pe pământ, mișunau tot felul de gângănii, așa că toată lumea trebuia să doarmă îmbrăcată și cu cearceafurile înfășurate în jurul corpului, ca să se ferească – curând, erau și acestea ude de transpirație.

Raju nu putea să doarmă; după puțin timp, auzind un foșnet, se uită pe sub cearceaf și văzu o umbră care se strecura afară din cort.

Lângă el, Dicky era și el treaz.

– Știi unde se duce golanul ăla? zise el în șoaptă.

– Unde?

– Bag mâna-n foc că se duce să se scalde. Cică bhiștii au găsit o baltă prin apropiere. Să mergem după el, ce zici, ya? Poate ne mai răcorim un pic.

– Și ce facem dacă Bobbery-Bob...?

Raju îşi aduse aminte că mai marele muzicanţilor le promisese că va biciui pe oricine avea să fie găsit afară din cort.

– Dă-l în mă-sa pe Bobbery-Bob, şuieră Dicky. Nu te speria, ya; a primit atâta pileală de ziua reginei, că nu se mai scoală toată noaptea. Hai, vino, să mergem!

Cu o răsucire dibace a corpului, Dicky se strecură sub clapa cortului. Cât ai clipi din ochi, Raju era lângă el.

O lună tivită cu roşu încerca să străpungă ceaţa sidefie. În lumina ei palidă, deslușiră silueta ghemuită a unui bhişti care se furişa dincolo de cel mai apropiat pichet şi alergă spre luciul apei ce sclipea în întuneric.

Mergeau în urma lui, cu capul jos şi cu ochii aţintiţi asupra siluetei care se pitea în faţa lor, încercând să ajungă la baltă. După ce se asigură că nu era nimeni împrejur, bărbatul îşi scoase ungah-ul şi nădragii şi intră, fără zgomot, în apă.

– Nu e niciun pericol, vezi? zise Dicky. Haide, omule, să mergem.

Făcură câţiva paşi înainte; când erau la doar o aruncătură de băţ de apă, văzură că bhişti tocmai ieşise la mal şi întindea mâna după îmbrăcăminte.

În acel moment, Dicky văzu altceva cu coada ochiului şi se lăsă sub o tufă, trăgându-l şi pe Raju în jos lângă el.

Printre frunze, apăruseră trei siluete întunecate, care se furişau în spatele aparului, în timp ce îşi trăgea pe el ungahul. Înainte să apuce să-şi scoată capul, umbrele se repeziră asupra lui; fu trântit în genunchi, cu faţa încă înfăşurată în cămaşă. Totul se petrecu fulgerător, aşa încât ţipătul de ajutor al aparului – *Bachao*! – încă îi mai stătea pe buze când o lamă sclipi în lumina lunii. Apoi trunchiul decapitat al omului se prăvăli înainte, şi cămaşa, cu capul încă prins în ea, se rostogoli într-o parte.

Grămada de pânză albă părea că pluteşte în întuneric, în timp ce cele trei siluete erau înghiţite de umbre.

Un glas strigă din interiorul pichetului – *Kaun hai* – cine e acolo? – iar paznicii trecură în fugă pe lângă ei. Undeva, în

depărtare, un clopot începu să sune alarma şi să trezească tabăra.

– Vino, ya. Dicky îl trase pe Raju de braţ. Vino după mine şi lasă-te jos.

Tabăra era în fierbere şi nimeni nu-i observă pe cei doi băieţi care se strecurau înapoi în cort.

După ce se băgară la loc sub cearceafuri, Raju şopti în urechea lui Dicky:

– Trebuie să spunem cuiva ce am văzut, nu?

– Ţi-ai pierdut minţile? şuieră Dicky. Eşti nebun sau ce? Bobbery-Bob o să-ţi vâre un par de cort în cur, dacă aude că am fost acolo. Şi mie la fel.

Raju încercă să închidă ochii, dar îşi dădu seama că tremura, în ciuda căldurii. În tandem cu clănţănitul dinţilor lui, deslușea un alt sunet – de metal lovind pământul – undeva, prin apropiere, cineva săpa o groapă pentru aparul decapitat.

După câteva clipe, Dicky îi şopti în ureche:

– Ştii de ce i-au luat capul, ya?

– De ce?

– Ca să primească recompensa, nu?

– De unde ştii, ya?

– De ce altceva? Nu te-ai întrebat niciodată cât ar primi pentru capul tău sau al meu?

În zori, când sună deşteptarea, aerul era tot încins şi greu. Bărbaţii şi băieţii Companiei B erau uzi de sudoare, chiar înainte de hazriul de dimineaţă, şi întâmplarea făcu să li se dea mâncarea pe care o urau cel mai mult: cartofi.

În timp ce mâncau, un clopot începu să sune alarma: în depărtare fuseseră observaţi soldaţi chinezi, ieşind pe porţile de nord şi de vest ale oraşului.

Kesri de abia terminase ceaiul când Mee se apropie cu paşi mari de el. Compania B şi Madras 37, spuse el, vor fi primele unităţi care vor ieşi din tabără; generalul Gough voia să studieze mişcările inamicului şi ei aveau să-l însoţească până

la un deal aflat la o milă distanţă.

Cipaii se adunară în grabă şi părăsiră tabăra în pas de marş, însoţiţi de sunetul tobelor şi flautelor. Dar, odată ajunşi în lanul de orez, le fu cu neputinţă să păstreze formaţia: aşa cum bănuise şi Kesri, câmpul era plin de apă. Sub paşii care mărşăluiau, argila se transformă în noroi alunecos; ca să-şi păstreze echilibrul, cipaii erau nevoiţi să înfigă muschetele în noroi. Dar nici atunci nu reuşeau şi cădeau pe capete. Odată răsturnaţi, traşi în jos de raniţe şi încorsetaţi în uniformele strâmte şi grele, nu mai puteau face altceva decât să dea din mâini şi picioare, până ce îi ajuta cineva să se ridice.

Ofiţerilor le era încă şi mai greu: spre deosebire de cipai, care erau încălţaţi cu sandale, cizmele grele îi forţau să-şi târâie picioarele de-a lungul cărării, şi să desfacă larg braţele, pentru a-şi păstra echilibrul.

Chiar şi Jangi Laatul însuşi era la mică distanţă în faţa lui Kesri: era un bărbat înalt, cu aspect posomorât şi o mustaţă ca de focă. Generalul Gough – sau Goughie, cum îi spuneau ofiţerii – se ţinea de obicei drept şi băţos, dar acum mergea ca pe frânghie, cu braţele desfăcute şi cu shakoul înclinat pe-o parte, gata să cadă. Fiul său, care era şi principalul său aghiotant, mergea în urma lui şi îi sprijinea cotul, încercând să-l ajute să-şi păstreze echilibrul. Dar şi el se bălăbănea, şi părea inevitabil să-i aştepte pe amândoi ceva neplăcut. În timp ce se apropiau de colină, generalul şi fiul său se prăbuşiră amândoi în lanul de orez. Se dădu ordin să stea toată lumea pe loc, pentru ca cei doi să fie ridicaţi şi şterşi de noroi.

Pauza îi oferi lui Bobbery-Bob ocazia să-i boscorodească pe băieţii care chicoteau şi râdeau pe înfundate.

– Derbedeilor, ce credeţi, că e de râs? Vă învăţ eu minte să mai râdeţi de generalul-sahib! Staţi puţin şi o să vedeţi; o să vă hliziţi pe cealaltă gaură.

Raju nu se număra printre cei cărora incidentul li se părea amuzant; şi, spre deosebire de ceilalţi băieţi, lui nu îi plăcea să meargă prin lanul de orez. În timp ce Dicky şi ceilalţi

alunecau şi-şi târşâiau picioarele pe cărare, gândurile lui Raju zburau în altă parte; îi fulgerau prin minte idei şi imagini pe care nu le mai avusese niciodată. Oare ce simţi atunci când o suliţă îţi pătrunde în gât sau în piept? Sau atunci când o baionetă îţi intră în burtă? Ce se întâmplă când te loveşte glonţul? Dacă îţi intră în os, oare sar aşchii?

Când coloana se puse din nou în mişcare, Raju fu cuprins de greaţă. Ajunseră pe colină şi, când băieţilor li se dădu liber să meargă să se uşureze, el se trase de o parte şi vomită un amestec de cartofi şi fiere.

Dicky îi aduse apă de la un apar şi îi şopti apăsat în ureche:

– Ce-i cu tine, fraiere? Te mai gândeşti la ce s-a întâmplat astă-noapte? Parcă ţi-am spus s-o laşi baltă.

– E din cauza căldurii, ya, se grăbi Raju să spună. Mi-e mai bine acum.

Pe cealaltă parte a colinei, Kesri studia terenul, împreună cu căpitanul Mee. Cele patru fortăreţe din vârful dealului sclipeau prin ceaţă, drept în faţa lor. Povârnişurile de dedesubt erau înţesate cu detaşamente ale armatei chineze; în spatele fortăreţelor erau zidurile oraşului, care se întindeau pe o lungime de mile întregi şi erau întrerupte, la distanţe egale, de porţi înalte, cu mai multe acoperişuri.

Tunurile fortăreţelor trăseseră cu intermitenţe încă din zori, dar acum ritmul salvelor se intensifică şi, în scurt timp, se transformă într-un val continuu de foc. Tunurile erau la prea mare depărtare pentru a produce daune considerabile, şi totuşi canonada era mai agresivă şi mai bine ţintită decât cele cu care se confruntaseră înainte.

Între timp, generalul luase decizia asupra planului de atac. Mai întâi, fortăreaţa avea să fie frăgezită de artileria britanică de câmp, care consta într-o baterie de rachete, două mortiere de doi inci şi jumătate, două obuziere de doisprezece pfunzi şi două tunuri de nouă pfunzi. Apoi, acoperite de

bombardament, cele patru brigăzi aveau să avanseze până la coasta ce ducea spre fortăreţe – cetatea dreptunghiulară situată faţă în faţă cu Turnul-Care-Îmblânzeşte-Marea. Atacul final se va da pe eşaloane, şi fortăreţele vor fi escaladate; şeful intendenţei va da fiecărei companii scări.

Scările de escaladă erau şi grele, şi rigide; lui Kesri îi trebui doar o clipă ca să-şi dea seama că Maddow era singurul om din companie care putea duce o asemenea greutate. Privi în jur şi văzu că Maddow ajunsese aproape în vârful colinei, cu două roţi enorme pe umeri.

– Sir, o să avem nevoie de lascarul acela pentru scară, îi spuse Kesri căpitanului Mee. Va trebui să-l scoatem afară din echipa de tunuri.

Căpitanul Mee încuviinţă din cap:

– În regulă. O să-i înştiinţez echipa să-i dea drumul.

Primul element din planul generalului – bombardamentul iniţial – se lovi de dificultăţi încă de la bun început; transportul pieselor de artilerie prin lanurile pline de apă întâmpină greutăţi neprevăzute. Afeturile de tun nu reuşeau să înainteze sub greutatea ţevilor masive, aşa că echipele de artilerişti fură nevoite să se afunde în noroi până la genunchi. Dacă fortăreţele ar fi fost mai aproape de vreun curs de apă, *Nemesis* sau un alt vas cu aburi ar fi putut să le tragă – dar în situaţia de faţă erau prea mult în interiorul uscatului şi prea departe de raza lor de acţiune.

Kesri îşi dădu seama că vor fi nevoiţi să aştepte mult până la sosirea artileriei, aşa că îşi duse oamenii într-un loc umbrit şi le spuse să se odihnească. Nici el nu dormise decât puţin în acea noapte, aşa că aţipi de îndată; când se trezi, bombardamentul începuse deja.

Era pe la jumătatea dimineţii, dar aerul dogorea. Sub razele soarelui, din câmpurile de orez venea atâta umezeală, încât coasta dealului din faţa lor părea să sclipească printr-o perdea de abur.

Cameronienii primiseră ordin să deschidă calea Brigăzii a 4-a; la sunetul goarnei, se puseră primii în mişcare. Câmpul ce se deschidea în dreptul colinei era aproape uscat; se aruncară în el, săltând prin orezul ce le venea până la genunchi.

După ei veneau Voluntarii Bengalezi. După ce coborâră de pe colină, bubuitul tunurilor chinezeşti şi britanice deveni deodată asurzitor. Un proiectil se înfipse, la vreo sută de iarzi, în lanul din dreapta lor, aruncând în aer un jet de noroi amestecat cu tulpini verzi.

Maatha neeche! strigă Kesri peste umăr. Jos capetele!

În acelaşi moment, toboşarii şi flautiştii schimbară ritmul şi trecură la un tempo rapid.

Kesri mări pasul, cu capul jos, încercând să nu ia în seamă şuieratul proiectilelor ce se năpusteau spre ei. Gulerul înalt şi ţeapăn era ud de transpiraţie şi, în timp ce alerga, îl strângea ca într-o menghine; pe spate, raniţa parcă era vie şi sărea când la dreapta, când la stânga, încercând să-l dezechilibreze; între picioare, cusătura îmbibată de sudoare a pantalonilor părea să se fi transformat într-o bucată de sfoară aspră, care se freca de piele ca o lamă de fierăstrău.

Apoi ajunseră la capătul lanurilor de orez şi începură să urce în fugă o pantă acoperită de tufe, în timp ce în jurul lor proiectilele scormoneau ţărâna. Kesri văzu un ofiţer căzând secerat, apoi o ghiulea aterizâ în mijlocul cameronienilor, doborând trei soldaţi.

În depărtare, stegarii manciurieni îşi băteau scuturile şi agitau sulițele, ca şi cum îi provocau pe atacatori. Un voleu de proiectile îşi luă zborul de pe meterezele fortăreţei celei mai apropiate şi făcu un arc în aer, îndreptându-se spre cipai. Kesri le văzu cu coada ochiului, în timp ce loveau un tufiş, ridicând un nor de fum. Îşi dădu seama , înmărmurit, că chinezii lansau rachete.

Toate acestea erau noi: artileria îmbunătăţită, rachetele – cum reuşiseră chootiya să înveţe totul atât de repede?

Mai sus, în faţa lor, cameronienii se opriseră să-şi tragă

răsuflarea, adăpostindu-se sub o stâncă. Căpitanul Mee ordonă Companiei B să se oprească şi ea, apoi merse să se alăture cameronienilor.

Kesri îşi scoase raniţa şi se lăsă, uşurat, pe terenul stâncos. Se aflau acum în raza muschetelor armatei chineze şi gloanţele zburau prin aer în rafale. Ţinând capul în jos, Kesri îşi scoase plosca cu apă; era aproape goală, aşa că luă doar o înghiţitură. Avea să mai dureze până ce însoţitorii aveau să-i ajungă din urmă, şi probabil că nici ei nu prea mai aveau multă apă; compania fusese atât de însetată la ultima oprire, încât desagii aparilor se goliseră la jumătate.

Când bhiştii sosiră, în cele din urmă, Kesri le făcu semn să ţină capetele jos şi să dea de băut mai întâi cipailor. De aici încolo, avea să fie o cursă în linie dreaptă către cetatea dreptunghiulară; doar cipaii aveau să înainteze; flautiştii, toboşarii, curierii şi aparii aveau să rămână pe loc. Dintre însoţitori, doar Maddow însoţea combatanţii, ducând scara.

Kesri privi în urmă şi văzu că Maddow ţinuse pasul cu prima linie, în ciuda poverii pe care o căra. Îi făcu semn să vină în faţă şi îi spuse:

De acum înainte să stai lângă mine: ai înţeles? *Samjhelu*?

Ji, havildar-sahib.

Mai jos pe coastă, flautiştii încă se mai chinuiau să-i ajungă pe cipai. În momentul în care ploaia de gloanţe începu să şuiere şi să fluiere în jurul lor, Bobbery-Bob strigă:

– Jos, derbedei fără căpătâi! Vreţi să rămâneţi fără coaie?

Se lipiră cu toţii de pământ.

Raju avea gura uscată ca iasca: nu-i mai fusese niciodată atât de sete. Înşfăcă plosca şi scoase dopul, cu degete tremurătoare – dar descoperi că acesta se slăbise şi toată apa se scursese pe drum.

Un ţipăt de uimire şi jale îi ieşi din gâtlej:

– Nu mai e – nu mai am niciun pic de apă!

Dicky, care era culcat lângă el, îşi golise deja sticla lui.

Apucă plosca lui Raju şi sări în picioare:

– Stai aşa, ya – Merg eu la apar să ţi-o umplu!

Dicky o rupse la fugă, dar după câţiva paşi se opri. Trupul îi încremeni, în picioare, preţ de o secundă, apoi se răsuci într-o parte şi se prăbuşi la pământ.

– Dicky? ţipă Raju, şi alergă lângă prietenul lui, prinzându-l de umăr şi scuturându-l. Dicky, ce ai, nebunule?

Raju nu înţelegea de ce Dicky nu se uita la el, deşi ochii de culoarea chihlimbarului îi erau larg deschişi.

– Ce s-a întâmplat, Dicky? Raju îl scutură din nou. Scoală-te, fraiere, hai sus! Nu mai fă pe nebunul!

Nu primi niciun răspuns, aşa că Raju se aruncă peste corpul nemişcat şi îl cuprinse cu braţele.

– Te rog, Dicky, ridică-te! Mă auzi, ya? Ridică-te!

Tirul britanicilor continua să se înteţească, atunci când căpitanul Mee veni pe brânci înapoi la Kesri şi îi spuse că el o lua înainte cu cameronienii.

Lui Kesri îi era limpede că dorinţa căpitanului era să fie cât mai repede în focul bătăliei. În timpul înaintării, se lăsase descoperit cu o nepăsare care bătea la ochi, chiar şi pentru el; era ca şi cum chema glonţul la el.

– Aveţi grijă, Kaptan-sahib, spuse Kesri.

Căpitanul încuviinţă din cap şi o luă la fugă, aplecându-se şi ferindu-se de rafalele de gloanţe ce zburau în aer.

Stând culcat pe povârnişul acoperit de pietriş, Kesri simţi că respiraţia i se accelerează; încercă să-şi prindă mai strâns puşca Brown Bess, dar ţeava îi aluneca în palmele care şiroiau de sudoare. Şi în stomac parcă îl rodea ceva, o senzaţie pe care nu o înţelegea; în cele din urmă, îşi dădu seama că maţele îi ghiorăiau de frică. Închise ochii şi îşi împinse obrazul în pământ, simţind pietricelele lipindu-i-se de dinţi.

Toate vechile răni începură să-i pulseze; era ca şi cum trupul i s-ar fi transformat într-un muzeu al amintirilor, într-o hartă a durerii. Şi totuşi, ceea ce-şi amintea mai clar nu era

arsura năprasnică ce acompaniase fiecare rană, ci durerea surdă, apăsătoare a convalescenţei – săptămânile de stat în pat, fără să se poată întoarce de pe o parte pe alta, nevoit să facă pe el. Nu voia să mai treacă prin asta; nu voia nici să moară – nu acum, nu degeaba, căci degeaba era, o moarte aici.

Undeva, aproape, auzi pe cineva gâfâind zgomotos.

Deschise ochii şi văzu că venea dinspre cipaiul lungit lângă el – un bărbat cam de aceeaşi vârstă cu el. Era din regiunea colinelor, îşi aminti Kesri, şi avea o droaie de copii. Oare se gândea la ei în acel moment? Îşi amintea oare cum se întindeau umbrele munţilor peste valea unde locuia, în serile geroase? Lui Kesri îi era clar că şi cipaiul fusese cuprins de spaimă: avea buzele livide, mâinile îi tremurau şi i se vedea albul ochilor. În câteva minute se va ghemui de frică; întregul corp îi va fi paralizat. Când va veni timpul să se pună în mişcare, nu va putea să se ridice în picioare. Va fi datoria lui Kesri să-l raporteze căpitanului Mee; va fi adus în faţa curţii marţiale şi probabil că va fi împuşcat pentru laşitate – iar el, Havildarul Kesri Singh, va fi la fel de vinovat ca acest om, pentru că era treaba lui, datoria lui, karma lui să-şi apere oamenii cât putea de bine, chiar şi de ei înşişi.

Kesri îl împunse pe cipai cu cotul în coaste:

Chal! A venit vremea!

Cuvintele i se înţepeniseră în gâtlej; trebuise să le tragă afară ca şi cum îşi băga degetele pe gât ca să vomite.

Apoi, dintr-odată, bubuitul tunurilor se rări şi rafalele artileriei britanice încetară.

– Fixaţi baionetele!

Un glonţ îi aruncă lui Kesri ţărână în faţă, în timp ce sărea peste escarpament; picioarele îi alunecară pe pietriş, dar reuşi să se ridice şi începu să urce dealul, cu capul aplecat, cu corpul gârbovit şi paşi greoi, singurul mod în care puteai urca o pantă cu o raniţă de cincizeci de pfunzi în spinare şi o muschetă în mână. Între doi paşi, trăgea o gură de aer şi striga – *Har Mahadev!* – iar strigătul de luptă se întorcea răcnind din

nou la el, avântându-l înainte.

După încă două sute de iarzi, Kesri văzu că se oprise înaintarea cameronienilor. Intraseră în bătaia tirului intens al unui detaşament de apărători manciurieni, plasat pe creasta dealului.

Kesri privi în dreapta lui şi, zărind o dumbravă cu copaci, ridică mâna, făcând semn cipailor să îl urmeze într-acolo.

Aşa cum prevăzuse, locul era ideal pentru deschiderea focului asupra apărătorilor. Avu nevoie doar de câteva minute ca să aşeze cipaii aşa cum voia. Apoi începură să tragă rafală după rafală, până ce apărătorii se retraseră.

Imediat ce încetă focul, Kesri dădu fuga la cameronieni:

– Au plecat! strigă el. Au plecat!

Cameronienii nu păreau să-şi fi dat seama de mica intervenţie ce avusese loc în spatele lor.

Una câte una, feţele inexpresive se întoarseră către el. Apoi auzi vocea sergentului Orr, urlându-i în ureche:

– Unde dracu aţi fost până acum, ticăloşi tuciurii? V-aţi ascuns la poalele dealului ca să nu luptaţi? Adunătură nenorocită de laşi ce sunteţi!

Dintr-odată, Kesri simţi cum muscheta îi tremură în mâini. Dorinţa de a-şi înfige baioneta în burta sergentului Orr era aproape irezistibilă; i se părea mai important să-l căsăpească pe acel maadarchod decât să se bată cu cine ştie ce soldat chinez necunoscut.

Dar interveni glasul căpitanului Mee:

– Havildare? şi obişnuinţa preluă controlul.

Kesri răspunse prompt:

Ji, Kaptan-sahib.

– Scara noastră e aici?

Kesri privi în jos pe povârniş şi-l zări pe Maddow, aşezat pe vine lângă cipaii Companiei B.

– Scara e aici, sir.

– Foarte bine. Să trecem atunci la treabă. Cameronienii vor ataca la dreapta, noi vom înainta la stânga.

La semnalul căpitanului Mee, rândurile începură să se desfacă în zig-zag, pentru a putea înainta în diagonală, în eşalon. Tirul dinspre fortăreaţă încetă în clipa în care trecură la asalt. Odată ajunşi la ziduri, compania B formă un cordon de protecţie în jurul lui Maddow, care monta şi ridica scara.

Primul care escaladă zidul aruncă o privire în jur şi îi anunţă că fortăreaţa era părăsită; garnizoana se retrăsese în oraş. Kesri urcă după el şi se trezi pe un parapet ce ducea către un foişor cu ambrazuri.

Intră în foişor şi urcă la ambrazura cea mai de sus. Dedesubt, se desfăcea vasta suprafaţă a oraşului Guangzhou. Străzi şi bulevarde, turnuri şi pagode, case şi cocioabe se întindeau cât vedeai cu ochii, la est şi sud. Câteva din porţile cetăţii erau deschise; se vedeau şiruri lungi de oameni ce se scurgeau în afară, îndreptându-se în toate direcţiile.

Kesri nu avu timp să cuprindă totul cu privirea. Tunurile de pe zidurile oraşului deschiseră focul cu un bubuit înspăimântător. Un proiectil nimeri zidul, chiar dedesubtul foişorului. Kesri îşi feri capul şi coborî în fugă, ca să se adăpostească în interiorul fortăreţei.

Fortul în formă de dreptunghi avea o structură simplă, cu o incintă mare şi acoperită în mijloc, înconjurată de câteva încăperi şi coridoare. Incinta se umplu repede cu restul Brigăzii a 4-a, care năvăli înăuntru prin poarta din spate.

Între timp, şi celelalte trei forturi căzuseră în mâna trupelor britanice. Tirul de artilerie ce venea dinspre zidurile oraşului continuă fără întrerupere, dar nu reuşi să împiedice operaţiunea. La amiază, generalul Gough primi vestea că toate cele patru fortăreţe fuseseră ocupate şi că într-una dintre acestea se făceau pregătiri pentru a instala cartierul general; putea să vină oricând ca să-l ia în primire.

Pe drumul într-acolo, generalul scăpă de moarte ca prin urechile acului – un glonţ îi şterse urechea şi-l nimeri pe ofiţerul din spate.

Imediat după sosire, generalul convocă o întrunire la cartierul general. Căpitanul Mee se număra printre cei chemaţi. La întoarcere, Kesri află că luptele din cursul dimineţii făcuseră un număr de victime neaşteptat de mare. Armata britanică suferise mai multe pierderi pe câmpul de luptă decât în toate celelalte zile. Voluntarii Bengalezi avuseseră norocul să nu piardă niciun om.

Spiritele erau încinse în rândul ofiţerilor, spuse căpitanul. Cei mai înflăcăraţi insistau ca dinastia Celestă să primească o lecţie sângeroasă – templele, pagodele şi pieţele oraşului să fie prădate; se ştia că în ele erau ferecate mari comori în argint şi aur şi prada ar fi avut o valoare inestimabilă.

În orice caz, se decisese luarea cu asalt a oraşului chiar a doua zi. Inginerii studiaseră porţile de la nord şi ajunseseră la concluzia că nu avea să fie greu să forţeze intrarea. Se făcuseră planurile de atac: avea să înceapă devreme şi cele patru brigăzi se vor concentra toate asupra zidurilor de la nord.

În cursul după-amiezii începură să ajungă şi însoţitorii, dar cei din Compania B întârziau să apară. Lipsa lor îl deranja şi îl îngrijora pe Kesri; cu câteva ore înainte de căderea nopţii, trimise o echipă de căutare. Iscoadele se întoarseră înapoi după asfinţit şi atunci Kesri fu înştiinţat de pierderile suferite: un curier, un bucătar şi un apar erau răniţi; un flautist fusese ucis. De aceea le lua atâta timp să se întoarcă; pentru că răniţii şi băiatul mort fuseseră evacuaţi în rândurile din spate.

Vestea morţii lui Dicky îl afectă puternic pe Kesri; îşi aminti că el însuşi îl alesese, gândindu-se că va deveni mascota companiei. Şi chiar aşa se şi întâmplase: zâmbetul lui, limba ascuţită şi pasul vioi cuceriseră inimile cipailor. Ce crud, să nu poată avea o înmormântare la care să participe întreaga Companie B, pentru a-l conduce cu onorurile cuvenite.

Kesri îşi aminti şi de prietenia ce se înfiripase între Dicky şi Raju; îl căută din priviri pe băiatul care stătea ghemuit, cu

ochii înroşiţi, într-un ungher noroios şi plin de ţânţari al fortului. Kesri simţi un val de compătimire pentru el; dacă ar fi fost sigur că-şi poate ţine în frâu simţămintele, s-ar fi dus să-i spună câteva cuvinte. Dar, în loc de asta, îi spuse lui Maddow, care era alături:

Poţi să ai puţin grijă de micul nostru tovarăş? Cred că îi e greu, tocmai şi-a pierdut prietenul.

Auzind că avea să vină furtuna, Dinyar se hotărî să mute vasul *Mor* din golful Hong Kong în portul interior de la Macao, despre care se zicea că e mai sigur pe vreme rea. Se oferi să-i ia cu el şi pe ceilalţi sethi, dar niciunul nu acceptă invitaţia. Mulţi închiriaseră camere la Hong Kong; încheierea conflictului părea acum atât de aproape încât nu voiau să lipsească de pe insulă nici măcar o zi. Toată lumea ştia că în curând se va ţine o licitaţie de terenuri şi nu aveau de gând să rişte câtuşi de puţin s-o rateze.

Sethii se făleau că ei fuseseră cei care reuşiseră să-l convingă pe Mr J. Robert Morrison, actualul administrator al insulei, să ţină licitaţia, chiar înainte ca Hong Kongul să fi fost cedat coroanei engleze în mod oficial. Dar Mr Morrison tărăgănase organizarea licitaţiei; din cauza asta, începuseră să fie bănuitori; erau încredinţaţi că el va face tot posibilul ca să-i împiedice să participe şi erau hotărâţi să nu se lase daţi la o parte; de aceea îşi petreceau toată ziua pe urma topografilor şi discutând despre terenurile pentru care aveau să liciteze.

Sfătuită de Zadig, Shireen hotărâse să se întoarcă la Macao cu Dinyar. Un taifun în sudul Chinei nu avea să semene cu nicio furtună văzută în viaţa ei, zisese Zadig; ar fi fost mai bine să se adăpostească între zidurile rezistente ale Vilei Nova.

– Şi, după ce va trece furtuna, adăugă Zadig, făcându-i cu ochiul, poate că putem face anunţul?

– Ce anunţ?

– Al logodnei.

Shireen rămase cu gura căscată.

– Oh, Zadig Bey – e prea repede! Îmi trebuie mai mult timp! Vă implor. Nu putem face nimic public până ce nu voi vorbi cu Dinyar – şi încă nu am găsit momentul.

– Atunci, iată încă un motiv în plus să mergeţi cu el la Macao, spuse Zadig. O să aveţi tot timpul din lume să staţi de vorbă, în timpul furtunii.

În ultimul timp, Dinyar, la fel ca şi ceilalţi sethi, se purtau mult mai rece cu Shireen. Ea se întreba dacă nu cumva auziseră zvonuri despre ea şi Zadig, sau poate era altceva la mijloc. Ar fi vrut să-l descoasă pe Dinyar, dar acesta o evita, şi ea nu fusese încă în stare să-l prindă singur.

Dar, de îndată ce *Mor* ridică pânzele, Shireen izbuti să găsească prilejul pe care îl aştepta. Dăduse instrucţiuni bucătarului să gătească *aleti-paleti* – potroace de pui cu mirodenii masala – una din mâncărurile tradiţionale preferate ale lui Dinyar. După ce bucatele au fost puse pe masă, îi dădu afară pe servitori şi îl servi pe Dinyar cu mâinile ei.

Majhanu che? Cum vi se pare, Dinyar deekro?

El nu răspunse. Stătea posomorât la masă şi se juca cu furculiţa.

După o vreme, Shireen spuse:

Su thayu deekra – ce s-a întâmplat, fiule? Totul e în ordine?

Pentru prima dată de când se aşezaseră la masă, Dinyar o privi în faţă.

– Mătuşică Shireen, spuse el în engleză – ceea ce era ciudat, dat fiind că de obicei vorbea cu ea în gujarati – e adevărat că finul domnului Karabedian a fost îngropat lângă mormântul unchiului Bahram?

Deci despre asta era vorba: locul mormintelor îi îngrijora pe negustori şi le răscolea propriile secrete murdare.

Shireen încuviinţă, calmă, din cap.

– Da, deekra, spuse ea. E adevărat.

– Dar de ce, mătuşă Shireen? protestă el. De ce să fie îngropat acolo finul domnului Karabedian? Nu se cuvine.

– Nu se cuvine?

– Nu, mătuşă, nu se cuvine.

Shireen îşi împreună mâinile şi le puse pe masă. Îl privi pe Dinyar în ochi şi spuse:

– Cred că ştiţi, Dinyar, nu-i aşa, că Freddie nu era numai finul domnului Karabedian? Era şi fiul natural al soţului meu.

Era clar că Dinyar era complet nepregătit să audă confirmarea fără ocol a unei relaţii clandestine. Reacţionă ca şi cum primise o lovitură în faţă.

Su kaoch thame? Ce tot spuneţi acolo, mătuşă Shireen? Cum puteţi vorbi asemenea lucruri?

Chiar crezi, Dinyar, zise Shireen, că toate lucrurile astea o să dispară dacă nu le pomeneşti? Nici vorbă, să ştii – pentru că e cu neputinţă să aduci pe lume copii fără niciun zgomot. Toţi copiii au glas şi, într-o bună zi, vor învăţa să vorbească.

Shireen bătu tare în masă, pentru a da greutate propriilor vorbe.

Să ţii minte asta, Dinyar, mai ales în relaţia cu copiii tăi.

De cealaltă parte a mesei, Dinyar trase cu greu aer în piept. Începu să spună ceva, apoi se răzgândi. Privea fix la farfuria cu mâncare şi îşi trecu un deget în jurul gâtului, ca să-şi lărgească gulerul.

Mătuşă Shireen, vorbi el la un moment dat, cu glas tremurat şi şovăitor: ţineţi minte ceva. Bărbaţii ca unchiul Bahram, ca mine – munca noastră ne ţine ani de zile departe de casă. Singurătatea e apăsătoare – nu cred că vă puteţi închipui cât de adâncă e această singurătate.

Kharekhar? Chiar crezi asta? spuse Shireen. Crezi că noi nu ştim ce înseamnă singurătatea?

În acel moment, el îşi întoarse capul spre ea şi văzu că pe chip avea întipărită o expresie de sinceră uimire.

Cum aţi putea să înţelegeţi, mătuşă Shireen? zise el. Femeile ca voi – ca mama şi surorile mele – toate trăiţi acasă, la Bombay, în mijlocul familiei, înconjurate de copii şi rubedenii, cu tot ce vă trebuie la dispoziţie. Motivul pentru care noi

călătorim peste mări şi ţări e ca voi să trăiţi în lux. De unde puteţi şti prin ce trecem noi ca să vă asigurăm acest lux? De unde să ştiţi cum ne simţim? Cât de singuri suntem?

Buzele lui Shireen începură să tremure; trase adânc aer în piept pentru a-şi recăpăta stăpânirea de sine.

– Ei bine, Dinyar, zise ea, întorcându-se la limba engleză, dacă ştii într-adevăr ce înseamnă singurătatea, atunci poate vei înţelege ceea ce îţi voi spune acum.

– Da?

– Dinyar – Zadig Bey m-a cerut în căsătorie. Şi eu am acceptat.

Dinyar rămase cu gura căscată şi vocea i se subţie până la o şoaptă.

– Ce tot spuneţi, mătuşă Shireen? Nu puteţi face una ca asta. E cu neputinţă. O să fiţi marginalizată. Nimeni n-o să vă mai vorbească vreodată.

Shireen dădu din cap.

– Nu, Dinyar, zise ea, zâmbind. Te înşeli. Vei fi de acord. Şi nu numai asta, dar îi vei convinge pe toţi ceilalţi să fie şi ei de acord. Le vei spune că va fi mai bine pentru toţi dacă mă voi mărita cu Zadig Bey şi voi rămâne la Hong Kong.

Shireen se opri ca să-şi tragă sufletul.

Pentru că trebuie să ştii un lucru, Dinyar, continuă ea: şi anume că, dacă tu şi ceilalţi negustori faceţi valuri şi iscaţi un scandal, dacă voi fi alungată de aici şi forţată să mă întorc la Bombay, atunci fii sigur că mai multe familii de parşi de acolo vor afla că au rude în China despre care habar nu aveau. Şi a ta va fi prima care va primi vestea.

Bombardamentul asupra celor patru fortăreţe continuă toată noaptea, nu în foc continuu, ci cu intermitenţe, ceea ce era mai rău, pentru că-i ţinea pe toţi încordaţi. Dar, chiar dacă nu ar fi fost tirurile de artilerie, nimeni nu ar fi putut dormi – în căldura sufocantă, în mijlocul a sute de oameni acoperiţi de praf şi asudaţi, înghesuiţi într-un spaţiu neîncăpător.

Incinta nu avea ferestre şi duhoarea dinăuntru era insuportabilă. În noaptea aceea, dizenteria se răspândi cu iuţeală în rândul soldaţilor; mulţi erau într-o asemenea stare, încât făcură pe ei înainte să apuce să ajungă la latrine. În aer plutea miasma acră a excrementelor lichide, amestecate cu sânge.

Cameronienii erau cel mai rău loviţi de „sângele căcăcios" dar cipaii fură nevoiţi să îndure ploaia de sudalme şi acuzele că puteau a „cioroi" şi a „balegă de negru". Dacă ar fi fost în India, s-ar fi iscat încăierări şi poate că cipaii din Madras şi Bengal s-ar fi aliat împotriva cameronienilor. Dar aici, prinşi la mijloc între chinezi, de o parte, şi britanici, de cealaltă, erau neputincioşi. Fură siliţi să îndure insultele în tăcere. Cei asemeni sergentului Orr îşi dădeau bine seama de asta şi de aceea îşi dădură frâu liber ocărilor şi înjurăturilor.

Spre dimineaţă, Kesri şi căpitanul Mee urcară iar în foişorul fortăreţei, ca să privească oraşul. Kesri observă că şirurile de refugiaţi deveniseră, în cursul nopţii, un adevărat fluviu. Drumurile din jurul oraşului erau înţesate de oameni, căruţe, lectici, trăsuri – ieşeau necontenit pe porţi şi o luau care încotro. Nemaiavând loc pe drum, mergeau şi prin lanurile de orez.

– Cred că vor să iasă din oraş înainte de atac, spuse căpitanul Mee.

Ji, kaptan sahib.

Toate pregătirile fiind încheiate, Kesri abia aştepta lansarea atacului. În ciuda pericolului care îi aştepta, era mai bine să meargă la luptă decât să mai petreacă o noapte în acea fortăreaţă infernală.

Dar nu a fost să fie. Deasupra porţii nordice a oraşului apăru un steag alb, chiar în timp ce brigada se aduna în formaţie.

– Lua-m-ar dracu! strigă căpitanul Mee. Să mor dacă nu o să-nceapă din nou palavrele!

Trupele primiră ordin să rămână pe loc. Ofiţerii petrecură tot restul dimineţii făcând naveta între fort şi cartierul

general.

Mai târziu, căpitanul Mee îi spuse lui Kesri că mandarinii voiau pace şi plenipotul fusese de acord să încheie un armistiţiu, cu condiţia ca cei şase milioane de dolari de argint să fie plătiţi de îndată, iar trupele chineze să se retragă din oraş.

Mandarinii mai acceptaseră de atâtea ori aceste cereri, încât ofiţerii erau cu toţii convinşi că nici acum nu avea să iasă nimic bun, iar sângele şi sudoarea cu care plătiseră cucerirea fortăreţei fuseseră în zadar. Generalul Gough era nerăbdător să meargă mai departe şi să atace, dar avea mâinile legate: căpitanul Elliot stăruia că autorităţile chineze primiseră un răgaz pentru a îndeplini condiţiile armistiţiului. Armata avea să mai rămână un timp în fortăreaţă, probabil câteva zile.

Orele se scurgeau, arşiţa se înteţea şi roiuri enorme de muşte, ţânţari şi alte gângănii zburătoare se abătură asupra fortului, atrase de mirosul de sudoare stătută şi latrine ce dădeau pe dinafară. Curând, proviziile se micşorară într-atât, încât fură nevoiţi să raţionalizeze apa şi mâncarea. Singura veste bună era că apăruseră, în sfârşit, pe cer câţiva nori ce se apropiau dinspre sud.

În cursul după-amiezii, căpitanul Mee fu chemat din nou la comandament; avea să-i explice lui Kesri mai târziu că întrunirea avusese ca temă de discuţie lipsa proviziilor de apă şi hrană. Comandantul autorizase cele patru brigăzi să trimită echipe pentru a căuta provizii. Trebuia acţionat potrivit unor reguli stricte: oamenii să nu ia nimic cu forţa; să meargă din uşă în uşă şi să ceară donaţii de orez, legume şi animale de carne. Fiecare gospodărie care contribuia cu ceva avea să primească o tăbliţă de pus deasupra uşii, astfel încât să nu li se mai ceară şi altădată ceva. Civilii – bărbaţi, femei sau copii – nu trebuiau în niciun caz brutalizaţi sau răniţi. Încălcarea acestor reguli avea să fie pedepsită sever.

– Înţelegi, havildare?

Ji, kaptan-sahib.

Căpitanul Mee luă harta şi îi arătă un drum ce ducea într-

un sat care se numea San Yuan Li. Kesri trebuia să ia cu el o echipă de aprovizionare şi s-o pornească într-acolo. Cât despre căpitan, avea de gând să se alăture unui grup de ofiţeri care plecau să exploreze pagodele şi templele din apropiere.

– Şi ascultă bine, havildare, zise căpitanul, şi îi aruncă lui Kesri o privire severă, nu vreau să aud că au fost probleme. Fără tâlhării şi luat de femei. Ai înţeles?

Kesri salută soldăţeşte:

Ji, Kaptan-sahib.

Nu îi fu uşor să adune o echipă de aprovizionare; chiar şi în vremurile bune era greu să-i faci pe cipai, care se împotriveau la orice muncă manuală, să care greutăţi. Şi nici nu mai rămăseseră prea mulţi civili dintre care să aleagă – erau acum mai puţin de douăzeci. În cele din urmă, Kesri nu avu încotro şi îşi alese câţiva inşi dintre toboşari şi flautişti – nu voiau nici ei să facă pe hamalii, dar protestele lor erau mai uşor de învins.

Când terminară de strâns toate burdufurile, desagii, sacii şi alte obiecte de cărat, echipa se puse în mişcare, cu cipaii de pază pe flancuri şi cu Kesri în frunte.

Drumul către San Yuan Li trecea de-a lungul unei coaste abrupte. După ce cobora în vale, se unea cu un alt drum ce mergea către nord. De-a lungul lui trecură pe lângă o mulţime de oameni care părăseau oraşul. În cea mai mare parte, erau familii care se speriau imediat ce zăreau cipaii şi o luau la fugă prin lanuri.

Arşiţa era atât de puternică, încât după un timp echipa începu să obosească. Kesri fu bucuros să vadă un grup de cipai Madras la intrarea unei pagode, odihnindu-se la umbra unui acoperiş de ţiglă roşie. Kesri îşi spuse că venise vremea unui popas; îşi trimise oamenii să se aşeze sub un copac şi se duse să stea de vorbă cu cipaii. Aceştia îi spuseră că veniseră la pagodă împreună cu căpitanul Mee şi câţiva alţi ofiţeri. În spatele clădirii era un cimitir şi ofiţerii se duseseră să-l cerceteze, lăsându-i pe ei de pază afară.

Ce fac în cimitir? zise Kesri.

În loc de răspuns, cipaii îşi aruncară unul altuia priviri piezişe. Unul din ei arătă cu capul în direcţia porţii:

Mergeţi să vedeţi.

Kesri păşi înăuntru şi, după ce străbătu mai multe curţi şi săli parfumate de tămâie, ajunse într-un coridor ce ducea afară. Îi văzu pe ofiţeri prin crăpătura uşii; strânşi în cimitir, dădeau ordine unor cipai, care săpau într-un mormânt, sub privirile unui locotenent cu obraji trandafirii. Mai multe morminte fuseseră deja săpate; locotenentul le examina conţinutul şi scria ceva într-un carnet.

Mai încolo se adunase un grup de localnici şi o coloană de cipai îi ţineau la respect, cu puştile îndreptate spre ei.

Kesri simţi în nări mirosul de putrefacţie; era limpede că unele morminte desfăcute erau recente. Îl străbătu prin tot corpul un fior de scârbă şi de spaimă. Ideea de a tulbura pacea morţilor îl umplea de groază; instinctul îi spunea să plece de acolo cât mai repede cu putinţă.

Kesri îşi acoperi nasul cu mâna şi se răsuci pe călcâie; pe coridor îl văzu pe căpitanul Mee venind spre el. Ochii căpitanului alunecau de la Kesri la cimitir şi înapoi.

– Să nu-ţi închipui cine ştie ce, havildare, spuse căpitanul. Nimeni nu ia nimic din mormintele astea. Uite, locotenentul Hadley – zise el şi arătă cu capul spre ofiţerul cu carnetul – e un fel de cercetător. Studiază obiceiurile şi tradiţiile chinezilor. Atâta tot.

Ji, Kaptan-sahib.

– Hai, mai bine ia-o din loc acum. Căpitanul încheie discuţia cu o mişcare a capului.

În timp ce echipa de aprovizionare se îndepărta în pas de marş de pagodă, Kesri zări o masă de nori întunecaţi ce veneau spre ei, aducând rafale de ploaie. Nu putea fi mult aşteptata furtună, îşi spuse, ci doar nişte averse premergătoare; o să treacă numaidecât.

Undeva, nu departe în faţa lor, se zăreau câteva clădiri ce păreau să fie o gospodărie de ţărani: o locuinţă mică şi câteva hambare aşezate de jur-împrejurul unei curţi pavate, cu fântână. La poartă nu era nicio placă care să ateste că trecuseră deja soldaţi pe acolo; li se păru un loc tocmai bun pentru a-şi începe căutarea de provizii.

Nu era nimeni pe afară, aşa că Kesri îi trimise pe însoţitori la fântână, ca să umple mussukurile şi burdufurile. Uşa principală era în stânga lui; bătu de câteva ori, dar nu răspunse nimeni, deşi ochii celor dinăuntru se vedeau ascunşi în dosul ferestrei.

Kesri se gândea ce să facă, dar tocmai atunci unul din însoţitori veni în fugă ca să-i spună că găsiseră doi bărbaţi într-unul din hambare. Kesri traversă curtea şi deschise uşa: înăuntru, într-un colţ, erau doi muncitori chinezi, tremurând înfricoşaţi. Lângă ei erau mai mulţi saci de orez şi coşuri cu banane proaspăt culese, fasole verde şi nişte legume ce semănau cu *karela* – o versiune mai rotunjită şi mai catifelată a legumei atât de îndrăgite de cipai.

Cei doi erau îmbrăcaţi în nişte tunici ponosite şi nădragi; când îl văzură pe Kesri intrând în hambar, începură să geamă de spaimă, legănându-se în faţă şi-n spate, pe călcâie. Era limpede că erau înnebuniţi de spaimă; chipurile le erau schimonosite ca nişte măşti groteşti.

Kesri încercă, fără prea mare tragere de inimă, să-i facă să priceapă că veniseră să caute provizii de hrană. Dar oamenii nici măcar nu luară în seamă încercarea lui stângace de pantomimă; îl ocoleau cu privirea, ca şi cum ar fi fost o vedenie înfricoşătoare.

Ce putea să facă?

Kesri scuipă pe pământ, deznădăjduit.

Ce rost avea să le ceri acestor oameni să dea ceva de bună voie? Probabil că hrana din acel hambar nu era nici măcar a lor, ca să o poată da cui voiau – şi chiar dacă ar fi fost a lor, de ce s-ar fi lipsit de alimentele pentru care munciseră din greu?

Niciun țăran nu ar fi făcut așa ceva, Kesri știa bine, nici aici și nici la el acasă, în Nayanpur – doar dacă cererea era însoțită de o armă îndreptată spre el de către un bandit sau soldat – atunci s-ar fi supus, ca să-și salveze pielea. Da, chiar asta făceau ei acolo – tâlhărie, banditism – și de ce să fie în sarcina lui, un simplu havildar, să se prefacă că nu e așa, doar pentru că i-o ceruse căpitanul Mee? Kesri își spuse că singurul lucru omenesc pe care îl puteau face pentru acei oameni era să plece cât mai repede de acolo.

Kesri le făcu semn însoțitorilor civili să ia de jos cinci saci de orez și două coșuri cu legume.

Să le acoperiți cu o prelată, în caz că plouă, le spuse.

Se întoarse în curte și văzu cu mirare că în jurul intrării fermei se adunase un grup de bărbați îmbrăcați în veșmintele obișnuite ale țăranilor cantonezi – tunici, nădragi largi și pălării conice. Nu era surprins; ceea ce era însă cu adevărat uimitor era că Maddow părea să stea de vorbă cu unul din acei bărbați.

Din gâtul lui Kesri izbucni un strigăt:

Eha ka hota? Ce se întâmplă acolo?

Traversă cu pași mari curtea.

Văzându-l că se apropie, oamenii o rupseră la fugă; ar fi alergat după ei, dacă nu s-ar fi făcut deja nevăzuți până ce ajunsese la intrarea în curte.

Se întoarse către Maddow și-l întrebă răstit:

Wu log kaun rahlen? Cine erau? Îi cunoșteai?

Obișnuita expresie adormită de pe chipul lui Maddow rămase netulburată.

Erau lascari, havildare, spuse el. Lascari chinezi. Am călătorit odată pe aceeași corabie cu unul din ei. Era serangul meu. Nimic mai mult.

Kesri îl fulgeră cu privirea:

Saach bolat hwa? E adevărat ce spui?

Ji, havildar-sahib, zise Maddow. E adevărul-adevărat – Jur.

Kesri avea impresia că era vorba de ceva mai mult decât ceea ce-i dezvăluise Maddow, dar nu avea timp să-l descoasă: începuse deja să plouă mărunt.

– Încolonarea!

Când cerul se rupse şi ploaia începu să curgă în şuvoaie, echipa de aprovizionare nu apucase să străbată decât câteva sute de iarzi.

Era destul de târziu şi afară nu se mai vedea bine. Kesri privi peste umăr şi zări câteva pălării conice, undeva în spatele lui. Se întrebă dacă nu cumva oamenii care stătuseră de vorbă cu Maddow îi urmăreau. Îşi cercetă din priviri echipa şi văzu că Maddow nu era aproape de ei, ci mărşăluia în frunte, cu un sac enorm pe umăr; cu mâna liberă îl ajuta pe Raju să ducă un burduf cu apă.

Liniştit, Kesri îşi îndreptă din nou ochii înainte.

Nu după mult timp, Raju băgă de seamă că Maddow încetinise pasul. Schimbarea ritmului de mers nu îl miră, dat fiind că greutatea pe care o ducea Maddow era enormă.

Thak gaye ho? şopti Raju. Ai obosit?

Maddow dădu din cap, fără să răspundă – şi nici asta nu-l miră pe Raju, căci ştia că Maddow nu era vorbăreţ din fire. Cu o noapte în urmă, câţiva băieţi mai mari îl prinseseră pe Raju la mijloc şi erau cât pe ce să-i tragă câteva scatoalce – dar Maddow apăruse ca prin farmec şi simpla lui prezenţă îi pusese pe fugă – lascarul aproape că nu-i adresase lui Raju un cuvânt, deşi petrecuse toată noaptea alături de el. Dacă nu ar fi fost el, Raju nu ştia ce ar fi păţit; la câteva ore după moartea lui Dicky, îşi dăduse repede seama că Dicky nu-i fusese doar prieten, ci şi protector. Fără el, Raju era o pradă uşoară pentru hoţi şi brute. Chiar şi în ziua aceea se luaseră de el, de câte ori Maddow nu era prin preajmă – de aceea îi era acum recunoscător că mergea lângă el.

Raju nu bănuia nimic, atunci când el şi Maddow rămaseră încet-încet în coada şirului.

Încă mai ploua cu găleata, când Maddow se aplecă şi îi spuse la ureche:

Ascultă, băiete, a venit cineva după tine. Uită-te în spate.

Prin perdeaua de ploaie, Raju desluşi silueta unui om cu pălărie conică.

Cine e? şopti el înfricoşat.

Nu te teme, zise Maddow. E un prieten. O să te ducă la tatăl tău.

La tatăl meu?

Chiar dacă visase de atâtea ori că va primi o veste de la tatăl lui, nu şi-ar fi închipuit niciodată că lucrurile se vor petrece aşa.

Trebuie să te duci cu el, şopti Maddow. O să fii în siguranţă. Nu te îngrijora.

Dar cine e? zise Raju. Cum îl cheamă?

Serang Ali.

La auzul numelui, Raju simţi că îi sare inima în piept pentru că îi era cunoscut din povestirile lui Babu Nob Kissin.

Ce trebuie să fac? îl întrebă pe Maddow.

Trebuie doar să rămâi pe loc.

Fără să mai spună vreun alt cuvânt, Maddow smulse burduful din mâinile lui Raju şi se îndepărtă.

Ploaia continua să cadă şi, în câteva minute, Maddow şi echipa de aprovizionare nu se mai vedeau. Lângă Raju se afla acum bărbatul cu pălărie conică, un om cu înfăţişare cruntă şi cu o mustaţă rară, cu colţurile lăsate în jos – al cărui chip l-ar fi înspăimântat pe Raju, dacă nu ar fi fost întocmai aşa cum îl zugrăvise Babu Nob Kissin în istorisirile lui.

Apoi cineva îi puse pe umeri o pelerină făcută din paie, pentru a-i acoperi uniforma, iar topeeul îi fu înlocuit cu o pălărie conică. Serang Ali îl luă de mână şi îl conduse spre o alee.

Stai lângă mine, zise serangul, şi nu scoate nicio vorbuliţă. Dacă cineva te întreabă ceva, prefă-te că eşti mut.

Ceasurile de aşteptare pe sampanul ancorat la câteva mile

distanță de San Yuan Li au fost cele mai grele pe care Neel le-a îndurat vreodată. Măcar dacă ar fi putut să i se alăture lui Serang Ali și oamenilor lui, atunci ar fi avut satisfacția că făcea *ceva* – dar serangul nu se lăsase înduplecat în această privință – Neel nu trebuia să părăsească sampanul sub niciun motiv. Spiritele sătenilor erau atât de încinse încât, dacă bănuiau că aveau printre ei un *haak-gwai*, cu siguranță l-ar fi ucis.

Nu avea nicio șansă să se abată de la instrucțiunile serangului, pentru că acesta îl lăsase pe Jodu pe sampan, să aibă grijă că vor fi urmate întocmai. Iar Jodu își făcea datoria cu sârg – nu-i dădea voie lui Neel nici măcar să scoată capul de sub prelata bărcii.

Din fericire, chiar înainte de a pleca de la Mânăstirea tibetană, Neel luase cu el o carte – *Balul fluturelui și ospățul greierului*, cea pe care o citise de atâtea ori împreună cu Raju. Se gândise că va fi o mângâiere pentru Raju să aibă un obiect familiar. Dar în acele ore fusese Neel cel care găsise alinare în paginile ei. O răsfoi îndelung, în timp ce ploaia cădea peste barcă.

Începea s-o citească din nou, de la început, când Jodu spuse în șoaptă:

Uite-i că vin.

Neel privi înspre țărm și zări un grup de siluete întunecate profilate în lumina asfințitului. Inima aproape că i se opri în loc – erau toate siluete de adulți. Era sigur că se întâmplase ceva rău. Ar fi țipat, dar Jodu se aștepta la asta; îi astupă gura cu mâna, înainte să poată scoate vreun sunet.

Apoi, pe măsură ce siluetele se apropiau, văzu o umbră ce stătuse ascunsă în spatele celorlalte, și care acum se desprinse de grup; avea înălțimea unui băiat – dar în mintea lui Neel era atâta agitație, încât nu era sigur de ceea ce-i vedeau ochii. Începu să se zbată în strânsoarea brațelor lui Jodu.

Dar Jodu nu-i dădu drumul, până ce băiatul nu puse piciorul pe sampan – chiar în clipa în care Neel își deschidea

larg braţele.

Raju? Raju?

Nu putea decât să-i repete numele, iar şi iar, până ce Raju îl întrerupse, cu o voce calmă, netulburată:

Ha baba – da, eu sunt.

Neel îşi îngropă faţa în umărul mic al băiatului şi începu să plângă în hohote. Raju fu cel care trebui să-l liniştească:

O să fie bine, baba – eu sunt bine.

Degetele lui Neel atinseră cartea pe care o adusese cu el. I-o întinse lui Raju.

Uite ce ţi-am adus.

Raju citi cuvintele de pe cotorul cărţii şi se încruntă. Apoi zise încet, dar pe un ton hotărât:

Baba, nu vezi că nu mai sunt copil mic?

DOUĂZECI ŞI UNU

După prima ploaie, mai urmară şi altele, în zilele următoare. Ploile nu uşurau însă cu nimic viaţa trupelor armate din cele patru fortăreţe. După ce se opreau, arşiţa se instala din nou, ca şi cum voia să le vorbească despre adevărata furtună, care nu sosise încă.

Pentru Kesri, ploile erau un nou motiv de îngrijorare, care se adăuga la cel al dispariţiei micului flautist. Nu ştia dacă băiatul dezertase sau fusese răpit – oricare alternativă era plauzibilă – dar era hotărât să facă tot posibilul ca aşa ceva să nu se mai repete. Acum, de câte ori patrula era surprinsă de ploaie, căuta imediat un adăpost; iar dacă erau pe drum, rămânea el însuşi în spatele coloanei, ca să se asigure că nu se depărta nimeni de grup.

Ploaia aduse cu ea noi chinuri: peste duhoarea incintei unde îşi instalaseră tabăra soldaţii, se adăuga acum şi mirosul mucegaiului. Îşi făcuseră apariţia roiurile de muşte, uninduşi forţele cu celelalte insecte care îi năpădiseră; muşcătura lor era aşa dureroasă, încât nici în timpul paradei soldaţii nu se puteau abţine şi tresăreau, ridicând mâna să se scarpine.

În aer era atâta umiditate, încât de două ori pe zi se făceau inspecţii, ca să se verifice că praful de puşcă al cipailor era uscat. Dar Kesri ştia foarte bine că starea prafului nu mai conta, în caz că erau atacaţi pe timp de ploaie. Aceasta era spaima lui cea mai mare – să se afle în situaţia în care Brown Bessie a lui nu putea trage niciun foc. Singura lui speranţă era că trupele vor fi retrase din cele patru fortăreţe înainte să sosească furtuna cea mare.

Dar evoluţia negocierilor nu era încurajatoare; deşi mandarinii îndepliniseră câteva dintre condiţiile armistiţiului – de pildă retragerea armatei din oraş – amânau în continuare plata sumei cerute ca despăgubire. Nu era uşor să strângă şase milioane de dolari, protestau ei; aveau nevoie de cel puţin câteva zile. Şi, în timp ce aceştia adunau fondurile, armata

britanică trebuia să rămână pe loc, deasupra oraşului şi gata de atac, ca un cuţit lipit de gâtul mandarinilor.

Cât stăteau acolo trebuiau să facă rost de hrană, şi cu fiecare zi era tot mai greu să scoată provizii de la ţărani. Aceştia nu se mai temeau de ei: de multe ori îi scuipau şi aruncau cu pietre; grupuri de puşti le strigau înjurături; uneori, oamenii blocau drumurile, ca să împiedice echipele de aprovizionare să intre în sate şi cătune. Ba mai rău, bande de tineri înarmaţi cu bâte şi prăjini începuseră să le atace; din când în când trebuiau să tragă focuri de avertizare, ca să-i alunge.

Şi soldaţii deveneau din ce în ce mai agresivi, cu fiecare zi ce trecea. Deşi Kesri era în stare să-şi struneacă proprii oameni, vedea adesea cum slăbise disciplina în alte unităţi. Se zvonea că avuseseră loc bătăi, jafuri, acte de vandalism şi atacuri asupra femeilor. Într-una din zile, căpitanul Mee îi spuse că un havildar şi câţiva javani din Madras 37 aveau să fie judecaţi pentru viol; erau acuzaţi că dăduseră buzna într-o casă şi violaseră femeile din ea.

Dar, atunci când Kesri îi luă la întrebări pe cipaii din Madras, povestea suna cu totul altfel: havildarul povesti că trecea prin San Yuan Li cu detaşamentul de cipai şi că văzuse o mulţime furioasă adunată în jurul unei clădiri înconjurate de un zid. Crezuse că una din echipele de aprovizionare fusese sechestrată înăuntru şi le ordonase cipailor să tragă câteva focuri în aer pentru a împrăştia mulţimea; după asta, pătrunsese înăuntru ca să vadă care era situaţia. Nu găsi nicidecum ceea ce-şi închipuise: în loc de echipă de aprovizionare, dădu peste o adunătură de soldaţi britanici. În aer plutea mirosul de alcool şi se auzeau limpede ţipetele femeilor, răsunând în toată casa: nu încăpea îndoială că erau strigăte de groază.

Havildarul îl recunoscuse pe unul din bărbaţii de acolo, un caporal englez. Dar, înainte să apuce să pună vreo întrebare, fusese împins afară din casă şi avertizat să-şi vadă de treaba lui şi să-şi ţină gura. Odată întors la bivuac, se hotărâse să-i raporteze comandantului companiei ceea ce văzuse. Se

dovedise a fi o mare greşeală; când caporalul a fost chemat la interogatoriu, a dat toată vina pe cipai. Şi acum ei erau cei anchetaţi.

Kesri nu ştia ce să creadă, dar îşi făcu datoria şi îi aduse la cunoştinţă căpitanului Mee povestea cipaiului din Madras.

După ce îl ascultă căpitanul Mee înălţă din umeri:

– Ei bine, cred că nici nu mai e nevoie să-ţi spun, havildare, că în astfel de situaţii e întotdeauna mai uşor să dai vina pe cipai, spuse el.

Ji, Kaptan-sahib.

– Iar în cazul de faţă e vorba de cuvântul unui cipai din Madras împotriva cuvântului unui caporal englez.

Nu mai era nevoie de nicio explicaţie în plus.

Ibis era încă departe de Hong Kong, când la orizont au apărut nori întunecaţi. Zachary nu fu deloc surprins când îi zări: în decursul săptămânii petrecute la Whampoa, aşteptând plecarea convoiului de vase comerciale, văzuse multe semne ce prevesteau vremea rea. Iar presiunea îr barometru, care scăzuse constant în timp ce *Ibis* cobora pe apele estuarului, nu mai lăsa nicio îndoială asupra celor ce aveau să urmeze.

Zachary socotea însă că va mai trece ceva timp până ce furtuna avea să lovească coasta – nu mai devreme de a doua zi dimineaţa, ceea ce însemna că, dacă avea noroc, imediat ce ajungeau la Hong Kong putea să-i facă o vizită lui Mrs Burnham, pe *Anahita,* cât încă mai era lumină de zi.

Dar când convoiul ajunse în dreptul insulei, *Anahita* nu se zărea nicăieri, deşi în golf erau neobişnuit de puţine ambarcaţiuni. Era limpede că cei mai mulţi comandanţi se hotărâseră să-şi ducă vasele altundeva, la adăpost de furtună. Era un lucru bun, fără îndoială, pentru a evita ciocnirile între corăbii, dar Zachary era atât de nerăbdător să o vadă pe Mrs Burnham, încât rămase cu buza umflată.

Şi totuşi *Anahita* nu părăsise golful Hong Kong; era doar ascunsă după *Druid*, ancorată la marginea estică a golfului, la

East Point, în dreptul recent construitului depozit al lui Mr Burnham.

Zachary îndreptă vasul *Ibis* în direcţia *Anahitei* şi se opriră la o distanţă de un cablu de ea. De îndată ce brigantina fu ancorată corect, ceru să i se coboare barca.

În cincisprezece minute, se afla în raza vizuală a *Anahitei*. Cercetă din priviri punţile şi zări o pată de culoarea şofranului mergând încoace şi încolo pe puntea principală. Îşi duse mâinile pâlnie la gură şi strigă:

– Dumneata eşti, Babu?

– Da, Master Zikri, eu. Şi dumneata? Sper că eşti taremare-sănătos?

– Da, Babu, mai bine ca oricând. Mrs Burnham e la bord?

– Corect, Master Zikri – burra memsahib e aici.

– Am un mesaj de la Mr Burnham pentru ea, te rog să o anunţi că vin chiar acum.

– Da, Master Zikri; ekdum jaldee.

Când Zachary ajunse în vârful scării de bord a *Anahitei*, Babu Nob Kissin se întorsese deja pe puntea principală, ca să-i ureze bun venit.

– Babu, ştii că vine furtuna, nu-i aşa? spuse Zachary.

– Da, Master Zikri, diseară deplasez la ţărm, să mă pun la adăpost. Burra memsahib deplasează la fel. Vom sta la depozitul lui Mr Burnham – au pregătit o cameră anumită pentru Burra memsahib. Pe *Anahita* rămân doar marinarii.

– Mă bucur să aud toate astea, spuse Zachary. Şi unde e Mrs Burnham? I-ai transmis mesajul meu?

– Da, Master Zikri – burra memsahib aşteaptă la dunetă.

– Mulţumesc, Babu.

Zachary urcă scara de tambuchi şi o găsi pe Mrs Burnham în picioare, singură lângă parapet, privind apusul soarelui; rochia ei albă prinsese nuanţele rozalii ale cerului şi părul îi strălucea în lumina asfinţitului.

Zachary se opri brusc; ţinuta ei nu fusese nicicând mai graţioasă şi simţi o durere în adâncul fiinţei lui, ca usturimea

unei răni vechi – îi amintea nu numai de suferința în sine, ci și de ceea ce o produsese. Atunci când Mrs Burnham îl salută spunând: „Mă bucur mult să vă văd, Mr Reid", simți că rana îi sângera încă. Probabil că aștepta cu nerăbdare veşti despre căpitanul Mee – la gândul ăsta, gelozia care mocnea înlăuntrul lui începu să fiarbă, punând sare pe vechile răni.

– Și eu mă bucur să vă văd, Mrs Burnham, zise el băţos, încercând din răsputeri să rămână calm. Sunt aici pentru că soțul dumneavoastră mi-a cerut să vă transmit un mesaj.

– Ce anume?

– A fost reținut la Canton. Se va întoarce de îndată ce lucrurile se vor liniști acolo, poate peste două săptămâni.

Zâmbetul doamnei Burnham se stinse și pe chip i se așternu îngrijorarea.

– Mi se pare că la Canton au fost mari tulburări, spuse ea. Am fost foarte îngrijorată – din cauza domnului Burnham, a dumneavoastră și... a celorlalți prieteni.

Zachary nu-și putu stăpâni hohotul de râs batjocoritor ce-i stătea în gâtlej.

– Ei, haideți, Mrs Burnham, ce rost are să faceți pe mironosița tocmai cu mine; dacă v-ați făcut griji pentru cineva, de bună seamă acela nu era nici soțul dumneavoastră și nici eu.

– Vă înșelați amarnic, Mr Reid, protestă ea. Sunteți adesea în gândurile mele, fiți sigur de asta.

– Dar nu mereu, pot să pun rămășag, și nu așa cum e căpitanul Mee. De ce nu recunoașteți, Mrs Burnham, că el era cauza îngrijorării dumneavoastră? zise el pe un ton amar, nemaifiind în stare să-și ascundă supărarea.

– Da, era și el printre alții, nu spun că nu.

– Atunci poate că o să vă bucure vestea că ultima oară când am stat de vorbă era sănătos tun, zise Zachary.

– A, da?

Intenția lui fusese să o ia pe nepregătite și se bucură că reușise.

– Nu știam, spuse ea, că îl cunoști pe căpitanul Mee.

– Bineînţeles că îl cunosc, Mrs Burnham, zise Zachary. Soţul dumneavoastră mi-a cerut să fac cunoştinţă cu el.

Şi aceste cuvinte o surprinseră, exact aşa cum se aşteptase Zachary.

– Dar ce treabă putea să aibă soţul meu cu căpitanul Mee? spuse Mrs Burnham.

– Mă îndoiesc că nu cunoaşteţi răspunsul la această întrebare, spuse Zachary. Cred că ştiţi la fel de bine ca mine că soţului dumneavoastră îi place să aibă câţiva soldăţei în buzunar – chiar mi-aţi spus asta odinioară. E o afacere bănoasă şi dânsul mi-a arătat cum să trag sforile. De aceea mi-a dat ideea de a-l aborda pe căpitanul Mee.

– Vrei să spui că aţi încercat să-i daţi dustoorie?

– Întocmai.

– Şi ce v-a răspuns?

– Eh, m-a făcut cu ou şi cu oţet, spuse Zachary. M-a ameninţat că mă va reclama superiorilor lui.

Era evident că ea îşi ţinuse respiraţia, pentru că scoase brusc un oftat prelung.

– Nici nu mă aşteptam la altceva din partea lui, spuse ea cu mândrie. Nu-i pasă nici de bani, nici de poziţie socială.

Zachary îi dădu voie să-şi savureze convingerea doar preţ de câteva clipe.

Apoi îi zâmbi larg:

– Ei bine, Mrs Burnham, sper că nu veţi fi prea dezamăgită când veţi afla că am reuşit totuşi să-l fac pe căpitanul Mee să se învoiască.

Se întoarse către el ca lovită de trăsnet, şi mâinile, cu care strângea balustrada, i se albiră.

– Ce vreţi să spuneţi cu asta?

– Doar că l-am făcut să se răzgândească.

– Cum?

– I-am spus că, dacă va spune ceva despre mine, riscă să fie dat în vileag pentru adulter.

Doamnei Burnham i se tăia răsuflarea; îşi acoperi gura cu

o mână.

– Nu! N-aţi îndrăzni aşa ceva!

– Aici vă înşelaţi, Mrs Burnham, spuse Zachary. Nu numai că am îndrăznit, ci i-am mai adus la cunoştinţă şi că nu a fost singurul care s-a bucurat de nurii domniei tale.

– Nu! strigă ea. Nu pot să cred!

– Ba să credeţi, spuse Zachary, pentru că ăsta e adevărul.

– Şi el ce a spus?

Zachary râse.

– Aşa cum ştiţi, e un bărbat temperamental, aşa că nu veţi fi mirată dacă vă voi spune că a fost peste măsură de furios – cred că ar fi putut chiar să mă ucidă. Dar am reuşit din nou să-l pun cu botul pe labe.

– Pentru numele lu Dumnezeu, cum?

– I-am spus că păstrez toate scrisorile doamnei şi că, dacă mor, vor fi găsite printre lucrurile mele şi va fi compromisă. Efectul a fost înduioşător – se poate spune că a fost prinosul lui adus legăturii voastre.

Mrs Burnham îşi trecu mâna peste ochi.

– De ce? Ce s-a întâmplat?

– Ah, mânia s-a scurs din el ca aerul dintr-o băşică dezumflată. Era clar că gândul că vi s-ar putea întâmpla ceva rău l-a lovit în plin. Atunci mi-am dat seama că-l am la mână. I-am zis că, dacă voia să vă protejeze, trebuie să-mi accepte oferta. Că trebuia să vadă toată treaba ca pe un mic sacrificiu pe altarul iubirii.

– Şi pe urmă?

Soarele asfinţise şi chipul ei devenise cenuşiu.

– I-am dat câteva săptămâni ca să se gândească. De vreme ce creierul nu pare să fie organul lui cel mai performant, m-am gândit că acest răgaz îi va prinde bine. Nu vă ascund că mă îndoiam, la un moment dat, că se va putea da pe brazdă. Dar trebuie să mărturisesc că m-a uimit; ultima oară când ne-am întâlnit, era foarte maleabil, pot spune chiar docil. De fapt, îmi amintesc bine, cuvintele lui au fost: „Ce vrei să fac?"

– O, nu! zise Mrs Burnham şi îşi duse mâinile la obraji. Mr Reid, nu-mi vine să cred că aţi putut fi atât de nemilos, atât de crud!

– Vai, dar toate acestea s-au petrecut numai datorită dumneavoastră, Mrs Burnham! îi aruncă el. M-aţi învăţat ce înseamnă cruzimea – şi, cum bine ştiţi, sunt un elev silitor.

Ea puse o mână pe balustradă, ca să nu-şi piardă echilibrul, şi îl privi cu ochi rugători:

– Vă rog, Mr Reid, trebuie să-l eliberaţi din acest târg oribil, spuse ea.

– Îmi pare rău, Mrs Burnham, zise Zachary. Mă tem că în acest moment situaţia nu mai e în mâinile mele. Acum soţul dumneavoastră e cel care tratează cu căpitanul Mee. Rolul meu a fost doar să-l călăuzesc până la el.

Mrs Burnham îşi stăpâni un sughiţ de plâns.

– Bietul Neville, spuse ea. Pentru el, onoarea e mai presus de orice. Nu-mi pot închipui o soartă mai neagră pentru un om ca el.

– O, ba da, Mrs Burnham, spuse Zachary. Cred că soarta lui – ca şi a dumneavoastră – ar fi mult mai oribilă dacă soţul ar mirosi mica voastră idilă.

Se opri să se scarpine pe obraz.

– N-ar trebui, continuă el, să facă altceva decât să stea un pic de vorbă cu havildarul căpitanului – de fapt aşa am aflat şi eu. Sunt sigur că nu mi-ar fi greu să fac în aşa fel încât soţul dumneavoastră să facă cunoştinţă cu el.

– Dar nu aţi face asta!

– Ei bine, Mrs Burnham, depinde, zise Zachary, în timp ce-şi privea unghiile. Depinde de domnia voastră.

– Ce vreţi să spuneţi?

– Mi se pare, zise Zachary încet, că v-aţi uitat cu totul promisiunea făcută deunăzi – cum că, atunci când va fi să ne despărţim, vom petrece o ultimă noapte de adio înainte. Cred că a venit clipa să vă cer să vă îndepliniţi promisiunea.

– Mr Reid, şopti ea, pronunţând rar fiecare silabă, ca şi

cum era numele unui necunoscut, cum puteţi să-mi cereţi aşa ceva? Acum, după tot ce mi-aţi povestit? E de necrezut, de neînchipuit. N-o pot face.

– O, ba da, Mrs Burnham! Şi o veţi face. Dacă Mee e în stare de un mic sacrificiu pe altarul dragostei, de ce nu v-aţi dovedi la înălţimea lui?

Mrs Burnham îşi încleştase amândouă mâinile pe balustradă, ca şi cum îi era frică să nu cadă.

– Ah, Mr Reid! şopti ea. Ce s-a întâmplat cu dumneata? Ce fel de om aţi ajuns să fiţi?

El nu răspunse imediat.

– Am ajuns ceea ce aţi vrut să fiu, Mrs Burnham, zise el. Aţi vrut să devin un om al timpurilor noastre, nu-i aşa? Şi asta şi sunt; vreau mereu mai mult şi mai mult; sunt un om care nu cunoaşte sensul cuvântului *destul*. Oricine încearcă să mă împiedice să-mi îndeplinesc dorinţele este duşmanul libertăţii mele, şi trebuie să se aştepte să fie tratat ca atare.

Mrs Burnham începu să plângă încetişor.

– Mr Reid – Zachary – nu-mi puteţi face asta. E inuman ceea ce-mi cereţi. Doar un monstru sau un demon şi-ar putea dori aşa ceva. Şi nu cred că asta sunteţi.

– Mrs Burnham, trebuie să vă felicitaţi singură, spuse Zachary. Sunteţi autoarea acestei schimbări, nu-i aşa? Nu aţi decis că trebuia să fiu modelat într-o formă nouă, mai evoluată? Ar fi fost mai bine pentru amândoi dacă m-aţi fi lăsat să lâncezesc acolo unde m-aţi găsit. În schimb, aţi ales să mă ridicaţi din acea groapă cenuşie şi fără nume – iar acum e prea târziu.

Zachary se întrerupse şi privi cerul care se întuneca; deşi nu era înnorat, vântul se înteţise.

– Aşa cum ştiţi, vine furtuna. O să organizez rendez-vousul nostru atunci când se va potoli vremea. Şi nu trebuie să vă faceţi griji, Mrs Burnham; totul se va desfăşura cu cea mai mare discreţie. Dar, până atunci, vă sfătuiesc să fiţi prudentă – se pare că o să fie o furtună puternică. Mă bucur că plecaţi la ţărm. Pe timp de furtună, corabia nu e locul potrivit pentru

orăşeni; sunteţi mai în siguranţă la depozit.

– Nu trebuie să vă preocupe siguranţa mea, Mr Reid, zise ea şi îi întoarse spatele. Sunt convinsă că ştiţi deja că sunt în stare să am grijă de mine.

În acea noapte, sosi vestea că autorităţile chineze plătiseră, în sfârşit, cei şase milioane de dolari de argint; banii fuseseră transferaţi, pentru păstrare, la bordul vasului *Bleinheim*.

Un val de uşurare străbătu cele patru fortăreţe. Pentru prima dată de câteva zile, Kesri căzu într-un somn adânc.

Dar de abia adormise, că în urechi îi răsună un strigăt:

Havildar-sahib, *utho*! Sculaţi-vă!

De abia se crăpase de ziuă şi o ordonanţă îi aducea un mesaj urgent: căpitanul Mee îl chema în foişorul fortăreţei.

Kesri se îmbrăcă repede, trăgând pe el o cămaşă proaspăt spălată, înainte de a pune surtucul roşu. Dar afară era din nou arşiţă şi totul mustea de umezeală. În timp ce urca scările foişorului, sudoarea îi curgea pe trup şiroaie; până ce ajunse la căpitanul Mee cămaşa i se lipise de piele.

Şi căpitanul Mee era transpirat.

– Încă o zi fierbinte ca un ceainic, zise el, ştergându-şi faţa, dar Kesri simţea că acea dimineaţă toridă nu semăna cu cele dinainte

Aerul era atât de nemişcat şi greu, încât chiar şi păsările şi insectele amuţiseră. La sud, de-a lungul orizontului, se întindea un nor ca o pată vineţie. Kesri îl privi şi fu străbătut de o presimţire:

– Cred că azi o să vină furtuna, sir.

– Aşa crezi?

– Da, sir, se pare că o să fie un tufaan teribil.

– Ei bine, a ales cel mai rău moment posibil.

Mee arătă spre lanurile de orez de la poalele dealului.

– Uită-te acolo.

Kesri privi în jos şi văzu că lanurile de orez mişunau din nou de oameni; dar de data aceasta nu mai erau refugiaţii din

ultimele zile, ci bărbaţi înarmaţi; şi, în loc să se retragă spre nord, se îndreptau către cele patru fortăreţe.

De unde apăruseră peste noapte atâţia oameni pe câmp?

– Credeţi că sunt soldaţi, sir?

– Nu, havildare – s-ar putea să fie insurgenţi civili, dar în mod sigur nu sunt soldaţi.

Kesri luă binoclul căpitanului, ca să vadă mai bine. Mulţimea părea să fie formată în cea mai mare parte din tineri asemeni celor care se adunau de câteva zile prin sate – numai că numărul lor părea acum însutit.

La puţin timp, căpitanul Mee fu convocat la statul major. La întoarcere, îl înştiinţă pe Kesri că generalul şi aghiotanţii lui observaseră valul de oameni şi ajunseseră la concluzia că trebuiau să facă ceva ca să-i împrăştie. Ca prim pas, Mr Thom, traducătorul, fusese trimis să ceară mandarinilor să ia măsuri pentru a dispersa mulţimea.

Dar demersul rămase fără rezultat. Mandarinii protestară, spunând că nu aveau nimic de a face cu răscoala, şi că erau ei înşişi alarmaţi; puhoiul de lume se adunase cu de la sine putere şi era posibil să se întoarcă chiar şi împotriva lor.

– E o răzmeriţă, îi zise căpitanul Mee lui Kesri. Şi, de vreme ce mandarinii nu sunt în stare să-i trimită înapoi acasă, probabil că va trebui s-o facem noi pentru ei.

În zorii zilei, deasupra Hong Kongului cerul era acoperit de o masă întunecată şi învolburată de nori, şi doar spre răsărit se mai zărea o pată de lumină. La puţin timp, asupra vasului *Ibis* se abătură torente de ploaie şi apă de mare, care îi şterseră punţile din faţă până în coadă. În acelaşi timp, îl loveau din spate valuri uriaşe care îi inundau pupa.

În noaptea dinainte, Zachary luase toate măsurile de precauţie posibile, coborând ancora de salvare, strângând catargele şi vergile, controlând de mai multe ori cablurile ancorelor, ferecând hublourile. Se asigurase că între *Ibis* şi celelalte vase din vecinătate era destul spaţiu; cea mai aproape de el

era *Anahita*, aflată la o depărtare de un cablu – şi Zachary îşi dădu seama că şi acesta ţinea bine piept furtunii.

Timp de câteva ore, furia vântului nu dădu niciun semn să se potolească. Dar pe cer se întinsese încet o fâşie de lumină palidă, şi, atunci când *Ibis* era dus de-a lungul ţărmului de vreun val, Zachary putea să zărească o parte din ravagiile făcute de furtună pe insulă. Zeci de jonci şi sampanuri se loviseră de mal, făcându-se fărâme; cele mai multe magazii şi cocioabe ridicate de curând erau luate de vânt şi multe clădiri distruse. Dar Zachary se bucură să vadă că depozitele de la East Point erau intacte; atâta timp cât Mrs Burnham rămânea înăuntrul acelor ziduri solide, avea să fie la adăpost.

Spre mijlocul dimineţii, când lumina de pe cer nu era decât o rază frântă şi cenuşie, prora vasului *Ibis* se ridică dintr-o dată şi începu să lovească apa într-un fel care nu lăsa nicio îndoială că se rupsese cablul ancorei prova.

Zachary se aşteptase la aşa ceva, şi avea deja un plan de urgenţă. Chemă doisprezece oameni de la pompe şi îi puse să rostogolească înainte cel mai greu dintre tunurile de pe *Ibis*. Odată ajuns la prova, îl legară cu un cablu şi îl aruncară peste bord. Efectul se făcu imediat simţit: capul lui *Ibis* încetă să se mai agite.

În timp ce se pregătea să intre în cabină, privirile lui Zachary zăboviră asupra *Anahitei.* Observă cu stupoare că ferestrele de la pupa – care ultima dată când se uitase erau închise – se deschiseseră larg. Chiar în timp ce privea, un val uriaş se ridică în spatele corabiei şi năvăli pe ferestre, inundând Apartamentul Armatorului.

Zachary era conştient că, dacă ferestrele nu erau ferecate de îndată, *Anahita* avea să se scufunde. Cel mai probabil echipajul nu avea habar de ceea ce se întâmpla; erau undeva în burta vasului, pompând apa.

Cum să-i avertizeze?

Semnalele luminoase ar fi durat prea mult; nu-i trecea altceva prin cap decât să tragă un foc de puşcă în aer. Alergă

jos, în cabina căpitanului, înşfăcă o muschetă din dulapul cu arme şi o luă cu el sus. Dar, în timp ce arma puşca, îşi dădu seama că era o flintă; praful de puşcă se udase şi fitilul nu lua foc. Nu avea cum să tragă cu ea.

Pupa *Anahitei* începuse deja să se scufunde; ferestrele Cabinei Armatorului dispăruseră, înghiţite de valuri, şi bastonul bompresului făcea un unghi ascuţit cu suprafaţa apei. În adâncul sufletului lui, ştia că nu mai era nimic de făcut, dar îi era cu neputinţă să stea şi să privească, fără să facă nimic. Alergă jos după un pistol, dar ,când se întoarse, era prea târziu: nu se mai vedea decât jumătatea din faţă a *Anahitei*. Graţioasa ei provă era îndreptată în sus, către cerul dezlănţuit.

Timp de câteva minute, *Anahita* păru să rămână suspendată în apă, cu capul în sus, ca şi cum privea cerul pentru ultima oară. Prin perdeaua de apă, Zachary văzu o barcă ce se îndepărta de vas, în direcţia celui mai apropiat ponton. Începu să se roage ca marinarii să aibă putere să vâslească mai repede, mai repede, ca să nu fie supţi în adâncuri de vasul care se scufunda.

Apoi *Anahita* începu să se învârtească, cu viteză din ce în ce mai mare pe măsură ce apa o trăgea în jos. În jurul ei se formă un vârtej şi, în timp ce vasul dispărea în centrul lui, cercurile de apă alergau către barcă. Dar tocmai atunci un val ridică barca pe coama lui şi o împinse către East Point.

– Slavă domnului!

Secundul stătea alături de Zachary, strângând între degete crucifixul care îi atârna la gât şi mormăind ca pentru sine:

– Cel puţin echipajul a scăpat!

– Da, spuse Zachary. Şi slavă domnului că pasagerii au fost transportaţi la mal cu mult timp înainte.

La optzeci de mile distanţă, la Guangzhou, cerul era încă senin şi oamenii continuau să se reverse în lanurile de orez. Nu peste mult timp, rândurile mulţimii se îngroşaseră în atât de multe locuri încât părea că trupele britanice staţionate în cele

patru fortăreţe erau în pericol de a fi încercuite.

În interiorul fortăreţelor, începuseră pregătiri serioase. La apel, Kesri descoperi că în Compania B contingentul era micşorat cu aproape o cincime, din cauza febrei şi dizenteriei. Însoţitorii civili erau şi ei mai puţini la număr şi fu necesar ca să fie mobilizat fiecare om disponibil, inclusiv bucătarii şi bhandarii. În ultimul moment, căpitanul Mee ordonă verificarea echipamentului, pentru a se asigura că fiecare cipai avea la el o pelerină de ploaie.

Când sună goarna, cele patru brigăzi ieşiră în formaţie de paradă lângă fortul dreptunghiular. Brigada întâi, a treia şi a patra primiră ordin să se deplaseze în jos pe panta dealului, până la un anumit punct în lanurile de orez. Brigada a doua, care era formată din soldaţi marini şi marinari înarmaţi, urma să rămână în urmă, pentru a păzi fortăreaţa.

Din cauza cărărilor înguste, coborârea le luă mult timp şi de abia la amiază cele trei brigăzi se adunară la punctul de întâlnire. Drept în faţa lor, la circa o milă depărtare, se apropia o mulţime de patru sau cinci mii de oameni. Erau înarmaţi cu bâte, suliţe, buzdugane, seceri, săbii şi chiar şi cu câte o flintă. Unii aveau prăjini lungi cu cârlige în vârf.

Aşteptarea se prelungi, în timp ce ofiţerii studiau mulţimea. Era cea mai fierbinte oră a zilei şi soarele ardea din ce în ce mai tare, pe măsură ce norii de furtună se apropiau dinspre sud. Nu era niciun petec de umbră pentru trupe; scheletul metalic al shakourilor şi topeeurilor se încinsese atât de tare, încât simţeau că duc cuptoare pe creştet. Printre rânduri, începură să apară goluri, din cauza celor care se prăbuşeau la pământ şi trebuiau scoşi afară de către brancardieri.

Între timp, generalul Gough şi suita sa au luat-o înainte, îndreptându-se către un dâmb umbrit. În timp ce mergeau, doi dintre ofiţeri au fost văzuţi clătinându-se. Unul din ei era însuşi generalul, care îşi reveni şi fu în stare să parcurgă restul drumului fără sprijin. Dar cel de al doilea ofiţer trebui să fie ajutat de ceilalţi; atunci când ajunse în dreptul movilei,

căzu la pământ cu faţa în jos.

Se află mai târziu că era generalul de brigadă; după câteva minute, era mort de apoplexie, provocată de căldură.

Incidentul provocă o nouă întârziere; mai trecu ceva timp până ce Gough dădu ordinele. Brigăzile aveau să se deplaseze în mai multe direcţii, ca să se confrunte cu mulţimea şi să o împrăştie. Brigada a 4-a urma să-i atace pe cei din faţa punctului de întâlnire. Cameronienii aveau să-i abordeze din stânga, iar cipaii Madras şi Bengalezi din dreapta.

Câmpurile din faţa lor erau pline de apă. Când căpitanul Mee dădu comanda de înaintare, cipaii intrară în noroi şi începură să meargă înainte încet, cu paşi măsuraţi, cu muschetele pregătite, cu paturile sprijinite pe şold.

Mulţimea începu să dea înapoi, în timp ce cipaii înaintau, dar, chiar şi aşa, retrăgându-se, părea că numărul oamenilor tot creştea. Atunci când ajunse în dreptul unei ridicături de pământ, mulţimea se opri brusc din retragere; pe cerul jos se profilau mii de siluete care se întoarseră să-i privească în faţă pe cipai. Era în orele târzii ale după-amiezii, şi Cameronienii dispăruseră în spatele unor case, undeva la stânga. Cei trei sute de cipai erau acum singuri, faţă în faţă cu o mulţime de şase sau şapte mii de oameni.

Drumul lung prin noroi aproape că-i sleise de puteri, aşa că primiră ordin să se odihnească. Răgazul ţinu doar atât cât le trebui însoţitorilor să-i ajungă din urmă şi să distribuie apa. Apoi, brusc, mulţimea începu să vină spre ei, într-o masă compactă, agitându-şi armele şi trăgând focuri de flintă.

Între timp, un contingent de artilerişti îşi luase poziţia în spatele cipailor. Mai multe rachete Congreve porniră în zbor pe deasupra capetelor soldaţilor; proiectilele izbiră mulţimea, decimându-i rândurile şi lăsând în urmă şiruri de trupuri fără viaţă. Dar masa de oameni continua să meargă înainte, fără să şovăie.

Fu rândul cipailor să înceapă să se retragă, dar, din cauza greutăţilor pe care le cărau, nu puteau înainta la fel de repede

ca adversarii lor. Când între ei şi mulţime nu mai fu decât o aruncătură de băţ, cipaii primiră ordin să se oprească şi să ia poziţia de tragere.

Primele focuri ale cipailor decimară rândul din faţă al mulţimii, făcând-o să stea pe loc.

Cerul se întunecase şi începu să bată un vânt năprasnic. O perdea de fulgere străpunse norii şi, imediat după aceea, însoţită de bubuitul tunetelor, ploaia începu să se reverse, nu în picături ci în şuvoaie de apă. Câmpurile păreau bombardate cu proiectile lichide. Cipaii se udară până la piele înainte să apuce să-şi tragă pe ei mantalele de ploaie.

Acum cipailor le era cu neputinţă să mai tragă focuri de muschetă. Doar săbiile şi baionetele mai puteau fi folosite, dar ambele erau mai scurte decât prăjinile şi suliţele adversarilor. Furtuna le era singurul aliat, şi doar furia ei putea să oprească mulţimea.

Prin vuietul vântului, Kesri auzi vocea căpitanului Mee, strigându-i în ureche că primise ordin de la comandant să ia legătura cu cameronienii, aşa că pornea în căutarea lor, însoţit de un pluton de cipai, dar Kesri trebuia să vină cu el.

– Va trebui să luăm cu noi o ştafetă, havildare.

Ji, Kaptan-sahib.

Ferindu-şi faţa de rafalele de ploaie, Kesri se duse să arunce o privire în rândurile însoţitorilor care reuşiseră să ţină pasul cu compania. Ochii i se opriră asupra lui Maddow şi îi făcu semn:

Chal. Stai lângă mine.

La Hong Kong, ploaia continua să cadă torenţial, chiar şi după ce furtuna trecuse de golf, măturând pământul spre nord, în direcţia Cantonului. Dar furia vijeliei se domoli repede şi crestele ameţitoare ale valurilor coborâră până la înălţimi obişnuite. De îndată ce i se păru că e în siguranţă, Zachary ceru să i se lase la apă barca. Urcă în ea şi dădu ordin echipajului să vâslească până la pontonul din faţa depozitului Burnham.

Clădirea nu era avariată, dar de jur-împrejur erau atâtea obiecte sfărâmate, încât nu-i fu uşor să se apropie. Trebui să bată în uşă timp de câteva minute, până ce i se deschise.

În interiorul obscur al depozitului, pâlpâiau câteva lămpi palide;: câţiva oameni din echipajul *Anahitei* erau înşiruiţi în genunchi şi recitau namaazul; unii stăteau ghemuiţi prin colţuri, tremurând, cu genunchii strânşi la piept.

– Master Zikri!

Se întoarse şi îl văzu pe Babu Nob Kissin apropiindu-se.

Nu se mai gândea decât la un singur lucru.

– Unde e Mrs Burnham? spuse el. E în camera pe care aţi pregătit-o pentru ea?

Babu Nob Kissin mai făcu câţiva paşi şi apoi dădu încet din capul lui uriaş.

– Master Zikri, îmi pare rău.

– Ce vrei să spui, de ce îţi pare rău? se răsti Zachary. Unde e? Răspunde odată!

Babu Nob Kissin scutură din nou din cap.

– Îmi pare rău...

Zachary îl înşfăcă pe gomusta de umeri şi îl scutură cu putere.

– Babu, nu am timp pentru bazaconiile tale. Spune-mi unde e.

– Da, Master Zikri, asta şi probez să fac...

Mrs Burnham se răzgândise în ultimul moment, zise Babu Nob Kissin. Se hotărâse să înfrunte furtuna la bordul *Anahitei*. Spusese că avea deplină încredere în echipaj şi nu avea de gând să lase un vânticel s-o pună pe fugă. Babu încercase s-o convingă să plece, dar ea îl pusese la punct în felul ei autoritar. Era cu neputinţă să o contrazici pe burra memsahib, în anumite chestiuni; le dăduse ordin lui Babu Nob Kissin şi celorlalţi să părăsească vasul şi să se refugieze în depozit.

Babu Nob Kissin aflase restul poveştii din gura membrilor echipajului, atunci când ajunseseră la mal, după ce *Anahita* se scufundase.

În primele ore ale dimineţii, înainte ca furtuna să lovească coasta, Mrs Burnham chemase majordomul şi ceruse o tavă cu ceai. Majordomul se întorsese şi o găsise în Apartamentul Armatorului, lângă fereastră. Vântul bătea deja foarte tare. Ea spusese că e în deplină siguranţă acolo şi voia să privească sosirea furtunii.

Odată ce începuse vijelia, echipajul nu mai avusese timp să vadă ce făcea Mrs Burnham. De abia când vasul începuse să ia apă, un serang alergase la Apartamentul Armatorului. Găsise uşa apartamentului blocată, probabil cu o mobilă; bătuse la uşă şi, pentru că nu-i răspundea nimeni, se dusese să aducă un topor. Dar, până s-a întors, pupa vasului era deja sub apă, şi coridorul era inundat – dacă ar fi intrat, s-ar fi înecat. Nu mai era nimic de făcut.

– Dar mai e ceva, Master Zikri...

Deşi în acel moment Babu Nob Kissin se aplecase până foarte aproape de Zachary, vocea lui părea că vine de undeva de departe.

– Trecuta noapte, Master Zikri, înainte să plec de la *Anahita*, burra memsahib mi-a dat misivă. Pentru tine. Mi-a cerut să asigur că primeşti.

– Unde e scrisoarea?

– Aici – păstrat bine.

Zachary se retrase într-un colţ, rupse sigiliul şi începu să citească.

Plutonul porni, cu căpitanul Mee în frunte şi cu Kesri încheind şirul. Când cotiră la stânga, Kesri îi întinse muscheta lui nefolositoare lui Maddow şi luă în mână sabia.

Câmpurile din jur se transformaseră deja într-o vastă întindere de ape; movilele dispăruseră şi singurele repere de orientare mai erau doar câteva pâlcuri de case care de abia se zăreau prin ploaie. Deşi mai era până la căderea nopţii, era atât de întuneric, încât părea că soarele deja asfinţise.

Kesri auzi un sunet în spatele lui şi privi peste umăr; îşi

încordă privirea şi desluşi, în lumina slabă, nişte siluete în mişcare. Îi trecu prin gând că poate erau cameronienii şi, preţ de o clipă, simţi o imensă uşurare. Dar când dintre şuvoaiele de ploaie se desprinse un pietroi care îl lovi în umăr, îşi dădu seama că mulţimea era pe urmele lor.

– Opriţi-vă! Opriţi-vă! strigă Kesri şi în câteva secunde căpitanul Mee era lângă el, cu sabia în mână.

– Sunt în spatele nostru, sir, zise Kesri – şi, de îndată ce cuvintele îi ieşiră din gură, văzu că se pripise. Oameni înarmaţi nu erau doar în urma plutonului; erau peste tot, de jur-împrejur, siluete înfăşurate în perdeaua de ploaie. Deodată, vârful ascuţit al unei prăjini ţâşni din perdeaua de apă; i-ar fi străpuns lui Kesri coşul pieptului, dacă Mee nu ar fi doborât-o cu sabia.

În timp ce din ploaia compactă începură să apară pietre şi bolovani ca nişte păsări în zbor, Kesri simţi că ceva îl trăgea de glezne şi privi în jos. Era un cârlig mare prins de capătul unui băţ. Îl izbi cu sabia şi îl rupse în două. Dar undeva în spatele lui un astfel de băţ cu cârlig reuşise să doboare un cipai; acum acela căzuse la pământ şi era târât prin noroi.

Doi cipai îl prinseră pe cel căzut de braţe şi îl traseră înapoi. Când se ridică în picioare, căpitanul Mee strigă:

– În careu! Aşezaţi-vă în careu!

Încet, ferindu-se cu braţele de loviturile de pietre, oamenii se aşezară în careu. Strânşi umăr la umăr, înfigeau baionetele în tot ce mişca.

După câteva minute, Kesri auzi din nou în ureche vocea căpitanului Mee:

– Aici suntem prea expuşi. Trebuie să ne mişcăm. Am văzut nişte case la stânga. Dacă ajungem la ele, o să avem un zid în spate.

Ji, kaptan-sahib.

– O iau eu înainte, spuse căpitanul, ştergându-şi faţa udă cu mâneca. Tu stai în coada coloanei.

În faţă, nu puteai vedea mai departe de câteva picioare;

dincolo de această distanţă, Kesri zărea câte ceva doar atunci când fulgerele brăzdau norii. Plutonul se puse în mişcare şi el rămase ultimul, mergând cu spatele, cu ochii fixaţi în întuneric, cu sabia pregătită.

Proiectilele continuau să cadă peste pluton, în timp ce înotau prin noroi. Când, în cele din urmă, iuţiră puţin pasul, Kesri îşi dădu seama că ieşiseră din lanuri şi erau pe pământ drept. Apoi se uită în spate şi văzu că între el şi pluton distanţa se mărise: ieşiseră deja din raza lui vizuală. Trebuia să se grăbească pentru a-i prinde din urmă.

Chiar în momentul când voia să o ia la picior, vârful ascuţit al unei sulițe zbură către el din dreapta. Lovi mânerul cu sabia şi văzu cu satisfacţie vârful căzând. Şi apoi, în mod inexplicabil, fără să fi simţit că e rănit, piciorul stâng se înmuie sub greutatea lui, făcându-l să cadă greu, pe spate. Un fulger despică cerul şi văzu deasupra lui un cerc din ce în ce mai strâmt de feţe şi o mulţime de ţăruşi şi sulițe îndreptate spre el.

Kesri ţinea încă sabia în mână, şi o strânse şi mai tare: ştia că îi venise ceasul, dar nu simţea niciun fel de spaimă; doar un fel de tristeţe că se întâmpla aici, că murea de mâna unor oameni cu care nu avea nimic de împărţit, care nu erau nici măcar soldaţi, oameni care doar îşi apărau satele, aşa cum ar fi făcut şi el, la el acasă.

Văzu deasupra lui o umbră în mişcare şi o lovi cu sabia. În clipa în care lama pătrunse carnea şi osul, simţi şi el o împunsătură într-o parte. Încercă să se întoarcă, dar un ţăruş îl nimeri în încheietura mâinii, făcându-l să dea drumul sabiei. Iar atunci, în timp ce era la pământ, dezarmat şi neajutorat, auzi o voce groasă strigându-l pe nume – Kesri Singhji? – şi el răcni:

Ha! Yaha! Aici, sunt aici!

În câteva momente, o baionetă descrise un arc deasupra lui şi împrăştie chipurile adunate în cerc.

Havildar-sahib?

Era vocea lui Maddow. Kesri răspunse cu un mormăit şi Maddow se lăsă pe vine lângă el, cu baioneta aţintită în beznă.

Ţineţi-vă de gâtul meu, havildar-sahib, zise Maddow, şi o să vă iau în cârcă.

Kesri îşi petrecu braţele în jurul gâtului lui Maddow şi simţi cum e ridicat în aer; apoi Maddow începu să se retragă, făcând cercuri în faţa lui cu Brown Bess, a cărei baionetă tăia întunericul.

În timp ce stătea agăţat de gâtul lui Maddow, Kesri simţi o durere ascuţită în coapsă. De abia acum pricepu că îi fusese retezat tendonul din articulaţia genunchiului, iar în clipa când deveni conştient de natura rănii, durerea începu să-l acopere în valuri, copleşindu-l. Recunoscu vocea căpitanului Mee ca prin ceaţă:

– Havildare? Ce dracu...? şi îşi dădu seama că era înapoi la pluton, în interiorul careului. De jur-împrejurul lui, cipaii se luptau cu atacatorii.

– Sângerezi foarte tare, havildare.

Scrâşnind din dinţi, Kesri spuse:

– Kaptan-sahib, mergeţi înapoi la oameni. O să aibă grijă de mine Maddow.

Căpitanul încuviinţă din cap şi se făcu nevăzut. Între timp, Maddow tăiase pantalonii lui Kesri.

Bahut khoon ba, spuse Maddow. E mult sânge. Trebuie să leg rana.

Maddow îşi scoase tunica, rupse din ea câteva fâşii de stofă şi le legă peste rană. Apoi căută în buzunar şi îi puse lui Kesri ceva în gură. Într-o secundă, nările i se umplură de mirosul dulceag de ierburi al opiului.

Era ca şi cum rugăciunea îi fusese ascultată: odată ce simţi mirosul acela, durerea dispăru şi Kesri fu în stare să respire din nou.

După câteva minute, auzi din nou glasul căpitanului Mee:

– Cum te mai simţi, havildare?

– Mai bine, Kaptan-sahib. Ce fac oamenii?

– Fac tot posibilul – dar dacă nu izbutim să punem puştile în funcţiune, nu ştiu cât vom mai rezista. Sunt peste tot.

Kesri simţi cum îl învăluie o linişte nefirească şi îşi aminti ceva ce văzuse pe când era tânăr cipai.

– Daţi-mi câteva mantale de ploaie, Kaptan-sahib, spuse el. Poate reuşesc să fac ceva.

Cu ajutorul lui Maddow, Kesri încropi din mantalele de ploaie o acoperitoare în formă de cort. Apoi îşi desfăcu puşca Brown Bess; scoase cartuşul ud din ţeavă şi îi spuse lui Maddow să-i găsească o bucată de pânză uscată.

Maddow îşi dădu jos turbanul şi rupse câteva fâşii din interior, de unde stofa era încă uscată. Kesri le luă, le răsuci ca să facă din ele nişte şomoioage cu care şterse bine interiorul ţevii. Apoi îl chemă pe căpitanul Mee şi îi zise să tragă cu puşca sub adăpostul mantalei de ploaie.

După un minut-două auzi trosnetul unei împuşcături de muschetă, urmată de ţipete îndepărtate.

– Asta o să-i pună puţin pe fugă, zise căpitanul Mee, intrând sub cortul improvizat. Crezi că mai poţi repeta operaţiunea asta din nou, havildare?

– Zis şi făcut, Kaptan-sahib.

În timp ce Kesri îi dădea înapoi a doua puşcă, se auzi din nou un foc în depărtare, urmat imediat de un altul.

– Arme cu percuţie! spuse Kesri.

– Da, zise căpitanul bucuros. Cred că sunt cameronienii. Cred că au auzit împuşcătura noastră.

Kesri ştia că ajutorul nu era departe şi îşi lăsă capul jos pe pământ. Când ajunseră la ei cameronienii, îşi pierduse deja cunoştinţa.

Dragul meu Zachary

Îţi scriu în grabă...

Nu ştiu ce aş putea face sau spune ca să te conving că nu am vrut niciodată să te fac să suferi. Dacă ţi s-a părut că am fost crudă sau capricioasă, purtarea mea nu a avut alt motiv

decât gândul că cea mai bună dovadă de iubire din partea mea era să te eliberez, să te las să-ţi găseşti propriul tău drum în această lume. Aşa cum ştii, sunt o fiinţă nesăbuită, orgolioasă şi nefericită şi am vrut să te scutesc de umilinţa şi dezonoarea aduse din vina mea în viaţa celor pe care i-am iubit. Dar m-am purtat din nou cu nesăbuinţă şi vanitate; acum înţeleg că doar într-un singur mod îţi voi putea reda libertatea...

Nu-ţi cer decât să-mi îndeplineşti o ultimă dorinţă – să ai grijă de Paulette, ale cărei speranţe de fericire tot eu le-am distrus. Ai acum o carieră şi fără îndoială o vei continua cu succes; pentru ea va fi însă mai greu. Dacă am însemnat ceva pentru tine, atunci te rog să faci, în numele meu, ceea ce nu am fost eu în stare să fac: să-mi repari greşelile.

Nădăjduiesc că într-o bună zi vei reuşi să te ierţi şi s-o ierţi şi pe femeia al cărei destin nefericit a fost să fie

a ta,
Cathy
29 mai 1841

DOUĂZECI ŞI DOI

Armata britanică şi-a adunat trupele imediat ce a trecut furtuna: s-a dat de urma unităţilor rătăcite şi cele trei brigăzi s-au retras apoi în grabă la adăpostul celor patru fortăreţe.

Dar conflictul era departe de a se fi încheiat: demonstraţiile de ostilitate au continuat încă două zile, timp în care douăzeci şi cinci de mii de ţărani s-au strâns ca să ţină piept cotropitorilor; mergeau cu drapelul satului lor în frunte şi nu ascultau decât de conducătorii aleşi de ei.

Comandanţii britanici au răspuns trimiţând încă un ultimatum mandarinilor, avertizându-i că vor ataca oraşul, dacă mulţimea nu se va potoli. Ameninţările i-au determinat pe oficiali să intervină, şi sătenii au fost convinşi în cele din urmă să se întoarcă la casele lor. Doar atunci s-au retras trupele britanice de pe înălţimile de deasupra Cantonului.

Kesri nu era la curent cu aceste evenimente, şi nu a aflat decât mult mai târziu. Armata era încă închisă în forturi când rana i se gangrenase şi fusese nevoie să i se amputeze piciorul.

În tot acest timp, Kesri nu prea îşi dădea seama unde se află, din cauza dozelor masive de morfină pe care le primea. Da, într-o scurtă perioadă de luciditate, şi-a dat seama că lângă patul lui stătea căpitanul Mee şi îl privea.

Când căpitanul îl văzu deschizând ochii, îl întrebă, cu glas tremurat:

– Havildare, cum te mai simţi?

– Sunt încă viu, Kaptan-sahib, şopti Kesri.

– Îmi pare rău, havildare...

– Nu trebuie să vă pară rău, Kaptan-sahib. Iată-mă aici, astăzi – nu aş fi crezut niciodată.

– Nici eu n-aş fi aici dacă nu erai tu, zise căpitanul. Camaronienii nu ne-ar fi găsit la timp dacă n-ai fi reuşit să faci puştile alea să tragă. Cine ştie ce s-ar fi întâmplat?

– Am avut noroc, Kaptan-sahib.

– N-a fost numai norocul, zise căpitanul. Ceea ce-ai reuşit să faci cu muschetele alea – asta ne-a salvat. Să ştii, comandantul te-a recomandat să fii decorat pentru vitejie pe câmpul de luptă.

– Mulţumesc, Kaptan-sahib.

– Mâine vom pleca la vasul nostru de transport, la Whampoa, spuse căpitanul Mee. De acolo vei fi evacuat la Hong Kong. Acolo o să fii îngrijit cum trebuie – le-am cerut să-ţi dea o cameră unde să stai singur. Iar lascarul Maddow te va însoţi; a cerut asta în mod expres.

– Mulţumesc, Kaptan-sahib. Vă sunt recunoscător.

– Nu fac mai mult decât ceea ce meriţi.

Căpitanul îl bătu pe Kesri pe umăr.

– De îndată ce mă voi întoarce la Hong Kong, o să vin să te văd. Nu cred că va trece mult timp.

– Da, Kaptan-sahib. Mulţumesc.

Zile în şir după aceea, Kesri nu era conştient decât de prezenţa lui Maddow lângă el – îi schimba hainele, îi curăţa ciotul, îi golea oala de noapte, îi dădea morfina.

Într-una din zile, Kesri avu un moment de revenire şi îl întrebă:

Batavela – spune-mi, de ce mă îngrijeşti? De ce ai venit înapoi după mine în ziua când am fost doborât? Nu ai nicio obligaţie – nu eşti soldat. Nu-ţi dai seama că puteai fi ucis?

Se scurseră câteva minute până ce Maddow îi răspunse:

Kesri Singhji, am făcut totul pentru sora ta. Ştiam că, dacă nu le fac, nu aş mai putea niciodată să mă uit în ochii ei.

Sora mea? Vrei să spui sora mea, Deeti?

Da, Deeti.

Totul îi era clar acum; în timp ce Kesri aluneca din nou în vis, chipul lui Deeti îi apăru în faţă şi ştiu că, încă o dată, ea fusese la cârma destinului lui.

La început toţi au crezut că trupul doamnei Burnham a rămas

blocat în interiorul *Anahitei* şi nu va putea fi scos niciodată la suprafaţă. Dar la două zile după furtună, chiar în după-amiaza în care Mr Burnham s-a întors la Hong Kong, cadavrul a fost găsit la marginea estică a golfului.

Mr Burnham era copleşit de durere, aşa că Zachary şi Mr Doughty organizară înmormântarea. Hotărâră să o îngroape în cimitirul protestant din Macao. Se cumpără de îndată sicriul şi corpul fu dus a doua zi. Înmormântarea avu loc spre sfârşitul după-amiezii şi veniră mulţi oameni.

În timpul ceremoniei, Zachary o căuta din ochi pe Paulette. Dar nu o zări decât la sfârşit: era în fundul cimitirului, aşezată pe un mormânt acoperit de muşchi, cu faţa îngropată într-o batistă. Se furişă încet în spatele ei, ca să nu îi dea timp să fugă.

– Miss Paulette?

Ea îşi dădu la o parte batista şi se uită în sus, la el.

– Da?

– Îmi permiteţi să mă aşez, Miss Paulette? spuse el.

Ea înălţă din umeri, indiferentă, şi el îşi dădu seama că nu îi mai păsa. Îşi îngropă din nou chipul în batistă.

După ce lăsă să treacă câteva minute, Zachary îşi drese glasul:

– Miss Paulette, Mrs Burnham şi-a dorit foarte mult ca noi doi să ne împăcăm – şi asta mi-a spus-o ea însăşi.

– Ce-aţi spus?

Dădu batista la o parte şi îi aruncă o privire uimită.

– Da, Miss Paulette, insistă Zachary. Mi-a spus că *eu* trebuie să am grijă de *dumneata*.

– Oare aşa să fie, Mr Reid? replică ea. Pentru că mie mi-a spus altceva.

– Ce anume?

– A spus că eu sunt singura dumitale speranţă şi că *eu* ar trebui să am grijă de *dumneata*.

Rămaseră tăcuţi un timp, şi apoi Zachary zise:

– Îmi permiteţi măcar să vin să vă vizitez grădina?

– Dacă doriţi cu adevărat, nu o să vă împiedic, spuse ea.

– Vă mulţumesc, Miss Paulette, zise el. Sunt convins că Mrs Burnham s-ar bucura.

Kesri nu l-a mai văzut pe căpitanul Mee până ce Voluntarii Bengalezi nu au fost trimişi înapoi la Hong Kong.

Kesri petrecuse o săptămână în noua cazarmă construită pe insulă. Într-o seară, pe când picotea la lumina lumânării de lângă pat, uşa se deschise larg. Mai întâi, Kesri crezu că era Maddow care se întorcea de la vreo treabă. Dar apoi îşi dădu seama că silueta din pragul uşii era a căpitanului Mee; avea capul gol şi se clătina puţin pe picioare; în mâini ţinea o geantă de piele.

Era o zi călduroasă şi Kesri dăduse la o parte cearceaful. Acum însă începu să îl caute prin pat, încercând să se acopere, pentru a-l scuti pe căpitan de vederea ciotului său. Dar cearceaful îi tot scăpa din mâini şi, în cele din urmă, căpitanul Mee fu cel care îl aşternu peste el.

– Îmi pare rău că am dat buzna aşa, havildare.

Vorbea puţin împleticit şi Kesri îşi dădu seama că mirosea a băutură.

– E-n regulă, Kaptan-sahib, spuse Kesri. Mă bucur să vă văd.

Căpitanul Mee încuviinţă din cap şi se aşeză pe scaunul de lângă pat. Era acum aproape de lumânare şi, în lumina ei, Kesri văzu că era tras la faţă iar ochii injectaţi aveau cearcăne întunecate. Kesri se ridică mai sus pe perne şi spuse:

– Ce mai faceţi, Kaptan-sahib?

Spre surprinderea lui, nu primi niciun răspuns; căpitanul Mee se lăsă înainte pe scaun şi, cu coatele sprijinite pe genunchi, îşi îngropă faţa în mâini. După câteva minute, Kesri îşi dădu seama că plângea cu hohote. Nu zise nimic şi îl lăsă să plângă. Apoi, când umerii căpitanului încetară să mai tresalte, Kesri spuse:

– Kaptan-sahib, ce e? Ce s-a întâmplat?

Căpitanul Mee ridică privirea. Ochii îi erau şi mai roşii ca înainte.

– Havildar, nu cred că ai auzit – de Cathy... Mrs Burnham...

– Ce să aud, sir?

– A murit.

– Nu! strigă Kesri, tulburat peste măsură. Dar ce s-a întâmplat?

– În timpul furtunii – era la bordul unui vas care s-a scufundat. E tot ce ştiu.

Bâjbâind după cuvinte, Kesri spuse:

– Kaptan-sahib... Nu ştiu... nu ştiu ce să...

Căpitanul Mee îi făcu semn să tacă.

– E-n regulă – nu e nevoie să spui nimic.

Se întoarse brusc într-o parte şi luă de jos geanta pe care o adusese cu el.

– Ţi-am adus ceva, havildare.

– Mie?

– Da.

Puse geanta în mâinile lui Kesri.

– Deschide-o.

Geanta era foarte grea pentru dimensiunile ei şi, în timp ce desfăcea catarama, Kesri auzi un zgomot de metal care zgârie alt metal. Căpitanul Mee ridică lumânarea, în timp ce Kesri se uita înăuntru.

Mai întâi Kesri crezu că nu vede bine şi îşi mută privirea în altă parte, neîncrezător. Apoi privi din nou şi ochii i se opriră asupra strălucirii ornamentelor de aur şi luciului monedelor de argint.

– Ce-i asta, Kaptan-sahib?

– Partea mea din prada de război. Iar ieri am primit soldele restante şi primele – le-am pus tot aici. Cât despre rest, nu mai întreba.

– Dar nu pot să primesc toate astea, Kaptan-sahib.

– Ba poţi. Îţi eram dator.

– Nu, Kaptan-sahib – e mai mult decât îmi eraţi dator. Mai

mult decât am câştigat eu vreodată. Nu pot primi.

Căpitanul se ridică în picioare.

– Totul e al tău, zise el cu asprime. Trebuie să primeşti.

– Dar...

Căpitanul Mee îl întrerupse, punându-i o mână pe umăr.

– Rămas bun, havildare.

– De ce rămas bun? spuse Kesri, dar uşa era deja închisă.

Plecarea bruscă a căpitanului Mee îl lăsă p Kesri descumpănit; vorbele lui i se tot învârteau prin cap şi, cu cât se gândea mai mult la ele, cu atât era mai neliniştit.

În timp ce stătea aşa, neajutorat, în pat, Kesri încerca să se gândească cum ar fi putut împiedica ceea ce credea că o să se întâmple. Îi trecu prin minte să vorbească cu un alt ofiţer, dar se îndoia că l-ar fi crezut cineva dacă nu ar fi dezvăluit întreaga poveste despre căpitanul Mee şi Mrs Burnham – şi asta nu era în stare să facă. Ar fi crezut oricum că spune minciuni – cum putea un havildar să ştie aşa ceva?

Când se întoarse Maddow, Kesri îl întrebă:

Ştiai că memsahib-Burnham a murit?

Da, zise Maddow, am auzit.

De ce nu mi-ai spus?

M-am gândit că o să-ţi spun mai târziu, Kesriji. De unde ai aflat?

Kaptan-sahib a venit la mine...

Dacă nu l-ar fi durut atât de rău piciorul, Kesri nu şi-ar fi luat medicamentele în seara aceea; avea o presimţire atât de puternică, încât ar fi vrut să rămână treaz. Dar când veni vremea, nu putu să refuze; îşi luă doza de morfină şi căzu repede într-un somn adânc, fără vise. Se trezi câteva ore mai târziu.

Maddow îi scutura umărul.

Kesriji! Kesriji!

Kaa horahelba? Ce e?

Ascultă, Kesriji – e vorba de Mee-sahib.

Kesri se ridică în capul oaselor şi îşi frecă ochii cu pumnii, încercând să-şi limpezească mintea

Ce s-a întâmplat?

Kesriji – a avut loc un accident. Kaptan-sahib îşi curăţa arma. S-a descărcat singură.

Ce e cu el? E grav rănit?

Nu, Kesriji. E mort.

Kesri îl prinse pe Maddow de braţ şi încercă să-şi răsucească corpul:

Ajută-mă să mă ridic; vreau să merg acolo; vreau să-l văd.

Kesri nu învăţase încă să folosească cârja. Îşi petrecu un braţ în jurul gâtului lui Maddow şi ţopăi pe lângă el, spre camerele ofiţerilor, acolo unde se vedeau agitându-se infirmierii şi paznicii.

La jumătatea drumului, îi opri un sergent din Regala Irlandeză:

– Staţi pe loc!

– Vă rog, lăsaţi-mă să trec, spuse Kesri. Mee-sahib a fost comandantul companiei mele.

– Îmi pare rău. Astea-s ordinele. Nu are voie nimeni să treacă mai departe.

Kesri înţelese că sergentul nu avea să cedeze. Porni înapoi, oftând.

Abh to woh unke hain, spuse el, mai mult pentru sine decât pentru Maddow – acum e al lor; noi nu mai avem niciun drept să-l vedem.

Ajutat de Maddow, sări într-un picior până la el în cameră şi se prăbuşi din nou pe pat.

Dar acum, în ciuda efectelor medicamentului, Kesri nu putea să mai adoarmă; se gândea la toţi anii de când îl cunoştea pe căpitanul Mee şi la bătăliile în care luptaseră împreună. Era o ruşine că murise astfel; meritase o moarte demnă de un soldat. Ce irosire – viaţa căpitanului Mee şi viaţa lui. Pentru ce? O pensie? O medalie?

Kesri luă în mână geanta pe care i-o dăruise căpitanul Mee şi îşi trecu degetele peste monede: acolo era mult mai mult decât pensia ce i se cuvenea.

Şi deodată îl fulgeră un alt gând: ofiţerii ştiau cu siguranţă că Mee îşi primise de curând solda din urmă şi toate primele; aveau să caute banii în camera lui şi, când nu-i vor găsi, vor deschide probabil o anchetă.

Ce s-ar fi întâmplat dacă ofiţerii ar fi aflat că Kesri avea la el o geantă plină de aur şi argint? Ar fi crezut oare că căpitanul Mee i-ar fi putut da havildarului său un asemenea dar?

Sau ar fi găsit un pretext să i-l ia?

Kesri nu suporta nici măcar să se gândească la aşa ceva: mai bine să arunce geanta în apă decât să i-o ia ei.

Se întoarse pe o parte şi îi şopti lui Maddow:

Ascultă, eşti treaz?

Ji, Kesriji. Vreţi medicamentul pentru durere?

Nu. Vreau să te întreb ceva.

Ji, Kesriji.

Atunci, în ziua când a dispărut băiatul acela...

Da?

Tu l-ai ajutat, nu-i aşa? L-ai ajutat să fugă, împreună cu bărbaţii ăia cu care ai stat de vorbă – aşa e?

De ce mă întrebaţi? zise Maddow încet.

Mă gândeam, spuse Kesri, că dacă ai putea să vorbeşti cu oamenii ăia din nou, poate ne-ar ajuta şi pe noi să fugim – pe mine şi pe tine? Crezi că se poate aranja?

Prima licitaţie de terenuri a Hong Kongului ocupat de britanici s-a ţinut pe 14 iunie 1841, la două săptămâni după furtună.

Suprafaţa scoasă la vânzare era mai mică decât se aşteptaseră toţi. Consta în numai cincizeci de parcele, fiecare cu o deschidere la mare de o sută de picioare, situate de-a lungul unei porţiuni de ţărm aflate pe partea dinspre apă a singurului drum de calitate al insulei: Queen's Road. Autorităţile anunţaseră dinainte că valuta licitaţiei avea să fie lira sterlină. Dar, dat fiind că dolarii spanioli erau încă folosiţi pe scară largă, se consideră necesar să se stabilească o rată fixă de

schimb – şi fu anunţată ca fiind de patru şilingi şi patru pence pentru un dolar de argint. Se comunică, de asemenea, că licitaţia avea să înceapă la zece lire şi să urce în incrementuri de zece şilingi. În decurs de şase luni de la cumpărarea pământului, fiecare cumpărător avea obligaţia să construiască o clădire evaluată la o mie de dolari sau mai mult; ca garanţie pentru acest proiect, avea să fie depusă la trezorerie o sumă de cinci sute de dolari cu titlu de „bani de bună credinţă".

Deşi nu erau prea mulţi cei care puteau îndeplini aceste condiţii, evenimentul a atras o sumedenie de spectatori de pe zecile de vase ancorate în golful Hong Kong. Pasageri, supraveghetori de mărfuri, marinari, bo'sunі şi chiar băieţi de cabină au năvălit spre noul depozit de la East Point al lui Mr Lancelot Dent – locul unde se ţinea licitaţia. Chiar dacă nu licitau, măcar aveau ocazia să-şi umple nările cu miros de bani.

Şedinţa fu condusă de Mr J. Robert Morrison, secretarul în funcţie şi şeful trezoreriei Camerei de Comerţ. Fuseseră aduse doar câteva zeci de scaune, pentru că nu se aştepta să participe prea multă lume. Când depozitul începu să se umple, Mr Morrison dădu dispoziţii ca doar cei care participau la licitaţii să se aşeze pe scaune; spectatorii aveau să stea în picioare, în fundul sălii, într-o porţiune încercuită cu cordon.

Licitaţia se desfăşură într-un ritm alert încă de la început. Unii negustori primiseră deja partea lor din despăgubirea de şase milioane de dolari plătită de chinezi; prin urmare se prezentaseră la licitaţie cu buzunarele doldora de bani.

Una dintre cele mai mari parcele de teren, de 30.600 picioare pătrate, se adjudecă pentru suma de 265 de lire; una şi mai întinsă, de 35.000 de picioare, se vându pentru 250 de lire, aşezarea lui fiind mai puţin favorabilă. Foarte puţine terenuri s-au dat pentru sume sub 25 de lire; cele mai multe au adus dublul acestei sume. Un singur teren a rămas nevândut.

Negustorii parşi se numărară printre cei mai entuziaşti participanţi la licitaţie; sethii cumpărară în total nu mai puţin de zece parcele. Familia Rustomjee din Bombay achiziţionă

mai mult decât orice alt grup de ofertanţi, ajungând la o suprafaţă de 57.600 de picioare pătrate. Seth Hormuzjee Rustomjee singur cumpără şase loturi, cu o suprafaţă totală de 36.000 de picioare pătrate, pentru suma de 264 de lire.

Al doilea mare cumpărător fu Jardine, Matheson and Co., care achiziţionă trei loturi alipite, la preţul de 565 de lire, în suprafaţă totală de 57.150 picioare pătrate. Mr Dent, de la care toţi se aşteptau să cumpere la fel de mult, îi dezamăgi pe ofertanţi, cheltuind doar 144 de lire pe două terenuri care însumau modesta suprafaţă de 14.800 de picioare pătrate.

Ca gest de preţuire deosebită, câţiva potenţiali cumpărători au primit permisiunea de a rezerva un teren pe care îl vor cumpăra mai târziu. Unul dintre ei a fost Fitcher Penrose care nu a putut să participe la licitaţie din motive de sănătate precară. Altul a fost Zadig Bey, care ţinea doliu după finul lui; deşi veni la licitaţie împreună cu Shireen, niciunul din ei nu făcu o ofertă.

Aceasta fu prima apariţie în public a lui Zadig împreună cu Shireen, şi mulţi o interpretară ca o declaraţie a intenţiei lor de a se căsători. Câţiva şi-au ţinut chiar răsuflarea atunci când i-au văzut intrând în depozit, închipuindu-şi că aveau să asiste la repudierea publică a lui Shireen de către cei de aceeaşi religie cu ea, dar rămaseră cu buza umflată – nu numai că Shireen nu fu alungată, ci dimpotrivă, compatrioţii ei parşi o întâmpinară cu multă căldură. La puţin timp după aceea, au fost văzuţi discutând într-un mod atât de cordial, încât nimeni nu se mai îndoia că sethii erau împăcaţi cu ideea căsătoriei ei cu cineva din afara comunităţii.

Shireen primise şi ea despăgubiri pentru pierderea pe care o suferise, cu doi ani în urmă, în timpul crizei opiului, soţul ei. Cea mai mare parte fusese trimisă la Bombay, pentru plata datoriilor făcute de el; în plus, Shirin le trimisese sume mari de bani celor două fiice ale sale. Dar, chiar şi după aceste cheltuieli, îi rămăsese o avere considerabilă, ce se ridica la zeci de mii de dolari de argint.

Cei care erau la curent cu evenimentele, ştiau că Shireen era o femeie bogată şi mulţi fură uimiţi să vadă că nu participase la licitaţie. Mai târziu, când s-a dus să-l felicite pe Seth Hormuzjee Rustomjee, acesta chiar a întrebat-o ce anume o oprise să facă o ofertă. Răspunsul lui Shireen a fost că se hotărâse să aştepte până ce erau scoase la vânzare pământurile de pe coama „Muntelui Liniştit".

De ce?

Aerul e mai curat acolo, îi explică Shireen.

Şi îi mai spuse că voia să construiască un spital public, în memoria răposatului ei soţ, Bahram Moddie.

La sfârşitul licitaţiei, s-a aflat că o bucată de pământ, formată din loturile numerotate de la 16 la 20, fusese rezervată de un cumpărător al cărui nume nu se anunţase; fiind una din cele mai mari achiziţii ale zilei, a dat naştere la tot felul de speculaţii.

Mai târziu, după ce spectatorii s-au împrăştiat şi servitorii lui Mr Dent i-au servit cu şampanie pe câştigătorii licitaţiei, Mr Morrison a fost asediat cu întrebări despre identitatea cumpărătorului. Protestele lui, cum că nu era în măsură să o dezvăluie, nu prea i-au încălzit pe membrii adunării. S-a iscat atâta zarvă, încât omul a ridicat mâinile şi a strigat:

– Domnilor, vă pot spune doar atât: cumpărătorul se află în acest moment printre noi. Dacă va fi dispus să-şi dezvăluie numele, atunci o va face şi singur.

S-a lăsat o tăcere, care a durat până ce Mr Burnham, îmbrăcat cu haine de doliu, a ieşit din mulţime şi s-a întors cu faţa spre cei prezenţi.

– Doamnelor şi domnilor, a spus el. Îi sunt recunoscător domnului Morrison pentru scrupulozitatea cu care mi-a respectat cererea de confidenţialitate. Nu i-am cerut să ascundă numele cumpărătorului din dorinţa de a da naştere vreunui mister. Ci pentru că, dacă l-ar fi făcut public, ar fi fost necesar să mai fac un anunţ – unul pe care l-am considerat nepotrivit

în timpul perioadei de doliu. Dar acum mă gândesc că nimeni nu s-ar bucura mai mult de această veste decât răposata mea soţie iubită, aşa că nu mai are rost să amân.

Aici Mr Burnham se opri şi îi făcu semn lui Zachary să vină lângă el. Mr Burnham îi puse o mână pe umăr şi continuă:

– Doamnelor şi domnilor, am plăcerea să vă anunţ că loturile de la 16 la 20 au fost cumpărate de o nouă entitate, întemeiată chiar în cursul acestei săptămâni – firma Burnham and Reid.

Izbucni un val de aplauze şi Mr Burnham aşteptă să se potolească:

– Ar fi nedrept din partea mea, continuă el, dacă aş omite să menţionez o altă colaborare pe care am început-o astăzi, o asociere ce am convingerea că va contribui considerabil la consolidarea companiei noastre.

Mr Burnham făcu din nou un semn de invitaţie şi un alt bărbat veni să i se alăture, lui şi lui Zachary, stârnind un val de uimire. Pentru că atunci când bărbatul îmbrăcat cu un costum croit impecabil se întoarse cu faţa spre audienţă, toţi văzură că era chinez.

– Doamnelor şi domnilor, zise Mr Burnham, vă anunţ cu mândrie că de acum încolo firma Burnham and Reid va lucra în strânsă colaborare cu bunul nostru prieten, Mr Leonard Chan.

Mr Burnham prinse încheietura mâinii lui Zachary cu mâna dreaptă şi pe a domnului Chan cu stânga şi le ridică braţele în sus, cu un gest triumfător.

Unul din puţinii spectatori care au rămas în sală era Babu Nob Kissin, care privea acum totul dintr-un colţ întunecat din fundul sălii. La gestul victorios al celor trei bărbaţi, inima i se umplu de bucuria celui care ştie că a dus la bun sfârşit o sarcină anevoioasă. Gomustaul simţi cum ochii i se umplu de lacrimi, amintindu-şi de ziua când îl văzuse pe Zachary pentru prima

dată, pe *Ibis*: i se părea un adevărat miracol că, într-un răstimp atât de scurt, flăcăul naiv şi vesel ajunsese o adevărată întrupare a spiritului Kali-yuga; şi se mai minuna că o fiinţă umilă ca el contribuise la înfăptuirea acestei schimbări. Ştia, de bună seamă, că rolul pe care îl jucase în ascendenţa celor trei era modest – dar totuşi era încredinţat că atunci când va veni ziua judecăţii şi avatarul lui Kalki va coborî pe pământ, i se va recunoaşte meritul de a fi grăbit cu cel puţin un deceniu sau două venirea pralayei. Era tot ce-şi dorea: nu aspira la recompense lumeşti sau faimă. Îi era de ajuns că fusese primul dintre compatrioţii săi care îşi dăduse seama că destinul lor era să-i slujească pe cei aleşi să pregătească calea lui Kalki, să le fie gomuste credincioase, pentru a grăbi sfârşitul lumii.

Îi trecu prin minte că *Ibis*, această minunată corabie a schimbării, fusese cea care îl dusese pe drumul destinului său şi simţi deodată o dorinţă nestăpânită să-şi aţintească din nou privirea asupra acestui vas plin de amintiri binecuvântate. Alergă afară, într-un vârtej de galben de şofran, şi i se înfăţişă un nou miracol: *Ibis*, ancorat în timpul ultimelor zile în apele de la East Point, dispăruse ca prin farmec.

În altarul lui Deeti, sus pe culmile de pe Morne Brabant, în colţul dinspre sud-vest al insulei Mauritius, o încăpere separată e dedicată episodului din viaţa lui Maddow Colver denumit mai târziu „Evadarea". Această parte a „templului amintirilor" era îndrăgită în mod aparte de Fami Colver, mai ales de către cei mai tineri, chutka şi chutki, laika şi laiki: în fiecare an, în Gran Vakans, atunci când familia pleca în pelerinajul anual la „templul amintirilor", aşteptau cu sufletul la gură clipa când Deeti avea să le arate imaginea stilizată a unui sampan cu şase siluete aşezate în el: Serang-Ali, pe care îl puteai recunoaşte după gura roşie ca sângele; Jodu cel cu trei sprâncene; Neel, cu jurnalele lui; Raju, cu pălăria lui de flautist; Kesri care era întotdeauna desenat cu o puşcă şi, bineînţeles, patriarhul însuşi – Maddow Colver.

– Ekut, ekut! striga Deeti, şi hoarda de bonoy, belseri, bowji, salas, sakubay şi alte rubedenii stăteau cu ochii pe degetul ei, care desena drumul sampanului lui Jodu traversând golful, din partea Kowloonului până ce trăgea lângă *Ibis*, care rămăsese practic pustiu, pentru că secundul plecase să vadă licitaţia de pământuri iar marinarii erau fie pe ţărm, fie dormeau.

Iată vwala!

Degetul ei se oprea deasupra lui Serang Ali:

Îl vedeţi pe acest gran-koko cu capul plin de mulugande? El e marele burrburiya care a ticluit încă o dată planul de evadare. Vedeţi acum cum se avântă pe punte, cu Jodu şi Maddow în urma lui? În doar câteva minute echipajul e prizonier în castelul prova şi acum urcă la bord Kesri, Raju şi Neel.

Cât ai bate din palme, pânzele sunt desfăcute şi vântul suflă în ele, iar până la sfârşitul licitaţiei goeleta s-a topit în zare...

Atunci când a început să aştearnă pe hârtie povestea pasagerilor de pe *Ibis*, autorul spera ca ea să cuprindă şi lista documentelor pe care se bazează cea mai mare parte a acestei cronici; este vorba despre arhiva lui Neel, iar din ea fac parte nu doar însemnările, notele şi bileţelele lui, ci şi o bogată colecţie de cărţi, tablouri şi documente adunate în anii în care Neel a condus tipografia din Shanghai, împreună cu partenerul său, Compton (Liang Kuei-ch'uan).

Autorul este de părere că istoria arhivei şi a felului în care a supravieţuit ar fi fost cea mai interesantă parte şi a tot sperat că va reuşi să facă din ea punctul culminant - *tamám-shudul* romanului. Dar, ca să poată zugrăvi întâmplările în ordinea desfăşurării lor, naraţiunea ar fi trebuit să ajungă cronologic cu un secol mai târziu; mai precis, să ajungă la anii dinaintea celui de-al doilea război mondial – perioada în care strănepoţii lui Neel au reuşit să scoată pe ascuns din China cea mai însemnată parte a arhivei.

Din nefericire, în cei zece ani de muncă asiduă, autorul nu a reuşit să ducă firul povestirii mai departe de patru ani: de la 1838 până la 1841. Aşadar un întreg secol de evenimente rămâne neacoperit, iar autorul se simte dator să recunoască faptul că, până la sfârşitul vieţii sale, e puţin probabil să aştearnă pe hârtie peripeţiile arhivei şi a felului în care a supravieţuit. Pe de altă parte, ideea de a-i spune povestea pe scurt, scoasă din ordinea firească a întâmplărilor aşa cum s-au petrecut, i se pare o trădare a întregului proiect: decât s-o scrie în grabă, mai bine să nu o scrie niciodată.

Voi încheia romanul de faţă cu precizarea că în China războiul a continuat încă cincisprezece luni, de la data când Neel a reuşit să evadeze la bordul lui *Ibis*, în iunie 1841. În tot acest timp Neel a urmărit cu atenţie mişcările forţei de expediţie britanice care, în acel moment, îşi mărise rândurile considerabil. Armata britanică a continuat să înainteze spre nord, în direcţia Beijingului şi, în drumul ei, a dezlănţuit atacuri succesive în Xiamen, Zhoushan, Ningbo şi Shanghai, provocând atâtea pagube şi pierderi de vieţi omeneşti încât, în cele din urmă, împăratului Daoguang nu i-a mai rămas decât să-şi autorizeze reprezentanţii să capituleze şi să accepte condiţiile invadatorilor.

Dintre aceste condiţii, cele mai importante au fost: cedarea oficială a Hong Kongului, deschiderea a cinci porturi pentru comerţul

internațional și plata unei despăgubiri enorme, ce se ridica la douăzeci și unu de milioane de dolari de argint. Actul care a oficializat capitularea e cunoscut în istorie ca Tratatul de la Nanking și a fost semnat pe 29 august 1842, la bordul navei NHS *Cornwallis* (despre care Neel notează cu amărăciune: „această corabie, construită în șantierul naval Wadia din Bombay, a fost botezată după un ins al cărui nume va fi de-a pururea precedat de epitetul *măcelarul* și ale cărui rămășițe pământești sunt îngropate la Ghazipur, la o aruncătură de băț de Fabrica de Opiu").

Conținutul tratatului a fost făcut public și difuzat în engleză, chineză și în alte limbi: un artist pe nume Henry Cullen a realizat chiar o imagine fotografică după el. Neel a reușit să pună mâna pe un exemplar, plătindu-l foarte scump, dar la vederea lui a fost cuprins de simțăminte atât de intense, încât s-a apucat să îl mâzgălească, adăugând comentarii pe margini și subliniind paragrafe – de exemplu, cel în care se stipula abolirea vechilor practici comerciale Co-Hong. Una din clauzele care l-au înfuriat peste măsură a fost cea care prevedea ca, începând de la acea dată, guvernul britanic și guvernul chinez să trateze „de pe picior de egalitate", prin discuții directe între reprezentanții acestora. Neel notează cu sarcasm că, având în vedere felul în care occidentalii interpretau cuvântul „egalitate", clauza avea să însemne exact opusul a ceea ce stipula: adică, de la acea dată, britanicii aveau să fie cei care dictează termenii relațiilor comerciale. Mai face o însemnare și pe marginea clauzei în care China se obliga să-i despăgubească pe britanici pentru costurile și daunele suferite în urma invaziei: „Deci tot chinezii au plătit prețul catastrofei care s-a abătut asupra țării lor!"

E curios că nu i s-a părut demnă de un comentariu mai aprofundat tocmai clauza ce avea să devină cu timpul cel mai celebru paragraf al tratatului – cea prin care se oficializa cedarea Hong Kongului; în dreptul ei, scrie doar: „Dar n-au pus deja mâna pe el?"

În cursul deceniului următor Neel nu a precupețit niciun efort sau cheltuială pentru a-și procura toate materialele legate de evenimentele ce au culminat cu Tratatul de la Nanking, adică tot ce era legat de conflictul rămas în istorie sub denumirea de Primul Război al Opiului (e inutil să precizez că cel de al Doilea Război al Opiului va mări considerabil colecția lui Neel de documente). Mai târziu, Raju avea și el să-și aducă o contribuție însemnată la creșterea arhivei: mânat de dorința arzătoare de a înțelege întâmplările prin

care trecuse în copilărie, avea să înceapă să caute neobosit orice material legat de problemele militare – povestiri, manuale, dări de seamă, memoriale, hărţi, dar mai ales relatări ale celor ce fuseseră martori oculari al bătăliilor prin care trecuse şi el.

Atunci când arhiva a fost scoasă din China, împrejurările au fost de aşa natură, încât mai multe tomuri voluminoase au trebuit distruse sau abandonate, pentru a putea salva scrierile lui Neel. Din fericire, atât Neel cât şi Raju au întocmit cu conştiinciozitate un catalog amănunţit al întregului material; în acesta au fost trecute nu numai documentele aflate în posesia lor, ci şi cele pe care sperau să le obţină (nu au omis nici lista unor documente interzise, precum mai multe rapoarte guvernamentale secrete).

Deşi catalogul a supravieţuit, timpul a fost neiertător cu el: pagini rupte, pagini lipsă; multe însemnări nu se mai disting, sub petele de umezeală sau mucegai; altele au fost devorate de viermi, furnici şi alte insecte dăunătoare. Şi totuşi, din ceea ce a rămas, s-a putut alcătui o „bibliotecă virtuală" a tuturor izvoarelor pe care le-ar fi folosit Neel dacă i-ar fi fost cu putinţă să relateze el însuşi aceste întâmplări. Autorul a reuşit astfel să identifice următoarele surse: *Catalog anual sau rezumat al evenimentelor istorice şi politice din anul 1841* (Londra, 1842); Căpitan Sir Edward Belcher, *Povestea unei călătorii în jurul lumii la bordul lui Sulphur, vasul Majestăţii Sale, în anii 1836-1842, cuprinzând descrierea operaţiunilor navale din China* (Henry Colburn, Londra, 1843); William Dallas Bernard şi Sir William Hutcheon Hall, *Nava Nemesis în China – cuprinzând istoria ultimului război în acea ţară; cu o relatare completă despre colonia Hong Kong* (Henry Colburn, Londra, 1846); John Elliot Bingham, *Povestea expediţiei în China de la începutul războiului până la sfârşitul lui, în 1842,* Volumele I şi II (Henry Colburn, Londra, 1843); Elijah C. Bridgman, *Descrierea oraşului Canton* (Canton, 1834), *Catalogul bibliotecii fabricii engleze din Canton, China* (tipărit de Editura Onorabilei Companii a Indiilor Orientale, Macao,1819); *Arhivele chineze*şti, Vol. VII-X; *Actele dezbaterilor Camerei Lorzilor, Sesiunea 1840*, Vol. VIII; *Corespondenţa referitoare la China* (prezentată ambelor Camere ale Parlamentului din ordinul Majestăţii Sale, 1840, tipărită de T.R. Harrison, Londra, 1840); James Cuninghame, *Tactica armatei britanice analizată amănunţit şi reflecţii asupra ştiinţei şi principiilor războiului* (Londra, 1804); Căpitan Arthur Cunynghame, *Războiul opiului – Memorii ale serviciului meu în China* (Philadelphia,

1845); Sir John F. Davis, *Crochiuri chinezeşti* (Charles Knight, Londra, 1836); Căpitan F.B. Doveton, „Amintiri despre războiul din Burma", *Jurnalul şi magazinul lunar asiatic*, vol. XL, Seria nouă, ian.-apr. (W.H. Allen, Londra, 1843); C. Toogood Downing, *Fanqui – Diavolii străini în China anilor 1836-37*, trei volume, (Editura Henry Coburn, Londra, 1838); Emile D. Forgues, *China deschisă*; *Aventurile unui fan-qouei în ţara lui Ţin, scrisă de Scaraoţchi – cu ilustraţii de Auguste Borget* (H. Fournier, Paris, 1845); căpitan şi adjutant F.A. Griffiths, *Manual şi compendiu pentru artilerişti* (Woolwich, 1839); A. Haussmann, „Războiul din China relatat de un francez", *Revista United Services*, Vol. I, Vol.71, (1853, paginile 50-63; 212-20; 571-80); William C. Hunter, *Fan-kwae în Canton, înainte de semnarea tratatului, 1825-1844; Marşul unui regiment bengalez de infanterie în Scinde (Panorama)* (Ackermann, Londra, 1830); Lordul Jocelyn, *Şase luni alături de expediţia chineză sau pagini din jurnalul unui soldat* (John Murray, Londra, 1841); Sir Andrew Ljungstedt, *Schiţă istorică a aşezărilor portugheze din China şi a misiunii romano-catolice din China* (Boston, 1836); căpitan Granville G. Loch, *Evenimentele de la sfârşitul campaniei din China: Operaţiunile de la Yangtzekiang şi tratatul de la Nanking* (John Murray, Londra, 1843); D. McPherson, *Războiul din China: Povestea expediţiei din China* (Londra, a treia ediţie, 1843); Alexander Murray, *Întâmplările din China sau povestea unui ofiţer înrolat în fosta expediţie chineză, de la recâştigarea Chusanului în 1841 până la pacea de la Nanking din 1842* (Londra, 1843); Gideon Nye, *Zorii vieţii mele în China: cuprinde o istorie a intervenţiilor străine, din 1833, ultimul an al supremaţiei onorabilei Companii a Indiilor Orientale, şi până la sechestrarea comunităţii străine din 1839, Canton, 1873; Pekin, scopul şi singura speranţă de pace. Cuprinde o cercetare a originilor pretenţiilor Chinei de stăpânitor universal şi a cauzelor primului război; cu incidentele aferente încarcerării comunităţii străine şi primei campanii de la Canton din 1841* (Canton, 1873); „Rapoartele oficiale ale ultimelor operaţiuni militare şi navale din China", *Gazeta de Calcutta*, supliment din 7 august 1841, retipărit în *Revista nautică şi cronica navală* (1841); locotenent John Ouchterlony, *Războiul din China: o relatare a tuturor operaţiunilor războiului britanic* (1844); *Raport al Înaltului Comisariat pentru Comerţ cu China* (1840, acte parlamentare); John Phipps, *Un tratat practic de comerţ cu China şi Orientul: cuprinde comerţul Marii Britanii cu India, în special dintre Bengal şi*

Singapore cu China şi insulele de est (W.T hacker, Calcutta, 1836); *Observaţii asupra codului vestimentar, disciplinei şi altor aspecte ale armatei bengaleze*, de un ofiţer bengalez (Calcutta, 1798); John Lee Scott, *Povestea unei recente încarcerări în China ca urmare a naufragiului navei Kite* (Londra, 1842); Samuel Shaw, *Jurnalele maiorului Samuel Shaw, primul consul american la Canton, cu o biografie a autorului semnată de Josiah Quincy* (Boston, 1847); J. Lewis Shuck, *Portfolio Chinensis sau o culegere de documente de stat chinezeşti autentice ce ilustrează istoria situaţiei actuale din China* (Macao, 1840); John Slade, *Însemnări despre comerţul britanic din portul Canton şi traduceri ale câtorva documente oficiale ale autorităţilor chineze referitoare la acest comerţ* (Smith, Elder, Londra, 1830); John Slade, *O relatare a ultimelor acţiuni şi evenimente din China* (Editura Canton Register, Macao, 1840); *Dispoziţii în vigoare pentru infanteria locală bengaleză*, ediţia a doua (Calcutta, 1840); subedar Seetaram, *De la sepoi la subedar*, trad. de James Thomas Norgate (Londra, 1873); *Declaraţiile cetăţenilor britanici cu interese în comerţul cu opiu, înaintate căpitanului Elliot la Canton în numele serviciului public* (Londra, 1840); Thayer Thatcher, *O schiţă a vieţii lui D.W.C. Olyphant, mort la Cairo în data de 10 iunie 1851, şi un tribut adus memoriei sale* (Edward O. Jenkins, 1852); Henry Meredith Vibart, *Istoria militară a inginerilor şi pionierilor din Madras, de la 1473 până în zilele noastre*, vol. II (W. H. Allen, Londra 1883); Căpitan John Williams, *O prezentare istorică a dezvoltării şi perfecţionării infanteriei bengaleze locale de la înfiinţarea ei în 1757 şi până la intrarea în vigoare a prezentelor dispoziţii în 1796* (John Murray, Londra, 1817) şi William John Wilson, *Istoria Armatei Madras,* vol.2, (Editura Govt. Press, 1882).

Catalogul lui Neel i-a slujit ca sursă de inspiraţie şi autorului prezentului roman; Neel i-a întins astfel o mână de ajutor din trecut şi l-a călăuzit prin mai multe biblioteci şi institute de cercetare, printre care s-au numărat: Biblioteca Naţională a Indiei din Kolkata, British Library şi Muzeul Maritim Greenwich din Londra, Centrul Yale pentru Arta Britanică din New Haven, Connecticut, Muzeul Peabody Essex din Salem, Massachusetts şi Biblioteca Universităţii Northwestern din Evanston, Illinois. Autorul doreşte să-şi exprime recunoştinţa pentru amabilitatea şi consideraţia cu care a fost întâmpinat la toate aceste instituţii care l-au ajutat să localizeze mai multe materiale pe care Neel le cunoştea, dar pe care nu îi fusese cu

putinţă să le dobândească. De asemenea a descoperit surse despre care nici Neel, nici Raju nu ştiau că există, nefiind făcute publice în timpul vieţii lor. Printre acestea se numără: Căpitan P. Anstruther, *Scrisoare,* scrisă de căpitanul P. Anstruther din artileria Madras, de pe nava *Rustomjee Cowasjee*, de pe fluviul Canton, din China spre India, datată 12 martie 1841; Maior Mark S. Bell, *China – raport militar asupra părţilor de nord-est ale provinciilor Chih-Li şi Shan-Tung, Nanking şi regiunile din jurul lui, împreună cu un raport asupra administraţiei militare, navale şi civile şi o cronică a războaielor dintre Marea Britanie şi China*, întocmit în cadrul Serviciului de Informaţii al departamentului Cartierului General din India, din diferite surse şi însemnări făcute în timpul unei călătorii de recunoaştere prin cartierele Pekinului, Nankingului şi Cantonului, efectuată în 1882, în 2 volume: Vol. I, Confidenţial, Vol. II, Secret (Editura Government Central Branch Press, Simla, 1882); Rick Bowers, „Însemnări din războiul opiului – spicuiri din jurnalul locotenentului Charles Cameron din timpul războiului chinez 1840-41", *Revista societăţii pentru cercetări ale istoriei armatei*, toamna lui 2008, Vol. 86, 347, paginile190-203; Colin Campbell, *Jurnal* (1816); Edward H. Cree: *Jurnalele Cree – Călătoriile lui Edward H. Cree, chirurg în Marina Regală, aşa cum au fost descrise în jurnalul său personal între anii 1837-1856* (Webb & Bower, Exeter, 1981); John C. Dann, *Jurnalul lui Nagle – O cronică a vieţii lui Jacob Nagle, marinar, din anul 1775 până în anul 1841* (Weidenfeld & Nicolson, New York, 1988); locotenent Henry Dundas, *Jurnal personal în care se descrie timpul petrecut pe coasta Chinei la bordul navelor Calliope, Cornwallis şi Clio ale Majestăţii Sale Regale,* (ian.1841- oct.1844); M.L. Ferrar, *Jurnalul sergentului major George Calladine din divizia 19 infanterie, anii 1793 – 1837* (Londra, 1922); *Expediţii la graniţele şi peste mări de India*, Vol. VI (anonim, Departamentul de Informaţii, Tribunalul Militar, India, cca 1913, retipărit de Mittal Publications, Delhi); Thomas Gardiner, *Jurnalul pe care l-am ţinut în timpul a 3 călătorii în Bengal şi China la bordul navelor Companiei Indiilor Orientale, 1829-30*; Căpitan H. Giffard, *Cronica evenimentelor de la bordul navelor Majestăţii Sale Volage şi Cruiser*; *Scrisori primite de la militarii din Bengal* (184o); *Scrisori primite de la militarii din Bengal* (1841); *Planul atacului asupra înălţimilor şi forturilor din apropierea oraşului Canton sub comanda generalului maior Sir Hugh Gough, 25 mai 1841*, locotenent comandant W.S. Birdwood (numit de către Lord

Broughton în 1869), *Schița (harta) operațiunilor împotriva Cantonului – din ianuarie până în martie 1841*; *depeșele armatei Madras de la 12 ian. până la 29 iunie 1842; depeșele armatei Madras de la 4 ian. până la 28 aug. 1839; depeșele armatei Madras din 1 și 2 iulie 1841; instrucțiunile și corespondența Biroului de Afaceri Externe chinez, Departamentul Secret, 1841; telegramele din India și Bengal de la 12 ian. până la 30 martie 1842; telegramele din India și Bengal de la 13 iulie la 1 sept. 1841; depeșele armatei Madras de la 4 nov. 1818 până la 21 apr. 1819; depeșele armatei Madras de la 3 mai 1826 până la 21 martie 1827; Actele consiliului 8675 – 8750 din 1812-1813, Vol. 359; Actele consiliului 19297-19375, 1823-1824;* Richard Glasspoole, *O scurtă povestire a prizonieratului meu și tratamentului primit printre ladrones* (Londra, 1935); William C. Hunter, *Jurnalul evenimentelor de la Canton, 1839* (retipărit după Revista filialei Hong Kong a Societății Regale Asiatice, Vol.4, 1964); Phyllis Forbes Kerr, *Scrisori din China – Corespondența între Canton și Boston a lui Robert Bennet Forbes, 1838-1840* (Muzeul Mystic Seaport, Mystic, CT, 1996); Daniel Irving Larkin (editor), *Dragă Will – scrisori din comerțul chinez 1833-36* (Amherst, publicat pe cont propriu, 1987); Pamela Masefield (editor), *Țara ceaiului verde – Scrisorile și aventurile colonelului C. L. Baker din Artileria Madras 1834-50* (Editura Unicorn, 1995); Ian Nish (editor), *Documente britanice referitoare la afaceri externe – rapoarte și acte din tipăriturile confidențiale ale Biroului de Afaceri Externe, Partea I, Seria Asia orientală, Vol.16, Războiul chinez și urmările lui, 1839-40* (Editura Univ. Publications of America, Frederick, Md., 1994); E. H. Parker, *Războiul opiului povestit de un chinez* (Shanghai, 1888 – traducerea unei relatări semnate de Wei Yuan); Sylvia Parnham, *„Dragă mamă... să nu vinzi gardul meu cel vechi!" – scrisorile din India ale pușcașului John Luck, 1839 – 44* (Londra, 1983); Sylvia Parnham și Duncan Phillips (editori), „Scrisorile cantoneze din 1839 – 1841 ale lui William Henry Low", *Colecțiile istorice ale Institutului din Essex*, LXXXIV (1948).

Autorul acestui roman s-a bucurat de un avantaj important față de Neel și Raju: acela de a scrie într-o epocă înfloritoare pentru erudiție în multe din domeniile legate de experiența personajelor de la bordul lui *Ibis*. El a putut astfel să folosească roadele muncii unui mare număr de savanți și specialiști, dintre care îi amintește pe următorii: Ravi Ahuja, Robert Antony, Patricia Barton, Pradeep Barua, Alan Baumler, Chris Bayly, Jack Beeching, David Bello, N.

Benjamin, Gregory Blue, Timothy Brook, B. R. Burg, Antoinette Burton, W. Y. Carman, Annping Chin, Lorenzo M. Crowell, John C. Dann, Santanu Das, Mary Des Chene, David Deterding, Frank Dikotter,, Stephen Dobbs, Jacques M. Downs, Hal Empson, Peter Ward Fay, H.G. Gelber, Durba Ghosh, L. Gibbs, Jos J. L. Gommans, Nile Green, Raffi Gregorian, D. A. Griffiths, Amalendu Guha, Deyan Guo, David Harris, James Hevia, Susan Hoe, Edgar Holt, James W. Hoover, Laura Hostetler, Paul Howard, Toni Huber, Ronald Hyam, Raphael Israeli, Hunt Janin, Graham E. Johnson, John Keegan, David Killingray, B. B. Kling, Elizebeth Kolsky, P. C. Kuo, Hayian Lee, Peter Lee, Philippa Levine, Heike Liebau, Elma Loines, D. N. Lorenzen, Julia Lovell, Joyce Madancy, Rachel P. Maines, Keith McMahon, Glenn Paul Melancon, Steven B. Miles, James H. Mills, Yong Sang Ng, David Omissi, C. J. Peers, Douglas M. Peers, Roger Perkins, Glen D. Peterson, William R. Pinch, Rajesh Rai, John L. Rawlinson, Stuart Reid, J. F. Richards, Derek Roebuck, Franziska Roy, Kaushik Roy, Geoffrey Sayer, Narayan Prasad Singh, Jonathan Spence, Peter Stanley, Heather Streets, Paul A. Van Dyke, Bob Tadashi Wakabayashi, Frederick Wakeman Jr., Erica Wald, Arthur Waley, Betty Peh-T'i Wei, Chana Wickremesekera, Lawrence Wang-chi Wong, Don J. Wyatt, Anand Yang, Tan Tai Yong şi Yangwen Zheng.

Autorul doreşte să-şi exprime recunoştinţa faţă de toţi cei de mai sus pentru că fiecare dintre ei a deschis o fereastră către lumea din această carte. Desigur că nu poate uita nici cât de îndatorat se simte pentru munca următorilor: Seema Alavi, Joseph S. Alter, Amiya Barat, Dilip Basu, Kingsley Bolton, Hsin-Pao Chang, Tan Chung, Amar Farooqui, D. H. A. Kolff, Thomas W. Laqueur, Lydia Liu, Matthew W. Mosca. Jean Stengers, Carl A. Trocki, Madhukar Upadhyaya şi Anne Van Neck.

Scriitorul a avut şansa să poată beneficia de ajutorul şi îndrumarea unui număr de savanţi, studenţi şi cercetători independenţi şi ar vrea să exprime recunoştinţa ce o poartă în mod deosebit următorilor: Shahid Amin, Clare Anderson, Prasenjit Duara, J. Daniel Elam, Dilip Gaonkar, Shernaz Italia, Ashutosh Kumar, Rajat Mazumder, Robert McCabe, Ashim Mukherjee, Dinyar Patel, Tansen Sen, Rahul Srivastava, Mihoko Suzuki şi J. Peter Thilly.

Tuturor celor menţionaţi mai sus, autorul le transmite pranaamul său, salutări şi plecăciuni, exonerându-i de orice vină pentru ceea ce ar putea fi considerat discutabil sau nepotrivit în roman –

întreaga răspundere pentru toate acestea revine numai şi numai autorului.

Cât despre mulţumirile ce se cuvin familiei apropiate şi rudelor, scriitorul crede că ar fi inutile, întrucât, fără istorisirile împărtăşite de ei, depănarea acestei poveşti nu ar fi fost posibilă (o poveste care, inutil să adaug, de abia a început...).

FINALIST BOOKER PRIZE

O MARE DE MACI

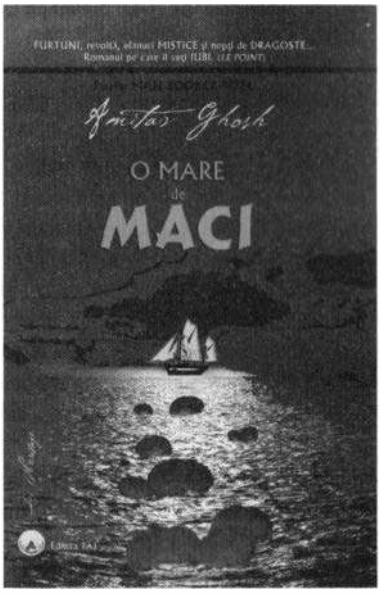

- CEA MAI BUNĂ CARTE
a anului conform:
- San Francisco Chronicle
- New York Magazine
- Publishers Weekly
- Washington Post
- Chicago Tribune
- Economist

Un basm plin de toată aventura din lume... bucurie pură.
– *The Gazette, Montreal*

O încântare...
Un „Pe aripile vântului" indian...
– *The Washington Post*

Marinari, piraţi şi rajahi într-o superbă saga a mării, opiului şi Calcuttei. O femeie salvată de pe rugul funerar al soţului defunct, o iubire interzisă de oprelişti de castă, un american îndrăgostit de fiica unui botanist francez din Calcutta şi luat drept avatar al zeului Krişna, un babu bengalez cu o misiune divină, un rajah falit, un comandant englez, porturi, veşminte şi bucate exotice, mult opiu, o corabie în furtună. Personajele sunt atrase ca un magnet pe puntea blestemată a maiestuoasei *Ibis*, corabia care fuge spre o altă lume, poate mai bună, unde vor pune bazele unei noi dinastii... Un amalgam de limbi care luptă să completeze limba engleză...

O capodoperă a ficţiunii secolului al XXI-lea... Un roman fabulos...
– Literary Review

Acţiune şi aventură a la Dumas ... şi momente de introspecţie tolstoiană.
– Observer

...Un „Moby Dick" cu câteva fire din „Insula Comorilor" adăugate la buchet.
– New York Magazine

Un roman finalist
MAN ASIAN LITERARY PRIZE 2011

UN FLUVIU DE FUM

Al doilea volum din trilogia „IBIS"

Gândit pentru a fi un roman istoric, recreează China și negustorii ei de la începutul secolului al XIX-lea cu precizia unui pictor figurativ.

The Indian Express

Descrieri tulburătoare, de la bucătăria locală până la geopolitică și războaiele opiului. *Booklist*

Hipnotic precum un vis indus de opiu.

Daily Mail

Creează plăceri narative din cele induse de narcotice...

New York Times Book Review

Inclus în enciclopedia „1001 de cărți de citit într-o viață".

O carte cult, despre care s-au scris tomuri de eseuri critice. Se studiază în universități.

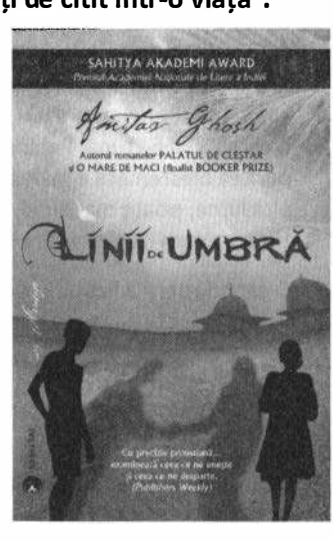
SAHITYA AKADEMI AWARD
Amitav Ghosh
Autorul romanelor PALATUL DE CLEȘTAR
și O MARE DE MACI (finalist BOOKER PRIZE)
LINII DE UMBRĂ

LINII DE UMBRĂ

Uluitor... amuzant, trist, înțelept.

New York Times

Un roman uluitor, o operă rară....

New Republic

Șlefuit și profund.

Times Literary Supplement

Un scris calm și plin de forță.

Publishers Weekly

Trei țări. Trei generații.
600 de pagini de exotism,
erotism și istorie...
Milioane de cititori.

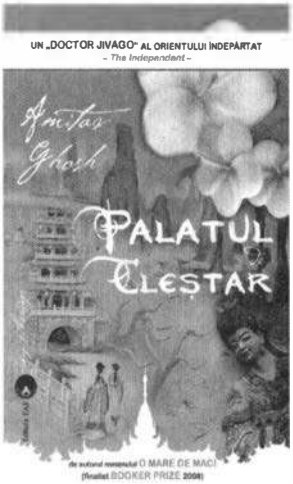
UN „DOCTOR JIVAGO" AL ORIENTULUI ÎNDEPĂRTAT
– The Independent –
Amitav Ghosh
PALATUL CLEȘTAR
de autorul romanului O MARE DE MACI
finalist BOOKER PRIZE 2008

PALATUL DE CLEŞTAR

Plămădit din feerie și amărăciune. Basmul se ia la trântă cu istoria, miraculosul virează spre reportajul politic. *L'Express, Franța*

Un „Doctor Jivago" al Orientului Îndepărtat. *The Independent*

O saga înrudită cu romanul rusesc din secolul al XIX-lea.
Los Angeles Times

O epopee năvalnică despre un ținut uitat.
Outlook Magazine

Romanul fantastic asemuit cu romanul lui Eliade

CROMOZOMUL CALCUTTA

Citindu-l, mi-a fost limpede că are deja „perechea" într-o capodoperă... *Pe Strada Mântuleasa*. Ce au în comun cei doi autori? Multe: legătura cu lumea indiană, pasiunea călătoriei și a aventurii, dorința de cunoaștere a altor culturi, vocația de a construi geografii mitice și de a explora strat cu strat istoria în toate formele ei, vizibile ori secrete... Și romanul lui Eliade și cel al lui Ghosh au nevoie de lecturi subtile... Cititorul trebuie să lege faptele și durata lor, ca să poată etala toate ramificațiile misterelor ce se succed, amestecul de lumi și de tradiții. *Elisabeta Lăsconi, România literară*

O saga tulburătoare... O mare carte.
Un Turn Babel în derivă pe Oceanul Indian. *(L'Express)*

Volumul final al trilogiei, imens, copleşitor.
(Los Angeles Times)

Finalul grandioasei trilogii. Ce minunăţie. O frescă în mişcare, un film cu prim-planuri şi panoramări. O cascadă de istorie, aventuri, bătălii, iubiri, ca în romanul foileton al secolului al XIX-lea. *(La Repubblica)*

O trilogie monumentală de cursă lungă, un cocteil de erudiţie vagaboandă, etnografie, investigaţie istorică, exotism şi aventură pe mare. *(Le Temps)*

O măreaţă *tamasha*, forfotind de personaje şi evenimente ce trec prin schimbări fascinante, multe dintre care au ajutat la formarea epocii globale în care trăim.
(The Washington Times)

O lume-roman... cu un superb control al acţiunii şi cu o imensă muncă de cercetare în spate.
(Internazionale)

Cel mai bun volum al trilogiei. Însăilează, în miezul poveştii pe care deja o ştim, fire noi, pline de culoare, care se leagă între ele în cel mai fericit mod posibil. *(Chicago Tribune)*

O capodoperă a artei povestirii. *(Gulf News, Dubai)*

Un final spectaculos pentru uluitoarea, excepţionala trilogie „Ibis". *(The Christian Science Monitor)*

Un spectacol exuberant şi grandios. Structura pare o versiune victoriană indo-chineză a „Poveştilor din Canterbury".
(The Sidney Morning Herald)

9 786069 305096
ISBN 978-606-93050-9-6 Editura TAJ